Henry James

ARIPILE PORUMBIȚEI

EDITURA UNIVERS

The Wings of the Dove

by

HENRY JAMES

Charles E. Merrill Publishing Company

Henry James

ARIPILE PORUMBIȚEI

În românește de
ILEANA GALEA

Cartea întîi

I

Kate Croy îl aştepta pe tatăl ei, dar el întîrzia neînchipuit de mult, astfel că în anumite clipe privindu-se în oglinda de deasupra căminului, îşi vedea chipul foarte palid şi enervat, gîndindu-se chiar să plece fără să-l mai întîlnească. Deşi supărată, rămînea totuşi ; se plimba prin odaie de la canapeaua ponosită la fotoliul tapiţat într-o stofă lucioasă pe care dacă te aşezai — îl încercase — îţi dădea o senzaţie de lunecos şi lipicios. Se uita la gravurile îngălbenite de pe pereţi şi la revista stingheră de anul trecut care, împreună cu lampa mică de sticlă colorată şi cu milieul alb şi îmbîcsit, scoteau în evidenţă faţa de masă purpurie ; din cînd în cînd zăbovea o clipă pe balconul mic spre care dădeau cele două uşi cu geam. Străduţa banală, văzută de acolo, nu te îndemna să dai uitării cămăruţa banală ; te făcea să te gîndeşti mai ales că faţadele înguste şi întunecate, mult prea scunde chiar şi pentru partea din spate a caselor, sugerau asemenea interioare. Le aveai în minte în vreme ce stăteai în odaie, întocmai cum aveai în minte odaia — şi sute asemenea ei — cînd te aflai pe stradă. De cîte ori se întorcea în cameră, renunţînd în nerăbdarea ei să-l mai aştepte, era profund răscolită, simţind totodată aerul îmbîcsit al lucrurilor, decepţia înfrîngerii şi a dezonoarei. De fapt, continua să aştepte, într-un fel pentru a nu mai adăuga ruşinea fricii şi a nereuşitei individuale, personale, la celelalte ruşini. Faptul de a se afla sub impresia străzii, a odăii, a feţei de masă cu milieul din mijloc şi a lămpii, îi dădea uşoara consolare că, cel puţin, nu se eschivează şi nu minte. Situaţia era de-a dreptul gravă, fiindcă includea mai ales întrevederea pentru care se pregătise ; dar pentru ce venise ea oare, dacă nu pentru lucrul cel mai rău ? Încerca să fie tristă pentru ca să nu fie mînioasă ; dar se mînie fiindcă nu putea fi tristă. Şi totuşi unde sălăşluia mizeria, o mizerie prea banală pentru ca să poată fi condamnată şi prea însemnată cu creta de soartă ca un

„obiect“ la o licitaţie obişnuită, dacă nu în aceste semne nemiloase ale unor sentimente meschine şi răsuflate?
Viaţa tatălui şi a surorii ei, chiar şi a ei, vieţile celor doi fraţi pe care îi pierduse — întreaga istorie a familiei lor, era ca o frază frumoasă, înzorzonată şi voluminoasă, chiar muzicală să zicem, care la început se înşira în cuvinte, în note fără sens, iar apoi, rămînînd neisprăvită, nu mai existau nici cuvinte şi nici note. De ce oare a fost pus în mişcare grupul acela de oameni într-o asemenea măsură şi cu pretenţia de a fi pregătit pentru o călătorie profitabilă, ca în cele din urmă să se prăbuşească fără să fi suferit vreun accident, şi să zacă fără motiv în colbul de la marginea drumului? Răspunsul la aceste întrebări nu se găsea în Chirk Street, dar întrebările roiau acolo, iar oprirea repetată a fetei în faţa oglinzii şi a căminului ar fi putut reprezenta singura încercare de a scăpa de ele. Nu însemna oarecum o scăpare din acest „rău“ care o copleşea faptul de a descoperi din nou că era plăcută la vedere? Îşi aţinti privirile în oglinda fără luciu, prea mult într-adevăr pentru cineva care s-ar fi uitat doar la frumuseţea sa. Îşi potrivi pălăria neagră cu pene dese; îşi aranjă sub borurile ei podoaba părului întunecat; îşi privi chipul frumos mai întîi din profil şi apoi din faţă. Veşmintele negre scoteau în relief obrazul luminos şi se armonizau cu păru-i întunecat. Afară, pe balcon, ochii păreau albaştri; înăuntru, în oglindă, se vedeau aproape negri. Era frumoasă, dar frumuseţea ei nu era scoasă în evidenţă prin diverse procedee şi farduri — lucru ce influenţa aproape întotdeauna asupra impresiei pe care o producea ea. Impresia rămînea, dar în privinţa surselor ei nici o sumă n-ar fi putut alcătui totalul. Se remarca prin statură fără a fi înaltă, avea graţie fără să se mişte, şi prezenţă fără a fi trupeşă. Zveltă şi simplă, adesea neauzită, atrăgea întotdeauna privirile, încîntîndu-le cu prisosinţă. Mai „elegantă“, adeseori cu accesorii mai puţine decît alte femei, sau mai puţin elegantă dacă o cerea ocazia, şi cu mai multe accesorii, ea însăşi probabil că n-ar fi putut să explice acest dar pe care-l avea. Erau mistere de care prietenii ei îşi dădeau seama — acei prieteni care explicau totul prin inteligenţa ei, indiferent dacă ceilalţi considerau aceasta drept cauza sau efectul farmecului ei.

Dacă vedea şi altceva decît chipul ei frumos în oglinda învechită din locuinţa tatălui, s-ar fi putut să observe că ea personal nu participa, la urma urmelor, la acea prăbuşire. Nu se socotea o fiinţă lipsită de valoare şi nici hărăzită suferinţei. Cel puţin ea nu era desemnată pentru licitaţie. Nu se socotea încă învinsă, iar fraza întreruptă, chiar dacă ea însemna ultimul cuvînt, va dobîndi la sfîrşit totuşi un înţeles. A existat o clipă cînd, deşi ochii ei priveau ţintă, nu-şi mai văzu chipul, căci o stăpînea gîndul cum ar fi putut îndrepta lucrurile dacă ar fi fost bărbat. Ar fi restabilit mai presus de orice numele — preţiosul nume la care ţinea atîta şi pentru care, deşi tatăl ei îl înjosise, mai merita încă să se roage. Numele îi era de fapt şi mai drag tocmai din pricina acelei răni sîngerînde. Dar ce altceva putea să facă o fată fără bani decît să-l lase să se piardă ?

Cînd tatăl ei apăru în sfîrşit, ea deveni, ca de obicei, numaidecît conştientă de zădărnicia oricărui efort de a-l face răspunzător de ceva. El îi scrisese că era bolnav, prea bolnav ca să părăsească odaia şi că trebuia s-o vadă fără întîrziere ; şi dacă fusese doar o viclenie, cum era şi de aşteptat, puţin îi păsa lui de unele ticluiri simple, necesare înşelătoriei. Voise desigur s-o vadă din răutate, pretinzînd însă că avea motive, dar şi ea se pregătise în vederea unei discuţii ; acum însă o copleşi din nou, datorită lipsei de consideraţie cu care se purta faţă de ea, vechea durere pe care o simţise sărmana ei mamă, căci o atingere cît de uşoară din partea lui era imposibil să nu te înverşuneze. Nici o relaţie cu el nu putea să fie destul de trecătoare sau superficială ca să nu te jignească ; şi aceasta se întîmpla, în mod ciudat, nu pentru că el o dorea — simţind adesea, desigur şi el că ar fi fost mai bine să nu fie aşa — ci pentru că nu exista vreo greşeală pe care el să n-o facă, sau vreo impresie că este nesuferit pe care să n-o întărească prin prezenţa lui. Ar fi putut s-o aştepte pe canapea, în salon, sau ar fi putut să stea în pat şi s-o primească acolo. Îi părea bine că era cruţată de priveliştea unui „sanctuar", deşi aceasta i-ar fi amintit ceva mai puţin că el trăia din minciună. De aceea îi era silă de fiece nouă întîlnire ; împărţea în jur minciuni, ca nişte cărţi de joc, din pachetul vechi şi soios al jocului diplomaţiei la care tre-

buia să participi împreună cu el. Inconvenientul — așa cum se întîmplă întotdeauna în asemenea cazuri — nu era că o indispunea tot ceea ce era fals, ci că îi scăpa ceea ce era adevărat. Poate că era bolnav, și era bine s-o știe, dar pentru aceasta nici o comunicare cu el nu putea să fie destul de sinceră. Putea chiar să moară, dar Kate se întreba, pe bună dreptate, pe temeiul cărei dovezi a lui va trebui într-o bună zi s-o creadă.

Acum nu cobora din camera lui, despre care ea știa că se află deasupra aceleia în care se găsea ; fusese plecat de acasă deși, dacă l-ar fi întrebat, fie că ar fi negat, fie ar fi prezentat faptul ca o mărturie a stării lui grave. Ea însă încetase să-i mai pună întrebări ; nu numai că în prezența lui enervarea zadarnică pierea, dar el avea o asemenea înrîurire asupra tragicului, încît după o clipă nu mai rămînea nimic din el. Nu mai puțin supărător era faptul că avea aceeași înrîurire asupra comicului : Kate era gata să creadă că aici ar fi putut găsi un punct de sprijin, pentru a rămîne atașată de el. Tatăl ei nu mai era amuzant — prea era inuman. Arătase mereu foarte bine, și arăta de fapt la fel și acum ; dar de multă vreme, și cu fiecare ocazie, era ceva socotit cu totul firesc. Nimic nu putea dovedi mai bine decît situația prezentă că așa era. Arăta exact ca întotdeauna — fața trandafirie și părul argintiu, foarte drept și scrobit în ținută și îmbrăcăminte — și părea ultimul om din lume care să aibă vreo legătură cu lucruri neplăcute. Era în mod atît de tipic gentlemanul englez și omul norocos, așezat, normal. Văzut la o *table d'hôte* în străinătate, sugera doar un lucru : „Cît de perfecți îi produce Anglia !" Avea ochii blînzi și liniștiți și o voce care, cu toată plenitudinea ei senină, îți povestea parcă despre fericita situație de a nu fi fost niciodată nevoită să se răstească. Părea că viața îi ieșise în întîmpinare, făcuse o cotitură ca să se plimbe cu el, petrecîndu-și mîna pe sub brațul său și lăsîndu-l drăgăstoasă să aleagă pasul. Cei care îl cunoșteau puțin spuneau : „Cum se mai îmbracă !" — cei care îl cunoșteau mai bine spuneau : „Cum de reușește ?" Unda de umor din ochii fiicei sale trăda simțămîntul amuzant pe care i-l creă timp de o clipă, și anume că o „primea" într-o locuință sordidă. Imediat după ce el își făcu apariția, avu impresia că s-ar

fi găsit acasă la ea, şi că el ar fi fost musafirul susceptibil. Îi provoca simţăminte ciudate, stăpînea vicleşuguri de nedescris, care dădeau o altă întorsătură lucrurilor: în acest fel venise întotdeauna s-o vadă pe mama ei, atîta timp cît mama ei voise să-l vadă. Venea din locuri despre care ele adesea habar n-aveau, însă patrona reşedinţa de la Lexham Gardens. Singura expresie a nerăbdării lui Kate a fost :

— Sînt bucuroasă că te simţi mult mai bine !

— Nu mă simt mult mai bine, draga mea — mă simt nespus de rău ; dovada e că m-am dus la farmacie — la tipul acela nesuferit din colţ. Astfel era în stare domnul Croy să aprecieze mîna umilă care îi alina suferinţa. Iau o doctorie pe care mi-a preparat-o el. Tocmai de aceea am trimis după tine — ca să vezi în ce stare sînt de fapt.

— O, tată, am încetat de mult să te văd altfel decît eşti de fapt ! Cred că în sensul acesta am ajuns cu toţii la expresia potrivită : „Eşti frumos — *n'en parlons plus*. Eşti frumos ca întotdeauna — arăţi minunat."

El observa în timpul acesta înfăţişarea ei, cum ea ştia prea bine că avea obiceiul să facă, recunoscînd, apreciind, uneori dezaprobînd ceea ce purta ea, dovedindu-şi interesul pe care continua să i-l poarte. Se putea să nici nu se sinchisească ; dar ea ştia totuşi că era fiinţa din lume faţă de care era cel mai puţin indiferent. Se întreba adesea ce putea, în situaţia lui, să-i ofere mulţumire, şi revenea de fiecare dată la aceeaşi concluzie. Îl mulţumea faptul că era frumoasă, că reprezenta, în felul ei, o valoare evidentă. Era la fel de clar însă că nu-l mulţumea cituşi de puţin, în condiţii similare — în măsura în care erau similare — cealaltă fiică a lui. N-avea decît să fie frumoasă biata Marian, căci lui puţin îi păsa. Pricina, fireşte, era că oricît de frumoasă ar fi fost sora ei, fiind văduvă şi aproape săracă şi cu patru copii neastîmpăraţi, nu constituia o valoare evidentă. Ea îl întrebă apoi de cît timp locuia acolo, deşi îşi dădea seama cît de puţin conta asta, cît de puţin avea de-a face probabil cu adevărul orice răspuns pe care i l-ar fi dat. Nu ascultă însă atentă răspunsul lui, adevărat sau neadevărat, preocupată fiind de ceea ce avea ea să-i spună. De fapt pentru asta îl aştep-tase — înlăturînd totodată bruma de resentiment ce-i mai

rămăsese față de permanenta lui impertinență ; rezultatul fiind că după un minut, dădu glas gîndului ei :

— Da — chiar și acum sînt dispusă să merg cu dumneata. Nu știu ce ai fi dorit să-mi spui și, chiar de nu mi-ai fi scris, peste o zi sau două ai fi primit vești de la mine. S-au întîmplat unele lucruri și am așteptat doar ca atunci cînd te văd, să fiu pe deplin sigură. Sînt acum pe deplin sigură. Voi merge cu dumneata.

Vorbele ei avură efect :

— Unde să mergi cu mine ?

— Oriunde. Am să stau cu dumneata. Chiar și aici.

Își scoase mănușile, iar apoi ca și cum ar fi vrut să-și urmeze planul, luă loc.

Lionel Croy începu să se plimbe în felul său degajat — învîrtindu-se de colo-colo de parcă, în urma hotărîrii ei, ar fi fost în căutarea unui pretext să se retragă pe nesimțite ; ea își dădu imediat seama că îi zădărnicise, așa zicînd, urzelile lui — nu voise ca ea să vină la el, și cu atît mai puțin să se stabilească acolo ; o chemase doar pentru a renunța la ea cu oarecare pompă și grandoare ; culmea fiind sacrificiul pe care el îl făcea pentru ca ea să fie liberă. Nu va exista nici o pompă și nici o grandoare, decît dacă ea voia să-l părăsească. Ideea lui fusese prin urmare s-o lase în voia ei cu toată noblețea ; nu se gîndise nicidecum s-o oprească. Ei însă nu-i păsa nici un pic de situația lui penibilă — dîndu-și seama totodată cît de puțin înduioșată era. Îl văzuse de la început în atîtea ipostaze, încît acum putea să-l scutească fără nici o remușcare de extravaganța uneia noi. Totuși, simți tulburarea din glasul lui cînd îi zise :

— Vai, copila mea, n-am să fiu niciodată de acord !

— Atunci, ce ai de gînd să faci ?

— Chibzuiesc în fel și chip, zise Lionel Croy. Poți să-ți imaginezi cît mă gîndesc.

— Prin urmare nu te-ai gîndit, zise fiica lui, la ceea ce îți spun ? Adică la faptul că eu sînt gata.

Stînd în fața ei, cu mîinile la spate și cu picioarele puțin depărtate, se legăna ușor dintr-o parte într-alta, înclinat spre ea, de parcă s-ar fi ridicat în vîrful picioarelor. Dădea impresia că chibzuiește cu seriozitate.

— Nu. Nu m-am gîndit. N-am putut. N-am vrut.

Era un spectacol atît de respectabil, încît ea simţi din nou, odată cu amintirea vechii lor disperări, a disperării de acasă, cît de puţine lucruri exprima vreodată înfăţişarea lui. Felul său de a fi plauzibil pricinuise cea mai amarnică mîhnire mamei sale, acesta fiind, inevitabil, mult mai vizibil pentru oameni decît toate grozăviile — slavă Domnului că nu se cunoştea tot adevărul! — pe care le făcuse el. Fusese, fără îndoială, în felul său, şi datorită tipului pe care îl reprezenta, un soţ alături de care era imposibil să nu poţi trăi; un tip de soţ care arunca o lumină atît de nefavorabilă asupra femeii care îl găsea nesuferit. Oare toate acestea n-o făcuseră pe Kate să-şi dea seama că, în anumite privinţe, nu va fi uşor să lase singur un părinte cu asemenea chip şi asemenea maniere? Dar dacă erau multe lucruri pe care ea nu le cunoştea şi nu-i trecuseră măcar prin minte vreodată, el îi dădu de înţeles în clipele acelea că ştia foarte bine că provoacă astfel de dileme. Dacă recunoştea că înfăţişarea fiicei sale mai mici constituia o valoare considerabilă, îşi apreciase şi mai exact de la bun început propria-i înfăţişare. Minunea cea mare nu era că, avînd atîtea păcate, fizicul lui îl ajutase totuşi; marea minune era că nu îl ajutase mai mult. Fără îndoială că îl ajuta într-o mare măsură tot timpul; răbdarea ei faţă de el dovedea cum îl ajuta chiar şi acum. În următoarele clipe ea îşi dădu seama precis de poziţia pe care avea s-o adopte tatăl ei.

— Îmi ceri într-adevăr să cred că aşa te-ai hotărît?

Ea trebui să chibzuiască acum asupra atitudinii ei.

— Nu cred că mă interesează, tată, ce gîndeşti dumneata. Niciodată, de fapt nu mi-am închipuit că crezi ceva, după cum — îşi permise să adauge — nu-mi închipui nici că eşti crezut. Nu te cunosc, tată, vezi bine.

— Şi crezi că ai putea, în sfîrşit, să te lămureşti?

— Ah, Doamne, nici gînd. Nu poate fi vorba de aşa ceva. Dacă pînă acum nu te-am înţeles, n-am să te înţeleg niciodată, şi nici n-are importanţă. Mi s-a părut că aş putea trăi alături de dumneata, dar nu aş putea să te înţeleg. Habar n-am, fireşte, cum te descurci.

— Nu mă descurc, răspunse domnul Croy aproape vesel.

Fiica sa cuprinse din nou cu privirea odaia, și putea să pară ciudat că ochiul, deși atras de atît de puține lucruri, vedea totuși atît de mult. Vedea urîțenia — atît de clară și de palpabilă, încît era oarecum încurajatoare. Era un mediu, un decor, și în acest sens, la urma urmelor, un semn îngrozitor al vieții ; astfel că răspunsul ei dobîndi o anume semnificație :

— A, te rog, să mă scuzi, dar mi se pare că înflorești.

— Vrei din nou să-mi reproșezi, întrebă el amabil, că nu m-am prăpădit încă ?

Ea consideră că întrebarea nu avea nevoie de răspuns ; venise acolo ca să vorbească de lucruri reale.

— Știi de unde au provenit, cunoscînd testamentul mamei, toate necazurile noastre. Avea și mai puțin de lăsat decît credea că are. Nici nu știm cum am trăit. Totul se ridică la nu mai mult de două sute pe an pentru Marian, și două sute pentru mine, din care însă îi cedez o sută ei.

— Vai, ce ființă slabă ! suspină tatăl cu bunăvoință.

— Pentru mine și dumneata la un loc, continuă ea, cealaltă sută ar conta cît de cît.

— Și restul, de unde ?

— Dumneata nu poți să contribui cu nimic ?

El îi aruncă o privire, apoi vîrîndu-și mîinile în buzunare se depărtă și rămase o vreme la fereastra pe care fiica lui o lăsase deschisă. Ea nu mai zise nimic — îl trimisese acolo cu întrebarea ei, iar tăcerea dură un minut, întreruptă de strigătul îmbietor al unui vînzător de fructe, ce răzbătea înăuntru împreună cu aerul blînd de martie și cu strălucirea sfioasă a soarelui, înfiorător de nepotrivite cu odaia, precum și cu freamătul firav și obișnuit din Chirk Street. Nu peste mult el se apropie, ca și cum întrebarea ei n-ar mai fi existat.

— Nu pricep ce te-a apucat, așa, deodată.

— Credeam că poate ai să ghicești. Să-ți spun, totuși. Mătușa Maud mi-a făcut o propunere. Dar mi-a pus și o condiție. Vrea să mă țină la ea.

— Și ce-ar mai putea ca să dorească, care ?

— A, nu știu — multe lucruri. Nu sînt o achiziție atît de prețioasă, explică fata pe un ton cam sec. Nimeni altcineva nu mi-a mai făcut asemenea propunere.

Căutînd întotdeauna să aibă aerul cuvenit, tatăl ei părea acum mai mult surprins decît curios.

— Nimeni altcineva ?

Vorbea de parcă ar fi fost o situaţie incredibilă pentru fiica lui Lionel Croy ; de parcă o asemenea afirmaţie nu concorda, chiar în cazul unei intimităţi filiale, cu spiritul ei superior şi situaţia ei în general.

— Nu, vreau să spun nu rudele bogate. Este deosebit de bună cu mine, dar a sosit timpul, spunea ea, să ajungem la o înţelegere.

Domnul Croy se declară întru totul de acord.

— Bineînţeles că a sosit timpul şi pot prea bine să-mi imaginez ce urmăreşte.

— Eşti foarte sigur ?

— Absolut. Vrea să spună că se va îngriji de viitorul tău cu generozitate, dacă vei întrerupe toate relaţiile cu mine. Vorbeşti de condiţia ei. Aceasta e, desigur, condiţia ei.

— Ei bine, zise Kate, faptul acesta m-a întărîtat. Şi de aceea am venit la dumneata.

El arătă printr-un gest cît de bine pricepuse ; după care, în cîteva secunde, răsuci foarte dibaci problema.

— Chiar mă crezi într-o situaţie care să justifice venirea ta aici ?

Ea aşteptă o clipă, apoi răspunse răspicat :

— Da.

— În cazul acesta, eşti o neroadă cum n-aş fi crezut.

— Cum aşa ? Trăieşti. Prosperi. Înfloreşti.

— Ah, cum m-aţi urît întotdeauna ! murmură el, privind din nou visător pe fereastră.

— Nimeni n-ar putea să fie mai puţin doar o amintire îndrăgită, declară ea de parcă nu l-ar fi auzit. Eşti cea mai reală persoană din cîte cunosc. Am spus tocmai că eşti frumos. Ştii, mi se pare că eşti — în felul dumitale — mult mai sigur pe situaţie decît mine. Să nu-mi spui deci că-i îngrozitor să ne lăsăm acum influenţaţi de faptul că sîntem tată şi fiică. Mă gîndeam că ar trebui să aibă efect asupra fiecăruia dintre noi. Nu înţeleg deloc, cum îţi spuneam, continuă ea, viaţa dumitale ; dar oricum ar fi, sînt dispusă s-o accept. Iar în ce mă priveşte, voi face tot ce voi putea pentru dumneata.

— Înţeleg, spuse Lionel Croy. Iar apoi, pe un ton cît se poate de serios, urmă : Dar ce poţi, în fond, să faci ? Şi cum ea nu ştiu ce să-i răspundă, interpretă cum voi tăcerea ei. Poţi să-ţi imaginezi că, dintr-o pornire nobilă, renunţi la mătuşă-ta pentru mine ; dar la ce mi-ar folosi mie, aş vrea să ştiu, avîntul tău nobil ? Deoarece ea tot nu răspundea, îşi continuă ideea : Nu sîntem atît de bogaţi în momentul de faţă — să nu uiţi, te rog — încît să ne permitem să nu apucăm mîna care ni se întinde. Îmi place, draga mea, cînd vorbeşti de „renunţare" ! Nu renunţi la lingură, cînd ajungi să trăieşti numai cu supă. Iar lingura ta, vreau să spun mătuşa ta, gîndeşte-te bine, este şi a mea.

Ea se ridică, de parcă ar fi simţit acum finalul strădaniilor ei, ar fi simţit zădărnicia şi sila ce i-o inspirau multe lucruri şi se întoarse la sărmana oglinjoară cu care stătuse la sfat mai înainte. Din nou îşi potrivi pălăria, ceea ce provocă din partea tatălui ei o altă remarcă, în care nerăbdarea era înlocuită cu o nostimă izbucnire apreciativă :

— A, eşti foarte bine ! Nu-ţi mai încurca viaţa din cauza mea !

Fiica lui se întoarse spre el.

— Condiţia pe care o pune mătuşa Maud este să nu am absolut nimic de-a face cu dumneata ; să nu te mai văd niciodată, să nu-ţi vorbesc, să nu-ţi scriu, să nu mă apropii de dumneata sau să-ţi dau vreun semn de viaţă, să nu mai am nici un fel de legătură cu dumneata. Îmi cere să încetezi cu desăvîrşire să mai exişti pentru mine.

El dăduse întotdeauna impresia — era unul din semnele acelui element „indescriptibil" din fiinţa lui — că umblă în vîrful picioarelor, cu voioşie parcă, în prezenţa jignirii. Nimic însă nu era mai uimitor decît să vezi ceea ce socotea el uneori drept jignire, în afară doar de ceea ce uneori nu voia să considere că ar fi. În orice caz, umbla acum pe vîrful picioarelor.

— O pretenţie foarte firească din partea mătuşii tale Maud, draga mea — n-am ce zice ! Auzindu-l, deşi înţelesese unele lucruri, ea rămase tăcută la început, fiindcă îi era oarecum lehamite, aşa încît el avu timp să continue : Prin urmare, aceasta e condiţia ei. Dar care sînt promisiunile ? La ce se angajează ? Încearcă să tragi şi tu iţele !

— Adică s-o fac să înțeleagă, răspunse Kate după o clipă, cît îți sînt de atașată ?

— Ei bine, cît de crud și de jignitor este legămîntul pe care trebuie să-l semnezi. Nu prea sînt eu acel tată bătrîn la care să nu poți renunța cu nici un preț. Dar nu sînt, la urma urmelor, nici chiar tăticul bătrîn care să nu aibă și el un folos din această renunțare.

— Intenția ei este, zise Kate aproape veselă acum, ca eu să primesc foarte mult.

El vorbi cu inevitabila-i amabilitate :

— Dar a spus și ce anume ?

Fata se angajă în joc :

— Mai mult sau mai puțin, cred. Dar multe sînt lucrurile pe care aș putea să le consider firești — lucruri pe care femeile și le pot face una alteia și pe care dumneata nu le-ai înțelege.

— Nimic nu înțeleg mai bine decît lucrurile pe care n-ar trebui să le pricep. Dar vezi tu, vreau să-ți trezesc conștiința asupra ocaziei admirabile pe care o ai ; și să te fac să pricepi că pentru asta, la urma urmelor, fir-ar să fie — mie trebuie să-mi mulțumești.

— Mărturisesc, observă Kate, că nu văd ce are „conștiința" mea de-a face cu toate astea.

— Dacă e așa, fată dragă, ar trebui pur și simplu să-ți fie rușine. Știi ce dovediți, cu toții, voi oameni fără suflet și găunoși ? Pusese întrebarea pe un ton încîntător, de subită înflăcărare spirituală. Moralitatea deplorabil de superficială a epocii. S-a zis cu sentimentul de familie în viața noastră vulgarizată și brutală. Pe vremuri un om ca mine — vreau să zic un părinte ca mine — ar fi fost pentru fiica lui o valoare deosebită ; ceea ce se numește în lumea afacerilor, mi se pare, un „bun". Și continuă volubil să-și lămurească ideea : Nu mă refer doar la ceea ce ai putea, nutrind sentimentele cuvenite, să faci pentru mine, ci la ceea ce ai putea — și aceasta e șansa ta — să faci cu ajutorul meu. Dar s-ar putea ca totul să se reducă, în fond, zise el în clipa următoare imperturbabil, cam la același lucru. Datoria ta, precum și șansa ta, dacă ești în stare s-o întrezărești, constau în a te folosi de mine. Dovedește-ți sentimentul de familie, înțelegînd la ce sînt bun. Dacă l-ai avea, așa cum îl am eu, ai vedea că sînt încă bun — ei

da, pentru o mulțime de lucruri. De fapt, draga mea, încheie domnul Croy, de la mine ai putea avea o trăsură cu patru cai.

Oprirea, sau mai degrabă punctul său culminant, nu-și făcu tocmai efectul, din pricina grabei inoportune a gîndului său. Își aminti ceva ce îi spusese fiica lui.

— Ai stabilit să cedezi jumătate din mica ta moștenire ?

Șovăiala ei se schimbă într-un rîset.

— Nu, n-am stabilit nimic.

— Dar ai de gînd, practic, s-o lași pe Marian s-o înhațe ? Stăteau față în față, dar ea refuză cu atîta hotărîre să răspundă provocării lui, încît el trebui să continue : Ai de gînd să-i oferi trei sute pe an, în plus față de ceea ce i-a lăsat soțul ei ? *Asta* este, se minună cu glas tare precursorul îndepărtat al unei asemenea frivolități, moralitatea ta ?

Kate găsi lesne răspunsul :

— Te gîndești că s-ar cuveni să-ți ofer dumitale totul ?

Cuvîntul „totul" îl surprinse, evident, într-atîta, încît determină și tonul răspunsului său :

— Nici vorbă. Cum poți să întrebi una ca asta, cînd refuz ceea ce-mi spui că ai venit să-mi oferi ? Înțelege intenția mea cum vrei ; cred că m-am exprimat destul de clar ; dacă-ți place bine, dacă nu, nu. Este singura idee pe care o am, și pe ea mizez. Nu umblu, trebuie să adaug, cu ascunzișuri. Este, pe scurt, concepția mea asupra datoriei tale.

Zîmbetul obosit al fetei urmări cuvîntul de parcă ar fi devenit în mod grotesc vizibil.

— Ești neîntrecut în asemenea probleme ! Trebuie să fie clar însă, continuă ea, că dacă voi cădea la o înțelegere cu mătușa Maud, am s-o respect, pe cuvîntul meu de onoare, întocmai.

— Sigur că da, scumpa mea ! Tocmai la onoarea ta apelez. Singura cale de a face jocul acesta este să-l joci. Mătușa ta va face extrem de multe pentru tine.

— Vrei să spui, în privința căsătoriei ?

— Se înțelege. Are să te mărite bine.

— Iar apoi ? întrebă Kate, în timp ce el șovăia.

— Iar apoi — ei bine, am să stau de vorbă cu tine. Voi relua relațiile.

Ea căută cu privirea în jur și își luă umbrela.

— Fiindcă nu există pe lume cineva de care să te temi mai mult decît de ea ? Soțul meu, dacă am să mă mărit, va fi în cel mai rău caz mai puțin înfricoșător ? Dacă asta vrei să spui, poate că ai dreptate. Dar nu depinde puțin și de ceea ce înțelegi cînd spui că trebuie să găsesc un soț potrivit ? Totuși, adăugă Kate în timp ce potrivea volanul umbreluței, nu prea cred că ai vrea ca el să te convingă să stai la noi.

— Nici pomeneală — deloc, spuse el cu tonul unuia căruia nu-i displăceau nici frica și nici speranța de care era învinuit ; răspunse de fapt ambelor învinuiri cu un fel de ușurare intelectuală : Las situația ta cu totul pe seama mătușii. Îi accept cu ochii închiși punctul de vedere ; accept cu toată încrederea orice bărbat pe care ți-l alege. Dacă pentru ea va fi destul de bun — snoabă imensă cum este — și pentru mine va fi destul de bun ; și chiar în ciuda faptului că va alege, desigur, un om care se va purta urît cu mine. Nu mă interesează decît să faci ceea ce dorește ea. N-ar trebui să fii chiar atît de îngrozitor de săracă, dragă, declară domnul Croy, dacă ar depinde de mine.

— Ei atunci, la revedere, tată, zise fata, după ce chibzui o clipă și apoi renunță să mai discute. Bineînțeles că s-ar putea să treacă mult timp pînă ce ne vom revedea.

Atunci tatăl ei avu una din cele mai minunate inspirații :

— Dar, zău așa, de ce n-ar fi pentru totdeauna ? Cel puțin ai putea să recunoști că eu nu fac lucrurile — că nu le-am făcut niciodată pe jumătate, că dacă îți spun că am să dispar, nu cer decît să mă ștergi din viața ta, definitiv și irevocabil.

Ea își întoarse spre el chipul frumos și senin, privindu-l atît de îndelung, încît ar fi putut să fie pentru ultima oară.

— Nu știu cum ești.

— Nici eu nu știu, dragă. Mi-am petrecut viața încercînd în zadar să descopăr. Ca nimeni altul — cu atît mai rău. Dacă am fi fost mulți și ne-am fi descoperit unul pe celălalt, cine știe ce am fi făcut ? Dar n-are importanță, acum. La revedere, draga mea.

Nu părea prea sigur dacă ea se aştepta din partea lui la un sărut, dar nu se simţi totuşi stînjenit de această nesiguranţă.

Ea întîrzie încă o clipă, ca să clarifice situaţia.

— Mi-ar părea bine dacă ar fi cineva aici, pentru orice eventualitate, ca să vadă că ţi-am adus la cunoştinţă că sînt gata să vin.

— Ai vrea, întrebă tatăl, s-o chem pe proprietăreasă ?

— Poate că nu mă crezi, continuă ea, dar am venit într-adevăr în speranţa că ai găsit o soluţie. Oricum, regret foarte mult că te las bolnav.

Auzind aceasta, el se îndepărtă, şi, ca mai înainte, se refugie lîngă fereastră, cu privirea aţintită spre stradă.

— Îţi spun, din păcate fără martori, adăugă ea peste o clipă, că n-ar fi nevoie decît să rosteşti un singur cuvînt.

Era şi acum întors cu spatele spre ea.

— Dacă nu ţi se pare că l-am şi rostit, înseamnă că ne-am irosit timpul.

— Am să procedez în ceea ce te priveşte exact cum doreşte mătuşa. Ea doreşte să aleg. Foarte bine, voi alege. Am să mă spăl pe mîini de ea pentru dumneata.

În sfîrşit, el păru să se trezească.

— Ştii că-mi vine rău cînd te aud ? Eu am încercat să vorbesc limpede şi nu e cinstit din partea ta.

Dar ea nu luă în seamă remarca aceasta. Era prea vizibil sinceră.

— Tată !

— Nu înţeleg ce e cu tine, zise el, şi dacă nu poţi să-ţi revii — pe cuvîntul meu — am să te învăţ eu minte. Te urc într-o trăsură şi te depun frumos în Lancaster Gate.

Ea era într-adevăr dusă pe gînduri, departe.

— Tată !

Era prea mult, şi el se răsti :

— Ei ?

— Oricît ţi s-ar părea de ciudat că o spun, dar poţi să-mi faci un bine şi să-mi dai o mînă de ajutor.

— Păi nu tocmai asta încerc să te conving ?

— Da, răspunse ea cu răbdare, însă într-un fel greşit. Sînt absolut cinstită în ceea ce spun, şi ştiu ce vorbesc. Înainte cu o lună n-aş fi crezut în ceea ce s-ar numi ajutor

sau sprijin din partea dumitale. Dar lucrurile s-au schimbat — asta s-a întîmplat ; intîmpin o nouă dificultate. Dar chiar şi acum nu e vorba să te rog să „faci" ceva. E doar vorba să nu mă alungi — plecînd din viaţa mea. Ar trebui doar să spui : „Bine, atunci, dacă asta doreşti, vom rămîne unul alături de celălalt. N-o să ne batem capul dinainte cum şi unde ; vom fi încrezători şi vom găsi o soluţie". Asta e tot — ar fi binele pe care mi l-ai face. Te-aş avea, şi ar fi în folosul meu. Înţelegi ?

El nu înţelegea, dar nu din pricină că nu se uita la ea cu toată atenţia.

— Problema ta e că eşti îndrăgostită şi mătuşă-ta o ştie, dar din motive, sînt sigur, absolut întemeiate, detestă persoana şi se împotriveşte. Şi pe bună dreptate ! În chestiunea asta am toată încrederea în ea. Şi-acum, pleacă.

Deşi nu vorbea cu mînie — mai degrabă cu o infinită tristeţe — în fond o dădea afară. Înainte ca ea să-şi dea bine seama, el, ca o expresie a sentimentelor sale, deschisese uşa camerei. Îi mai rămăsese, la drept vorbind, în profunda lui dezaprobare, o generoasă compasiune.

— Îmi pare rău pentru ea, femeie înşelată cum este, dacă îşi pune speranţa în tine.

Kate stătu o clipă în uşă.

— Nu pe ea o compătimesc cel mai mult, căci deşi poate că se înşală în multe privinţe, nu este persoana care se înşală cel mai amarnic. Vreau să spun, explică ea, în cazul că îşi pune speranţe în mine.

Lui i se păru că ea voia să-i dea de înţeles cu totul altceva.

— Atunci, înşeli două persoane, pe doamna Lowder şi încă pe cineva ?

— N-am asemenea intenţii — cel puţin faţă de doamna Lowder. Dacă nu mă sprijini — părea că-şi vorbeşte sieşi — faptul are măcar meritul de a simplifica lucrurile. Merg pe drumul meu, aşa cum cred eu că e bine.

— Drumul tău va fi deci să te măriţi cu vreun netrebnic fără o leţcaie ?

— Vrei să ştii prea multe, observă ea, pentru puţinul pe care-l oferi.

Remarca îl făcu să se oprească din nou în fața ei, cu sentimentul că nu trebuia s-o constrîngă ; se uită urît la ea, deși aceasta era demult limita reală a puterii lui de a obiecta.

— Dacă ești destul de rea ca să-ți atragi disprețul mătușii, ești tot atît de rea ca să stau de vorbă cu tine. Ce altceva, decît că ți-e gîndul la o persoană cu desăvîrșire nepotrivită, înseamnă declarațiile pe care le-ai făcut ? Cine este totuși ticălosul acela sărăntoc ? întrebă el văzînd că nu-i răspundea.

Cînd veni, răspunsul ei sună rece, dar hotărît :

— Este cu totul dispus să te accepte așa cum ești. De fapt, nu vrea decît să fie bun cu dumneata.

— Atunci, cu siguranță că e un măgar ! Și cum oare te poți gîndi că se va înțelege cu mine, continuă tatăl ei, de vreme ce e sărac și nesuferit ? Există măgari și măgari — buni și răi — dar parcă ai căutat să ți-l alegi pe cel rău. Mătușă-ta îl cunoaște, din fericire ; am încredere absolută, cum îți spuneam, în judecata ei cînd e vorba de d-alde ăștia ; și îți spun o dată pentru totdeauna că nu vreau să știu de cineva care ei nu-i convine. Și adăugă : Dacă ai de gînd să ne înfrunți pe amîndoi, atunci...

— Atunci ce, tată ?

— Atunci, scumpa mea copilă, socot că — deși ai bunătatea să crezi că am ajuns ca vai de lume — aș mai avea puterea totuși să te fac să regreți.

Ea se opri gravă, dar aparent nu pentru a cîntări primejdia.

— Dacă n-aș face-o, n-ar fi pentru că mi-e teamă de dumneata, să știi.

— A, dacă n-o faci, răspunse el, n-ai decît să fii cît vrei de curajoasă !

— Va să zică, nu poți face absolut nimic pentru mine ?

El îi arătă, de data asta cum nu se poate mai clar — acolo în fața ei, pe palier, în vîrful scării întortocheate și în mirosul ciudat de care parcă nu mai puteau scăpa — cît de zadarnică era rugămintea ei.

— Mi-am făcut întotdeauna datoria și nimic mai mult ; ți-am dat sfatul cel mai bun și cel mai limpede. Și, în sfîrșit, ieși la iveală faptul care îl scotea din sărite : Dacă ești nemulțumită, poți să te duci la Marian să te consoleze.

Nu putea să-i ierte că împărțea cu Marian mica ei parte din moștenirea pe care mama lor le-o lăsase. Ar fi trebuit s-o împartă cu el.

II

Ea plecase la doamna Lowder după moartea mamei — plecase cu un efort atît de mare și de dureros, încît doar aducîndu-și aminte își dădea seama de drumul lung pe care il parcursese de atunci. Nu putuse să facă nimic altceva — nu existase nici un ban în cealaltă casă, nimic în afară de chitanțe neplătite, care se strîngeau în timp ce mama ei era pe patul de moarte, și de avertismentul că nu avea de unde să primească vreun ban, deoarece totul făcea parte din „moștenire". Cum se va evalua moștenirea apărea în cel mai bun caz ca un mister absolut înspăimîntător ; se dovedise a fi de fapt un rest, ceva mai mare decît se temuse ea timp de cîteva săptămîni împreună cu Marian că va fi ; dar la început simțise cu durere că moștenirea era urmărită cu interes, spre profitul lui Marian și al copiilor ei. Doamne, dar ce puteau să-și închipuie că va face ea cu această moștenire ? Adevărul era că ea nu dorea decît să renunțe — să lase la o parte propriul ei interes, ceea ce fără îndoială ar fi și făcut, dacă n-ar fi fost intervenția categorică a mătușii Maud. Intervenția mătușii Maud fusese foarte categorică, iar cealaltă problemă, problema principală, era că moștenirea trebuia fie acceptată în întregime, fie respinsă cu totul. La sfîrșitul iernii, totuși, n-ar fi putut să spună ce poziție se hotărîse să adopte. Nu era pentru prima oară că se vedea obligată să încuviințeze cu ironie înăbușită interpretarea pe care alte persoane o dădeau atitudinii ei. Adesea sfîrșea prin a accepta — părea că numai astfel se putea trăi — versiunea care le convenea lor.

Casa înaltă, luxoasă, solidă, din Lancaster Gate, de cealaltă parte a parcului, și aleile din South Kensington îi apăruseră în copilărie și adolescență drept limita cea mai îndepărtată a lumii ei noi și nebuloase. Era mai îndepărtată și mai de neînchipuit decît orice realitate din cercul relativ compact în care se învîrtea și i se părea, printr-o

restricție impusă de timpuriu, că nu se poate ajunge acolo decît pe căi lungi, drepte și deprimante, care continuau să se lungească și să se îndrepte, cîtă vreme aproape totul în viață se întîmpla, în cel mai rău caz, fie în jurul lui Cromwell Road, fie mai departe, prin părțile mai apropiate de Kensington Gardens. Doamna Lowder era singura ei mătușă „adevărată", nu soția unui unchi, și fusese deci, atît odinioară cît și atunci cînd se abătu asupra lor marea nenorocire, singura persoană potrivită să facă față situației ; însă sentimentul tinerei fete se întemeia pe impresia, cultivată ani în șir, că răspunsul acesta, în intervalul de timp menționat, nu fusese așa cum se cuvenea să fie. Principalul serviciu făcut de această rudă tinerilor Croy — în afară de faptul că ea stabilea măsura fixă a însemnătății lor sociale — li s-a părut că a fost de a-i ajuta să priceapă la care anume lucruri nu trebuiau să se aștepte. Cînd Kate a ajuns să judece situația pe temeiul unor constatări — nu-și dădu seama cum ar fi putut mătușa Maud să fie altfel — înțelese mai degrabă cum ar fi putut alte multe lucruri să fie altfel ; își dădu însă seama că, de-ar fi trebuit cu toții să trăiască în pustiul din *ultima Thule*, tot n-ar fi avut încotro. Părea limpede însă că dacă doamnei Lowder îi displăceau, nu-i displăceau totuși atît de mult cum își închipuiau ei. În orice caz, cu scopul de a arăta cum lupta ea împotriva acestei aversiuni, venea uneori să-i vadă, îi invita periodic la ea acasă, pe scurt, îi trata în așa fel încît să-i dea surorii ei cît mai multe motive să se simtă jignită. Sora ei — biata doamnă Croy — o judecase întotdeauna, după cum știa fata, cu ranchiună și cultivase, la Marian, la băieți și la ea însăși ideea unei anumite atitudini față de mătușa lor, iar ei se priveau cu groază așteptînd rezultatele. Atitudinea aceasta însemna s-o facă pe mătușa Maud să înțeleagă clar, cu aceeași regularitate ca și invitațiile ei, că ei aveau — slavă Domnului ! — din ce să trăiască. Dar motivul atitudinii lor — și de asta Kate și-a dat seama mai tîrziu — era tocmai faptul că ea nu le oferea suficient. Puținul pe care îl dăruia trebuia acceptat cu proteste, dar nu pentru că în realitate ar fi fost excesiv. Îi jignea — aceasta era durerea — fiindcă nu le ajungea.

Numărul lucrurilor noi pe care tînăra noastră le contempla de la fereastra înaltă din sud ce dădea spre parc — numărul acesta era atît de mare (deși unele nu erau decît modificate sau, cum s-ar spune, renovate), încît acum viața îi apărea de la o săptămînă la alta tot mai mult ca fața unui străin frapant și distins. Ajunsese la o vîrstă matură — căci avea într-adevăr impresia că la douăzeci și cinci de ani era tîrziu pentru a-și schimba opiniile ; și o stăpînea un ușor regret că nu-și dăduse seama mai devreme. Lumea era alta — indiferent dacă în bine sau în rău — decît cea din lecturile ei elementare și îi crea sentimentul unui trecut irosit. De-ar fi știut mai demult, ar fi fost mai pregătită să-i facă față. În orice caz, în fiecare zi făcea cîte o descoperire — ba despre sine, ba despre alte persoane. Două dintre acestea — cîte una din fiecare categorie — o frămîntau, pe rînd, în mod deosebit. Înțelese, așa cum nu înțelesese niciodată, cît de mult însemnau pentru ea lucrurile materiale. Vedea, și roșea văzînd, că dacă în contrast cu unele aspecte vechi ale ei viața i se părea acum ca o rochie „transformată" cu succes, era tocmai din cauza ornamentelor și dantelei, nefiind vorba decît de panglici și mătase și catifea. Asemenea lucruri erau izvorul unei teribile încîntări pentru ea. Îi plăcea locuința minunată pe care i-o pusese la dispoziție mătușa Maud, îi plăcea mai mult decît îi plăcuse vreodată ceva, și bănuiala ei despre părerea mătușii asupra acestui adevăr o stînjenea cît se poate de mult. Ruda ei era extraordinară și ea nu-i recunoscuse niciodată meritele. Această bunăstare îi vorbea de ea, de dimineața pînă seara ; dar mătușa ei era o persoană în fața căreia, cunoscînd-o mai bine, nu puteai decît — cu toate că pare ciudat — să mori de frică.

A doua mare descoperire a fetei a fost că, departe de a fi pentru doamna Lowder un subiect de mică importanță, casa întunecată din Lexham Gardens o obsedase nopți și zile de-a rîndul. Kate își petrecuse în timpul iernii ceasuri întregi de observație nu mai puțin pătrunzătoare fiindcă le petrecuse singură ; evenimentele recente, ce justificau doliul ei, îi asigurau o anumită izolare, și tocmai în această izolare acționa mai ales influența aceleia în casa căreia trăia. Avîndu-și camerele departe, la parter, mătușa Maud era totuși o prezență din pricina căreia o ne-

poată sensibilă se putea simți extrem de apăsată. Își dădea seama acum, nepoata sensibilă, că fusese remarcată încă de multă vreme. Știa mai multe lucruri decît ți-ar fi putut spune, șezînd lîngă focul de la etaj, într-o lungă și întunecată după-amiază de decembrie. Știa atît de multe, încît tocmai aceasta o îndemna să rămînă acolo, făcînd-o uneori să se plimbe fără țintă între mica sofa tapisată cu mătase, așezată în fața focului, și harta mare, cenușie a Middlesex-ului, întinsă sub ochii ei. A coborî, a-și părăsi refugiul, însemna a ieși în întîmpinarea unora dintre descoperirile ei, a trebui să le înfrunte sau a fugi din fața lor ; cîtă vreme, la mare înălțime, ele se auzeau doar ca duduitul unui asediu îndepărtat în citadela bine aprovizionată. Aproape că ajunseseră să-i placă, în aceste săptămîni, evenimentele care produseseră neliniștea și încordarea ei : pierderea mamei, decăderea tatălui, jena financiară a surorii, confirmarea perspectivelor modeste, faptul cert, mai ales, de a trebui să admită că, dacă se va comporta într-un fel pe care îl socotea corect — dacă va face adică un bine altora — ea însăși va rămîne complet fără mijloace. Susținea că avea dreptul la tristețe și liniște ; le cultiva pentru puterea lor de a îndepărta totul. Ceea ce se îndepărta era mai ales problema unei renunțări — deși acum n-ar fi putut spune la ce ; o renunțare la absolut tot — astfel i se părea în unele clipe — în favoarea personalității amenințătoare a mătușii Maud. Tocmai prin personalitatea ei era mătușa Maud extraordinară, iar complexitatea acestei personalități se întrezărea amenințătoare, deoarece în aerul dens, cețos al existenței ei orînduite, unele aspecte apăreau fără îndoială exagerate, iar altele evident nebuloase. Ele reprezentau, în orice caz, deopotrivă nebulosul și distinctul, o voință puternică și o mînă autoritară. Kate își dădea foarte bine seama că putea să fie devorată și că era asemenea unui ied înspăimîntat, ținut deoparte o zi sau două pînă ce îi venea rîndul, dar care mai devreme sau mai tîrziu urma să fie azvîrlit în cușca leoaicei.

Cușca era camera mătușii Maud, biroul ei, casieria ei, cîmpul ei de luptă, pe scurt scena specifică a existenței ei, situată la parter, deschizîndu-se din holul principal și prezentîndu-se tinerei noastre, la ieșire și la intrare, ca

un corp de gardă sau ca o barieră vamală. Leoaica aştepta — iedul, cel puţin, avea această impresie ; era conştientă că în vecinătatea ei exista o bucăţică pe care avea motive s-o bănuiască fragedă. Între timp, ea putea să fie o preafrumoasă leoaică pentru spectacol, o figură extraordinară într-o cuşcă sau oriunde ; maiestuoasă, magnifică, viu colorată, toată numai strălucire, în veşnicul satin, cu trompete lucitoare şi nestemate scînteietoare, cu sclipirile ochilor de agat şi luciul părului ca pana corbului, precum şi cu tenul ca un porţelan bine păstrat care — ca şi cum pielea ar fi fost prea întinsă — se observa mai ales la curburile şi colţurile feţei. Nepoata avea un anume secret pentru ea — îl păstra în taină ; gîndindu-se la ea cu neslăvilită fantezie, ca fiind oarecum tipic insulară, o numea în sine Britannia din Piaţă — Britannia negreşit, dar cu un creion la ureche, şi simţea că nu va fi fericită pînă cînd nu va putea adăuga cîndva armurii un coif, un scut, un trident şi un registru de contabilitate. De fapt, aşa cum simţea Kate, forţele pe care trebuia să le înfrunte nu erau sugerate în chipul cel mai fericit de o imagine simplă şi clară ; învăţa, la urma urmelor, cu fiecare zi, să-şi cunoască mătuşa şi înţelesese pînă acum bine că era o greşeală să te încrezi în analogii uşoare. Exista o latură a Britanniei, latura filistinismului ei înfloritor, penajul şi trena, fantasticul echipament şi pieptul pe care şi-l umfla. zeii falşi ai gustului ei şi notele false din vorbire, a căror contemplare era primejdios de derutantă. Era o Britannie complexă şi subtilă, pe cît de înflăcărată pe atît de practică, cu o pungă pentru prejudecăţi la fel de adîncă precum celălalt buzunar, buzunarul plin de monede gravate cu imaginea ei, după care îndeobşte o recunoştea lumea. Conducea, pe scurt, îndărătul faţadei agresive şi defensive, operaţii dictate de înţelepciunea ei. În fond, după cum am şi dat de înţeles, tînăra noastră din citadela bine aprovizionată trebuia să se gîndească la ea mai ales ca la un asediator, şi ceea ce o făcea formidabilă în această calitate era faptul că nu avea scrupule şi era imorală. Astfel şi-o imagina Kate în meditaţiile ei, în felul spontan al tinereţii ; aceasta însemnînd că personalitatea ei era ameninţată de primejdii — acele primejdii pe care noi le-am relevat şi care făceau ca tînăra fată să zăbovească şi să stea

la pîndă deasupra, în timp ce femeia vîrstnică de dedesubt, activă și diplomată, ocupa cît se putea de mult din teren. Și totuși, care erau primejdiile, la urma urmelor, dacă nu tocmai primejdiile vieții și ale Londrei ? Doamna Lowder era însăși Londra, era însăși viața — vacarmul asediului, tumultul luptei. Existau unele lucruri totuși de care Britannia se temea ; dar mătușa Maud nu se temea de nimic — nici măcar, după cîte se părea, să-și frămînte necontenit mintea.

Kate însă tăinuia atît de mult aceste impresii, încît nu le împărtășea nici bietei Marian, scopul aparent al deselor vizite la sora ei continuînd să fie acela de a discuta generalități. Unul din motivele pentru care se ferea să facă ultima concesie mătușii Maud era că putea fi astfel mai liberă să se pună în slujba acestei rude mult mai apropiate și mai puțin fericite, cu care mătușa Maud nu voia, în mod direct, să aibă aproape nimic de a face. Dar între timp, era foarte supărător tocmai faptul că relațiile cu sora ei aveau efectul de a-i slăbi curajul, de a-i lega mîinile, întărind cu fiece zi impresia despre rolul, nu întotdeauna încurajator sau mîngîietor, pe care legătura de sînge poate să-l joace în viața omului. Era pusă față în față cu ea acum, cu legătura de sînge. Ajunsese să „moștenească" mai ales conștiința acestui fapt prin moartea mamei ei, oricît de mult ar fi absorbit și ar fi luat cu sine mama ei din această conștiință. Tatăl care o obseda și o necăjea, mătușa amenințătoare și dîrză, nepoții și nepoatele fără nici o avere — erau figuri care făceau să vibreze excesiv coarda pietății naturale. Își zicea — mai ales gîndindu-se la Marian — că își dă seama unde puteai să ajungi prin cultivarea rudeniei de sînge. Apreciase mai demult, credea ea, importanța acestei îndatoriri ; atunci cînd, ca soră mai mică, socotise că nimeni pe lume nu era mai drăguță ca Marian, mai simpatică și mai deșteaptă, cu siguranță menită fericirii și succesului. Acum gîndea altfel, dar atitudinea ei trebuia, din mai multe motive, să pară aceeași. Obiectul acelor aprecieri nu mai era o fată drăguță, după cum motivele de a o considera deșteaptă nu mai erau clare ; totuși, săracă, dezamăgită, demoralizată, certăreață cum era, rămînea și mai pregnant, și mai stăruitor, sora mai mare și unică a

lui Kate. Impresia pe care o avea în permanență era că îi va impune ei, lui Kate, să facă anumite lucruri ; și întotdeauna în Chelsea, unde era atît de puțin confort, la ușa căsuței a cărei chirie mică nu putea totuși să n-o îngrijoreze, se întreba în chip fatal, înainte de a intra, care va fi oare lucrul ce i-l va impune de data aceasta. Observă cu luciditate că dezamăgirea îi făcea pe oameni egoiști ; observă mirată cu ce seninătate — singurul caz în care sărmana femeie era senină — lua Marian de bune anumite lucruri : situația de inferioritate a lui Kate ca a doua născută, viața ei redusă doar la condiția unică de soră. Ea exista, după această părere, numai pentru casa mică din Chelsea ; morala fiind, bineînțeles, că cu cît te dăruiai mai mult, cu atît îți rămînea mai puțin din tine. Existau întotdeauna oameni care smulgeau ceva de la tine, fără să le treacă vreodată prin minte că te înghițeau de-a binelea. O făceau fără să guste.

Nu exista un nenoroc mai mare, sau în orice caz o situație mai neplăcută, reflectă ea în continuare, decît să fii făcut pentru a exista și în același timp a înțelege. În acest caz, înțelegeai mereu altceva decît ceea ce erai în realitate și nu dobîndeai, ca urmare, nimic din liniștea condiției tale. Dar întrucît n-o lăsa niciodată pe Marian să vadă cum era ea de fapt, se putea foarte bine ca Marian să nu-și dea seama ceea ce ea, Kate, înțelegea. Kate nu era, prin urmare, după cîte credea ea, o ipocrită a virtuții, căci ceda ; dar era o ipocrită a stupidității, căci păstra pentru sine lucrurile cu care nu era de acord. Ceea ce păstra pentru sine, mai ales, era simțămîntul de care era cuprinsă văzînd cum sora ei, instinctiv, nu neglija nimic care putea contribui la supunerea ei față de mătușa lor ; o stare de spirit care dezvăluia în mod grăitor cît de sărac poți să devii cînd te supără atît de mult absența bogăției. Tocmai prin Kate trebuiau să fie trase foloasele de pe urma mătușii Maud, și nimic nu conta mai puțin decît ce se va alege de Kate în cursul acestui proces. Pe scurt, Kate trebuia să-și inece corăbiile, pentru ca Marian să profite ; iar dorința lui Marian de a profita nu ținea cîtuși de puțin seama de o demnitate care își avea, la urma urmelor, motivele ei — numai de-ar fi ținut la ele — de a rămîne puțin bățoasă. Kate, ca să fie destul de bățoasă pentru amîndouă,

ar fi trebuit prin urmare să devină egoistă, să prefere un ideal de comportament — cum nu se putea mai egoist — ce nu ţinea seama de posibilitatea existenţei cîtorva firimituri pentru cei patru copilaşi. Povestea aversiunii doamnei Lowder faţă de căsătoria nepoatei mai mari cu domnul Condrip pierduse foarte puţin din vehemenţa ei ; purtarea incredibil de neroadă a domnului Condrip, paroh într-o jalnică suburbie, cu un profil de sfînt care te frapa întotdeauna, era atît de binecunoscută încît justifica pe deplin critica. Îşi prezentase sistematic profilul, neavînd, după cum bine se ştia, altceva de prezentat — absolut nici o calitate pe baza căreia să privească lumea în faţă, şi nici o idee despre ce însemna să trăieşti decent şi să-ţi vezi de ale tale. Mătuşa Maud rămase destul de consecventă în critica pe care i-o adresa ; nu era ca persoana care să nu considere asemenea acte drept greşeli, chiar dacă dobîndiseră ceva din privilegiul compasiunii. Nu le acordase iertarea, iar singura încercare de a le trece cu vederea fusese de a trece cu vederea — împreună cu vinovatul ce supravieţuia — mica falangă compactă care le reprezenta acum. În privinţa celor două ceremonii sinistre pe care le considera într-un singur tot, căsătoria şi înmormîntarea, fusese prezentă la prima şi-i trimisese lui Marian înainte, cu dărnicie, un cec ; dar pentru ea asta nu reprezenta decît umbra unei încuviinţări faţă de calea aleasă de doamna Condrip. Îi displăceau copiii gălăgioşi pentru care nu exista nici un viitor ; îi displăceau văduvele plîngărețe care nu erau în stare să-şi îndrepte greşelile ; astfel îi oferise lui Marian unul din puţinele avantaje rămase, după ce atît de mult se pierduse, anume un pretext facil de a se simţi mereu jignită. Kate Croy îşi amintea bine de reacţia mamei lor într-o situaţie diferită ; şi tocmai faptul evident că Marian nu reuşea să culeagă roadele resentimentului ei le făcea pe amîndouă surorile să împărtăşească deopotrivă umilinţa. Dacă teoretic una dintre ele încetase, din păcate, să mai fie luată în seamă, iar cealaltă, prin compensaţie, era destul de mult luată în seamă, cine nu putea să înţeleagă că tocmai Kate nu putea să se dezică, fără a da dovadă de o crudă mîndrie ? Aceasta a fost o lecţie dureroasă pentru tînăra noastră în ziua care urmă întrevederii cu tatăl ei.

— Nu-mi pot imagina, îi zise Marian cu această ocazie, cum te mai poţi gîndi şi la altceva pe lume în afară de situaţia îngrozitoare în care am ajuns.

— Şi, mă rog, de unde ştii, întrebă la rîndul ei Kate, la ce mă gîndesc ? Cred că-ţi dau destule dovezi că mă gîndesc destul de mult la tine. Şi, la drept vorbind, draga mea, ce altceva te mai priveşte ?

Replica lui Marian, deşi se pregătise pentru ea în fel şi chip, veni totuşi neaşteptat de prompt. Prevăzuse teama generală a surorii ei ; dar ieşea la iveală, ameninţătoare, şi o teamă specială.

— Ei bine, n-ai decît să procedezi cum te taie capul şi poţi să spui că nu sînt eu chemată să-ţi dau lecţii. Totuşi, chiar dacă te-ai spăla pentru totdeauna pe mîini de mine, de data asta n-am să mă sfiesc să-ţi spun că nu consider că ai dreptul, în situaţia noastră, să te iroseşti.

Era după prînzul copiilor şi al mamei lor, de la care mătuşa găsea de cele mai multe ori mijlocul să se eschiveze ; şi cele două surori mai stăteau încă înaintea feţei de masă boţite, a şorţuleţelor împrăştiate, a farfuriilor cu resturi de mîncare şi a mirosului persistent de bucate fierte. Kate întrebă politicos dacă putea să deschidă puţin fereastra, iar doamna Condrip îi replică aspru că n-avea decît. Adesea reacţiona la asemenea întrebări de parcă ar fi avut un anume efect dăunător asupra esenţei pure a copilaşilor ei. Cei patru copii se retraseră, zburdalnici şi foarte zgomotoşi, imperfect stăpîniţi de mica guvernantă irlandeză pe care le-o găsise mătuşa şi a cărei sumbră hotărîre de a nu mai prelungi nerăsplătit un asemenea martiriu nu mai era pentru ea o simplă bănuială. Mama lor devenise pentru Kate — care punea totul pe seama faptului că era mama lor — cu totul alta decît blînda Marian de odinioară : văduva domnului Condrip întuneca acea imagine. Nu era altceva decît o pastişă zdrenţuită, un rezultat simplu şi prozaic al domnului Condrip, de parcă ar fi fost trecută într-un oarecare chip prin el, ca printr-un horn îngust, pentru a rămîne mototolită şi fără folos, neavînd altceva în fiinţa ei decît ceea ce i se datora lui. Devenise rumenă şi aproape grasă, acestea nefiind semnele cele mai potrivite ale doliului ; din ce în ce mai puţin arăta ca o Croy, mai ales ca o Croy necăjită,

începînd să semene foarte clar cu cele două surori necăsătorite ale soțului, ei, care veneau s-o vadă, după părerea lui Kate, mult prea des și zăboveau îndelung, rezultatul fiind că se înfruptau din ceai și pîine cu unt, lucru față de care Kate, nefiind indiferentă la notele de plată, avea anumite resentimente. În privința acestor surori Marian era într-adevăr susceptibilă, iar lui Kate, care observa și cîntărea lucrurile, i se părea ciudat că orice reflexii ale ei asupra lor deveneau pentru sora ei reflexii asupra propriei persoane. Dacă asta însemna să fii căsătorită, atunci Kate Croy punea la îndoială rostul căsătoriei. Era un exemplu grav, în orice caz, care arăta ce putea să facă un bărbat — și ce bărbat ! — dintr-o femeie. Vedea cum surorile Condrip stăruiau pe lîngă cumnata lor îndoliată să afle tot felul de amănunte despre mătușa Maud, care în fond nu era mătușa lor ; o făceau, în vreme ce sorbeau interminabilele ceşti cu ceai, să sporovăiască și chiar să se laude cu Lancaster Gate, o determinau să fie mai vulgară decît i-a fost dat vreunui membru al familiei Croy să devină în legătură cu un asemenea subiect. Stabiliseră, și o țineau înainte, că Lancaster Gate nu trebuia pierdut nici o clipă din vedere și că ea, Kate, trebuia să fie cu privirile ațintite asupra lui ; astfel încît era destul de ciudat, sau în orice caz trist, că tînăra noastră nu se îndoia că își permiteau s-o considere ca un obiect de comentariu mult mai mult decît și-ar fi permis ea vreodată să le considere pe ele. Și culmea era că Marian nu ținea la ele. Dar erau din neamul Condrip — și așchia nu sare departe de trunchi ; erau aproape la fel ca și Bertie și Maudie, ca Kitty și Guy. Îi vorbeau de cei morți, ceea ce Kate nu făcea niciodată ; aceasta fiind o situație în care Kate nu putea decît să asculte mută. Nu mai contenea să-și spună că, dacă aceasta însemna căsătoria... ! Se poate ușor deduce, prin urmare, că lumina ironică a acestor rezerve se revărsă direct asupra avertismentului dat de Marian.

— Nu prea înțeleg, îi răspunse, de unde ți se pare că mă pîndește primejdia. Nu sînt deloc dispusă, te asigur, să mă „irosesc". Simt, deocamdată, că m-am irosit destul de mult.

— Nu ești dispusă, îi spuse Marian deschis, să te măriți cu Merton Densher ?

Kate avu nevoie de o clipă pentru a face față acestei întrebări.

— Crezi că, dacă aş fi dispusă s-o fac, ar trebui să-ţi dau de ştire ca să începi să mă pisezi ? Asta crezi ? întrebă fata. Apoi, deoarece şi sora ei stătea pe gînduri, adăugă : Nu ştiu ce te face să vorbeşti de domnul Densher.

— Vorbesc tocmai pentru că nu spui nimic de el. Faptul că nu vorbeşti niciodată de el, cu toate că ştiu unele lucruri — ei bine, asta mă face să mă gîndesc la Densher. Sau mai bine zis, mă face să mă gîndesc la tine. Dacă pînă acuma nu ştii ce sper pentru tine, ce visez — fiindcă ţin la tine — n-are rost să-ţi mai spun. (Dar Marian se ambalase şi Kate era sigură că discutase despre domnul Densher cu domnişoarele Condrip.) Pomenesc de omul acesta fiindcă mă tem de el. Dacă vrei să ştii, chiar mă îngrozeşte. Dacă vrei să ştii, îmi displace la fel de mult pe cît mă înfricoşează.

— Şi totuşi, nu crezi că e periculos să-l vorbeşti de rău în fața mea ?

— Ba da, recunoscu doamna Condrip, cred într-adevăr că e periculos, dar cum aş putea să-l vorbesc altminteri ? Recunosc că n-ar trebui să vorbesc despre el deloc. Numai că, de data asta, după cum spuneam, voiam să afli.

— Ce să aflu, dragă ?

— Că, după părerea mea, replică prompt Marian, este cel mai îngrozitor lucru ce ni s-a întîmplat pînă acuma.

— Din pricină că n-are bani ?

— Da, pe de o parte. Şi fiindcă n-am încredere în el.

Kate vorbi politicos dar cu indiferență :

— Cum adică, n-ai încredere în el ?

— Sînt sigură că nu va avea niciodată. Iar tu trebuie să ai bani. Şi îi vei avea cu siguranță.

— Pentru ca să-ţi dau ție ?

Marian îi răspunse cu o promptitudine care, de fapt, era o insolență.

— Să-i ai în primul rînd. În orice caz, de acum înainte să nu mai fii fără bani. Apoi, vom mai vedea.

— Te cred şi eu ! zise Kate Croy.

Îi era silă de o asemenea discuție, dar dacă Marian dorea să fie vulgară, ce putea face ? O îndemna să se gîndească cu aversiune sporită la domnişoarele Condrip.

— Îmi place cum aranjezi tu lucrurile — îmi place ce iei de bun. Dacă e atît de ușor să ne măritām cu bărbați care nu vor decît să le cheltuim banii, mă mir că mai stăm pe gînduri. Nu văd în jur prea mulți dintre aceștia și nici ce interes aș putea să prezint pentru ei. Trăiești, draga mea, adăugă ca pe dată, într-o lume de închipuiri deșarte.

— Nu atît de mult ca tine, Kate ; fiindcă eu văd ce văd și nu mă poți duce cu vorba. Sora mai mare se opri destul de mult pentru ca obrazul celei mai mici să trădeze, cu toată superioritatea ei, o anume îngrijorare. Nu vorbesc de vreun alt om, decît de omul mătușii Maud, și nu de alți bani, dacă vrei să știi, decît de banii mătușii Maud. Nu spun altceva decît că trebuie să faci ceea ce dorește ea. Greșești dacă spui că vreau ceva de la tine ; doresc să nu-i ieși din voie ; doar atît vreau ! — iar tonul lui Marian i se păru surorii ei înfiorător. Dacă n-am încredere în Merton Densher, am măcar în doamna Lowder.

— Ideile tale sînt cu atît mai surprinzătoare, răspunse Kate, cu cît sînt exact ca și ale tatii. Le-am auzit rostite chiar de el, dacă vrei să știi — și cu toată strălucirea pe care ți-o poți imagina — ieri.

Marian, evident, deveni curioasă.

— A fost pe la tine ?

— Nu, m-am dus eu la el.

— Serios ? se miră Marian. În ce scop ?

— Ca să-i spun că sînt gata să stau cu el.

Marian făcu ochii mari.

— S-o părăsești pe mătușa Maud ?

— Pentru tata, da.

Biata doamnă Condrip se îmbujoră de-a binelea de spaimă.

— Ești gata... ?

— Asta i-am și spus. Nu puteam să-i spun mai puțin de atîta.

— Și mă rog, ai fi putut să-i spui mai mult ? rosti pe nerăsuflate Marian. Dar oare ce este el pentru noi ? Să-i spui un asemenea lucru !

Se priviră și ochii lui Marian erau plini de lacrimi. Kate se uită la ea cîteva clipe și zise :

— M-am gîndit bine — în fel și chip. Dar nu trebuie să fii supărată. Nu mă duc la el. Nu mă primește.

Marian mai respira încă greu — și trecu un timp pînă să se liniștească.

— Ei bine, eu una nu te-aș vrea — nu te-aș primi deloc, te asigur — dacă ți-ar fi dat alt răspuns. Sînt într-adevăr supărată pentru că ai fost dispusă s-o faci. Dacă ai pleca la tata, draga mea, n-ai mai avea ce căuta aici.

Astfel prezentă Marian situația, imprecis, ca o imagine a privațiunii de care sora ei putea să se ferească. Acestea erau amenințările pe care era în stare să i le adreseze cu satisfacție și, adresîndu-i-le, se credea tare isteață.

— Dar dacă nu vrea să te primească, continuă ea, cel puțin își arată șiretenia.

Marian avea întotdeauna părerea ei despre șiretenie ; se pricepea, își zise în sinea ei soră-sa, grozav la de-alde astea. Dar Kate căută să-și alunge mîhnirea.

— Nu vrea să mă primească, repetă ea simplu. Însă are încredere, ca și tine, în mătușa Maud. Mă amenință cu blesteme dacă o părăsesc.

— Prin urmare, n-ai s-o părăsești ? Deoarece la început Kate nu-i răspunse nimic, Marian stărui : Nu-i așa că n-ai s-o părăsești ? Îmi dau seama că nu. Dar nu văd cu toate astea, de ce n-aș insista o dată pentru totdeauna asupra adevărului adevărat. Adevărul datoriei tale, dragă. La asta te gîndești vreodată ? Este datoria ta cea mai mare.

— Iar începi, rîse Kate. Și tata ține grozav la datoria asta a mea.

— Eu nu pretind că sînt grozavă, dar pretind că viața o cunosc mai bine decît tine ; poate mai bine chiar decît tata. Și Marian păru să privească acum acel personaj în lumina unei ironii mai blînde : Sărmanul tata !

Suspinase cu acel ton iertător cu care nu o dată o surprinsese spunînd : „Scumpa mătușă Maud !“ Toate acestea o făcură pe Kate, în acele clipe, să-i întoarcă brusc spatele și să se pregătească de plecare. Ieșea din nou la iveală umilința ; era greu de spus care din persoanele în cauză dovedise cel mai clar cît de puțin ținea la ea. Fata își propuse, în orice caz, să întrerupă discuția ; și credea că, în ceea ce o privește, așa și făcu în timpul celor zece minute cîte trecură, datorită dorinței ei de a nu pleca brusc înainte de a se putea retrage elegant. Însă Marian

continuă și pînă la urmă spuse ceva ce Kate trebuia să ia în seamă :

— La cine te gîndești cînd spui tînărul mătușii Maud ?

— La cine altul decît la lordul Mark ?

— De unde ai mai auzit și bîrfa asta ? întrebă Kate, senină. Cum ajung asemenea lucruri la tine, în fundătura asta ?

Nu termină bine, că se și întrebă ce s-a ales din mărinimia căreia i se dedicase. Marian, desigur, nu făcea nimic pentru ca s-o salveze, și nimic nu era mai lipsit de sens decît motivele ei de nemulțumire. Voia ca ea „să tragă foloase" din Lancaster Gate, deoarece credea că din acel lăcaș al abundenței se puteau trage foloase ; dar acum nu pricepea de ce trebuia să se profite de această rubedenie umflată în pene pentru a se aduce o jignire propriului ei cămin sărăcăcios. Părea, de fapt, să considere pentru moment că sora ei Kate o ținea în „fundătura" aceea, ca apoi tot ea să reflecteze nepăsătoare asupra faptului că se afla acolo. Totuși, nu explică de unde aflase știrile pentru care Kate îi ceruse socoteală — așa că surorii ei nu-i rămase decît să întrevadă în această situație, o dată mai mult, un semn al curiozității scormonitoare a domnișoarelor Condrip. Ele trăiau într-o fundătură mai adîncă decît Marian, dar stăteau cu urechea la pămînt, își petreceau zilele pîndind, cîtă vreme Marian, în veșminte și pantofi aparent tot mai largi și mai mari, nu stătea niciodată la pîndă. Uneori Kate se întreba dacă nu cumva soarta i le-a scos în cale pe domnișoarele Condrip ca un avertisment în legătură cu propriul ei viitor — arătîndu-i ce putea ea însăși să devină la patruzeci de ani dacă lăsa lucrurile în voia lor. Ceea ce alții așteptau de la ea — și erau mulți aceștia — putea totuși să i se înfățișeze uneori ca un lucru deosebit de serios ; și acesta era acum cazul. Nu numai că trebuia să se certe cu Merton Densher pentru a-i mulțumi pe cei cinci spectatori — cu domnișoarele Condrip erau cinci ; trebuia să pornească în urmărirea lordului Mark pe temeiul unei teorii fără noimă despre recompensa care se atașa izbînzii. O atașase mîna doamnei Lowder și figura la sfîrșitul cursei, fiind ca un clopot care ar suna, ar declanșa zarvă, de îndată ce ar fi atins.

Kate reflectă cu destulă severitate asupra punctelor slabe ale acestui gînd iluzoriu, rezultatul fiind că își pierdu încrederea deplină în sora ei ; deși doamna Condrip își mai afla refugiul în pretextul — care era în fond punctul esențial — că mătușa va fi mărinimoasă dacă i se va face pe voie. Identitatea exactă a candidatului ei nu era decît un detaliu ; esențialul era concepția despre genul de partidă pe care nepoată-sa o putea face cu ajutorul ei. Marian vorbea întotdeauna de căsătorii ca de „partide", dar și acesta era doar un detaliu. Între timp, „ajutorul" doamnei Lowder le stătea la dispoziție — dacă nu pentru a înlesni calea spre lordul Mark, atunci spre altcineva mai bun. Marian se va împăca, la urma urmelor, cu cineva mai bun ; nu se va împăca însă cu cineva atît de rău. Kate trebui încă o dată să audă toate acestea, înainte de exprimarea unei concluzii mulțumitoare. Și anume, trebui să-l sacrifice pe domnul Densher, pentru a-l reduce astfel pe lordul Mark la absurd. Astfel că se despărțiră în termeni destul de prietenoși. Urma să fie scutită să mai audă de lordul Mark, atîta timp cît se angaja să nu încurajeze pe nimeni altcineva în taină. Renunțase la totul și la toți, gîndi ea în timp ce pleca — și aceasta era o ușurare ; dar mai însemna că își spulbera viitorul. Perspectiva crea un gol care o și făcea să aibă ceva în comun cu domnișoarele Condrip.

Cartea a doua

III

Merton Densher, care își petrecea cele mai multe ceasuri ale serii la redacția ziarului său, simțea uneori în timpul zilei, prin compensație, sau cel puțin dădea impresia, că are timp liber, astfel că nu ararcori putea fi întîlnit în diverse părți ale orașului, în momente cînd oamenii de afaceri sînt nevăzuți pentru ochiul public. Nu o dată la sfîrșitul acestei ierni îl purtară pașii, pe la ceasurile trei sau patru, în Kensington Gardens, unde putu fi văzut un timp, de fiecare dată comportîndu-se ca unul ce nu avea nimic de făcut. Se îndrepta, de cele mai multe ori cu o anume hotărîre, spre nord ; dar odată ajuns acolo, evident nu mai avea nici o țintă. Bătea aleile, după cîte se părea, la întîmplare ; se oprea fără motiv și rămînea cu privirea pierdută ; se așeza într-un scaun și apoi se muta pe o bancă ; o lua din nou razna, sprinten și fără țintă ca și mai înainte. Era evident sau un om fără nici o ocupație, sau îl copleșeau sumedenie de gînduri ; și impresia pe care adesea putea s-o producă astfel făcea ca sarcina de a o dovedi, într-un anumit sens, să-i revină lui. De vină era aspectul, semnalmentele lui, din cauza cărora era aproape cu neputință să-i afli profesia.

Era un tînăr englez înalt, subțire și blond, care se preta, în anumite privințe, la o clasificare — în sensul, de pildă, că era un gentleman, că era în mod specific o persoană cultă, unul din cei în genere cu bun simț și în genere agreabili ; dar, deși nici extraordinar, nici anormal, nu putea fi descifrat ușor. Era prea tînăr pentru Camera Comunelor, și prea dezinvolt pentru un militar. Era prea rafinat, cum s-ar zice, pentru centrul comercial, și lăsînd la o parte croiala hainelor, aveai impresia că era prea sceptic pentru a fi preot. Pe de altă parte, era prea credul pentru diplomație sau chiar pentru știință, pe cîtă vreme era poate prea mult ancorat în realitate pentru poezie, și totuși prea puțin pentru a fi artist plastic. Te-ai fi apropiat destul de mult de el, deslușindu-i în ochi capacitatea de a recunoaște idei ; dar ai fi rămas la distanță în privința

ideilor înseşi. Dificultatea era că Densher părea nehotărît fără să pară însă slab — trîndav fără să pară gol. Aspectul acesta se datora poate picioarelor sale lungi pe care le ţinea întinse; părului drept şi capului frumos modelat, niciodată foarte îngrijit, şi capabil pe deasupra, în momentele cînd era solicitat în cu totul altă direcţie, să se azvîrle spre spate brusc şi, sprijinit de braţele înălţate şi de mîinile înlănţuite, să-l pună pe Densher în legătură un timp nelimitat cu tavanul, cu vîrfurile copacilor sau cu cerul. Era, evident, distrat, deştept dar inegal, în stare să lase să-i scape ceea ce era în apropiere şi să apuce ceea ce era departe. În general, mai degrabă respecta obiceiurile decît le urma. Sugera mai ales acea stare uluitoare a tinereţii în care elementele, metalele mai mult sau mai puţin preţioase, sînt atît de mult amalgamate şi învălmăşite, încît problema marcajului final, pecetea care fixează valoarea trebuie să aştepte pînă la o oarecare răcire. Era un semn al acestui interesant amestec faptul că irascibilitatea lui se datora unei legi extrem de subtile — unei legi care, în relaţiile cu el, ţi-ar putea fi de folos, deşi n-ar fi uşor s-o stăpîneşti. Unul din efectele ei era că el îţi rezerva surprize în ce priveşte îngăduinţa, dar şi capriciile sale.

Hoinărea, în cele mai multe din zilele acelea liniştite, în diversele ocazii de care vorbim, de-a lungul părţii din Kensington Gardens care era mai apropiată de Lancaster Gate, iar cînd la timpul stabilit Kate Croy ieşea din casa mătuşii ei şi, traversînd drumul, o lua pe calea cea mai directă, exista o oarecare publicitate în întîlnirea lor puţin ieşită din comun. Dacă întîlnirea trebuia să fie liberă, ar fi putut să aibă loc în casă; dacă trebuia să fie sfioasă şi tainică, ar fi putut să aibă loc aproape oriunde mai bine decît sub ferestrele doamnei Lowder. De fapt ei nu rămîneau în locul acela; cutreierau în voie şi se plimbau, făcînd de multe ori un drum lung, sau alegeau două scaune sub unul din copacii cei mari şi şedeau cît se putea mai izolaţi — izolaţi de toată lumea. La început însă Kate avea de fiecare dată aerul că doreşte să fie urmărită şi găsită, dacă se putea spune astfel. Declara că nu făcea uz de duplicitate, tot aşa cum nu accepta vulgaritatea; ca în Ken-

sington Gardens era minunat şi că plimbarea acolo era o chestiune de gust ; dar dacă mătuşa ei voia să se uite la ea din sufragerie sau s-o urmărească şi s-o surprindă, cel puţin putea să-i ofere uşor asemenea prilejuri. Adevărul era că relaţiile dintre cei doi tineri erau pline de ciudăţenii, simbolizate destul de exact de întîlniri care aveau mai multă aparenţă decît motivaţie. Tăria legăturii care îi unea o vom aprecia îndeajuns ; dar în acelaşi timp era aproape evident că, dacă li se înfăţişase marea şansă, aceasta s-a întîmplat, într-o măsură excepţională, sub protecţia faimoasei legi a contrariilor. Orice armonie profundă care putea să-i guverneze nu era pînă la urmă rezultatul faptului că aveau multe în comun — neavînd de fapt nimic, în afară de afecţiunea lor ; şi şi-ar fi găsit adevărata explicaţie în impresia fiecăruia din ei că unul era sărac acolo unde celălalt era bogat. Nu e nimic nou în faptul că tinerii generoşi nutresc adesea o deosebită admiraţie pentru ceea ce natura nu le-a dăruit — de unde s-ar deduce că, în fond, prietenii noştri erau amîndoi generoşi.

Merton Densher îşi spusese în repetate rînduri — şi încă de multă vreme — că ar fi fost o nebunie să nu se însoare cu o fată a cărei valoare consta în deosebirile ei faţă de el ; iar Kate Croy, deşi fără să filozofeze, recunoscu pe dată în tînărul acesta o preţioasă neasemănare. El reprezenta ceea ce ei viaţa nu-i dăruise niciodată şi cu siguranţă, fără un ajutor din partea lui, nici nu-i va dărui vreodată ; toate lucrurile superioare şi nebuloase le grupa la un loc, socotind că aparţin minţii. Tocmai din punct de vedere intelectual îi apărea Densher înzestrat şi totodată misterios şi puternic ; iar el îi făcuse mai ales supremul serviciu de a transforma acele lucruri în ceva real. Era îngrozitor cum toată viaţa trebuise să le accepte fără vreo dovadă, nici o fiinţă pe care o întîlnise nefiind în stare în vreo măsură oarecare să le dovedească în mod direct. Zvonuri vagi despre existenţa lor îşi făcuseră drum în mod precar pînă la ea ; dar fusese aproape sigură că va trăi şi va muri fără a le putea verifica. Şansa apăruse — o şansă extraordinară — în ziua cînd l-a întîlnit pentru prima oară pe Densher ; şi era spre marea ei cinste că-şi dăduse seama imediat în prezenţa cui se afla. Ocazia aceea, în-

tr-adevăr, pentru tot ceea ce a făcut numaidecît să înflorească în ea, va fi demnă de o înaltă comemorare ; percepţia lui Densher venea s-o întîmpine pe cea a tinerei fete şi ţinea pasul cu propria ei recunoaştere. Deoarece deseori a tras concluzia că era slab, cum zicea el, în faţa vieţii — tăria lui constînd doar în gîndire — viaţa, chibzuia el logic, era aceea pe care trebuia să se străduiască s-o anexeze şi s-o stăpînească. Aceasta era o necesitate atît de stringentă, încît gîndirea singură se desfăşura doar în gol ; tocmai din atmosfera imediată a vieţii trebuia să-şi tragă seva. Astfel tînărul, ingenios dar cu vederi largi, critic dar înflăcărat, înţelese atît situaţia lui cît şi pe cea a lui Kate Croy.

S-au întîlnit pentru prima oară înainte de moartea mamei ei — o ocazie ce rămase pentru ea ultima bucurie pe care i-a permis-o apropierea acelui eveniment ; după care lunile întunecate au aşternut un văl peste tot şi, în ceea ce o privea, făcură sfîrşitul una cu începutul.

Începutul — spre care o purta adesea gîndul — fusese o scenă, de supremă strălucire pentru tînăra noastră ; o serată dată într-o „galerie" închiriată de o gazdă care invita lume de-a valma ; o dansatoare spaniolă, considerată la vremea aceea drept o încîntare a oraşului, un recitator american, bucuria unui popor înrudit, un violonist maghiar, o minune a lumii — în numele acestora şi al altor puncte de atracţie a fost convocată o societate în care, printr-un privilegiu rar, s-a aflat invitată cu generozitate şi Kate. Trăia în casa mamei sale, după părerea ei destul de obscur, şi cunoştea puţine persoane care dădeau asemenea serate ; dar cunoscuse două sau trei care erau în relaţii, după cite se părea, cu asemenea oameni — două sau trei persoane prin care şuvoiul ospitalităţii, filtrat sau difuz, putea astfel cînd şi cînd să se întindă spre receptori periferici. O doamnă bună, prietenă a mamei ei şi rudă a doamnei cu galeria, s-a oferit s-o ducă la serata în cauză, iar acolo a încurajat-o prin două sau trei din acele prezentări care, la marile serate, duc la alte lucruri şi care oricum, cu această ocazie, au culminat pentru ea în conversaţia cu un tînăr înalt, blond, uşor neglijent şi cam stînjenit dar deloc mohorît. Tînărul acesta i s-a părut detaşat şi — aşa cum spunea

singur — complet pierdut, fiind cu totul deosebit de cei care-i înconjurau și poate chiar dispus să evadeze cînd a fost oprit pentru a face cunoștință cu ea. Și-a dat cuvîntul într-adevăr, chiar în seara aceea, că doar întîlnirea lor l-a împiedicat să fugă și că își dădea seama acum cît de rău i-ar fi părut dacă n-ar fi cunoscut-o. La punctul acesta au ajuns pe la miezul nopții și, cu toate că înțelesul profund al unor asemenea remarci răzbătea doar în ton, tonul se instalase de-a binelea la miezul nopții. De la început ea înțelesese pe deplin stinghereala lui și situația lui neclară — perceperea totală fiind pentru ea adesea imediată ; apoi a fost la fel de conștientă că în cinci minute — ei bine, ceva se ivise între ei. Nu era nimic, deși într-un fel era totul — oricum, ceva i se întîmplase fiecăruia dintre ei.

S-au pomenit că se priveau drept în față și mai îndelung decît se obișnuia chiar la serate în galerii ; dar acesta ar fi fost un fapt neînsemnat, dacă n-ar fi avut și o altă implicație. Într-un cuvînt, nu numai că ochii lor s-au întîlnit ; alte simțuri conștiente, alte facultăți, antene se întîlniseră de asemenea ; și cînd Kate, mai tîrziu, evocă acest fapt profund și răscolitor, îl consideră în chip ciudat ca o realizare deosebită. Observase o scară sprijinită de zidul unei grădini și cutezase s-o urce ca să poată să privească în grădina care, probabil, se întindea de partea cealaltă. Ajungînd în vîrf, se pomenise față în față cu domnul care intenționa să facă același lucru, în același moment, și cei doi curioși rămaseră uitîndu-se unul la celălalt, pe scară. Interesant era că în tot restul acelei seri rămaseră cățărați — nu coborîseră ; și într-adevăr, în perioada care a urmat, Kate cel puțin avea simțămîntul că era cățărată — de parcă s-ar fi găsit acolo sus, fără putința de a se retrage. O interpretare mai simplă a acestei situații este, fără îndoială, că se apreciaseră unul pe altul cu mult interes ; și dacă n-ar fi avut loc o întîmplare fericită cu șase luni mai tîrziu, incidentul s-ar fi sfîrșit cu această descriere. Întîmplarea însă a fost la fel de naturală ca multe altele la Londra : într-o după-amiază, Kate se pomenise în fața domnului Densher, în stația de metrou. Se urcase la Sloane Square pentru a merge la Queen's Road, iar vagonul în care găsise un loc era aproape plin.

Densher era și el acolo — pe banca din fața ei și în colțul cel mai îndepărtat ; îl recunoscuse înainte ca vagonul să pornească. La ora aceea era întuneric, se mai aflau acolo încă șase persoane, iar Kate își căuta un loc ; dar gîndul ei se îndreptă direct spre el, de parcă s-ar fi regăsit pe un tărîm luminos al pustiului. Nu șovăiră nici o clipită ; străbătură amîndoi cu privirea compartimentul aglomerat, exact de parcă ea ar fi știut că el se va găsi acolo, și de parcă el s-ar fi așteptat ca ea să apară ; astfel încît, deși în acele împrejurări nu putură să schimbe decît saluturi, zîmbete, tăceri, ar fi fost în tonul acestor secvențe să coboare, pentru a fi în largul lor, chiar la stația următoare. De fapt Kate era sigură că tînărul urma să coboare la stația următoare — fiind limpede că el continuă să călătorească doar din dorința de a-i vorbi ei. Așa că rămase, cu acest scop, pînă la High Street, Kensington, căci numai atunci plecarea unui călător îi oferi prilejul.

Prilejul acesta îl puse în stăpînirea imediată a locului din fața ei și graba lui Densher de a nu-l pierde îi dezvălui nerăbdarea lui. Dar nu putură, înconjurați cum erau de străini, să stea de vorbă ; deși tocmai această restricție, poate, avu asupra lor o impresie pe care nimic altceva n-ar fi putut s-o aibă. Dacă faptul că pentru ei se ivise din nou un prilej era exprimat cu atita intensitate și fără o vorbă, putea prea bine să-și dea seama numaidecît că prilejul nu se ivise în zadar. Partea cea mai extraordinară era că, întîlnindu-se, nu se mai aflau în același stadiu ca atunci cînd se despărțiseră, ci într-unul mult mai avansat, iar verigilor adăugite li se mai adăugă una între High Street și Notting Hill Gate, iar apoi, între această din urmă stație și Queen's Road, mai apăru o prelungire intr-adevăr excesivă. La Notting Hill Gate, vecinul lui Kate din dreapta coborî, și Densher se repezi să ocupe locul ; numai că nu i-a prea fost de folos, căci o doamnă, în clipa următoare, se repezi să se așeze pe locul lui Densher. El nu-i putu spune aproape nimic — sau cel puțin ea nu auzi ce-i spune ; era prea preocupată de faptul că o persoană din fața ei, un tinerel cu un monoclu pe care și-l potrivea mereu, observase de la bun început cît era de vizibil și în mod ciudat emoționată. Dacă o asemenea persoană deslu-

şise starea ei, atunci cum să nu fi observat Densher ? — o întrebare la care s-a răspuns suficient cînd, ajungînd la staţia ei, el coborî imediat după ea. Acela a fost adevăratul început — începutul tuturor celor ce au urmat ; cealaltă ocazie, ocazia de la serată, fusese doar începutul acesteia. Niciodată în viaţa ei nu se lăsase dusă astfel de val ; căci înainte — atît cît se putea vorbi în cazul ei de mici aventuri — niciodată nu rămăsese impresionată, cum s-ar zice, cu una cu două. O conduseseă pînă în Lancaster Gate, iar de acolo se plimbaseră mai departe — întocmai, îşi zise ea, ca o slujnică ce chicoteşte cu brutarul.

Această aparenţă, îşi dădu ea seama mai tîrziu, se potrivise unei relaţii ce putea fi foarte bine comparată cu aceea dintre brutar şi slujnică. Îşi putea spune că din momentul acela s-au împrietenit ; ocazia ajunse să reprezinte, practic, măsura cît şi limita legăturii dintre ei. Chiar atunci el îi ceru, fireşte, îngăduinţa de a-i face o vizită — ceea ce ea, ca o tînără ce nu era de fapt tînără, şi care nu pretindea că este o floare ţinută la adăpost, în mod raţional acceptă. Aceasta — îşi dădu seama numaidecît — constituia singura ei bază posibilă ; era tînăra londoneză contemporană, foarte modernă, cu mintea inevitabil frămîntată şi în mod onorabil liberă. Îi mărturisi, fireşte fără întîrziere, totul mătuşii — îndeplinise formalitatea de a-i cere permisiunea ; şi ulterior îşi aminti că, deşi cu acel prilej vorbi doar pe departe despre povestea noii ei prietenii care era încă şubredă, doamna Lowder i se păru atunci surprinzător de blîndă. Era în toate privinţele ocazia ce-i aminti cu prisosinţă că gazda ei era o femeie şireată ; hotărît că atunci începu să se întrebe ce mai „cocea", cum s-ar zice în limbaj vulgar, mătuşa Maud. „Poţi să primeşti, dragă, pe cine voieşti" — iată ce a răspuns mătuşa Maud care, în general, nu era de acord ca oamenii să facă ce voiau ; şi se preta, acest răspuns neaşteptat, la o examinare îndelungă. Existau multe explicaţii, şi toate erau amuzante — amuzante, adică, în sensul unui amuzament sumbru şi străbătut de presimţiri rele, cultivat de Kate în profundul ei refugiu de atunci. Merton Densher veni chiar în duminica viitoare ; dar doamna Lowder era într-atît de mărinimoasă, încît le dădu prile-

jul să rămînă singuri. Ea îl întîlni însă în duminica următoare pentru a-l invita la cină ; şi cînd, după cină, el veni iarăşi — ceea ce se întîmplă de trei ori, doamna Lowder găsi mijlocul de a se ocupa în mod deosebit de el. Convingerea lui Kate că ei nu-i plăcea Densher făcea ca atitudinea aceasta să pară remarcabilă ; se adăuga mărturiilor, la vremea aceea numeroase, că era remarcabilă în toate privinţele. Dacă ar fi fost, sub aspectul energiei, o fiinţă obişnuită, şi-ar fi exprimat antipatia fără înconjur ; dar părea că încearcă să-l cunoască pentru a afla exact în ce fel putea „să-l aibă la mînă". Aceasta era una din reflexiile tinerei noastre în refugiul ei de la etaj ; zîmbea de la postul ei de observaţie, în tăcerea care însemna doar că auzea sunete nedesluşite, înţelegînd că puteai lesne să accepţi oamenii cînd ţineai morţiş să-ţi cadă în mînă. Cînd mătuşa Maud dorea să-i lichideze, acest lucru nu trebuia săvîrşit de un delegat ; era, evident, întotdeauna o chestiune pe care şi-o rezerva pentru propria-i mînă.

Dar ceea ce o mira mult pe tînăra noastră era folosirea unei asemenea diplomaţii cînd era vorba de persoana ei. Ce părere să-şi facă despre situaţia ei, observînd că mătuşă-sa se temea atîta deocamdată să n-o supere ? Se părea că Densher era acceptat în parte de teama că, în caz contrar, Kate i-ar fi purtat pică. Nu se gîndise oare mătuşă-sa că, în acel caz, ea ar fi rupt relaţiile, s-ar fi retras ? Primejdia era exagerată — n-ar fi făcut ceva atît de grosolan ; dar se pare că doamna Lowder o vedea pe ea în această lumină şi considera că aşa trebuia să fie tratată. Ce importanţă deci îi acorda ei şi ce interes ciudat avea ca ele să rămînă în termeni buni ? Tatăl şi sora ei găsiseră un răspuns la aceasta — chiar fără să cunoască părerea ei : socoteau că doamna din Lancaster Gate ardea de dorinţa să-i ofere prosperitate, iar explicaţia acelei dorinţe era că, privind mai îndeaproape, ea fusese încîntată, de-a dreptul uluită. Ei încuviinţau, admirau la ea una din fanteziile tîrzii ale femeilor bătrîne, bogate, capricioase, năvalnice — cu atît mai remarcabile cu cît nu erau rezultatul unei urzeli, şi îşi imaginau sumedenie de consecinţe pentru persoana în cauză. Kate ştia ce să gîndească despre propria ei capacitate de a da o asemenea lovitură ; se considera frumoasă,

fără îndoială, dar dură, şi se simţea deşteaptă, dar rece ; şi atît de imperfect ambiţioasă, pe deasupra, încît era păcat că, pentru a duce o viaţă liniştită, nu se putea obişnui să fie cu superioritate sau în chip stupid indiferentă. Inteligenţa ei o imobiliza cîteodată — prea mult — dar cînd îi lipsea era neliniştită, astfel încît nu se folosea de nici o extremă. Se vedea în prezent într-o situaţie deosebită şi chiar sărmana ei mamă, deziluzionată şi pe moarte, în vreme ce mătuşa Maud punea întrebări infirmierei pe scări, nu uitase să-i aducă aminte că ţinea de esenţa situaţiilor ca ele să fie manevrate cu ajutorul providenţei. Biata femeie murise în credinţa că manevra tocmai situaţia care se crease atunci.

Kate făcu o plimbare cu Densher, chiar după vizita ei la domnul Croy ; cea mai mare parte din timp o petrecură ca de obicei şezînd pe bancă şi discutînd. Aveau, sub copacii de lîngă lac, aerul unor vechi prieteni — treceau prin faze de aparentă ardoare, cînd s-ar fi părut că lămuresc orice problemă în lumea lor tînără şi nemărginită ; şi prin perioade de tăcere, poate chiar mai multe, cînd „o îndelungată logodnă" ar fi fost interpretarea finală pe care ar fi dat-o un trecător ce i-ar fi remarcat, aşa cum lesne ar fi putut să se întîmple. S-ar fi înfăţişat astfel mai degrabă ca prieteni foarte vechi decît ca tineri ce se întîlniseră pentru prima oară anul trecut şi de atunci aproape că nu se mai văzuseră. Se simţeau şi ei ca nişte vechi prieteni ; şi cu toate că succesiunea întîlnirilor ar fi putut să fie clar stabilită, aveau doar simţămîntul confuz că avuseseră loc numeroase întîlniri foarte asemănătoare între ele şi dorinţa confuză de a mai urma altele, multe, cît mai puţin deosebite de cele dinainte. Dorinţa de a le menţine neschimbate se datora faptului că, în ciuda presupusei diagnoze a unui străin, între ei nu avusese încă loc vreo înţelegere formală, decisivă. Densher stăruise la început asupra acestei probleme, dar atunci fusese uşor de răspuns că era prea devreme ; astfel că se crease după aceea o situaţie singulară. Considerau că se cunoşteau de prea puţin timp pentru a se logodi, dar că trecuse destulă vreme pentru aproape orice altceva, iar căsătoria se afla în faţa lor ca un templu inaccesibil. Aparţineau templului şi se în-

tîlneau în parcul din jur; se aflau în stadiul cînd parcul, în general, oferea multe delectări, risipite peste tot. Dar Kate avusese între timp atît de puţini confidenţi, încît se întreba de unde au izvorît bănuielile tatălui ei. La Londra zvonurile se răspîndeau, bineînţeles, foarte repede, dar şi în cazul lui Marian — deoarece mătuşa Maud nu-i abordase pe nici unul din ei direct — misterul îşi făcuse efectul. Fără îndoială că fusese văzută. Nu se deranjase să se ascundă şi, dealtfel, acesta era un lucru de care ar fi fost incapabilă. Dar a fost văzută, cum? — şi ce era în fond de văzut? Era îndrăgostită — o ştia prea bine: dar n-o privea decît pe ea şi avea credinţa că fusese, că era de un conformism aproape violent.

— Am impresia — de fapt sînt sigură — că mătuşa Maud intenţionează să-ţi scrie; şi cred că e bine s-o ştii. Atît îi spuse lui Densher cînd s-au întîlnit, şi adăugă pe dată: Ca să te hotărăşti cum să-i răspunzi. Îmi închipui ce o să-ţi scrie.

— Atunci, poate că ar fi bine să-mi spui şi mie?

Ea stătu puţin pe gînduri.

— Nu pot. N-aş face decît să stric. Îşi va susţine din răsputeri ideea.

— Vrei să spui, ideea că sînt un fel de nemernic; sau, în cel mai bun caz, nu destul de bun pentru tine?

Erau din nou alături, în scaunele plătite cu un bănuţ, iar Kate stătu iarăşi pe gînduri.

— Nu destul de bun pentru ea.

— Aha, înţeleg. Şi asta e necesar.

O spusese de parcă ar fi fost un adevăr mai degrabă decît o întrebare, dar între ei existaseră sumedenie de adevăruri pe care fiecare dintre ei le contrazise. Kate îl trecu însă pe acesta cu vederea, spunînd doar în următoarea clipă:

— S-a comportat extraordinar.

— La fel ne-am comportat şi noi, declară Densher. Îţi dai seama, cred, că am fost teribil de corecţi.

— Faţă de noi înşine, unul faţă de celălalt, faţă de lume în general, da. Dar nu faţă de ea. Faţă de ea, zise Kate, ne-am purtat monstruos. Ea ne-a dat frîu liber. Prin urmare, dacă trimite după tine, repetă fata, să ştii cum stai.

— Asta o știu tot timpul. Mă interesează însă cum stai tu.

— Ei bine, zise Kate după o clipă, asta vei auzi chiar de la ea.

El o privi îndelung, și indiferent ce i-ar fi dorit spre binele ei oamenii care nu voiau s-o lase în pace, cert era că de privirile lui lungi ea nu s-ar fi săturat niciodată. Simțea că, orice s-ar fi întîmplat, trebuia să le păstreze, să fie numai ale ei ; și era și așa destul de ciudat că judeca, sau în orice caz începea să acționeze, de parcă ar fi putut să le îmbine cu alte lucruri străine, să le îndrăgească și totuși, în ceea ce privește rigoarea acestui fapt, să nu plătească nimic. Privea situația drept în față și înțelegea cu ardoare că se iubeau ; se bucura în sinea ei și în mod deschis, în fața lui, cînd și-o spuneau ; dar, ființă aparte ce era, privea acest fapt într-un mod neconvențional. Stăruia că era dreptul lor și ceva atît de firesc, încît nu presupunea îndrăzneală ; dar Densher, deși de aceeași părere cu ea, se minuna de simplificările, de valorile ei. Viața putea să se dovedească grea — se va dovedi, neîndoielnic : dar între timp se aveau unul pe altul, și era destul. Astfel judeca ea, dar în același timp, după părerea lui, nu se aveau unul pe altul și tocmai asta era problema. În repetate rînduri, totuși, Densher considerase că în fața unor lucruri ciudate și speciale, ar fi fost o bădărănie penibilă să insiste. Era cu neputință să nu țină seama de doamna Lowder. Stătea prea aproape și prea fermă pe poziție ; avea să se deschidă o poartă la un moment dat, chiar dacă ei s-ar fi împotrivit, pentru ca ea să vină înăuntru. Iar ea venea întotdeauna, în vreme ce ei doi o priveau neajutorați, de parcă s-ar fi aflat într-o trăsură cu patru cai ; ea conducea trăsura în jurul viitorului lor, așa cum o artistă de circ, deținînd rolul principal, mînă caii în jurul ringului, și oprea în mijloc pentru a descinde maiestuos. Tînărul nostru o socotea magnific de vulgară, dar nu aceasta era totul. Nu din cauza vulgarității ei, simțea ea lipsa lui de mijloace materiale, deși aceasta ar fi putut s-o ajute să brodeze cu prisosință în jurul faptului ; și nu din pricina aceleiași infirmități era ea puternică, originală, primejdioasă.

Lipsa lui de mijloace materiale — de mijloace suficiente pentru oricine în afară de el — constituia cu adevărat marele lui cusur, şi faptul nu i-a fost nicicînd mai urît decît atunci cînd se ivi acolo, cum păru să se ivească fără ruşine faţă în faţă cu elementele vieţii lui Kate, clasificate în mod uzual şi convenabil de către amîndoi drept ciudate. Se întreba uneori dacă acele elemente erau la fel de ciudate ca şi faptul cel mai intim, al conştiinţei lui, atît de viu pentru el : incapacitatea lui particulară de a crede că va fi vreodată bogat. Convingerea lui în această privinţă era de fapt neclintită ; nu reuşi totuşi, în urma analizei, s-o lămurească, deşi fireşte cunoştea cauzele mai bine decît oricine altul. Ştia cum subzistă această convingere, deşi îşi dădea la fel de bine seama că nu era neajutorat din punct de vedere intelectual sau fizic, şi nici netot sau infirm ; ştia că această convingere este absolută şi în acelaşi timp tainică, şi că nu se referea, lucru curios, la întreprinderi banale, că nu era descurajatoare sau prohibitivă. Şi abia acum trebuia să se gîndească dacă era prohibitivă în ceea ce privea căsătoria ; abia acum, pentru prima oară, trebuia să-şi pună situaţia pe cîntar. Talgerele, în timp ce stătea alături de Kate, adesea i se mişcau în faţa ochilor. Le vedea, mari şi negre, în vreme ce el vorbea sau asculta, luînd în atmosfera luminoasă poziţii singulare. Uneori partea dreaptă trăgea în jos, alteori stînga ; niciodată un echilibru fericit, mereu ba una ba alta atîrna mai greu. Astfel îşi punea problema dacă era mai ruşinos să-i ceri unei femei să-şi încerce norocul alături de tine, sau să te împaci cu ideea că şansa ei nu putea să fie în cel mai bun caz decît o stare de privaţiune ; dacă, pe de altă parte, căsătoria pentru bani n-ar fi, la urma urmei, mai puţin ruşinoasă decît cumplita situaţie de a te căsători cu un om sărac. Stările de spirit şi părerile sale se schimbau astfel, dar semnul de pe frunte îi stătea limpede scris : se vedea rămînînd fără bani, fie că se căsătorea fie că nu. În privinţa acestei viziuni, fantezia lui putea să fie admirabil de activă ; nenumăratele modalităţi de a face bani i se înfăţişau cu deosebită claritate ; ar fi putut să se ocupe de ele în interesul ziarului său, la fel de uşor cum se ocupa de orice. Îşi dădea bine seama că putea să rezolve orice ;

şi acest lucru îi stătea scris în frunte; pecetea lăsată de degetul sorţii, semnul cu fierul roşu pe lîna pasivă a mieilor datau dintru început şi îi ţineau tovărăşie. Scria pentru ziar cu o uşurinţă deplorabilă; deoarece nu existase nimic care să-l oprească încă de la vîrsta de zece ani, la douăzeci oprelişlea exista cu atît mai puţin; era parte din soarta lui în primul rînd, şi parte din aceea a bietului public, în al doilea rînd. Nenumăratele căi de a face bani erau, neîndoielnic, subiectul care-i stîrnea adesea imaginaţia după ce împingea scaunul şi îşi azvîrlea capul pe spate. sprijinindu-l de mîinile încleştate. Ceea ce prelungea cel mai mult atitudinea aceasta era gîndul că acele căi erau doar pentru alţii. Într-o clipă, acum — oricare ar fi fost cauza — înţelese mai limpede decît pînă atunci împrejurările vieţii lui Kate care nu simplificau situaţia. Înţelese mai ales felul cum le vedea ea însăşi, căci ea acum vorbea de ele deschis, povestindu-i de vizita pe care i-o făcuse tatălui şi oferindu-i, în relatarea scenei ulterioare de la sora ei, un exemplu de modul cum era nevoită mereu să refacă, într-un fel sau altul, speranţele spulberate ale acelei oropsite femei.

— Cît de ratată e familia noastră! exclamă ea.

Şi iarăşi auzi de la ea toată povestea — şi de data asta, după cum i se păru, chiar mai multe lucruri decît de obicei: adică despre dezonoarea pe care le-o adusese tatăl, despre nebuniile, neîndurarea şi netrebnicia lui; despre starea îndurerată a mamei, părăsită, săracă şi fără ajutor, şi în acelaşi timp, pentru conducerea unei case ca a lor, îngrozitor de nerezonabilă; despre moartea celor doi fraţi tineri ai ei — unul la nouăsprezece ani, cel mai mare dintre ei. de febră tifoidă, contractată într-o mică localitate insalubră, după cum aflară mai tîrziu, unde s-a dus în timpul verii; celălalt, o mîndreţe de băiat, aspirant de marină pe „Britannia", care se înecase într-un chip îngrozitor, nici măcar printr-un accident pe mare, ci din cauza unui cîrcel, nesalvat pe cînd făcea baie, prea tîrziu toamna, într-un rîuleţ nenorocit, în concediu, în timpul vizitei la un coleg din marină. Apoi căsătoria nepotrivită a lui Marian. de parcă, deprimată, fiinţa aceasta i-ar fi întors sorţii şi obrazul celălalt; nenorocirea şi jalea ei de

acum, copiii ei soioşi, pretenţiile imposibile, musafirii ei odioşi — toate acestea întregind dovada că ei, toţi, erau năpăstuiţi de soartă. Kate descrise toate acestea cu un exces de nerăbdare ; farmecul ei deosebit pentru Densher consta în turnura pe care o dădea descrierilor, în parte de parcă ar fi vrut să-l distreze prin coloratura nepăsării şi umorului, în parte — şi aceasta avea cel mai mare farmec — de parcă ar fi încercat să alunge, pentru a-şi alina sufletul. ideea mereu prezentă în mintea ei a absurdităţii lucrurilor. Văzuse spectacolul vieţii prea de timpuriu şi fără cruţare, şi era atît de inteligentă încît înţelegea nenorocirea şi o avea mereu în minte ; de aceea cînd, discutînd cu el, era năprasnică şi aproape nefeminină. părea că amîndoi se hotărîseră ca, în comunicarea dintre ei. să adopte calea scurtă a limbajului fantastic şi fericit al exagerării. Era limpede pentru ei într-un stadiu de început faptul că, dacă nu puteau s-o apuce pe o cale dreaptă, împărăţia gîndului cel puţin le era deschisă. Puteau gîndi ce doreau şi despre orice pe lume — sau, cu alte cuvinte, puteau să spună orice. Faptul că îşi vorbeau unul altuia, doar unul altuia, întărea savoarea experienţei. Reieşea deci că ceea ce spuneau, cînd nu se găseau împreună, n-avea nici o savoare pentru ei şi nimic nu putea servi mai mult să-i lanseze, la anumite ore, pe mica lor insulă plutitoare, decît ideea că în orice altă parte se prefăceau doar. Tînărul nostru, trebuie să adăugăm, îşi dădea seama că tocmai Kate era aceea care profita cel mai mult din jocul acesta neobişnuit al intimităţii. I se părea întotdeauna că ea era mai plină de viaţă decît el şi de aceea reacţiona mai puternic, iar cînd înşira dezastrele sumbre ale familiei ei şi aprecia printr-un contrast izbitor şi ciudat înălţarea ei în prezent — căci după cîte se părea trebuia socotită drept înălţare — el simţea că cenuşiile lui anale domestice făceau prea puţină impresie. Fireşte, vorbind despre toate acestea, îl interesa cel mai mult caracterul tatălui ei, dar descrierea peripeţiilor ei din Chirk Street îl făcu să înţeleagă cît de puţin înţelegea el caracterul lui. Ce făcuse, la drept vorbind, domnul Croy ?

— Nu ştiu — şi nici nu vreau să ştiu. Ştiu doar că de mult — cînd aveam vreo cincisprezece ani — s-a întîm-

plat ceva, după care el a devenit de-a dreptul imposibil. Vreau să spun, imposibil pentru lume în general, iar apoi, treptat, pentru mama. Noi, bineînţeles, nu ştiam la vremea aceea nimic, urmă Kate, dar am aflat mai tîrziu ; şi curios a fost că soră-mea a înţeles prima că el făcuse ceva. Parcă o aud într-o dimineaţă de duminică rece şi întunecată cînd, din pricina unei ceţi nemaipomenite, nu ne-am dus la biserică, dezvăluindu-mi faptul acesta în faţa focului din odaia unde învăţam. Citeam o carte de istorie la lumina lămpii — cînd nu mergeam la biserică trebuia să citim cărţi de istorie — şi am auzit-o deodată prin ceaţa încăperii spunînd din senin : „Tata a făcut o ticăloşie". Şi curios este că am crezut-o pe dată şi cred şi acum, deşi mai mult nu mi-a putut spune — nici care era ticăloşia, nici de unde ştia, nici ce i se va întîmpla lui, nimic altceva. Noi simţeam mereu că se întimplaseră într-adevăr tot felul de lucruri, vreau să spun că i se întîmplau lui ; astfel că atunci cînd Marian a zis că era sigură, teribil de sigură, şi că îşi dăduse seama singură, dar că atît era destul, am crezut-o pe cuvînt — părea atît de firesc. Nu trebuia însă s-o întrebăm pe mama — ceea ce era şi mai firesc, şi de aceea n-am suflat o vorbă. Dar mama, curios lucru, mi-a vorbit, cînd a venit vremea, fără s-o silească nimeni, însă mult mai tîrziu. Tata nu mai stătea cu noi de mult, dar eram obişnuiţi. Probabil că mama se temea, sau era convinsă, că ştiu ceva şi s-o fi gîndit că cel mai bun lucru era să-mi spună. Şi-a dat drumul tot pe neaşteptate, ca şi Marian. „Dacă auzi orice împotriva tatălui tău — orice adică, în afară de faptul că e odios şi nemernic — să ştii că e absolut fals." În felul acesta am aflat că era adevărat, deşi îmi amintesc că i-am spus atunci că eu, fireşte, eram convinsă că nu este. Ea ar fi putut să-mi spună că era adevărat şi ar fi putut să creadă că am să tăgăduiesc orice acuzaţie împotriva lui — că am să tăgăduiesc mult mai tare şi mai eficient, cred, decît ar fi făcut-o ea. Dar s-a întîmplat totuşi, continuă fata, că n-am avut niciodată ocazia şi rămîn mirată. Aceasta a făcut ca lumea să-mi pară mai cumsecade. Nici măcar nu s-a suflat o vorbă. Astfel se explică în parte tăcerea care îl înconjoară, tăcerea care, pentru lume, l-a desfiinţat. El nu există pentru oameni. Şi

totuşi, sînt foarte sigură. Deşi în fond nu ştiu mai mult decît atunci, sînt totuşi sigură. Şi asta, încheie Kate, e tot ce-ţi pot spune, şezînd aici, despre tatăl meu. Dacă n-o numeşti dovadă de încredere din partea mea, nu ştiu ce te-ar putea mulţumi.

— Sînt într-adevăr mulţumit, declară Densher, numai că rămîn nelămurite, copila mea dragă, prea multe lucruri. Ştii, nu-mi spui de fapt nimic. E atît de vag, încît ce altceva să cred decît că s-ar putea foarte bine să greşeşti ? Ce a făcut oare, dacă nimeni nu poate spune ?

— A făcut totul.

— Ah — totul ! Totul înseamnă nimic.

— Ei bine, zise Kate, a făcut un anume lucru. Se ştie tot. Dar noi, slavă Domnului, nu ştim. E ceva care l-a dat gata. Tu însă ai putea să afli cu puţină strădanie. Poţi să te interesezi.

Densher nu zise nimic o clipă ; dar în momentul următor îşi formulă gîndul.

— N-aş vrea să aflu pentru nimic în lume şi mai bine să-mi piară graiul decît să pun o întrebare.

— Şi totuşi, e parte din mine, zise Kate.

— Parte din tine ?

— Dezonoarea tatii. Apoi dădu glas, dar mai profund decît oricînd, notei ei de pesimism mîndru şi înăbuşit : Cum să nu fie acesta cel mai însemnat lucru din viaţa unui om ?

Ochii ei întîmpinară, din nou, una din privirile-i lungi şi i-o absorbiră pînă în adîncurile lor cele mai tulburătoare.

— Am să-ţi cer ca, în ceea ce priveşte lucrul cel mai însemnat din viaţa ta, zise el, să te bizui pe mine mai mult. După care, şovăind, întrebă : Nu e membru al vreunui club ?

Ea clătină din cap.

— Obişnuia pe vremuri să fie — al multora.

— Le-a părăsit ?

— Ele l-au părăsit pe el. Sînt sigură. Asta ar trebui să fie de ajuns pentru tine. M-am oferit, continuă fata imediat, şi de aceea m-am dus să-l vizitez, să stau cu el, să-i creez un cămin, atît cît se poate. Dar nici n-a vrut să audă.

Densher o asculta cu mirare vizibilă, dar generoasă.

— Te-ai oferit — deşi mi-l descrii ca pe un om nesuferit — să stai cu el şi să împarţi cu el neajunsurile ? Tînărul văzu o clipă doar nobleţea deosebită a gestului. Ce fată curajoasă !

— Fiindcă ţi se pare că sînt prea bravă pentru un om ca el ? (Ea nu accepta această interpretare). Nu era vorba de curaj — dimpotrivă. Am făcut-o ca să mă salvez — ca să scap.

El avea impresia, atît de constantă în această fază. că ea îi oferea motive mai nobile de meditaţie decît oricine altul.

— Să scapi de ce ?

— De orice.

— Te gîndeşti cumva să scapi de mine ?

— Nu — i-am vorbit despre tine. I-am spus, i-am dat de înţeles, că te voi aduce, dacă îmi va permite, cu mine.

— Dar nu îţi va permite, zise Densher.

— Nici n-a vrut s-audă. Nu vrea să mă ajute, să mă salveze, să mişte un deget pentru mine, continuă Kate. Se tefilează pur şi simplu, în felul său de nedescris, şi mă abandonează.

— Te abandonează, slavă Domnului, conchise Densher, lăsindu-te în grija mea.

Dar ea vorbi iarăşi, de parcă ar fi avut în minte doar scena pe care o evocase.

— Păcat, fiindcă ţi-ar place. E nemaipomenit — e fermecător.

Rîsul însoţitorului ei dezvălui din nou faptul că el simţea în tonul ei, ca întotdeauna, ceva care alunga conversaţia altor femei, atît cît cunoştea el alte femei, spre deşertul monoton al convenţionalismului, în timp ce ea îşi continuă ideea :

— Ar şti să se facă simpatic.

— Chiar dacă are ceva împotriva mea ?

— Ei, ţine să se facă plăcut. Te-ar aprecia şi ar şti să se poarte cu tine. De fapt, are ce are împotriva mea — fiindcă îmi placi.

— Cerul fie lăudat, exclamă Densher, dacă mă iubeşti destul pentru ca el să se împotrivească !

Dar după o clipă ea vorbi cu oarecare inconsecvenţă :

— Nu-i aşa. I-am spus că renunţ la tine, dacă trebuie, pentru ca să stau cu el. Dar pentru el n-a contat, şi la asta mă refer, continuă ea, cînd spun că m-a refuzat categoric. Scopul este, vezi bine, să nu scap.

Densher se miră.

— Dar dacă n-ai vrut să scapi de mine ?

— Am vrut să scap de mătuşa Maud. Însă el insista că numai şi numai prin ea pot să-l ajut ; aşa după cum şi Marian insistă că numai şi numai prin mătuşa Maud o pot ajuta. Asta înţeleg, explică din nou, cînd spun că mă alungă.

Tînărul rămase puţin pe gînduri.

— Şi sora ta te alungă ?

— Chiar îmi dă brînci !

— Dar te-ai oferit să locuieşti cu sora ta ?

— Aş face-o imediat, dacă m-ar primi. Asta e toată virtutea mea — un pic de sentiment familial. Am o mică şi stupidă pietate — nu ştiu cum s-o numesc. Şi Kate îşi susţinu ideea, plină de curaj, lămurind : Uneori, cînd sînt singură, trebuie să-mi înăbuş ţipetele cînd mă gîndesc la biata mama. A îndurat mult — s-a distrus ; acum ştiu ce a fost — atunci habar n-aveam fiindcă eram o neroadă ; iar situaţia mea, comparată cu a ei, este o insolenţă a succesului. Aşa o ţine întruna Marian ; asta face, cum spuneam, şi tata în felul său inimitabil. Situaţia mea este o valoare, o mare valoare pentru ei amîndoi... — astfel vorbea Kate. Lucidă şi ironică, lăsă la o parte menajamentele : Aceasta e valoarea mea — singura pe care o au ei.

Tot ceea ce exista între ei se precipita parcă, în pofida tăcerilor şi a rezervelor — ardoarea şi teama jucîndu-se ca fulgerul în zăpuşeală. Densher era mai atent, fără îndoială, decît oricînd.

— Şi faptul de care vorbeşti te ţine prizonieră !

— Bineînţeles că mă ţine. Răsună continuu în urechile mele. Mă îndeamnă să mă întreb dacă am vreun drept la fericire personală, vreun drept la altceva decît să fiu putred de bogată şi cît se poate de isteaţă şi de strălucitoare.

Densher chibzui o clipă.

— Ai putea, dacă ești norocoasă, să ai și fericire personală.

Răspunsul ei a fost o tăcere ca și a lui ; după care exclamă deodată simplu și liniștit :

— Dragul meu !

Densher chibzui o clipă ; apoi, la fel de simplu și liniștit, zise :

— Vrei s-o dobîndești căsătorindu-ne mîine — cum putem, în mod foarte firesc și onorabil ?

— Să așteptăm, răspunse Kate în grabă, pînă ce ai să vorbești cu ea.

— Asta înseamnă că mă adori ? întrebă Densher.

Discutau deocamdată cu cel mai ciudat amestec de deliberare și spontaneitate și nimic nu putea s-o releve mai bine decît felul în care ea spuse :

— Și ție îți este teamă de ea.

Un zîmbet fără viață flutură pe buzele lui Densher.

— Ca tineri foarte distinși, cu spirit elevat, sîntem niște fenomene !

— Da, reluă ea imediat, sîntem înfricoșător de inteligenți. Dar e și distractiv în același timp. Trebuie să ne amuzăm cum putem. Cred, adăugă ea ce-i drept nu fără cutezanță, că prietenia noastră e frumoasă. Nu e cituși de puțin banală. Mă cramponez de un oarecare romantism care salvează lucrurile.

Aceasta îl făcu să izbucnească într-un rîs mai puțin forțat decît zîmbetul de pînă atunci :

— Tare-ți mai este teamă că ai să-mi dai drumul !

— Nu, nu, asta ar fi cu adevărat banal. Dar bineînțeles că-mi dau seama, recunoscu ea, de primejdia de a săvîrși ceva josnic.

— Ce poate fi mai josnic decît să mă sacrifici ?

— N-am să te sacrific ; nu te plînge pînă ce nu ești lovit. N-am să sacrific pe nimeni și nimic, și tocmai pentru asta voi încerca totul. Astfel, conchise ea, mă văd și te văd și pe tine acționînd pentru ei.

— Pentru „ei“ ? și tînărul își accentuă răceala cu fermitate totală : Mulțumesc !

— Nu-ți pasă de ei ?

— De ce să-mi pese ? Ce înseamnă ei pentru mine decît o adevărată pacoste ?

Nu sfîrși bine cu această caracterizare a nefericitelor persoane pe care ea le îndrăgea cu atîta îndărătnicie, că se și căi pentru felul dur în care-i vorbise — și în parte fiindcă se aștepta ca ea să riposteze aprins. Dar una din trăsăturile subtile ale lui Kate era faptul că, uneori, ideile ei licăreau blînd.

— Nu știu de ce nu pricepi că, evitînd nerozia, puteam face totul. O putem păstra pe mătușa Maud.

El privi în gol.

— Ca să ne finanțeze ?

— Să așteptăm cel puțin pînă vom vedea.

— Pînă vom vedea ce se poate obține de la ea ?

O clipă, Kate nu spuse nimic.

— La urma urmelor, niciodată n-am întrebat-o : niciodată, chiar cînd noi aveam necazuri mari, n-am apelat la ea și nu m-am apropiat de ea. Ea s-a lipit de mine, m-a acaparat cu minunatele ei gheare aurite.

— Vorbești, observă Densher, de parcă ar fi o pasăre de pradă.

— Spune-i vultur cu cioc aurit și cu aripi întinse pentru zboruri lungi. Dacă-i place să zboare, să zicem ca un balon — eu n-am urcat niciodată în mașinăria ei. Ea m-a ales.

Avea într-adevăr, această descriere a ei, multă culoare și un stil sugestiv și el o contemplă o clipă ca pe un tablou al unui maestru.

— Oare ce vede în tine ?

— Minuni ! Și vorbind răspicat, se ridică în picioare : Totul. Asta e.

Da, asta era, și în timp ce ea stătea în fața lui, tînărul continuă să înfrunte situația.

— Vrei să spui, deci, că trebuie să-i fac și eu oarecum pe voie ?

— Trebuie s-o vezi, zise Kate cu nerăbdare.

— Și să mă ploconesc în fața ei ?

— Oh, fă ce vrei !

Și cuprinsă de nerăbdare, plecă singură.

IV

Ochii lui o urmăriră atunci destul de mult timp, înainte de a o ajunge din urmă, pentru a desluși mai mult decît oricînd, în ținuta ei, în semeția pasului — nici nu știa cum să se exprime — o parte cel puțin din motivele doamnei Lowder. Simți că se înfioară cînd se imagină ca un motiv opus acestor motive, deși în același timp, cu sursa de inspirație a mătușii Maud în fața lui, era dispus să se supună, aproape prin orice atitudine abjectă sau compromis profitabil, poruncii ușor de îndeplinit a prietenei lui. Va face așa cum dorea ea — indiferent ce se va alege de propria lui dorință. O va ajuta din răsputeri ; căci, tot timpul în ziua aceea și în cea următoare, porunca ei ușoară, azvîrlită astfel pe cînd își întorcea frumosu-i spate, i-a sunat ca pocnitura unui bici în văzduhul albastru, acel element superior în care plana doamna Lowder. Nu se va ploconi, poate — nu era tocmai dispus pentru asta ; dar va fi răbdător, ridicol, înțelegător, neînțelegător și, mai presus de orice, va da dovadă de multă diplomație. Va fi deștept, își va folosi toată deșteptăciunea pe care acum o scutura cu tărie, cum scutura uneori bietul său ceas vechi și rablagit ca să-l pornească iar. Nu că n-ar fi avut, slavă Domnului, destulă istețime și, acționînd cu toată energia, nu ar fi avut în gînd steaua lor, oricît de palidă, dacă înfrîngerea și predarea — predarea atît de timpurie, atît de imediată — ar fi fost rezultatul. Nu se gîndea de fapt la acel dezastru, în cel mai rău caz, ca la un sacrificiu direct al posibilităților lor ; și-l imagina doar — ceea ce era de ajuns pentru a dovedi o anumită vanitate, pentru a da în vileag o anumită îngîmfare din parte-i, sperînd s-o convingă pe doamna Lowder. Cînd, la scurtă vreme, în salonul vast al acestei doamne — apartamentele din Lancaster Gate i se păruseră de la început neobișnuit de spațioase — o aștepta la invitația ei transmisă printr-o telegramă cu „răspuns plătit", teoria lui era că trebuiau să rămînă la ideea lor, deși i se părea că dificultățile luaseră o amploare de proporția locului în care se afla.

Stătea acolo de mult timp — i se păru un sfert de oră ; și în timp ce mătușa Maud nu mai venea, în timp ce ob-

servațiile și reflecțiile puneau deplină stăpînire pe el, se întreba la ce se putea aștepta de la o persoană care te trata în felul acesta. Vizita și ora fuseseră propuse de ea, așa încît întîrzierea ei, neîndoielnic, făcea parte dintr-un plan general de a-l face să se simtă stînjenit ; în timp ce se plimba încoace și-ncolo, străduindu-se să priceapă mesajul mobilierului masiv și încărcat, covîrșitoarea expresie a semnelor și simbolurilor ei, avea puține îndoieli cu privire la stinghereala pe care o va avea de suportat. Îi trecu prin minte că nu se putea bizui pe nimic și că un om mîndru nu putea să sufere o mai mare umilință pentru o cauză dreaptă. Pînă acum nu-și dăduse seama atît de limpede că persoana sa nu strălucea — literalmente deloc ; în vreme ce totul în jurul său strălucea ; atît de nefiresc afirmative, atît de agresiv semețe erau obiectele mari și greoaie care îi vorbeau despre gazda lui. „Dacă e s-o spunem deschis, știi, e colosal de vulgară" — fusese gata odată să-i zică nepoatei despre doamna Lowder, dar se reținuse în ultima clipă, păstrase pentru sine afirmația, cu toată primejdia pe care o conținea. Trăsătura era importantă, deoarece avea consecințe directe, însă presimțea ca fata însăși i-o va dezvălui într-o zi. Avea o legătură directă cu situația prezentă și, într-adevăr, cu atît mai mult cu cît într-un fel, și într-un mod ciudat, nu însemna cîtuși de puțin că mătușa Maud era obtuză sau învechită. Era vulgară cu prospețime, aproape într-un chip frumos, căci exista frumusețe, într-o anume măsură, în jocul unui temperament atît de energic și de cutezător. Avea de-a face probabil cu cea mai impunătoare persoană, iar el era în cușca leoaicei fără bici — cu alte cuvinte, fără biciul unei rezerve de replici adecvate. Nu avea altă replică decît că o iubea pe Kate — ceea ce într-o asemenea casă era dureros de puțin. Kate îi spusese de mai multe ori că mătușa ei era Pasionată, vorbind de aceasta ca de un fel de compensație și rostind cuvîntul ca și cum ar fi fost scris cu majusculă, desemnîndu-l ca ceva pe care el putea și trebuia să-l aibă în vedere, spre folosul lor. Se întreba acum în ce fel se putea folosi de el ; dar situația se complica pe măsură ce așteptarea se prelungea. Fără îndoială că exista ceva ce lui îi lipsea. Era consternat.

Mişcîndu-se agale de colo pînă colo, părea că i se lămureşte situaţia ; în timp ce tot păşea şi păşea pe aceeaşi distanţă, ea devenea pustiul sărăciei sale, putînd să se amăgească la fel de puţin ca şi înainte că pustiul ar fi putut să devină roditor. Lancaster Gate arăta prosper — acesta era întregul efect ; şi era de necrezut că starea lui va ajunge vreodată să fie pe departe măcar asemănătoare. Descifra mai limpede, mai critic, după cum s-a amintit, aparenţele în jurul său ; iar ele nici măcar nu-l făcură să se mire de reacţia sa estetică. Nu ştiuse — în pofida repetatelor referiri ale lui Kate la revolta gustului ei — că se va „sinchisi" atîta de felul în care o doamnă independentă putea să-şi decoreze casa. Chiar limbajul casei îi vorbea, îi descifra, cu amploare şi dezinvoltură, asociaţiile şi concepţiile, idealurile şi posibilităţile stăpînei acelei case. Niciodată, îşi zicea măgulit, nu văzuse ceva de o urîţenie atît de gregară — ceva de o asemenea cruzime operativă, ameninţătoare. Era încîntat că găsise acest nume pentru a caracteriza locul unde se afla ; „cruzimea" se preta oarecum să fie tratată într-un articol sugerat pe dată minţii sale de impresia produsă. Va scrie despre ororile masive care mai puteau încă să abunde, care-şi înălţau nestingherite capetele într-o epocă atît de mîndră că lichidase zeii falşi ; şi va fi nostim dacă ceea ce-i va furniza doamna Lowder se va dovedi, pînă la urmă, a nu fi decît material pentru un articol. Totuşi faptul însemnat, într-adevăr faptul sumbru era că, tocmai cînd se gîndea la articolul pe care putea să-l încropească, îi venea mai greu să rîdă de ororile apăsătoare decît să tremure în faţa lor. Nu putea să le descrie şi să le respingă în totalitatea lor, indiferent dacă le considera a fi din epoca victoriană mijlocie ori timpurie ; nefiind deloc sigur că puteau fi grupate în aceeaşi categorie. Se observa limpede că erau splendide şi, în plus, foarte concludent britanice. Reflectau o anume orînduire şi abundau în material rar — lemn preţios, metal, ţesături, marmură. Nici nu se gîndise vreodată că putea să existe ceva cu atîtea franjuri, atît de festonat, îmbumbat şi înşiretat, atît de compact şi ondulat peste tot. Nu se gîndise nicicînd la atîtea aurării şi sticlării, la atîta satin şi pluş, lemn de trandafir, marmură şi malachit. Dar semnificative erau

mai ales formele solide, finisajul irosit, prețul greșit orientat, atestarea generală a moralității și banilor, a unei conștiințe curate și a unui mare cont la bancă. Aceste lucruri, pînă la urmă, reprezentau pentru el o negație covîrșitoare a lumii gîndurilor lui — de care, la drept vorbind, în prezența lor a devenit pentru prima oară conștient pînă la deznădejde. I se revelau tocmai prin nemiloasa lor deosebire.

Convorbirea cu mătușa Maud nu luă însă întorsătura la care se așteptase. Cu toate că avea o natură aprigă, nu încăpea îndoială că de data asta doamna Lowder nici n-a amenințat și nici n-a apelat la el. Armele ei de atac, precum și cele de apărare, îi erau probabil la îndemînă, dar le lăsă neatinse și se purtă atît de blajin, încît numai ulterior își dădu el seama cît de abilă fusese. Își dădu însă seama și de un alt fapt care complica situația ; n-ar fi știut cum să-l numească altfel decît bunătatea ei într-adevăr imprudentă. Blîndețea ei, cu alte cuvinte, nu era numai o politică, întrucît nu i se păruse destul de primejdioasă ; era urmarea faptului, putea să-și dea seama, că îl simpatiza puțin. Din momentul cînd ea dovedi acest lucru, deveni mai interesantă ; și cine știe ce s-ar fi putut întîmpla dacă și el ar fi început s-o simpatizeze ? Ei bine, era un risc căruia, firește, trebuia să-i facă față. Ea lupta împotriva lui, în orice caz, dar cu o singură mînă, cu cîteva firicele de praf de pușcă. Densher recunoscu după zece minute, și fără ca ea să-i dea vreo explicație, că dacă îl lăsase să aștepte, n-o făcuse pentru a-l jigni ; ajunseseră să se înțeleagă în ceea ce privește intențiile ei. Urmărise ca el să se gîndească singur la ceea ce își propusese să-i spună — pentru că într-altfel nu-i dăduse nimic în vileag ; voise ca el să deducă pe loc și, plină de perspicacitate, crezuse că așa se va și întîmpla. Prima ei întrebare a fost, astfel, dacă el nu pricepuse cumva aluzia ei, iar această problemă implica atîtea lucruri, încît provocă pe dată o discuție sinceră și cuprinzătoare. Densher își dădu seama, cînd i se puse întrebarea, că era vorba exact de ceea ce gîndise el ; își dădu seama că îl determina s-o ierte repede pentru că își etalase puterea ; știa că dacă el nu se va feri, o va înțelege prea bine, pe ea și tăria scopului

ei, ca să nu mai vorbim de aceea a imaginației ei și de mărimea pungii ei. Se îmbărbătă totuși la gîndul că nu-i va fi teamă s-o înțeleagă ; are să înțeleagă, ceea ce nu va știrbi cîtuși de puțin nici chiar cea mai slabă dintre pasiunile lui. Jocul minții, în cel mai bun caz, îți crea greutăți înspăimîntător de multe, dacă era vorba de acțiune, de nevoia de a acționa atunci cînd simplitatea era totul ; dar cînd nu puteai să-l împiedici, trebuia să mergi pînă la capăt. N-ar exista niciodată greșeli, dacă greșelile n-ar fi la început amuzante. Trebuia să-și folosească inteligența fatală pentru a rezista. Doamna Lowder n-avea decît să și-o folosească pentru ce vroia.

Doar după ce ea începu să-și exprime opinia despre Kate, începu și el, la rîndu-i, să reflecteze că — dat fiind felul ei de a o prezenta, ca și cum atît ar fi fost într-adevăr suficient dacă el binevoia să-i accepte părerea — ea nu se putea să-l urască. Era, neîndoielnic, tot ceea ce ea arăta deocamdată că încearcă ; evident, dacă își satisfăcea intenția, nu avea altceva mai dezagreabil de făcut.

— Dacă n-aș fi fost dispusă să fac mult mai mult, înțelegi, n-aș fi mers atît de departe. Nu mă interesează ce ai să-i transmiți ei — cu cît ai să-i transmiți mai mult, cu atît poate că va fi mai bine ; și dealtfel ea știe de pe acum totul. N-o spun pentru ea ; o spun pentru dumneata — pe nepoata mea știu s-o abordez fără ocolișuri.

Astfel grăi mătușa Maud — cu bunăvoință firească, cît se poate de simplu și de limpede ; dînd de înțeles, virtual, că deși un cuvînt adresat unui om cu judecată nu era, în ciuda avantajului, întotdeauna suficient, o vorbă adresată unuia bun nu se putea să nu fie de ajuns. Tînărul nostru desluși din spusele ei că îl simpatiza fiindcă era bun, că era într-adevăr, după aprecierea ei, destul de bun : destul de bun, adică, pentru a renunța la nepoata ei și pentru a-și vedea de drum. Dar era el oare destul de bun — după aprecierea lui ? Se întrebă pe drept cuvînt, în timp ce ea dădea glas părerii ei, dacă îi era sortit să se dovedească astfel.

— Este cea mai aleasă ființă și îți place să crezi că o cunoști. Dar eu o știu cum este — vreau să zic mult mai

bine decît dumneata ; şi modul cum sînt gata să-mi dovedesc credinţa se compară, cred, destul de favorabil cu orice ai vrea dumneata să faci. N-o spun fiindcă este nepoata mea — asta n-are importanţă ; aş fi putut să am cincizeci de nepoate şi să n-o aduc pe nici una aici, dacă n-aş fi găsit-o pe placul meu. Nu spun că n-aş fi făcut altceva, dar n-aş fi suportat prezenţa ei. Prezenţa lui Kate, din fericire, am remarcat-o de timpuriu ; prezenţa lui Kate — din nefericire pentru dumneata — este tot ce aş putea să-mi doresc ; prezenţa lui Kate este, pe scurt, deosebită, cum prea bine ştii, şi am păstrat-o spre mîngîierea anilor mei tîrzii. Am urmărit-o îndelung ; am pus-o deoparte şi am lăsat-o, cum ai spune despre investiţii, să-şi sporească valoarea şi poţi să judeci şi singur dacă acum, cînd a început să aducă un asemenea venit, aş putea fi dispusă să duc tratative pentru ea cu altcineva decît cu licitatorul care ar oferi cel mai mare preţ. Sînt în stare să fac foarte mult pentru ea şi am părerea mea despre ce i se potriveşte cel mai bine.

— Şi îmi închipui, zise Densher, că ideea dumneavoastră despre ce i se potriveşte cel mai bine nu sînt eu.

O ciudăţenie a doamnei Lowder era că obrazul ei, cînd vorbea, era ca o fereastră luminată noaptea, dar că tăcerea trăgea numaidecît perdeaua. Ocazia pentru replică, oferită de tăcerea ei, nu era niciodată uşor de folosit ; totuşi îţi venea şi mai greu s-o întrerupi. Strălucirea intensă a chipului ei, în orice caz, nu oferi vizitatorului ajutor imediat.

— Nu te-am chemat ca să auzi care nu este — te-am chemat să auzi care este într-adevăr cel mai bun lucru pentru ea.

— Bineînţeles, rîse Densher, că trebuie să fie ceva grandios.

Gazda continuă, de parcă contribuţia lui la subiect n-avea importanţă.

— Vreau s-o văd sus, sus de tot — sus de tot şi în lumină.

— A, fireşte, doriţi s-o măritaţi cu un duce şi ţineţi neapărat să înlăturaţi orice piedică.

După ce spuse aceasta, ea îi dădu atît de mult impresia că s-a tras o perdea, încît el crezu, la început poate

pe drept cuvînt, că i-a părut fluşturatec şi chiar meschin. Fusese în acest fel considerat, în momente nenorocite de înfumurare tinerească, de către mari şi glaciale persoane oficiale, dar niciodată, după cîte îşi amintea, de vreo doamnă în viaţa particulară. Mai mult decît orice, îi dădu posibilitatea să aprecieze subtilitatea ei şi, prin urmare, viitorul posibil al lui Kate. „Nu fi prea imposibil!" — se temu el, o clipă, de un asemenea răspuns din partea prietenei sale. Apoi simţi, în vreme ce mătuşa îi spunea cu totul altceva, că îl ierta uşor.

— Vreau să se mărite cu un om de seamă.

Asta era totul; dar din ce în ce mai mult părea să fie destul; şi dacă totuşi n-ar fi fost, vorbele pe care ea le rosti după aceea, ar fi făcut să fie:

— Iar eu cred ce cred despre ea. Asta e.

Rămaseră scurtă vreme faţă în faţă, pe gînduri, iar el îşi dădu seama de ceva şi mai adînc, de ceva ce ea dorea ca el să priceapă, numai de-ar fi voit. Asta era ceea ce dorea — dorea să facă apel la inteligenţa pe care ţinea să arate că el o posedă. Iar el nu era omul care să nu priceapă lucrurile.

— Natural, îmi dau seama cît de puţin pot corespunde oricărui vis drag şi ambiţios. Aveţi o idee — o idee minunată, pe care o împărtăşesc întru totul. Înţeleg foarte bine ceea ce nu sînt şi vă sînt îndatorat că nu mi-aţi spus-o într-un fel mai dur.

Ea nu zise nimic — continua să tacă; poate o făcea pentru a-l lăsa să meargă şi mai departe, dacă era în stare, pe calea umilinţei. Era unul din acele cazuri în care omul nu putea să arate, dacă arăta totuşi în vreun fel, decît umil; în afară de cazul că prefera să arate de-a dreptul tont. Iată adevărul limpede: era într-adevăr — după criteriile doamnei Lowder, singurele care contau — o cantitate neglijabilă, iar el ştia foarte bine, al naibii de bine, ce anume făcea ca o cantitate să fie importantă. Voia să fie cît se poate de simplu; dar în toiul acelei încordări, zvîcnea o teamă mai profundă. Mătuşa Maud o exprimă clar, deşi el n-ar fi putut spune mai tîrziu în ce fel:

— De fapt, nu contezi, cred, atît de mult cît îţi închipui şi n-am de gînd să fac din dumneata un martir, alun-

gîndu-te. Spectacolul dumitale cu Kate în parc este ridicol, în măsura în care îmi este adresat mie ; şi aş prefera să te întîlnesc eu însămi — fiindcă în felul dumitale, tinere, eşti simpatic — şi să mă înţeleg cu dumneata, să lămurim lucrurile, cum foarte bine ar trebui s-o şi fac. Mă crezi atît de neroadă încît să mă cert cu dumneata dacă nu e într-adevăr necesar ? N-o să fie necesar — ar fi prea din cale-afară de absurd. Aş putea să-ţi iau piuitul oricînd, oricînd m-aş decide să-ţi vorbesc pe şleau, dar acum tratez cu dumneata, vezi doar — şi chibzuiesc bine lucrurile — fără să-ţi vorbesc pe şleau. Mă port frumos — te pun în faţa unui plan, dar din clipa în care te consider cu toată seriozitatea, eşti incompatibil cu el. Apropie-te, prin urmare, cît mai mult de acest plan, umblă în jurul lui — nu-ţi fie teamă că-l nimiceşti şi să-l ai de acum înainte mereu în faţa ochilor.

După aceea, simţi că dacă doamna Lowder nu exprimase toate acestea amănunţit, motivul era că îşi dăduse seama curînd că el îi desluşea destul de bine intenţiile. A fost atît de plăcut impresionat de faptul că nu i-a cerut să facă nici o promisiune, că nu i-a propus să-i răsplătească indulgenţa prin cuvîntul său de onoare că nu se va amesteca, încît el o asigură oarecum de stima lui. La scurtă vreme după aceea, îi vorbi lui Kate despre toate acestea şi ceea ce îşi aminti în primul rînd a fost felul cum îi spusese doamnei Lowder — îi povesti şi fetei — întocmai ca un îndrăgostit ce-i spune iubitei lui cînd se despart prin bună înţelegere : „Sper din suflet că mă veţi socoti întotdeauna prieten." Probabil că în felul acesta mersese prea departe — o lăsă pe Kate să judece ; dar întîlnirea cu doamna Lowder avea atîtea semnificaţii, încît faptul trebuia privit, cum s-ar zice, în propria lui lumină.

Alte lucruri decît cele povestite aici se iviseră înainte de încheierea întrevederii cu mătuşa Maud, dar ceea ce a predominat, bineînţeles, a fost faptul că ea nu l-a considerat o primejdie foarte mare. Multe s-au discutat cu ocazia întîlnirii ulterioare dintre el şi tînăra noastră, fiindcă lui Densher i se spusese brusc, cu o seară înainte, că avea prilejul să se afirme, făcînd în acelaşi timp un serviciu ziarului său — în felul acesta măgulitor i-a fost prezentată situaţia — ducîndu-se pentru patru sau cinci

luni în America. Ideea unei serii de corespondențe din Statele Unite, tratînd aspecte strict sociale, fusese cultivată de cîtva timp în tainicul sanctuar la ușa căruia ședea el, și acum s-a considerat că sosise momentul fericit de a fi lansată. Gîndul ținut închis, cînd s-a deschis ușa a zburat drept în obrazul lui Densher, sau cel puțin s-a cocoțat pe umărul lui, făcîndu-l să-și ridice surprins privirile de pe biroul mînjit cu cerneală. Lui Kate îi spuse că n-a putut refuza — nefiind în situația, deocamdată, de a refuza ceva ; dar că faptul de a fi ales pentru o asemenea misiune i-a tulburat simțul proporției. Cu siguranță că nu prea știa să aprecieze această onoare, și situația i se părea echivocă ; nu se socotea omul potrivit pentru o asemenea slujbă. Tulburarea sa, destăinui el, a dezvăluit-o destul de repede directorului ; după care văzu cu uimire că problema se limpezea. Deduse că nu aveau nevoie, în mod surprinzător, tocmai de genul de baliverne pe care nu le cultiva el. Aveau însă nevoie de corespondențele lui și, din motive ciudate, doreau să fie cît mai măiestrite ; trebuia să-și joace micul rol și să nu-i fie teamă ; aceasta era întreaga problemă.

Ar fi fost, adică, întreaga problemă dacă n-ar fi existat o alta mai stringentă, și anume că trebuia să plece fără întîrziere. Misiunea lui, cum o numea la birou, se va termina probabil la sfîrșitul lunii iunie, ceea ce era de dorit ; dar ca să realizeze aceasta, nu trebuia să piardă acum nici o săptămînă ; cercetările sale, după cîte înțelegea, trebuiau să fie cît se poate de ample și existau rațiuni de stat — rațiuni operînd la sediul imperiului din Fleet Street — conform cărora trebuia să pună chiar degetul pe rană. Densher nu făcu un secret din faptul că ceru o zi pentru ca să se hotărască, deoarece simțea că era de datoria lui să-i vorbească mai întîi ei. Kate îl asigură că nimic mai mult poate decît acest scrupul nu i-a dovedit pînă atunci cît de legați erau unul de altul ; era foarte mîndră că, pentru el, un lucru de o asemenea importanță depindea de ea ; dar și mai limpede a fost opinia ei despre datoria lui imediată. Era încîntată de perspectivele lui și îl îndemnă să primească misiunea ; îi va fi foarte dor de el — firește că-i va fi dor ; dar trecu repede peste acest fapt

și vorbi extaziată despre ceea ce va vedea și va face el acolo. Stărui atît de mult asupra acestui ultim aspect, încît el rîse de naivitatea ei, deși totodată nu-l lăsă inima să-și compare aportul doar cu o picătură în mare. Îl uimi cît de bine înțelegea ea ce se petrecuse într-adevăr în Fleet Street — cu atît mai mult cu cît corespundea interpretării lui finale. Trebuia să dea o nouă strălucire subiectului — asta doreau de la el ; și pe el nu-l vor da gata nici toate Statele Unite la un loc, chiar de-ar fi să viziteze fiecare stat în parte. Tocmai fiindcă nu-și băga nasul peste tot și nu era obișnuitul colportator, îl aleseseră pe el ; era vorba de o ramură a corespondențelor pe care voiau, evident, s-o asocieze cu un ton nou, un ton pe care în viitor îl vor adopta după exemplul său.

— Fiindcă înțelegi atît de bine, ar trebui într-adevăr să fii soție de ziarist ! exclamă Densher cu admirație, chiar pe cînd i se părea că îl zorea să plece.

Dar Kate nu păru să tolereze lauda :

— Ce te aștepți să nu pricep cînd țin la tine ?

— Oh, atunci am să spun : „Cît de mult ții la mine !"

— Da, încuviință ea ; asta compensează îndeajuns stupiditatea mea. O să-mi pun imaginația la contribuție cînd e vorba de tine, dacă voi avea ocazia.

De data aceasta, Kate vorbi de viitor ca și cum ar fi fost puțin problematic, încît el avu o senzație ciudată în timp ce-i relata despre convorbirea cu adevăratul arbitru al destinului lor. Calea spre această relatare fusese blocată puțin de veștile din Fleet Street ; dar în creuzetul fericitei discuții dintre ei, cele două elemente se contopiră în curînd, iar în amestecul ce rezultă părțile componente nu se mai puteau distinge. Tînărul, însă, înainte de a-și lua rămas bun, avea să înțeleagă pentru ce Kate vorbise despre viitor de parcă acum îl și stăpîneau și avea să ajungă la înțelegerea acestui fapt pe o cale ocolită, care la sfîrșit le spori bucuria. Fețele lor se îndreptară spre aspectele luminoase ale viitorului, de îndată ce el răspunse întrebării ei despre capacitatea lor de a participa cu succes la jocul așteptării. Tocmai avînd în vedere această capacitate, îl rugase ea cu atîta stăruință cu cîteva zile în urmă să discute cu mătușa ei ; și dacă întrevederea nu i s-a

5*

părut lui Densher că s-a soldat prea fericit, sărăcăcioasele fapte erau învestite cu un sens mai luminos pe măsură ce Kate le relua, unul cîte unul.

— Dacă mătușa îți îngăduie să vii, nu înseamnă asta oare totul ?

— Înseamnă totul ; tot ceea ce crede ea. E vorba de probabilitatea — vreau să spun, cum apreciază doamna Lowder probabilitatea — că aș putea fi împiedicat să devin o complicație pentru ea, printr-un aranjament, orice aranjament, prin care tu să mă întîlnești des și ușor. E sigură că n-am bani, și asta îi dă timp. Crede că am o oarecare delicatețe, că doresc să-mi îmbunătățesc situația înainte de a-ți pune pistolul la tîmplă, pentru ca să te cîștig. Timpul de care am nevoie corespunde, pentru ea, cu timpul care o va ajuta, dacă nu-și ratează prilejul purtîndu-se rău cu mine. Pe de altă parte, continuă Densher, ea nu vrea să se poarte rău, deoarece cred, pe onoarea mea, oricît de caraghios ți-ar părea, că personal mă simpatizează și că, dacă n-ai fi în cauză, aproape aș putea să devin preferatul ei. Nu disprețuiește intelectul și cultura — dimpotrivă ; dorește ca acestea să-i decoreze masa și să figureze în programul ei ; și sînt sigur că uneori a durut-o sufletul gîndindu-se că sînt atît de atrăgător și totodată atît de imposibil.

Se opri o clipă, iar Kate observă zîmbetul ciudat de pe chipul lui — un zîmbet la fel de ciudat ca și cel de pe chipul ei, în timp ce-l asculta.

— Cred, de-ar fi să spunem adevărul, că își închipuie că mă simpatizează chiar mai mult — în fond — decît mă simpatizezi tu, deci îmi face onoarea să creadă că pot să fiu lăsat să däunez în liniște propriei mele cauze. Aici intervine, după cum spuneam, mărginirea ei. Nu sînt plămădit din acel romantism care se poartă, se spală, care supraviețuiește uzurii și rezistă familiarității. Numai o dată să admiți asta, și poți să lași restul pe seama mîndriei și prejudecății tale ! Mîndrie umflată, între timp, de sistemul pe care vrea să ți-l aplice, iar prejudecata stîrnită de comparația pe care îți va da prilejul s-o faci și de pe urma căreia eu o să ies prost. Îi plac, dar niciodată n-o să-i plac atît de mult ca atunci cînd va reuși puțin mai bine să

mă facă să par nenorocit. Fiindcă ție 'o să-ți plac atunci mai puțin.

Kate urmărea cu interes argumentarea lui, dar nu era îngrijorată ; și parcă ar fi vrut să-i răsplătească cinismul duios cu aceeași monedă, cînd răspunse după o clipă :

— Înțeleg, înțeleg ; ce afacere grozavă crede că sînt ! Îmi dădeam eu seama, dar tu mi-ai întărit impresia.

— Cred că n-ai face o greșeală, zise Densher, dacă i-ai da cît mai mare amploare.

Ea îi oferise într-adevăr — și tînăra fată nu șovăia s-o arate — material bogat pentru meditație.

— Faptul că nu crîcnește, că te primește cu brațele deschise, cum spui — e o idee strașnică, să știi, și demnă de celelalte lucruri strașnice care, în relațiile cu lumea, îi conferă un loc aparte.

— Oh, e nemaipomenit, se declară de acord tînărul ; are aproape proporțiile carului lui Juggernaut — o imagine care mi-a venit în minte ieri, în timp ce o așteptam în Lancaster Gate. Lucrurile din salonul de acolo sînt ca idolii ciudați, ca excrescențele mistice de care probabil e plină partea din față a carului.

— Chiar așa, răspunse fata.

Și urmă, în privința acestui aspect al minunatei doamne, unul din schimburile profunde și degajate de idei, care făcea ca totul, în afară de încredere, să li se pară o notă falsă. Existau complicații, existau probleme ; dar important era că se aflau împreună. Kate nu condamnă deocamdată „strașnica" diplomație a mătușii Maud și o lăsară în pace, așa cum ar fi lăsat orice alt produs rafinat, ca un monument al puterilor ei. Dar, îi povesti mai departe Densher, avusese și în alte privințe de înfruntat carul lui Juggernaut ; nu omise nimic din relatarea vizitei sale și cu atît mai puțin felul cum mătușa Maud izbutise în cele din urmă — deși într-adevăr doar printr-o stăruință șireată — să lovească fățiș în tipul pe care el îl reprezenta, în lipsa lui de rang, în viața lui din străinătate, în antecedentele lui ciudate. Ea subliniase că nu era decît pe jumătate englez, ceea ce, o asigură el pe Kate, i s-ar fi părut îngrozitor dacă n-ar fi fost hotărît să rămînă ținta criticilor ei.

— Eram, știi, cu adevărat curios, explică el, să aflu de la ea ce fel de creatură ciudată, ce fel de anomalie socială este considerat un om cu educația mea, în lumina convențiilor ei.

Kate nu zise nimic o vreme ; iar apoi întrebă :

— Și de ce să-ți pese ?

— Oh, rîse el, îmi este grozav de simpatică ; și-apoi, pentru un ziarist este absolut esențial să sesizeze părerile, spiritul ei ; ele aparțin minții marelui public pe care o întîlnim la fiecare pas și față de care trebuie să stabilim mereu „coduri". În afară de asta, doresc să-i fiu pe plac.

— A, da, trebuie să-i fim pe plac ! repetă prietena lui.

Cuvintele acestea ar putea să reprezinte recunoașterea hotărîtă din partea lor, la vremea aceea, a cîștigului politic al lui Densher. Aveau în fond multe de discutat pînă la plecarea lui la New York, iar chestiunea pe care o abordă el acum o interesa pe Kate mai presus de orice. Îl privea de parcă îl bănuia că i-a povestit într-adevăr mătușii mai multe din viața lui personală imediată, decît i-a povestit ei vreodată. Dacă era așa, nu fusese decît o întîmplare și Densher îi înfățișă, timp de o jumătate de ceas, tabloul anilor săi tineri în străinătate, pe părinții săi migratori, școlile elvețiene pe care le urmase, universitatea germană — cucerindu-i întreaga atenție. Un bărbat, sugeră el, un bărbat din lumea lor, ar fi depistat la el imediat multe din acele fapte ; dar un bărbat din lumea lor, în măsura în care ei doi aveau o lume, ar fi trecut prin școala vieții engleze. Era totuși plăcut să facă mărturisiri unei femei ; femeile aveau mult mai multă imaginație pentru asemenea nuanțe. Kate avea toată imaginația pe care putea s-o necesite cazul său ; după ce ascultă povestea de la început și pînă la sfîrșit, declară că își dădea seama mai bine ca oricînd de ce îl iubea. Ea însăși, în copilărie, trăise cu oarecare continuitate pe continent, și revenise acasă încă pe cînd era copil ; și participase după aceea, ca adolescentă, la retragerile repetate și de scurtă durată ale mamei ei la Dresda, Florența, Biarritz — biete încercări costisitoare de a face economii, de pe urma cărora îi rămăsese în minte, deși în general exprimată cu rezervă, întrucît evita instinctiv exaltările

ieftine, venerația față de lucrurile străine. Cînd îi fu dezvăluit că existau mult mai multe lucruri străine în viața lui Merton Densher decît îi pomenise el pînă atunci, îl privi de parcă ar fi fost o hartă a continentului, sau un nou și încîntător dar oferit cu generozitate. El nu intenționase să se fălească, se gîndise mai degrabă să implore, deși în fața doamnei Lowder avusese și intenția de a explica. Tatăl lui fusese în tot felul de țări străine, în douăzeci de colonii engleze, capelan britanic stabilit temporar în acele locuri sau fiind în trecere, avînd ani de-a rîndul neobișnuitul noroc de a nu duce nicicînd lipsă de post. Cariera sa în străinătate fusese așadar neîntreruptă și, deoarece nu avusese niciodată un salariu mare, își instruise copiii cu cheltuieli reduse la cele mai apropiate școli ; ceea ce însemna că trebuiau să plătească bilete de tren. Mama lui Densher, după cum reieșea, practicase la rîndu-i o distinsă artă, la succesul căreia — în măsura în care succesul o încununase vreodată — această perioadă a exilului contribuise mult : copia cu răbdare picturi celebre în marile muzee ; avînd la început o fericită înzestrare naturală, înțelesese curînd măreția prilejului ce i se ivise. Erau mulți aceia ce copiau tablouri în străinătate, dar doamna Densher avusese un simț și o mînă aparte și ajunsese la o perfecțiune care convinsese, care înșelase chiar, și care contribuise la o plasare comodă a operelor ei. După moartea ei, fiul îi păstra o imagine sfîntă, iar după ce-i povestise lui Kate totul despre ea, precum și alte lucruri pînă atunci învălmășite și obscure, viața lui apăru bogată, izvoarele-i abundente, iar profilul lui ieșit din comun. Adusese din nou vorba, revenise cu multă insistență la faptul că era englez : anii săi la Cambridge, fericita frecventare, după cum se dovedi, a colegiului unde învățase și tatăl său, adevereau cu prisosință aceasta, ca să nu mai vorbim de avîntarea sa în viața londoneză, care întregea măsura. Dar deși descinsese plin de curaj pe pămînt britanic, trecuse în drumul său prin zone de pe urma cărora aripile îi rămaseră zburlite, fusese expus la inițieri de neșters. Ceva i se întîmplase ce nu mai putea fi înlăturat.

Cînd Kate Croy i-o spuse, el o imploră să nu insiste, declarînd că într-adevăr aşa era, că devenise cu siguranţă un ratat în ceea ce priveşte folosul pe care putea să-l aducă spiritului insular. La care, fireşte, ea stărui cu atît mai mult, asigurîndu-l cu tărie că dacă era complicat şi un spirit strălucit, pentru nimic în lume n-ar fi vrut ca el să fie altfel ; aşa că în cele din urmă se pomeni acuzînd-o că îi înfăţişa adevărul în învelişul ieftin al măgulirii. Ea descoperea cît de anormal era, pentru ca să-l găsească în cele din urmă imposibil ; şi deoarece nu putea s-o descopere pe deplin decît cu ajutorul lui, trebui să-l momească printr-o prefăcută încîntare pentru ca s-o ajute. Dacă ultima ei concluzie în această privinţă era că felul cum el se privea constituia o dovadă în plus că gustase din fructul cunoaşterii şi era deci pregătit s-o ajute şi pe ea, aceasta indică tonul fericit al întregii lor conversaţii. făcînd să zboare timpul în preajma plecării lui deja stabilite. Kate sublinia însă că spusele ei trebuiau considerate literal cînd vorbea despre uşurarea pe care o va simţi mătuşa Maud cînd va afla despre absenţa lui.

— Deşi nu prea văd de ce, răspunse el, cînd se teme atît de puţin de mine.

Prietena lui chibzui asupra acestei obiecţii.

— Îţi închipui că îi placi atît de mult, încît are să regrete că te pierde ?

Ei bine, el vedea problema într-o perspectivă mai largă

— Întrucît ea speculează asupra procesului treptat al înstrăinării tale, e posibil să-şi închipuie că în procesul acesta e nevoie în permanenţă de mine. Nu trebuie oare să fiu prezent pentru ca el să se desfăşoare ? Şi absenţa mea l-ar face să lîncezească.

Densher continuă să-şi dezvolte ideea, dar acum Kate nu-l mai asculta. El îşi dădu foarte curînd seama că ea urmărea un gînd al ei şi simţi cum se naşte un fapt hotărîtor chiar din extravaganţa glumei, din ironia caldă, transparentă, în care intimitatea lor plină de vioiciune se cufunda mereu ca un înotător îndrăzneţ. Deodată ea îi zise cu o rară nobleţe :

— Mă leg să rămîn alături de tine pentru totdeauna.

Nobleţea răzbătea din tot şi el n-ar fi putut separa nimic — n-ar fi putut să se gîndească la obrazul ei în afara bucuriei generale. Totuşi, pe faţa ei era o lumină nouă.

— Şi îţi încredinţez — Domnul mi-e martor! — fiecare scînteie a speranţei mele; îţi dăruiesc fiecare strop al vieţii mele.

Asta a fost tot, deocamdată, dar a fost de ajuns, iar apoi se aşternu o linişte de parcă nu s-ar fi petreçut nimic. Se aflau afară, pe o alee din Kensington Gardens; spaţiul întins care părea că se arcuieşte mai sus şi că se deschide mai mult pentru ei îi readuse la meditaţie concentrată. Dintr-o pornire comună, se îndreptară spre un loc care se putea zări şi care li se păru destul de însingurat, iar acolo, înainte de a se despărţi, smulseră acestei concentrări tot ceea ce ea putea să le ofere. Schimbară jurăminte şi mărturii, pecetluiră profundul lor angajament, sărbătoriră, atît cît se putea prin vorbe şoptite şi sunete murmurate şi ochi scăpărători şi mîini împreunate, înţelegerea lor de a-şi aparţine doar unul altuia, de a-şi aparţine întru totul. Aveau să părăsească locul acela ca doi oameni ce s-au încredinţat unul altuia; dar, înainte de a-l părăsi, se mai petrecură şi alte lucruri. Densher declară că îi era groază să curme prematur bunele relaţii dintre Kate şi mătuşa ei; şi ajunseră amîndoi la un înalt grad de înţelepciune şi răbdare Kate mărturisi fără ocol că nu voia să-l lipsească de favoarea doamnei Lowder de care, pînă la urmă, era convinsă că va continua să se bucure; şi fiindcă, din fericire, mătuşa Maud nu-i ceruse nici o promisiune care să-l lege de mîini, ei vor putea să-şi cultive destinul în felul lor şi totuşi să rămînă loiali. O singură dificultate se ivea, pe care Densher o remarcă:

— Desigur că n-o să meargă — să nu uităm asta — din clipa în care îi permiţi să spere că te poate destina cuiva anume. Atîta timp cît planurile ei rămîn generale, cum par să fie în prezent, nu cred că o înşelăm. La un moment dat, vezi tu, va trebui să fie trezită la realitate; de aceea este important să fim pregătiţi pentru momentul acela şi să-l înfruntăm. Numai că, în cazul acesta, observă tînărul, nu-mi dau bine seama, la urma urmelor, ce vom dobîndi de la ea.

— Ce va dobîndi ea de la noi ? întrebă Kate zîmbind. Ce va dobîndi de la noi, continuă fata, o priveşte — ea va trebui să aprecieze. Eu nu i-am cerut nimic, adăugă ; nu umblu să trag foloase. N-are decît să rişte şi cu siguranţă că înţelege primejdia. Ceea ce vom dobîndi noi de la ea e faptul de care am vorbit, lămuri Kate ; vom cîştiga timp. Şi dacă e vorba, la fel şi ea.

Denşher reflectă puţin asupra acestei clarificări ; privirea lui nu rătăcea în momentele acelea în obscurităţi romantice.

— Da ; fără îndoială, în situaţia noastră specială, timpul e totul. Şi-apoi, ne putem şi bucura.

Ea şovăi.

— De taina noastră ?

— Nu atîta, poate, de taina însăşi, ci de ceea ce reprezintă ea şi, după cum şi simţim într-un fel, de ceea ce protejează ea şi de ceea ce devine mai profund şi mai apropiat prin această taină. Şi chipul lui frumos, destins într-o expresie de fericire, o copleşi cu întreaga semnificaţie a vorbelor lui : De faptul că sîntem aşa cum sîntem.

O clipă, se lăsă pătrunsă de semnificaţia cuvintelor lui :

— Atît de îndrăgostiţi ?

— Da, atît de îndrăgostiţi. Extrem de îndrăgostiţi. Totuşi, zîmbi el, vom merge încă şi mai departe.

La care ea nu răspunse decît prin blîndeţea tăcerii — o tăcere ce îi aştepta pe amîndoi în perspectiva îndepărtată a viitorului lor. Era o tăcere imensă, şi o luară definitiv în stăpînire. Erau de fapt uniţi şi erau minunat de puternici ; dar mai existau şi alte lucruri pe care, fiind destul de puternici, puteau să le înfrunte cu succes şi să le aibă în vedere fără nici o grijă ; iar ca urmare, dacă nu se va ivi un motiv mai bun, îşi vor păstra legămîntul tainic. Şi numai după o altă remarcă a lui Densher, socotiră că problema era pe deplin lămurită :

— Singurul lucru, fireşte, este că ar putea oricînd să devină prea insistentă.

Kate stătu puţin pe gînduri.

— Adică să mă întrebe, pe cuvînt de onoare, în ce situaţie ne aflăm ? Bineînţeles că ar putea ; dar mă în-

doiesc că o va face. Va fi foarte bucuroasă de absenţa ta şi are să mă lase în pace.

— Dar am să-ţi trimit scrisori.

Fata se opri o clipă asupra acestui fapt.

— Foarte, foarte multe ?

— Foarte, foarte, foarte multe — mai multe ca oricînd ; şi ştii ce înseamnă asta ! Şi adăugă : Şi o să-mi scrii şi tu.

— A, n-am să le las pe masa din hol. Am să le expediez eu însămi.

El o privi o clipă.

— Crezi că ar fi mai bine să-ţi scriu pe altă adresă ? După care, înainte ca ea să poată răspunde, adaugă cu tărie : Ştii, nu-mi vine s-o fac. Nu e cinstit.

Ea ar fi putut să mai aştepte.

— Fireşte că nu e cinstit. Am să fiu şi eu corectă, n-ai teamă. Adresează-le, continuă ea, unde doreşti. Voi fi destul de mîndră dacă se va şti că îmi scrii.

El voia să se lămurească pînă la capăt.

— Chiar cu riscul de a provoca inchiziţia ?

Pentru ea lucrurile erau lămurite pînă la capăt.

— Nu mi-e teamă de inchiziţie. În cazul că mă va întreba dacă între noi doi există un legămînt, ştiu foarte bine ce să-i răspund.

— Că sînt, fireşte, „îndrăgostit" de tine ?

— Că te iubesc cum nu voi iubi pe nimeni în viaţa mea şi că n-are decît să creadă ce doreşte.

Declaraţia aceasta a fost atît de minunată, încît era ca o nouă profesiune de credinţă, ca un şuvoi involburat ce se revărsa ; iar ca urmare, însoţitorul ei o întîmpină cu o asemenea privire, încît ea avu din nou un răgaz, înainte ca el să poată spune ceva.

— Şi-apoi, s-ar putea să te întrebe pe tine.

— N-are cum, dacă sînt plecat.

— Atunci, cînd te vei întoarce.

— Ei, pînă atunci, zise Densher, vom avea bucuria noastră. Dar presimt, adăugă sincer, că tactica ei superioară îi dictează să nu mă întrebe. Are să mă scutească. N-o să trebuiască s-o mint.

— Va rămîne totul pe seama mea ? întrebă Kate.

— Totul pe seama ta ! rîse el duios.

Dar ciudat era că, în clipa următoare, i se păru că fusese cam prea inocent. Distincția pe care o făcea indica parcă o posibilă și firească realitate, o realitate nu pe deplin respinsă de spusele fetei în legătură cu intențiile ei. O diferență se făcu într-adevăr simțită — chiar dacă nu alta decît presupusa deosebire în privința adevărului, dintre bărbat și femeie ; era ca și cum însăși conștiința acestui fapt ar fi provocat-o. Ea își frămîntă mintea cîteva clipe, apoi reveni puțin supărată la ceva ce lăsase să treacă neobservat puțin mai înainte. Părea că ia mai în serios decît era nevoie gluma despre libertatea ei de a înșela. Dar și acum procedă într-un chip nobil :

— Bărbații sînt prea nerozi — chiar și tu. N-ai înțeles adineaori că, dacă îmi voi expedia singură scrisorile, n-am s-o fac pentru motivul vulgar de a le ascunde.

— Oh, spuneai că o faci din plăcere.

— Da ; dar n-ai înțeles, nu înțelegi ce plăcere ar putea să fie. Există rafinamente, urmă ea cu mai multă răbdare. Vreau să spun de conștiință, de senzație, de apreciere, continuă. Nu, stărui ea cu tristețe, bărbații nu știu. Despre lucrurile astea, ei nu știu mai nimic în afară de ceea ce le arată femeile.

Asemenea cuvinte rostea ea adesea, și ele puseră stăpînire pe Densher cu generozitate, cu voioșie și intensitate, învăluindu-l, apropiindu-l de ea din nou și captivîndu-l atîta timp cît le permitea situația.

— Tocmai de aceea avem o nevoie atît de imensă de voi !

Cartea a treia

V

Cele două doamne care, înainte de a pleca în Elveţia, fuseseră prevenite că planul lor era nechibzuit, că trecătorile nu vor fi libere, nici aerul blînd şi nici hanurile deschise — cele două doamne care, în mod caracteristic, bravaseră destulă dojană, făcută poate din interes, se pomeniră pe măsură ce înaintau în aventură pe deplin îndreptăţite. Acum aprecierea ospătarilor şefi şi a altor slujbaşi din apropierea lacurilor italiene se arăta a fi interesată ; ele însele îşi trăiseră nerăbdarea, nutriseră visuri mai cutezătoare — cel puţin cea mai tînără dintre ele ; astfel că unul din faptele de care şi-au dat seama împreună — după cum şi-au dat seama de o diversitate nesfîrşită de lucruri — era că în impresionantele palate de la Villa d'Este, Cadenabbia, Pallanza şi Stresa, femeile singure, oricît de bine ar fi fost înarmate cu o librărie ambulantă de volume instructive, puteau fi înşelate şi ruinate. Însă zborurile imaginaţiei lor fuseseră modeste ; nu riscaseră, de pildă, nimic de importanţă vitală sperînd să treacă prin Brünig. De fapt treceau pe acolo foarte bine, acum cînd le întîlnim, şi îşi doreau doar, datorită frumuseţii de neînchipuit a primăverii timpurii ce se căţărase sus de tot, ca drumul să fi fost mai lung, iar locurile de popas şi de odihnă mai numeroase.

Aceasta cel puţin a fost atitudinea doamnei Stringham, cea mai vîrstnică dintre ele, care avea o părere proprie despre neastîmpărul celei tinere, însă faţă de care manifesta o opoziţie dintre cele mai precaute. Ea se mişca, admirabila doamnă Stringham, într-un nor gingaş de observaţii şi suspiciuni ; era în situaţia, credea ea, de a şti mai multe despre Milly Theale decît ştia Milly însăşi, şi totuşi trebuia să-şi ascundă cunoaşterea, dar în acelaşi timp să o şi folosească. Fiind dintre toate femeile cea mai puţin predispusă prin firea ei să abordeze duplicitatea şi ocolişurile, după cum îşi dădea foarte bine seama, se pomeni că se dedică subtilităţilor, din cauza noilor împrejurări şi mai ales a unei noi relaţii personale ; trebuia, de fapt, să

admită acum că o inițiere în de-ale tăinuirii— nu prea știa cum s-o numească — începuse pentru ea în ziua cînd plecase cu Mildred din New York. Venise de la Boston în acest scop ; pe fată o văzuse prea puțin — sau mai degrabă o văzuse prea puțin timp, căci doamna Stringham, cînd vedea ceva, vedea mult, vedea totul — înainte de a-i accepta propunerea ; și se îmbarcase deci, cu voia ei, într-un vas pe care îl socotea din ce în ce mai mult, omenește vorbind, ca fiind dintre cele mai mari și totodată, în multe privințe, datorită mărimii sale, drept unul dintre cele mai sigure. La Boston, în iarna trecută, tînăra domnișoară care ne interesează emoționînd-o numaidecît, în mod profund și totuși aproape fără a-i cere nimic, făcuse să-i încolțească ușor în minte ideea unui ajutor, a unui devotament. Viața obscură a doamnei Stringham fusese adesea străbătută de asemenea fantezii — visuri tainice care își fluturaseră existența efemeră între zidurile ei înguste, fără ca măcar să aibă curajul să privească pe geamurile ei întunecate. Dar această închipuire — ideea unei posibile legături cu remarcabila ființă din New York — luase totuși mare avînt : se cățărase pe dată, la cel mai bun post de observație pe care-l găsi, și s-ar putea spune că a rămas acolo pînă cînd, cîteva luni mai tîrziu, percepuse cu uimire și bucurie fulgerarea neîndoielnică a unui semnal.

Milly Theale avea prieteni la Boston, indiferent cum ar fi fost ei, pe care și-i făcuse de curînd ; și era limpede că vizita la ei — vizită ce nu trebuia să fie înconjurată de modestie — fusese întreprinsă după o serie de pierderi grele, tocmai pentru că New York-ul nu-i putea oferi tihna de care avea nevoie. Se recunoștea cu destulă generozitate că erau multe lucruri — poate chiar prea multe — pe care New York-ul le putea oferi ; dar aceasta nu avea nici o importanță cînd simțeai constant, sub imperiul vieții sau al morții, cît de gravă era situația. Într-o asemenea stare Bostonul putea să ajute mai mult ca orice, și în cazul lui Milly se poate presupune că așa s-a și întîmplat. Doamna Stringham nu va uita niciodată — căci momentul nu se șterse, și nici vibrația infinit de gingașă pe care o stîrni nu încetă niciodată — clipa cînd pentru prima oară dădu cu

ochii de acea apariție uimitoare, pe atunci nevestită și neexplicată : tînăra zveltă, mereu palidă, cam firavă, neobișnuit de slabă, și totuși plăcută la vedere, neavînd mai mult de douăzeci și doi de ani, cu părul atît de roșu, chiar dacă era natural, ceea ce cu nevinovăție mărturisea, și îmbrăcată toată în negru, prea mult în negru chiar pentru un veșmînt de doliu, ceea ce și exprima veșmîntul. Era un doliu din New York, un păr din New York, o poveste din New York, tulbure încă dar încărcată, despre pierderea părinților, a fraților, a surorilor, aproape a oricărei relații umane, totul pe o scară și într-un iureș care reclamaseră o scenă mai largă ; era o legendă newyorkeză de o impresionantă, romantică izolare și dezvăluia mai presus de orice, avînd în vedere maldărul de bani ce împovăra umerii fetei, o serie întreagă de posibilități newyorkeze. Era singură, lovită de soartă, bogată și mai cu seamă ciudată — o combinație de natură să atragă atenția doamnei Stringham. Dar tocmai ciudățenia ei stîrni cel mai mult compasiunea bunei noastre doamne, convinsă că era o ciudățenie mult mai mare decît putea oricine — oricine în afară de Susan Stringham — să-și închipuie. Susan, în sinea ei, era convinsă că Bostonul n-o aprecia pe Milly, și avea grijă doar ca ea să aprecieze Bostonul, și că orice presupusă afinitate dintre cele două caractere era înșelătoare și deșartă. Ea însă o aprecia pe fată și trăia momentul cel mai profund al vieții ei acum, supunîndu-se tendinței de a tăinui ceea ce observa. N-ar fi putut să explice — nimeni n-ar fi înțeles-o. S-ar fi spus lucrurile inteligente, obișnuite la Boston — doamna Stringham era din Burlington, Vermont, care, susținea ea cu tărie, era inima Noii Anglii, Bostonul fiind „prea departe în sud" — dar acele lucruri n-ar fi limpezit defel situația.

Nu putea să existe o mai bună dovadă decît această rapidă distanțare intelectuală, a impresiei produse asupra prietenei noastre, care strălucea ea însăși, își dădea seama, numai datorită luminii reflectate de admirabilul oraș. Și pe ea viața o pedepsise, dar n-o făcuse să se izoleze ; pedeapsa fusese prozaic de obișnuită, deși fără îndoială deloc mică ; doar obișnuită, pentru a fi pe măsura ei — adică obișnuită după criteriile din Boston. Își pier-

duse mai întîi soţul, apoi mama, cu care locuise după moartea soţului ; aşa încît acum, fără copii, era mai dureros de singură decît înainte. Dar nu-şi pierdu cumpătul, avînd, după cum spunea ea, din ce să trăiască — atîta vreme cît trăia doar cu pîine ; dar cît de puţin era mulţumită cu această hrană reieşea din numele pe care şi-l luase — Susan Shepherd Stringham — în calitate de colaboratoare la cele mai bune reviste. Scria nuvele şi credea cu ardoare că avea „particularitatea" ei, arta de a prezenta Noua Anglie fără a o prezenta doar în bucătărie. Ea însăşi nu fusese crescută în bucătărie ; cunoştea şi alte persoane care nu fuseseră ; şi a vorbi în numele lor devenise astfel pentru ea o misiune literară. Dorinţa ei cea mai aprigă fusese întotdeauna de a deveni o adevărată literată, dorinţă care-i menţinea tot timpul pe nas ochelarii lucitori în funcţiune. Existau maeştri, modele, celebrităţi, mai ales în străinătate, pe care îi considera ca atare şi sub îndrumarea luminoasă a cărora trudea ; erau alţii pe care, oricît de mult s-ar fi vorbit despre ei, îi considera stupizi, căci avea mult discernămînt ; dar toate categoriile dispăreau — încetau să însemne ceva — de îndată ce se afla în prezenţa autenticului, a vieţii romantice înseşi. Şi asta văzu în Mildred — ceea ce făcu într-adevăr ca mîna să-i tremure un timp prea tare pentru ca să poată ţine pana. Avusese, i se părea ei, o revelaţie — una pe care nici Noua Anglie, rafinată şi gramaticală, nu putea s-o ofere ; şi doamna Stringham, cu crîmpeiele de amintiri bine orînduite şi cu ingeniozităţile ei, cu micile ei strădanii şi ambiţii, străbătute de un filon moral personal, era cu atît mai intens receptivă şi simţea că noua ei prietenă i-ar face un rău dacă prietenia lor nu se dezvolta, şi că totuşi nu va rămîne nimic din tot ce a fost dacă aceasta se va consolida. Era însă dispusă să renunţe la toate celelalte lucruri, dar în timp ce-şi vedea de ocupaţiile ei bostoniene cu obişnuita-i probitate bostoniană, rămînea pe poziţie. Continua să-şi poarte cu aceeaşi rectitudine şi siguranţă frumoasa-i pălărie de fetru atît de tiroleză şi totuşi, în ciuda penei de vultur, atît de americană ; îşi punea găteala din pene de struţ cu aceeaşi onestă precauţie ; îşi menţinea echilibrul pe pantele îngheţate cu aceeaşi încercată di-

băcie ; deschidea în fiecare seară revista „Transcript" cu același amestec de curiozitate și resemnare ; era prezentă la concerte aproape zilnic cu aceeași risipă de răbdare și aceeași economie de pasiune ; țîșnea pe poarta bibliotecii publice și apoi pleca grăbită, cu aerul că restituie cu conștiinciozitate sau depozitează bravă, în buzunarul ei, cheia cunoașterii înseși ; și în fine — mai ales aceasta — urmărea în reviste firul subțire al unei fictive și palpitante „povești de dragoste" ce pătrundea pe anumite căi întortocheate ale minții ei, menținută liberă pentru acea intrigă. Dar faptul autentic, în tot acest timp, se afla altundeva ; faptul autentic se întorsese la New York, lăsînd în urmă cele două întrebări fără răspuns, dar cu totul distincte — și anume *de ce* era real faptul, și dacă ea va mai fi vreodată atît de aproape de el.

Pentru ființa la care se refereau aceste întrebări găsise o descriere convenabilă — fata i se înfățișa întotdeauna ca într-un cadru. Cel mai de seamă fapt era că, de curînd, după doar două sau trei întîlniri, fata aceasta ce-i apărea ca într-un cadru, fata ce purta o coroană de aur vechi și un doliu care nu era ca doliul la Boston, ci mai rebel în întunecimea lui și totodată mai frivol prin volanele lui, îi spusese că n-a văzut nicicînd pe cineva ca ea. Se întîlniseră astfel ca niște curiozități opuse, și acea simplă remarcă a lui Milly — dacă era simplă — deveni cel mai de seamă lucru din viața ei ; făcea ca „povestea de dragoste" să-i apară o vreme lipsită de realitate și chiar de interes ; o îndemna în primul rînd, și într-o mare măsură, la recunoștință și apoi la o mare compasiune. Totuși, cît privește această relație, remarca s-a dovedit a fi tocmai cheia cunoașterii ; lămurea, ca nimic altceva, povestea sărmanei tinere. Faptul că moștenitoarea virtuală a tuturor epocilor nu cunoscuse încă niciodată pe cineva care să fie doar un simplu și banal abonat la „Transcript" era un adevăr care — mai ales anunțat cu modestie, cu umilință, cu regret — descria o situație. O investea pe femeia mai vîrstnică, în privința vidului ce trebuia umplut, cu greutatea responsabilității ; dar în mod deosebit o îndemna să întrebe pe cine cunoscuse Mildred și de ce fel de relații fusese nevoie pentru a produce asemenea surprize ciudate.

Aceasta a fost într-adevăr investigaţia care se termină cu limpezirea situaţiei : doamna Stringham auzi cum cheia cunoaşterii se întoarse în lacăt în momentul cînd îi trecu prin minte că prietena ei era însetată de cultură. Ea reprezenta pentru Milly cultura şi tocmai a trăi în conformitate cu acea idee va fi cu siguranţă faptul cel mai de seamă. Ea ştia, isteaţa doamnă, ce reprezenta ideea însăşi şi-şi cunoştea limitele propriei cunoaşteri ; o anume îngrijorare ar fi copleşit-o dacă un alt simţămînt nu i-ar fi cuprins numaidecît sufletul. Era, spre norocul ei — şi o redăm prin propriile ei cuvinte — o compasiune sfîşietoare. Acest sentiment a îmboldit-o în primul rînd, a părut să-i deschidă mai larg uşa romantismului decît orice altă relaţie, chiar şi cea mai cutezătoare, cu „revistele ilustrate". Căci acesta era adevărul : era minunat, romantic, ameţitor să ai, după cum se vedea, mii şi mii de dolari pe an, să ai tinereţe şi inteligenţă, şi dacă nu frumuseţe, atunci să te distingi cel puţin în măsură egală printr-o deosebită, nedeslușită, fermecătoare şi ambiguă ciudăţenie, ceea ce era poate şi mai mult ; iar pe deasupra să te bucuri de o libertate nemărginită, libertatea vîntului din deşert — era negrăit de tulburător să fii astfel înzestrat şi totuşi să fi fost condamnat de soartă să faci greşeli mărunte, pe măsura unei minţi umile.

Din această cauză, imaginaţia prietenei noastre zbură iarăşi înapoi spre New York, unde aberaţiile erau atît de posibile în sfera intelectuală, şi tocmai de aceea vizita pe care după puţină vreme o făcu acolo prezintă un interes deosebit. Deoarece Milly o invitase cu mărinimie, ea îşi propusese să reziste dacă va putea presiunii datorate unei încrederi prea mari în judecata ei ; iar faptul remarcabil era că mai rezista chiar şi la capătul a trei săptămîni. Dar între timp gîndurile îi deveniseră mai îndrăzneţe şi mai libere ; avea de-a face cu noi valori, cu dimensiuni complet diferite, iar faptul acesta produse o împrospătare : plecă acasă stăpînindu-şi subiectul în mod mulţumitor. New York-ul era vast, New York-ul era uimitor, cu istorii ciudate, cu generaţii năvalnice, cosmopolite în trecut, care explicau orice ; şi a te apropia de tribul luxuriant a cărui ultimă floare era această minunată fiinţă, de imensul, ex-

travagantul, neorînduitul roi, cu strămoși ce trăiseră liber, cu veri mîndri care muriseră și ei, cu unchi îndepărtați, frumoase mătuși dispărute, persoane numai busturi și cîrlionți, păstrate, deși atît de expuse, în marmura unor faimoase dăltuiri franceze — toate acestea, ca să nu mai vorbim de efectul unor mlădițe mai apropiate de tulpină, însemnau că micul spațiu al lumii ei devenise în același timp încărcat și cuprinzător. Prietenele noastre făcuseră în orice caz un schimb ; cea mai vîrstnică fusese cît se putea de conștient intelectuală, iar cea tînără, cu nenumăratele-i revelații personale, fusese la fel de inconștient distinsă. Aceasta era poezie — era de asemenea istorie, gîndi doamna Stringham — mai rafinată chiar decît aceea a lui Maeterlink și Pater, decît a lui Marbot și Gregorovius. Ea stabili ocazii pentru lectura acestor autori, împreună cu gazda ei, dar nu prea reuși să le dedice perioade lungi de timp ; lucrurile dobîndite și cele pierdute se scufundară în scurtă vreme în adîncurile obscure ale relativului, atît de repede, atît de intens sesizase ea ce avea de făcut. Toate scrupulele și ezitările ei, toate avînturile entuziaste se reduseseră la o singură îngrijorare — teama că ar putea să se poarte nedelicat cu prietena ei. Îi era într-adevăr teamă că putea să-i pricinuiască vreun rău ; să evite aceasta, să evite cu pietate și ardoare, să nu facă mai degrabă absolut nimic, s-o lase neatinsă, fiindcă pînă și o atingere, oricît de ușoară, oricît de îndreptățită, oricît de entuziastă sau temătoare, ar fi numai pe jumătate destul de bună, n-ar fi decît o întinare a perfecțiunii — acesta era gîndul statornic și însuflețitor ce se impunea acum.

La mai puțin de o lună după evenimentul care determinase astfel atitudinea doamnei Stringham — imediat după întoarcerea ei de la New York — i s-a făcut o propunere ce a dus la apariția unui anume gen de problemă, și cu aceasta delicatețea ei putea să aibă de luptat. Va pleca oare în Europa cu tînăra ei prietenă cît mai curînd posibil și va fi ea oare de acord să facă aceasta fără să pună condiții ? Întrebarea a fost lansată telegrafic ; i se promiteau explicații suficiente ; i se sugera o grabă extremă și era invitată să capituleze. Făcea onoare sincerității ei faptul că se predase pe loc, deși poate nu și logicii ei. Dorise

foarte conştient, de la început, să renunţe la ceva în favoarea noii sale prietene, dar acum nu se îndoia că, practic, renunţase la totul. Procedă astfel datorită unei impresii anume, impresie care o încurajase necontenit cu tot mai multă tărie şi căreia i-ar fi dat glas, atît cît putea, spunînd că farmecul acelei fiinţe consta de fapt în măreţia ei. Ar fi fost mulţumită doar cu atît ; în afară de cazul că ar fi spus în termeni mai familiari că Mildred îi făcuse cea mai covîrşitoare impresie din viaţa ei. Aceasta era, în orice caz, cea mai covîrşitoare explicaţie asupra lui Mildred şi, neîndoielnic, doar o asemenea explicaţie i se potrivea. Viaţa ei, cum s-ar spune, se desfăşura pe scară mare ; dar totuşi nu aceasta era ceea ce interesa. Problema era firea ei, odată pentru totdeauna — o fire ce îi amintea doamnei Stringham de termenul folosit în ziare referitor la vapoarele mari şi noi, la numărul mare de „picioare de apă“ pe care îl dislocau ; astfel încît dacă ai fi dorit să te apropii cu o bărcuţă, nu puteai decît să mulţumeşti, odată pusă în mişcare bărcuţa, pentru felul cum te ducea curentul. Milly se pricepea să disloce cantitatea de apă, şi deşi pare ciudat ca o fată singuratică, deloc robustă şi displăcîndu-i zgomotul şi ostentaţia, să învolbureze şuvoiul de apă ca un vapor uriaş, însoţitoarea ei înainta, cu simţămîntul că era puternic legănată de val, alături de ea. Mai mult decît pregătită pentru acea emoţionantă existenţă, doamna Stringham nu era însă împăcată în privinţa propriei sale consecvenţe. A se angaja în situaţia aceasta pentru un timp indefinit părea să fie un mod indirect de a-şi feri mîinile. Dacă voia să fie sigură că nu va atinge şi nu va întina, planul cel mai loial ar fi fost, neîndoielnic, de a se ţine la distanţă de prietena ei. Ea recunoştea pe deplin acest lucru, cît şi măsura în care dorea ca fata să-şi trăiască viaţa ei, o viaţă cu siguranţă mult mai frumoasă decît a altora. Dificultatea însă pieri, din fericire, îndată ce recunoscu ceea ce s-a întîmplat foarte curînd — că ea, Susan Shepherd — nume care o distra mult pe Milly — nu era una din acele persoane. Renunţase la personajul acela ; acum nu mai avea o existenţă proprie ; şi credea cinstit că era pe deplin pregătită pentru a o urma pe Milly. Nici o altă persoană, era sigură, nu avea această

calificare în acelaşi grad, şi în fond tocmai pentru a dovedi acest fapt s-a îmbarcat plină de avînt.

Multe lucruri, deşi nu în multe săptămîni, se petrecuseră de atunci, iar unul din cele mai bune a fost, fără îndoială, chiar fericitul voiaj spre sud, trecînd printr-o serie de porturi mediteraneene, care se termină în tulburătorul Napoli. Călătoria fusese precedată de alte două sau trei întîmplări ; incidente, mai degrabă dovezi vii ale ultimelor două săptămîni pe care le-au petrecut acasă, dintre care unul o determinase pe doamna Stringham să plece val-vîrtej la New York şi să petreacă acolo patruzeci şi opt de ore trepidante, înaintea plecării finale. Dar lumina puternică şi prelungită a mării absorbise restul tabloului, astfel că zile întregi, alte întrebări şi alte posibilităţi răsunară la fel de slab ca un trio de fluiere ieftine într-o uvertură de Wagner. Tocmai uvertura lui Wagner predomina în timp ce călătoreau spre nord, prin Italia, unde Milly mai fusese, şi de asemenea străbătînd Alpii, locuri în parte cunoscute şi doamnei Stringham ; erau însă „luate cu asalt" din pricina neastîmpărului fetei. Era de aşteptat, de altfel ea o spusese deschis, că nu va rămîne mult timp într-un loc — oarecum şi din acest motiv era ea „aparte" — sau faptul era în orice caz o consecinţă, dacă nu o cauză ; totuşi nu anunţase că va forţa atît de mult nota. Doamnei Stringham i se părea firesc şi frumos că avea de recuperat ocaziile pe care le pierduse din cauza strămoşilor desfrînaţi pe care îi pasionase Parisul, însă nu în aspectele lui mai înălţătoare, şi pe care nu-i pasionase aproape nimic altceva ; dar felul ciudat de a fi al lui Milly, francheţea, ardoarea fără ţintă şi interesul neobosit — toate parte din farmecul naturii ei neobişnuite, după cum s-a arătat la început — deveniră tot mai uimitoare pe măsură ce triumfau asupra mişcării şi schimbării. Avea capricii şi idiosincrazii despre care nu s-ar fi putut spune prea mult, dar care constituiau o încîntare zilnică dacă trăiai în preajma lor ; de pildă, înclinaţia de a fi aproape tragic de neastîmpărată, şi totuşi de a face din acest fapt ceva uşor ca aerul ; de a fi cuprinsă de o inexplicabilă tristeţe, şi totuşi de a o face să pară limpede ca lumina zilei : de a fi cuprinsă de o neîndoielnică veselie, dar de a face ca ve-

selia să devină molcomă precum amurgul. Doamna Stringham înțelegea acum totul, era mai mult ca oricînd pătrunsă de uimire și admirație și de părerea că trăia intens pur și simplu pentru că împărtășea simțămintele prietenei sale ; însă existau chei speciale pe care nu le avea încă în legătura ei de chei, impresii care, deodată, ar fi putut să-i apară noi. Și chiar această zi pe marele drum elvețian fusese, dintr-un motiv oarecare, plină de asemenea impresii, ce reflectau în vremea aceea profunzimi mai mari decît acelea pe care putuse ea să le intuiască — deși trebuie menționat că în două sau trei asemenea profunzimi își furișase privirea destul de îndelung, pentru a se pomeni dintr-o dată împinsă înapoi. Nu starea de neastîmpăr a lui Milly, pe scurt, o îngrijora acum — cu toate că, firește, deoarece Europa era marele sedativ american, neliniștea ei trebuia luată totuși în seamă ; era vorba de existența bănuită a unui fapt ce sălășluia în dosul acestei stări — care însă nu s-ar fi putut instala acolo de cînd au plecat. Din ce putea să fi izvorît deodată vreun motiv de neliniște — nu putea ghici. Însemna să explice doar pe jumătate dacă spunea că emoția, pentru fiecare din ele două, pierise în mod firesc și că ceea ce lăsaseră sau încercaseră să lase în urmă — marile fapte serioase ale vieții, cum îi plăcea doamnei Stringham să le numească — se ivea din nou în fața ochilor, așa cum se conturează obiectele prin fum cînd acesta începe să se risipească ; fiindcă din aceste aparențe generale părea mai degrabă să se detașeze aspectul propriu al fetei, caracterul ei într-adevăr nedeslușit. Doamna Stringham se lăsă cuprinsă de îngrijorare cînd se întrebă dacă nu cumva avea de a face cu unul din cazurile mai subtile, unul din cele mai subtile, unul din cele mai rare — după cum îl numea, pentru ca să nu-i dea un nume nedemn — cazuri de receptivitate americană. Avusese doar o clipă de teamă — se întreba dacă tînăra ei prietenă nu-i va prezenta o complicată dramă a nervilor. După o săptămînă însă, în timp ce străbăteau felurite meleaguri, tînăra prietenă i-a răspuns la întrebare și i-a creat impresia, încă neclară, că exista un fapt de o asemenea realitate, încît explicația de natură nervoasă ar fi fost prea grosolană. Doamna Stringham se pomeni deci din ceasul acela în fața unei explicații voalate și intangibile, care însă dacă s-ar fi conturat

ar fi lămurit categoric totul și, mai mult decît atîta, ar fi arătat pe dată în ce lumină trebuia înțeleasă Milly.

O asemenea situație era în orice caz semnificativă pentru stilul în care tînăra noastră putea să-i impresioneze pe cei din preajma ei și să dovedească genul de interes pe care îl inspira. Ea acționa — aparent fără vreun plan — asupra simpatiei, asupra curiozității și fanteziei celor din jur, și noi înșine nu vom reuși să ne apropiem într-altfel de ea decît cunoscînd impresia lor și împărtășindu-le, la nevoie, confuzia. Îi reducea — ar fi spus doamna Stringham — la o consternare aprobativă ; ceea ce pentru buna doamnă, în ultimă analiză, era în cea mai deplină concordanță cu puternica ei personalitate. Ea depășea înțelegerea, era surprinzătoare, numai fiindcă ceilalți nu prea aveau grandoare. Astfel se întîmplă că, în această minunată zi pe Brünig, vraja pe care o simțea privind-o pe Milly deveni mai mult ca oricînd irezistibilă ; o dovadă a stării — sau a unei părți din ea — la care fusese redusă doamna Stringham împreună cu toți ceilalți. Avea aproape impresia că o urmărește pe tînăra prietenă ca și cînd, la un moment dat, ar fi vrut să se repeadă asupra ei. Dar știa că n-ar trebui s-o facă și că nu venise pentru asta ; totuși simți că o urmărește cu o intenție tainică și că o observă parcă cu interes științific. I se părea că o iscodește, că o spionează, căutînd dovezi, întinzînd curse, ascunzînd semne. Ceea ce va dura însă numai pînă cînd va înțelege bine ce se întîmplă ; iar pînda era, la urma urmelor, un mod de a n-o scăpa din ochi pe fată, un fel de ocupație, o satisfacție în sine. Plăcerea de a urmări, pe de altă parte, dacă era nevoie de un motiv, izvora din impresia că fata era frumoasă. Frumusețea ei nu păruse la început un element al situației, iar doamna Stringham, chiar în primul val de entuziasm, nu fusese atît de necizelată încît s-o menționeze cuiva ; dîndu-și seama de timpuriu că pentru nerozi — și cine, se întreba uneori, nu era nerod ? — ar fi fost nevoie de prea multe explicații. Se învățase să n-o menționeze pînă cînd n-o menționa mai întîi altcineva — ceea ce se întîmpla uneori, dar nu prea des ; atunci însă se angaja cu toată forța. O însuflețea percepția

care se întîlnea cu propria ei percepție, dar o și punea în discuție, bănuitoare, în privința unor amănunte ; în același timp, își însușise o asemenea șiretenie, încît folosea același cuvînt pe care îl folosea majoritatea oamenilor. Îl folosea pentru a părea și ea neroadă, și pentru a pune astfel capăt problemei ; spunea că prietena ei era fadă, urîtă chiar, în cazul unor insistențe deosebit de mari ; dar că părea să aibă „teribil de multe lucruri". Acesta era felul ei de a descrie o fată care, din cauză că avea neîndoielnic prea multă frunte, prea mult nas, o gură prea mare și totodată prea puțină culoare convențională ori linie convențională, era expresivă, cu trăsături neregulate, aparte, atît cînd vorbea cît și atunci cînd tăcea. Cînd Milly zîmbea, era un eveniment public — cînd nu zîmbea, era un capitol de istorie. Ele se opriseră pe Brünig pentru a lua prînzul, iar acolo, încîntate de peisaj, își puseră problema unei șederi mai îndelungate.

Doamna Stringham începuse acum să facă recunoașteri emoționante, mici și pregnante ecouri ale unui trecut păstrat într-o cutie mult mînuită, dar care, dacă apăsai pe un resort și o țineai la aer, se dovedea că mai ticăie la fel de tare ca un ceas vechi și de nădejde. Neuitata „Europă" a tinereții ei fusese reprezentată, în parte, de cei trei ani petrecuți în Elveția, un semestru întreg la școală la Vevey, cu premii sub forma unor medalii de argint legate cu panglici albastre și a unor plimbări prin trecători line, atacate cu bastoane de alpinism. Cele mai bune la învățătură erau duse în vacanțe pe culmi foarte înalte, iar prietena noastră putea acum să-și dea seama, avînd în vedere familiaritatea ei cu vîrfurile minore, că fusese una dintre cele mai bune eleve. Aceste amintiri, sacre astăzi, fuseseră pregătite în încăperile amuțite ale trecutului, și erau consecința educației date celor două surori, fiice rămase de timpuriu fără tată, de către curajoasa lor mamă din Vermont care, își dădea ea seama acum, elaborase precum Columb, fără să fie ajutată, o anumită concepție despre cealaltă parte a globului. Depistase localitatea Vevey, cu agerimea ei naturală și cu o extraordinară exactitate, încă la Burlington ; după care se îmbarcase, călătorise pe mare, debarcase, explorase și mai ales acționase cu folos. Le oferise fiicelor

sale cei cinci ani în Elveția și Germania care aveau să le asigure de-a pururi un criteriu de comparație pentru toate călătoriile viitoare și aveau să-și pună amprenta mai ales asupra celei mici — Susan — ceea ce, după cum și-o spunea adesea doamna Stringham, contase enorm. Pentru doamna Stringham contase enorm de multe ori, și în situații foarte diverse faptul că, datorită perseverenței, chibzuinței și cutezanței mamei sale, devenise o femeie de lume. Existau o mulțime de femei cu o sumedenie de calități pe care ea nu le avea ; pe de altă parte însă nu erau femei de lume și nu știau că ea era (ceea ce îi convenea fiindcă le distanța și mai mult) și nici cum îi dădea ei faptul acesta posibilitatea să le judece. Nu se privise nicicînd atît de mult în această lumină ca în actuala fază, destul de puțin dirijată, a pelerinajului alături de Milly ; și conștiința acestui fapt făcea poate ca stăruința ei de a se opri puțin să pară mai intensă decît credea. Zilele nerecuperabile se întoarseră din depărtări ; ele se asociau cu senzația aerului de munte răcoros și cu tot ceea ce persista ca o mireasmă nepieritoare în veșmîntul sfîșiat al tinereții — gustul mierii și abundența laptelui, tălăngile vitelor, năvala torentelor, mireasma ierburilor parfumate călcate în picioare și amețeala din fața cheiurilor adînci.

Milly de asemenea simțea aceste lucruri, și o impresiona în anumite clipe pe însoțitoarea ei — astfel s-ar fi exprimat doamna Stringham — așa cum prințesa dintr-o tragedie convențională ar fi putut s-o impresioneze pe confidentă, dacă acesteia din urmă i s-ar fi îngăduit vreodată să aibă o emoție personală. Că o prințesă nu putea să fie decît o prințesă era un adevăr pe care o confidentă, oricît de sensibilă ar fi fost, trebuia să-l accepte. Doamna Stringham era o femeie de lume, dar Milly Theale era o prințesă, singura pe care o cunoscuse, iar acest fapt, în felul său, conta și el foarte mult. Era ceva perfect definit pentru cel în cauză — și pentru toți ceilalți o calitate perfect palpabilă. Ar fi putut să însemne, din cauza singurătății pe care o implica și a altor mistere, povara sub care își închipuia că admirabilul cap al prietenei se apleca uneori atît de supus. Milly fusese de acord la prînz că vor rămîne acolo și o lăsase să inspecteze odăi, să aranjeze totul, să se

îngrijească de trăsură şi cai ; erau responsabilităţi care acum reveneau doamnei Stringham ca ceva firesc şi care totuşi, dintr-un motiv oarecare, mai ales cu acest prilej, o făcură să-şi dea seama — cu multă plăcere, copleşitor, aproape magnific — ce însemna să trăieşti în preajma celor mari. Tînăra ei prietenă avea o capacitate aproape sublimă de a nu lua în seamă dificultăţile, de care însă nu se debarasa nicidecum aşa cum se ştie că fac multe persoane încîntătoare, trecîndu-le pur şi simplu asupra altora. Le ţinea la distanţă : era o problemă care nu intra niciodată în perimetrul ei ; nici cea mai plîngăreaţă confidentă n-ar fi putut s-o introducă ; iar a păşi pe calea unei confidente însemna prin urmare a trăi ferită de dificultăţi. Serviciul, cu alte cuvinte, era atît de uşor de făcut, încît totul îţi apărea, precum viaţa la curte, fără greutăţi. Totul se reducea, bineînţeles, la situaţia bănească, iar doamna noastră, care observa fără preget, reflectase pînă acum de mai multe ori că, vorbind de „diferenţă", tocmai acesta era faptul incomparabil care avea, la urma urmelor, importanţă. Doamna Stringham nu şi-ar fi putut închipui că există o persoană mai puţin înclinată spre risipă şi ostentaţie vulgară decît Milly ; dar cu toate acestea, adevărul adevărat era că fata nu se putea desprinde de bogăţia ei. Putea s-o lase pe scrupuloasa-i însoţitoare absolut singură cu bogăţia şi să nu pună nici o întrebare, să nu tolereze nici chiar o aluzie ; dar bogăţia se afla în cutele frumoase ale rochiei negre, scumpe pe care şi-o tîra prin iarbă pe cînd se depărta fără ţintă ; se afla în buclele ciudate şi splendide ale părului ei „coafat", fără să ţină seama cîtuşi de puţin de *la mode du jour,* care se iveau sfioase de sub pălăria ce sfida la fel de mult moda, o tradiţie personală ce sugera un soi de nobilă lipsă de eleganţă ; licărea din filele netăiate ale vechiului volum Tauchnitz pe care, înainte de a pleca, îl luase automat cu ea. Nu putea să alunge bogăţia nici din îmbrăcăminte, nici din mers, nici din lecturile sau gîndurile ei ; nici prin surîsul ei nu putea s-o alunge într-o absenţă iluzorie sau s-o spulbere printr-un suspin uşor. N-ar fi putut s-o piardă chiar dacă ar fi încercat — asta însemna să fii într-adevăr bogat. Trebuia să fii ceea ce erai.

Deoarece după un ceas fata nu se întorsese încă, doamna Stringham, deşi însorita după-amiază era încă la început, o porni cu precauţie în aceeaşi direcţie, cu gîndul s-o însoţească în cazul că Milly ar fi dorit să facă o plimbare. Dar scopul de a o întîlni era de fapt mai puţin distinct decît consideraţia cuvenită faţă de o posibilă preferinţă pentru singurătate ; aşa încît, din nou, buna doamnă porni liniştită spre ceea ce i se păru chiar ei a semăna cu o „uneltire". N-avea încotro şi dealtfel nici nu-i păsa, fiind sigură că în fond nu voia să încalce limita, ci să se oprească la timp. Tocmai pentru a fi în stare să se oprească la timp umbla cu grijă, dar cu acest prilej trebui să meargă mai departe decît altădată, căci umblă în zadar, şi în cele din urmă cu oarecare îngrijorare, pe cărarea pe care crezu că apucase Milly. Cărarea şerpuia pe un povîrniş şi prin poieni alpine mai înalte, pe unde în ultimele zile, în vreme ce treceau deasupra sau pe la poalele lor, doriseră adesea să rătăcească ; iar apoi se pierdea într-o pădure, urca tot mai sus şi mai sus, ţinta ei fiind desigur un mic grup de cabane cafenii situate pe culmi. Doamna Stringham ajunse la cabane la timpul potrivit, iar acolo primi de la o bătrînă năucă, o femeie înfricoşătoare la vedere, o indicaţie folositoare. Tînăra fusese văzută nu demult trecînd mai departe peste o creastă, spre un loc unde poteca, după cum observă de fapt neobosita noastră urmăritoare cu un sfert de oră mai tîrziu, cobora iarăşi brusc şi ameninţător. Ducea undeva, dar parcă se pierdea în spaţiu, căci coasta muntelui părea, din locul unde se oprise ea, să dispară pe neaşteptate, ducînd probabil spre o cărăruie nevăzută de dedesubt. Nu şovăi mult, căci zări deodată pe un colţ de stîncă, la o depărtare de douăzeci de paşi, volumul Tauchnitz pe care fata îl luase cu sine şi care dovedea că doar cu puţin timp înainte trecuse pe acolo. Lăsase cartea care o împovăra şi intenţiona cu siguranţă s-o ia la întoarcere ; dar fiindcă n-o luase încă de acolo, ce Dumnezeu s-o fi întîmplat cu Milly ? Doamna Stringham, mă grăbesc să adaug, urma să afle peste cîteva clipe, şi doar din întîmplare nu-şi trădă prezenţa, înainte de scurgerea acelor clipe, prin profunda ei frămîntare.

Locul acela, cu poteca ce cobora după o cotitură bruscă, mascată de stînci și arbuști, părea să se scufunde într-o prăpastie și să devină pur și simplu o „priveliște" panoramică deosebit de frumoasă, dar mult proiectată în afară și amețitoare. Milly, tentată de promisiunea priveliștii, coborîse acolo fără oprire, pînă cînd întreaga panoramă se afla în fața ei ; iar aici, în locul ce i se păru prietenei ei a fi o muchie periculoasă, Milly ședea la largul ei. Cărarea continua mai departe, dar fata se oprise pe o lespede de stîncă la capătul unui scurt promontoriu, care ducea la dreapta spre abisuri, fiind situată din fericire — sau poate din păcate — în așa fel încît era, în cele din urmă, vizibilă. Căci doamna Stringham își înăbuși un țipăt, dîndu-și seama de ceea ce socotea a fi primejdia unui asemenea loc de popas pentru o fetișcană — posibilitatea de a aluneca, de a face un pas greșit, de a sări, de a se prăvăli printr-o singură mișcare nesocotită, o întoarcere a capului — puteai să știi ? — în abisul de jos. O mie de gînduri în acea clipă țiuiau în urechile bietei femei, dar fără să răzbată pînă la Milly. Simți o asemenea zguduire, încît rămase împietrită ținîndu-și răsuflarea. La început i se înfățișase posibilitatea unei intenții latente — oricît de nesăbuită ar fi fost ideea ; a unei concordanțe date în vileag între capriciul lui Milly și o oribilă și tainică obsesie. Dar cum doamna Stringham stătea înlemnită, de parcă un sunet, o silabă doar ar fi putut produce tresărirea ce ar fi fost fatală, chiar și scurgerea cîtorva secunde avu un efect liniștitor. Îi dădu timp să înregistreze impresia care, după cîteva minute, cînd se retrase ușurel, deveni cea mai puternică și mai persistentă. Și anume impresia că fata, cugetînd acolo profund, dar cu nesăbuință, nu cugeta asupra unei sărituri ; dimpotrivă, cum ședea acolo, era mai mult într-o stare de nobilă și nețărmurită meditație, ce nu avea nimic de cîștigat de pe urma unui act violent. Milly privea în jos la împărățiile lumii și, deși acest singur fapt ar fi putut să-i rătăcească mintea, cu siguranță că n-ar fi renunțat la ele. Alegea oare printre ele, sau le vroia pe toate ? Această întrebare, înainte ca doamna Stringham să ia o hotărîre, făcea ca altele să apară lipsite de noimă ; ca urmare înțelegea, sau cel puțin așa credea, că fiind primejdios

să strige, să dea glas unei mirări, mai cuminte ar fi fost să se retragă așa cum venise. Mai privi un timp ținîndu-și răsuflarea, iar după aceea nu-și mai dădu seama cîtă vreme trecuse de cînd era acolo.

Nu prea multe minute, probabil, deși nu i se păruseră puține și i-au dat atît de mult de gîndit, nu numai pe cînd mergea spre casă, dar și după aceea în timp ce aștepta la han, încît era încă preocupată cînd, tîrziu după-amiază, apăru și fata. Doamna Stringham se oprise în punctul de pe cărare unde se afla cartea, o luase în mînă, și cu creionul atașat la lanțul de ceas scrisese pe copertă : *à bientôt !* Apoi, cum fata continua să întîrzie, măsurase timpul, însă fără să se mai neliniștească. Faptul însemnat ce-i stăruia în minte era tocmai convingerea că viitorul nu va exista pentru prințesa ei sub forma unei eliberări categorice sau simple de osînda umană. Nu va fi vorba de un salt vertiginos și deci de o scăpare rapidă. Va lua viața pieptiș, și poate că tocmai această chemare năvalnică îi absorbise întreaga atenție — în vreme ce ședea acolo pe stîncă. Doamna Stringham era astfel în stare să-și spună, chiar după un alt interval de timp mai lung, că tînăra ei prietenă continua să fie absentă nu din pricină că hotărîse să-și curme viața, oricît de prielnică ar fi fost ocazia. Nu s-ar fi sinucis ; știa că era sortită unei vieți mult mai complicate ; așa îi apăruse în clipa cînd, nu cu puțină groază, o descoperise. Imaginea pe care o păstră astfel doamna mai vîrstnică avea caracterul unei revelații. În timp ce o urmărea cu răsuflarea tăiată, o văzu într-alt fel pe prietena ei ; tipul ei, aspectul, semnele, istoria, starea ei, frumusețea, misterul ei, toate se dezvăluiau în mod inconștient aerului alpin, toate întrunite pentru a hrăni flacăra doamnei Stringham. E vorba de lucruri ce ne vor apare mai limpezi, reflectate deocamdată de entuziasmul prietenei noastre, mai puternic decît orice îndoială. Cu această recunoaștere încă nu se prea obișnuise, dar avea parcă la picioare o mină prețioasă. I se părea că stătea lîngă gura minei, încă inaccesibilă. Dar mina trebuia exploatată și cu siguranță că va da la iveală o comoară. Doamna Stringham nu se gîndea însă la aurul, la averea lui Milly.

VI

Cînd se întîlniră, fata nu zise nimic despre cuvintele scrise pe carte, iar doamna Stringham observă că nu o avea la ea. O lăsase acolo şi probabil nu-şi va aminti niciodată de ea. Însoţitoarea ei hotărî pe dată să nu-i spună că o urmărise ; iar la cinci minute după întoarcerea ei, într-un mod destul de surprinzător, preocuparea lui Milly, indicată şi de uitarea ei, ieşi la iveală :

— Ai crede că sînt foarte nesuferită dacă aş spune că, în fond... ?

Cînd auzi primul cuvînt al întrebării, doamna Stringham se şi gîndise la tot ceea ce era în stare să se gîndească şi schiţă de îndată un asemenea gest, încît vorbele lui Milly dădură naştere unei uşurări vizibile :

— Nu-ţi place că ne-am oprit aici — ai prefera să mergi mai departe ? Vom pleca mîine în zori — sau cît de devreme îţi convine ; acum e prea tîrziu ca să pornim din nou la drum. Şi zîmbi pentru a arăta că glumise cînd insinuase că fata ar fi dorit să pornească în goană imediat. Am stăruit prea mult să ne oprim, adăugă ea ; aşa că am să mă învăţ minte.

Milly savura de obicei cu plăcere glumele bunei sale prietene ; dar de data aceasta era dusă pe gînduri.

— Oh, da, să ştii că nu-mi dai pace.

Şi stabiliră, fără a mai lungi vorba, să-şi reia călătoria dimineaţa. Interesul tinerei turiste pentru amănuntele problemei — cu toate că doamna mai vîrstnică declarase că va consimţi să fie tîrîtă oriunde — păru să piară imediat după aceea ; făgădui totuşi să se gîndească pînă la cină unde ar fi putut să meargă, acum că aveau lumea toată în faţa lor — cina fiind comandată la ora cînd se aprindeau luminările. Fuseseră de părere că luminările aprinse la hanurile de la marginea drumului, în ţările străine, în peisajul de munte, dădeau mesei de seară o poezie deosebită — acestea fiind aventurile modeste, rafinamentele de impresie, la care, cum ar fi spus ele, ţineau morţiş. Acum, înainte de a lua masa, se părea că Milly intenţiona să „se odihnească" ; dar după trei minute, ea nu se mai odihnea, ci

întrebă deodată, trecînd brusc la alt subiect, de parcă ar fi făcut o săritură de mii de mile :
— Ce ți-a spus doctorul Finch pe data de nouă, cînd l-ai văzut între patru ochi la New York ?
Abia mai tîrziu înțelese complet doamna Stringham de ce întrebarea o descumpănise mai mult decît ar fi putut să justifice bruschețea ei ; deși ca urmare, chiar în clipa respectivă, se înspăimîntă într-atîta, încît era gata să dea un răspuns fals. Trebuia să se gîndească, să-și amintească ocazia, data de „nouă" la New York, cînd îl văzuse pe doctorul Finch între patru ochi, și să-și aducă aminte ce i-a spus el atunci ; și cînd își aminti totul, o clipă i se păru că el ar fi spus ceva de o imensă importanță. Dar de fapt nu spusese ; doar părea să fi vrut să spună. Pe data de șase — înainte cu zece zile de îmbarcarea lor — venise în grabă de la Boston, îngrijorată din pricina unui mic dar suficient de puternic șoc, auzind că Mildred se îmbolnăvise brusc, suferise, dintr-o cauză obscură, un acces care amenința să anuleze călătoria lor. Dar din fericire urmările s-au anunțat a fi neînsemnate, grijile durînd doar cîteva ore ; călătoria va fi nu numai posibilă, dar o „schimbare" va fi chiar foarte recomandabilă ; și dacă plină de zel discutase cinci minute între patru ochi cu doctorul, aceasta s-a întîmplat, evident, la insistența lui și nu a ei. Nu discutaseră aproape nimic altceva decît despre calitățile tămăduitoare ale Europei ; și amintindu-și faptele, această asigurare putea s-o dea acum :
— Nimic, pe cuvîntul meu de onoare, ce n-ai putea să știi sau n-ai fi putut atunci să afli. N-am nici un secret cu el în legătură cu tine. Ce te face să bănuiești ? Nu prea îmi dau seama de unde știi că am vorbit între patru ochi.
— Nu, dumneata nu mi-ai spus niciodată, zise Milly. Și nu mă refer la cele douăzeci și patru de ore cît m-am simțit rău, cînd era firesc să vă consultați. Vreau să spun, după ce m-am simțit mai bine — chiar înaintea plecării dumitale acasă.
Doamna Stringham se miră :
— Cine ți-a spus că l-am văzut atunci ?
— El în orice caz nu — și nici dumneata nu mi-ai scris despre asta mai tîrziu. Vorbim acum pentru prima oară.

Tocmai de aceea ! declară Milly, cu ceva pe chip și în glas care, în clipa următoare, trădă însoțitoarei sale că, în fond, nu știa nimic, își închipuise doar și, lansînd la întîmplare întrebarea, nimerise ; și totuși, de ce o preocupa problema ? Dar dacă nu ești, după cum mă asiguri, confidenta lui, zîmbi ea, n-are nici o importanță.

— Nu îi sînt confidentă și n-avea nimic să-mi încredințeze. Dar nu te simți cumva bine ?

Doamna Stringham era dornică să afle adevărul, deși posibilitatea pe care o menționă părea nelalocul ei — dovada fiind că Milly urcase muntele. Fata avea obrazul mereu alb, fapt pe care toți prietenii ei se obișnuiseră să-l treacă cu vederea, și fața ei era adesea mai luminoasă cînd, aparent, exprima mai puțin curaj. Ea continuă o vreme să zîmbească misterios.

— Nu știu. Habar n-am. Dar poate că e bine să aflu.

Doamna Stringham era nespus de înduioșată.

— Ai vreun necaz — te doare ceva ?

— N-am absolut nimic. Dar uneori mă întreb !

— Da, stărui ea, ce te întrebi ?

— Ei bine, cît de mult timp o să am parte.

Doamna Stringham privi în gol.

— Parte de ce ? Doar nu de suferință ?

— De tot. De tot ce am.

Îngrijorată din nou, duioasă, prietena noastră nu mai știa ce să creadă.

— Ai totul ; așa încît, cînd spui „mult"...

— Mă întreb, interveni fata, pînă cînd o să am ? Dacă am, într-adevăr.

Vorbele acestea o tulburară, sau cel puțin o derutară pe prietena ei, care rămase mișcată, căci era întotdeauna mișcată de o anume neajutorare ce transpărea din grația lui Milly, de o anumită bruschețe a mișcărilor ei, deși desluși acum parcă un fel de licărire batjocoritoare în expresia fetei.

— Dacă ai vreo boală ?

— Dacă am totul, rise Milly.

— A, în privința asta — aproape ca nimeni altcineva.

— Atunci, pentru cît timp ?

Ochii doamnei Stringham o implorară ; se apropiase de ea și o înlănțui pe jumătate cu brațele ei impetuoase.

— Vrei să consulţi pe cineva ? Iar apoi, fiindcă fata îi răspunse clătinînd încet din cap, deşi părînd parcă puţin mai atentă, zise : Vom merge negreşit la cel mai bun doctor de aici.

Acest îndemn produse de asemenea o privire aprobativă şi o tăcere dulce şi vagă, ce lăsa problema deschisă ; şi atunci prietena noastră se pierdu de-a binelea :

— Spune-mi, pentru numele lui Dumnezeu, dacă ai vreun necaz.

— Nu cred că am într-adevăr totul, zise Milly, ca pentru a explica — şi de parcă ar fi vrut să dea lucrurilor o întorsătură glumeaţă.

— Dar oare, ce aş putea face pentru tine ?

Fata şovăi, apoi păru gata să-i spună ; dar deodată se răzgîndi şi se exprimă altfel :

— Scumpa mea — sînt doar prea fericită !

Aceasta le apropie, dar întări într-un fel bănuiala doamnei Stringham :

— Atunci, ce se întîmplă ?

— Asta se întîmplă — nu pot îndura.

— Dar ce crezi că-ţi lipseşte ?

Milly aşteptă o clipă ; apoi află răspunsul şi găsi pentru el o expresie palidă de bucurie.

— Puterea de a rezista fericirii pe care o am !

Doamna Stringham rămase pe gînduri — avea impresia că era „dusă cu vorba", o posibilă, probabilă ironie — iar duioşia ei se reînnoi într-un murmur prelung de teamă.

— Pe cine vrei să consulţi ? — căci era ca şi cum priveau în jos, din înălţimea lor, la un continent de medici. Unde vrei să mergi mai întîi ?

Pentru a treia oară Milly căzu pe gînduri ; dar reveni la rugămintea de acum cîteva clipe.

— Am să-ţi spun la cină — la revedere pînă atunci.

Şi părăsi încăperea, zglobie, ceea ce dovedea însoţitoarei ceva care iarăşi o bucură în mod deosebit, ca o făgăduinţă reînnoită că vor relua călătoria. Episodul acesta ciudat fiind încheiat, doamna Stringham cugeta pe cînd şedea din nou cu o croşetă în mînă şi un ghem de mătase alături — „distinsa" îndeletnicire pe care n-o părăsea niciodată — că această stare de spirit mistificatoare fusese precipitată, neîndoielnic, de oprirea lor prelungită, care

de fapt nu fusese pe placul fetei. Nu trebuia decît să admită că nemulţumirea ei era doar o expresie a excesului bucuriei de a trăi, şi atunci totul părea firesc. Nu se putea opri din cauza bucuriei, dar putea merge mai departe din acelaşi motiv, şi avînd simţămîntul că mergea mai departe, ea plutea iarăşi, era redată întinselor spaţii. Nu ocolea vreun adevăr — cel puţin aşa nădăjduia Susan Shepherd — şezînd acolo în timp ce amurgul cobora şi simţind cu şi mai multă acuitate că situaţia tinerei fete era magnifică. La acea înălţime, seara era fireşte friguroasă, iar călătorii porunciseră în timpul mesei să li se facă foc ; marele drum alpin îşi afirma prezenţa cutezătoare prin geamurile mici ale ferestrelor joase şi curate, prin întîmplări la uşa hanului, galbena *diligence*, căruţele mari, trăsurile particulare acoperite, grăbite, amintind prietenei noastre pline de fantezie de poveşti vechi, de tablouri vechi, fugi istorice, retrageri, urmăriri, lucruri ce se întîmplaseră şi care într-adevăr, printr-o ciudată potrivire, o ajutau să introducă semnificaţii din cele mai interesante în relaţia în care era acum atît de profund implicată. Era firesc ca această mărturie a măreţiei prietenei ei să i se pară, în cele din urmă, cea mai de seamă dintre semnificaţii ; căci ea însăşi era instalată în acea situaţie magnifică de parcă ar fi fost într-o trăsură a curţii, şi un asemenea mod de a înainta, o asemenea privelişte văzută dintre perne purpurii avea, evident, mult mai mult de oferit. După ce lumînările au fost aprinse pentru cină şi perdelele scurte şi albe au fost trase, Milly reapăru, iar atmosfera din mica încăpere deveni plină de romantism. Farmecul n-a fost cîtuşi de puţin risipit de cuvintele pe care le rosti fără să piardă timpul, bucurînd-o pe răbdătoarea-i prietenă :

— Vreau să plec direct la Londra.

Afirmaţia era neaşteptată şi nu corespundea planurilor pe care şi le făcuseră la plecare ; cînd Anglia păruse, dimpotrivă, mai degrabă să fie dată la o parte şi amînată — văzută, cum s-ar zice, la capătul unui drum de pregătiri şi iniţieri. Londra, cu alte cuvinte, ar fi putut să fie punctul culminant, cucerită ca şi cum s-ar fi dat un asediu, prin înaintări treptate. Saltul considerabil făcut de Milly era de aceea cu atît mai impresionant, căci astfel

îi apărea întotdeauna doamnei Stringham orice simplificare ; pe deasupra, avea să-şi amintească după aceea ca un început de dramă, cuvintele prin care fata îşi exprimase, printre lumînările fumegînde, preferinţele şi care dezvăluiseră şi alte lucruri, în vreme ce zornăitul lanţurilor de la căruţe în aerul rece le ajungea la urechi, împreună cu bocănitul copitelor, zdrăngănitul căldărilor şi întrebările străine, răspunsurile străine, toate făcînd parte din conversaţia voioasă de pe drum. Fata şi-o smulse din suflet, aşa cum şi-ar fi smuls o spovedanie, ca pe un lucru faţă de care îşi recunoscu sfiala şi care părea s-o înfăţişeze drept superficială ; îi venise în minte ideea că în Europa o interesau mai ales „oamenii", în măsura în care îi putea cunoaşte, iar că dacă prietena ei voia cu adevărat să ştie, viziunea acestei noţiuni echivoce o obsedase în zilele dinainte, în muzee şi biserici, şi îi adumbrise admiraţia pură pentru peisaj. O interesa peisajul — da ; însă îl voia omenesc şi personal, şi tot ceea ce putea spune era că la Londra va găsi — nu-i aşa ? — mai mult decît oriunde un asemenea peisaj. Reveni la ideea că dacă nu-i mai rămînea mult timp — dacă s-ar întîmpla ca nimic să nu mai dureze mult pentru ca — ei bine, lucrul de care vorbea îi va oferi cele mai mari satisfacţii în timpul rămas, va fi probabil mai puţin decît orice altceva o irosire a vremii pe care o mai avea. Ea rosti această ultimă idee cu o asemenea veselie, încît doamna Stringham n-a fost din nou descumpănită, fiind de fapt gata — dacă se punea problema unei morţi timpurii — să-şi trăiască propriul viitor potrivit intenţiei lui Milly. Bine ; vor mînca şi vor bea, căci cine ştie ce va aduce ziua de mîine ; şi de acum înainte vor avea în vedere mîncarea şi băutura. Într-adevăr, mîncară şi băură în seara aceea parcă în spiritul hotărîrii luate ; iar drept urmare atmosfera, înainte de a se despărţi, se mai limpezise.

S-a limpezit poate, dezvăluind ochilor un orizont prea amplu — prea amplu, adică, în comparaţie cu semnele de viaţă prezentate. Ideea despre „oameni" nu se lega în mintea lui Milly de anume persoane, şi cele două doamne hotărîră să debarce, complet necunoscute, la Dover. Nu-şi făcuseră nici o relaţie ; şi doamna Stringham dădu glas propunerii, ca să vadă ce efect va avea. Nu produse nici

un efect la început, decît remarca fetei că nu ținea la societate sau la cunoștințe agasante ; nimic n-o interesa mai puțin decît prilejul pe care îl reprezenta în general, pentru compatrioții ei, un geamantan de „scrisori de recomandare". Nu era vorba pe scurt de oamenii după care umblau compatrioții lor ; era vorba de peisajul uman, peisajul vieții engleze în sine, în felul cum ar putea să-l privească ele — o lume imaginată întotdeauna după ceea ce ai citit și ai visat. Doamna Stringham aprecia valoarea acestei lumi, dar mai tîrziu, cînd se ivi ocazia, ținu cu tot dinadinsul să remarce că ar putea să fie plăcut să cunoști dinainte chiar și un singur om. Aceasta însă nu reuși, cum s-ar zice în limbajul de toate zilele, „să prindă" la Milly, așa încît trebui să meargă pînă la capăt :

— N-am înțeles oare de la tine, în această privință, că i-ai făcut domnului Densher un fel de promisiune ?

O clipă simți că privirea lui Milly exprima unul din două lucruri — sau că voia să pară nesigură, sau că numele domnului Densher nu stîrnea nici un ecou. Dar tocmai fiindcă se arăta atît de nesigură în privința promisiunii, interlocutoarea ei deduse imediat că o asocia cu ceva ; trebuia să fie o făgăduință făcută cuiva anume, pentru ca să fie astfel repudiată. Pînă la urmă fata admise că era vorba de domnul Merton Densher, tînărul englez neobișnuit de deștept care își făcuse apariția la New York cu o misiune literară specială — nu-i așa ? — cu puțin timp înainte de plecarea lor și care fusese de trei sau patru ori în casa ei, în scurta perioadă dintre vizita ei la Boston și șederea doamnei Stringham la ea ; cu greu își aminti că îi vorbise acestei doamne, imediat după aceea, despre nădejdea exprimată de personajul în cauză că Milly nu va face niciodată un lucru atît de cumplit ca acela de a veni la Londra fără să dea un semn de viață. Îl lăsase să nutrească această nădejde, exprimată într-o formă ce putea să pară puțin cam îndrăzneață, lucru pe care acum îl recunoscu ; nu făcuse nimic pentru ca s-o știrbească și nici ca s-o întărească ; dar o făcuse pe doamna Stringham să regrete că nu-l întîlnise pe domnul Densher. Se gîndise din nou la el, după aceea, femeia mai vîrstnică ; observase de asemenea că pe Milly, aparent, n-o preocupa

prea mult — ceea ce fata probabil lăsase ușor să se înțeleagă ; și cum o interesa tot ce se referea la ea, se lămuri singură și în van că, de n-ar fi fost călătoria, tînărul englez ar fi putut deveni o cunoștință mai bună. Faptul că era o cunoștință a fost unul din semnele care, în primele zile, contribuise la imaginea ei despre Milly ca despre o tînără ce avea lumea întreagă în față, stîrnind însă totodată milă și uimire. Singură, fără mamă, neocrotită, dar avînd și alte caracteristici pregnante, ca de pildă casa ei mare, averea mare, marea-i libertate, ea începuse în ultima vreme să „primească", deși era încă atît de tînără, ca o femeie mai vîrstnică — întocmai cum făceau prințesele, nevoite să respecte convenții sociale și trebuind de aceea să se maturizeze foarte de timpuriu. Dacă era limpede pentru doamna Stringham că domnul Densher plecase într-altă parte în cadrul misiunii sale, înaintea vizitei ei la New York, nu i-a fost greu să descopere că se întorsese mai tîrziu pentru o zi sau două, adică după a doua călătorie a ei — că el, în fine, reapăruse într-o singură ocazie, în drumul spre vest : în drumul său dinspre Washington, după cum credea ea, deși se făcuse nevăzut în vremea cînd ea și prietena ei se pregăteau de plecare. Nu-i trecuse prin cap înainte să exagereze — nu-i trecuse prin cap că ar fi putut face aceasta ; dar parcă își dădea seama în astă-seară că existaseră destule indicii în această relație pentru a satisface, pentru a provoca chiar ideea că putea să conțină ceva mai profund.

Doamna Stringham zise îndată că, indiferent dacă făgăduise sau nu, Milly va putea la nevoie să acționeze potrivit permisiunii lui de a-i da un semn de viață ; la care Milly răspunse prompt că posibilitatea aceasta, deși evidentă, va fi cu totul zadarnică, fiindcă, neîndoielnic, domnul Densher se afla încă în America. Avea mult de lucru acolo — și de-abia începuse ; și se prea poate ca ea să nu se fi gîndit deloc la Londra dacă n-ar fi fost sigură că el se va întoarce mai tîrziu. Însoțitoarea ei își dădu seama că în momentul cînd tînăra noastră se încumetase să se dezvăluie într-atîta, înțelesese și că depășise limita ; părere ce nu se atenuă cînd în clipa următoare spuse, lipsită oarecum de prezență de spirit, că ultimul lucru pe care-l dorea era de a da impresia că fuge după el. Doamna

Stringham se întrebă în sinea ei cum putea să fie vorba de o asemenea impresie — şi brusc îşi dădu seama de această primejdie ; dar deocamdată nu zise nimic — vorbi doar de alte lucruri : ca, de pildă, că dacă domnul Densher era plecat, n-avea decît, şi cu asta basta ; apoi că, bineînţeles, trebuiau să fie discrete cu orice preţ. Dar care era măsura discreţiei şi cum putea să fie sigură ? Astfel că, pe cînd stăteau acolo, începu să vorbească de propriul ei caz : avea şi ea o posibilă legătură cu Londra pe care se gîndea tot atît de puţin s-o renege, pe cît dorea să rişte bizuindu-se pe ea. Cu alte cuvinte, o distră pe Milly în seara aceea cu povestea lui Maud Manningham, acea tînără englezoaică ciudată dar interesantă de care se ataşase în mod deosebit pe vremuri, la şcoala din Vevey ; căreia îi scrisese după ce s-au despărţit la început la intervale inegale, ca apoi corespondenţa să se întrerupă. Dar prietenia aceasta fusese, totuşi, la vremea aceea un exemplu frumos de statornicie tinerească şi ea a prins din nou viaţă, de la sine, cînd se căsătoriseră. Atunci şi-au scris din nou cu drag şi scrupulozitate — doamna Lowder, prima ; şi şi-au mai trimis apoi una sau două scrisori. Acesta a fost însă sfîrşitul — deşi n-a avut loc o ruptură, ci doar o încetare lină. Maud Manningham făcuse, credea ea, o căsătorie foarte bună, în timp ce ea, una mai modestă ; în afară de aceasta, distanţa, deosebirile, prea puţine preocupări comune şi imposibilitatea reîntîlnirii duseseră pînă la urmă la o tăcere deplină. Dar după toţi aceşti ani, reîntîlnirea părea posibilă — dacă prietena ei, bineînţeles, mai trăia. Lucrul i se păru doamnei Stringham interesant de aflat, căci cu puţin ajutor credea că va reuşi. Era o încercare pe care voia neapărat s-o facă, dacă Milly n-avea nimic împotrivă.

Milly în general nu avea obiecţii şi, cu toate că puse o întrebare sau două, nu dădu glas vreunei pretenţii. Întrebările — sau cel puţin propriile-i răspunsuri — răscoliră în mintea doamnei Stringham trecutul : pînă în astă-seară nu ştiuse cît de mult îşi amintea, sau cît de mult ar fi vrut să vadă ce a devenit Maud cea voinică şi roşie în obraz, înfloritoare, exotică şi străină — trăsături ce constituiseră tocmai farmecul ei — căci astfel îi apăruse în

tinereţe. Exista primejdia — vorbi despre ea deschis — ca un asemenea temperament să nu se fi maturizat cu anii în sensul rafinării ; era genul de primejdie pe care, atunci cînd reînnoieşti relaţiile după o lungă întrerupere, trebuie întotdeauna s-o ai în faţă. A strînge laolaltă fire răzleţite însemna a-ţi asuma un risc — lucru pe care ţinea să-l facă dacă Milly era de acord. „Amuzamentul" posibil era în sine ispititor, mărturisi ea ; şi prin această proclamă — deşi întărîtată puţin — nota de amuzament, ca un ultim, nevinovat şi binemeritat drept al celor cincizeci de ani de virtute specifică Noii Anglii. Printre lucrurile pe care şi le aminti mai tîrziu a fost privirea de nedescris pe care i-o aruncă, auzind aceasta, cea în a cărei companie se afla ; mai şedea încă printre lumînări şi în faţa cinei consumate, în vreme ce Milly era prin preajmă, iar privirea aceea avea să fie mult timp pentru ea un comentariu inscrutabil asupra concepţiei lui Milly despre libertate. Provocată, în orice caz, să-şi spună ultimul cuvînt, Milly declară gînditoare, într-un chip fermecător, că deşi atenţia ei a fost mai cu seamă tăcută, povestea prietenei ei — dată la iveală ca o resursă nebănuită, ca o carte de joc scoasă parcă din mîneca — o surprinsese în parte, şi în parte o ademenise. Deoarece problema, aşa cum se prezenta, depindea de acest fapt, ea spuse înainte de a merge la culcare. cu dezinvoltură şi nepăsare :

— Cu orice risc !

Această calitate a vorbelor ei părea să diminueze întrucîtva însemnătatea prezenţei evocate a lui Maud Lowder — după cum, reflectînd emoţionată, Susan Stringham, care mai rămăsese acolo, îşi dădu mai bine seama. Ceva hotărîtor se petrecu în sufletul ei după ce fata o părăsi — ceva fără nume, un lucru care însă deveni necesar în clipa cînd ea cedă. Parcă înţelegea mai bine acum că, după căsătoria lui Maud, rămăsese mult în urmă, sau cum s-ar zice trecuse pe linie moartă. Doamna Lowder o lăsase în urmă, iar ulterior, cu ocazia evenimentului corespunzător în propria ei viaţă — nu al doilea, cel trist, cu demnitatea tristeţii lui, ci primul, cu modestia presupusei fericiri — ea fusese, în acelaşi spirit, compătimită cu oarecare condescendenţă. Dacă acea bănuială, chiar atunci cînd a încetat de a mai avea vreo importanţă, nu se ştersese niciodată

cu totul din sufletul ei, era ciudat că se oferea acum ca o verigă de legătură mai degrabă decît ca o altă întrerupere a lanțului ; și într-adevăr ar fi putut să treacă printr-o stare de spirit în care gîndul atitudinii condescendente a colegei ei de odinioară ar fi rezolvat problema într-alt sens. Era în fond rezolvată — dacă merită să analizăm cazul — prin fericitul final, prin justiția poetică, prin răzbunarea generoasă, prin faptul că în cele din urmă ea putea să se laude cu ceva. Maud, cînd s-au despărțit, putea să se laude cu multe lucruri, iar acum o fi avînd poate, odată cu acumulările, cu avansările, cu expansiunile, mult mai multe motive să fie mîndră, căci oare nu era tocmai aceasta minunata lege a vieții engleze ? Foarte bine ; asemenea lucruri puteau să existe ; era pregătită să le întîmpine. Indiferent cu ce s-ar lăuda doamna Lowder — și spera că presupunerile ei se vor adeveri — nu va avea nimic comparabil cu Milly Theale, acest trofeu pe care putea să-l arate biata Susan. Biata Susan zăbovi pînă tîrziu — pînă cînd lumînările licăriră slab, și de îndată ce masa a fost strînsă, și-a deschis eleganta-i mapă. Nu pierduse vechile puncte de reper ; își amintea de relații, putea să apeleze la adrese ; era deci timpul să înceapă. Scrise fără întîrziere.

Cartea a patra

VII

După aceea totul se petrecu atît de repede, încît Milly nu exprimă decît adevărul cel mai simplu cînd îi zise domnului din dreapta ei — care era, în același timp, domnul din stînga gazdei — că nici acum nu-și dădea bine seama unde se afla : vorbele acestea arătînd că era pe deplin conștientă de caracterul cu adevărat romantic al situației. Luau masa, ca și prietena ei, în Lancaster Gate și erau înconjurate, i se părea ei, de toate accesoriile vieții englezești ; deși aflase de existența doamnei Lowder și de remarcabila ei personalitate foarte recent și pe neașteptate. Susie, după cum îi plăcea în răstimpuri s-o numească pe însoțitoarea ei, nu trebuise decît să fluture o mică și elegantă baghetă, pentru ca basmul să înceapă imediat ; ca urmare, Susie strălucea acum — căci cu noua conștiință a succesului doamna Stringham aici ajunsese — ca zîna bună din basme. Milly aproape că stăruise s-o îmbrace pentru această ocazie ca pe un atare personaj ; și nu era vina tinerei fete că buna doamnă nu apăruse cu o pălărie țuguiată, o fustă scurtă și catarame cu diamante la pantofi, fluturînd bagheta magică. Buna doamnă, de fapt, se arăta atît de încîntată, de parcă aceste însemne ar fi indicat îndeletnicirea ei ; iar remarca lui Milly către lordul Mark fusese, fără îndoială, rezultatul unui schimb rapid de priviri între ele, pe care lungimea mesei nu l-a împiedicat. Erau douăzeci de persoane între ele, dar acest episod a fost urmarea cea mai pregnantă a celuilalt schimb de opinii, în timpul popasului din trecătoarea elvețiană. Lui Milly i se părea aproape că soarta lor se precipitase în chip nefiresc — de parcă, la drept vorbind, ele ar fi încercat să facă o mică glumă și s-ar fi pomenit cu un răspuns grav. N-ar fi putut, în momentul acesta, de pildă, să spună, acum cînd devenise atît de receptivă, dacă era mai înviorată sau dimpotrivă mai deprimată ; iar situația ar fi putut într-adevăr să fie gravă dacă, din fericire, în clipa cînd tabloul se contură, ea n-ar fi stabilit rapid că nu intenționa în fond nici să caute, nici să se eschiveze și nici măcar să se

minuneze prea mult, ci să lase lucrurile să se desfășoare de la sine, deoarece nu prea existau îndoieli asupra felului cum vor decurge.

Lordul Mark îi fusese prezentat înainte de cină — nu de către doamna Lowder, ci de nepoata acestei doamne, fata frumoasă ce se afla acum în celălalt capăt al mesei, pe aceeași parte cu Susie ; el o conduse la masă și ea voi să-l întrebe numaidecît despre domnișoara Croy, fata frumoasă din fața ei — de data aceasta ca un chip splendid — pentru a doua oară. Prima ocazie — numai cu trei zile înainte — fusese cînd a trecut pe la hotelul lor împreună cu mătușa ei, și atunci le-a impresionat profund pe cele două eroine ale noastre, care au găsit-o frumoasă și distinsă. Produsese o impresie atît de puternică asupra lui Milly, încît în prezent, deși foarte atentă la tot ce se petrecea în jur, ochii îi erau mai ales atrași de Kate Croy, cînd nu se uita la Susie. Și ochii minunatei ființe îi întîlneau pe ai ei numaidecît — căci o socotea acum drept o ființă minunată ; și la succesul vizitatoarelor americane părea să contribuie și faptul, inițial puțin important, că domnișoara Croy părea totuși conștientă, fermecător și sincer conștientă, de posibilitatea unei prietenii cu ele. Milly, ca musafiră, generalizase ușor, cu generozitate ; tinerele fete din Anglia aveau o frumusețe deosebită, remarcabilă mai cu seamă în ținuta de seară — mai ales cînd, după cum se vedea clar în cazul de față, rochia era așa cum se cerea să fie. Remarca o ținea pregătită pentru lordul Mark cînd, după o vreme, vor aborda această problemă. Părea să-și dea seama chiar și acum că erau multe probleme de discutat ; și se putea deduce că, ocupată definitiv cu celălalt vecin al ei, gazda îi va lăsa multă vreme singuri. Celălalt vecin al doamnei Lowder era episcopul de Murrum — un adevărat episcop, cum Milly nu mai văzuse, într-un costum complicat, cu un glas ca un instrument de suflat învechit, și cu fața ca portretul unui prelat ; în timp ce domnul din stînga tinerei noastre, un bărbat cu gîtul gros, voluminos și prozaic, care privea drept înainte, de parcă n-ar fi vrut să fie conturbat de vorbe fără noimă, contrasta în mod vădit cu lordul Mark. În timp ce Milly deslușea aceste lucruri — ușor exaltată de felul cum le potrivea — își dădea seama cît de îndreptățită era dorința ei de a cunoaște

oamenii, ca și dragostea ei de viață. Așadar, nu era după cum se părea atît de greu să te lași dus de curent, sau să stai măcar pe mal. Era ușor să te apropii — dacă ei erau aproape ; totuși, elementele erau diferite de cele ale vieții ei de pînă atunci, însă tabloul era cu siguranță multicolor și straniu.

Se întreba dacă vecinul din dreapta are s-o înțeleagă, în cazul că se încumeta să descrie astfel tabloul ; dar își dădea seama în același timp că nu, hotărît, n-o va înțelege. Acum însă era limpede că el își va pune istețimea în joc ; într-adevăr, interesul principal va consta, evident, în permanenta confruntare, cît și în efectul mereu proaspăt al istețimii oamenilor, dar și al simplității lor. Ea se exalta, se înflăcăra cu bună știință și pălea din cauza certitudinii — nicicînd atît de prezentă — că se va trezi implicată complet în situație : iarăși atmosfera locului, tonalitatea ocaziei aveau pentru ea un iz prea specific și o reverberație prea profundă. Cele mai mici lucruri, fețele, mîinile, bijuteriile femeilor, sunetul vorbelor, mai cu seamă al numelor, rostite peste masă, forma furculițelor, aranjamentul florilor, atitudinea slujitorilor, pereții încăperii — erau toate trăsături ale unui tablou, elemente dintr-o piesă ; și evidențiau, în plus, subtilitatea percepțiilor ei. Nu mai fusese, credea pe bună dreptate, într-o asemenea stare de vibrație ; sensibilitatea ei era aproape prea ascuțită pentru ca să se simtă bine : existau, de pildă, mai multe indicații decît putea mintea ei să discearnă în felul de a fi al prietenoasei nepoate, care i se păru distinsă și interesantă, și de fapt uimitor de binevoitoare. Acest gen de tînără avea, evident, și alte posibilități ; totuși aici, din propria ei pornire, schițase deja o relație. Oare ele două, domnișoara Croy și cu ea, vor relua povestea de unde o lăsaseră doamnele mai vîrstnice cu atîția ani în urmă ? Erau sortite să descopere că se simpatizau și să încerce să vadă dacă nu puteau ajunge la statornicie pe un temei mai modern ? Se îndoise, în timp ce călătoreau spre Anglia, de Maud Manningham, o crezuse o persoană pe care nu puteai conta, un sprijin nesigur. Considerase dependența lor de ea ca o stare de spirit regretabil de stupidă — în măsura în care era dependență — dacă ele ar fi dorit să facă un lucru atît de nechibzuit ca acela de a „pătrunde în societate". Să facă

toată călătoria doar de dragul de a fi în societatea pe care le-o putea oferi doamna Lowder — cu acest gînd nu merita să-și bată capul, iar ea își și alesese calea ce-avea să-i trezească într-alte feluri curiozitatea. Ar fi descris această curiozitate ca o dorință de a vizita locuri despre care citise, și tocmai în felul acesta era dispusă să prezinte vecinului de masă motivele — chiar dacă el ar afla astfel cît de puțin citise. Era ca și cum modesta ei previziune ar fi fost dojenită de măreția evenimentului — nu putea să-i spună altfel — sau în orice caz, de caracterul impunător — nici pe acesta nu-l putea numi altfel — al celor două figuri care i se înfățișau cu precădere. Doamna Lowder și nepoata ei, oricît de neasemănătoare, aveau în comun faptul că fiecare din ele era o realitate covîrșitoare. Faptul era valabil în primul rînd privitor la mătușă — atît de valabil încît Milly se mira cum de ajunsese însoțitoarea ei să lege odinioară o prietenie atît de ieșită din comun; totuși, simțea că doamna Lowder era o persoană al cărei înconjur mintea putea să-l facă în două sau trei zile. Doamna Lowder va ședea acolo, impunătoare, în vreme ce mintea va încerca s-o descifreze; pe cînd domnișoara Croy, fata frumoasă, va face gesturi greu de prevăzut, putînd stînjeni acest voiaj mintal. Era însă reală, și totul, toată lumea din jur era reală; iar ei și doamnei Stringham le era, fără îndoială, învățătură de minte, fiindcă prea se avîntaseră în aventura aceasta.

Între timp, inteligența lordului Mark se confrunta cu a ei îndeajuns pentru ca el să aibă prilejul de a-i mărturisi cît de puțin înțelegea situația ei; îi explică — sau cel puțin făcu aluzie la faptul — că în ziua de azi, la Londra, nu puteai spune exact unde te găseai. Fiecare era pretutindeni — nimeni nu era nicăieri. I-ar fi fost greu — da, greu cu adevărat — să dea un nume de vreun fel sau gen „grupului“ gazdei lor. Era într-adevăr un grup sau nu era? și mai existau oare, în fond, grupuri? Exista ceva în afară de învîrtirea fără rost, ca aceea a unui vîrtej imens și tulbure în mijlocul Canalului Mînecii, a unui amestec omogenizat, copleșitor? .El lansă această întrebare destul de cuprinzătoare; și Milly simți că în cinci minute lansase o sumedenie de probleme, deși n-o urmări pe nici una îndeaproape; poate că îi va oferi și sugestii, dar pînă

acum n-o ajuta să facă distincţii : vorbea de parcă ar fi renunţat la sugestii, întrucît ştia prea mult. El se afla astfel la cealaltă extremitate faţă de ea, şi ca o consecinţă a acestui fapt ea rătăcea fără ţintă şi era pierdută ; lordul Mark însemna însă, cu toată incoerenţa lui temporară care — credea ea — avea poate o explicaţie, o realitate la fel de covîrşitoare ca şi cea a doamnei Lowder sau a lui Kate. Pe prima din ele n-o putea socoti decît o femeie extraordinară — cea mai extraordinară femeie şi „cu atît mai extraordinară cu cît o cunoşteai mai bine", cîtă vreme despre a doua nu putea spune deocamdată nimic, decît că era nemaipomenit, da, nemaipomenit de frumoasă. Trecu un timp, gîndi Milly, pînă ce conversaţia lordului Mark îi dezvălui inteligenţa lui, şi totuşi, cu fiecare minut, avea tot mai multă încredere în această inteligenţă a lui, chiar fără să ia în considerare ce-i spusese gazda cînd pomenise prima oară numele lui. Poate că el era unul din cazurile despre care auzise acasă — acele caracteristice cazuri de oameni din Anglia ce preferau să-şi ascundă jocul minţii decît să-l dea în vileag. Chiar şi domnul Densher proceda întrucîtva la fel. Dar ce-l făcea oare pe lordul Mark să fie atît de real, cînd acesta era un fapt asupra căruia stăruia atît de clar ? Tipul de om pe care îl reprezenta, datorită parcă unei vieţi, unei necesităţi, unei intenţii proprii lui, pleda într-un fel pentru el ; dar asta era tot. Era greu să-i ghiceşti vîrsta — fie că era un tînăr ce părea vîrstnic, sau un bătrîn ce părea tînăr ; nu părea să dovedească ceva, în comparaţie cu alte lucruri, faptul că era chel şi, cum s-ar zice, cam fără haz sau, mai delicat spus, poate sec : se întrezărea în fiinţa lui neastîmpărul unei existenţe preocupate, iar ochii lui, uneori — deşi era o aparenţă care putea pieri brusc — erau la fel de sinceri şi de limpezi ca ai unui băiat simpatic. Foarte îngrijit, foarte delicat şi atît de blond, încît nu exista alt indiciu că avea mustaţă decît faptul că ducea mereu mîna la ea — iarăşi un gest de băieţandru — i s-ar fi părut cel mai intelectual de acolo, dacă nu i s-ar fi părut că este cel mai frivol. Această din urmă însuşire îi sălăşluia mai degrabă în privire, deşi purta ochelari cu două focare, ceea ce constituia o trăsătură mult mai mult bostoniană şi îi dădea un aer meditativ.

Ideea frivolității lui avea de-a face, neîndoielnic, cu personalitatea lui care reprezenta — pînă acum, pentru tînăra noastră, în chip cam confuz — o legătură cu un patriciat istoric, o clasă care la rîndu-i, tot în chip confuz, înfățișa o afinitate cu un element social niciodată calificat altfel decît „monden". Elementul social suprem la New York fusese întotdeauna redus la acea categorie și deși Milly își dădea seama că, aplicată la o aristocrație teritorială și politică, etichetarea era probabil prea simplistă, deocamdată nu-i venea alta în minte. Ce-i drept, își îmbogăți numaidecît ideea prin observația că interlocutorul ei era nepăsător ; ceea ce, deși aristocrațiile erau în mod notoriu nepăsătoare, n-o duse totuși prea departe, deoarece își dădu seama, în primul rînd, că el dorea să se înțeleagă bine cu ea, iar în al doilea rînd, că se gîndea la prea multe probleme ale lui. Dacă pe ea o avea în vedere, pe de o parte, și se mai gîndea și la atîtea alte lucruri, pe de alta — felul cum fărîmița pîinea era o dovadă — de ce i se înfățișa ea un nobil ce putea deveni insolent ? Ea n-ar fi fost în stare să răspundă la întrebarea aceasta, deși era tocmai una din acelea care se puneau cu insistență. Problema era complicată, ar fi putut pe drept cuvînt să spună, prin faptul că el știa evident, știuse chiar de la început, că era străină și americană, cît și prin faptul că nu dădea mare importanță acestui fapt, de parcă ea sau cei asemenea ei ar fi fost ceva la fel de obișnuit ca hrana de toate zilele. O trata cu destulă amabilitate, dar în mod imperturbabil, iremediabil ca atare — și nu era de nici un ajutor faptul că își dădu seama imediat că lordul Mark fusese în țara ei și o analizase amănunțit. Ea n-avea ce să explice sau ce să atenueze sau cu ce să se fălească ; nu putea nici să scape, nici să se prevaleze de faptul că era străină ; asupra unui asemenea subiect el ar fi avut, dealtfel, mai multe lucruri să-i spună decît să afle de la ea. Ar fi putut să afle *de la el* de ce era atît de diferită de fata frumoasă — lucru pe care ea nu-l știa, fiind în stare doar să-l intuiască ; sau în orice caz ar fi putut să afle de la el de ce fata frumoasă era atît de diferită de ea.

Pe aceste linii aveau să înainteze însă mai tîrziu ; liniile stabilite imediat erau, în pofida felului vag de a fi al lordului Mark, destul de clare. Ea se și gîndea, remarcă

8

el, ce să spună la rîndul ei — doar americanii asta făceau întotdeauna. Ea nu trebuia să spună absolut nimic ; dar americanii nu știau niciodată asta și nici, bieții de ei (ea strecură „bieții de ei" !), ce să nu facă. Ce responsabilități luau asupră-le — ce lucruri îi mai preocupau ! Această ușoară și la urma urmelor prietenoasă persiflare a poporului ei, din partea noului prieten, era de fapt pentru ea nota recunoașterii personale, în măsura în care o solicita ; și îi dădu un exemplu prompt și lucid de anxietate morbidă, accentuînd că dorința ei de a fi „drăguță" în toate privințele se întemeia exact pe modul drăguț cum o primise doamna Lowder. Lordul Mark se arătă pe dată curios și numai ulterior își dădu seama că el se alesese cu mult mai multe informații despre prietena lor decît oferise. Ceea ce i se păru ei iarăși o trăsătură semnificativă ; întîlnise imediat, pătrunzînd pentru prima oară în adîncimile obscure ale unei societăți constituite din timpuri străvechi, fenomenul interesant al unor motivări complicate, poate chiar sinistre. Dar Maud Manningham (numele, chiar și în prezența persoanei ei, dădea încă avînt imaginației) fusese cu toate acestea drăguță, și Milly intenționa s-o întîmpine la fel cum fusese și ea întîmpinată. Au venit la ele la hotel — mătușa și nepoata — chiar înainte ca ele să presupună că ar fi primit scrisoarea lor. Firește că scriseseră dinainte, dar sosiră la foarte scurtă vreme. Astfel că doamna Lowder le invitase la masă două zile mai tîrziu, apoi în ziua următoare fără să aștepte vizita lor, fără să se aștepte la nimic, trecuse din nou pe la ele cu nepoată-sa. Se părea că ține la ele și aceasta era o minunată fidelitate — fidelitate față de doamna Stringham, însoțitoarea ei și fosta colegă de școală a doamnei Lowder, doamna cu obraz plăcut și cu o rochie închisă la gît, așezată la celălalt capăt al mesei.

Lordul Mark înregistră prin ochelarii săi aceste calități moderate ale lui Susie.

— Dar fidelitatea doamnei Stringham nu este la fel de minunată ?

— Ei bine, e un sentiment frumos ; dar ea nu are nimic de oferit.

— Nu vă are pe dumneavoastră ? întrebă imediat lordul Mark.

— Pe mine — să mă ofere doamnei Lowder ? (Milly evident nu se gîndise la una ca asta.) Oh, aş fi un cadou modest ; însă chiar şi aşa, n-am impresia că aş fi fost oferită.

— Aţi fost arătată, iar dacă prietena dumneavoastră v-a luat în braţe, înseamnă acelaşi lucru. (Făcea glume, lordul Mark, dar nu se distra ; totuşi nu era mohorît.) A fi văzută, trebuie să recunoaşteţi, înseamnă pentru dumneavoastră a cuceri ; iar dacă e vorba să fiţi arătată, este acelaşi lucru. Însă acum situaţia nu mai e în mîinile prietenei dumneavoastră ; doamna Lowder a şi început să tragă foloasele. Uitaţi-vă în jurul mesei şi veţi observa, cred eu, că absolut toţi se extaziază în faţa dumneavoastră.

— Ei, în acest caz, zise Milly, cred şi eu că e mai bine aşa, decît să se amuze pe seama mea.

Unul din lucrurile de care îşi dădu seama ulterior — Milly mereu îşi dădea seama ulterior — era că lordul Mark o asigurase într-un fel personal, foarte diferit de al altora, de consideraţia lui. Se întreba cum a făcut-o, fiindcă nici nu se scuzase şi nici nu protestase. Îşi zicea că a luat-o pe departe ; şi ceea ce i s-a părut mai ciudat a fost întrebarea prin care o făcuse :

— Ştie multe despre dumneavoastră ?

— Nu. Ne simpatizează.

Chiar auzind acestea, lordul cel voiajat, rafinat, saturat, nu rîse.

— Vreau să spun, despre dumneavoastră în special. Doamna aceea cu faţa încîntătoare, care este cu adevărat încîntătoare, i-a spus ?

Milly şovăi :

— Ce să-i spună ?

— Totul.

Această întrebare, în felul cum o plasă, o impresionă iarăşi foarte mult — o făcu să simtă o clipă că, de fapt, era subiect de comentarii. Dar găsi iute răspunsul :

— Oh, în privinţa asta, întrebaţi-o pe ea.

— Pe simpatica dumneavoastră însoţitoare ?

— Pe doamna Lowder.

El răspunse că doamna Lowder era o persoană faţă de care nu puteai niciodată să-ţi permiţi anumite lucruri ; dar că era totuşi încrezător, deoarece se purta tot timpul

amabil cu el și deoarece, dacă va fi la locul lui o vreme, probabil că o să-i spună chiar ea.

— Iar între timp, voi fi curios să văd cum se va purta cu dumneavoastră. Și asta are să-mi arate, mai mult sau mai puțin, cît de multe știe.

Milly chibzui asupra spuselor lui — era limpede ; dar mai sugerau ceva deosebit.

— Cît de mult știe despre dumneavoastră ?

— Nimic, zise lordul Mark senin. Dar asta n-are importanță — pentru felul cum se poartă cu mine. Și imediat, ca pentru a anticipa întrebarea lui Milly referitoare la natura unei asemenea comportări, adăugă : Faptul, de pildă, că mă dirijează spre dumneavoastră.

Fata stătu puțin pe gînduri.

— Și credeți că n-ar face-o dacă ar ști cu adevărat... ?

El replică, de parcă tocmai aceasta era problema :

— Nu. Cred, drept să vă spun, că ar face-o totuși. Așa că puteți fi pe pace.

În clipa următoare Milly vorbi pe temeiul acestei permisiuni :

— Deoarece, chiar și în cel mai rău caz, sînteți cel mai de preț bun pe care îl are ?

Asta păru, în sfîrșit, să-l amuze.

— Am fost, pînă cînd ați venit. Dumneavoastră sînteți acum lucrul cel mai de preț.

Lucru ciudat, vorbele lui îi dădeau impresia că știa ceva, categoric îi dădeau această impresie, și încă în așa măsură încît o determinau să le dea crezare, deși era uimită. De la prima lor întîlnire, impresia aceasta avea să dăinuiască în mintea ei ; ea acceptă aproape neputincioasă, se supuse faptului inevitabil de a fi genul de ființă, cum ar fi spus lordul Mark, pe care el credea că îl văzuse destul de des pentru a-l cunoaște atît cît era necesar. Continuă să se supună, firește, chiar și mai tîrziu cînd află că el fusese la intervale scurte, deși după cîte se părea chiar înainte ca ea să răsară din tenebrele extremei tinereți, de trei ori la New York, unde cei pe care îi putea numi prieteni, cît și simplele cunoștințe, fuseseră numeroase. Impresiile lui, amintirile lui despre tumultul de acolo, erau încă evident vii. Aceasta îl ajutase s-o încadreze, iar Milly deveni tot mai conștientă că pentru el —

ca şi cum o uşă ar fi fost trîntită în urma ei şi conductorul ar fi anunţat pornirea trenului — ea fusese instalată iute în compartimentul în care urma să călătorească de acum înainte. Fără îndoială că multe tinere ar fi refuzat imediat să fie tratate astfel ; iar genul de raţiune care, în cazul tinerei noastre, judeca lucrurile doar la suprafaţă, constituie tocmai una din atracţiile subiectului nostru. Milly tocmai aflase de la el, pricepuse, cum s-ar zice, din compartimentul trenului care pornise uruind, că o situa pe locul cel mai de preţ dintre bunurile prietenei lor. Ea avea succes, fără îndoială, o asigură el pe dată, şi iată ce înseamnă să ai succes ; lucrul acesta se întîmplă întotdeauna fără să prinzi de veste măcar. Succesul se datora adesea în cea mai mare parte ignoranţei.

— N-aţi avut încă timp, zise el. Asta nu e încă nimic. Dar veţi vedea. Veţi vedea totul. Ştiţi, o să puteţi avea tot ce visaţi.

Era tot mai uluită ; aproape avea impresia că îi arăta imagini în timp ce vorbea ; şi foarte ciudat, deşi imaginile o atrăseseră, nu le văzuse asociate — adică asociate preliminar şi necesar — cu o faţă ca a lordului Mark, cu asemenea ochi şi o asemenea voce, cu un asemenea ton şi un asemenea fel de a fi. O clipă prezenţa lui o făcu să se întrebe dacă îi va fi pînă la urmă teamă ; atît de distinct a fost efectul timp de cincizeci de secunde, încît o cuprinse spaima. Din nou aceeaşi problemă — da, cu siguranţă : abordarea doamnei Lowder din partea lui Susie fusese o glumă, dar apăsaseră, în veselia lor, pe un buton electric care mai continua să sune. Hotărît că, în vreme ce şedea acolo, în urechi îi mai suna clopoţelul şi se mira în aceste clipe cum de nu-l auzeau şi ceilalţi. Nu priveau miraţi, nu zîmbeau, iar spaima de care pomenesc era doar dorinţa ei de a-l opri. Dar se potoli, de parcă însuşi semnalul de alarmă ar fi încetat ; i se părea că văzuse dintr-o privire rapidă, strecurată pe furiş, că avea de ales între două căi : sau să părăsească Londra în ziua următoare, sau să nu facă absolut nimic. Ei bine, va lăsa totul în voia sorţii ; asta şi făcea ; mai mult decît atît, asta şi făcuse, şi pierduse şansa. Se preda — avea simţămîntul straniu că hotărîse astfel ; deoarece făcuse o cotitură, înainte de a relua discuţia cu lordul Mark. Într-un chip inexpresiv, dar te-

ribil de semnificativ, el răspunse ca nimeni altul tocmai la întrebarea pe care i-o pusese și ea doamnei Stringham, atunci pe Brünig. Va avea oare mult timp ? — fusese întrebarea. „A, foarte posibil că nu“, păru să răspundă vecinul ei ; „și totuși, nu înțelegeți ? Eu sînt posibilitatea.“ Era clar că putea să fie, deși lordul Mark era lipsit de ostentație ; posibilitatea reprezentată de el constînd neîndoielnic tocmai în această lipsă. Fata frumoasă pe care ea n-o scăpa din ochi și care, își dădea seama, la rîndu-i o avea tot timpul în vedere — nepoata remarcabilă a doamnei Lowder — va fi poate și ea un mijloc prin care să reuși, deoarece și la ea se observa absența ostentației, deși după cîte puteai să-ți dai seama nu avea nimic altceva în comun cu lordul Mark: Dar totuși, ce puteai să știi, ce înțelegeai și, mai ales, de ce erai uneori conștient că se aflau oarecum legați prin ceea ce reprezentau ? Kate Croy îi aruncă o privire subtilă dar prietenoasă, ca și cum ar fi ghicit impresia pe care lordul Mark o făcea asupra ei Dacă putea să ghicească această impresie, ce știa oare despre ea și în ce măsură o simțise ea însăși ? Să existe oare între ei doi ceva deosebit și va trebui Milly să țină seama de ei ca de niște oameni ce dublau și intensificau, printr-o înțelegere mutuală, relația în care ea se aventura ? Nimic nu era mai curios decît faptul că trebuia să recunoască atît de iute, în aceste priviri fugare, semnele diverse ale unei relații ; și această anomalie însăși, de-ar fi putut să-i consacre mai mult timp, putea prea bine, putea aproape în chip înfricoșător să-i sugereze că soarta ei era să trăiască rapid. Problema care se punea era, în mod ciudat, aceea a unui răgaz prea scurt și deci a unei minți prea încărcate de impresii.

Toate acestea constituiau imense speculații pentru spiritul unei fete tinere la dineul doamnei Lowder ; dar ce altceva era mai semnificativ și totodată mai alarmant decît faptul că ele erau posibile ? Ce ar fi putut ele să fie decît o parte, de pe acum, a acestei minți încărcate ? Sălășluiau în mintea ei ca și faptul că, în vreme ce farfuriile erau schimbate și mîncărurile servite și perioadele banchetului marcate ; în vreme ce aparențele stăruiau și fenomenele se înmulțeau, iar vorbele răzbăteau pînă la ea de aici, de colo, precum clipocitul marcii abundente și

greoaie, în vreme ce doamna Lowder cîştiga parcă în soliditate şi stabilitate, iar Susie, la distanţă şi prin comparaţie, devenea mai inconsistentă şi mai diferită — diferită adică de oricine şi orice; sălăşluiau ca şi faptul că, în vreme ce acest proces se desfăşura, tînăra noastră descindea, revenea, urmîndu-şi din nou destinul, de parcă mai înainte, printr-o fluturare sau două a aripilor, ar fi reuşit să se aşeze pentru timp scurt într-un loc de unde putea să întrezărească o alternativă faţă de acest destin. Indiferent ce ar fi fost, se arătase în acel scurt interval a fi mai favorabil decît alternativa; iar acum destinul avea întru totul imaginea de dinainte şi îl regăsea în locul în care îl lăsase. Era imaginea faptului, după cum o declarase lordul Mark, că ea avea succes. Lucru ce depindea mai mult sau mai puţin, fireşte, de felul cum privea el situaţia — ceea ce ea deocamdată nu cerceta. Dar revenind curînd, îl întrebă cum s-a gîndit că o va trata doamna Lowder, iar el răspunse că de problema aceasta nu trebuiau să se îngrijească.

— Ea îşi va recupera, zise el amabil, cheltuielile. Şi putea s-o spună — ceea ce era surprinzător — fără să-i dea impresia de a fi vulgar sau „răutăcios"; şi în curînd adăugă şi o lămurire: Aici, trebuie s-o ştiţi, nimeni nu face ceva pe degeaba.

— A, dacă vreţi să spuneţi că o s-o răsplătim din plin, nimic nu e mai sigur. Dar ea e o idealistă, continuă Milly, iar idealiştii pînă la urmă, după părerea mea, nu simt că pierd.

Lordul Mark păru, în limitele entuziasmului său, să considere afirmaţia fermecătoare.

— Oh, vi se pare că e idealistă ?

— Ne idealizează pe noi, pe prietena mea şi pe mine, cu siguranţă. Ne vede într-un nimb, zise Milly. Acesta e singurul lucru pe care mă pot baza. Aşa că vă rog să nu mi-l luaţi.

— N-aş face-o pentru nimic în lume. Dar credeţi cumva, continuă de parcă gîndul ar fi avut dintr-o dată importanţă pentru el, credeţi că pe mine mă vede într-un nimb ?

Milly ignoră o clipă întrebarea, fiindcă atenţia îi era atrasă tot mai mult de fata cea frumoasă şi deoarece, fiind

atît de aproape de gazdă, nu voia să pară că discută despre ea prea liber. Doamna Lowder, ce-i drept, virînd spre cealaltă parte, trecu de la un invitat la altul de parcă ei ar fi fost insule într-un arhipelag și-i lăsă în pace mai departe pe ei doi, iar Kate Croy, în timpul acesta, se dezvăluia neconteniț ca o ființă interesantă. Milly își găsi deodată liniștea — o găsi în întregime — la gîndul că doamna Lowder punea la cale lucrurile în așa fel încît lordul Mark să-i poată raporta asupra calității și, cum s-ar zice, asupra valorii ei. Dorea, minunata doamnă, ca el să nu aibă nici un motiv de a ignora nimic în legătură cu domnișoara Theale. Pentru ce conta așa de mult părerea lui, rămînea de văzut ; dar tocmai această deducție determină replica lui Milly :

— Nu. Pe dumneavoastră vă cunoaște. Probabil că are motivele ei. Și toți de aici vă cunoașteți — îmi dau seama — în măsura în care puteți să cunoașteți ceva. Știți cu ce sînteți deprinși, și acest fapt — doar acest singur fapt — vă determină. Dar există lucruri pe care nu le știți.

Înregistră spusele ei de parcă, pentru el, puteau fi ceva demn de luat în seamă.

— Lucruri pe care eu nu le știu — cu toată strădania mea și cu toate că am cutreierat lumea ca să nu-mi rămînă nimic necunoscut ?

Milly se gîndi puțin și poate tocmai adevărul pretenției lui — faptul că nu era neglijabil — îi ascuți spiritul și o făcu să-și piardă răbdarea.

— Sînteți *blasé,* dar nu și luminat. Totul vă este cunoscut, dar în fond nu sînteți sensibil la nimic. Vreau să spun că nu aveți imaginație.

Auzind acestea, lordul Mark dădu capul pe spate, străbătînd cu privirea partea opusă a încăperii și arătîndu-se, în fine, foarte bine dispus, așa încît atrase într-adevăr atenția gazdei. Doamna Lowder însă îi zîmbi doar lui Milly, în semn că se așteptase la verva lor și reluă, cu un clipocit al elicei, croaziera ei printre insule.

— Oh, am mai auzit asta ! spuse tînărul.

— Va să zică așa. Ați auzit totul înainte. M-ați auzit bineînțeles și pe mine înainte, în țara mea, destul de des.

— Oh, nu prea des, protestă el ; nădăjduiesc să vă aud mereu.

— Dar la ce vă foloseşte ? continuă fata, de parcă acum ar fi vrut cu tot dinadinsul să-l distreze.

— O să vă dați seama cînd mă veți cunoaşte.

— Dar cu siguranță că n-am să vă cunosc niciodată.

— Ei bine, tocmai acesta va fi folosul ! zise el rîzînd.

Dacă era deci limpede că ei nu puteau, sau nu voiau, să se asocieze, de ce totuşi simțea Milly o îndărătnică intensificare a relației la care participa fără voia ei ? Ce altă consecință mai ciudată a faptului că nu se asociau putea să existe decît aceea că discutau — căci aici ajunseseră -- aproape intim ? Ar fi vrut să se îndepărteze de el, sau mai degrabă de ea însăși în măsura în care era astfel prezentă pentru el. Își și dădea seama — căci era și ea, la urma urmelor, o ființă minunată — că i se vor mai dezvălui multe lucruri despre el şi că semnul particular al comunicării dintre ei va fi menținerea ei în afara discuției Orice altceva putea să fie inclus — numai ea nu ; și stabilind o asemenea înțelegere, puteau ajunge departe. Situația aceasta, de fapt, ar fi putut să înceapă pe loc, în clipa cînd va relua discuția despre fata frumoasă. Dacă ea trebuia să se țină la o parte, era cel mai bine s-o implice pe Kate Croy, fiind gata în acest sens — căci nu-i era defel teamă — s-o sacrifice la nevoie. Lordul Mark însuşi, la drept vorbind, îi facilitase sarcina, spunînd cu puțin timp înainte că nici unul dintre ei nu făcea ceva pe degeaba.

— Atunci pentru ce, și zicînd asta își dădu seama că era prea repezită, o face domnișoara Croy, dacă e atît de interesată ? Ce are ea de cîştigat de pe urma acestei frumoase primiri ? Priviți-o acum !

Milly își dădu drumul cu dezinvoltura caracteristi laudei, dar se opri cu un „ah !" plin de regret, deoare își ațintiră privirile spre Kate chiar în clipa cînd ea î întorcea obrazul spre ei. Milly voise doar să sublinieze era un chip frumos ; dar de fapt nu făcu decît să reînnoiască impresia lui Kate că ea și cu lordul Mark îl pr veau cu viu interes. El însă îi răspunse prompt la întrebare :

— Ce are de cîștigat ? Ei, cunoștința cu dumr voastră.

— Dar ce importanță are pentru ea cunoștința cu mine ? Nu poate să țină la mine — probabil că așa și simte — decît compătimindu-mă, și de aceea se poartă drăguț : doar binevoind să se ostenească. Este semnul superiorității celor dezinteresați.

Lordul Mark ar fi avut multe de spus auzind vorbele acestea ; dar într-o clipă se decise :

— Ah, atunci eu n-am nici un rost, fiindcă eu nu vă compătimesc nici un pic. Și ce părere aveți, în acest caz, de succesul dumneavoastră ?

— Este principalul motiv. Tocmai fiindcă prietena noastră își dă seama de acest succes, îi e milă de mine. Ea înțelege. Este superioară oricăruia dintre dumneavoastră. Un caracter minunat.

El păru în cele din urmă uimit de aceste afirmații — de interpretarea pe care o dădea ea. Și reveni la subiect, după o mică întrerupere prilejuită de servirea unui nou fel de mîncare :

— E un caracter minunat, spuneți. Așa să fie oare ? Trebuie să-mi vorbiți despre ea.

Milly rămase mirată :

— Dar n-o cunoașteți de mai multă vreme decît mine ? Nu v-ați dat singur seama ?

— Nu — în cazul ei n-am reușit. N-are rost. Nu-mi dau seama cum este. Și vă asigur că aș vrea s-o înțeleg.

Asigurarea i se păru lui Milly, fără îndoială, sinceră ; avu impresia că de data asta el spusese ce simțea ; și păru cu atît mai mirată cu cît era conștientă că nici curiozitatea pe care tocmai o manifestase față de ea nu-i fusese satisfăcută. Milly se gîndise la ceva anume — deși numai în legătură cu persoana ei — cînd vorbise despre mila *firească* a prietenei lor ; fusese, evident, o notă de gust îndoielnic, dar izbuti să transpară totuși — împotriva voinței ei ; iar el nici măcar nu se sinchisise să întrebe : „De ce *firească* ?" În fond, era mai bine pentru ea că n-o întrebase : explicațiile ar fi dus-o, la drept vorbind, prea departe. Înțelese acum că, prin comparație, ceea ce spusese despre cealaltă persoană îl „captiva" cu adevărat ; și existau lucruri în acest sens, poate chiar numeroase, despre care ea va afla mai mult și care și începuseră să mi-

jească acolo, ca parte integrantă a acelui „real“ mai vast, care, în noua ei situaţie, avea s-o ispitească. Şi chiar în acel moment elementul acesta nu lipsi din ceea ce lord Mark spuse în continuare :

— Deci greşiţi cînd ziceţi că noi ştim totul unul despre celălalt. Există cazuri în care nu reuşim. Eu, în orice caz, renunţ la ea — pentru ca să v-o predau dumneavoastră Studiaţi-o în locul meu — spuneţi-mi cînd veţi afla mai multe. Vă daţi seama, probabil, termină el cu amabilitate, că am încredere în dumneavoastră.

— De ce n-aţi avea ? întrebă Milly, desluşind în vorbele lordului, după a ei părere, o uşoară îngîmfare, deşi, pentru un asemenea om, surprinzător de puţin sofisticată Era ca şi cum ar fi putut fi bănuită de falsitate, pentru a-şi da importanţă — parcă onestitatea ei n-ar fi rezistat dorinţei de a se avea bine cu el. Ea însă nu protesta împotriva remarcii lui ; altceva o preocupa. Numai fata frumoasă, membră a propriei lui specii şi a propriei lui societăţi, îl făcuse să se simtă nesigur. Era perfect mulţumit de certitudinile lui în legătură cu o neînsemnată americancă, o exotică oarecare, importată angro, şi al cărei loc de baştină avea condiţii specifice de climă, creştere şi cultivare, o abundenţă imensă dar puţine varietăţi şi o slabă dezvoltare. De mirare era că Milly înţelese mulţumirea lui — conştientă fiind totodată că exprima adevărul cînd spuse numaidecît :

— Bineînţeles ; îmi dau seama că trebuie să fie o fire complicată ; după cum îmi dau seama că eu nu sînt.

Era singurul fapt ce o preocupă în timpul acelei serate — şi în fond cel mai interesant lucru ce putea să-i stăruie în minte. Se simţea din ce în ce mai mulţumită că era o fiinţă simplă ; s-ar fi resemnat, chiar dacă i s-ar fi spus fără menajamente, să treacă drept o exotică oarecare. Deocamdată, în orice caz, acest fapt îi întărea intenţia de a rămîne în expectativă faţă de lordul Mark. Cu toţii îi făcuseră impresia că nu se putea să nu se cunoască, iar dacă locul fetei frumoase printre ei era ceva ce nu putea fi înţeles nici de iniţiaţi — ei bine, atunci însemna că nu era o cantitate neglijabilă.

VIII

Sesizarea aceasta a valorilor, separate sau la un loc, a fost la început neîndoielnic cel mai de seamă fapt pentru cele două americance ușor uluite ; ea își găsi expresia în frecventa remarcă pe care o făceau, și anume că nu puteau să-și mulțumească decît lor. Milly spuse nu o dată că de-ar fi știut că era atît de ușor... ! deși exclamația ei de obicei nu-i lămurea gîndul. Faptul era însă neînsemnat pentru doamna Stringham, căreia puțin îi păsa dacă Milly voia să spună că în acest caz ar fi venit mai de mult. N-ar fi putut veni mai de mult și poate, dimpotrivă, voia să spună — deoarece o asemenea remarcă i se potrivea — că n-ar fi venit deloc ; ușurința de care vorbea Milly fiind în orice caz o problemă despre care însoțitoarea ei începuse repede să facă unele deducții. Susie păstra unele dintre ele deocamdată pentru sine, deoarece date în vileag ar fi putut să fie cam supărătoare ; în plus, valorile care spuneam că le înconjurau pe cele două doamne erau, în multe cazuri, valori ale lucrurilor — și ale multor lucruri — despre care trebuiau să discute. Înțeleseră deci numaidecît că au fost captate de forța incalculabilă a unui val, pe creasta căruia se înălțaseră și care, firește, le va izbi după voia lui. Ne grăbim să adăugăm că între timp încercau să facă față situației lor precare, iar dacă Milly n-ar fi avut nici un alt ajutor, ar fi găsit sprijin în starea în care se găsea Susan Shepherd. Fata n-avusese nimic să-i spună timp de trei zile despre „succesul" menționat de lordul Mark — pe care îl considerau, dealtfel, asigurat ; era prea absorbită, prea mișcată de exaltarea lui Susie. Această doamnă jubila, deoarece credința ei se adeverea ; se întîmplase tot ceea ce ea, cu perspicacitate, socotise puțin probabil să se întîmple ; apelase la o posibilă delicatețe din partea lui Maud Manningham — o delicatețe, să nu uitați, pe care nu contase — iar apelului ei i s-a răspuns într-un fel care făcea onoare naturii umane. Această sensibilitate dovedită a stăpînei din Lancaster Gate era, pe drept cuvînt, pentru ambele noastre prietene, în aceste prime zile, ca o pulbere fină ce plutea în văzduh, ceva ce acoperea perspectiva cu un văl al armoniei. Formele, culorile de după această pulbere erau intense,

vii — am văzut deja cum i se înfățișau lui Milly ; dar nimic, comparativ vorbind, n-avusese atît de mult din demnitatea adevărului ca fidelitatea lui Maud față de un sentiment. De acest fapt era mîndră Susie, mult mai mult decît de locul important al prietenei ei în societate, pe care era conștientă că nu îl evaluase încă pe deplin. Acel lucru îi apărea mai impresionant decît faptul că Maud era — într-un sens mai monden și aproape ca o revelație — englezoaică, o personalitate bine conturată și hotărîtă, cu o foarte frumoasă rezonanță exterioară, dar aproape complet lipsită de una interioară.

Susan Shepherd spunea mereu despre prietena ei că era „mare" ; totuși, în privința sufletului ei, nu se putea vorbi chiar de încăperi cu rezonanță : ar fi putut mai degrabă să fie asemănată cu un recipient spațios, la început probabil deschis, dar acum foarte bine închis peste conținutul acumulat — o masă compactă de detalii ciudate pentru admiratoarea ei americană. Cînd această bună doamnă își închipuise cu generozitate acasă că prietenii ei nu erau mititei — acesta fiind felul cum și-i imagina mai ales — exista o anume implicație că erau spațioși, deoarece erau goi pe dinăuntru. Doamna Lowder, după o lege diferită, era spațioasă fiindcă era plină, fiindcă avea ceva comun, chiar și în repaus, cu un proiectil de mare capacitate, încărcat și gata de a fi folosit. În mintea romantică a lui Susie, tocmai aceasta promitea să constituie jumătate din farmecul prieteniei reînnoite — farmec asemănător cu cel resimțit cînd stai primăvara în liniște pe malul acoperit de iarbă și margarete al unei fortărețe mari și adormite. Fidelă instinctelor ei, doamna Stringham observase că „sentimentul" dovedit de fosta colegă de școală, care o încînta, era pe de-a-ntregul o chestiune de inițiative și ostentație, că exceptînd folosirea mai frecventă a cîte unui „scumpa mea" decît ar fi făcut-o ea, nu prea se manifesta prin alte drăgălășenii. Ea medită cu interes asupra diferenței de naționalitate, simțind în propriul ei spirit alte îndemnuri. Se bucura să afle de ce acționa astfel — motivul constituia jumătate din problemă ; în vreme ce, în cazul doamnei Lowder, poate că nu exista nici un motiv. „De ce" era pentru ea condimentul banal, vanilia sau nucșoara ce puteau fi omise din budinca hrăni-

toare fără să-i strice gustul. Dorinţa arzătoare a doamnei Lowder era evident ca tinerele lor prietene să prospere alături ; iar doamna Stringham îi povestea lui Milly, în timpul primelor zile, că atunci cînd era în Lancaster Gate şi nu vorbea despre ea, asculta povestea strălucitei nepoate a gazdei.

În această privinţă, cele două femei mai vîrstnice aveau din belşug de dat şi de luat, şi nu-i era tocmai clar vizitatoarei din Boston dacă venind la Londra nu cumva sperase să aibă ea însăşi o serie de ocazii senzaţionale. Avea într-adevăr mustrări de conştiinţă, aproape un simţămînt de imoralitate, cînd trebuia să admită că era, după spusele ei, pur şi simplu împinsă din spate. Rîdea cînd îi spunea lui Milly că nu ştie care va fi sfîrşitul ; iar cauza principală a tulburării ei era faptul că viaţa doamnei Lowder îi apărea înţesată de elemente la care trebuia să se uite într-adevăr pentru prima oară. Ele reprezentau, credea ea, lumea, lumea care, din cauză că Părinţii Pelerini îi întorseseră spatele, încă nu traversase cutezătoare oceanul pînă la Boston — ar fi făcut să se scufunde cu siguranţă şi cel mai solid vas al firmei Cunard — şi nu putea pretinde că înfrunta perspectiva doar fiindcă Milly fusese stăpînită de un capriciu. Ea însăşi era mînată de un capriciu în legătură cu prezentul spectacol. Nu putea decît să se mîngîie cu gîndul că pînă acum nu avusese nicicînd capricii — sau nu cedase nici unuia, ceea ce însemna acelaşi lucru. Importanţa acestei experienţe ca material literar pierise pentru ea. Trebuia să aştepte, în orice caz, şi apoi va vedea : i se părea, la stadiul la care ajunsese, că era o experienţă vastă, obscură, tulbure. Reflecta în ceasurile de veghe ale nopţii că această lume o să-i placă în sine — adică în sine şi de dragul lui Milly. Lucrul curios era că se putea gîndi că Milly iubea lumea aceasta fără teamă — sau cu o teamă care cel puţin nu se referea la conştiinţă, ci doar la linişte. Era o fericire, în orice caz, că deocamdată fantezia ei se avînta la fel ca şi cea a lui Milly.

În vreme ce, în săptămîna ce urmă dineului, ea sorbea adînc din experienţa cîştigată în Lancaster Gate, prietena ei părea în chip la fel de fericit, într-un mod tot atît de romantic, îndestulată. Frumoasa fată engleză din impunătoarea casă engleză fusese ca o figură dintr-un tablou

care, printr-o minune, coborîse din cadrul ei : și în acest caz doamna Stringham găsi pe dată imaginea perfectă. Nu-i pierise din minte, ci dimpotrivă îi stăruia, imaginea cealaltă, în care Milly era prințesa pribeagă : așa încît ce putea să fie acum mai potrivit decît s-o vadă pe prințesă întîmpinată la porțile cetății de cea mai vrednică fecioară, fiica aleasă a orașului ? Evident, era din nou realitatea, iar pentru prințesă întîlnirea mai însemna și distracție ; prințesele trăind în cea mai mare parte, într-un chip atît de liniștit, doar în planul reprezentației elegante. De aceea la porțile cetății ele se repezeau la domnițele ce presărau flori în întîmpinarea lor ; de aceea, după efigii, procesiuni și alte jocuri de gală, tovărășia sinceră a oamenilor le era plăcută. Kate Croy i se înfățișă într-adevăr lui Milly — aceasta din urmă nu mai contenea să-i povestească doamnei Stringham — drept minunata fată londoneză în persoană, aceea din plămădirile imaginației sale de odinioară despre fata londoneză ; plămădită din povestirile călătoriilor și anecdotele din New York, din vechi spicuiri din „Punch" și o bună cunoaștere a romanelor vremii. Cu deosebirea că era mai amabilă, căci ființa imaginată fusese pentru tînăra noastră mai degrabă înfricoșătoare. Și-o închipuise în cel mai bun caz la fel de frumoasă ca și Kate, cu întoarceri ale capului și modulări ale glasului, cu o plăcută siluetă și atitudine, cu lucruri „asumate" și „respinse", toate semne ale produsului unei societăți compacte, trebuind să fie în același timp eroina unei povestiri emoționante. Ea încadrase această uimitoare tînără de la bun început într-o povestire, o văzuse dintr-un îndemn al imaginației ca pe o eroină, simțind că era singura calitate în care nu i se pierdea valoarea ; și aceasta în ciuda lipsei de afectare, a spontaneității ei plăcute, a umbrelelor ei, a jachetelor și pantofilor ei — așa cum i se conturau aceste lucruri lui Milly — și deși avea ceva de băiețandru neastîmpărat, în felul cum își ținea brațele și cum folosea uneori prea liber argoul.

Deși Milly conchise că marea bunăvoință a lui Kate o intimida, găsi deocamdată cheia situației, și la vremea aceea începură să se simtă cu totul la largul lor împreună.

Poate că era cel mai fericit ceas pe care aveau să-l trăiască, atacînd cu independență prietenească marea Londră — Londra magazinelor, a străzilor și a suburbiilor ciudat de interesante pentru Milly, precum și a muzeelor, a monumentelor, „priveliști" curios de neobișnuite pentru Kate, în vreme ce doamnele mai vîrstnice își urmau drumul lor, bucurîndu-se că s-au reîntîlnit și fiecare considerînd o fericită întîmplare că cele două fete se cunoscuseră. Milly îi spuse lui Susan Shepherd de mai multe ori că tînăra Kate avea o taină, o mîhnire înăbușită, în afară de povestea cunoscută a vieții ei ; și dacă sprijinise cu atîta bunăvoință intenția doamnei Lowder de a le întîlni, o făcuse pentru a avea o nouă preocupare, pentru a-și abate atenția într-altă parte. Dar asupra cazului astfel postulat tînăra noastră americancă nu se lămurise încă : simțea doar că lumina ce va cădea asupra lui va întări culorile tabloului ; și îi plăcea să creadă că era pregătită pentru orice. Ba mai mult, ceea ce aflase pînă atunci corespundeă, după cîte credea ea, pe deplin acestui personaj englezesc excentric, ca dintr-un roman de Thackeray — căci Kate Croy îi destăinuise treptat destul de multe despre situația ei din trecut și prezent, despre dificultățile și nereușitele ei de pînă acum în încercarea de a mulțumi în același timp pe tatăl ei, pe sora și mătușa ei, și de a se mulțumi și pe sine însăși. Bănuiala subtilă a lui Milly, împărtășită prietenei sale Susie, era că fata mai avea de mulțumit pe cineva, nenumit încă, fiind evident că o ființă ca ea nu se putea să nu aibă în viața ei o asemenea persoană ; o ființă poate, dacă vreți, nu tocmai menită să inspire pasiuni, fiindcă aceasta de obicei presupune o anume nerozie, dar care, mai ales în ochii admirativi ai prietenei, apărea evident în conul de umbră al interesului vreunui bărbat excepțional. Conul acesta de umbră, din orice sursă ar fi fost proiectat, rămase în orice caz asupra prietenei lui Milly întreaga săptămînă, dar obrazul frumos a lui Kate Croy transpărea zîmbind de sub lumina blîndă a lucarnelor, în prezența atît a vechilor maeștri, pasivi în gloria lor, cît și a celor noi, modernii gata să se ia la harță și să sfîrtece orice.

Între timp, nostim în prietenia dintre aceste două tinere era că fiecare o socotea pe cealaltă mai remarcabilă decît ea însăși — că fiecare se socotea a fi, sau cel puțin astfel își spuneau, un obiect, comparativ vorbind, prăfuit, iar pe cealaltă o favorită a naturii și a sorții. Kate era amuzată, uimită de felul cum prietena ei stăruia s-o „vadă", iar Milly se întreba în ce măsură era sinceră Kate cînd afirma că ea este cea mai extraordinară ființă pe care o cunoscuse vreodată, pe lîngă faptul că era și cea mai încîntătoare. Discutau în timpul lungilor plimbări cu trăsura, și povești întregi au fost date la iveală — pe temeiul cărora s-ar fi părut că nepoata doamnei Lowder avea cîștig de cauză. Relatările vizitatoarei despre Statele Unite, cu uimitoarele lor imensități, New York-ul uluitor și plin de bani, emoțiile mistuitoare, posibilitățile de libertate nesăbuită, relatările despre moartea rudelor, a părinților și a unor frați zvelți, cinstiți, înflăcărați, inteligenți — cei mai iubiți dintre toți — cu toții logodiți, iar apoi despre un șir de tutori întrecîndu-se unul pe altul în risipă, speculații și extravaganță, cu toții lăsînd acestei desăvîrșite ființe rochia ei neagră, fața albă, părul strălucitor, ca o ultimă verigă frîntă : un asemenea tablou punea în umbră biografia scurtă, oricît de schematic amplificată, a unei persoane oarecare de origine burgheză din Bayswater. Și deși modul acesta de a privi lucrurile ar putea să fie tipic pentru Bayswater, Milly interesîndu-se la vremea aceea și de obiceiurile din Bayswater, Kate își impuse în așa măsură punctul de vedere, încît la fel ca și doamna Stringham însăși o făcu pe prietena ei să accepte ideea că ea era întruchiparea cea mai desăvîrșită a singurei prințese pe care Bayswater-ul putea spera că o va cunoaște vreodată. Realitatea era că, după trei zile, Milly începu să împrumute de la fata frumoasă un fel de viziune asupra propriei sale situații ; impresia fetei frumoase era cît se poate de sinceră. Impresia era un omagiu cu siguranță adresat puterii, al cărei izvor era ultimul lucru pe care Kate îl socotea mister. În unele momente, în timp ce treceau pe sub lucarne, șirul magazinelor vizitate fiind mare, Kate, în felul ei degajat dar un pic sec, dădea să se

înţeleagă destul de clar că de-ar fi avut ea un buzunar atît de adînc... !

Dar în nici un caz nu părea s-o acuze pe prietena ei că n-avea imaginaţia de a cheltui, ci că n-avea imaginaţia groazei, a economisirii, imaginaţia sau deprinderea în vreun fel a dependenţei conştiente de alţii. În clipele cînd întreaga stradă Wigmore, de pildă, fremăta, iar palida fată însăşi părea să-i înfrunte pe cei ce fremătau în jur, ca nişte anonimi, ca indivizi britanici, ca persoane, ca părţi ale unei relaţii, şi care erau poate intrinsec remarcabili — în asemenea clipe, mai ales, înţelegea Kate marea fericire pe care i-o crea prietenei ei libertatea. Posibilităţile lui Milly erau imense ; nu trebuia să ceară nimănui nimic, nu trebuia să raporteze vreun lucru cuiva ; libertatea, bogăţia şi fantezia erau legea ei ; o înconjura o lume servilă, căreia putea să-i adulmece la fiecare pas miasmele. Iar Kate în aceste zile era cu desăvîrşire dispusă s-o ierte pentru atîta fericire ; dispusă în plus să creadă că, dacă vor continua să fie prietene, generozitatea ei va persista. La vremea aceea ea nu bănuia încă existenţa unei fisuri înăuntrul lăutei — înţelegînd prin aceasta nu numai că nu-şi dădea seama că ceva ar putea să intervină între ele, dar nici că ar putea să existe vreun cusur printre atîtea calităţi evidente. Cu toate acestea, dacă Milly la dineul doamnei Lowder îi dezvăluise lordului Mark că era tratată cu amabilitate de tînăra fată aşezată în cealaltă parte a mesei, fiindcă aceasta din urmă pricepea cu fineţe că aşa se cuvenea, atitudinea ei concorda cu un simţămînt intim, neanalizat şi contradictoriu, o impresie latentă că Mildred Theale nu era, la urma urmelor, o persoană al cărei loc şi ale cărei şanse să şi le dorească. Kate, la drept vorbind, n-ar fi ştiut tocmai bine ce înţelegea ea prin această rezervă, şi reuşi oarecum să şi-o clarifice doar cînd îşi zise că, deşi Milly era bogată, n-o va urî probabil niciodată — ceea ce era un fapt ciudat — pentru aceasta. Fata frumoasă avea unele idei binefăcătoare şi simple : îşi dădea seama că, neavînd un motiv cu totul special, putea să-şi pună la încercare filozofia nelăsîndu-se iritată de o fiinţă ce stăpînea milioane sau alte bogăţii, dar care ca fată ar fi putut atît de uşor să fie, ca şi ea, doar neînţeleasă şi în chip fatal feminină. Nu era deloc sigură că ţinea la mătuşa

Maud atît cît merita ea, iar mătuşa Maud dispunea evident de mai puţine fonduri decît Milly. Exista astfel evident un anumit factor pledînd petru Milly, şi care mai tîrziu se va contura mai clar ; iar între timp ştia doar că Milly era pe cît de fermecătoare pe atît de stranie, şi la fel de stranie pe cît era de fermecătoare — totul fiind o rară delectare ; şi dealtfel, stăruise ca prietena ei Kate să accepte cadouri de valoare. O săptămînă în compania ei în aceste condiţii — condiţii pe care Milly le considera de mare ajutor unui pelerin orb şi dezorientat — promitea de timpuriu să devină o săptămînă de daruri, mărturisiri, memento-uri, legăminte de recunoştinţă şi admiraţie, venind toate dintr-o singură parte. Kate socoti de cuviinţă să spună făţiş că va evita magazinele pînă cînd nu va primi asigurarea că nu i se va aşeza la picioare conţinutul fiecăruia pe care îl vizita ca umilă însoţitoare ; dar aceasta nu se întîmplă înainte ca ea să se pomenească, cu toate protestele ei, în posesia mai multor podoabe preţioase şi a altor avantaje minore.

Foarte ciudat a fost de asemenea că într-o zi, pe la sfîrşitul săptămînii, se păru că Milly nu avea să-i ceară drept „recompensă“, cum s-ar zice, altceva decît să i se spună unele lucruri despre lordul Mark şi să i se ofere plăcerea unei vizite la doamna Condrip. Alte multe distracţii i se oferiseră, dar curiozitatea ei era impudic omenească şi părea într-adevăr să-şi pună mai multe speranţe în cunoştinţa cu îngrijorata doamnă din Chelsea decît în cele mai reuşite spectacole de operă. Kate admira în chip vădit o asemenea absenţă a fricii : frica de a fi plictisită într-o astfel de companie ar fi fost fireşte îndreptăţită. Milly stărui că avea curiozităţi — ceea ce o făcu pe prietena ei să se mire de ciudata lor orientare. Unele dintre ele, neîndoielnic, erau mai de înţeles, şi Kate auzi fără mirare că o preocupa de pildă lordul Mark. Caracterizarea pe care i-o făcu însă această tînără se dovedi de-a dreptul imperfectă ; căci faptul prin care era mai ales cunoscut în Lancaster Gate rămînea greu de explicat. Oamenii erau în general cunoscuţi după lucrurile prin care se remarcau, ceva care fie că le făcea cinste fie că nu, ceva care putea fi atins ori numit ori dovedit ; iar ea nu se putea

gîndi la un alt caz în care o valoare considerată atît de mare să persiste totuși fără a fi verificată. Valoarea lordului Mark consta în viitorul lui, care ajunsese să fie acceptat de mătușa Maud exact ca bucătarul ori iahtul lui. Kate nu voia să spună prin aceasta că îl considera un farsor ; el putea săvîrși fapte mari — dar pînă acum, la drept vorbind, nu făcuse cine știe ce. Pe de altă parte era bineînțeles un fel de realizare, și nu oricine avea calea deschisă spre ea, ca să ajungă a fi luat în considerare cu atîta seriozitate de către mătușa Maud. În ceea ce îl privea, cel mai bun lucru era, în general, faptul că mătușa Maud credea în el. Ea era adesea fantezistă, dar recunoștea un farsor și — nu, lordul Mark nu era un om de acest soi. Fusese pentru scurt timp în Cameră, din partea partidului tory, dar își pierduse locul cu prima ocazie, și asta era tot cu ce se putea lăuda acum. Dar el nu se lăuda cu nimic, ceea ce putea foarte bine să fie un semn al inteligenței lui, un semn dintre acelea pe care cei cu adevărat inteligenți îl au în comun cu cei într-adevăr slabi cu duhul. Chiar și mătușa Maud admitea adesea că, după cum îl cunoștea ea, multe lucruri aveau pînă la urmă să iasă la iveală despre el. Între timp, nu era indiferent — indiferent față de propria-i persoană — căci trăgea foloase din Lancaster Gate, atît cît se putea ; exact la fel cum și această reședință trăgea, fără îndoială, foloase de pe urma lui, exact la fel cum cei ce trăgeau foloase și cei de pe urma cărora se trăgeau foloase formau la Londra, cum s-ar spune, părțile oricărei relații.

Kate îi dădu într-adevăr explicații lui Milly : oricine avea un lucru de dat — ce-i drept erau foarte puțini aceia — cerea prețul cel mai usturător și primea în schimb ceva cel puțin de valoarea lui. Ciudat era însă că puteau să cadă, în unele cazuri, la o fericită înțelegere. Cel care trăgea foloase într-o privință era cel de pe urma căruia se trăgeau foloase în altă privință ; era totuna, iar angrenajul sistemului, după cum se vedea, era foarte bine uns. În cadrul lui oamenii se puteau simpatiza între ei, așa cum de pildă mătușa Maud, după cîte se vedea, îl simpatiza pe lordul Mark și după cum lordul Mark, se nădăjduia, o simpatiza pe doamna Lowder, căci de nu, era un nemernic

fără pereche. Ea, Kate, încă nu-şi dăduse seama, e drept, ce făcea el pentru mătuşa Maud — şi-apoi, draga de ea, avea nevoie de el mult mai puţin decît îşi imagina, chiar dacă lordul s-ar fi pus cu totul în slujba ei ; aşa cum mergeau treburile, existau o mulţime de lucruri de fiecare parte pe care ea nu le lămurise încă. Credea, în general, în orice persoană pe care şi-o alegea mătuşa Maud ; şi îi spuse lui Milly să nu uite că, indiferent cît de minunaţi erau oamenii pe care îi putea întîlni, nu va întîlni o altă femeie mai excepţională. Exista un milion de celebrităţi mai mari, şi bogătaşe mai mari, dar o personalitate mai puternică, după părerea lui Kate, şi o fiinţă mai greu de stăpînit în toate privinţele, rar se mai putea afla. Cînd Milly o întrebă, interesată, dacă încrederea lui Kate în ea se întemeia în primul rînd pe „alegerea" doamnei Lowder, interlocutoarea ei putu spune cu toată certitudinea „da", pe aceeaşi bază fiind clădită şi încrederea în ea însăşi. Cine altcineva decît nepoata mătuşii Maud fusese mai înainte aleasă de mătuşa Maud, şi cine altcineva era mai mult alături de ea în tendinţa de a trage foloase şi de a acorda foloase ?

— Ai putea să întrebi, zise Kate, oare ce am eu de dat ? Tocmai asta încerc să şi aflu. Trebuie să existe ceva ce crede ea că poate să obţină de la mine. Şi va obţine — fii pe pace ; iar atunci voi vedea şi eu despre ce e vorba ; fapt pe care, te rog să mă crezi, nu l-aş fi aflat niciodată singură.

Refuză însă să discute posibilitatea lui Milly de a „plăti" ; faptul că Milly va da un profit de sută la sută — şi că va plăti neîndoielnic cu vîrf şi îndesat — era tocmai frumoasa bază pe care se statornicea prietenia lor.

Acestea toate erau amabilităţi subtile, glume, ironii, rafinamente de clevetealā şi filozofări asupra Londrei şi vieţii, devenind curînd, pentru cele două prietene, forma obişnuită a conversaţiei ; şi Milly se declara încîntată să ştie că de pe urma ei avea să se dobîndească ceva. Dacă cea mai remarcabilă femeie din Anglia va face aceasta, cu atît mai bine, şi dacă cea mai remarcabilă femeie din Anglia le avea în mînă pe amîndouă — ce putea să fie mai plăcut pentru fiecare din ele.? Cînd reflecta puţin asupra

faptului ciudat că le voia pe amîndouă, Kate își dădea răspunsul firesc că tocmai aceasta denota sinceritatea ei. Mătușa Maud, în mod invariabil, dădea frîu liber sentimentelor, și sentimentele se iviseră neîndoielnic odată cu sosirea prietenei ei din copilărie. Întotdeauna, în prezența oricărui fapt care o emoționa pe mătușa Maud, era interesant de văzut dincotro va bate vîntul : destul de evident era însă că de mult nu mai suflase cu o asemenea putere. Faptul acesta, după cum știm, a fost prilej de mirare pentru Milly Theale, care la vederea doamnei Lowder constată că, în privința lui Susie, lipseau cel puțin cincizeci de verigi din lanțul asociației. Ea însăși știa atît de bine ce gîndea despre Susie, încît s-ar fi așteptat ca doamna din Lancaster Gate să se poarte cu totul diferit ; faptul că nu se întîmplase așa o nedumerea nespus de mult. Dar nedumerirea ei era cauza unei alte impresii subtile, deoarece atunci cînd se încumetă să-i spună lui Kate că Susan Shepherd — și mai ales acea Susan Shepherd care se ivise cu totul neinvitată dintr-un trecut nesemnificativ — ar fi trebuit după toate probabilitățile s-o plictisească pur și simplu pe mătușa Maud, confidenta ei se declară de acord fără să protesteze, împărtășindu-i mirarea. Pe nepoată, cel puțin, Susan Shepherd o plictisea — era limpede ; tînăra fată nu vedea nimic în ea — nimic care ar fi explicat ceva, nici măcar indulgența lui Milly : un fapt mărunt ce devenea la rîndul său, după opinia tinerei americance, semnificativ. Faptul că biata Susie nu însemna nimic pentru ea arunca o lumină asupra fetei frumoase, care însemna mai mult decît arătau aparențele. Era într-un fel un avertisment general pentru prietena sărmanei Susie, făcînd-o să înțeleagă că, într-un anume sens, era foarte bine să fie cît mai atentă. O rodea puțin gîndul că o persoană, care era destul de bună pentru Milly Theale, să nu fie destul de bună pentru o altă fată ; deși, ciudat e că doamnei Lowder i-ar fi putut ușor ierta lipsa indulgenței față de Susan Shepherd. Dar doamna Lowder nu o simțea, iar Kate Croy era indulgentă cu nepăsare ; totuși în cele din urmă, în treacăt fie zis, ea pricepu motivul, iar motivul îi îmbogăți mintea. Nu ajungea oare că fata frumoasă avea, pe lîngă alte douăzeci de calități, și puțină asprime, și nu-i

sugera oare prietenei ei, cum n-o mai făcuse nimeni pînă atunci, că putea exista în acest fapt o frumusețe sălbatică, și chiar un farmec ciudat? Kate nu era aspră cu asprime — ceea ce Milly, neștiutoare pînă atunci, își închipuise a fi singura posibilitate; nu era nici măcar în chip agresiv aspră, ci mai degrabă cu indiferență, defensiv și, cum s-ar spune, din obișnuința de a anticipa. Kate simplifica lucrurile dinainte, se pripea cu bănuielile și știa foarte repede ce anume, cum se spunea la New York, n-o să aibă la inimă. În această privință cel puțin, oamenii înțelegeau evident mai repede în Anglia decît acasă, iar Milly era în stare să-și dea seama, după un timp, cum asemenea instincte puteau deveni obișnuite într-o lume plină de primejdii. Erau mai multe primejdii, evident, în Lancaster Gate decît bănuiai că ar fi la New York sau decît ai fi putut visa că sînt la Boston. În orice caz, fiind conștient de ele, puteai să fii mai precaut, și era o lume remarcabilă acea lume în care puteau să existe precauții, indiferent pe ce temei, împotriva lui Susie.

IX

Milly o compensă însă imediat pe Susie pentru concesiile pe care ar fi fost nevoită să le facă în legătură cu unele aprecieri mai puțin elogioase; căci discuțiile lungi și tîrzii ale celor două prietene cuprindeau nu numai tot ce ofereau și sugerau orele pe care le petreceau separat, dar încă și multe altele. Ea putea fi detașată în măsura în care o cerea ocazia la orele patru după-amiază, dar cu nimeni, și privitor la nimic, nu se desfășura cu libertatea pe care o arăta de obicei discutînd cu Susan Shepherd la miezul nopții. Cu toate acestea, ar fi trebuit să se menționeze mai de mult că nu-i dezvăluise încă — după șase zile — nici o veste care să se compare cu aceea pe care i-o anunță aceasta din urmă, ca rezultat al unei plimbări în societatea doamnei Lowder, de data aceasta în minunatul Battersea Park. Prietenele mai vîrstnice dăduseră cîteva ocoluri pe acolo, în vreme ce tinerele și-au permis unele capricii mai îndrăznețe în admirabilul echipaj reți-

nut pentru Milly la hotel — o trăsură mai grea, mai blazonată, mai nostimă decît avusese vreodată acasă, unde „grajdurile" erau în mod notoriu rău administrate ; iar în cursul repetatelor ocoluri „reieşise", după cum a spus doamna Stringham, că din întîmplare în Lancaster Gate era cunoscut celălalt prieten englez al lui Mildred — domnul acela care lucra pentru ziarul englez (Susie ezită să-i pronunțe numele) și care o întîlnise la New York cu puțin timp înainte de peripețiile lor de acum. Fusese pomenit desigur în Battersea Park — altfel n-ar fi putut să fie identificat ; iar Susie a trebuit firește, înainte de a-și da la iveală contribuția la acea discuție sub forma unei destăinuiri, să spună limpede că era vorba de domnul Merton Densher. Aceasta din pricină că Milly avu la început aerul că nu prea înțelegea despre cine era vorba ; și tînăra știu într-adevăr să se stăpînească, în vreme ce observă că situația era surprinzătoare, iar întîmplarea, una dintr-o mie. Îl cunoștea, atît Maud cît și domnișoara Croy, după cîte pricepuse ea, destul de bine, deși aluzia făcută la el nu indica vreo întîlnire. Nu ea — și Susie sublinie aceasta — a adus vorba despre el ; de fapt nu s-a discutat de el, ci doar s-a menționat în treacăt că era un tînăr ziarist, un cunoscut al doamnei Lowder, care nu demult plecase în „minunata lor țară" — doamna Lowder spunea întotdeauna „minunata voastră țară" — trimis de redacția ziarului. Dar doamna Stringham a prins sensul — cu vîrful degetelor, cum s-ar spune ; și iată în ce consta destăinuirea : ea, fără a socoti că face vreun rău, spusese că domnul Densher era un cunoscut al lui Milly, deși evitase să dea detalii. Doamna Lowder rămăsese evident uimită — se putea spune fără exagerare : apoi dăduse și ea impresia că se reține, și a existat o clipă cînd părea că își ascund ceva.

— Doar că, observă prietena lui Milly, mi-am adus aminte, din fericire la timp, că nu aveam nimic de tăinuit — ceea ce era mult mai simplu și mai plăcut. Nu știu ce are Maud de tăinuit, dar așa s-au întîmplat lucrurile. O interesa, neîndoielnic, faptul că-l cunoști — că te-a întîlnit acasă nu cu multă vreme în urmă. Dar am cutezat să-i spun că timpul a fost prea scurt pentru ca să deveniți prieteni buni. Nu știu dacă am făcut bine.

Indiferent cît timp ar fi cerut această explicaţie, trecură destule clipe — înainte ca femeia mai vîrstnică să-şi fi descărcat conştiinţa — care să-i dea lui Milly prilejul să răspundă că, deşi problema avea fără îndoială însemnătate, ea n-o considera de o însemnătate covîrşitoare. Era într-adevăr ciudat că auziseră de curînd despre singurul englez pe care îl cunoşteau ; nu era totuşi miraculos — cu toţii şi-au dat de multe ori seama că, aşa cum se spunea, lumea era extraordinar de „mică". Era firesc, fără îndoială, ca Susie să nu treacă sub tăcere numele lui. De ce oare ar fi un mister ? — şi ce mister mare ar fi dacă el, întorcîndu-se, ar afla că tăinuiseră cunoştinţa cu el !

— Nu ştiu, Susie dragă, observă fata, ce crezi dumneata că am de ascuns.

— N-are importanţă la un moment dat, răspunse doamna Stringham, ce ştii sau nu ştii despre ceea ce cred eu : căci afli întotdeauna chiar în clipa următoare, iar cînd afli, scumpa mea, în fond nu te prea sinchiseşti. Dar, întrebă ea imediat, ai auzit de el de la domnişoara Croy ?

— Dacă am auzit de domnul Densher ? Nici un cuvînt. N-am vorbit despre el. De ce să vorbim ?

— Că tu n-ai vorbit, înţeleg ; dar că ea nu l-a amintit, îşi dădu cu părerea Susie, poate să însemne ceva.

— Ce să însemne ?

— Ei bine, declară pe dată doamna Stringham, îţi spun totul mărturisindu-ţi că Maud mă roagă să-ţi sugerez că poate ar fi mai bine, deocamdată, să nu vorbiţi despre el : adică să nu-i vorbeşti lui Kate despre el, decît dacă ea îţi vorbeşte mai întîi. Dar Maud nu crede că are s-o facă.

Milly era gata să se angajeze la orice ; dar în privinţa faptelor — atît cît ştiau acum despre ele — totul părea cam complicat.

— Fiindcă este ceva între ei ?

— Nu — după cîte înţeleg, nu ; dar Maud e precaută. Îi e teamă de ceva. Sau, mai bine zis, îi este teamă de tot.

— Îi este teamă, vrei să spui, întrebă Milly, să nu — ă ă — se îndrăgostească unul de altul ?

Susie se concentră, iar apoi avu o inspiraţie :

— Draga mea copilă, ne mişcăm într-un labirint.

— Bineînțeles. Tocmai asta e amuzant ! zise Milly cu o stranie veselie. Apoi adăugă : Să nu-mi spui că — în acest caz — nu există abisuri. Îmi plac abisurile.

Prietena ei o privi — nu rareori se întîmpla — mai grav decît o cerea situația aparentă ; și o altă persoană prezentă în asemenea clipe s-ar fi putut întreba cărui gînd intim încerca buna doamnă să-și potrivească vorbele. Era prea înclinată, fără îndoială, să considere spusele tinerei prietene ca simptome ale unei maladii. Totuși legea ei supremă era să ia lucrurile ușor, cînd fata făcea la fel. Știa să fie nostimă într-un nou fel de a fi nostim — marele talent bostonian ; aceasta fusese, din fericire, nota ei caracteristică în reviste ; și Maud Lowder, pentru care era un lucru într-adevăr nou și care nu mai pomenise așa ceva, o cultiva ca relație mondenă tocmai pentru acest motiv. De aceea acum nu trebuia să fie mai prejos ; cu această stare de spirit puteai de fapt să înfrunți orice.

— Oh, atunci să sperăm că vom ajunge — sînt pregătită pentru tot ce poate fi mai rău — la străfundurile suferinței și păcatului ! Dar i-ar plăcea — și știm și noi asta, nu-i așa ? — ca nepoata ei să se mărite cu lordul Mark. Nu ți-a spus ?

— Dacă mi-a spus doamna Lowder ?

— Nu. Kate. Nu s-ar putea spune că nu știe.

Milly avu, sub privirea amicei sale, un minut de detașare mută. Trăise în compania lui Kate Croy timp de mai multe zile într-o stare de intimitate pe atît de profundă pe cît fusese de neașteptată, și abordînd felurite subiecte ajunseseră în mod clar la anumite limite. Dar acum îi trecu prin minte, înfiorîndu-se, că în eventualitatea unui bilanț al relațiilor dintre ele, ceea ce-i spusese noua ei prietenă ar putea să fie puțin, chiar foarte puțin, în raport cu ceea ce nu-i spusese. Nu-și dădea seama, în orice caz, dacă îi destăinuise ori nu că mătușa ei o hărăzise lordului Mark ; a reieșit însă destul de limpede — ceea ce se putea dealtfel foarte bine ghici — că era implicată în planurile mătușii ei. Într-un fel, pentru Milly, deși ar fi putut șterge faptul cu buretele printr-un gest nervos și simplificator, această bruscă înlăturare a domnului Densher schimba poporțiile, altera toate valorile. Era cu totul ne-

obișnuit faptul că dădea acestei realități o importanță pe care n-ar fi putut defel s-o definească — și se simțea totuși, în aceste clipe, mîndră că era în stare să ascundă imediat importanța pe care o avea într-adevăr. Totuși simți aproape violent că domnul Densher fusese acolo — fusese acolo unde ea stătuse pînă acum în simplitatea ei — înaintea ei. Ar fi fost nevoie doar de încă un moment pentru ca ea să ajungă să vadă abisuri — căci își dorea abisuri — în faptul că el își trecuse sub tăcere, la New York, prietenii englezi. La New York avuseseră puțin timp, într-adevăr ; însă, de-ar fi vrut, Milly ar fi putut să-și dea seama singură că el evitase subiectul domnișoarei Croy, deși domnișoara Croy era un subiect pe care nu era firesc să-l eviți. Trebuia adăugat în același timp că în eventualitatea că tăcerea lui a fost un labirint — ceea ce era absurd, ținînd seama și de sumedenia de alte lucruri despre care nu vorbise — aceasta nu putea decît să-i convină, deoarece se potrivea cu dorința ei, pe care tocmai o exprimase în fața lui Susie. Lucrurile acestea însă se iveau și treceau ; și cele două prietene își ziseră, în chip deosebit de ciudat, că dacă l-au cunoscut toate pe domnul Densher — în afară de Susie, care urma probabil să-l cunoască — întîmplarea era, într-o viață de alergătură continuă, în firea lucrurilor ; și că era amuzant — oh, teribil de amuzant ! — să fii în stare să speri din suflet că dezvăluirea atît de bruscă a acestui fapt avea un „tîlc". Părea să existe oarecum o posibilitate ca pămîntul sau, poate, aerul să fi pregătit o ambianță binefăcătoare ; deși problema acestei posibilități ar fi necesitat, la urma urmelor, o examinare atentă. Adevărul însă — și iată că cele două prietene vorbeau deja despre el, „adevărul" ! — încă nu ieșise la iveală. Se ținea, evident, seama de rugămintea doamnei Lowder către vechea ei prietenă.

Prin urmare, recomandarea doamnei Lowder de a nu i se spune nimic lui Kate — această nemaipomenită atitudine a mătușii Maud — oferea cele mai bune temeiuri pentru a se spera într-o complicație interesantă ; și cînd, după convorbirea pe care am relatat-o, tînăra americancă o întîlni din nou pe Kate, și iarăși nu se menționă nici un nume, tăcerea a fost acceptată de Milly ca începutul unui nou gen de amuzament. Genul acesta era cu atît mai

nou cu cît conținea un mic sîmbure de neliniște ; pînă atunci, cînd se amuza, era mai puțin implicată în situație. Totuși, era destul de emoționant să-ți dai seama că exista un motiv și mai pregnant pentru ca s-o intereseze fata frumoasă, cum continua Kate, chiar și acum, să rămînă pentru ea ; și un motiv — tocmai aceasta era problema — asupra căruia însăși Kate nu putea să aibă vreo bănuială. De două ori astfel, aflîndu-se timp de cîteva ore împreună, Milly se pomeni că o privește pe Kate, că o țintuiește cu privirea la gîndul că era un chip asupra căruia ochii domnului Densher zăboviseră într-un fel mai mult sau mai puțin familiar și care, cu siguranță, se uitase mai degrabă cu încîntare la el. Se stăpîni însă la gîndul că se uitase cu încîntare la mii de alte fețe ; dar acest gînd îi întări impresia despre acea latură a prietenei ei pe care, neîndoielnic, era mai dispusă decît își dădea seama s-o considere drept „cealaltă", nu întru totul descifrabilă. Era de necrezut, și Milly își dădea seama de asta, dar cealaltă latură i se înfățișase brusc atunci cînd descoperise prietenia cu domnul Densher. N-avea scuza de a ști că latura aceasta îi era proprie lui Kate, fiindcă nimic n-o dovedea încă în mod special. N-avea importanță ; cu această nouă latură pe deplin înfățișată acum, Kate venea și pleca, o săruta cînd se întîlneau și se despărțeau, vorbea ca de obicei despre toate, în afară de — căci astfel i se înfățișa acum lui Milly — faptul esențial. Tînăra noastră, ce-i drept, n-ar fi sesizat o diferență atît de netă în aceste două ocazii dacă n-ar fi sesizat în chip deosebit propriile ei trădări posibile. După aceea însă, despărțindu-se, se întrebă dacă nu cumva ea era atît de mult „alta", atît de absorbită de ceea ce nu se spunea ; cel mai straniu fapt fiind că atunci cînd se întrebă, tot mai tîrziu, cum de n-a simțit Kate aceasta, își dădu seama că se afla la marginea unui abis de întuneric. Nu va afla niciodată ce impresii avea Kate cu adevărat despre o ființă ca Milly Theale. Kate n-o să le dezvăluie niciodată unei astfel de ființe — și nu din rea-voință, nici din duplicitate, ci oarecum din lipsa unor termeni comuni — și nici nu-i va înlesni în vreun fel cunoașterea lor.

Ca o astfel de ființă deci, timp de trei sau patru zile, o observă Milly pe Kate, ca și cum ar fi fost o altfel de

frunță ; și în această calitate se duse să facă vizita promisă în Chelsea, cartierul faimosului Carlyle, cîmpul de manevre al stafiei sale, al admiratorilor săi, și reședința „bietei Marian“ la care s-au făcut atîtea referiri, loc ce era într-adevăr neadecvat spiritului ei. Cînd tînăra noastră o văzu pentru prima oară pe biata Marian, o ului faptul că în Anglia, după cîte se vedea, pozițiile sociale ale unor surori puteau fi atît de deosebite, că putea lipsi cu desăvîrșire o bază comună pentru un loc în lume ; o stare de lucruri, înțelegea ea plină de înțelepciune, inerentă unei orînduiri ierarhice, aristocratice. Problema unde anume, în această orînduire, își plasa doamna Lowder nepoata nu era încă pe de-a-ntregul lipsită de ambiguitate — deși Milly era absolut sigură că lordul Mark ar fi putut, dacă ar fi vrut, să fixeze punctul cu exactitate, fixîndu-l totodată și pentru mătușa Maud ; dar era limpede că doamna Condrip se afla, cum s-ar zice, în cu totul altă emisferă geografică. Ea n-ar fi putut, pe scurt, să fie găsită pe aceeași hartă socială și se părea că vizitatorii ei ar fi trebuit să dea filă după filă pînă să răsufle în cele din urmă ușurați și să exprime cu bunăvoință : „Aici !“ Peste prăpastie se aruncase bineînțeles o punte, dar de punte era cu adevărat nevoie, iar impresia aceasta o făcu pe Milly să se întrebe dacă într-un sens general spiritul ce nu cunoștea disciplina locală va fi mai conștient de punți sau de prăpăstii. Acasă, prin contrast, după cîte se părea, nu exista nimic din așa ceva, nici deosebirea însăși de la o poziție socială la alta, și nici, de fiecare parte, și mai ales de una, manierele foarte alese și totodată înăbușirea conștiinței, drept compensare. Înăbușirea conștientă, în orice caz, și manierele foarte alese, deosebirea, puntea, prăpastia, filele atlasului social peste care se sărea — toate acestea, la drept vorbind, au prins viață pentru tînăra noastră în lipsa unui material mai serios, într-o legendă literară ușoară — un ecou pribeag, amalgamat, din Trollope, Thackeray, poate cel mai mult din Dickens — sub înrîurirea căreia pelerinajul acesta o însuflețise. Putea să-i povestească lui Susie după aceea, tîrziu în aceeași seară, că legenda, înainte de a se sfîrși, se derulase limpede, că adoratul autor al romanului *Familia Newcome* a dat în cele din urmă tonul : tabloului lipsin-

du-i astfel mai mult decît sperase, sau mai degrabă vădind mai puţin decît se temuse ea, posibilitatea unui contur pickwickian. Înţelegea prin aceasta, lămuri ea, că doamna Condrip nu se dovedise întocmai o altă doamnă Nickleby, nici măcar — căci ar fi putut să se dovedească aproape orice, din felul cum vorbise îngrijorată biata Kate — o exasperată văduvă Micawber.

Doamna Stringham, la taifasul din miez de noapte, dădu să se înţeleagă cu alean că, oricum ar fi fost evenimentul, acea latură a vieţii engleze i-o dezvăluiau lui Milly tocmai experienţele pe care ea personal părea a fi „menită" — cum spuneau toţi din jurul ei acum — să nu le cunoască : în faţa prietenei care o observa, începuse să aibă asemenea momente de reacţie fantezistă — reacţie în care era din nou Susan Shepherd — faţă de sfera înaltă a convenţiilor rigide în care o transportase copleşitoarea prietenie cu Maud Manningham. Milly nu pierdea din vedere mult timp latura Susan Shepherd şi era întotdeauna gata s-o întîmpine cînd îşi făcea apariţia şi s-o mîngîie uşor, duios şi cu însufleţire, fiind sigură că aveau s-o cultive şi mai departe. Dar în seara aceasta erau preocupate de o altă chestiune, care se dovedi în curînd a fi, în ceea ce o privea pe fată şi referitor la ora petrecută în Chelsea, revelaţia că doamna Condrip, profitînd de cîteva minute cînd Kate urcase în dormitor cu un copilaş cam plîngăcios, adusese vorba deodată, fără nici o „introducere", despre domnul Densher, amintindu-l pe nepusă-masă ca fiind îndrăgostit de sora ei.

— Voia ca eu să ştiu, dacă ţin la Kate, zise Milly — căci ar fi prea îngrozitor, mai ales că s-ar mai putea face ceva.

Susie se minună.

— Pentru ca să nu iasă nimic din asta ? Uşor de zis. Ce să se facă ?

Milly surîse uşor.

— Cred că ar dori să trec des pe la ea, ca să discutăm împreună despre situaţia aceasta.

— Nu-şi închipuie că ai altceva mai bun de făcut ?

Fata însă se lămurise.

— Nimic altceva decît s-o admir și să fiu preocupată de sora ei — pe care ea însăși n-o înțelege defel — și să-mi sacrific timpul și orice altceva pentru asta.

Prietenei mai vîrstnice i se păru că Milly nu mai vorbise nicicînd atît de caustic ; de parcă doamna Condrip ar fi făcut-o să-și piardă cumpătul. Niciodată n-o văzuse doamna Stringham pe prietena ei ca în ultima vreme, plutind parcă, din cauza celor ce se petreceau în sufletul ei, într-o sferă diafană și aurie, în vreme ce supărarea sălășluia dedesubt. Asta i se întîmpla cu Milly — era poezia ei caracteristică ; sau cel puțin era a lui Susan Shepherd.

— Dar a stăruit, continuă Milly, să nu-i destăinuiesc lui Kate ce mi-a spus. Trebuie să păstrez secretul.

— Dar de ce, întrebă pe dată doamna Stringham, este domnul Densher atît de îngrozitor ?

Milly, i se păru ei, avu o ezitare — ceva care sugera o discuție mai amplă cu doamna Condrip decît cea pe care era dispusă poate să i-o relateze.

— Nu atît el, ca persoană. Și-apoi adăugă, cu un oarecare romantism — la ea nu puteai niciodată să știi cînd intervenea romantismul : E vorba de starea lui materială.

— E chiar atît de proastă ?

— Nu are „avere" și nici perspectiva de a avea. Nu are nici un venit și nici capacitatea, după părerea doamnei Condrip, de a-și face vreunul. E sărac „lipit pămîntului", cum se exprimă ea, și zice că știe ce înseamnă asta.

Doamna Stringham căzu din nou pe gînduri și foarte curînd zise :

— Dar nu este oare deosebit de inteligent ?

Milly reflectă o clipă, ca să spună apoi :

— Habar n-am.

La care, deocamdată, Susie răspunse doar cu un „A !" — iar după un minut continuă pe un ton ușor meditativ :

— Înțeleg. Iar apoi : Asta crede și Maud Lowder.

— Că nu va face niciodată nimic ?

— Nu — chiar dimpotrivă : că este excepțional de capabil.

— A, da ; știu — și Milly avu din nou, referindu-se la ceea ce-i mai spusese prietena ei în această privință,

tonul de acum cîteva clipe : Dar interesant e că doamna Condrip susţine că nici mătuşa Maud nu vrea să audă de o asemenea persoană. Domnul Densher, susţine ea — cel puţin aşa mi s-a explicat — n-are să fie niciodată nici cunoscut şi nici bogat. Dacă ar fi faimos, ar fi dispusă, după cîte înţeleg, să-l ajute ; dacă ar fi bogat — fără a fi altceva — l-ar accepta totuşi. Dar aşa cum este, îl consideră tabu.

— Pe scurt, vorbi doamna Stringham de parcă ar fi urmărit un scop, sora ei ţi-a spus totul. Dar doamna Lowder îl simpatizează, adăugă.

— Doamna Condrip nu mi-a spus asta.

— Ei bine, draga mea, totuşi îl simpatizează foarte mult.

— Va să zică, aşa !

După care, resemnată, lăsîndu-se cu un mic oftat în voia unui reflux uşor şi a unei oboseli generale, care se observau în ultima vreme tot mai des la ea, Milly nu mai spuse nimic. Totuşi, problema n-a fost încheiată în seara aceea, iar mai tîrziu n-ar fi putut nici una din ele să spună care a abordat-o din nou. Milly făcu o aluzie, spunînd că pentru toţi — pentru fiecare persoană întîlnită — banul conta înfiorător de mult. Ceea ce o îndemnă pe Susie să rîdă, nu fără duioşie, cu semnificaţia nevinovată că unora le dădea mîna să considere banii cu indiferenţă, în vreme ce altora nu ; după care adăugă, pe bună dreptate, că nu era deloc simplu să deduci după expresia feţei lui Maud Manningham ce loc deţineau banii în existenţa ei. Îşi purta mondenitatea cu mari tăceri potrivite — dacă nu s-ar putea mai degrabă spune că îşi purta detaşarea cu un nobil tupeu, cînd era cazul. Totuşi, oricum s-ar fi exprimat Susie, adevărul este că se gîndea la diferenţa, după felul cum au fost favorizate de soartă, dintre vechea şi noua ei prietenă. Mătuşa Maud şedea oarecum în mijlocul banilor ei, bazîndu-se pe ei şi înconjurată de ei, chiar dacă o făcea într-o manieră inteligentă şi superioară, arătînd semeaţă şi strălucitoare, ca şi cum banii nici n-ar fi existat pentru ea. Milly, în privinţa banilor ei, nu avea nici o atitudine — ceea ce, dintr-un punct de vedere, era poate o gre-

şeală : ea se afla în orice caz departe, la marginea lor, şi nu era nevoie, cum s-ar zice, ca să ajungi la natura ei să traversezi pe vreun drum un colţ din proprietatea ei. Era limpede, pe de altă parte, că doamna Lowder îşi păstra avuţia pentru scopuri, fantezii, ambiţii ce vor părea mărețe, deosebit de generoase, în ziua cînd vor intra în acţiune. Îşi va impune voinţa, dar voinţa i se va exercita doar pentru ca o persoană sau două să nu piardă un avantaj prin nesupunere, dacă puteau fi făcute să se supună. Lui Milly, fiind mult mai tînără, asemenea planuri de perspectivă nu i se puteau imputa : nu era de presupus că urmărea interesele vreunei persoane. Era prea devreme, fiindcă nu-şi urmărea nici interesul personal. Chiar celei mai bogate femei, la vîrsta ei, îi lipseau motivele, iar pentru Milly, neîndoielnic, mai era destul timp pînă să apară un motiv. Ea era deocamdată frumoasă, simplă, sublimă şi fără motiv — indiferent dacă îi ducea lipsa şi întindea vag mîna după el, sau nu ; dar chiar şi avînd un motiv, calităţile ei ar fi rămas în fond aceleaşi. Numai că în această eventualitate ar fi putut să adopte, ca mătuşa Maud, o atitudine. În orice caz, prin această asociaţie de idei se înfiripă din nou conversaţia celor două eroine ale noastre, cea mai vîrstnică întrebînd-o pe cea mai tînără dacă în după-amiaza aceea ea afirmase că domnul Densher era un cunoscut al ei.

— A, nu — n-am spus că l-am întîlnit. Mi-am amintit, explică ea, de dorinţa doamnei Lowder.

— Dar dorinţa, observa prietena ei după o clipă, era să nu-i destăinuieşti nimic lui Kate.

— Da — însă doamna Condrip i-ar fi spus imediat.

— Cum aşa ? Doar trebuie să-i displacă să discute despre el.

— Doamnei Condrip ? întrebă mirată Milly. Cel mai mult i-ar place ca sora ei să ajungă să aibă o părere proastă despre el ; şi dacă ceva ce poate să-i spună ar contribui la asta...

Şi Milly se opri brusc, de parcă prietena ei ar fi înţeles urmarea.

Doamna Stringham voia numai să afle ce înțelegea Milly.

— Vrei să spui că ar vorbi imediat ?

Doamna Stringham deduse că asta voia Milly să spună, însă mai rămînea o întrebare :

— Dar cum poate să-i facă rău faptul că îl cunoști ?

— A, nu știu. Nu atît faptul că îl cunosc, ci că m-am ferit să-i spun că-l cunosc.

— Oh, făcu doamna Stringham ca și cînd ar fi vrut s-o liniștească, dar nu te-ai ferit tu, ci mai degrabă domnișoara Croy.

— Da, dar nu ea a tăinuit faptul că-l cunosc, zîmbi Milly.

— A tăinuit doar faptul că-l cunoaște ea ? Ei, atunci responsabilitatea este a ei.

— Da, zise fata oarecum fără consecvență, numai că ea are dreptul să facă ce vrea.

— La fel și tu ! zîmbi Susan Shepherd.

Milly o privi ca și cum ar fi fost aproape venerabil de simplă, dar și cu un aer de parcă tocmai de aceea o iubea.

— Nu ne certăm din pricina asta, Kate și cu mine, deocamdată.

— Voiam doar să zic, explică doamna Stringham, că nu văd ce are doamna Condrip de cîștigat.

— Dacă îi spune lui Kate ? Și adăugă, după ce se gîndi puțin : Voiam doar să spun că nu văd ce aș avea eu personal de cîștigat.

— Dar va trebui să se afle odată și odată — că vă cunoaște pe amîndouă.

Milly nu prea era de acord.

— Vrei să spui atunci cînd se va întoarce ?

— O să vă găsească pe amîndouă aici și e greu de crezut că se va face că n-o cunoaște pe una, de dragul celeilalte.

În sfîrșit, priviră situația cu oarecare umor.

— S-ar putea să dau de el înainte, spuse fata. Aș putea să-i șoptesc discret, cum se zice pe-aici, că nu trebuie să mă cunoască atunci cînd ne vom întîlni. Însă și mai bine ar fi să plec.

— Vrei să fugi de ei ?

Foarte curios, Milly păru pe jumătate să accepte ideea.

— Nu știu de ce anume vreau să fug !

Răspunsul i se păru femeii mai vîrstnice molcom și duios, risipind orice nevoie de explicație. Își dădea seama tot timpul că relația lor plutea parcă, asemenea unei insule din sud, într-o mare întinsă și caldă, ce forma pentru orice posibilitate imaginabilă o margine, o sferă exterioară a emoției generale ; iar efectul unei întîmplări anume era că marea scufunda insula, că marginea inunda textul. Acum trecu peste ea valul cel mare.

— Am să merg cu tine oriunde dorești.

Dar Milly își recăpătă cumpătul.

— Draga mea Susie, cum te mai exploatez !

— O, asta încă nu e nimic.

— Nu, într-adevăr — față de ce va veni.

— Nu ești — și n-are rost să te prefaci — zise draga de Susie care încercase s-o înțeleagă, atît de zdravănă și de puternică cum țin cu morțiș să fii.

— N-ai decît să ții — cu cît mai mult cu atît mai bine. Dar în ziua cînd voi arăta puternică și zdravănă ca dumneata, să știi, continuă Milly, în ziua aceea am să fiu destul de puternică și de zdravănă ca să te părăsesc ușurel pentru totdeauna. Asta-i situația, continuă ea să-și dezvolte ideea, cînd chiar și cele mai *beaux moments* nu pot să te pregătească, după cît se pare, pentru ceva mai vesel decît un cimitir frumos. Fiindcă am trăit în toți acești ani de parcă aș fi fost moartă, voi muri fără îndoială de parcă aș fi vie — exact așa cum mă vrei dumneata. Așa că, vezi, încheie ea, n-ai să știi niciodată de fapt ce-i cu mine. Decît atunci cînd voi muri ; iar atunci ai să știi că nu mai sînt.

— Mi-aș da viața pentru tine, zise Susan Shepherd după o clipă.

— Mii de mulțumiri ! Atunci, mai bine rămîi aici pentru mine.

— Dar nu putem sta la Londra în august și nici în săptămînile ce urmează.

— Atunci, să ne întoarcem.

Susie tresări.

— Înapoi în America ?

— Nu, în străinătate, în Elveția, Italia, oriunde. Cînd spun să rămîi „aici" pentru mine, continuă Milly, mă gîndesc să rămîi cu mine oriunde aș fi, chiar dacă deocamdată n-am ști nici una dintre noi unde. Nu, stărui ea, nu știu în ce situație mă aflu, și dumneata nu vei ști niciodată, dar n-are importanță — și adevărul este, încheie oprindu-se o clipă, că totul va trebui să iasă la iveală.

Prietena ei ar fi avut impresia că glumește, dacă trecerea de la gravitate la veselie n-ar fi fost atît de subtil nuanțată, încît contrastele nu apăreau niciodată puternice. Ea compensa pierderea gravității prin pierderea voioșiei ; dacă nu era, adică, uneori atît de serioasă cum ar fi fost de dorit, cu siguranță că alteori nu era atît de nepăsătoare cum i-ar fi plăcut ei să fie.

— Trebuie să înghit hapul. Problema nu este, în orice caz, că totul „va ieși la iveală", adăugă ea, ci că doamna Condrip îi va prezenta lui Kate situația în așa fel încît să-l denigreze.

Însoțitoarea ei se miră.

— Dar de ce pe el.?

— Ei, dacă pretinde că o iubește !

— Și „pretinde" numai ?

— Vreau să spun, dacă el, cît timp se află pe alte meleaguri și ea are încredere în el, o uită și face curte altora.

Amendamentul o făcu pe Susie să ajungă, pare-se, cu voioșie la liman.

— Ți-a făcut ție — omul acela fals — curte ?

— Nu — dar nu despre asta e vorba. E vorba de ceea ce ar putea alții s-o convingă pe Kate să creadă.

— Adică să-i spună că, deoarece el ți-a cultivat mai mult sau mai puțin prietenia, ca să nu mai vorbim de straniul tău farmec, ar fi fost gata, dacă l-ai fi încurajat ?

Milly nici nu aprobă și nici nu făcu vreun comentariu ; zise doar după o clipă, parcă în mod voit cufundată în visare :

— Nu, nu cred că ea ar dori să dea de înțeles că eu i-aș fi făcut avansuri ; fiindcă asta ar sublinia doar fidelitatea lui. Vreau să spun, adăugă în sfîrșit, pare-se cu o supremă

ardoare, că faptul de a-l considera cît de cît în stare să dea motive de gelozie ar ajuta-o evident — deoarece îi este teamă de el — să-l denigreze în ochii surorii ei.

Susan Shepherd recunoscu în această explicație semnele unei dispoziții spre motivări care ar fi putut împodobi cu grație chiar și pe una din eroinele ei din Noua Anglie. Însemna să scormonești prin toate ungherele ; dar asta făceau eroinele din Noua Anglie, și apoi era interesant deocamdată de văzut cîte s-a apucat să scormonească tînăra ei prietenă. Dar, în fine, nu sondau ele adîncurile ? Se amuzau cum puteau.

— Oare nu este mai curînd probabil, întrebă ea, ca doamna Condrip să urmărească, de fapt, ca el să-i apară lui Kate (care-i cuvințelul acela ?) flușturatic... ?

— Și ?...

Dar nu termină ce voia să spună, și de fapt nici Milly pare-se nu putu să termine.

— Ei bine, se va întîmpla ceea ce se întîmplă adesea — după binecuvîntatele noastre legi și obiceiuri, cel puțin ; va înflăcăra sentimentele lui Kate în loc să le slăbească.

Era o idee bună, însă fata rămase privind în gol.

— Sentimentele lui Kate ? Oh, de asta n-a vorbit. N-aș crede, adăugă ea de parcă ar fi creat în mod inconștient o impresie greșită, n-aș crede că doamna Condrip își închipuie că e îndrăgostită.

Doamna Stringham, la rîndu-i, privi în gol.

— Atunci, de ce se teme ?

— De faptul că domnul Densher ar putea să stăruie și, în cele din urmă, să iasă ceva.

— A, zise Susie, puțin descumpănită, merge cu gîndul cam departe !

Auzind acestea, Milly dădu glas unuia din „spiritele" ei neașteptate și greu de înțeles :

— Nu — numai noi facem asta.

— Ei bine, să nu ne intereseze mai mult situația lor decît le interesează pe ele !

— Bineînțeles, încuviință fata imediat.

Mai rămînea însă o problemă, și ea ținea să lămurească lucrurile.

— Dar ea n-a spus ce gîndește Kate.

— Adică, își închipuie că sora ei nu ține la el ?

O clipă, păru din nou că Milly nu prea era sigură de ce voia să spună ; dar se hotărî :

— Dacă ar ține la el, doamna Condrip mi-ar fi spus-o.

Susan Shepherd păru să se minuneze pentru ce mai discutau.

— Dar ai întrebat-o ?

— Oh, nu !

— Aha ! zise Susan Shepherd.

Milly însă îi explică imediat că n-ar fi întrebat-o pentru nimic în lume.

Cartea a cincea

X

Lordul Mark se uita astăzi la ea de parcă ar fi vrut neapărat să-i smulgă destăinuirea că, inițial, îl nedreptățise ; și intenția lui se întemeia pe faptul că se simțea îndreptățit să primească mărturisirea ei, și să obțină orice avantaj posibil de pe urma acesteia ; îl preocupa ceva, la urma urmelor, destul de mult, pentru a-i crea ei impresia absurdă că i se destăinuia cu adevărat — între ei nepunîndu-se atunci problema de a nedreptăți sau nu. Se prezentase la hotel, o găsise și pe ea și pe Susan Shepherd, fusese „politicos" cu Susan — o nuanță pe care imaginația lui Susan o sesizase cu duioșie ; apoi mai veni o dată, însă ele nu erau acasă, după care veni încă o dată și le găsi ; și le dădu de înțeles limpede că dacă nu ar fi fost totul la sfîrșit — lucru pe care-l puteau simți în atmosfera vlăguită a sezonului care își dădea ultima suflare — ele ar fi putut merge oriunde ar fi dorit. Impresia lor — sau, în orice caz, modesta lor scuză — era că nu exista un loc unde ar fi dorit să meargă ; aveau doar simțămîntul că le plăcea, indiferent unde s-ar fi aflat, locul în care fuseseră aduse. Astfel gîndeau de obicei — ceea ce putea să fie, într-adevăr, un fapt cu desăvîrșire firesc : impresiile lor fiind adunate în acea după-amiază, printr-o întoarcere favorabilă a roții norocului, într-un splendid mănunchi, o ofrandă, un braț de flori dintre cele mai rare. Se aflau în prezența ofrandei — fuseseră conduse spre ea ; și dacă ar mai fi avut încă obiceiul să se înțeleagă din priviri de la distanță, mîna lordului Mark, și-ar fi spus ele în tăcere, era mîna care mișca roata. Atingerea lui, la o analiză sumară, marcase deosebirea — deosebirea în sensul de a nu fi pierdut o experiență atît de frumoasă și de interesantă, cum spuse chiar atunci de mai multe ori Susie, atît în numele ei cît și al acelora interesați ; deosebirea și în sensul că nici doamna Lowder n-o pierduse, deși aparent cu doamna Lowder veniseră, și deși tînăra noastră cu doamna Lowder se întreținuse în jumătatea de oră cînd a avut cea mai plăcută reacție sufletească la scena amintită.

Marea reședință istorică, dincolo de terasă și grădină, ca un centru al unei compoziții de Watteau, aproape extravagant de măreață, dădea impresia de aur vechi, cu o patină dată de calitatea aerului saturat de arșița verii, dar pretutindeni în armonie cu bunul gust. O mulțime de lucruri, după aprecierea ei, păreau în această ordine de idei să i se fi întîmplat în ora precedentă — lucruri ce se exprimau prin cunoașterea unor oameni noi, încîntători, prin plimbări în săli cu armuri, cu tablouri, scrinuri, tapiserii, măsuțe de ceai, într-un asalt ce-i amintea că această bogăție a stilului era semnul fericirii hărăzite. Bogăția stilului era marele recipient, în vreme ce tot restul, agreabilele contacte personale, urarea de bun venit în chip firesc murmurată, vîrsta onorabilă a gazdelor ilustre, totul atît de distins și atît de simplu, atît de public și în același timp atît de discret, deveneau doar unul sau altul din elementele infuziei. Elementele se contopeau și dădeau aromă sorbiturii, iar esența lor putea să-i apară distilată în ceșcuța de cafea de la gheață pe care o acceptase oarecum distrată de la cineva, în vreme ce un curent mai năvalnic continua, cumva, s-o țină la suprafață. Acesta era răspunsul proaspăt pe care îl dădea viața ei tînără, prospețimea din prima și unica ei înflorire. Ceea ce produse acum un fel de punct culminant era, poate, faptul că își dădea seama, prin mătușa Maud, de ceea ce se întîmpla. Nu putea să fie mai puțin decît un punct culminant pentru o biată și fragilă tînără fată căreia i se dădea deodată a înțelege că i se întîmpla ceva — căci într-adevăr asta făcea doamna Lowder. Totul era măreț, desigur, apărînd în tablouri mărețe, și fără îndoială tocmai caracteristic unei vieți strălucite — deoarece viața strălucită, cum și-o reprezenta vag, era desigur trăită omenește — era că toate impresiile ce se înscriau în aria acestei vieți împrumutau din strălucirea ei ; totuși, lăsînd asta la o parte, îți rămînea întipărită, de parcă purta pecetea oficială, ora în care erai în stare să înțelegi atît de ușor amabilitatea caldă a unei prietene. „Trebuie să rămîi printre noi — trebuie să rămîi ; orice altceva e imposibil și ridicol ; nu știi încă, fără îndoială n-ai cum să știi ; dar vei ști în curînd : poți rămîne în orice situație." Fusese ca o consacrare murmurată, urmînd urării de bun venit murmurate ; și chiar de-ar fi

făcut doar parte din ebrietatea spirituală a mătușii Maud — căci draga de ea, după cîte se vede, prezida cu fast ziua din punct de vedere spiritual — însemna pentru Milly, atunci și după aceea, punctul cel mai înalt pe care-l atinsese imaginația. Acesta avea să fie sfîrșitul scurtei paranteze care se deschisese mai deunăzi în Lancaster Gate, cînd lordul Mark o informase că ea avea „succes“ — coarda era deci din nou atinsă ; și cu toate că nu avusese revelații distincte, numărate, existaseră în spațiul și timpul acela, după cum am văzut, o mulțime de incidente. Fuseseră de trei ori mai multe, și toate neașteptate și interesante — chiar dacă pînă acum nu avusese loc marea revelație — decît se putea aștepta să se întîmple în trei săptămîni nepregătite. Doamna Lowder organizase un „roi“ în jurul lor, însă după cum își dădea mai bine seama acum Milly, din elemente oarecum combinate la întîmplare. De aceea, dacă în acest moment avea motive — cu totul personale — să creadă că paranteza se va închide, avea și în privința însoțitoarei ei o presimțire aproape la fel de profundă. Paranteza se va închide cu acest admirabil tablou, dar admirabilul tablou va arăta că nici mătușa Maud nu era pe deplin sigură dacă era sortită să rămînă în el. Nu făcea altceva decît să se convingă pe sine că totul mergea de minune — ceea ce Milly nu putea să nu observe — în timp ce căuta ostentativ s-o convingă pe fată. Era amuzant, fata o simțea din plin, cum căuta s-o convingă pe ea, cu toate că în fond tînăra noastră avea prea puțin nevoie și nici nu găsea că alte asemenea încercări dăduseră greș. Mai ales în clipele cînd, recunoscătoare, sorbea cafeaua de la gheață, se întreba îndeosebi — pătrunsă de o răscolitoare îndoială asupra propriei sale înțelepciuni — ce legătură avea lordul Mark cu prezența ei acolo, sau cel puțin dacă asta o amuza. N-ar fi fost greu ca, după cinci minute, să simtă că o asemenea relație era încîntătoare. Poate că din nou, totul, orice, era pur și simplu fermecător atunci cînd erai pe drept cuvînt și pe deplin fermecat ; dar sincer vorbind, nu bănuise că o asemenea întrunire mondenă putea da naștere înțelegerii prietenești ce parcă îi învăluia în prezent. Se aflau, mulți dintre ei, lîngă cortul mare înălțat pe un petic de pajiște.

ca un templu al înviorării care părea să aibă proprietatea — ceea ce era foarte bine — de a o face pe Milly să se gîndească la o „recepție“ dată de un principe indian ; cafeaua ei de la gheață fusese o consecință a acestei imagini, în care continua să se încadreze perfect societatea elegantă răspîndită în jur. Unii din ei puteau reprezenta contingentul „prinților băștinași“ — termen familiar, dar nu mai puțin gregar și distins ! — iar lordul Mark ar fi putut să fie unul din ei, deși el se prezenta de preferință ca prieten al familiei. Avea în vedere, desigur, familia din Lancaster Gate, în care includea noii membri americani și o includea mai cu seamă pe Kate Croy — o tînără de care era extrem de ușor să ai grijă. Ea cunoștea oamenii, și oamenii o cunoșteau pe ea, și era cea mai frumoasă ființă de acolo — această din urmă afirmație fiind făcută de Milly mătușii Maud, într-un fel de blîndă nebunie din miez de vară, într-un elan al carității, asemenea unui zbor de ciocîrlie.

Kate avea, în ochii noii ei prietene, calitatea extraordinară și atrăgătoare de a apărea la un moment dat ca o străină frumoasă care nu mai avea nici un fel de relații și își pierdea identitatea, lăsînd un timp imaginația să facă ce vroia cu ele, înfățișîndu-se doar ca o persoană frapantă de la distanță, tot mai plăcută în timp ce o priveai, dar mai presus de orice un subiect al curiozității. Nimic n-ar fi putut să-i dea ei, ca parte a unei relații, o impresie de mai mare prospețime decît convingerea — ivită la un moment dat în minte — că era atît de curioasă în legătură cu Kate de parcă n-ar fi cunoscut-o. S-a întîmplat, am dedus noi, cînd Milly a întîlnit-o imediat după ce auzise de la doamna Stringham că îl cunoștea pe Merton Densher ; Kate îi apăru atunci într-adevăr alta și, după cum recunoscu Milly că ar spune un spirit cu adevărat critic, într-un fel mai obiectiv ; iar tînăra noastră prevăzu atunci că ea i se va înfățișa adesea astfel. Exact așa se întîmpla și în după-amiaza asta ; iar Milly, care se amuza în sinea ei, deținînd parcă secretele unei fetițe ce se joacă cu păpuși deși convențional vorbind e „prea mare“, își imagina ce ar fi putut să creadă despre ea, cum ar fi clasat-o dacă n-ar fi cunoscut-o. Kate deveni astfel, în răstimpuri, o figură condiționată doar de marile fapte ale aspectului, o figură ce tre-

buia așteptată, numită și încadrată. Acesta nu era desigur decît un mod de a sesiza că nu depindea decît de ea să fie în special ceea ce ocazia, oricare ar fi fost ea, pretindea, cînd pretenția era dintre cele mai mari. Existau probabil în acest sens destule modalități de a exprima o asemenea idee despre Kate ; o modalitate ar fi fost, de pildă, să se spună că era hărăzită să slujească mărețe scopuri mondene. Milly nu era tocmai sigură că știe care puteau să fie acele mărețe scopuri mondene — dacă nu cumva a exercita un asemenea farmec într-un asemenea cadru era tocmai un exemplu în această privință ; s-ar fi bazat pe faptul că știa prea bine că ele existau, în orice caz pentru prietena ei. Erai acuzat de superficialitate dacă te limitai să spui, dînd glas amuzamentului, că tot ceea ce făcea era perfect — deoarece același lucru se putea spune adesea și despre cei „insuportabili" ; totuși, în efuziunea ei în fața mătușii Maud, trebui să se mulțumească cu atît — adăugînd ca o slabă compensație că tînăra ei prietenă era încîntătoare. Afirmația slujea totuși scopului, întărea legătura care le unea deocamdată pe cele două tinere, cu alte cuvinte extrăgea ca o picătură aspectul trandafiriu al relației din punctul de vedere al doamnei Lowder. Aceasta era situația căreia, în cea mai mare parte a timpului ce rămăsese în acea ocazie, Milly trebuia să-i acorde atenție ; fapt ce n-a împiedicat însă jocul permanent al opiniilor schimbătoare, al ciudatelor amăgiri ale minții, asupra cărora am și aruncat o privire.

Doamnei Lowder i s-a părut destul de simplu să răspundă, în legătură cu Kate, că era într-adevăr un articol de lux, bun de purtat prin lume ; a fost singura aluzie la apariția ei „perfectă" din acea zi. Nu era suficient de vizibil că tocmai ca articol de lux fusese de multă vreme apreciată și așteptată ? Exaltarea lipsită de rafinament putea fi reținută, dar cu toate acestea împrejurarea arăta că pluteau parcă cu toții în neștire pe albastrele ape. Totul se rezuma din nou la lordul Mark, care trecea, reapărea și zăbovea puțin în fața lor ; el personal dădea nota de albastru — ca o jurubiță de mătase atîrnată la îndemîna țesătoarei. Suveica mătușii Maud, ce se rotea în voie, lua cîte o lungime din fir la intervale ritmice ; și unul din adevărurile care licăriră în mintea lui Milly era că el știa și

accepta să fie inclus în țesătură. Parcă ar fi vrut să ajungă la o înțelegere cu ea, pe socoteala doamnei Lowder, înțelegere pe care ea n-ar fi acceptat-o ; nu i-ar fi convenit pentru nimic în lume ca el să declare limpede că nu le-ar fi dus la Matcham — sau în fine altundeva — doar pentru *les beaux yeus* ai mătușii Maud. Ceea ce a făcut el — lucru lesne de bănuit — a fost ceva ce se aștepta de cîtva timp zadarnic din partea lui : și cu toții profitau acum de o schimbare oarecum neașteptată, adică de împlinirea unei speranțe. Cauza nu trebuia s-o privească pe Milly ; și nu exista, din fericire, pericolul de a auzi direct de la el că greutatea, că importanța persoanei ei trăsese în cumpănă. Atunci, de ce era oare un efect al participării lui difuze și estompate faptul că ar fi putut foarte bine să-i zică : „Da, s-o lăsăm pe scumpa doamnă să-și urmeze calea ei ? De vreme ce-i aici, poate să rămînă“. Și ar fi putut să adauge : „Și n-are decît să creadă ce vrea. Dar dumneata și cu mine sîntem altfel“. Milly știa că ea era într-adevăr altfel — îl privea personal dacă el era sau nu altfel ; dar mai știa că, la urma urmelor, chiar și atunci cînd erau foarte clare, „povețele“ lordului Mark erau tacite. El n-o obliga — acest fapt reieșea iarăși — absolut la nimic. Era la fel de ușor s-o lase pe doamna Lowder în voia ei. N-avea decît — și asta nu știrbea nimic.

— Trebuie să rămîi în continuare la noi ; poți să rămîi, știi, în orice situație care îți convine ; în oricare, oricare, absolut oricare situație, draga mea copilă — și sublinierea ei avea un anume înțeles. Trebuie să-ți faci căminul aici, cu noi : și ai într-adevăr posibilitatea să-ți creezi cel mai frumos cămin din lume. Să nu faci cumva vreo greșeală — nici o greșeală ; și lasă-ne pe toți să ne gîndim puțin la dumneata, să avem grijă de dumneata și să veghem asupra dumitale. Mai ales trebuie să mă ajuți în privința lui Kate și trebuie să mai rămîi pentru ea ; de mult nu m-am mai bucurat de ceva ca de prietenia voastră. E frumoasă, e grozavă, e extraordinară. E perfectă fiindcă s-a înfiripat cu ajutorul scumpei și încîntătoarei noastre Susie, care mi-a fost redată după atîția ani, printr-un asemenea miracol. Nu — acest lucru e mai minunat pentru mine chiar decît faptul că dumneata și cu Kate vă înțele-

geţi atît de bine. Dumnezeu a fost bun cu mine — absolut ; fiindcă n-aş fi putut, la vîrsta mea, să leg o prietenie nouă, o adevărată prietenie. E ca şi cum ţi-ai schimba bancherii după vîrsta de cincizeci de ani : nimeni nu face aşa ceva. De aceea Susie mi-a fost păstrată, aşa după cum se pare că păstraţi oamenii în minunata voastră ţară, în levănţică şi hîrtie roz — apărînd în cele din urmă parcă de-a dreptul dintr-un basm — iar dumneata eşti zîna din basm.

Milly răspunse cu recunoştinţă că o asemenea descriere o face să se simtă într-adevăr înveşmîntată în hîrtie roz parfumată cu levănţică. Dar mătuşa Maud nu se lăsa descurajată de o glumă uşoară. Ba mai mult, interlocutoarea ei putea să-şi dea seama că îşi susţinea părerea cu o perfectă sinceritate. Era la această oră, într-un sens, o femeie foarte fericită, şi o parte din fericirea ei ar fi putut să provină tocmai din faptul că afecţiunile şi opiniile ei erau, ca niciodată, într-un deplin acord. Fără îndoială că o iubea pe Susie ; dar o iubea şi pe Kate, şi-l iubea şi pe lordul Mark, le iubea pe nostimele şi bătrînele lor gazde, iubea pe toată lumea din jur, pînă la slujitorul care venea să ridice farfuria goală de îngheţată a lui Milly — şi chiar şi pe Milly însăşi, care era, în vreme ce vorbea, într-adevăr conştientă că o înfăşura pulpana unei mantii protectoare, un adăpost greu ca un covor oriental. Un covor oriental era un lucru pe care doreai să păşeşti, mai degrabă decît să te acoperi cu el ; totuşi, dacă fata se va înăbuşi, asta nu se va întîmpla, simţea ea, din greşeala doamnei Lowder. Unul din ultimele lucruri pe care avea să şi le amintească mai tîrziu era felul în care mătuşa Maud continua să spună că ea şi Kate trebuiau să fie mereu alături, deoarece împreună puteau face orice. De fapt, planurile le făcea pentru Kate ; dar extinse şi înălţate acum, planurile solicitau într-un fel şi prosperarea lui Milly, pentru ca să opereze din plin, aşa după cum prosperarea lui Milly o presupunea pe cea a lui Kate. Era un plan încă nebulos, oarecum derutant, dar neîndoielnic cutezător şi generos şi o făcea pe tînăra noastră să înţeleagă ce anume spusese Kate despre posibilităţile mătuşii ei, precum şi caracterizările lui Susan Shepherd. Una dintre cele mai frecvente caracterizări pe buzele ei fusese aceea că draga de Maud era o forţă naturală.

XI

Un prim motiv, trebuie să adăugăm, pentru care diverse impresii nu i s-au limpezit tinerei fete decît mai tîrziu, a fost că în acest stadiu s-au pomenit date la o parte, suferind o puternică reprimare, de către o convorbire degajată de un sfert de oră — singura pe care o avut-o cu lordul Mark.

— Ați văzut tabloul din casă, portretul acela frumos ce vă seamănă atît de mult ?

Puse această întrebare în vreme ce stătea în fața ei, insinuînd subtil că sforile pe care le-ar fi tras, și de care totuși nu voia să-i amintească, nu constituiau tocmai un motiv ca să n-aibă nici o bucurie.

— Am trecut prin încăperi și am văzut tablouri. Dar dacă eu „semăn" cu ceva atît de frumos cum mi s-au părut a fi cele mai multe portrete — !

Milly avea nevoie, cu alte cuvinte, de o dovadă pe care el se grăbi să i-o dea. Semăna leit cu minunatul Bronzino, pe care trebuia neapărat să-l contemple. O chemă astfel din mijlocul celorlalți și o conduse în casă, cu atît mai ușor cu cît tocmai interiorul casei o atrăsese pe Milly în cercu-i vrăjit. Nu intrară însă imediat ; mergeau fără grabă, cu nenumărate opriri firești și cu ușoare poticniri, determinate mai ales de apariția în fața lor a unor doamne și domni, singuri, perechi, în grupuri, care îi opreau, rostind cu insistență : „Ascultă, Mark !" Ea nu prea deslușea ce spuneau ; o surprindea mai ales faptul că îl cunoșteau în chip atît de intim și că și el îi cunoștea, iar în rest îi dădeau impresia unor oameni plimbîndu-se, plutind parcă mai la întîmplare decît ei, figuranți în cea mai mare parte perimați, fie bărbați spilcuiți ori femei în aparență la fel de elegante. Poate că se mișcau datorită unei vechi inerții, dar se țineau încă bine și erau arătoși, deoarece mai aveau cu siguranță mult de trăit și impresia ei era că auzea glasuri plăcute, mai plăcute decît ale actorilor, vorbe prietenoase, dar goale, și că ei aruncau priviri lungi și galeșe. Privirile galeșe o examinau, privirile galeșe se potriveau cu o simplitate aproape mărturisită vorbelor lipsite de noimă : „Ascultă, Mark" ; exista o sugestie foarte transparentă din par-

tea lui, apărînd ca ceva plăcut și firesc că, dacă ea n-avea nimic împotrivă, să le dea voie oamenilor, biete făpturi, să se bucure de prezența ei.

Ciudat era că o făcea pe ea însăși să creadă, de dragul amuzamentului, în bucuria pe care o răspîndea buna ei dispoziție de acum, apreciată de lordul Mark doar prin comportare — fiindcă reținerea lui, ca mijloc de exprimare, era într-adevăr uluitoare. Era, după cum putea ușor să vadă, un carnaval obișnuit și blînd al bunăvoinței — londonezi de toate soiurile, strînși laolaltă, dar care mai ales se cunoșteau unii pe alții și care, în felul lor, păreau neîndoielnic curioși. Se răspîndise vestea că ea era acolo; puneau întrebări despre ea; cel mai ușor lucru era să treacă prin furcile caudine alături de el, după cum la fel de ușor era să aibă încredere în el, în general. Oare ea nu știa, în mod pasiv, cît de puțin îi voiau ei răul? — astfel încît n-avea importanță dacă el îi prezenta ori nu. Foarte ciudat i se părea eventual lui Milly felul sigur și indiferent in care răspundea privirii fixe și afabile ce denota parcă în asemenea cazuri cea mai rafinată civilizație. De zvonul ce se „răspîndise" în legătură cu ea se făcea atît de puțin vinovată, încît să accepte ciudățenia fără discuție putea să fie un mod ca oricare altul de a simți viața. Se gîndi inevitabil la felul în care probabil era descrisă: o tînără americancă, teribil de bogată, care apărea atît de stranie privirilor, dar drăguță, negreșit, cînd o cunoșteai; și n-a avut într-adevăr decît o clipă de speculație în legătură cu fabulațiile și fanteziile lansate poate inițial. Se întrebă doar o dată dacă Susie ar fi putut, lucru totuși greu de crezut, să pălăvrăgească despre ea; și întrebarea a fost numaidecît alungată pentru totdeauna din mintea ei. Își dădu seama de fapt imediat și cu perspicacitate pentru ce o „alesese" pe Susan Shepherd; avusese din primul moment convingerea că era ultima persoană din lume care ar fi putut să fie gură spartă. Astfel că nu era greșeala lor, cu siguranță că nu, și orice lucru, dacă era să se întîmple, se va întîmpla; și pentru ea totul se învălmășea acum din nou, iar privirile binevoitoare rămîneau priviri binevoitoare — de-ar fi fost numai acesta singurul rău! Intră cu însoțitorul ei în casă; trecură în grabă și în mod fericit peste toate întîmplările. Tabloul lui Bronzino era, pare-se, într-o încăpere din fundul

casei, iar lumina prelungă de după-amiază stăruia pe petele de culoare veche şi îi pîndea, în timp ce înaintau, în colţuri şi în încăperile ce li se deschideau în faţă.

Lui Milly i se păru tot timpul că lordul Mark avusese de fapt în vedere altceva decît acest pretext rostit ; de parcă ar fi vrut să-i spună ceva şi — cu bună ştiinţă, dar nu jenant, ci delicat doar — ar fi şovăit. În acelaşi timp, parcă lucrul acela fusese de fapt spus în clipa cînd tabloul le apăru în faţa ochilor ; căci părea să însemne : „Lăsaţi-l, vă rog, pe omul care nu e un neghiob să vă ocrotească puţin." Lucrul acesta se petrecuse oarecum cu ajutorul lui Bronzino ; nu părea să fi avut înainte vreo importanţă pentru ea dacă el era sau nu neghiob ; dar acum, aflîndu-se acolo, se bucura că nu era ; şi îi părea bine că reveneau la ceva ce suna ca şi aluzia atît de recentă a doamnei Lowder. Şi se voia să fie ocrotită — şi nu asta voiau *à peu près* toţi oamenii cu priviri binevoitoare ? Încă o dată lucrurile se învălmăşeau — frumuseţea şi istoria şi dezinvoltura şi splendida strălucire din miez de vară : era un fel de culme magnifică, zorii trandafirii ai unei apoteoze ivindu-se în chip curios atît de timpuriu. S-a întîmplat de fapt că, după cum şi-a dat seama ulterior, lordul Mark n-a spus ceva deosebit — ea era aceea care a spus totul. N-avea încotro — simţi că trebuia să spună ; iar motivul era că se pomeni, în primul moment, uitîndu-se printre lacrimi la misteriosul portret. Poate că lacrimile ei făceau în clipele acelea ca portretul să pară atît de straniu şi de frumos — atît de minunat cum spusese el : portretul unei tinere femei pictat magnific, inclusiv mîinile, şi magnific înveşmîntată ; o faţă aproape lividă şi totuşi frumoasă în tristeţea ei, împodobită cu un păr bogat prins într-un coc înalt şi care probabil, înainte ca timpul să-şi fi lăsat urmele, avea ceva în comun cu a ei. Doamna în cauză în orice caz, cu liniile, în maniera lui Michelangelo, uşor colţuroase, cu ochii ce priveau într-o epocă apusă, cu buzele pline, gîtul lung, cu bijuteriile cunoscute şi cu roşul istovit al brocarturilor, era un foarte mare personaj — doar că nu o însoţea bucuria. Şi era moartă, moartă, moartă. Milly o aprecie exact, prin cuvinte ce nu aveau nimic de-a face cu ea.

— [illegible] să fiu nicicînd mai reușită decît portretul acesta
El îi [illegible]mbi în fața tabloului.
[illegible]ecît ea ? Nici n-aveți nevoie să fiți mai reușită, căci e destul cu siguranță așa cum sînteți. Dar sînteți într-adevăr mai reușită ; fiindcă, deși e splendidă, nu sîntem siguri că era bună.
El nu pricepuse. Ea se afla în fața tabloului, dar se întoarse spre lordul Mark și puțin îi păsa dacă în clipele acelea el îi observă lacrimile. Era probabil cel mai fericit moment pe care îl va trăi vreodată în vreo împrejurare sau alături de cineva.
— Vreau să spun că totul în după-amiaza asta a fost prea frumos și poate că nimic nu va mai avea vreodată aceeași desăvîrșire. Și îmi pare foarte bine că ați participat și dumneavoastră.
Deși el n-o înțelegea nici acum, era amabil de parcă ar fi înțeles-o ; nu-i ceru să insiste și în parte în aceasta se manifesta tocmai grija pe care i-o purta. Pur și simplu, o apăra acum de propria ei persoană și dovedea că era neasemuit de abil.
— Oh, trebuie să discutăm despre aceste lucruri !
Oh, discutaseră deja, Milly o știa prea bine ; iar în clipa următoare ea clătină din cap către sora ei palidă, cu o mare încetineală :
— Aș vrea să pot vedea asemănarea. Bineînțeles, obrazul ei este verde, rîse ea ; dar al meu este și mai verde.
— Aceasta e și culoarea mîinilor ei, zise lordul Mark.
— Are mîinile mari, continuă Milly, dar ale mele sînt și mai mari. Ale mele sînt enorme.
— A, o întreceți în toate privințele cu „o clasă“ — și v-am mai spus-o. Dar formați o pereche. Cu siguranță că vă dați seama, adăugă, de parcă ar fi fost important pentru calitatea sa de om serios să nu pară că și-a născocit pledoaria.
— Nu știu — nu te cunoști niciodată pe tine însuți. E o idee interesantă și nu cred că i-ar fi trecut cuiva prin minte... !
— Văd că a trecut totuși prin mintea cuiva, o întrerupse el.

În timp ce privea tabloul, ea stătea cu spatele spre una din uşile deschise ale încăperii, şi întorcîndu-se cînd îl auzi vorbind văzu că se aflau în prezenţa altor trei persoane care, după cît se părea, examinau de asemenea cu interes tablouri. Kate Croy era una dintre aceste persoane ; lordul Mark tocmai o zărise, iar ea, surprinsă, văzu pe dată că nu sosise prima. Venise cu o doamnă şi cu un domn cărora voia să le arate ceea ce lordul Mark îi arăta lui Milly, şi el se bucură că va avea întăriri. Kate vorbi însă înainte ca el să aibă timp să i-o spună :

— Şi dumneata ai observat ? — şi îi zîmbi fără s-o privească pe Milly. Atunci nu sînt originală — aşa cum speră fiecare să fie. Dar asemănarea e prea mare. Acum se uită la Milly — căreia din nou i se păru că vede numai şi numai ochi binevoitori, binevoitori. Da, tu eşti asta, draga mea, dacă vrei să ştii. Şi eşti superbă. Aruncă doar o privire tabloului, deşi era destul pentru a face ca întrebarea adresată prietenilor ei să nu pară prea spontană : Nu e superbă ?

— Am adus-o pe domnişoara Theale, îi explică lordul Mark, din proprie iniţiativă.

— Şi eu voiam ca lady Aldershaw, continuă Kate către Milly, să se convingă cu ochii ei.

— *Les grands ésprits se rencontrent !* zise rîzînd domnul care o însoţea — un bărbat înalt, uşor adus de spate, ce-şi tîra picioarele, reprezentînd manierele alese cu ajutorul generos al unor dinţi proeminenţi — care lui Milly i se păru a fi un om important.

Lady Aldershaw o privea în vremea asta pe Milly de parcă ar fi fost chiar tabloul lui Bronzino, iar tabloul lui Bronzino, Milly.

— Superbă, superbă. Bineînţeles că v-am remarcat. Este într-adevăr minunat, continuă ea stînd cu spatele spre tablou, dar cu un alt fel de însufleţire pe care Milly o simţea cum se intensifică, dirijîndu-i mişcările. Era de ajuns — fuseseră prezentaţi, şi doamna spuse : Poate că aţi putea să ne faceţi plăcerea să veniţi...

Nu era proaspătă, căci nu era tînără, deşi nega cu toată fiinţa ei că era bătrînă ; dar era vioaie şi încărcată de giuvaeruri ce sclipeau în lumina miezului de vară ; şi era îmbrăcată în nuanţele cele mai pale de roz şi bleu. Nu se

gîndea în faza aceasta că putea „ajunge" undeva — Milly nu se gîndea la așa ceva ; și știa că lordul Mark, într-un fel, o salva. El interveni, luînd vorbele de pe buzele doamnei și, fără să-i pese dacă doamnei îi convenea sau nu. Acesta era fără îndoială modul potrivit de a o trata — cel puțin pentru el ; fiindcă doamna tăcu și, zîmbind apoi, se depărtă alături de el. Fusese expediată — i-ar fi căzut bine unui dușman. Domnul mai zăbovi, puțin neajutorat, recurgînd la politețe ca la un șuierat puternic, pentru a masca stînjeneala ; își manifestase prin gesturi simpatia, în vreme ce doamna făcea avansuri ; iar Milly, avînd aceste indicii, le descoperi în curînd identitatea. Erau lordul și lady Aldershaw, iar soția era cea isteață. După un minut sau două situația se schimbă, și ea înțelese mai tîrziu că aceasta s-a petrecut prin acțiunea subtilă a lui Kate. Milly spuse că, din păcate, trebuia să plece acum, dacă va putea s-o găsească pe Susie : dar se așeză pe scaunul cel mai apropiat cînd o spuse. Perspectiva, prin uși deschise, dezvăluia privirii alte încăperi, pe unde lordul Mark se plimba cu lady Aldershaw, care, aproape de el și foarte concentrată părea din spate a fi o mare cunoscătoare. Lordul Aldershaw, pe de altă parte, fusese lăsat în mijlocul camerei în timp ce Kate, cu spatele spre el, stătea în fața lui Milly cu multă drăgălășenie. Drăgălășenia era toată pentru ea ; avu impresia că bietul domn fusese tratat așa cum lordul Mark o tratase pe soția lui. Se învîrti de colo pînă colo, tîrîndu-și picioarele ; apoi își aminti de Bronzino în fața căruia zăbovi cu monoclul la ochi. Scoase un sunet ciudat și nedeslușit care semăna cu un grohăit și un „Hm, absolut remarcabil" ceea ce o făcu pe Kate să se amuze. În momentul următor se duse cu pași scîrțîitori, peste pardoseala lustruită, după ceilalți, iar Milly se simți de parcă ea însăși s-ar fi purtat nepoliticos. Dar lordul Aldershaw era în toate privințele un detaliu, iar Kate îi spuse că speră să nu fie bolnavă.

Astfel, acolo sus, în marea încăpere istorică aurită și în prezența personajului palid de pe perete, care parcă nu-și lua ochii de la ea în tot acest timp, se pomeni deodată copleșită de un simțămînt cu totul intim și umil, ai cărui martori stranii erau acele splendori. Se ivise, în felul în care trebuia acceptat, cu totul subit, și nimic nu era în

același timp mai pregnant decît faptul că se cufundase oarecum în această stare pentru a scăpa de altceva. De cînd o zărise pe prietena ei cu trei minute înainte, altceva o stăpînea, cu toate că și ceilalți îi atrăgeau atenția ; ceva ce stăruia cu îndărătnicie, în mod aproape inexplicabil, în primele clipe ale fiecărei noi întîlniri dintre ele, după cum constata ea tot mai stînjenită. „Își pune oare speranțe în el ?“ se întreba ea— îndărătnicia datorîndu-se faptului de neuitat că el o cunoștea pe Kate. Nu era vreo greșeală a lui Kate — nici a lui cu siguranță ; și avea oroare, fiind generoasă și blîndă, să-i trateze pe oricare din ei de parcă ar fi fost vinovat. Lui Densher nu putea să-i dovedească bunele ei intenții — era prea departe ; dar impulsul următor era să le dovedească lui Kate. Așa și procedă acum cu o energie ciudată și domoală — impulsul acționînd imediat.

— Vrei să-mi faci mîine un mare serviciu ?

— Orice serviciu din lume, dragă copilă.

— Dar e ceva secret — nimeni nu trebuie să știe. Trebuie să fiu rea și falsă de data aceasta.

— S-a făcut, zîmbi Kate, fiindcă asemenea lucruri îmi plac cu adevărat. Hai să facem ceva rău. Ești cu totul lipsită de păcate, știi doar.

Auzind acestea, Milly o privi în ochi pe prietena ei.

— A, probabil că n-am să-ți împlinesc dorința. E vorba doar s-o înșel pe Susan Shepherd.

— A ! exclamă Kate, de parcă ar fi fost într-adevăr ceva prea nevinovat.

— Dar complet — cît de mult.

— Și la înșelarea ei, întrebă Kate, va contribui și dibăcia mea ? Ei bine, o să-mi dau toată silința.

După care stabiliră imediat ca Milly să aibă ajutorul și încurajarea lui Kate cu ocazia unei vizite ce i-o va face lui Sir Luke Strett. Kate avusese nevoie de un minut ca să se lămurească, iar Milly se bucură că numele acesta nu i-a spus nimic. Căci ei, de cîteva zile, îi spunea în taină multe. Personajul în cauză, era, explică ea, cea mai mare somitate medicală — dacă reușise să ajungă, după cum credea (și folosise în acest scop înțelepciunea șarpelui), la omul potrivit, la faimosul specialist. Îi scrisese cu trei zile înainte, iar el i-a fixat ora unsprezece și douăzeci ; numai

că se gîndise, în ajun, că nu putea merge singură. Camerista ei, pe de altă parte, nu era destul de bună pentru o asemenea ocazie, iar Susie era prea bună. Kate o ascultase cu o mare indulgență.

— Iar eu sînt între ele. Strașnică idee ! Prea bună pentru ce ?

Milly reflectă.

— Ei bine, ca să se necăjească dacă nu-i nimic. Și să se necăjească și mai mult — vreau să zic înainte de a fi nevoie — dacă este ceva.

Kate o ațintí cu o privire sfredelitoare.

— Dar ce ai ?

Vocea ei avea în mod inevitabil o notă de nerăbdare, de parcă ar fi fost într-adevăr o provocare pentru a ieși ceva la iveală ; astfel încît lui Milly îi apăru o clipă ca o persoană mult mai în vîrstă, situată puțin deasupra ei, punînd la îndoială bolile imaginare, suspectînd indispozițiile ușoare ale tinereții neștiutoare. Se înfrînă la gîndul că tocmai ce avea voia și ea să afle ; și declară imediat, împăciuitoare, că de-ar fi doar o închipuire a ei, Kate are s-o vadă rușinată. Kate exprimă, la rîndu-i, speranța vie că, deoarece era în stare să strălucească și să stîrnească interes absolut pretutindeni, nu putea să fie totodată necăjită sau neliniștită — nu credea, pe scurt, că putea să fie ceva serios.

— Ei bine, vreau să mă lămuresc — să mă lămuresc ! a fost tot ce a aflat.

La care Kate răspunse limpede :

— Oh, atunci să mergem, negreșit !

— Mă gîndeam, zise Milly, că ai vrea să mă ajuți. Dar trebuie să-mi făgăduiești o discreție absolută.

— Dar cum pot prietenii tăi, dacă ești într-adevăr bolnavă, să rămînă neștiutori ?

— Ei bine, dacă sînt, într-adevăr bolnavă, firește că va trebui să se afle pînă la urmă. Dar pot să rabd încă multă vreme.

Milly vorbi uitîndu-se din nou în ochii surorii ei pictate — parcă ar fi fost sub înrîurirea lor. Continua să stea acolo, în fața lui Kate, nu fără o licărire de lumină în obraz.

— Acesta va fi unul din avantajele mele. Cred că aș putea muri fără să se observe.

— Ești nemaipomenită, declară prietena ei, evident pînă la urmă captivată de ea. Tocmai acum să discutăm de asemenea lucruri !

— Ei bine, să nu discutăm. Milly își adună iarăși gîndurile : Voiam doar să fiu sigură de tine.

— Chiar aici, în mijlocul... !

Dar Kate nu putea decît să se minuneze — și era aproape vizibil că-i era milă.

O clipă Milly așteptă cu nerăbdare vorbele ei ; în parte parcă din dorința, sfioasă dar profundă, de a i se prezenta situația exact cum o vedea Kate ; în parte de parcă mila ar fi dat un înțeles „scenei" dintre ea și lordul Mark, la primul dineu al doamnei Lowder. Tocmai felul de a fi compătimitor al fetei frumoase, faptul că din prietenie nu-și folosea puterea — tocmai la asta se așteptase ea atunci. O întrebă fără înconjur pe Kate, parcă pentru a descoperi sensul mai profund al cuvintelor ei :

— Adică, în mijlocul a ce ?

— Adică în mijlocul tuturor lucrurilor. Nu există nimic ce să nu poți avea. Nu există nimic ce să nu poți face.

— Așa îmi spune și doamna Lowder.

Kate o privi fix, de parcă ar fi vrut să afle mai multe ; apoi, fără să aștepte, continuă :

— Cu toții te adorăm.

— Sînteți minunați — dragii de voi ! zise Milly rîzînd.

— Nu, tu ești. Și dintr-o dată, impresionată de adevărata semnificație a acestui fapt : În trei săptămîni !

Milly o ținea înainte :

— N-am văzut niciodată oameni mai prietenoși ! Cu atît mai mult, adăugă, nu trebuie să vă chinuiesc fără rost.

— Dar eu ? Cu mine cum va fi ? zise Kate.

— Ei, tu, reflectă Milly, dacă e ceva de îndurat, vei îndura.

— Dar nu vreau să îndur ! zise Kate Croy.

— Ba da, ai s-o faci totuși ! Ai să mă compătimești grozav, și ai să mă ajuți foarte mult. Iar eu am deplină încredere în tine. Asta e situația.

Asta era deci situația, dacă așa voia Kate să înțeleagă lucrurile ; dar asta era situația și pentru Milly ; căci ajunsese în punctul unde dorise să ajungă. Voise să-și dove-

dească sieși că n-o învinuia pe prietena ei pentru că-i ascundea ceva ; și ce altă dovadă mai bună putea să existe decît această destăinuire specială ? Dacă voia să-i arate că se încredea cu adevărat în sentimentele prietenești ale lui Kate, cum ar fi putut s-o arate mai clar decît cerîndu-i ajutorul ?

XII

În ziua următoare, cînd Kate o însoți pentru prima dată, marele doctor trebui puțin să se scuze ; nu avu, în mod cu totul excepțional — deoarece în general își respecta cu rigurozitate orele de consultație — decît zece minute pentru ea ; doar zece minute puse în slujba ei, într-o manieră pe care ea o admiră nespus de mult : străvezie precum cristalul a fost cupa mare și goală a atenției pe care el o așeză între ei, pe masă. Urma să urce grabnic în trăsură, dar stabili fără întîrziere că trebuia neapărat s-o vadă iarăși, s-o vadă peste o zi sau două ; îi indică imediat o altă oră — spulberîndu-i chiar atunci îndoielile despre rostul venirii ei acolo. Minutele i se părură de fapt că se scurgeau prea iute pentru ca mica ei armată de probleme să poată ține pasul cu ele, și probabil că ar fi trecut fără ca ea să obțină altceva decît fixarea unei alte consultații, dacă n-ar fi avut simțămîntul la sfîrșit că dobîndise, mai presus de toate, o impresie. Impresia — rezultat vădit al ultimelor clipe — nu era alta decît că putea să-și facă în cu totul altă lume, un alt prieten sincer, un prieten ce va fi dealtminteri cel mai indicat, cel mai adecvat din întreaga colecție în sensul că își va deține calitatea în chip științific, demonstrabil cu greutate, și nu doar cu amabilitate și de formă. Pe lîngă aceasta, prietenia lui Sir Luke Strett nu va depinde, în fond, cîtuși de puțin de ea ; poate că ceea ce o făcea mai ales să bîiguie și să răsufle greu era ideea ciudată ce-i trecu prin minte că putea să se pomenească azvîrlită într-un curent care se va pierde în marea științei. În timp ce se lupta însă, se și preda ; a existat o clipă în care aproape renunțase să mai afirme, să explice, încredințîndu-se bunăvoinței lui, fără vehemență, doar cu un tremur suprem și zadarnic, care se preschimbă în clipa următoare

într-o liniște plină de întrebări. Fața lui mare, calmă, deși hotărîtă, nu era, cum crezuse ea la început, severă ; foarte ciudat, el apărea închipuirii ei pe jumătate ca un general și pe jumătate ca un episcop, și în curînd a fost sigură că, într-o asemenea calitate înaltă, îi va arăta ceea ce era bine, ceea ce era cel mai bine pentru ea. Ea stabilise, cu alte cuvinte, într-un timp foarte scurt o relație, iar relația era trofeul special pe care deocamdată îl dobîndise. Era ca o posesie absolută, o resursă cu totul nouă, ceva învelit în cea mai fină mătase și păstrat sub brațul amintirii. N-o avusese cînd a intrat la el, dar o avea la plecare : o avea acolo, sub mantie, dar în chip disimulat, tăinuit, cînd numai zîmbet se află din nou în fața lui Kate Croy. Tînăra o așteptase binențeles într-o altă încăpere unde, deoarece marele doctor urma să plece, nu mai era nimeni ; și se ridică pe față cu un aer atît de compătimitor, încît i-ar fi stat bine în sala de așteptare a unui dentist. „L-ai extras ?" părea că întreabă, ca și cum ar fi fost vorba de un dinte ; iar Milly, ce-i drept, n-o lăsă deloc să aștepte.

— E un om minunat. Am să revin.

— Dar ce spune ?

Milly era aproape veselă :

— Că nu trebuie să mă neliniștească nimic și că, dacă sînt cuminte și am să fac întocmai ce zice, va avea grijă de mine întotdeauna.

Kate se minună, de parcă lucrurile nu se prea potriveau.

— Recunoaște prin urmare că ești bolnavă ?

— Nu știu ce recunoaște și nici nu-mi pasă. Voi afla cu siguranță, și asta e destul, orice ar fi. El știe totul despre mine, și îmi pare bine. N-am absolut nimic împotrivă.

Kate avea însă o privire nedumerită.

— Dar cum a putut în atît de puține minute să te întrebe îndeajuns... ?

— Nu prea m-a întrebat — n-are nevoie să facă un lucru atît de stupid, zise Milly. Își dă seama singur. Știe, repetă ea. Și cînd am să mai vin — între timp va reflecta asupra mea — totul va fi clar.

Kate, după o clipă, se arătă bucuroasă.

— Atunci, cînd trebuie să venim ?

Milly se înfrînă, deoarece chiar pe cînd discutau — era cel puţin unul dintre motive — Kate îi apăru deodată, în mod inexplicabil, în lumina celeilalte identităţi a ei, pe care o avea pentru domnul Densher. Era întotdeauna, de la o clipă la alta, o lumină de neprevăzut care, deşi putea să se stingă mai iute decît apărea, o tulbura inevitabil. Izvora cu îndărătnicie din faptul că, pe măsură ce se scurgeau orele şi zilele, ocaziile cînd putea să fie pomenit numele lui întîrziau să apară. Au fost douăzeci, au fost cincizeci de asemenea ocazii, dar nici una nu a fost fructificată. Acum, în special, nu era desigur un moment prielnic pentru cea mai slabă dintre ocazii ; şi va însemna, îşi dădu seama Milly, încă o zi pe de-a-ntregul caracterizată prin evitări. Înţelese într-o clipită cum stăteau lucrurile şi totodată se dezvălui natura lui Kate ; apoi alungă obsesia. Dar durase destul de mult pentru a-i determina răspunsul. Nu, îi arătase lui Kate că avea încredere în ea : şi aceasta, pentru a-şi dovedi loialitatea, era oarecum de ajuns.

— Ah, draga mea, acum după ce s-a spart gheaţa, n-am să te mai deranjez.

— Vii singură ?

— Bineînţeles. Dar am să te rog să păstrezi o discreţie absolută.

Afară, în faţa uşii, pe trotuarul lat al marii pieţe, au trebuit să aştepte din nou, în vreme ce trăsura pe care o angajase Milly executa o nouă întoarcere, din motive numai de birjar ştiute. Valetul era acolo, indicînd printr-un gest că făcea ocolul ; aşa încît Kate continuă în vreme ce aşteptau :

— Dar nu pretinzi prea mult, scumpa mea, faţă de ceea ce dai ?

Aceasta o trezi pe Milly şi mai brusc — de fapt atît de brusc, încît cedă în clipa cînd pricepu. Dar continuă să zîmbească.

— Înţeleg. Atunci poţi s-o spui.

— Nu vreau s-o spun, zise Kate. Am să fiu ca mormîntul, numai de-aş auzi adevărul de la tine. Nu doresc altceva decît să nu-mi ascunzi starea ta reală

— Bine, n-o să mă ascund niciodată. Dar vezi şi singură, continuă Milly, care e starea mea reală. Sînt mulţumită. Sînt fericită.

Kate o privi lung.

— Cred că îţi place. În felul cum îţi ies toate... !

Milly îi întîlni privirea, fără să se gîndească la altceva decît la vorbele rostite. Kate încetase de a mai fi imaginea domnului Densher ; era numai propriul ei memento, şi totuşi încîntătoare. Avusese loc însă un tîrg cinstit, şi era binevenit.

— Fireşte că-mi place. Mă simt — n-aş putea să descriu altfel starea — de parcă aş fi stat în genunchi în faţa unui preot. M-am spovedit şi am fost absolvită. Mi-am uşurat sufletul.

Kate nu-şi lua ochii de la ea.

— Probabil că i-ai plăcut.

— Ah, doctorii ! zise Milly. Dar sper, adăugă, că nu i-am plăcut prea mult.

Apoi, ca şi cum ar fi vrut să scape de o cercetare mai aprofundată din partea prietenei, sau parcă nerăbdătoare să urce în trăsura care nu se vedea încă, îşi întoarse privirile spre marea piaţă monotonă. Deoarece monotonia ei era însă aceea a Londrei ostenite, a Londrei tîrzii şi fierbinţi cu dansul ei dănţuit pînă la capăt, cu povestea ei spusă pînă la capăt, atmosfera parcă avea ceva de tablouri şterse şi ecouri confuze, şi toate acestea lăsară o impresie — o impresie ce răzbătu în clipa următoare printre buzele strînse ale fetei :

— Ah, lumea e mare şi frumoasă, şi fiecare, da, fiecare... !

Îşi aminti imediat de Kate şi nădăjdui să nu-i apară înlăcrimată, cum probabil îi apăruse lordului Mark printre portrete, la Matcham.

Într-un fel, Kate pricepu.

— Şi fiecare vrea să fie atît de drăguţ ?

— Atît de drăguţ, zise recunoscătoare Milly.

— A, rîse Kate, o să te scoatem noi din încurcătură ! Şi n-ai vrea acum s-o aduci pe doamna Stringham ?

Dar Milly, după o clipă, o lămuri din nou :

— Numai după ce am să-l mai văd o dată.

Avea să-şi satisfacă această preferinţă, două zile mai tîrziu, din plin ; şi totuşi cînd, aşa după cum le-a fost înţelegerea, reapăru în faţa distinsului ei prieten — acea calitate a lui între timp devenind şi mai întemeiată — primul lucru pe care o întrebă a fost dacă era însoţită. Ea îi spuse cu acest prilej totul, deschis ; fără jena de la început, dispusă chiar — cum simţea că putea deveni — să manifeste o volubilitate exagerată, şi pe deasupra conştientă că nu exista nimic alarmant în dorinţa lui ca ea să nu fi venit singură. Era exact ca şi cum, în cele patruzeci şi opt de ore ce trecuseră, s-ar fi cunoscut mai bine, cunoaşterea lui mai cu seamă dobîndind misterioase adăugiri. Nu stătuseră de vorbă prima oară decît zece minute ; dar relaţia aceea, creată într-un chip atît de minunat de cele zece minute, se făcea simţită şi trebuia continuată numaidecît : şi aceasta, în ceea ce-l privea, izvora nu numai din însufleţire profesională, din omenie faţă de bolnav, ceea ce ei i-ar fi displăcut — ci mai degrabă dintr-o atitudine blîndă şi plăcută, ca şi cînd între timp ar fi întrebat pe ici pe colo despre ea şi ar fi aflat. Fireşte că era cu neputinţă să fi întrebat sau să fi vrut să întrebe ; nu exista o sursă de informaţii la îndemîna lui şi, de fapt, nici nu avusese nevoie de vreuna : descoperise pur şi simplu datorită geniului său — şi descoperise, înţelegea ea, în fond totul. Acum ea ştia nu numai că asta n-o deranja — faptul că aflase despre ea ; dar că, dimpotrivă, tocmai de aceea venise şi că, deocamdată cel puţin, însemna pentru ea ceva pe care se putea bizui. Devenise deodată conştientă, conştientă cum nu mai fusese nicicînd, că de fapt nu avusese de la început ceva pe care să se bizuie. Era ciudat ca sprijinul să vină, pînă la urmă, din descoperirea pe care o făcea, în aceste împrejurări agreabile, că era într-un fel condamnată ; dar mai cu seamă lucrul acesta va dovedi că pînă acum nu se putuse sprijini pe nimic. Dacă urma să fie încurajată doar prin procesul dezamăgirii — căci probabil aşa se va întîmpla — faptul acesta, la rîndu-i, nu făcea decît să sprijine povestea ei ciudată. Senzaţia că plutea în gol nu fusese în fond un proces ; şi era adevărat şi ridicol în acelaşi timp că faptul de a şedea acolo pentru a-şi vedea viaţa pusă pe cîntar însemna că avea pentru prima oară sentimentul unei existenţe orînduite. Asta era

versiunea romantică a lui Milly — că viaţa ei, mai ales cu ocazia celei de a doua întrevederi, era într-adevăr pusă pe cîntar ; iar aspectul cel mai pozitiv al relaţiei ce se stabilise între ei ar fi putut să fie, în acel sens, că omul celebru, grav şi fermecător ştia, ştiuse pe dată că situaţia ei era romantică şi ţinea cont de asta. Avea însă o îndoială, o singură teamă ca nu cumva să profite de faptul că ea era puţin romantică pentru ca s-o trateze ca şi cînd ar fi cu totul romantică. Fără îndoială asta era primejdia ; însă va vedea eacum se va descurca, iar primejdiile, între timp, piereau una cîte una.

După cîteva minute chiar şi locul, „impunătoarea" încăpere spaţioasă din spatele casei frumoase şi vechi, ferită de zgomot prin poziţia ei, cam îngălbenită de atîţia ani de celebritate, cam posomorîtă chiar în miez de vară — locul acela parcă îi vorbea de tradiţii şi de îndelungă folosire, dura un pătrat solid în jurul ei, cu făgăduinţe şi certitudini parcă. Venise pentru a vedea lumea, şi aceasta era deci strălucirea lumii, amurgul intens al unei încăperi „retrase" dintr-o casă londoneză, acestea erau zidurile lumii şi perdelele ei, acela covorul lumii. Toate acestea avea să le cunoască bine : orologiul mare de bronz şi ornamentele căminului, daruri oferite, evident de multă vreme, în semn de gratitudine ; ea va fi asemenea unei persoane din cercul de contemporani eminenţi, fotografiaţi, gravaţi, iscăliţi, şi mai ales înrămaţi şi puşi sub sticlă, care constituiau restul decorurilor şi ofereau atîta mîngîiere ; şi în vreme ce se gîndea la toate adevărurile curate, neînzorzonate şi neatinse, pe care tăcerea atentă, încordată în pauze şi aşteptări, le va fi păstrat distincte mereu şi mereu, ani în şir, se întreba şi ce se va hotărî ea, în cele din urmă, să ofere în semn de gratitudine. Va oferi măcar ceva mai bun decît viguroasele statui victoriene în bronz. Acesta era tocmai unul din faptele pe care simţea că doctorul le ştia despre ea, înainte de a se despărţi : că trăia într-o lume imaginară, în vreme ce alte lucruri mult mai presante o înconjurau peste tot. Atît se putea deocamdată spune despre secretele ei faţă de el, dar nici unul nu trebuia să fie exprimat. Ar fi fost, de pildă, un secret al ei faţă de oricine altcineva că, fără o anumită scumpă doamnă, pe care o găsise tocmai înainte de a veni aici, n-ar fi avut nici o relaţie apropiată şi onorabilă de vreun fel la care

să se refere în această ocazie ; absolut pe nimeni care să reprezinte respectabilitatea. Dar nu-i păsa deloc că el își dădea seama de asta și că știa că scumpei doamne nu-i dezvăluise încă nimic. A venit singură, fiindcă pe prietena ei o dusese cu vorba : invocînd pretextul magazinelor, un capriciu, și cîte și mai cîte — plăcerea de a se afla o dată singură pe străzi. A se afla singură pe străzi era ceva cu totul nou pentru ea — fusese întotdeauna însoțită de o prietenă sau de o cameristă ; iar el nu trebuia o clipă să creadă că ea nu era în stare să înfrunte cu curaj orice ar fi avut să-i spună. Păru să se amuze ușor cînd ea îi vorbi de curajul ei ; deși își manifestă amuzamentul fără să pară prea nedelicat. Totuși doctorul voi să știe pe cine avea. Nu fusese o doamnă cu ea miercuri ?

— Da — alta. Nu cea care călătorește cu mine. Ei i-am spus.

Era limpede că el se amuza, și asta accentua impresia — ceea ce dealtfel constituia cel mai mare farmec al lui — că îi acorda timp cît voia ea.

— Ce i-ați spus ?

— Ei bine, zise Milly, că vă fac vizite în taină.

— Și cîtor persoane are să spună ?

— Oh, e devotată. Nimănui.

— Ei, dacă e devotată, nu înseamnă că și ea vă este prietenă ?

Nu era nevoie de multă chibzuință, dar trebui totuși să se gîndească o clipă, fiind conștientă că el, evident, voia să-și completeze imaginea despre ea — chiar, cum s-ar zice, să încălzească puțin atmosfera. Lucru care — și mai bine mai devreme decît prea tîrziu — trebuia să recunoască și el că era lipsit de rost ; și ea simți o clipă o certitudine aproape desăvîrșită în privința motivului unei asemenea încălziri. Atmosfera, pentru Milly Theale, trebuia prin însăși natura cazului să rămînă întotdeauna rece. Asta putea să i-o spună categoric, dacă altceva nu putea ; și se părea că ea înțelegea acum că faptul acesta va simplifica lucrurile și va fi foarte important.

— Da, înseamnă încă o prietenă ; dar toți laolaltă, ei bine, pot să spun că n-ar conta atît de mult. Adică atunci cînd omul e într-adevăr singur. O asemenea amabilitate n-am mai pomenit.

Se opri o clipă în vreme ce el aştepta — aştepta iarăşi, de parcă ar fi avut motivele lui s-o lase, aproape s-o facă să vorbească. Ea nu voia să plîngă pentru a treia oară, cum s-ar zice, în public. O asemenea amabilitate nu mai pomenise într-adevăr şi dorea să fie dreaptă ; însă ştia ce face, iar dreptatea nu era ştirbită dacă îşi menţinea punctul de vedere.

— Situaţia este aşa cum este. E vorba de mine. Restul e încîntător şi fără rost. Nimeni nu poate să mă ajute, de fapt. De aceea azi sînt singură. Aşa vreau să fiu — în ciuda domnişoarei Croy care a venit cu mine data trecută. Dacă mă puteţi ajuta, cu atît mai bine — şi dacă mă pot ajuta puţin şi eu, desigur. În afară de asta — de faptul că dumneavoastră şi cu mine facem tot ce ne stă în putere — aş vrea să mă vedeţi exact aşa cum sînt. Da, aş vrea — şi nu exagerez. N-ar trebui ca omul, la început, să arate tot ce are mai rău — aşa încît orice, după aceea, să pară mai bun ? N-ar avea nici o importanţă în fond — n-ar avea deloc, orice s-ar întîmpla, n-ar avea — pentru nimeni. De aceea mă simt astfel în prezenţa dumneavoastră, întocmai cum sînt ; şi — dacă doriţi totuşi să ştiţi — fireşte că aceasta mă încurajează.

I-o spuse de parcă l-ar fi interesat să ştie, fiindcă atitudinea lui părea să-i ofere singura ei şansă, iar această impresie stăruia în mintea ei. Era stranie şi profundă, această impresie pe care şi-o însuşi pe dată. Doctorul îi apărea — împotriva voinţei lui — ca şi cum ar fi îngăduit, undeva în străfundurile sufletului, ca lucruri relativ îndepărtate, de fapt lucruri cu totul, cum ar fi spus ea, în afara situaţiei, să-l influenţeze uşor ; părea că se interesează, în ceea ce o privea, şi de alte probleme decît de sănătatea ei. Ea-şi spuse că acest interes era firesc în cazul unei minţi ştiinţifice, cu adevărat superioare, mintea lui fiind în chip magnific cu adevărat superioară — căci, altminteri, acest interes, evident, n-ar exista ; dar totodată putea să considere interesul medicului drept o sursă directă de clarificare a situaţiei ei, deşi aceasta putea însemna că ea avea pretenţia să-l egaleze. A dori să ştii mai mult despre un pacient decît felul cum este construit ori care-i este suferinţa nu putea fi, chiar din partea unuia dintre cei mai de seamă medici, decît o formă a intenţiei de a-l

menaja cu mult tact. Dacă astfel stăteau lucrurile, motivul, pe de altă parte, nu putea fi evident decît mila ; iar cînd mila își ținea chipul grăitor în sus, ca un cap înfipt într-o suliță în timpul unei revoluții franceze, bălăbănindu-se în fața unei ferestre, ce altceva se putea deduce decît că pacientul era grav bolnav ? N-avea decît să spună acum ce dorea — ea va vedea mereu capul la fereastră ; și de fapt, din această clipă, nu dorea decît ca doctorul să-i spună ceea ce voia el. Poate că îi era cu atît mai ușor s-o spună cu cît puțin îi păsa de vreo bănuială a ei. În fine, dacă el o făcea să vorbească, avea să vorbească ; și ceea ce putea el în orice caz, să deducă era că ea nu se temea. Dacă medicul voia să-i facă un foarte mare bine, trebuia să-i arate că e convins că ea nu se teme ; acea ispravă a ei — faptul de a nu-l fi derutat — o considera în clipa aceea drept mica ei aluzie înfumurată că era la fel de inteligentă ca și el. Faptul sublinia ideea îndrăzneață că el putea într-adevăr să fie derutat ; și de fapt, timp de cîteva secunde, și-au făcut un semn, un semn din ochi doar, că știau amîndoi care era situația. Aceasta produse, în vechiul și întunecatul templu al adevărului cunoscut de ei, o pîlpîire de o clipă ; ceea ce urmă era că el o avea totuși la mînă ; și totul se sfîrși, ca o încununare, cu surîsul lui șters și blînd. O asemenea bunătate era minunată cînd era atît de obscură ; iar strălucirea — chiar de oțel ascuțit — se referea, firește, la cealaltă latură a problemei, dar ea va avea într-un fel sau altul parte de toate.

— Vreți să spuneți, întrebă el, că n-aveți deloc rude ? — nici părinți, nici soră, nici măcar o verișoară sau mătușă ?

Ea clătină din cap cu obișnuința și degajarea unei eroine căreia i se ia un interviu sau ale unui monstru al naturii la un spectacol.

— Absolut pe nimeni. (Dar nu pentru a se jelui din pricina aceasta venise la el.) Sînt o supraviețuitoare — supraviețuitoarea unui dezastru general. Vedeți, adăugă, trebuie să se aibă în vedere că toți ceilalți au pierit. Cînd aveam zece ani, eram cu tata și cu mama șase. Dar n-am mai rămas decît eu. Însă au murit, continuă ea pentru a fi corectă pînă la capăt, din pricini diverse. Așa stau lucrurile. Și după cum vă spuneam, sînt americancă. Nu că

faptul acesta mi-ar înrăutăţi starea. Însă cred că dumneavoastră ştiţi ce înseamnă asta.

— Da, aprobă el discret. Ştiu perfect ce înseamnă asta. Înseamnă că sînteţi, mai întîi de toate, un caz deosebit.

Ea suspină, recunoscătoare totuşi, de parcă s-ar fi aflat pe scena vieţii mondene.

— Aşa sînteţi dumneavoastră !

— A, nu ; „noi" nu sîntem aşa. Numai eu — atita cît vă convine. Am o mulţime de prieteni americani ; aşa sînt ei, dacă vreţi, iar adevărul e că omul n-ar putea să se afle într-un loc mai agreabil decît în societatea lor. Vă pune în legătură cu o sumedenie de alte persoane — şi aceasta nu înseamnă solitudine. Apoi, continuă : Sînt sigur că sînteţi extrem de curajoasă ; dar nu încercaţi să suportaţi mai mult decît e nevoie. Peste o clipă explică : Aţi trecut prin greutăţi in tinereţe, dar nu trebuie să credeţi că viaţa, pentru dumneavoastră, va consta numai din greutăţi ! Aveţi dreptul la fericire. Trebuie să vă hotărîţi s-o aveţi. Trebuie să acceptaţi orice formă sub care v-ar apărea fericirea.

— A, am să accept orice fel de fericire ! răspunse ea aproape voioasă. Şi îmi pare, de fapt, că accept una nouă în fiecare zi. Acum, de pildă ! zîmbi.

— Foarte bine. Puteţi să fiţi încredinţată, zise celebrul om, de interesul nelimitat pe care vi-l port. Dar eu nu sînt, la urma urmelor, decît un element din cincizeci. Trebuie să mai strîngem alte multe. Să nu vă pese dacă mai ştie cineva. Ştie, vreau să zic, că dumneavoastră şi cu mine sîntem prieteni.

— A, vreţi să cunoaşteţi pe cineva ! izbucni ea. Vreţi să ajungeţi la cineva care ţine la mine.

După care însă, deoarece el răspunse foarte firesc acestei spontaneităţi, într-un fel care dovedea că reacţia o mai observase la multe persoane din ţara ei şi că cunoştea bine chiar şi posibilităţile familiarităţii lor, simţi că prin tăcerea lui libertatea ei devenea zadarnică şi imediat se gîndi la cel mai rezonabil lucru pe care putea să-l spună. Se va referi tocmai la acea libertate, despre care spuse imediat că era deplină :

— Aceasta e în sine o mare binefacere ; aşa că vă rog să nu vă închipuiţi că n-o ştiu. Pot să fac exact ce-mi

place — orice pe lumea asta. Nu dau nimănui socoteală — nu există absolut nimeni care să mă oprească. Pot să mă învîrtesc pînă mă apucă ameţeala. Aceasta poate că nu înseamnă numai bucurie ; dar multor oameni pe care îi cunosc le-ar place să încerce.

Doctorul păruse că vrea să-i pună o întrebare, dar apoi o lăsă să continue, ceea ce făcu imediat, căci înţelese în clipa următoare că cele spuse de ea îl făcuseră să înţeleagă cît de mare era averea ei. Pur şi simplu îi prezentase situaţia, şi asta a fost tot ce s-a spus între ei în legătură cu odiosul subiect. Totuşi, ea n-a putut să nu-şi dea seama că faptul avea un efect important asupra părerii sau, cel puţin, asupra amuzamentului lui — acesta fiind felul în care simţea el, căci în mod miraculos avea şi simţire. Toate micile piese ale existenţei ei se îmbinară acum pentru el într-un tot, ca bucăţile de sticlă colorată care formau combinaţii cînd le mişcai în adîncimile unuia din caleidoscoapele copilăriei ei.

— Aşa că, dacă e vorba să fac orice pe lume care să ajute... !

— O să faceţi într-adevăr orice pe lume ? Minunat !

El aprecie valoarea spuselor ei cu nobleţe, şi chiar cu plăcere ; dar era nevoie de timp — cam zece minute — pentru a trata chiar şi provizoriu chestiunea fundamentală. Era bine, într-o anumită măsură, că nu exista nimic ce ea n-ar fi vrut să facă ; dar însuşi faptul că avea ceva de făcut i se înfăţişa foarte vag şi totodată plăcut. Păreau să considere pentru moment, oarecum din amabilitate, că ea era gata să treacă la extreme gratuite ; rezultatul fiind că după multe întrebări, după auscultaţii şi examinări, după multă atenţie acordată succesiunii ideilor lui şi neglijarea ideilor ei, care menţineau, cum era şi cazul, starea de confuzie, ar fi putut să li se pară, sau cel puţin ar putea nouă să ne pară, că se întorceau dintr-o călătorie neînfricată, dar fără rost, la Polul Nord. Milly era gata să pornească, dacă i s-ar fi dat ordin, spre Polul Nord ; ceea ce era, neîndoielnic, în contrast izbitor cu faptul, că prietenul ei se abţinea să dea ordine.

— Nu, îl auzi ea că spune din nou răspicat. Nu vreau deocamdată să faceţi absolut nimic ; adică nimic altceva decît să respectaţi una sau două mici prescripţii, pe care

am să vi le explic, şi să-mi permiteţi să vă văd acasă peste cîteva zile.

La început a fost de-a dreptul divin.

— Atunci o s-o întîlniţi pe doamna Stringham.

Acum ei nu-i mai păsa.

— Ei bine, n-o să-mi fie teamă de doamna Stringham. Şi doctorul o mai spuse o dată, deoarece ea mai întrebase o dată : Nici vorbă ; nu vă „expediez" nicăieri. În Anglia e foarte bine — orice loc plăcut, comod, respectabil, va fi foarte indicat. Spuneţi că puteţi face exact ce doriţi. Vă rog prin urmare să procedaţi întocmai. Există însă un singur lucru : ar trebui bineînţeles acum, imediat după ce vă văd din nou, să plecaţi din Londra.

Milly reflectă :

— Pot atunci să mă întorc pe continent ?

— Neapărat pe continent. Vă rog să vă întoarceţi pe continent.

— Atunci, cum o să mă mai vedeţi ? Dar poate, adăugă ea repede, nu vreţi să mă mai vedeţi.

El însă era pe deplin pregătit ; avea într-adevăr totul pregătit :

— Am să vă urmăresc, deşi, dacă aveţi impresia că nu vreau să vă mai văd...

— Ei bine ? întrebă ea.

De-abia acum i se păru doctorul puţin încurcat.

— Ei bine, căutaţi să vedeţi cît mai mult. Asta contează, de fapt. Nu vă faceţi nici o grijă. Cel puţin n-aveţi de ce să vă necăjiţi. Este o şansă mare şi rară.

Ea se ridică, deoarece înţelese de la el că o va înştiinţa fără întîrziere cînd va veni s-o vadă, iar cu aceasta vizita ei luă sfîrşit. Dar o mai reţineau unul sau două lucruri.

— Aş putea să mă întorc în Anglia ?

— Fireşte ! Oricînd doriţi. Dar întotdeauna, cînd veniţi, daţi-mi imediat de ştire.

— Oh, zise Milly, n-are să fie un du-te-vino.

— Dacă rămîneţi la noi, cu atît mai bine.

O emoţionă felul în care el îşi stăpînea nerăbdarea ; şi faptul în sine i se păru atît de preţios, încît cedă dorinţei de a obţine mai mult.

— Deci, nu credeţi că mi-am ieşit din minţi ?

— Poate tocmai acesta, zîmbi el, e tot necazul.

Ea continua să-l privească.
— Nu, ar fi prea bine. Oricum, voi suferi ?
— Nici un pic.
— Şi o să trăiesc totuşi ?
— Dragă domnişoară, ce altceva am spus decît să vă străduiţi să „trăiţi" ?

XIII

Plecase cu aceste ultime vorbe răsunîndu-i atît de tare în auz, încît de îndată ce se depărtă mai mult — aflîndu-se iarăşi singură în marea piaţă — i se păru că efectele aplicării lor imediate i s-ar fi înfăţişat acolo. Cu siguranţă că aceste efecte îi produceau o emoţie care îi dădea aripi ; străbătea spaţiul cu simţămîntul că primise un imbold — un imbold simplu şi direct, sub influenţa căruia era uşor de acţionat. Deocamdată se simţea încurajată, şi acum ştia de ce voise să vină singură. Nimeni în lume nu s-ar fi putut transpune în starea ei ; nici o legătură n-ar fi putut să fie destul de apropiată pentru a da posibilitate unui prieten să păşească alături de ea, fără să se creeze o oarecare discordanţă. În acest prim avînt simţea cu adevărat că singura ei tovărăşie trebuia să fie întreaga omenire, prezentă peste tot în jurul ei, dar însufleţitor de impersonală, şi că singura ei lume trebuia să fie, chiar atunci, imensitatea cenuşie a Londrei. Imensitatea cenuşie devenise, oarecum subit, elementul ei ; această imensitate cenuşie era ceea ce distinsul ei prieten dăruise deocamdată vieţii ei, era aspectul imediat pe care problema de a „trăi", cum se exprimase el, a trăi prin opţiune, prin voinţă, îl luase în chip inevitabil. Mergea drept înainte, fără ezitare, cu deplină tărie ; şi în vreme ce mergea, se bucura şi mai mult de singurătate, căci nimeni — nici Kate Croy, nici Susan Shepherd — n-ar fi vrut să iuţească pasul alături de ea. Îl întrebase la urmă dacă, nefiind aşteptată de un vehicul, putea merge pe jos pînă acasă ori în altă parte, iar el răspunsese de parcă s-ar fi amuzat iarăşi de ciudăţenia ei : „Sînteţi activă din fire — e minunat — prin urmare, bucuraţi-vă din plin. Fiţi activă însă fără nesăbuinţă — fiindcă nu sînteţi nesăbuită ; fiţi oricît de

activă puteţi sau doriţi." Acesta a fost de fapt îndemnul final, precum şi nota care determina sentimentele contradictorii în sufletul ei — un amestec ciudat avînd totodată izul lucrurilor pierdute, dar şi al celor dăruite. În vreme ce hoinărea pe străzi, simţea că aceste elemente păreau să fie egale : fusese tratată — nu-i aşa ? — de parcă ar fi fost în puterea ei să trăiască ; şi totuşi, n-ar fi fost tratată astfel — nu-i aşa ? — dacă nu s-ar fi ştiut că putea să moară. Nu mai înflorea vechiul simţămînt al siguranţei — lucrul era limpede ; îl lăsase acolo, în urmă, pentru totdeauna. Dar frumuseţea ideii unei mari aventuri, o mare şi tulbure experienţă sau luptă, la care ar putea, cu mai multă responsabilitate d· cît oricînd înainte, să ia parte, i-au fost oferite în locul acelui simţămînt. Părea că trebuise să-şi smulgă de la piept, să azvîrle o podoabă dragă, o floare intimă, un mic giuvaer vechi, parte din îmbrăcămintea ei zilnică ; şi să preia şi să-şi pună la umăr, în locul ei, o ciudată armă de apărare, o muschetă, o lance, o halebardă — care-i va da probabil într-o mai mare măsură o înfăţişare frapantă, cerîndu-i însă întregul efort al posturii militare.

Simţea dealtfel de pe acum instrumentul pe spate, aşa încît porni chiar ca un soldat în marş — porni de parcă, pentru iniţierea ei, ar fi răsunat prima salvă. Trecu pe străzi necunoscute, pe căi prăfuite, nemăturate, printre şiruri lungi de faţade ce nu deveneau mai impunătoare în lumina de august ; se simţi la largul ei mile în şir şi nu voia decît să se rătăcească ; în unele clipe, la colţuri, se oprea şi alegea direcţia, respectînd cu totul porunca de a se bucura din plin că este activă. Era ca o nouă plăcere să ai un motiv atît de nou ; îşi va afirma fără întîrziere opţiunea, voinţa ; a lua în posesie personală tot ceea ce o înconjura era o bună afirmare pentru început ; şi nu-i păsa defel dacă o făcea cu preţul îngrijorării lui Susie. Susie se va întreba la timpul potrivit „dacă nu cumva", cum se zicea la hotel, i s-a întîmplat ceva ; totuşi aceasta nu însemna nimic, probabil, faţă de uimirile ce vor urma. La drept vorbind, Milly simţea că uimirile îi însoţeau paşii chiar şi acum : parcă vedea în ochii oamenilor reflectarea chipului şi a pasului ei. Se pomenea mergînd uneori prin locuri evident neumblate de tinere fete newyorkeze cu

înfățișare ciudată, cu veșminte întunecate și blănuri atîrnînde, cu încălțări caraghioase și privind în juru-le uluite ; ar fi putut, dată fiind curiozitatea pe care o stîrnea în mod evident pe ulicioare și străzi lăturalnice, cu copii murdari și cărucioare de zarzavagii, să aibă cu adevărat muscheta la umăr, și să fi și pornit la război. De n-ar fi fost teama că exagerează această calitate, ar fi intrat în vorbă ici-colo, ar fi întrebat pe unde s-o ia ; dar tocmai drumul nu voia să-l știe, căci asta o făcea să creadă că trăiește cu adevărat o aventură. Din păcate, în cele din urmă îl găsi întîmplător ; ajunse, după cum văzu pe dată, la Regent's Park, pe unde de vreo două sau trei ori, plimbîndu-se cu Kate Croy, trăsura dăduse cu solemnitate cîteva ocoluri. Dar acum înțelegea mai bine : aceasta era adevărata experiență ; adevărata experiență era să fii departe de locurile pompoase, chiar în miezul lucrurilor și pe întinderile cu iarbă pirpirie. Se aflau aici bănci și oi murdare ; băietani fără căpătîi ce băteau mingea, ori ale căror strigăte răsunau slab în aerul dens ; pribegi neliniștiți și osteniți ca și ea ; precum și sute de alte persoane în aceeași situație. Situația lor, marea anxietate comună, ce altceva era în acest spațiu hain decît problema practică a vieții ? Puteau trăi dacă voiau ; adică asta li se spusese și lor, la fel ca și ei ; îi văzu pretutindeni în jurul ei, pe scaune, în timp ce se concentrau asupra acestei informații, simțind-o modificată și asimilată, recunoscînd însă iarăși un fapt familiar, deși ușor diferit, și anume adevărul vechi și binecuvîntat că vor trăi dacă vor putea. Tot ceea ce împărțea astfel cu ei o făcea să-și dorească să fie în societatea lor ; ceea ce și făcu pe dată, căutînd o bancă liberă, ocolind un scaun liber din apropiere, pentru care ar fi plătit, cu superioritate, o taxă.

Ultima fărîmă de superioritate o părăsi destul de curînd, fiindcă în scurtă vreme se simți mai ostenită decît ar fi vrut. Aceasta, și un oarecare farmec al situației, o făcură să zăbovească și să se odihnească ; izvora un fel de vrajă din faptul că nimeni pe lume nu știa unde se afla. Pentru prima oară în viață i se întîmpla așa ceva ; cineva, toată lumea, păruse să știe înainte, în fiece clipă, unde se afla ; așa încît acum era în stare deodată să-și dea seama că aceea nu fusese viață. Starea prezentă putea deci să

fie — şi tocmai aici părea distinsul ei prieten să dorească ca ea să ajungă. El mai dorea, ce-i drept, ca ea să nu se izoleze prea mult, aşa cum poate făcea acum ; în acelaşi timp era limpede că nu voia să-i refuze nici o sursă onorabilă de preocupări. El dorea — şi asta o deduse singură — ca ea să apeleze la cît mai multe surse ; şi îi trecu prin minte, în vreme ce nu-i mai venea să plece de acolo, că îi susţinea mai ales moralul. Dacă ea ar fi făcut acelaşi lucru, ar fi zis că oferă un suport — un suport celor slabi ; şi se gîndea, în vreme ce punea cap la cap dovezile, că o trata ca pe unul dintre cei slabi. Fireşte că se dusese la el ca unul dintre cei slabi — dar oh ! cu ce licărire de speranţă că ar fi putut s-o declare, cu toată tăria, o veritabilă leoaică tînără ! Dar îşi dădea seama că el, la urma urmelor, n-o caracterizase deloc : se amăgi cu impresia că doctorul se eschivase cu delicateţe să se pronunţe. Credea el oare, se întreba, că putea să se eschiveze pînă la sfîrşit ? — deşi în timp ce reflecta asupra problemei, simţea că era cam nedrept. Milly se gîndi, în ceasul acesta extraordinar pentru ea, la multe şi ciudate probleme ; dar din fericire, înainte de a porni iarăşi, procedase la o simplificare. Mai stranie decît orice era, de pildă, ideea că, dacă te gîndeai bine, el „ieşise" poate pe o uşă doar pentru a apărea pe cealaltă, oferindu-i o amăgire frumoasă şi binefăcătoare. O ţintuia în locul acela gîndul că intenţia lui ascunsă era să fie alături de ea ca prieten. Nu asta spuneau întotdeauna femeile că vor cînd dispreţuiau avansurile domnilor de care nu se puteau apropia într-un fel mai intim ? Astfel, neîndoielnic, îşi închipuiau sincer că puteau să se poarte cu bărbaţii din care nu puteau să-şi facă soţi. Iar ea nici măcar nu deduse că acesta era, după o lege similară, şiretlicul doctorilor, în general, faţă de bolnavii din care nu puteau să-şi facă pacienţi ; într-un fel, îşi dădea atît de bine seama că medicul ei era — oricît de fantezist ar putea să sune — de-a dreptul emoţionat. Micul fapt condamnabil — dacă se putea vorbi de condamnare — era că putea să-şi închipuie că surprinsese la el semnele unei simpatii fără rost. Nu se dusese la el ca să fie simpatizată, se dusese ca el să aprecieze starea ei ; şi era un om destul de remarcabil pentru a avea, în general, obiceiul să observe diferenţa. Putea să-i placă persoana lui — aşa cum se şi în-

tîmplase — dar era cu totul altceva ; cu atît mai mult cu cît faptul era acum, într-un mod atît de limpede pentru ea, compatibil cu o apreciere din partea lui. Însă ar fi rămas într-o confuzie prevestitoare de rău dacă nu i-ar fi venit într-ajutor, cum s-ar zice, un val binefăcător, însă mai degrabă rece, care spălase în cele din urmă totul.

Ideea se ivi dintr-o dată, atunci cînd orice alt gînd fusese epuizat. Se întreba de ce, dacă situaţia ei era gravă — şi ştia ce anume înţelegea prin asta — discutase despre ceea ce putea ea cu uşurinţă să „facă" ; sau de ce, pe de altă parte, dacă era un caz uşor, îşi oferea cu atîta insistenţă serviciile de prieten ? Înţelese cu mintea-i ageră şi însingurată — aşa cum putea să fie agerimea în zilele de zăduf în Regent's Park — că îl putea strînge cu uşa : sau prezenta importanţă, şi atunci era bolnavă ; sau n-avea importanţă, şi atunci era destul de sănătoasă. Acum el „se prefăcea", cum s-ar spune, că ea avea într-adevăr importanţă — pînă ce va dovedi contrariul. Era prea evident că o persoană cu autoritatea lui trebuia să-şi păstreze inconsecvenţele, acestea fiind probabil pentru el cele mai straşnice motive de amuzament, numai pentru ocaziile cu adevărat mari. Intuiţia ei în legătură cu motivele lui determină acea opinie pe care cuteză, în fine, s-o adopte. Şi opinia aceasta lămurea situaţia. Medicul o remarcase într-adevăr — şi acest fapt o consterna. Nu ştiuse — cum să fi ştiut ? — că era diabolic de subtilă, subtilă exact în maniera celor suspectaţi, a suspicioşilor, a condamnaţilor. Mărturisise, în felul lui, că îl interesau relaţiile ei, ciudatul neam din care făcea parte, ciudatele ei pierderi, ciudatele cîştiguri, ciudata libertate şi, fără îndoială, mai presus de orice, ciudatul ei fel de a fi — ciudat ca felul de a fi al americanilor de cea mai bună calitate, lipsit de vulgaritate, justificînd amabilitatea şi contribuind la transmiterea ei. În aprecierea lui asupra acestor excese, înfrumuseţase în faţa ei compasiunea pe care în chip atît de clar îşi permitea s-o irosească ; dar compasiunea aceasta dezvăluia, descoperea, expunea fără nici o rezervă. O reducea la starea extremă a unei fete sărmane — trebuind să plătească chirie, de pildă — privind înainte, fără ţintă, într-un mare oraş. Milly avea de plătit chirie — chiria pentru viitorul ei ; totul în afara preocupării de a rezolva această pro-

blemă se destrăma în bucăţi, în zdrenţe. Era o impresie pe care, neîndoielnic, celebrul om nu vrusese s-o producă. Ei bine, trebuia să meargă acasă ca o fată sărmană şi să chibzuiască. Poate că existau totuşi modalităţi ; fata sărmană se gîndea şi ea, probabil. Revenea, în acest sens poate, la păreri deja prezentate. Privi iarăşi în jurul ei, în jos, la camarazii ei risipiţi, melancolici — unii dintre ei atît de melancolici încît stăteau pe burtă în iarbă, cu capul întors, fără să mai ştie de nimic, săpîndu-şi parcă o vizuină ; înţelese încă o dată, împreună cu ei, cele două feţe ale problemei, în afara cărora nu aveai de ales. Era poate mai atrăgător într-un mod superficial faptul că puteai să trăieşti dacă voiai ; dar era mai impresionant, mai insinuant, pe scurt irezistibil faptul că voiai să trăieşti dacă puteai.

După aceea, timp de o zi sau două găsi un prilej mai bun de amuzament decît crezuse în faptul, dacă nu era pură închipuire, de a o înşela pe Susie ; şi simţi curînd că avea importanţă ideea fantezistă — căci asta şi era — de a-l contracara pe celebrul om. Întrucît doctorul îşi asumase răspunderea de a lua legătura cu însoţitoarea ei — în cazul că va proceda astfel — ea devenea dintr-o dată iresponsabilă, şi astfel putea să se conducă după orice idee care i-ar fi venit în minte ; deşi chiar în momentul cînd îşi adresa îndemnul de a se bucura de această impunitate, deveni conştientă că existau noi motive de uimire, sau cel puţin de speculaţie. Se gîndea mai degrabă că doamna Stringham ar fi privit-o sever — schiţarea motivelor pentru care făcuse lunga şi independenta ei excursie apărînd, putea să-şi dea seama, aproape cinică în superficialitatea ei. Totuşi, draga de ea reuşi pînă la urmă atît de puţin să se folosească de dreptul la critică, încît lui Milly i se păru deosebit de ispititor, timp de o oră, să se întrebe dacă prietena ei Kate Croy se purtase absolut corect. Oare nu-i oferise ea lui Susie, din motive cum nu se poate mai binevoitoare, din îndemnuri ale celei mai subtile anxietăţi, ceea ce ar fi putut să numească aluzii directe ? Trebuie menţionat însă fără întîrziere că, lăsînd la o parte amintirea făgăduinţei clare al lui Kate, Milly găsi explicaţia într-un adevăr cu meritul de a fi general. Dacă în această criză Susie o cruţa plină de suspiciune, adevărul era că suspicioasă fiind, Susie o cruţa întotdea-

una — deşi uneori cu o milă neaşteptată şi prevestitoare de rău. Fata îşi dădea seama că uneori Susie adopta o atitudine de deferenţă, într-un chip obscur şi de neînţeles — fapt care, fără intenţie însă, ştirbea familiaritatea, intimitatea firească. Parcă lua seama la maniere, la legea etichetei de la curte — această ultimă notă mai ales o ajută pe tînăra noastră să facă o apreciere justă. I se părea clar, chiar dacă nu destul de concret, că era o necesitate absolută a spiritului însoţitoarei ei s-o trateze ca pe o prinţesă ; prin urmare, nu putea schimba lucrurile dacă această doamnă avea opinia ei transcendentală asupra felului cum se trata clasa respectivă. Susan citise istorie, îi citise pe Gibbon, pe Froude şi pe Saint-Simon ; avea unele repere cu privire la privilegiile acordate acelei clase şi deoarece socotise în tinereţe că reprezentanţii ei erau epuizaţi şi supereducaţi, inevitabil ironici şi infinit rafinaţi, trebuia să ţi se pară amuzant dacă ea înclina spre o indulgenţă cu adevărat bizantină. Numai de-ar fi putut să fie bizantină ! Oare nu tocmai după aceasta te făcea ea în chip insidios să suspini ? Milly încercă să-i facă acest hatîr — căci îi stătea atît de frumos lui Susan să fie bizantină. Marile doamne de acel fel — trebuia să fie undeva în Gibbon ! — nu erau, se pare, întrebate despre misterele lor. Dar oh, biata Milly şi misterele ei ! Susan, în orice caz, nu se dovedi mai curioasă decît ar fi fost un mozaic din Ravenna. Era ca un monument de porţelan ridicat în cinstea ciudatei morale după care consideraţia, ca şi cinismul, ar putea avea adîncimi abisale. Pe de altă parte, puritanismul era în fine descătuşat ! Pentru cîte generaţii înfometate avea de gînd doamna Stringham să recupereze prilejurile irosite ?

Kate Croy veni direct la hotel — veni în seara aceea cu puţin înainte de cină ; şi pe deasupra, în mod specific şi public, într-o trăsură care, mînată, după cîte se vedea, foarte iute, trase sub ferestrele lor aproape cu zăngănitul unui accident, al unei „ciocniri“. Milly, întîmplător singură în marea pustietate ornamentată a salonului unde, într-adevăr ca o prizonieră bizantină, se plimbase în sus şi în jos în acea ciudată, aproape sinistră seară care parcă nu se mai sfîrşea — impresie ce-i făcea însă plăcere — auzind zgomotul printr-una din uşile deschise, ieşi în balconul

ce domina pretenţios intrarea principală, la timp pentru a surprinde privirea pe care Kate, descinzînd şi plătind vizitiul, o ridică întîmplător spre faţadă. Vizitatoarea mai aştepta să primească înapoi un şiling, în care timp Milly, de pe balcon, se uită la ea, iar apoi îşi zîmbiră şi dădură din cap gîndindu-se ce se petrecuse dimineaţa. De aceea o vizita acum Kate, şi intenţia ei se contură astfel, aproape întîmplător pentru Milly, încă înainte ca prietena ei să urce sus. I se mai contură însă în mod stăruitor faptul că imaginea ce i se înfăţişa, splendida femeie tînără atît de frumoasă în nerăbdarea ei, cu minunata detaşare a mîinii fluturate, era proprietatea deosebită a viziunii altcuiva, că minunata detaşare era pe scurt detaşarea pe care o arăta domnului Densher. Aşa îi apărea lui, şi astfel era Milly captivată de ea — captivată parcă de simţămîntul straniu că vede prin ochii celui din depărtări. Ca de obicei, straniul simţămînt persistă doar cincizeci de secunde ; totuşi, persistînd atîta, îşi produse efectul. Produse de fapt mai multe efecte, şi le vom descrie pe rînd. În primul rînd, tînăra noastră socoti absurdă aserţiunea că a apărea astfel unui bărbat nu avea consecinţe ; iar în al doilea rînd, pînă ce Kate pătrunse în odaie, Milly înţelese principala consecinţă pe care faptul îl avea pentru ea.

Acest lucru îl dădu imediat la iveală — îl dădu la iveală, mai bine zis, ca răspuns prompt la întrebarea fără înconjur a lui Kate : „Ei, ce e ?“ Întrebarea se referea, bineînţeles, subliniată cu nerăbdarea lui Kate, la rezultatul întîmplării din dimineaţa aceea, la ultima părere a celebrului doctor şi, neîndoielnic, o afectă pe Milly puţin, aşa cum curiozitatea voioasă de a afla veşti este în stare să afecteze sufletele zbuciumate cînd veştile nu sînt pregătite într-o formă mai clară pentru a fi transmise. N-ar fi putut spune exact ce anume o hotărî în clipa aceea ; cea mai fidelă descriere a motivului ei ar fi fost, poate, că avea acum o impresie mai clară despre tot ceea ce prietena ei considera firesc. Contrastul între atitudinea ei degajată şi vălmăşagul de posibilităţi prin care ea, Milly, îşi croia de ceasuri în şir drum, apăru deocamdată de o grosolănie pe care chiar şi formele prieteneşti n-o puteau atenua ; o ajută să-şi dea seama că nu avea absolut nimic de spus.

În afară de aceasta, mai exista desigur şi altceva — o influenţă care, în acele împrejurări, era încă şi mai obscură. Kate pierduse, urcînd scările, expresia — o anume expresie — care o făcu pe tînăra ei gazdă să gîndească atît de subtil, una din caracteristicile ei fiind că n-o păstra niciodată timp de mai multe clipe ; totuşi stătea acolo, plină de viaţă şi vitalitate, din nou „fata frumoasă" ca nimeni alta, „fata frumoasă" cum o considerase Milly la început cu recunoştinţă, încît s-o întîmpine acum cu tînguiri ar fi însemnat oarecum o predare, o destăinuire. Ea nu va fi în viaţa ei bolnavă ; cel mai vestit doctor o va reţine, în cel mai rău caz, doar cîteva minute ; iar Kate, care era practic invulnerabilă, se interesa tocmai de ceea ce era mai vulnerabil la prietena ei. Toate acestea dănţuiau în voie în sufletul lui Milly ; dar vibraţia produsă şi praful stîrnit au durat mai puţin decît descrierea noastră. Se pomeni pe negîndite că răspunde, şi răspunde frumos, fără să aibă conştiinţa fraudei, doar cu o subită răbufnire a faimoasei „puteri de voinţă" despre care auzise şi citise şi la care apelase mai ales medicul ei povăţuitor.

— Oh, totul e în ordine. E un om minunat.

Kate era splendidă şi ar fi fost clar pentru Milly, acum, dacă ar mai fi persistat în această presupunere, că nu-i spusese nici o vorbă doamnei Stringham.

— Adică, ai fost absurdă ?

— Absurdă.

Era un cuvînt uşor de spus, dar de îndată ce-l rosti, tînăra noastră simţi că el contribuise cu ceva la siguranţa ei.

Dar Kate ardea de nerăbdare să afle mai mult :

— Nu e absolut nici un necaz ?

— Nimic îngrijorător. O să fiu puţin mai grijulie, dar nu va trebui să fac nimic înfiorător sau neplăcut. Pot să fac, de fapt, ce doresc.

Lui Milly i se părea minunat felul cum această prezentare făcea toate elementele stării ei să se îmbine acum armonios într-un tot.

Însă, chiar înainte de a se produce efectul deplin, Kate o prinse în braţe, o sărută, o binecuvîntă.

— Scumpa mea, eşti atît de drăguţă ! Ce fericire ! Dar e aşa cum gîndeam şi eu. Apoi sesiză întreaga frumuseţe a faptului. Poţi să faci chiar ce doreşti ?

— Exact. Nu e minunat ?

— A, numai să te prind, triumfă Kate cu voioșie, că nu faci așa... ! Și ce-ai să faci, de fapt ?

— Deocamdată mă bucur. Mă bucur — Milly era cu totul senină — că am scăpat de greu.

— Că ai aflat adică atît de ușor că ești într-adevăr sănătoasă ?

Ce ușor îi venea să repete vorbele lui Kate :

— Că am aflat atît de ușor că sînt sănătoasă.

— Numai că nimeni nu e destul de sănătos ca să rămînă acum la Londra. E imposibil, continuă Kate, să-ți ceară asta.

— Slavă Domnului, nu — urmează să hoinăresc. Voi vizita diverse locuri.

— Dar nu unde sînt „clime" afurisite — Engandine, Riviere, mohoreli din astea ?

— Nu, cum spuneam, doar unde-mi place. Trebuie să mă distrez.

— A, draga de ea ! și Kate n-o mai slăbea cu dezmierdările. Dar ce fel de distracții ?

— Cele mai strașnice, zîmbi Milly.

Prietena ei o întrebă cu noblețe :

— Dar care este de fapt cea mai strașnică ?

— Ei bine, avem tocmai ocazia să descoperim. Trebuie să mă ajuți și tu.

— Ce altceva am vrut decît să te ajut, întrebă Kate, din prima clipă cînd am dat cu ochii de tine ? Dar totuși era mirată : Grozavă idee pe tine — ce ajutor poate să-și dorească o ființă atît de norocoasă ?

XIV

Milly nu mai știa ce să zică ; astfel încît deocamdată ajunse într-adevăr la concluzia subliniată în chip atît de ciudat de vizitatoarea ei — adevărul că era puternică și de invidiat. N-avea să uite, acest adevăr, începînd din seara aceea, în fiecare oră care i-a mai rămas, cu atît mai ușor cu cît orele îi erau numărate. Nu mai aștepta de fapt decît vizita pe care i-o promisese Sir Luke Strett, față de care își fixase definitiv atitudinea. Fiindcă el voia s-o

cunoască pe Susie, va avea cale liberă, iar apoi va vedea cît de mult îi convine asta. Ceea ce era între ei doi se putea rezolva între ei doi, și ca urmare orice povară care i se lua de pe suflet putea fi ușor convertită de ei în propriul lor folos. Dacă omul acela bun dorea să-i insufle lui Susan Shepherd un ideal și mai înalt, va fi în cel mai rău caz răspunzător de asta. Dacă, pe scurt, cei doi urmăreau să-i ofere devotament, ea însăși era gata să-l consume ca pe o mîncare garnisită și servită. El îi vorbise de „apetitul“ ei, și simțea că comentariul ei trebuie să fi fost vag. Dar pentru devotament putea să-și dea seama acum, acest apetit era dintre cele mai bune. Neșlefuită, lacomă, rapace — acestea erau neîndoielnic nume ce i se potriveau — se resemna, în orice caz, în fața stratagemelor milei. Mai erau două sau trei zile după singuratica ei excursie pînă cînd va părăsi Londra ; dar seara aceea o socotea de fapt, în privința relațiilor cu lumea, drept ultima. Oamenii se și risipiseră și mulți dintre cei ce o copleșiseră cu amabilități, cărți de vizită și o evidentă sinceritate în legătură cu vizite de făcut mai tîrziu în di[illegible] locuri la țară se făcuseră nevăzuți ; iar dacă era vor[illegible] special, de membrii cercului intim al doamnei L[illegible] sau al lordului Mark — prietenele noastre erau acum în stare să facă deosebirea. Îmbulzeala se potolise astfel, iar ocaziile demne de a fi luate în seamă rămîneau speciale și puține. Una dintre acestea, pentru Milly, se anunță a fi vizita doctorului, menționată mai înainte, despre care află acum printr-un bilet de la el ; cealaltă ocazie importantă a fost aceea în care și-au luat rămas bun — pentru o foarte scurtă despărțire — de la doamna Lowder și Kate. Mătușa și nepoata urmau să ia împreună cu ele o masă intimă și ușoară — ușoară mai ales, pentru că după aceea trebuiau să meargă amîndouă la o serată mult prea tîrzie, la care, potrivit sfatului dat de mătușa Maud, era bine să fie prezente. Sir Luke urma să-și facă apariția în ziua următoare, iar în legătură cu această complicație Milly își și ticluise un plan.

Seara era, în orice caz, caldă și înăbușitoare, și se făcuse destul de tîrziu cînd cele patru doamne se întîlniră pentru scurt timp la hotel, unde ferestrele erau încă deschise spre balcoanele înalte, iar flăcările luminărilor, de

după abajururile trandafirii — dispuse parcă pentru veghe — rămîneau nemişcate în atmosfera sezonului mort. Hotărîră pe dată ca Milly, ce dovedea cu acest prilej o preferinţă mai accentuată ca de obicei, să nu se considere obligată să urce în seara aceea scara socială, oricît de îmbietor s-ar fi întins în faţa ei, iar deoarece doamna Lowder şi doamna Stringham urmau să înfrunte chinul împreună, Kate Croy avea să rămînă cu ea şi să le aştepte să se întoarcă. Lui Milly îi plăcea întotdeauna s-o trimită pe Susan Stringham înainte ; o văzu plecînd cu încîntare, fiindcă îi plăcea oarecum să-i îndepărteze pe oameni cu ajutorul lui Susie şi observă cu mulţumire, în timp ce buna ei prietenă se îndrepta spre trăsură, tăietura mai adîncă în spate — ca un val de reflux — a rochiei ei. Dacă idealul mătuşii Maud nu era tocmai s-o scoată în lume pe prietena nostimă a tinerei americance în locul tinerei americance, nimic nu putea să releve mai bine amploarea meritului acestei doamne decît spiritul în care — ca de pildă acum — ştia să profite de un avantaj minor. Şi o făcea cu o îngăduitoare şi voioasă absenţă a iluziilor ; o făcea — mărturisind-o chiar bietei Susie — fiindcă, sincer vorbind, era bună la suflet. Cînd doamna Stringham observă că posibilităţile ei erau împrumutate la disperare şi că era preţuită doar ca o verigă ce din fericire nu lipsea, mătuşa Maud întări această părere cu remarca : „Ei bine draga mea, eşti mai mult decît nimic". În seara aceasta însă, lui Milly îi trecu prin minte că mătuşa Maud avea un anumit scop. Doamna Stringham, înainte de a pleca împreună cu ea, se duse să-şi ia un şal sau cine ştie ce alt accesoriu, iar Kate, aşteptînd parcă nerăbdătoare retragerea lor, ieşi într-o doară pe balcon, unde zăbovi o vreme neobservată, deşi nu avea la ce să se uite decît la stelele înceţoşate ale Londrei şi la cîrciumioara din colţul străzii în faţa căreia un cal de trăsură, frînt de oboseală, se contura clar în lumina stridentă ce se revărsa. Doamna Lowder profită de clipa aceasta, şi Milly îşi dădu seama după aceea că urmărise un anume lucru.

— Susan mi-a spus că l-ai întîlnit în America pe domnul Densher — despre care pînă acum, după cum poate ai observat, nu te-am întrebat. Dar vrei să fii drăguţă, în legătură cu persoana lui, să faci ceva pentru mine ?

Își coborîse vocea-i frumoasă, deși vorbea cu toată bogăția volubilității ei ; iar Milly, după ce rămase uluită o clipă, pricepu tîlcul acestei rugăminți. — Vrei să-i pomenești ei de el într-un fel oarecare ? — și mătușa Maud făcu un semn din cap spre fereastră — așa încît să poți afla, poate, dacă s-a întors ?

Atîtea și atîtea lucruri se limpeziră pentru Milly acum ; era o minune, gîndi ea după aceea, că atîtea îi năvăliră în minte deodată. Zîmbi însă neîndurătoare :

— Dar nu cred că-e important pentru mine „să aflu". Faptele se aglomerară în număr și mai mare în timp ce vorbea, încît i se păru că ar fi fost prea multe de spus. De aceea încercă iute să spună mai puțin : Poate vreți să spuneți, desigur, că e important pentru dumneavoastră. Avu impresia că mătușa Maud o privea tot atît de neîndurător cum zîmbea ea însăși, și aceasta o îndemna să adauge : Știți că ei nu i-am pomenit de el ; așa încît, dacă mi-aș da drumul așa, deodată, acum...

— Da ? — așteptă doamna Lowder.

— Ei, s-ar putea întreba de ce am făcut din asta un mister. Ea nu mi-a pomenit de el, să știți, urmă Milly.

— Nu, chibzui doamna Lowder asupra celor aflate, nu, n-a făcut-o. Ea este prin urmare, după cum vezi, cea misterioasă.

Da, Milly voia doar să înțeleagă ; numai că erau atîtea de înțeles !

— Nu a existat firește nici un motiv anume. Credeți, urmă ea, că el s-a întors ?

— E timpul, după cîte înțeleg, și tare aș vrea să știu exact.

— Dar n-o puteți întreba pe ea ?

— A, noi nu vorbim niciodată de el !

Milly trăi o clipă de consternare.

— Vreți să spuneți că e o cunoștință a ei cu care nu sînteți de acord ?

Mătușa Maud întîrzie și ea cu răspunsul :

— Nu sînt de acord cu ea în ceea ce-l privește pe bietul tînăr. Ea nu ține la el.

— Dar el ține atît de mult la ea ?

— Prea mult, prea mult. Și teamă îmi e, zise doamna Lowder, că n-o lasă în pace. Ea face un secret din asta, dar

n-aş vrea să fie necăjită. Şi, la drept vorbind, încheie cu generozitate pe un ton confidenţial, nu vreau să fie nici el necăjit.

Milly se strădui să facă faţă situaţiei :

— Dar ce pot să fac eu ?

— Poţi afla ce este între ei. Dacă aş încerca eu, urmă doamna Lowder, s-ar putea crede că îi tratez de parcă aş bănui că mă înşală.

— Şi dumneavoastră nu bănuiţi. Nu bănuiţi, medită Milly cu glas tare în locul ei, că vă înşală.

— Ei bine, zise mătuşa Maud, ai cărei ochi frumoşi de onix nu clipeau cu toate că întrebările lui Milly s-ar fi părut că o duc mai departe decît voise ea la început să ajungă, ei bine, Kate cunoaşte intenţiile mele în ceea ce o priveşte şi ştie că socot prezenţa ei alături de mine, avînd în vedere relaţiile dintre noi, dacă înţelegi ce vreau să spun, ca o aprobare loială a acestora. Prin urmare, deoarece domnul Densher nu-şi găseşte nici un loc în vederile mele, deşi, într-un fel, îl simpatizez...

Prin urmare, prin urmare... pe scurt, mătuşa Maud a fost determinată să ia măsura aceasta, cu toate că nu şi-a terminat decît foarte vag ideea, făcîndu-şi vînt cu marele ei evantai.

Le ajută poate, în acele momente, faptul că Milly era în stare să desluşească în vorbele ei ceea ce era foarte limpede.

— Vă place, deci, domnul Densher ?

— A, cum să nu. Dumitale nu-ţi place ?

Milly şovăi, deoarece întrebarea fusese ca o înţepătură neaşteptată pe un nerv care a tresărit. Îşi ţinu răsuflarea, dar avu motiv să se bucure după aceea, fiindcă reuşise să aleagă destul de rapid, din cincisprezece răspunsuri posibile, pe acela care slujea cel mai bine scopului ei. Şi era aproape mîndră că reuşi să zîmbească cu voioşie.

— Ba da, mi-a plăcut — în cele trei rînduri cît l-am văzut — la New York.

Astfel se ivi şi trecu, în vorbele acestea simple, răspunsul care, după cum consideră ea mai tîrziu în seara aceea, a costat-o cel mai mult din toate cîte le rostise vreodată. Rămase trează jumătate din noapte, de bucurie

că nu adoptase o atitudine nedemnă, cum ar fi fost aceea de a nu recunoaşte că el îi făcuse o impresie bună.

Şi doamnei Lowder vorbele ei simple i se părură potrivite ; şi fuseseră spuse, după cum arătă rîsul acestei doamne, pe tonul natural al oamenilor din America.

— Draga mea americancă ! Dar oamenii pot fi foarte buni, şi totuşi nu tocmai buni pentru ceea ce doreşti.

— Da, aprobă tînăra fată, chiar şi atunci, presupun, cînd ceea ce doreşti e ceva foarte bun.

— A, copila mea, mi-ar trebui prea mult acum ca să-ţi spun tot ceea ce doresc ! Doresc totul dintr-o dată — şi atît de mult şi pentru dumneata, să ştii. Dar ne-ai cunoscut, continuă mătuşa Maud, şi îţi vei fi dat singură seama.

— Oh, zise Milly, nu-mi dau seama — (fiindcă din nou simţea, şi simţămîntul acesta o copleşi, că lucrurile sînt obscure). Ei, dacă prietenei noastre nu-i place domnul Densher...

— Şi crezi că ar avea interesul să se ascundă de mine ? Şi tot ea, îşi răspunse singură : Draga mea, cum poţi întreba ? Gîndeşte-te că ai fi în locul ei. Noi ne înţelegem, pînă la un punct. Însă aşa sînt tinerele mîndre, şi pace. Iar femeile bătrîne şi mîndre sînt — ei bine, aşa cum sînt eu. Fiindcă te iubim amîndouă, poţi să ne ajuţi.

Milly încercă să fie bine inspirată.

— Înseamnă deci că trebuie să-i pun întrebarea direct ?

Auzind acestea, mătuşa Maud renunţă în cele din urmă.

— A, dacă ai atîtea motive să nu... !

— N-am atîtea, zîmbi Milly, dar am unul. Dacă mă reped să-i spun că-l cunosc, cum va interpreta faptul că nu i-am vorbit pînă acum de el ?

Doamna Lowder privi în gol.

— De ce să-ţi pese ? Poate că ai fost discretă, fiindcă aşa se cuvine.

— A, am fost într-adevăr, se grăbi fata să răspundă.

— Şi apoi, continuă prietena ei, ţi-am sugerat prin Susan ce atitudine să iei.

— Da, acesta este un motiv pentru mine.

— Şi pentru mine, insistă doamna Lowder. Şi ea nu e atît de prostuţă, încît să nu accepte motive clare. Poţi să-i spui, în definitiv, că eu ţi-am cerut să nu-i pomeneşti nimic.

— Şi pot să-i spun că mi-aţi cerut acum să vorbesc ?
Poate că doamna Lowder chibzuise asupra acestui aspect, dar curios a fost că întrebarea o uimi.

— Nu poţi s-o faci fără... ?

Lui Milly îi era aproape ruşine că provocase atîtea dificultăţi.

— Am să fac ce pot dacă sînteţi bună să-mi mai spuneţi ceva. Şovăi puţin — se simţea parcă iscodind ; dar pînă la urmă zise : El i-a scris oare ?

— Tocmai asta, draga mea, aş vrea să ştiu şi eu, îşi pierdu în cele din urmă doamna Lowder răbdarea. Insistă pe lîngă ea, şi îndrăznesc să cred că are să-ţi spună.

Chiar şi acum, Milly nu se dădu bătută.

— Înseamnă că voi insista, continuă ea să zîmbească, de dragul dumneavoastră. Dar nu-i dădu timp doamnei Lowder să răspundă şi adăugă : Problema e că, dacă el i-a scris într-adevăr, se poate ca ea să-i fi răspuns.

— Dar ce problemă, fiinţă subtilă ce eşti, mai e şi asta ?

— Nu e deloc subtilă, zise Milly, şi mi se pare chiar simplu de bănuit că dacă ea a răspuns, e foarte posibil să-i fi vorbit de mine.

— Foarte adevărat, n-am ce zice. Dar ce importanţă are ?

Auzind asta, tînăra fată se gîndi o clipă că era firesc ca doamna Lowder să nu fie subtilă.

— Are importanţă în sensul că el i-a scris probabil la rîndul lui că mă cunoaşte. Iar acest lucru, explică tînăra noastră, va face ca tăcerea mea să pară ciudată.

— Cum aşa, dacă e perfect conştientă că nu ţi-a dat nici un prilej ? Ciudat ar trebui numai dumitale să ţi se pară, declară mătuşa Maud cu luciditate, că ea nu ţi-a vorbit de el.

— Asta aşa e ! zise Milly.

Vorbise, evident, pe un ton care o uimi pe doamna Lowder.

— Prin urmare, te-a supărat totuşi faptul ?

Dar vai, întrebarea, de îndată ce a fost rostită, făcu să apară, în chip de neînţeles, îmbujorarea atît de rară în obrajii ei.

— Nu, absolut deloc !

Şi imediat, simţind nevoia să sublinieze ideea, a fost pe punctul, ca să nu mai lungească vorba, de a declara că nu-i păsa nici un pic, la urma urmelor, dacă le făcea sau nu pe voie altora. Numai că simţi în acel moment şi intervenţia altor lucruri. Doamna Lowder era dinainte afectată parcă de ideea neaşteptată că împinsese lucrurile prea departe. Milly nu putea niciodată să judece, după expresia de pe faţa doamnei Lowder, ce anume urmărea — nu avea, cu strălucirea şi netezimea ei severă, acel gen de faţă. Avea o expresie severă cînd vorbea sincer ; iar atunci cînd vorbea sever, nu avea o expresie blîndă. Ceva totuşi se stîrnise în fiinţa ei — un torent năvalnic care pătrundea prin spărtura vreunui stăvilar. Îi declară că dacă lucrul pe care i-l ceruse era cîtuşi de puţin neplăcut, tînăra ei prietenă nici nu trebuia să se mai gîndească la el ; dar prin schimbarea tonului, o făcu pe tînăra prietenă să se gîndească pe dată la o sumedenie de alte lucruri. Lămurindu-se asupra unor lucruri, doamna Lowder vorbea, după cum sesiză Milly — care sesiza întotdeauna — din milă ; iar recunoaşterea acestui fapt avu pentru tînăra fată un rezultat deosebit de important ; îi dovedea că prietena ei Kate, păstrînd taina, fusese loială faţă de ea. Era limpede prin urmare că mătuşa Maud nu aflase nimic de la Kate despre motivul pentru care trebuia compătimită, şi astfel ieşea pur şi simplu la iveală frumuseţea propriului ei caracter. Frumuseţea consta în capacitatea ei aproape în orice clipă, printr-o preferinţă bruse stîrnită sau printr-o abatere a energiei, de a se însufleţi cînd era vorba de un alt interes decît al ei. Ea spusese de asemenea că Milly reflectase probabil asupra cazului mult mai mult decît presupunea ea ; iar remarca a fost de natură s-o afecteze imediat pe fată la fel de puternic ca orice alt mod de a fi acuzată de slăbiciune. Următorul lucru, dacă nu va fi cu băgare de seamă, îl va spune în curînd toată lumea : „Se întîmplă ceva cu tine !" O preocupa deci să stabilească neîntîrziat că nu se întîmpla nimic cu ea.

— Aş vrea să vă ajut ; aş vrea, la drept vorbind, s-o ajut pe Kate, declară ea cît putu mai repede ; şi ochii ei rătăceau între timp prin cameră, spre amurgul din balcon unde, poate oarecum inexplicabil, zăbovea prietena lor

Ea îi și arătă prin aceasta nerăbdarea ; se miră aproape fățiș de lunga ocazie pe care le-o oferea Kate — raportînd-o atît cît se putea prin vorbe la întîrzierea celeilalte prietene și întrerupîndu-se brusc, ca să spună amuzată :

— Mult se mai gătește Susie.

Se vedea însă că mătușa Maud era prea preocupată ca să sesizeze aluzia. Ochii strălucitori de onix erau fixați stăruitor asupra ei, urmărind să exprime o mai mare bunăvoință.

— Lasă, draga mea. Vom afla, dealtfel, destul de curînd.

— Dacă el s-a întors, vom afla cu siguranță, spuse Milly după o clipă ; fiindcă își va da seama probabil că nu se cade să nu vină să mă vadă. Iar atunci, remarcă ea, ne vom lămuri. Kate, înțelegeți, nu va da nimic la iveală — veți afla de la el. Numai că, încheie cu un surîs, n-are să mă mai găsească.

Avu în mod cert impresia că o interesa pe interlocutoarea ei, fără să vrea, mai mult decît ar fi dorit ; părea că soarta o mîna după voia ei astfel încît nu se putea opri — prin aceeași farsă pe care i-o jucase și cu doctorul.

— Ai să fugi de el ?

Milly nu luă în seamă întrebarea, voind acum doar să scape.

— Atunci, continuă ea, o să aveți de-a face direct cu Kate.

— Ai să fugi de ea ? întrebă cu înțeles doamna Lowder, în vreme ce observau amîndouă cum Susie se întorcea prin încăperea ce se deschidea în spatele lor și unde luaseră masa.

Aceasta păru să-i dea lui Milly un scurt răgaz : și brusc, tot ceea ce simți se înjghebă într-o întrebare pe care, chiar în vreme ce o punea, știa că nu este în stare s-o rostească inexpresiv :

— Dumneavoastră credeți că el ține la ea ?

Mătușa Maud pricepu — pricepu adică din tonul ei — tot ceea ce Milly voia ca ea să înțeleagă. Iar rezultatul, timp de cîteva clipe, a fost că ochii lor se întîlniră în tăcere. Doamna Stringham se apropie și întrebă dacă nu cumva Kate plecase — întrebare la care i se răspunse pe dată prin chiar reapariția tinerei fete. O văzură din nou în ușa des-

chisă unde, privindu-le, se oprise — producînd astfel din partea mătuşii Maud un „Psst!" aproape prea energic. Doamna Lowder, fără să piardă timp, înlătură orice primejdie printr-o retragere impunătoare alături de Susie; dar vorbele pe care Milly tocmai le rostise, despre abordarea directă a nepoatei, i se părură tinerei noastre că se răsfrîng asupra ei. Sinceritatea, oricît de mult ocolită, va fi deplină doar din partea ei; de fapt nimic nu putea să fie mai sincer din partea ei decît ocolirea. Kate rămăsese în uşa balconului, foarte frumoasă şi semeaţă, întunericul de afară încadrîndu-i cu eleganţă rochia simplă şi uşoară de vară. Milly, avînd în vedere distanţa, nu se temea că auzise discuţia lor; numai că ea zăbovea acolo cu ochi lucizi şi un oarecare avantaj în plus. Peste foarte puţin timp, prietena ei se lămuri însă: ochii lucizi, avantajul în plus, le avea acum mereu în stăpînire — mijloace proprii persoanei despre care Milly ştia că îi era cunoscută lui Merton Densher. Pentru cîteva secunde, avu din nou impresia că personalitatea ei îi era cunoscută lui Densher — o determinare ce avea ca rezultat un fapt deosebit de clar. Kate nu trebuia decît să fie acolo, aşa după cum şi era, pentru ca să-i spună că el se întorsese. Părea că i-ar fi dat lui Milly de înţeles, fără o vorbă, că el era la Londra, că era poate chiar la doi paşi; şi neîndoielnic Milly nu s-ar fi putut purta cu mai multă sinceritate faţă de ea.

XV

Poate pentru că această curioasă formă a sincerităţii păruse în sine, deocamdată, cu totul satisfăcătoare, Milly şi-a dat seama ulterior că nu făcuse de fapt nimic în tot acel interval — perioada ciudată, de nedescris, dinaintea întoarcerii prietenelor lor — pentru a o intensifica. Ea a fost deosebit de conştientă de aceasta doar mai tîrziu, în veghea chinuită pînă la ivirea zorilor, deoarece cît au stat împreună în seara aceea n-a simţit de fapt că tihna lor ar fi fost întrucîtva tulburată. Ceea ce sălăşluia în dosul aparenţelor se întrezărea doar în licăriri şi crîmpeie; ceea ce se observa pe faţă nu se dovedea niciodată să nu fie de primă importanţă. Nu trecură nici trei minute, şi Milly

ştia foarte bine că n-ar fi trebuit să facă nimic din ce i-a cerut mătuşa Maud. Şi o ştia pe temeiul aceleiaşi presimţiri pe care a avut-o în prezenţa acelei doamne şi a lui Sir Luke Strett. O obsedă numaidecît ideea că era încă dusă de un curent dirijat de alţii, datorită indiferenţei ei, timidităţii, curajului, generozităţii ei — n-ar fi putut spune care din ele ; că nu ea, ci curentul acţiona şi că altcineva, întotdeauna, era paznicul stăvilarului sau al zăgazului. Kate, de pildă, n-avea decît să deschidă porţile stăvilarului : curentul pornea pe dată năvalnic — curentul comportării ei în sensul pe care-l dorea ea — după cum se şi întîmplase. Ce altceva, şi încă într-un chip formidabil, urmărise Kate decît să fie dintr-o dată mai interesantă decît fusese vreodată ? Milly, în seara aceea, îşi ţinu respiraţia la gîndul acesta. Dacă n-ar fi fost sigură că prietena ei nu obţinuse nici un indiciu din conversaţia cu doamna Lowder după care să se orienteze, aproape că ar fi văzut-o pe admirabila fiinţă „intervenind" pentru a evita o primejdie. Această închipuire, în vreme ce stăteau împreună, pieri după un timp ; chiar dacă numai pentru motivul că alte închipuiri se îngrămădiră, creînd pentru tînăra noastră mediul exuberant în care prietena ei vorbea şi se mişca. Şedeau împreună, ziceam, dar Kate se mişca la fel de mult pe cît vorbea, învîrtindu-se fără astîmpăr, încîntătoare, puţin cam distrată poate, părăsindu-şi mereu locul, măsurînd agale încoace şi încolo odaia, în rochia-i uşoară ce cădea în falduri şi comportîndu-se, în mod aproape mărturisit, în aşa fel incît să fie pe placul gazdei.

Doamna Lowder îi spusese lui Milly la Matcham că ea şi prietena ei, dacă se aliau, puteau practic să cucerească lumea ; dar deşi declaraţia se asociase chiar atunci cu un oarecare farmec al grandorii, fata desluşi acum în vorbele acestea un anume înţeles. Kate, singură, la drept vorbind, putea să cucerească orice, iar pe ea, Milly Theale, o interesa „lumea" numai în acea fărîmă de care se izbea mai des şi de care trebuia prin urmare să se ocupe în primul rînd. Pe temeiul acestei preocupări, fără îndoială că va participa şi ea la cucerirea lumii : ea va avea ceva de oferit, Kate ceva de luat — şi fiecare din ele va obţine astfel ceva care să corespundă idealului mătuşii Maud. Pe scurt, aceasta era acum situaţia — ocazia, în lumina blîndă

şi tîrzie a lămpii, avînd calitatea unei repetiţii generale a marii drame posibile. Milly ştia că era dirijată — cu generozitate şi din plin. Accepta ideea, deoarece în acest fel avea impresia că îşi aducea şi ea aportul. Iar ceea ce avea Kate de luat, lua cu dezinvoltură şi, după cîte se părea, cu recunoştinţă ; acceptînd din nou, în timp ce se plimba cu paşi lungi şi domoli, relaţia dintre ele astfel stabilită şi consfinţind capitularea prietenei pur şi simplu prin interesul pe care i-l arăta. Era vorba de interesul faţă de Milly, bineînţeles ; interesul faţă de Kate, Milly avea impresia că era inferior. Se ivi uşor şi din plin în discuţia lor de acum, în zborul rapid al orelor, înainte ca vraja să se destrame — totul se ivi, dacă se gîndea bine, din împrejurarea nicidecum neobişnuită că fata frumoasă era într-o „formă" extraordinară. Milly îşi amintea ce-i spusese Kate, că era întotdeauna într-o formă excelentă noaptea tîrziu ; îşi amintea fiindcă faptul, prin absoluta lui certitudine, o făcea să se întrebe cînd era ea într-o formă excelentă şi să-şi spună cît de fericiţi erau probabil oamenii care aveau asemenea perioade de bună dispoziţie. Ea nu avea nici o perioadă anume ; nu era nicicînd într-o formă excelentă — decît poate în momente ca acestea de acum, ascultînd, privind, admirînd, prăbuşindu-se. Dacă însă Kate, în chip cu totul neîndurător, nu fusese niciodată atît de bună, era grozav şi de mirare că nu fusese niciodată atît de sinceră ; căci era o persoană de un asemenea calibru, cum ar fi spus Milly, încît chiar în timp ce „se ocupa" de tine şi prin urmare, cum s-ar zice, păşea cu grijă, putea să-şi dea drumul, putea într-un mod ironic, confidenţial, din extravaganţă, să-ţi spună lucruri pe care nu le spusese niciodată. Aceasta era impresia — că făcea destăinuiri şi era de presupus că le făcea pentru propria ei alinare ; aproape ca şi cum erorile de concepţie, greşelile de proporţie, rămăşiţele inocenţei spirituale, ce mai puteau fi încă remediate de către cel ce o asculta, se dovedeau uneori prea mult pentru nervii ei. Şi se repezea la ele acum, la aceste surse de iritaţie, cu o însufleţire amuzată pe care Milly ar fi putut s-o considere drept cinism şi care era totuşi necesară — în această privinţă intenţia lui Kate era limpede — deoarece în anumite situaţii mentalitatea americană era cu totul depăşită. Părea cel puţin — şi tînăra fată cu mentalitatea

americană ascultînd se tulbura și era uluită — că nu înțelegea societatea englezească fără o confruntare separată cu absolut toate cazurile Nu putea să continue — exista un termen tehnic care îi lipsea. pînă cînd Milly sugeră atît analogia cît și inducția. iar apoi. în mod diferit, instinctul. dar nici unul din acestea nu era potrivit · mentalitatea americană trebuia condusă și prezentată fiecărui aspect al monstrului, trebuia să i se dea putința să umble împrejurul lui fie pentru a se extazia în mod exagerat. fie — așa cum i se părea acelui critic — pentru a simți un șoc încă și mai disproporționat. Se putea ca monstrul. admise Kate. să le pară amenințător celor născuți într-un mediu de forme mai puțin evoluate și. prin urmare, fără îndoială mai puțin amuzante ; se putea, ca în anumite privințe, să fie un monstru ciudat și înspăimîntător, menit să-i devoreze pe cei creduli, să-i umilească pe cei trufași, să-i indigneze pe cei buni ; dar dacă trebuia să existi alături de el, trebuia — pentru a nu sta mereu de veghe — să înveți cum s-o faci ; ceea ce. la drept vorbind, fata frumoasă păru să-i învețe și pe alții în seara asta.

Procedînd astfel, ea trăda în mod public reședința Lancaster Gate și tot ceea ce era înăuntru ; trăda în grabă, pe rînd — continuă Milly să observe în tulburarea ei — pe mătușa Maud, și gloria mătușii Maud. și vanitățile mătușii Maud ; se trăda pe sine mai cu seamă, și aceasta firește dovedea mai ales sinceritatea ei. Ea nu mai cînta iarăși în struna mătușii Maud, vorbindu-i lui Milly despre cum puteau ele două să asalteze înalturile ; vorbi însă cu strălucire și îndărătnicie în această ocazie despre necesitatea, în primul rînd, de a nu fi nici nerod nici vulgar. Pentru tînăra noastră americancă, ar fi putut să fie o lecție despre arta de a vedea lucrurile așa cum sînt — o lecție atît de complexă și de susținută, încît eleva nu putea decît, cum am arătat, să asculte uluită. Era curios însă că lecția putea să-și atingă scopul negînd totodată, explicit, orice înclinație personală. Nu că i-ar fi displăcut mătușa Maud, care era așa cum declarase ea cu alte prilejuri, dar biata femeie purtînd amprenta de neșters a forțelor inscrutabile ale naturii, cît și a unei formații de proastă calitate, nu putea — cum ar fi putut oare ? — să fie ceea ce nu era. Ea nu era nimeni. Nu era nimic. Nu era nicăieri. Milly

nu trebuia să creadă că era ceva — nu putea, ca prietenă bună, s-o lase să creadă. Orele petrecute la Matcham au fost *inespérées,* au fost o adevărată mană cerească ; sau dacă nu fuseseră poate tocmai astfel, în măsura în care lordul Mark se afla cu viclenie în spatele lucrurilor, ele nu puteau să constituie o bază pentru speranțe și planuri. N-avea nimic împotriva lordului Mark, dar nu era el cel mai deștept om din Anglia, și, de-ar fi fost, nu era cel mai îndatoritor. El cîntărea în uncii și, într-adevăr, fiecare din cei doi aștepta să vadă ce punea celălalt pe talger.

— Ea te-a pus pe tine, continuă Milly, și cred că ceea ce vrei să spui e că pe tejghea te și are în stăpînire.

— Ca nu cumva, continuă Kate, el să mă înhațe deodată și s-o ia la fugă ? A, deoarece nu este gata s-o ia la fugă, cu atît mai puțin e pregătit să înhațe. Eu sînt într-adevăr — ai dreptate în această privință — pe tejghea, atunci cînd nu sînt în galantar. Sînt așezată sau luată la repezeală, după plac și interese comerciale : iată esența, întreaga esență a situației mele și prețul, pe bună dreptate, al protecției mătușii Maud.

Începuse să vorbească în primul rînd de lordul Mark, de îndată ce rămăseseră singure ; Milly avea încă impresia că-i rostise numele impunîndu-l ca subiect de conversație, în directă opoziție cu celălalt nume pe care doamna Lowder îl lăsase în aer și pe care, după cum am văzut, întreaga expresie a lui Kate îl făcea să fie atît de prezent pentru Milly. Rezultatul imediat și straniu a fost că avea nevoie în mod conștient, cum s-ar zice, de un alibi pe care astfel izbuti să-l găsească. Se folosi de el pînă la capăt, îl călări de colo pînă colo, pe parcursul căii trasate lui Milly de către mătușa Maud, iar acum reuși de-a binelea, așa zicînd, să-l dreseze.

— Agasant este că ea îl vrea atît de mult — îl vrea, s-o ierte Dumnezeu ! pentru mine — în timp ce el ne-a dat pe toți la o parte de cînd ai sosit, dorind pe altcineva. Nu vreau să zic pe altcineva, decît pe tine.

Milly se smulse din vrajă îndeajuns pentru a clătina din cap.

— Atunci, înseamnă că n-am priceput cine este. Dacă eu sînt cealaltă alternativă a lui, ar face mai bine să-și vadă de treabă.

— Adevărat, adevărat ? — întotdeauna, întotdeauna ?
Milly încercă să stăruie cu egală voioşie.
— Ai vrea să jur ?
Kate păru o clipă — deşi fără îndoială tot cu voioşie — să reflecteze.
— N-am jurat amîndouă îndeajuns ?
— Poate tu, dar eu n-am jurat, şi se cade să-ţi răspund în acelaşi fel. Asta şi fac. „Adevărat, adevărat", cum spui tu — „întotdeauna, întotdeauna". Aşa că nu stau în cale.
— Mulţumesc, zise Kate, dar asta nu mă ajută cu nimic.
— Dar simplifică lucrurile, şi pentru el, faptul că vorbesc astfel.
— Dificultatea este că el are atîtea idei, încît e foarte greu să simplifici în cazul lui. Tocmai asta încearcă să facă mătuşa Maud. El n-o să se hotărască, continuă Kate cu fermitate, în ce mă priveşte.
— Ei, zîmbi Milly, dă-i timp.
Prietena ei răspunse prompt.
— Asta fac — bineînţeles. Dar rămîne totuşi doar una din ideile lui.
— Nu e nici un rău în asta, vorbi Milly, dacă pînă la urmă izbuteşti să fii cea mai bună dintre ele. Ce este un om, continuă ea, mai cu seamă unul ambiţios, dacă nu are o mulţime de idei ?
— Fără îndoială. Cu cît mai multe, cu atît mai bine. Şi, cu o privire maiestuoasă : Nu pot decît să sper că o să izbutesc, şi n-am să fac nimic ca să-l împiedic.
Totul contribui la impresia, fantastică sau nu, că era un alibi. Pentru Milly, splendoarea, măreţia, o producea spiritul cutezător şi ironic din spatele lui, atît de interesant în sine. Nu mai puţin interesant era însă faptul, după cum remarcă tînăra noastră, că şi Kate îşi limita problema la dificultăţile, în ceea ce o privea pe ea, create numai de lordul Mark. Acum nu se referea la nici una din greutăţile pe care le-ar fi putut ridica propriile ei preferinţe ; această împrejurare avea şi ea un mic tîlc. Făcea ce-i convenea în privinţa altei persoane, iar menţiunea că lordul Mark nu era tînăr şi nici sincer vădea doar semnele unei conştiinţe de sine clare, se asocia cu extravaganţa ei

oarecum necruţătoare, dar nu mai puţin graţioasă. Nu voia să-şi arate prea mult consimţămîntul faţă de faptul că se urzeau planuri pentru ea, dar era cu totul altceva decît să nu vrei să ţi-l dai. Mai exista încă un lucru pe care Milly găsi prilejul să-l spună :

— Dacă mătuşa ta a fost, după cum zici, dată la o parte de persoana mea, ştiu că a rămas totuşi deosebit de amabilă.

— A, dar ea — orice s-ar fi întîmplat în această privinţă — are nevoie de tine ! Mai mult o implici, draga mea, decît o dai la o parte. Tu habar n-ai, dar ea a pus mîna pe tine. Poţi face orice — poţi să faci vreau să zic, o mulţime de lucruri pe care noi nu putem să le facem. Eşti o persoană din afară, independentă şi stăpînă pe tine ; nu cunoşti hidoşenia dependenţei de şiruri întregi de alte persoane.

Şi Kate, pornind pe calea aceasta, mergea tot mai departe ; încheie, în vreme ce Milly rămăsese uluită, cu asemenea vorbe extraordinare :

— Noi nu-ţi sîntem de nici un folos — ţi-o spun cinstit. Tu ne-ai fi de folos, dar asta e cu totul altceva. Sfatul meu sincer ar fi (mergea într-adevăr pînă la capăt) să te debarasezi de noi atît timp cît mai poţi. Curios ar fi să nu-ţi dai seama curînd că poţi să obţii lucruri incomparabil mai mari. Noi n-am făcut de fapt pentru tine nici cel mai mic lucru pe care ar merita să-l pomenim — nimic ce n-ai fi putut dobîndi pe altă cale. De aceea n-ai nici o obligaţie. N-o să ai nevoie de noi în anul viitor ; numai noi vom continua să avem nevoie de tine. Dar acesta nu este un motiv şi preţul nu trebuie să fie chiar atît de mare pentru că biata doamnă Stringham te-a introdus în societatea noastră. Ea are cea mai curată conştiinţă din lume ; e încîntată de ceea ce a făcut ; dar să nu-ţi alegi oamenii după sfatul ei. A fost de-a dreptul groaznic cînd te-am văzut făcînd asta.

Milly încercă să se amuze, ca să nu fie — era prea absurd — de-a binelea înspăimîntată. Destul de ciudat — dacă nu destul de firesc — era că astfel tîrziu în noapte, într-un apartament de hotel, pe cînd Susie era plecată, neîncrederea punea stăpînire pe ea. În ziua următoare corelînd faptele în zori, Milly îşi aminti, alături de

toate celelalte lucruri, că se simţise singură alături de o fiinţă care păşea ca o panteră. Era o imagine violentă, dar o făcea să se ruşineze mai puţin că s-a înspăimîntat. Cu toată spaima însă a fost destul de dibace pentru a spune :

— Şi totuşi, fără Susie nu te-aş fi avut pe tine.

În acel moment Kate se aprinse foarte tare :

— A, totuşi s-ar putea prea bine să mă deteşti.

Fusese, într-adevăr, prea mult ; ca şi cum, printr-o izbucnire destul de vehementă, după ce urmărise totul cu uimire, Milly ar fi mărturisit. Nu-i păsase ; voise prea mult să ştie ; şi cu toate că o uşoară solemnitate a reproşului, o undă sumbră răzbătuse din glasul ei, era singura încercare de a se pune în slujba doamnei Lowder.

— Pentru ce-mi spui toate astea ?

Ceea ce, pe neaşteptate, prin schimbarea bruscă a atitudinii lui Kate, păru o întrebare foarte binevenită. Se ridicase în timp ce vorbea, iar Kate se opri în faţa ei, strălucind pe dată cu o lumină mai molcomă. Sărmanei Milly i se adeverea părerea că oamenii, tresărind ciudat, erau adesea impresionaţi de ea.

— Fiindcă eşti o porumbiţă.

După care se simţi cum nu se putea mai delicat, mai duios îmbrăţişată ; nu cu familiaritate, ori ca şi cum şi-ar fi luat o libertate, ci aproape ceremonios de parcă ar fi fost o acoladă ; în parte ca şi cum, deşi era o porumbiţă ce se putea cocoţa pe un deget, ar fi fost şi o prinţesă faţă de care trebuiau respectate uzanţele. Îi trecu chiar prin minte, cînd simţi atingerea buzelor prietenei ei, că această uzanţă, această pecetluire glacială, lămuri definitiv înţelesul vorbelor rostite de Kate. A fost ca o inspiraţie : se pomeni că acceptă ca pe cel mai potrivit — în vreme ce-şi ţinea răsuflarea, uşurată — numele ce i-a fost dat. Îl primi de îndată ca şi cum ar fi primit adevărul dezvăluit ; îi lumină amurgul straniu în care umblase în ultima vreme. Aceasta era problema ei : ea era o porumbiţă. Ah, nu-i aşa ? — se întreba în sinea ei, şi în acelaşi timp percepu zgomotul de afară care anunţa întoarcerea prietenelor. Nu mai era nici o îndoială, căci mătuşa Maud se şi afla în odaie. Doamna Lowder urcase împreună cu Susan — ceea ce n-ar fi fost nevoie să facă la ceasul acela, în loc s-o lase pe Kate să coboare la ea ; astfel încît

Milly putea fi sigură că o făcuse pentru a apuca, într-un fel, firul întrerupt al discuției lor. Ei bine, îl reluă, pentru a da de înțeles că nu mai avea nici o importanță. Urcase scările pentru asta și se întreținu o clipă iarăși cu gazda cea tînără, în vreme ce Kate, pe dată, după cum observă Milly, îi oferi lui Susan Shepherd prilejuri neobișnuite. Kate, cu alte cuvinte, pe cînd mătușa Maud se întreținea cu prietena ei, o asculta cu cel mai generos interes pe doamna Stringham, care-și povestea impresiile despre scena pe care nu demult o părăsise. Cu un ton de afectuoasă îngăduință — la drept vorbind aproape ca un gîngurit de porumbiță către o altă porumbiță — doamna Lowder își exprima în fața lui Milly nădejdea că totul a decurs frumos. Acest „totul" implica o largă bunăvoință ; liniștea și simplifica ; vorbea de parcă cele două tinere, și nu ea cu prietena ei, înfruntaseră împreună orașul. Dar Milly își pregătise răspunsul în timp ce mătușa Maud era încă pe scări ; înțelese deodată toate motivele care vor face din el un răspuns de porumbiță, și i-l dădu, în vreme ce gîndea astfel, cu însuflețire, cu sinceritate :

— Nu cred, scumpă doamnă, că el e aici.

Ceea ce îi oferi fără întîrziere măsura izbînzii pe care putea s-o aibă ca porumbiță ; o văzu întipărită în privirea îndelungă de critică profundă, privire fără o vorbă, pe care i-o aruncă doamna Lowder. Iar cuvîntul rostit imediat era semnificativ :

— Ah, ființă desăvîrșită ce ești !

Insinuarea seducătoare, care aproape o ului, stărui în odaie și după plecarea musafirelor ca un parfum prea dulceag. Dar rămasă singură cu doamna Stringham, Milly continua să-l inspire : studie din nou asemănarea cu o porumbiță și o rugă pe însoțitoarea ei să-i relateze în detalii ceea ce văzuse, pentru ca să evite întrebări referitoare la situația ei.

Odată cu ivirea noii zile, hotărîrea ei era luată — cu toate că vedea că-i stă în față, firește ca un fel de complicație, necesitatea de a decide, de fiecare dată. Trebuia să știe limpede cum acționa o porumbiță. Procedase, gîndi ea, destul de bine în dimineața aceasta, readoptînd planul ei cu privire la Sir Luke Strett. Planul, îi plăcea ei să reflecteze, fusese inițial conceput în tonul unui brun irizat ; și

cu toate că după micul dejun doamna Stringham studie planul de parcă ar fi fost un nepreţuit covor persan desfăşurat deodată la picioarele ei, nu şovăi, după cinci minute, s-o lase să se bucure de el.

— Sir Luke Strett vine, după cum am stabilit, să mă vadă la unsprezece, dar eu o să plec. Să-i spui, te rog, spre a-l înşela, că sînt acasă, şi că dumneata, ca reprezentantă a mea, vei sta de vorbă cu el — cînd îşi va face apariţia. Are să-i convină de data asta. Aşa că te rog să fii amabilă cu el.

S-au dat, fireşte, mai multe explicaţii şi s-a menţionat mai ales că vizitatorul era cel mai renumit doctor ; totuşi după ce i s-a oferit cheia, Susie o strecură printre celelalte, în legătura de chei pe care o avea, iar tînăra ei prietenă putea din nou să simtă cum lucra încîntătoarea ei imaginaţie. Lucra într-adevăr foarte asemănător cu felul cum operase cea a doamnei Lowder în cele din urmă, cu o seară înainte : crea din nou o atmosferă plină de generozitate consimţită. Tînăra noastră ar fi putut aproape să se înspăimînte iarăşi, văzînd cum oamenii se îmbulzeau s-o întîlnească : avea oare atît de puţin timp de trăit încît trebuia întotdeauna să fie tratată de parcă era gata să cadă de pe picioare ? Se părea că o ajutau să-şi dea sufletul. Susie — nu putea să nege şi nici nu pretindea că o face — s-ar putea să considere, în ceea ce o privea pe ea, că o asemenea veste era doar o idee sinistră ; şi de aceea, la drept vorbind, era îndurerată. Totuşi trebuia să se ţină cont şi de şansa care tot mai exista pentru tînăra ei prietenă ; iar propunerea care i se făcea acum — cum se putea numi altfel decît bizantină ? Felul cum privea Milly chestiunea înlătura imediat din atitudinea ei orice manifestare de surpriză sau de şoc ; astfel că în următoarele clipe nu dori decît să cunoască foarte bine faptele. Milly putea să vorbească uşor, de parcă ar fi fost vorba doar de un singur fapt ; nu aminti deloc că ea însăşi se simţise ameninţată. Faptul însemnat era, în fine, că ştia că el dorea mai mult ca orice să stea de vorbă între patru ochi cu cineva care ţinea la ea. Cine altcineva ţinea mai mult la ea decît credincioasa Susan ? În afară de asta, după ce o părăsi pe prietena ei, consideră că singurul fapt pe care ar fi meritat să-l pomenească era că la început intenţionase

să păstreze tăcerea. Se considerase inițial drept o persoană căreia îi plăcea să păstreze un secret. Dar își schimbase hotărîrea, iar rezultatul era rugămintea ei de acum. Nu spunea de ce își schimbase hotărîrea, dar se bizuia pe credincioasa Susan. Musafirul lor se va încrede în ea la fel de mult, iar Susan însăși îl va adora. În afară de asta el nu-i va spune — fata era sigură — nimic înspăimîntător. În cel mai rău caz îi va spune că era îndrăgostit și că avea nevoie de o confidentă care să-l ajute.

Iar acum ea avea să plece la Galeria Națională.

XVI

Ideea de a se duce la Galeria Națională n-o părăsise din clipa cînd aflase de ora la care urma Sir Luke Strett să-i facă o vizită. Stăruise în mintea ei ca un loc prea puțin vizitat și care acasă i se păruse a fi una din atracțiile cele mai de seamă ale Europei, constituind un sprijin prețios pentru dobîndirea culturii, dar pe care — vechea poveste — cei frivoli sfîrșeau întotdeauna prin a-l sacrifica desfătărilor banale. Avusese pe deplin în clipele acelea capricioase de pe Brünig simțămîntul, care o făcea aproape să se rușineze, că întorcea spatele unor prilejuri de îmbogățire spirituală ce figuraseră pentru ea mai demult, în legătură cu voiajul pe continent, sub titlul general de „tablouri și alte lucruri" ; iar acum știa pentru ce procedase astfel. Pledoaria fusese clară — alesese viața, în opoziție cu învățătura ; urmarea fiind că viața i se oferea acum cu dărnicie. În ciuda acelor puține scufundări și înmuieri în fluviul multicolor al istoriei pentru care, în ultima vreme, Kate Croy o ajutase să găsească timp, era posibil să existe șanse mari pe care le neglijase, momente mari pe care, cu excepția zilei de azi, le lăsase să-i scape. Simțea că mai putea încă să regăsească unul sau două dintre ele printre tablourile lui Tizian și Turner ; se gîndise cu drag la ceasul acesta și, odată ce se pomeni în sălile îmbietoare, credința ei a fost îndreptățită. Era atmosfera pe care și-o dorea și lumea pe care de acum și-o va alege în exclusivitate ; încăperile liniștite, copleșitoare prin noblețea lor, bogate și ușor voalate, se deschideau în jurul ei și o îndemnară să

spună numaidecît : „De-aş putea să uit de mine aici !" Erau oameni, o mulţime de oameni, dar în mod admirabil nu exista nici o problemă personală. Afară, problema personală era imensă ; o lăsase afară din fericire, dar timp de un sfert de oră îi miji din nou în faţă cînd o privi pe una dintre doamnele care copiau cu mult zel tablouri. Două sau trei mai cu seamă, cu ochelari şi şorţuri şi foarte absorbite, ce i-au cîştigat simpatia într-o măsură absurdă, păreau să-i arate cum trebuia să trăiască. Ar fi trebuit şi ea să copieze tablouri — era exact ce-i trebuia. Problema era să evadeze, să trăiască izolată, să fie în acelaşi timp impersonală şi fermă. Şansa era acolo, în faţa ei, şi nu trebuia decît să te agăţi de ea cu tărie.

Milly se lăsă pradă acestei încîntări pînă cînd simţi aproape că-i e ruşine, le urmări pe doamnele care copiau tablouri pînă cînd se pomeni că se întreabă ce puteau crede oare despre o tînără cu înfăţişare decentă care părea să le considere fala galeriei. I-ar fi plăcut să discute cu ele, să pătrundă, cum îşi închipuia ea, în viaţa lor şi se reţinu doar fiindcă nu se imagina cumpărînd imitaţii, temîndu-se în acelaşi timp să nu creeze impresia că dorea să cumpere. Îşi dădu seama în curînd că ceea ce o reţinea era doar dorinţa de refugiu, că ceva înăuntrul fiinţei ei era, la urma urmelor, prea slab pentru tablourile lui Tizian şi Turner. Ele o înconjurau într-un cerc prea vast, deşi era un cerc pe care cu un an înainte ar fi dorit să-l parcurgă. Erau făcute într-adevăr pentru viaţa mai amplă, nu pentru viaţa măruntă al cărei ton era dat, de pildă, de un interes, interesul compasiunii, faţă de eforturi ratate. Făcea, în chip absurd, scurte popasuri, clipind cu o curiozitate redusă înaintea zidurilor minunate, dar fără să piardă din vedere spaţiile îndepărtate şi căile de acces, aşa încît să nu fie surprinsă în mod flagrant. Spaţiile şi căile de acces o purtau astfel din încăpere în încăpere, şi parcursese, după cum credea ea, o mare parte a expoziţiei cînd se aşeză să se odihnească. Existau ici-colo cîteva scaune, locuri de unde puteai să priveşti. Milly n-ar fi putut totuşi să explice prea bine unui examinator ordinea „şcolilor" pe care le cercetase şi pentru ce era mai ostenită decît ar fi vrut să fie, cu toate că era mai puţin inteligentă. Trebuie adăugat că ochii ei îşi aflară şi alte îndeletniciri, şi ea îi

lăsă să le urmeze în voie : ei zăboviră pe îndelete, în visarea ei, asupra stării de visare a altor vizitatori ; se opriră mai ales, cu rezultate diferite, asupra șuvoiului surprinzător al compatrioților ei. O miră faptul că marele muzeu era frecventat devreme în august de acești pelerini și că îi recunoștea de departe, remarcîndu-i imediat, pe fiecare și pe toți, și recunoscînd că îi ofereau noi unghiuri de lumină — unghiuri luminoase asupra propriei lor întunecimi. Se împăcă în cele din urmă cu situația, căci era și acesta un rezultat ; venise deci azi la Galeria Națională doar pentru a le privi pe doamnele care copiau tablouri și a număra ghidurile Baedeker. Aceasta era poate morala unei sănătăți șubrede — să stai în locuri publice și să numeri americanii. Era un mod de a-ți trece timpul ; dar părea să fie deja a doua linie de apărare, și aceasta în pofida tipicului de neconfundat al compatrioților ei. Ei erau croiți parcă cu foarfecele, colorați, etichetați, încadrați ; dar relația lor cu ea nu opera — nu făceau nimic pentru ea. Probabil că nici măcar n-o observau, n-o știau, nici măcar nu recunoșteau descumpănirea comună, semnul pe care îl purta în vreme ce ședea acolo, că și pentru ea Europa era „dificilă". Îi trecu prin minte — căci gîndul jucăuș mai făcea speculații — că nu părea să aibă același succes la ei ca la locuitorii Londrei, care o primiseră în rîndurile lor imediat ce o cunoscuseră. Se întrebă dacă americanii se vor purta altfel în cazul cînd se va întoarce cu această aureolă ; și se mai întrebă, fiindcă ajunsese aici, dacă se va mai întoarce vreodată. În orice caz, compatrioții ei se răzlețeau primprejur cu vioiciunea lipsei lor de simț critic, iar ea avu chiar la urmă impresia că profita într-un chip meschin.

Dar există și o clipă mai semnificativă, cînd trei doamne, neîndoielnic mama cu fiicele, se opriră în fața ei din cauza unui comentariu pe care, după cît se părea, tocmai îl rostise una dintre ele, referindu-se la un obiect din celălalt capăt al sălii. Milly era cu spatele spre obiect, dar cu fața spre tînăra compatrioată, cea care vorbise și în expresia căreia întrezărise o anume tristețe a recunoașterii. Recunoașterea, la drept vorbind, sălășluia în chip mărturisit în propriii ei ochi : recunoscu tipul pe care îl reprezentau cele trei, la fel de ușor cum ar fi știut un școlar cu o fi-

ţuică în poală să dea răspunsul în clasă ; se simţea la fel ca şi şcolarul destul de vinovată — întrebată, după cum o cerea onoarea, în privinţa dreptului ei de a poseda, de a deposeda astfel oameni care n-o provocaseră conştient. Ar fi fost în stare să spună de unde erau şi cum trăiau, dacă locul şi felul de viaţă ar fi fost accesibile unei verificări concrete : zăbovi cu duioşie în închipuire asupra domnului Cutare, soţul şi tatăl de acasă, pomenit mereu, cu toate onorurile şi placidităţile, dar veşnic nevăzut şi existînd doar ca cineva de la care se puteau primi veşti de natură financiară. Mama, cu părul alb pieptănat şi aranjat fără legătură cu vîrsta ei aparentă, avea un obraz uscat şi purificat aproape chimic ; însoţitoarele ei aveau un aer de resentiment vag, umanizat din cauza oştenelii ; şi toate trei erau îmbrăcate cu pelerine scurte de stofă colorată, cu glugi mici ecosez. Ecosezul era neîndoielnic diferit, dar cele trei pelerine păreau, în mod curios, identice. „Frumos ? Ei da, dacă vrei să spui aşa." Mama era aceea care vorbise şi care adăugă după o pauză, în care Milly înţelese că era vorba de un tablou : „În stil englezesc." Cele trei perechi de ochi se îndreptară în aceeaşi direcţie, iar posesoarele lor zăboviră o clipă asupra acestei din urmă caracterizări, rezultatul părînd să fie abandonarea subiectului, cît şi o întristare mută la una din fiice iar la cealaltă murmurată. Milly se simţea înduioşată în timp ce ele se îndepărtau ; îşi zise că ar fi fost bine să se fi cunoscut, că aveau în comun lucruri pe care ar fi fost foarte frumos să le desluşească împreună. Dar le pierdu şi pe ele — erau reci ; o părăsiră, iar ea se întrebă neputincioasă ce contemplaseră. Cuvîntul „frumos" o îndemnă să se întoarcă — cu atît mai mult cu cît „stilul englezesc" se referea probabil la şcoala engleză care ei îi plăcea ; numai că înainte de a se mişca, îşi dădu seama după şirul din faţa ei că se afla de fapt printre mici tablouri olandeze. Acest lucru o derută şi mai mult — avu o vagă bănuială că nu un tablou stîrnise o vibraţie în sufletul celor trei doamne. Era în orice caz timpul să plece şi se întoarse după ce se ridică în picioare. În spatele ei se afla una dintre uşile pe unde, cîtă vreme şezuse, intraseră diverşi vizitatori cîte unul sau în grupuri, şi simţi că unul dintre cei veniţi singuri îi reţine deodată privirea.

Era un domn din mijlocul sălii, care își scosese pălăria și care, o clipă, în vreme ce privea absent, după cîte putea ea să vadă, șirul de sus al colecției, își tampona fruntea cu batista. Ocupația îl reținu destul de mult pentru a-i da răgaz lui Milly să se asigure — și cîteva secunde fură de ajuns — că fața lui era ceea ce atrăsese atenția compatrioatelor ei. Explicația era că nu putea să nu fie de acord cu calificativul lor, chiar dacă era puțin atenuat, și într-adevăr „stilul englezesc“ al domnului — poate prin contrast imediat cu cel american — avusese puterea de a atrage atenția. Această putere de atracție — și aici era minunea — dobîndi în același timp o acuitate aproape dureroasă, căci în timp ce privea cu detașare capul descoperit se simți cutremurată recunoscîndu-l. Era chiar Merton Densher și rămase acolo, rămase destul de mult fără s-o observe, pentru ca ea să-l privească atent și apoi să șovăie. Totul se petrecu foarte rapid, așa încît se mai întreba încă dacă era bine să-i dea prilejul s-o vadă. Putea încă să-și răspundă că nu i-ar place s-o surprindă în efortul de a se eschiva ; și ar fi putut în continuare să-și spună că era prea preocupat pentru a vedea ceva, dacă n-ar fi intervenit o percepție care o întrecu pe prima — prin violența ei. I-a fost cu neputință să-și dea seama după aceea cît timp l-a privit înainte de a observa că era și ea privită ; mai tîrziu n-a putut să deslușească decît că recunoscuse a doua persoană fără ca el s-o fi zărit. Sursa acestui al doilea șoc nu era alta decît Kate Croy — care se ivise deodată în cîmpul ei vizual și ai cărei ochi îi întîlniră pe ai ei cînd își mută privirea. Kate era doar la doi pași de el — domnul Densher nu era singur. Obrazul lui Kate o spunea lămurit, căci după o privire la fel de înmărmurită ca și cea a lui Milly, un zîmbet vag îi lumină fața. Și îi transmise lui Milly în mod de-a dreptul miraculos — pe lîngă miracolul întîlnirii — că reducea la firesc faptul că se aflau acolo amîndouă. Poate că doar mai tîrziu simți din plin legătura dintre această nuanță și convingerea deja formată că prietena ei Kate era nemaipomenită ; totuși, își dădu seama numaidecît că era într-o oarecare măsură dirijată, și din nou, după cum se întîmplase și în seara precedentă, o manevrau — se ocupau de ea tot timpul, chiar spre bucuria ei. Nu trecu un minut, și Kate o determină să privească pro-

vizoriu situaţia ca fiind absolut firească. Şi tocmai în provizorat stătea farmecul — dobîndind acel caracter de la un minut la altul ; reprezenta din fericire atît de mult din ceea ce Kate avea să explice cu primul prilej. Lăsa — şi aceasta era cea mai mare minune — spaţiul cuvenit amuzamentului faţă de felul cum se întîmplau lucrurile, faţă de ciudăţenia enormă a apariţiei lor într-un asemenea loc şi atît de curînd după ce se despărţiseră fără măcar o aluzie la ce aveau de gînd să facă. Fata frumoasă şi luase situaţia în mînă în clipa cînd Merton Densher se pregătea să exclame, adînc tulburat, cu o roşeaţă vie în obraji — nu se putea deosebi stînjeneala de bucurie :

— A. domnişoara Theale : ia te uită ! şi apoi : Cum, domnişoara Theale ? Ce noroc !

Domnişoara Theale avu între timp impresia că şi pentru el, sub influenţa lui Kate, se pregătea ceva minunat şi de nespus ; şi aceasta deşi însoţitoarea lui nu se uitase cu înţeles la el, mai mult decît se uitase el la ea întrebător. El se uitase şi se uita încă numai la Milly, cu atîta bucurie şi consideraţie — încît nici nu mai ştia cum să interpreteze privirea lui ; dar fără să-i ştirbească totuşi convingerea că femeile se descurcau mai bine decît bărbaţii. Situaţia, bincînţeles, nu era clară şi explicabilă — şi felul cum trecură peste orice fel de explicaţie îi apăru pe dată ca un triumf caracteristic al civilizaţiei ; dar consideră că era ceva firesc, şi într-un mic acces de înflăcărare îşi dădu seama că voia să-i arate lui Densher că îl scutea de orice obligaţie. Ar fi fost într-adevăr, în starea de oboseală şi nervozitate, foarte decepţionată dacă prilejul acesta n-ar fi salvat-o. A salvat-o cu adevărat, făcînd-o după primele secunde să fie aproape la fel de curajoasă în ochii lui Kate cum era Kate în ochii ei, şi se întrebă doar la ce se aştepta prietenul lor din partea ei. Că devenise după trei minute atît de uşor şi fără cea mai mică referire complicată prietenul „lor“, se datora tocmai faptului că toţi trei erau extrem de civilizaţi. Clipa în care el înţelese aceasta a fost pentru Milly de-a dreptul inspiratoare — în aşa măsură încît chiar şi acum dorea din tot sufletul să fie la înălţime. A fost nevoie fără îndoială de o mare doză de inspiraţie ca să nu considere drept nostim, sau cel puţin neplăcut, faptul ciudat pentru Kate

că ea îl cunoştea pe domnul Densher, şi faptul ciudat pentru ea că o găsea pe Kate petrecîndu-şi dimineaţa alături de el; dar totul continuă să contribuie la această impresie după ce Milly îşi sorbise porţia ce i se cuvenea. Avea să se întrebe ulterior ce spuseseră ei în fond, deoarece avuseseră un asemenea succes cu ceea ce nu spuseseră; dulceaţa sorbiturii, oricum, însemna să simţi deocamdată succesul asigurat. La ce-i folosea aceasta domnului Densher, nu înţelegea, şi poate că născoci doar că lui îi era absolut necesar pentru a ajunge mai repede la ceva care să-i servească. Oricare ar fi fost realitatea, manierele lor perfecte sub toate aspectele i-au scos din încurcătură. Trebuie adăugat că foarte nimerită a fost recunoaşterea imediată că ajuta cel mai mult, aşa-zicînd, propria ei vervă americănească. De multă vreme fusese conştientă, ruşinîndu-se de lipsa ei de vigoare, de faptul că nu-şi folosea resursele, că nu beneficia de îngăduinţa acordată fetelor americane — oricît de stricte ar fi fost convenţiile în atmosfera englezească. Mai avea rezerve de spontaneitate, dacă nu şi de umor; aşa încît toţi aceşti bani lichizi de care dispunea puteau găsi acum plasament. Deveni cît se putea de spontană şi pe atît de americancă pe cît putea să-i placă domnului Densher s-o găsească după călătoriile sale. Spunea lucruri în vînt, şi totuşi era încîntată că, din punctul lui de vedere, nu le spunea pe un ton care să trădeze agitaţie, ci pe un ton newyorkez. În tonul newyorkez agitaţia era ignorată cu superioritate, iar acum vedea destul de bine cît de mult putea s-o ajute aceasta.

Ajutorul i-a fost într-adevăr acordat înainte ca ei să părăsească muzeul; cînd prietenii ei acceptară invitaţia de a rămîne să ia prînzul cu ea la hotel, masa ar fi putut tot atît de bine să aibă loc în Fifth Avenue. Kate nu se dusese niciodată acolo cu atîta promptitudine, dar acum o conducea Milly; iar dacă domnul Densher mai fusese invitat, cel puţin n-a trebuit niciodată să se grăbească astfel. Ea făcu propunerea cît se poate de firesc — o făcu ca o fată americană; şi a fost mulţumită cînd văzu cu cît zel era urmată. Partea frumoasă era că, pentru a reuşi, nu trebuia decît să pară că pricepe aluzia lui Kate. Aluzia păruse să-i indice cu primul zîmbet subtil: „A, da, apa-

riția noastră e ciudată — dar acordă-mi timp" ; iar fata americană putea să acorde timp ca nimeni altul. Ceea ce acorda astfel Milly, ea îi obliga totodată să primească — chiar dacă, după cum presupunea în prealabil, era mai mult decît aveau nevoie. Stînd în poarta muzeului, își exprimă preferința pentru o trăsură ; își vor continua drumul în acest fel tocmai pentru a cîștiga timp. Și se văzu mai mult decît îndreptățită tocmai datorită farmecului neîntrecut cu care spiritul ei învestea această deplasare ; și verva ei atinse culmea, i se păru ei, în vreme ce-și conducea prietenii în fața lui Susie. Susie o aștepta cu prînzul pregătit ; și nimic n-ar fi putut s-o bucure pe Milly ca faptul de a vedea cum buna ei prietenă înțelegea cît de departe era de ea orice neliniște nedemnă. Însăși cupa ce i se oferea bunei ei prietene putea la rîndu-i să stîrnească uimirea, căci avea fără îndoială un amestec ciudat de ingrediente. O surprinse pe Susie privind-o drept în față, ca și cum ar fi vrut să știe dacă adusese musafirii pentru ca să audă ce a spus Sir Luke Strett. Era mai bine ca însoțitoarea ei să aibă prea multe motive să se mire, decît prea puține ; ea ieșise în lume, „ce mai încoace-ncolo", cum se spunea pe acasă, din curiozitate ; iar curiozitatea sălășluia neîndoielnic în ochii ei. Lui Milly totuși, în timpul celei mai acute crize, îi era puțin milă de ea ; în mod fatal, Susie nu putea să deducă din ciudata scenă decît prea puțin dintr-o taină liniștitoare. Văzu că domnul Densher își face deodată apariția, dar nu văzu nimic din ce se întîmplase înainte. Văzu de asemenea pe tînăra ei prietenă indiferentă față de soarta tînărului ei prieten, dar îi lipsea explicația. Singurul lucru care putea s-o facă să rămînă calmă era felul cum după prînz Kate încercă, s-ar putea spune, să se pună bine pe lîngă ea. Acesta era poate motivul care o făcu și pe Milly să rămînă calmă. Faptul avea în fond pentru tînăra noastră o desăvîrșită frumusețe — era în mod atît de vădit o deviere de la atitudinile anterioare ale fetei frumoase. Susie o plictisise pe fata frumoasă, iar schimbarea era acum semnificativă. Ședeau împreună, după ce se ridicară de la masă, în încăperea în care luaseră masa, dînd astfel prilej musafirului și lui Milly să stea de vorbă în odaia alăturată. Lui Milly i se părură momente de toată frumusețea ; din partea lui Kate

era aproape ca o rugăciune de a fi izbăvită. Dacă prefera sincer să se „întreţină" mai degrabă cu Susan Shepherd decît cu prietenul lor, aceasta spunea în fond totul. Poate însă că nu explica deloc pentru ce ieşise cu el în dimineaţa aceea, dar spunea, după cîte se putea crede, cam tot atît de mult cît putea Kate să-i spună lui în faţă.

Încetul cu încetul, sub influenţa atitudinii grăitoare a lui Kate, probabilităţile se regrupară într-o anumită ordine. Merton Densher era îndrăgostit şi Kate n-avea ce-i face — nu putea decît să-l compătimească şi să fie amabilă : oare aceasta, fără să meargă prea departe cu închipuirea, nu acoperea totul ? Milly în orice caz încercă să accepte explicaţia, încercă stăruitor s-o ia drept o acoperire ; o trase deasupra ei, în odaia mai mare din faţă, o trase pînă sub bărbie, cu putere. Dacă faptul considerat astfel nu o ajuta întru totul, o ajuta totuşi destul încît restul să-l poată deduce fără dificultate. Reuşi datorită interesului pe care îl prezenta marea ei problemă, şi anume problema dacă văzîndu-l încă o dată după toate cîte se petrecuseră, cum zicea ea, impresia pe care i-o făcea va fi alta decît impresia de la New York. Chestiunea o preocupase din clipa cînd părăsiră muzeul ; o însoţise în trăsură şi în vreme ce luau masa ; iar acum, cînd era de un sfert de oră singură cu el, deveni acută. Avea să simtă, în aceste momente critice, că nu va primi nici un răspuns clar, obişnuit, nici o satisfacţie concretă ; avea să vadă cum din problema ei se va alege praful. N-ar fi putut spune dacă el era schimbat şi nu ştia şi nici nu-i păsa dacă ea era schimbată ; aceste lucruri încetaseră de a mai avea importanţă în lumina singurului fapt pe care îl ştia cu adevărat. Acesta era că ei îi plăcea Densher, îşi zicea ea, la fel de mult ca şi altă dată ; iar dacă asta însemna că îi plăcea o persoană nouă, distracţia va fi cu atît mai mare. La început el i se păru foarte tăcut, în ciuda faptului că îşi revenise din confuzia primelor clipe ; că uşoara lui derută, îşi dădu seama, nu se explica prin vreo nesiguranţă provocată de reîntîlnirea cu ea, pe care cunoaşterea a mii şi mii de oameni ca ea ar fi îndreptăţit-o îndeajuns. Nu, rămase inevitabil tăcut în prima jumătate a timpului petrecut împreună, deoarece atitudinea voioasă a lui Milly — spontaneitatea ei — fă-

cea ca orice altceva să pară relativ : şi de asemenea fiindcă, de vreme ce şi Kate era spontană. simţeau cu toţii că trebuia menţinut tonul normal După aceea, cînd au început să se simtă. cum s-ar zice. la largul lor. el vorbi mai mult şi îşi puse la un moment dat problema în ce fel ar trebui să se exprime atitudinea lui firească şi vioaie Avea să se exprime în convingerea lui că ea dorea să audă veşti despre Statele Unite. aşa că începu să-i povestească. într-o anume succesiune. tot ceea ce văzuse şi făcuse acolo Devenise dintr-o dată volubil, aproape insistent : revenea. după cîte o pauză. la atac ; iar efectul era poate cu atît mai ciudat cu cît nu explica defel pentru ce admirase sau nu admirase ceva. O copleşea pur şi simplu cu povestirile lui amuzante — mai ales în timpul cît ei doi rămaseră izolaţi. Milly încetase atunci să fie americancă — numai pentru a-l lăsa pe el să fie englez : o permisiune de pe urma căreia observă că el profita din plin şi fără să-şi dea seama. Pe ea n-o interesară de fapt niciodată mai puţin Statele Unite decît acum ; dar asta nu avea nici o legătură cu problema. Ar fi fost ocazia unică a vieţii ei de a afla despre ele, căci nimic nu putea să-l abată de la subiect şi nici nu se încumetă să facă vreo referire la ceea ce se petrecuse cu ea. Parcă ar fi ştiut că cea mai mare dintre toate aventurile era aceea de acum.

În acest moment Milly îşi dădu seama de năruirea completă a marii ei probleme. şi că tot ceea ce o interesa era că se află acolo cu el. Şi acest simţămînt n-a fost ştirbit de faptul pe care-l observă de asemenea foarte curînd — că. oricum ar fi început, el acţiona acum determinat de noi situaţii sau de noi fantezii. din dorinţa specială de a fi ca oricine altul, de a fi „amabil“ faţă de ea. El pricepu numaidecît ce atitudine trebuia să ia — era în rînd cu toţi ceilalţi ; iar dacă dispoziţia lui s-a înviorat într-adevăr, poate că a simţit că găsise remediul împotriva stînjenelii. Indiferent ce ar fi făcut sau n-ar fi făcut el, Milly ştia că ea tot va ţine la el — nu exista altă alternativă ; dar simţi o strîngere de inimă cînd îşi dădu seama cît de mult semăna părerea lui despre ea — şi suspina acum la gîndul acesta — cu o anume părere îndeobşte acceptată despre fetele americane. Ar fi putut spera că el

nu împărtăşea totuşi acea părere, că poate nu avea chiar nici o părere ; n-avea decît să creadă ce voia şi fără nici o supărare, fiindcă acea părere nu va fi, la urma urmelor un obstacol serios dacă ea dorea să se întîlnească cu el. Viciul general al acestei păreri — dacă Milly putea să-şi permită să critice — era că, prin dulcea ei universalitate, făcea ca relaţiile să fie, în mod destul de prozaic, cu totul fireşti. Anticipa şi înlocuia acţiunea — la fel de dulce — a afinităţilor reale. Tocmai acest fapt se făcea simţit în puterea ei de a-l reţine acum — acest fapt precum şi atenţia ce-i lucea în ochi, ascultînd amabilităţile lui în legătură cu peisajul din Munţii Stîncoşi. De fapt, ea îşi măsura puţin succesul de a-l reţine prin succesul lui Kate de a o „suporta" pe Susan. Nu va fi, dacă depindea de ea, domnul Densher acela care se va da bătut primul. Aceasta a fost una din formele în care s-a manifestat tensiunea interioară a fetei ; dar dedesubtul acestui motiv profund exista unul şi mai subtil. Ceea ce lăsase în urma ei acasă, plecînd pentru a acorda o şansă acestui din urmă motiv, continua să existe în mod şi mai acut, şi mai activ. Ceea ce fusese pe primul plan în mintea ei, fiind apoi înăbuşit cu violenţă — acel gînd răzbătea acum din nou la suprafaţă. De îndată ce prietenii lor vor pleca, Susie va răbufni, iar ceea ce o va face să răbufnească — deşi arătase în mai multe rînduri că o interesa acest domn — nu va fi persoana domnului Densher. Milly întrezări în timpul prînzului pe chipul ei o înflăcărare care mărturisea gîndurile ce o mistuiau. Lui Susie nu-i păsa acum de persoana domnului Densher. Domnul Densher se ivise numai pentru a-şi găsi dintr-o dată ocupat locul cuvenit în imaginaţia ei. Persoana lui n-a reuşit pînă la urmă să devină pentru ea un fapt personal, iar prietena ei înregistră nereuşita. Aceasta nu putea să însemne decît că era pînă peste cap preocupată de Sir Luke Strett şi de ceea ce aflase de la el. Ce anume aflase ea însă de la el ? Milly era preocupată să fie pusă în cunoştinţă de cauză, cu toate că nu prea erau speranţe să afle, judecînd după expresia dîrză a lui Susie. Tocmai pentru că tînăra gazdă a lui Densher era despărţită de ceea ce o preocupa printr-un perete despărţitor atît de subţire, continua ea să rămînă cu încăpăţînare în Munţii Stîncoşi.

Cartea a şasea

XVII

— Ei da, Kate — ai stat ceva ! a fost remarca promptă a lui Merton Densher asupra întîmplării după ce, cum s-ar spune, au scăpat : o observaţie pentru care ea, nu mai puţin prompt, i-a dat de înţeles că îl iartă numai fiindcă era bărbat.

Kate trebui să admită, cu toată dezamăgirea, că era fără îndoială cea mai potrivită pe care o putea face el în acea calitate. Că întîmplarea fusese o aventură era lucru clar pentru ei ; se priviră în timp ce înaintau pe stradă, aşa cum se privesc oamenii care tocmai au trecut împreună de un loc primejdios, căci între ei se şi înfiripase un acord ce-i lămurea însoţitorului ei orice ar fi putut părea echivoc în acţiunea ei. Dar de cîtă lămurire aveau într-adevăr nevoie bărbaţii ! — era un lucru asupra căruia Kate ar fi avut foarte multe de spus. Analizînd însă mai atent, lui Densher îi apăru foarte limpede ideea că, regăsindu-se după absenţa lui şi după ce stătuseră jumătate din dimineaţă împreună, trebuiau să se ocupe fără întîrziere de viitorul lor. Faptul că trebuiau să se ocupe, că vor mai trebui să facă faţă, şi încă cu subtilitate, unor dificultăţi şi amînări — era problema cea mai importantă care îl întîmpina după sosire, mai importantă decît orice altceva, în afara convingerii reînnoite că aveau nevoie unul de celălalt. Le trebuiseră în după-amiaza trecută douăzeci de minute ca să-şi dea seama care era de fapt situaţia lor, iar această trecere a timpului a fost pe deplin justificată prin farmecul demonstraţiei. Densher sosise la Euston la cinci, după ce-i telegrafiase din Liverpool de îndată ce debarcase, iar Kate hotărîse în grabă să-l întîlnească la gară, chiar cu riscul de a fi văzuţi. Cînd o lăudă pentru că îl aşteptase la coborîrea din tren, ea răspunse deschis că asemenea lucruri trebuiau înfruntate fără a sta pe gînduri. Nu-i păsa astăzi cine o vedea, astfel că se putea bucura din plin de ocazie. Mîine, inevitabil, va avea timp să se gîndească, şi atunci la fel de inevitabil

va deveni o ființă prudentă. Îi fixă totuși următoarea întîlnire pentru a doua zi la o oră timpurie, neuitînd că avea deocamdată o anume obligație de a se afla în Lancaster Gate la șase. Și îi povesti furioasă motivul — lume invitată la ceai, tot timpul, și o promisiune făcută mătușii Maud, dar propuse cu destulă generozitate Galeria Națională pentru dimineață, ca și cum ideea aceasta s-ar fi maturizat în așteptare. Și acolo puteau fi văzuți, dar nimeni nu-i va cunoaște ; la fel ca și acum cînd, aflîndu-se la bufetul gării, vor atrage atenția, dar în cel mai rău caz unor oameni pe care nu-i cunoșteau. Vor „lua o îmbucătură" acolo, pentru ca să se simtă mai la largul lor. Astfel se adeverea încă o dată că, de fapt, nu-și găseau nicăieri locul.

El se pomeni pe pămîntul britanic cuprins de o puzderie de sentimente, însă nu știuse că unul dintre cele mai acute va fi o anume tristețe în legătură cu această situație a lor. Își dădu seama mai tîrziu că existau lucruri pe care, în nerăbdarea lui, le-a evitat ; în consecință, îl deprimă gîndul că din cauză că nu se pregătise și nu se asigurase, nu avea unde să-și „ducă" iubita. Așa erau acum în gara Euston și — la sugestia lui Kate — o duse într-un loc unde lumea bea bere cu cornuri ; comandă acolo ceai la o masă mică în colț : ceea ce fără îndoială, deoarece se aflau pierduți în mulțime, era deocamdată acceptabil ca un expedient. Ideea era probabil la fel de reușită ca și aceea ca ea să călătorească alături de el în trăsură pînă la ușa locuinței lui, ceea ce părea a fi singura născocire a spiritului lui. Acel spirit, la drept vorbind, se simți întrucîtva înfrînt cînd prevăzu cu durere că, odată ajunși la ușa lui, trebuiau să dea înapoi. Ea va trebui să se oprească acolo, nu va merge înăuntru cu el, fiindcă era într-adevăr cu neputință ; iar el nu va fi în stare s-o cheme, va simți că nu poate s-o facă fără să trădeze astfel, chiar și în stadiul lor avansat, o lipsă de respect față de ea ; această situație era cît se poate de limpede, în afara faptului că mai era și înnebunitoare. Constrîns și concentrat, limitîndu-se la una sau două săgetări ascuțite, dar așteptîndu-l totuși acolo pe peronul de la Euston și ridicînd capul ca un șarpe în grădină, exista simțămîntul derutant că „respectul" în jocul lor părea să fie oarecum — nici nu prea știa cum să-i zică — a cincea roată la căruță. Era însă

ceva interior, nu din afară, un lucru ce făcea iubirea mai intensă şi nu atenua fericirea. Se întîlniseră din nou tocmai pentru a cunoaşte din plin fericirea, şi Densher simţea clar, în cele mai lucide clipe ale lui, că trebuia să fie atent la tot ceea ce ameninţa cu adevărat această favoare. Dacă însă Kate ar fi consimţit să-l însoţească şi să urce la el, ar fi încercat probabil amîndoi în faţa scărilor una din acele ciudate experienţe între un bărbat şi o femeie care aprind scînteia purpurie, scînteia conflictului, întotdeauna latentă în străfundurile pasiunii. Ea ar fi refuzat, clătinînd din cap — o, cît de trist şi divin ! — să păşească înăuntru ; iar el, deşi ar fi înţeles foarte bine refuzul ei, şi-ar fi simţit totuşi ochii cercetîndu-i mai adînc privirile decît ar fi putut s-o facă, în asemenea momente, un cuvînt. Aceasta ar fi însemnat bănuiala, groaza de umbra unei voinţe adverse. Din fericire însă în împrejurările acelea puţinele minute de care dispuneau luară o altă întorsătură, şi în jumătatea de oră pe care Kate izbuti totuşi s-o petreacă alături de el, ea arătă de minune că ştia să trateze aspectul acesta înnebunitor. Părea că-l întreabă, că-l imploră, şi doar pentru liniştea lui, s-o lase acum, şi în viitor, să facă faţă situaţiei aşa cum ştia ea.

Kate îi şi făcuse faţă, menţionînd atît de prompt că, la o oră timpurie, un loc convenabil era unul din marile muzee ; şi procedase într-adevăr cu o dibăcie desăvîrşită, încît de abia după ce se despărţi de ea îşi dădu seama cu adevărat unde îl ducea. Săptămînile de absenţă avuseseră un asemenea efect asupra lui, încît pretenţiile, dorinţele lui crescuseră ; şi numai în seara dinainte, în vreme ce vaporul plutea sub stelele de vară şi el întrezărise coasta irlandeză, simţise întreaga intensitate a dorului său. Cu alte cuvinte, nu se îndoise nici o clipă ce are să-i spună lui Kate : că trebuiau să pună capăt greşelii lor. Greşeala lor era că au crezut că puteau să reziste — să reziste, adică, nu împotriva mătuşii Maud, ci împotriva unei nerăbdări care, prelungită, îl îmbolnăvea. Ştiuse foarte bine, atunci cînd s-au despărţit la gară, cît de bolnav putea să fie un bărbat, şi chiar o femeie, din această cauză ; dar deodată îşi dădu seama că o şi lăsase deja pe Kate să manevreze cu dibăcie lucrurile. Suna vulgar — aşa cum tot timpul, în dragoste, numele lucrurilor, termenii verbali ai

relaţiei erau, în comparaţie cu dragostea însăşi, vulgari ; dar se părea că, la urma urmelor, s-a întors pentru a se vedea „dus cu vorba“, deşi va avea nevoie bineînţeles de o zi sau două ca să se lămurească. Corespondenţele lui din America fuseseră apreciate de cei interesaţi, deşi nu atît de mult cum crezuse el ; şi avea să fie plătit conform înţelegerii şi foarte curînd îşi va încasa banii. Nu prea era, la drept vorbind, mult de încasat, aşa că nu se întorsese fluturînd un carnet de cecuri, nu putea deci să invoce noul motiv pentru a o împăca pe iubita lui. Certitudinea ideală ar fi însemnat ca el să-i poată prezenta schimbarea perspectivelor drept o garanţie pentru schimbarea orientării lor, dar neputînd face aceasta, trebuia să se descurce doar cu pretextul trecerii timpului. Trecerea timpului — nu chiar atît de multe săptămîni, la urma urmelor, ar putea fireşte spune ea — era imposibil să nu fi făcut ceva pentru el ; şi tocmai acea consideraţie îl ajuta acum, cu atît mai mult cu cît văzu ce făcuse timpul pentru Kate. Era ceva ce-i apăruse, cu o splendoare care îl înspăimîntă aproape, acolo în micul colţ al încăperii din gara Euston — aproape îl înspăimîntă, fiindcă părea să-i dezvăluie faptul că aşteptarea era jocul netoţilor. Niciodată pînă acum nu i se înfăţişase ea atît de mult ca fiinţa pe care o văzuse iniţial ; niciodată pînă acum nu se simţise atît de sigur, atît de liniştit. Toate aceste simţăminte cîntau pe strunele mîndriei sale, aşa cum un maestru, ascuns într-o biserică mare şi întunecată, ar cînta la cea mai impunătoare orgă. Impresia lui finală era că o femeie nu putea fi astfel, iar apoi să-i ceară imposibilul.

Şi la fel fusese şi în ziua următoare ; aşa încît deocamdată au putut să simtă bucuria apropierii — o apropiere cît permitea situaţia lor în săli publice cu tablouri. Acest biet expedient în locul intimităţii se dovedea de fapt, prin zeci de mici semne de nelinişte chiar şi din partea lui Kate, a fi nepotrivit ; atît de puţin putea preocuparea cuvenită faţă de interesantul muzeu să-şi îngăduie să le amintească de pretenţiile acelui loc. S-au întîlnit acolo pentru ca să nu se întîlnească pe străzi sau iarăşi, din lipsă de fantezie, într-o gară ; şi nici în Kensington Gardens care — asta puteau s-o admită uşor şi în mod tacit — păstra prea mult din izul vechilor lor frustrări. Izul de acuma, izul

acelei dimineţi în sălile cu picturi fusese altceva ; totuşi Densher ştiuse foarte bine, după un sfert de ceas, ce concluzie să tragă. A fost ca o consolare pentru stînjeneala pe care o simţeau, de parcă ar fi urmărit cum o afecta pe ea această stînjeneală.

Kate putea să-şi dovedească farmecul nobil oricît dorea, căci el în America nu întîlnise pe nimeni care să se compare cu ea. Ea însăşi nu putea să pretindă că, în situaţia dată, aceasta era de ajuns pentru el. Nu putea nici pretinde că îşi închipuia că, după părerea lui, era de ajuns pentru ea. Nu era de ajuns pentru ea — şi Kate i-o arătă El putea să fie bucuros că, demonstrîndu-i, a făcut-o să ajungă la această concluzie. Dacă i-ar fi pus problema direct şi imediat, ar fi zis : „Să înţeleg oare că, după părerea ta, putem continua aşa ?“ Ar fi putut, neîndoielnic, să-i răspundă că a-l avea din nou alături, a-i fi atît de drag şi pe deplin devotat cum îl considerase în perioada cît aşteptaseră cu dor, erau fapte asupra cărora n-avea rost să se certe ; dar ar fi fost doar un gest elegant. un joc al subtilităţii ei. Kate ştia la fel de bine ca şi el ce doreau ; şi cît de frumos ar fi putut el s-o exprime încă o dată şi să stăruie, dacă ea n-ar fi tulburat, cum s-ar zice, la un moment dat armonia dintre ei. Se aşezară în curînd ca să stea de vorbă mai pe îndelete şi rămaseră astfel o vreme într-o intimitate superficială. Lucrurile pe care şi le-au spus au fost multe, căci nu le epuizaseră la Euston. Le discutară acum pe larg, iar Kate păru că uită cu desăvîrşire — ceea ce îi stătea uluitor de bine — să privească în jur pentru a descoperi surpriza. El avea să încerce după aceea, şi să încerce în zadar, să-şi amintească ce vorbe sau ce tăcere a lui, ce semn firesc cu ochii sau atingere întîmplătoare a mîinii, determinase din partea ei, în această situaţie, o pornire bruscă şi umilitoare. Kate se ridică într-un mod cu totul de neînţeles, de parcă ar fi vrut să risipească vraja. deşi el nu-şi dădea seama ce făcuse în clipele acelea pentru ca vraja să devină o primejdie. Ea drese lucrurile destul de bine în minutul următor, printr-o ciudată remarcă despre un tablou, la care el nici măcar nu răspunse ; şi cu totul independent de această observaţie, el exclamă că era o zăpuşeală grozavă în săli. Mai spuse că trebuiau să iasă din muzeu ca să ia

aer ; şi, în vreme ce treceau într-altă sală, păreau asemenea unor persoane care, legate printr-un ataşament neţărmurit, fuseseră speriate şi încercau să se comporte natural. Probabil că tocmai pe cînd erau astfel preocupaţi — după cum reconstitui el ulterior — dădură peste mica lui prietenă din New York. El şi-o amintea, nu se ştie de ce, ca fiind mică de statură, deşi avea aproximativ înălţimea lui Kate, numai că ei, şi oricărei calităţi a stăpînei gîndurilor lui, nu-i aplicase niciodată diminutivul.

Ceea ce-i apăru mai limpede în retrospectivă a fost procesul prin care deveni conştient că, în fond, Kate o cunoştea mai îndeaproape decît îşi închipuia. Ea îi scrisese la un moment dat despre o cunoştinţă nouă şi amuzantă, iar el îi răspunsese că o întîlnise şi el în America şi că îi plăcea mult, după care ea îl ruga să se intereseze de ea înainte de întoarcere. Pînă la urmă însă Kate nu mai reveni asupra chestiunii, iar el a fost bineînţeles prea ocupat cu alte lucruri. Povestea micuţei domnişoare Theale nu era un material pentru ziarul său ; în afară de aceasta, întîlnise prea multe micuţe domnişoare Theale : ele ajunseseră chiar să se impună ca unul din grupurile de fenomene sociale care se încadrau în proiectul corespondenţelor lui publice. Pentru acest grup în special — tinere remarcabile şi de neînfrînt — îşi pregătise el poate cea mai bună pană. De aceea retrăia la Londra, o oră sau două după prînzul lor cu cele două americance, simţămîntul că era o situaţie pentru care Kate nu-l pregătise pe deplin. Şi probabil la fel de pronunţată era intuiţia lui reînnoită că, atît ieri cît şi astăzi, Kate punea la cale urzeli de mai multe feluri. Teama aceasta deveni pentru el atît de acută, încît simţi nevoia să şi-o risipească. Şi reuşi să scape de ea într-o oarecare măsură după ce s-au despărţit de gazda lor, şi apoi unul de celălalt, în timpul unei plimbări lungi şi fără ţintă. Urma să meargă la birou mai tîrziu, dar era liber în următoarele două, trei ore, şi născoci faţă de sine însuşi pretextul că mîncase mult prea mult. După ce Kate îl rugă s-o urce într-o trăsură — ceea ce dezaprobă socotind-o o tactică declarată şi repetată din partea ei — rămase o vreme la colţ, cu privirea pierdută asupra Londrei sale. Fără îndoială că există întotdeauna

o clipă pentru un absent revenit — o anume clipă, aceea a refluxului primei emoţii — în care simte incontestabil că s-a întors acasă. Paranteza lui se închisese şi el era din nou doar o propoziţie, aşa zicînd, în textul general, text care, privit o clipă din colţul de stradă unde se afla el, arăta ca o pagină mare, cenuşie, tipărită, ce într-un fel reuşea să fie încărcată fără a fi însă „frumoasă". Cenuşiul reprezenta însă, mai mult sau mai puţin, caracterul ceţos al unui punct de vedere care nu fusese încă întru totul redobîndit ; dar limpezirea nu va întîrzia. Se întorsese, oarecum fără elan, dar se întorsese la posibilităţi şi perspective, iar faptul că mai orbecăia încă însemna totodată o nouă luare în posesiune.

O porni spre miazănoapte fără vreun plan, fără vreo suspiciune, chiar în direcţia pe care micuţa prietenă din New York, în hoinăreala ei zbuciumată, o luase cu una sau două zile înainte. Ajunse, ca şi Milly, în Regent's Park ; şi cu toate că mersese mai departe şi mai repede, pînă la urmă se aşeză, ca şi Milly, copleşit de gînduri. Şi aşa cum stătea — şi s-ar putea să fi stat chiar pe aceeaşi bancă — diverse închipuiri îngrijorătoare îşi strîngeau aripile. El vorbise la fel de puţin ca şi Kate despre ceea ce dorea cu adevărat — va auzi ea destule lucruri peste cîteva zile. Nu stăruise în legătură cu problemele care îi interesau cel mai mult ; a socotit că în aceste prime ceasuri îi interesa să fie doar, spiritual vorbind, aproape. Era în orice caz limpede că în prezent o mulţime de lucruri trebuiau lămurite. În primul rînd, explicaţiile în legătură cu cele două doamne, dar care aveau să aştepte, alături de toate celelalte. Cu siguranţă însă că nu acele lucruri îi făceau mai ales să pribegească — nu explicaţiile care lipseau. Înainte spunea mereu, dînd întotdeauna impresia unei întreruperi subite : „Acum, te rog, să-mi chemi o trăsură bună". Întîlnirile lor anterioare, ocaziile cînd plimbîndu-se ajungeau în partea de sud a parcului, se sfîrşeau în felul acesta de neînţeles. Era efectiv ceea ce îi despărţea, căci în general, de n-ar fi fost motivele ei, ar fi putut să sară şi el în trăsură. Oare cum credea Kate că avea să se poarte el ? — era o întrebare pe care avusese ocazia s-o pună. Era dealtfel o chestiune măruntă, fără în-

doială — căci la drept vorbind sentimentul că erau uniţi nu depindea de trăsuri, fie ele rele sau bune : importantă era nu atît pierderea ca atare, cît mai degrabă dovada supărătoare a dibăciei lui Kate. Providenţa făcuse ca această dibăcie să fie mare de la început în ceea ce priveşte întîlnirile lor ; şi el îi găsea doar cusurul că fusese încă şi mai mare, tot de la început, în felul cum se despărţea de el. Îi aminti de aceasta în după-amiaza cînd ea îşi repetă rugămintea — o întrebă încă o dată ce îşi închipuia că avea el de gînd. Îşi aminti pe banca din Regent's Park de răspunsul ei plin de fantezie, nostim şi drăgălaş ; de momentul însuşi, în vreme ce plătea obişnuita trăsură şi cînd, dezamăgit cum era, se gîndi cu o strîmbătură la superioritatea „nazurilor" ei, pline de farmecul sporit al veseliei faţă de celebra americancă solemnă. Noua lor întîlnire fusese dealtfel fixată şi va vedea în ce fel preferinţa ei de data aceasta — surpriză precum şi uşurare — va contribui la o adevărată simplificare a lucrurilor. Însemna fie un nou ajutor, fie o nouă piedică, cu toate că cel puţin scăpau de străzi. Iar cînd ea pomeni de acest privilegiu, el întrebă fireşte dacă doamna Lowder ştia de întoarcerea lui.

— De la mine, nu, răspunse Kate. Dar am să-i vorbesc. Şi susţinu, de parcă ar fi avut deodată o nouă idee, că acum va fi foarte uşor : Ne-am purtat luni de zile atît de frumos, încît pot să-mi îngădui să pomenesc de tine. Ai să vii s-o vezi, iar ea o să ne lase singuri ; îşi va arăta în felul acesta bunăvoinţa şi nu-şi va trăda teama. Cu ea n-ai rupt niciodată relaţiile — dimpotrivă. Şi ţine mult la tine. O să plecăm din oraş şi n-o să ne mai vedem o vreme ; de aceea e o nimica toată s-o întreb. Am să întreb desearā, încheie Kate, iar dacă laşi lucrurile pe seama mea — am devenit, crede-mă, infernal de isteaţă — totul va ieşi bine.

El lăsase bineînţeles totul pe seama ei şi se mira acum mai mult decît se mirase atunci, în Brook Street. Şi-o repeta că dacă aceasta nu semăna cu o izbîndă, semăna desigur cu o harababură. Şi fără îndoială că mai avea şi alte multe nedumeriri. Kate evitase cu dibăcie să răspundă provocării lui în ceea ce priveşte relaţia dintre ea şi draga de Milly. Draga de Milly făcea şi ea parte, evident, din tablou. Draga de Milly, ivindu-se în absenţa lui, se afla

mai mult decît te-ai fi așteptat — n-ar fi putut prea bine spune de ce simțea așa ceva — în prim plan. Ocupa spațiu și parcă se făcuse un loc anume pentru ea. Kate părea convinsă că el știa de ce i se făcuse loc ; dar tocmai aici era problema. Era un prim plan în care el însuși, în care relația dintre el și Kate n-aveau unde să se miște. Dar domnișoara Theale oferea poate, în împrejurările acelea, o posibilitate de același fel ca și domolita, dacă nu și mulțumita mătușă Maud. Și dacă nu cumva era o pacoste, se putea întîmpla să reprezinte un avantaj. Îi trecu prin minte deodată, după ce își reluă plimbarea, că poate asta a vrut să spună Kate. Încîntătoarea fată o adora — Densher își dădu singur seama — și va oblădui, va înlesni întrevederile dintre ei. Ele vor putea avea loc, cu alte cuvinte, în locuința ei, și astfel nu se vor mai întîlni pe stradă. Era într-adevăr o explicație ce stătea în picioare. Era umbrită puțin, ce-i drept, de gîndul că următoarea lor întîlnire nu va depinde categoric de Milly. Totuși acest fapt, la rîndu-i, va fi motivat de necesitatea altor preliminarii. Își zise că va pricepe mai bine joi, în Lancaster Gate, de ce se cădea să procedeze astfel.

XVIII

Și a fost de-a dreptul extraordinar cînd, sosind ziua de joi, și-a dat seama că presupunerile lui erau destul de apropiate de adevăr. Kate nu-i spusese totul, dar îl lămuri îndeajuns după trecerea unui sfert de oră. Începu prin a se arăta mirată că marți nu-l lăsase să înțeleagă mai mult. Piesele mînuite de ea, după cum vedea el acum, se îmbinau mai mult sau mai puțin, fără ca ea să fi părut măcar că le potrivise ori schimbase din loc. Ea era isteață și frumoasă, nu istovită și epuizată ; și reieșea destul de limpede că, dacă nu se putea obține consimțămîntul doamnelor americane, ceea ce era absurd, se impunea neapărat să o abordeze iarăși pe mătușa Maud. Deși Milly fusese atît de amabilă cu ei, nu le putea spune : „O să ne întîlnim, de cîte ori o să ne îngăduiți, la voi acasă ; dar ne bizuim că veți păstra secretul." În mod inevitabil, deci, ele vor

discuta despre aceasta cu mătuşa Maud — ar fi deosebit de penibil să le ceri să n-o facă. Kate ţinuse seama de toate acestea cînd se hotărî să vorbească ca întîi. Ceea ce pricepuse Kate i se păru astăzi lui Densher într-adevăr minunat, deşi avea impresia că o iscodeşte încetul cu încetul, în loc să-i spună ca totul limpede. Simţea însă întotdeauna că, cu cît îi cerea mai mult, cu atît o găsea mai pregătită să-i încredinţeze ceva. Îi spusese în mai multe rînduri, chiar înaintea plecării sale : „Tu păstrezi cheia de la bufet şi prevăd că, după ce ne vom căsători, o să-mi dai zahărul cu bucata.“ Ea îi răspunsese că era bine dacă el îşi închipuie că se va hrăni cu zahăr, iar aranjamentul treburilor casnice care se contura astfel părea de pe acum să predomine în relaţiile dintre ei. Porţia din bufet, fără îndoială, nu era deocamdată tocmai pe săturate ; dar satisfăcea într-un fel cerinţele lui imediate. Dacă explicaţiile ei oricum îndemnau la întrebări, întrebările nu le epuizau mai mult decît îi epuizau ele răbdarea. Şi erau, din seria întrebărilor, fireşte cele mai simple ; ca de pildă atunci cînd el a dedus că domnişoara Theale nu putea să facă nimic pentru ei. Rosti fără ezitare ceea ce cutezase să-şi închipuie :

— Dacă nu ne putem întîlni aici, iar locurile în aer liber şi mulţimea şi-au pierdut pentru noi farmecul, vreo plută mică în naufragiu, un prilej întîmplător ca acela de marţi, mi s-au părut în aceste două zile mai mult decît nimic. Dar dacă prietenele noastre sînt atît de îndatorate acestei case, fireşte că n-am nimic de spus. Oricum, sper că se va sfîrşi, slavă Domnului, cu odioasa noastră aşteptare. Şi, fără a mai lungi vorba, îi indică bucuros concluzia : Acum cred că-ţi dai seama că nu putem s-o scoatem la capăt.

Iar dacă ea începu să rîdă — şi părea într-adevăr voioasă — o făcu din cauză că se gîndi la prilejul de care el se arătase atît de bucuros la hotel :

— Ideea ta e frumoasă, dacă ne amintim că n-ai avut o vorbă pentru nimeni în afară de Milly. (Era minunat de bine dispusă.) Ai putea, bineînţeles, să te obişnuieşti cu ea — o să te obişnuieşti desigur. Ai perfectă dreptate — atîta timp cît ele sînt cu noi sau aproape de noi. (Şi adăugă,

cu luciditate, că dragele de ele nu puteau, fiind prietene minunate, să nu le dea ajutor.) Vor vorbi cu mătuşa Maud, dar n-au să ne închidă uşa : asta ar fi cu totul altceva. Un prieten îţi dă întotdeauna o mînă de ajutor — şi ea ne e prietenă. (O lăsase pe doamna Stringham deoparte ; totul se rezuma la Milly.) Şi-apoi, ne simpatizează mult. Pe tine te simpatizează mult. Ascultă, dragul meu, foloseşte-te cumva de asta.

Simţea că ea ocolea ultimatumul pe care el i-l dăduse, avertismentul lui clar că, în cel mai bun caz, nu puteau să reuşească decît în prea mică măsură ; dar existau unele remarci ale lui — mai ales acelea ce rezultau dintr-o înţelegere profundă — pe care ea se obişnuise de la început să nu le ia în seamă. Efectul lor se manifesta pe căi mai puţin obişnuite. Ceea ce se întîmplă şi acum : el nu credea cu adevărat că în fond lui Kate nu-i păsa. Pe neaşteptate, ea reveni cu o problemă minoră :

— Zici că nu ne putem întîlni aici, dar vezi că tocmai asta facem. Ce poate fi mai drăguţ ?

Nu pentru ca să-l chinuie vorbea astfel — asta el n-o credea ; dar venise în casa aceea oarecum stînjenit, aşa încît se încruntă puţin cînd ea afirmă că posibilitatea de acum era un lux. Nu era oare vorba de un fel de recădere în robie ? Robia putea să fie mascată şi lustruită, dar în sinea lui ştia cît de puţin puteau chiar şi cele mai mari înlesniri în Lancaster Gate să fie un semn al libertăţii lor. Se aflau la etaj, într-una din încăperile mai mici, o cameră aranjată ca un budoar, dar vizibil nelocuită — sfida familiaritatea — şi cu mobila tapiţată în cel mai urît albastru. El se uită imediat cu atenţie la uşile închise, iar Kate îl asigură că lucrurile mergeau bine şi că mătuşa Maud avea încredere în ei, cel puţin de această dată ; că vor fi singuri şi că n-aveau de ce se teme. Dar aluzia pe care el o provocase acţiona acum asupra lui mai direct, îl apropia încă şi mai mult de problemă. Erau într-adevăr singuri — şi lucrul era acceptat. Se uită din nou la uşile închise şi constată izolarea ce li s-a permis, tăcerea solidă a casei mari. Aceste fapte se legară pe loc de ceva ce deveni de două ori mai viu pentru el, datorită jocului de acum al voinţei ei puternice, fermecătoare. Adevărul era că el — fir-ar să

fie ! — nu putea admite ca ea să-l joace pe degete. Nu putea şi nu voia să accepte ca atitudinea ei să fie evazivă. Nu voia ca ea să fie mai iscusită decît el, oricît de mult ar fi dovedit aceasta subtilitatea spiritului sau caracterul ei ; dorea ca între ei comunicarea să rămînă sinceră şi uşoară, iar relaţiile dintre ei să fie independente. Aşa că zise după o clipă :

— Vrei să mă iei cum sînt ?

Ea păli uşor la auzul adevărului din vorbele lui — ceea ce el socoti că atenua într-un mod încîntător tăria voinţei ei ; iar bucuria pe care o simţi a fost cu atît mai mare cînd, după o clipă, ea îi vorbi pe un ton care îl tulbură nespus de mult :

— Oh, te rog, lasă-mă să încerc singură ! Te asigur că văd foarte limpede — aşa că nu-mi strica planul : aşteaptă şi acordă-mi timp. Dragul meu, adăugă ea, încrede-te în mine şi totul va fi frumos.

Nu se întorsese în ţară ca s-o audă zicînd că trebuia să se încreadă în ea, de parcă nu s-ar fi încrezut ; dar se întorsese — şi era foarte conştient de asta — pentru ca s-o cuprindă într-o pornire năvalnică, ce din pricina felului ei de a-l implora deveni, după cum se vedea, de-a dreptul irezistibilă. O apucă cu mîini puternice şi zise aproape mînios :

— Mă iubeşti, mă iubeşti, mă iubeşti ?

Iar ea închise ochii, cu simţămîntul că de-ar fi lovit-o, ar fi putut să accepte gestul cu recunoştinţă. Acceptarea era răspunsul ei, răspunsul ei era că se abandona ; şi cu toate că abia auzi spusele lui Kate, se simţi atît de încurajat, încît măcar timp de cîteva clipe putea să fie sigur că o păstrează. Lunga îmbrăţişare risipi atitudinea ei evazivă şi el avu certitudinea că îi comunica astfel cît de profunde erau sentimentele lui. Totul era mai puternic decît un angajament rostit, şi îşi spuse după ce mai reflectă că ea fusese de o sinceritate sublimă. Doar atît îi cerea — sinceritate, care va făuri o temelie în stare să susţină aproape orice. Aceasta lămurea atîtea lucruri, şi le lămurea atît de bine încît nu mai trebuia să-i ceară jurăminte. Lăsînd la o parte jurămintele şi legămintele, acum puteau să stea de vorbă în tihnă. Se părea că abia acum proble-

mele erau puse cum trebuie. După cinci minute, el reluă dinadins în discuţie rugămintea ei de a-şi pune în aplicare planul, şi era limpede că deosebirea creată de scena care tocmai se petrecuse era o deosebire în favoarea mijloacelor alese de ea. Dintr-o dată se transformară în detaliu — domeniul şi preocuparea ei ; devenise mai viu faptul că inteligenţa ei era una cu pasiunea ei.

— Fireşte că nu vreau, zise el, — şi putea s-o spună cu un zîmbet de indulgenţă — să pun mereu problema că nu m-aş încrede în tine.

— Sper că nu ! Ce crezi că aş vrea să fac ?

După ce auzi întrebarea, trebui într-adevăr să-şi limpezească puţin gîndurile, şi primul lucru care ieşi în evidenţă a fost bineînţeles ciudăţenia jocului lor, la care el putu să facă deschis aluzie :

— În cel mai bun caz, încercînd să tărăgănăm lucrurile procedăm într-un fel în care majoritatea oamenilor ar zice că sîntem nebuni.

Dar vizita lui luă totuşi sfîrşit, fără ca să încerce din nou să se folosească de acel „aşa cum sînt". Nu avea mai mulţi bani aşa cum era decît avusese aşa cum a fost, ori decît va avea probabil, la drept vorbind, aşa cum va fi întotdeauna ; în vreme ce Kate, prin comparaţie cu starea ei de acum cîteva luni, avea fără îndoială la ce să renunţe. Şi el îşi dădu seama uşor că întîlnirea lor din Lancaster Gate sublinia acest fapt mai mult decît o făcuseră întîlnirile din gară sau din parc ; pe de altă parte, n-ar fi putut să-l invoce ca un pretext împotriva întîlnirii din Lancaster Gate. Dacă doamna Lowder era indiferentă, indiferenţa ei se adăuga într-un fel la ceea ce Kate îi cerea să sacrifice dacă îl accepta aşa cum era. Atît de iscusit se purta ea, încît părea să exprime problema aşteptării lor în cu totul alţi termeni decît în termenii tapiţeriei albastre urîte, ai porţelanurilor dantelate de Sèvres, şi obiectelor ornamentate de alamă în care o exprima budoarul. Şi spuse de fapt aproape totul cînd declară, referindu-se la mătuşa Maud despre care el o mai întrebase o dată stăruitor, că atunci cînd o va întîlni, ceea ce inevitabil trebuia să se întîmple în curînd, va înţelege cum stau lucrurile.

— Vrei să spui, întrebă el, că ar exista semne clare că se va lăsa înduplecată ? Nu-i vorbea, explică el, doar de ipocrizia ei sau de cutezătoarele ei duplicități. Nu uita, la urma urmelor, că deși sîntem deosebit de iscusiți și formăm, sînt de acord, o asociație foarte puternică, nu uita că poate să se joace cu noi la fel de bine cum ne jucăm noi cu ea.

— Cu mine nu vrea să se joace, răspunse Kate lucidă ; nu vrea să mă facă să sufăr nici un pic mai mult decît trebuie. Ține prea mult la mine și tot ceea ce face, sau nu face, are o valoare. Și aceasta are o valoare — atitudinea ei de astăzi. Cred că e în camera ei, unde stă absolut singură, în vreme ce tu ești aici cu mine. Dar asta nu înseamnă „joacă" — nici un pic.

— Atunci ce este, întrebă tînărul, din moment ce nu e vorba de binecuvîntarea ei și de un cec ?

Kate lămuri situația :

— Înseamnă pur și simplu că nu e meschină. Există în ea ceva care o ridică deasupra fleacurilor. În general are încredere în noi ; nu-și propune să ne încolțească, și dacă cerem deschis un lucru — atunci, zise Kate, strînge din umeri dar îl dă. Are doar un cusur — detaliile îi sînt indiferente în atitudinea pe care a adoptat-o față de noi. Dar, continuă fata veselă, nici noi nu luptăm împotriva ei pentru detalii.

— Mi se pare însă, vorbi Densher după o clipă de gîndire, că o înșelăm tocmai în detalii — vorbe care, de îndată ce au fost rostite, se refereau pentru el, și în mod vizibil și pentru Kate, la împrejurările recentei lor îmbrățișări.

Orice confuzie care ar fi însoțit-o a fost însă dată la o parte de Kate care, după cum putea el să vadă cu o tainică bucurie, nu-și făcea mustrări de conștiință doar pentru atîta.

— Nu zic că putem să procedăm iarăși la fel. Vreau să spun, explică ea, să ne întîlnim aici.

Densher se întrebă unde ar putea să se întîlnească din nou. Dacă Lancaster Gate era atît de limitat, problema se punea din nou.

— N-am voie să mai vin deloc ?

— Ba da — ca să-i vorbeşti. De fapt, zîmbi prietena lui, este îndrăgostită de tine.

Ceea ce îl îndemnă s-o privească o clipă cu mai multă gravitate.

— Să nu spui cumva că toată lumea e îndrăgostită de mine.

Ea şovăi.

— Nu spun că toată lumea.

— Ai spus mai adineauri — domnişoara Theale.

— Am spus că îi placi — da.

— E acelaşi lucru. După care însă continuă : Bineînţeles că s-ar cuveni să-i mulţumesc doamnei Lowder personal. Vreau să spun pentru asta — ca din partea mea.

— A, dar, ştii, nu prea mult ! Şi, plină de o veselie ironică faţă de implicaţiile a ceea ce numise el „asta", se arătă dornică să insiste pentru mai multă prudenţă : Are să se întrebe pentru ce îi mulţumeşti.

Densher răspunse ambelor consideraţii :

— De, nu prea pot să-i spun totul.

Poate fiindcă el vorbise atît de grav, Kate se simţi din nou oarecum amuzată. Totuşi, lămuri lucrurile :

— De fapt, nu poţi să-i „spui" limpede nimic, însă n-are importanţă. Să fii doar drăguţ cu ea. Fă-i pe voie ; arată cît de inteligent eşti — numai să nu observe că te străduieşti. Totul este să reuşeşti să-i fii simpatic.

Dar ea părea să simplifice prea mult lucrurile.

— Pot să-i fiu „simpatic", după cîte îmi dau seama, doar făcînd-o să presupună că renunţ la tine — ceea ce, naiba să mă ia dacă am să fac ! Este într-adevăr, încheie el cu însufleţire, un „joc".

— Fireşte că-i un joc. Dar n-o să-şi închipuie niciodată că renunţi la mine — sau că renunţ eu la tine — dacă ai să-i aminteşti mereu cît de mult îţi plac întîlnirile noastre.

— Dacă trebuie să creadă că sîntem atît de îndărătnici şi de constanţi, întrebă Densher, ce rost are să mai încerc ?

Kate rămase un moment nedumerită.

— Cum, adică, ce rost are ?

— Să încerc să-i fiu pe plac — sau orice altceva. Nu pot, declară el cu nerăbdare, să-i fiu „pe plac".

Kate îl privi din nou stăruitor, dezamăgită de lipsa lui de perseverenţă ; dar asta o determină să facă ceva mai bun decît să se plîngă.

— Atunci, pot eu ! Las' pe mine.

După care veni lîngă el, mînată de aceeaşi pornire care îi apropiase cu puţin timp înainte, şi îl îmbrăţişă din nou cu ardoare. Tocmai această formă de implorare reînnoită şi repetată limpezi pînă la urmă, în vreme ce el îi răspundea, marea lor problemă. Şi faptul că erau astfel uniţi clarifica oarecum toate lucrurile. Rezultatul a fost că, o dată mai mult, în împrejurările acestea el nu putea să fie decît generos. Aşa că lăsă totul pe seama ei, şi peste cîteva momente Kate reveni la una din ideile ei anterioare, după cum se părea una dintre cele mai preţioase :

— Chiar acum m-ai acuzat că am spus că Milly e îndrăgostită de tine. Ei, ca să fiu sinceră, am spus-o. N-ai ce-i face. Acesta e binele pe care o să ni-l facă ea. E un motiv ca să te întîlnească — aşa că o să ne ajute să continuăm.

Densher o privi uimit — era într-adevăr neasemuită.

— Şi dacă o întîlnesc, ce motiv se creează ?

— Oh, nu-mi pasă ! zîmbi Kate.

— Nu-ţi pasă că o amăgesc ?

Ea se exprimă într-alt fel :

— Nu-mi pasă că ea te amăgeşte pe tine.

— A, n-o va face — aşa că n-are de ce să-ţi pese. Dar cum poate acest fapt să „ajute", continuă el, cu toate cîte le ştie ea ?

— Ce ştie ? Ceva care nu trebuie s-o împiedice.

El se miră :

— S-o împiedice să ne iubească pe noi ?

— S-o împiedice să te ajute. Aşa e ea, îi explică tînăra fată.

Nu era uşor de priceput.

— Adică, să nu dea nici o importanţă faptului că iubesc pe altcineva ?

— Să-i dea toată importanţa, zise Kate. Pentru ca să te consoleze.

— Dar pentru ce anume ?

— Pentru că n-ai şanse la cealaltă.

El continuă să privească mirat.
— De unde știe ?
— Că n-ai șanse la ea ? Nu știe ; dar, pe de altă parte, nu știe că vei avea șanse. Între timp te vede dezamăgit, deoarece cunoaște poziția mătușii Maud. Și asta — Kate era lucidă — îi dă prilejul să fie drăguță cu tine.
— Ce fel de prilej, întrebă tînărul, îmi oferă ? Să fiu față de ea un nenorocit de impostor ?
Kate cunoștea atît de bine faptele, încît surîse văzîndu-l înverșunat.
— Are să-ți placă teribil de mult. E desăvîrșită. Și există motive. Vreau să zic, altele.
— Care altele ?
— Ei, o să-ți spun altă dată. Acelea pe care ți le spun, adăugă, sînt suficiente ca să continui.
— Ca să continui ?
— Ei, s-o întîlnești, să zicem cît mai curînd ; ceea ce, în toate privințele, se și cade să faci.
El, bineînțeles, pricepu aluzia ei, mai ales că își amintea foarte bine ce se petrecuse între ei la New York. Nu fusese nimic important, dar îi făcuse atunci mare bucurie ; așa încît orice îndemn în numele acelui episod îi încălzea sufletul.
— A, o să trec firește pe la ea din nou și cît mai curînd. Da, zise Densher, n-are nici un rost să spui că mă iubește ; dar, cu totul independent de aceasta, trebuie să răspund neapărat bunăvoinței ce mi s-a arătat.
Era tot ceea ce, în fond, ceruse și Kate.
— Văd că înțelegi. O să te întîlnesc deci acolo.
— Nu prea înțeleg, spuse el imediat, de ce ar dori ea să te primească pe tine pentru asta.
— Ea mă primește pentru mine însămi — adică pentru ea. Mă admiră nespus de mult. De cîte ori să-ți mai spun ?
Totuși, el nu pricepea.
— Mărturisesc că mă depășește.
Kate nu putea decît să lase lucrurile așa cum erau.
— Mă consideră — după cîteva săptămîni numai — drept cea mai bună prietenă a ei. Sîntem prietene intime.

Şi, pentru a lămuri situaţia, ca şi cum i-ar fi trecut deodată prin minte că Densher era dezorientat, dădu în vileag pînă la urmă adevărata ei părere : Nu ştie, bineînţeles, că ţin la tine. Crede că ţin atît de puţin, încît nici nu merită să discutăm. Că el fusese într-adevăr dezorientat o dovedeau limpede aceste remarci, şi Kate fu uimită de efectul lor : Ţi-ai închipuit cumva că ştie... ?

— Despre situaţia noastră ? Bineînţeles, dacă sînteţi prietene atît de bune şi dacă nu i-ai prezentat-o într-alt fel. Dar cum Kate dădu glas unei exclamaţii de nerăbdare, el rămase sincer nedumerit : Ai negat deci în faţa ei ?

Ea îşi ridică braţele, văzîndu-l atît de neiscusit.

— Să neg ? Dragă băiete, dar n-am vorbit niciodată despre tine.

— Chiar niciodată ?

— Oricît de mult ţi-ar leza amorul propriu, să ştii că niciodată.

Densher nu mai ştia ce să creadă.

— Dar n-o fi vorbit doamna Lowder ?

— Foarte probabil. Însă despre tine. Nu despre mine.

Acum chiar că nu mai înţelegea nimic.

— Dar atunci cum mă cunoaşte ea altfel decît ca parte integrantă din existenţa ta ?

— Cum ? întrebă Kate triumfătoare. Exact aşa ca să nu dea nici o importanţă, să nu aibă nimic de-a face cu povestea asta, să meargă mai departe pe linia ei. Linia mătuşii Maud este să excludă orice realitate din legătura noastră — adică să excludă pericolul pe care l-ai prezenta pentru mine — de parcă nici măcar n-ar bănui sau auzi că ar exista. Va scăpa de acest pericol, crede ea, trecînd cu vederea şi minimalizînd lucrurile — dacă o va face cu destulă hotărîre. De aceea, în felul ei „neagă", dacă vrei. În sensul acesta te ştie ca altfel decît parte integrantă din existenţa mea. Mătuşa Maud n-ar fi admis nici o clipă în faţa doamnei Stringham sau a lui Milly că eu, cum s-ar zice, te-am remarcat.

— Şi nu crezi, zise Densher, că şi-au dat seama şi singure ?

— Nu, dragă, nu cred ; nici măcar după ce marți Milly s-a izbit de noi în mod atît de caraghios.

— Şi ea nu-şi dă seama din faptul acesta... ?

— Că eşti, ca să zicem aşa, nebun după mine ? Da, îşi dă sama, fără îndoială, că mă priveşti cu drag — fiindcă o arăți întotdeauna, şi încă prea mult. Dar în afară de aceasta, nimic. Iar eu n-o arăt probabil prea mult ; n-o arăt destul — ca să-ți fac plăcere — în prezența altora.

— Poți s-o arăți sau nu, după plac ? întrebă Densher.

Puțin descumpănită, se descurcă totuşi strălucit :

— Nu atunci cînd e vorba de tine. În afară de faptul că te vede îndrăgostit lulea, continuă ea, Milly nu vede decît că mă port frumos cu tine.

— Tare frumos trebuie să i se pară !

— Tare frumos, într-adevăr ; Milly mă consideră, zîmbi Kate, foarte bună.

Tînărul rămase pe gînduri.

— Dar într-un sens care necesită unele explicații.

— Atunci am să explic.

Era într-adevăr neîntrecută ; totul se întemeia pe nevoia ei esențială de a avea libertate de acțiune şi pe noblețea încrederii lui.

— Adică, adăugă, am să-i explic.

— Şi ce să fac eu ?

— Să recunoşti cît de important e ca ea să creadă.

Dar aici Kate şovăi. Numai tăcerea lui înregistră deocamdată intenția ei aparentă ; şi înainte ca Densher să vorbească din nou, ea reveni la amintiri şi la necesitatea prudenței. Nu trebuiau să uite că mărinimia mătuşii Maud fiind bazată pe încrederea în ei, n-aveau voie să-şi năruiască planurile abuzînd. El trebuia s-o părăsească la vreme ; îşi vor da probabil seama că aceasta îi va ajuta. Şi deodată reveni la Milly :

— Nu uita să te duci s-o vezi.

Densher nu luă însă în seamă îndemnul ei.

— Atunci pot să vin iar ?

— Pentru mătuşa Maud — cît pofteşti. Dar nu putem, zise Kate, s-o mai păcălim în acest fel. Nu te pot întîlni aici singură.

— Atunci unde ?

— Du-te s-o vezi pe Milly, îi răspunse Kate.

— Şi la ce bun ?

— Încearcă şi ai să vezi.

— Vrei să spui că o să reuşeşti să fii şi tu acolo ? întrebă Densher. Bine, să zicem că o să fii — cum putem rămîne singuri ?

— Încearcă şi ai să vezi, răspunse din nou fata. Trebuie să ne descurcăm într-un fel.

— Aşa cred şi eu. Mi se pare că am putea să ne descurcăm mai bine. Densher ezită o clipă, dar zise plin de convingere : De ce nu vrei să vii la mine ?

Era o întrebare, păreau să spună ochii ei tulburaţi, la care nu prea vedea cum ar fi putut să-i dea un răspuns hotărît şi, cerîndu-i din priviri să aibă cel puţin răbdare, Kate de fapt îl făcea să simtă că apela în fond la mila lui. Se pomeni impresionat de această nuanţă a duioşiei ; şi în vreme ce îşi întreba spiritul şi trupul la ce concesie puteau să ajungă, ea insistă din nou asupra ciudatei soluţionări a situaţiei lor stînjenitoare. Ar fi putut să fie supărător dacă el ar fi observat vreodată că în mintea ei putea să existe vreo urmă de nerozie.

— Ai să vezi, zise ea, ce importanţă o să aibă.

Ei bine, fiindcă nu era neroadă, era inteligentă ; el era cel nerod — dovadă fiind că va face ceea ce voia ea. Dar mai depuse un ultim efort ca să înţeleagă aluzia ei la „importanţa" de care încerca să-l convingă. Şi îşi dădu seama chiar în timp ce o întreba că era vorba de ceva subtil dar puternic :

— Vrei să spui că va avea importanţă ca ea să creadă că mă urăşti ?

Acest mod simplist de a prezenta lucrurile o făcu pe Kate să-şi manifeste mai tare nerăbdarea ; după care încheie brusc discuţia. La un semn al ei el deschise uşa, şi ea îl însoţi pînă în capul scărilor, cu aerul că îi prezentase în aşa fel posibilităţile ce le aveau, încît întrebările erau fără rost, iar îndoielile nefireşti.

— Cred într-adevăr că te voi urî dacă strici frumuseţea perspectivei pe care o întrezăresc !

XIX

Și avea să audă din partea lui Kate mai multe despre ceea ce întrezărea ea ; iar ocazia următoare îi rezerva și alte surprize. Primi de la doamna Lowder, în dimineața ce urmă vizitei făcute lui Kate, expresia telegrafică a speranței ei că va fi liber pentru a lua masa cu ele în acea seară ; și faptul că era liber i se păru un noroc, deși libertatea îi era într-o anumită măsură restrînsă de misiva ei : „Vor veni prietenele americane pe care mă bucur mult că le cunoști !" Faptul că el le cunoștea pe prietenele americane era limpede un accident, al cărui rod amar avea să-l guste. Teama lui, ne grăbim să adăugăm, suferi însă în situația dată o anume atenuare ; situația dată fiind că în Lancaster Gate, după cinci minute de la sosirea lui, fixată pentru opt și jumătate, doamna Stringham apăru singură. Amurgul prelungit care amîna aprinderea lămpilor la ora stabilită întîrzie cina și favoriză sosirea mai tîrzie a musafirilor : așa încît, deși era punctual, o găsi pe doamna Lowder singură, Kate nefiind încă prezentă. Petrecu astfel în compania ei cîteva clipe de zăpăceală — de zăpăceală, la drept vorbind, din cauză că, tacit, era îndemnat să se poarte simplu. Tocmai așa voia și el să fie ; dar niciodată încă nu i se pretinsese aceasta cu atîta dezinvoltură și într-un mod extrem de firesc, ca și cum ar fi fost un lucru ușor de realizat. Era un caz special în care mătușa Maud părea să se ofere drept exemplu și să spună pe un ton agreabil : „Ceea ce vreau de la dumneata, nu vezi ? este să fii exact cum sînt eu." Valoarea lucrului care i se cerea ar fi putut să-l facă să se clatine — atît de mult îi plăceau în general valorile pe care le comercializa doamna Lowder. I-ar fi plăcut de asemenea s-o întrebe ce posibilități credea ea că are un biet tînăr să-i semene în vreo privință ; dar destul de curînd își dădu seama că proceda exact cum dorea ea, mirarea lui apărînd astfel puțintel neroadă. Mai simțea o ușoară și ciudată groază de rezultatele discuției cu ea — ciudată fiindcă îi era teamă de bunătatea ei și nu de asprimea ei. Asprimea ar fi putut să-l înfurie — gîndul acesta aducînd întotdeauna o anume mîngîiere ; bunătatea, în situația lui, ar fi putut să-l facă

să se simtă prost — ceea ce, își dădu seama, mătușa Maud cu istețimea ei ghicise, ținînd la el doar de dragul lui. De aceea, pentru ca să-l menajeze, evita și ea discuția ; îl stăpînea refuzînd să se certe cu el. Și îi sugera acum să se bucure de acest lucru, făcîndu-l să se simtă jenat, deoarece își dădea seama că, în general, asta îi convenea. Era o pacoste să fii stăpînit, dar îi era groază să se simtă prost, ceea ce era cu totul altceva ; și nu prea avea importanță că se simțea prost și din cauza asta.

Din cauza poziției lui într-o asemenea casă, lucrurile puteau să se întoarcă întotdeauna împotrivă-i. „Ce oferi, ce oferi ?" — îi șoptea în permanență cu o ironie densă locul acela, oricît de învăluit ar fi fost de bună-cuviință și convenții. Ironia era o referire reînnoită la mituiri evidente, și văzuse cît de puțin îl putea ajuta faptul de a denunța mituirile ca fiind de prost gust. Metalul prețios — numai el — putea să-și permită să fie astfel; și era oarecum zadarnic să încerce să atribuie strălucire valorilor sale comparativ ieftine. Umilința neputinței lui căuta mătușa Maud s-o atenueze, supunîndu-l ; și deoarece strădania ei în acest scop nu fusese niciodată atît de vizibilă, el n-ar fi putut simți nici o clipă măcar care era locul său în lume ca în vremea cît aștepta lîngă ea sosirea celorlalți șase musafiri. Mătușa Maud îl primise cu multă amabilitate, și puținele ei întrebări despre Statele Unite, deși lipsite de coerență, erau pătrunzătoare, iar el se amuză observînd ca printr-o sticlă străvezie cum urzea un plan și cum i se trezea curiozitatea. Sub ochii lui, își dădu seama că America era o posibilă scenă pentru activități mondene ; și deși era limpede că ideea unei vizite în acea țară minunată îi trecu prin cap abia atunci, începu să vorbească după un minut de parcă ar fi fost visul ei dintotdeauna. El nu credea, dar se prefăcea că o crede, ceea ce o ajută la fel ca orice altceva să-l trateze ca pe un tînăr inofensiv. De aceste lucruri se preocupa, ajutată în plus de o totală absență a aluziilor, cînd metoda ei dobîndi cel mai înalt efect prin măreața apariție a lui Kate. Metoda primi deci sprijin în toate privințele, deoarece nici un om nu putea fi mai inofensiv decît era el, a cărui timiditate primi un ajutor ostentativ de la nepoata ei. Ajutorul ostentativ pri-

mit de la Kate i se păru în această ocazie de-a dreptul prodigios ; dealtfel nu mai puţin prodigioasă a fost intuiţia lui imediată asupra relaţiei dintre persoanele în compania cărora se afla — o relaţie lămurită de privirea directă, nici tocmai iubitoare şi nici insistentă, dar totuşi iscoditoare şi galeşă a mătuşii, pe care tînăra fată trebuia s-o înfrunte în timp ce înainta. O măsură din cap pînă în picioare, şi aceasta mărturisea o realitatea care îi provoca iarăşi sărmanului Densher o foarte uşoară indispoziţie : dezvăluia limpede o situaţie căreia Kate îi făcea de obicei faţă în chip desăvîrşit.

Realitatea era că ea se afla întotdeauna, în faţa binefăcătorului ei dragon, sub arme ; trăind în fiece clipă, dar mai cu seamă în clipele festive, pe măsura „valorii" pe care doamna Lowder i-o atribuia. Semeaţă şi neclintită, această apreciere domina, cu fiecare ocazie, scena mondenă în Lancaster Gate ; aşa încît tînărul nostru recunoscu în ea ceva de felul ideii artistice, al substanţei plastice impuse de tradiţie, de geniu, de critică, unei actriţe distinse în legătură cu un personaj dat. După cum o asemenea persoană trebuia să se transpună în rol, să meargă, să privească, să vorbească, să exprime în toate chipurile rolul, la fel şi Kate trebuia să îndeplinească toate acestea în pielea personajului pe care se angajase în casa mătuşii ei să-l reprezinte. Era constituit, personajul acesta, din elemente şi nuanţe distincte, toate însă supuse criticii ; iar critica o înfrunta, evident la început, asigurîndu-se că machiajul era exact şi că cel puţin nu arăta mai rău ca de obicei. Aprecierea mătuşii Maud asupra acestui fapt era în astă-seară într-adevăr ca aceea a unui director, iar contribuţia lui Kate era ca a soldatului exemplar la paradă. Densher se vedea în acele momente la piesă, în locul său din stal ; directorul, atent, se afla în fundul unei loji, iar biata actriţă în lumina puternică a rampei. Dar a trecut examenul, biata actriţă, şi Densher şi-a dat seama că întotdeauna făcea faţă onorabil ; peruca, fardul, bijuteriile, fiecare trăsătură a expresiei erau impecabile, iar intrarea în scenă salutată cu aplauzele cuvenite. Asemenea impresii, pe care le notăm în cazul lui Densher, se ivesc şi dispar cu siguranţă în mult mai puţin timp decît acela pe

care-l reclamă notarea lor ; dar putem să subliniem totuşi că mai era încă timp printre ele ca el să se simtă aproape prea îngrozit pentru a participa la ovaţii. I se păru că şi-a pierdut pentru o clipă prezenţa de spirit — aşa încît, în tot timpul mesei, contemplă uimit, în tăcere, măiestria tehnică a femeii mai vîrstnice şi expresia disciplinată a celei tinere. Se părea că drama — în felul acesta gîndea, fiindcă era fără doar şi poate dramă — avea loc între ele două, cu preponderenţă între ele ; rolul lui Densher limitîndu-se la acela al unui spectator care ocupă un loc în faţă, şi încă unul din cele mai costisitoare. De aceea aprecierea lui se preschimbă în acele clipe în teamă — se preschimbă tocmai, cum spuneam, într-o indispoziţie ; şi aceasta în ciuda faptului că faţa disciplinată îi dezvăluia, credea el, deasupra luminilor rampei, licărirea gingaşă, firavă, dar desăvîrşită a unui gînd special. Astfel poate o actriţă cu experienţă, chiar şi atunci cînd e ţinta binoclurilor, să pară a fi cu totul absorbită de rol, şi totuşi să trimită un semn omului din sală pe care îl iubeşte.

Între timp drama, în orice caz aşa cum o vedea Densher, continua — amplificată destul de curînd de sosirea altor musafiri, doi domni singuratici şi pribegi acum la sfîrşit de sezon, care evident i s-au înfăţişat lui Kate în următoarele clipe ca subiect al unei tratări la fel de impersonale, beneficiind de o milă la fel de obişnuită. Situaţi la extreme opuse ale tipologiei umane, ei prezentau în privinţa „siluetei" — unul din ei efectul expansiunii, celălalt efectul contracţiei vestei de un alb imaculat. O societate înjghebată din doi tineri inofensivi şi un veteran potolit se oferea deci acum privirilor doamnei Stringham, care intră foşnind, oarecum cu sufletul la gură şi regretînd că trebuise să vină singură. Prietena ei, în ultima clipă, nu se simţise bine — era de fapt bolnavă şi de aceea o expediase stăruitor, cu scuze şi cu regrete teribile. Boala încîntătoarei lor prietene a fost primul lucru pe care Kate şi Densher l-au abordat cînd, după cină, au putut să fie fără ostentaţie zece minute „la largul lor", cum spunea ea, deşi el nu era de aceeaşi părere ; dar se părea că printr-o ciudată iluzie, pentru Densher în tot timpul mesei domnişoara Theale nu fusese cu totul absentă. Doamna Lowder

făcuse din Milly subiectul principal al discuției, dovedindu-se un subiect la fel de familiar și pentru tînărul entuziast ca și pentru bărbatul mai vîrstnic și mai potolit. Dealtfel, nepoata doamnei Lowder se grăbi să-i pună la curent cu tot ceea ce nu știau, în vreme ce se apela fără rezerve și la domnul Densher, ca fiind la urma urmelor cel mai privilegiat din grup. Nu s-ar fi putut spune oare că el o inventase pe minunata ființă — prin faptul că o văzuse primul și o surprinse în jungla ei natală ? Nu el îi pregătise oarecum calea, prin recunoașterea promptă a rarității ei, precedînd-o într-un spirit prietenesc — fiindcă lumea bună își pleca urechea la ceea ce spunea el — și proiectînd parcă asupra ei lumina unui far ?

Bietul Densher răspunse cum putu acestor întrebări, ascultînd cu interes dar destul de stînjenit ; tresărind mai ales, spirit rece de jurnalist ce era, cînd se pomeni suspectat de a-și fi pus pana — ah, „pana" lui ! — în slujba gloriei personale. Urechea lumii bune ? — ei bine, vorbeau, sau aproape, de parcă ar fi publicat un articol despre o tînără modestă. Nălucirile lor, își dădu seama, îl trezeau într-adevăr la realitate și se instală mai bine în scaun, atît pentru a rezista stînjenelii cît și pentru a înțelege întreaga semnificație a celor spuse. Stînjeneala se datora, firește, faptului că dacă nu putea să-și revendice nici un merit în succesul domnișoarei Theale, nu se cuvenea nici să insiste că nu se preocupase de persoana ei. Ceea ce îl impresionă cel mai mult era faptul că seara avea oarecum aerul unui banchet comemorativ, un dineu sărbătorind o ascensiune vertiginoasă, chiar dacă era scurtă. Se spuneau firește mai multe despre eroină decît s-ar fi spus dacă ar fi fost prezentă și se pomeni mai degrabă uluit de triumful lui Milly. Doamna Lowder putea să povestească minuni despre ea ; cei doi purtători ai veștelor, cu sinceritate sau ipocrizie, se dovedeau la fel de experți în problemă ; iar lui Densher, în cele din urmă, i se păru că se află în prezența unui „caz" social. Mărturia doamnei Stringham, evident, ar fi fost cel mai mult invocată dacă ea nu s-ar fi mărginit, ca reprezentantă a prietenei ei, mai degrabă să primească tămîia ; astfel încît Kate, care o trata frumos, zîmbindu-i, înveselind-o și con-

solind-o peste masă, părea să-i vorbească și să-i traducă cu bunăvoință ceea ce spuneau ceilalți. Kate vorbi de parcă n-ar fi priceput felul lor de a o aprecia pe Milly, dar putea totuși să-i lase, recunoscîndu-le bunele intenții, să se exprime în modul lor mai grosolan. Densher însuși nu rămase insensibil în această privință la o anume fraternizare cu doamna Stringham ; întrebîndu-se de fapt, în vreme ce urmărea discuția, cum putea această discuție să afecteze nervii unor americani. Auzise doar de ei înainte, dar în recenta sa călătorie îi surprinsese în acțiune, și o clipă sau două îi trecu prin minte că poate el — și nu în sensul unei evadări — primise de la ei o lecție.

Nervii aceștia fremătau, era limpede, vuiau și tropăiau, săreau și săltau în organismul tipic american al doamnei Stringham — doamna aceasta părîndu-i-se, înainte de toate, deosebit de dornică sau, după expresia americană, „pornită“ să înțeleagă mai multe elemente ale situației decît era el însuși în stare să sesizeze. Își închipuia că ea înțelegea anumite aspecte care încă mai rămîneau obscure pentru el ; căci, deși era vădit bucuroasă și plină de elan, o vedea totuși în anumite clipe mult prea tulburată. Era o emotivitate care nu putea să însemne doar nerăbdarea de a raporta acasă. Vioiciunea ei seacă, tipică pentru cei din Noua Anglie — el „luase probe“ din toate nuanțele complexității americane, dacă putea fi vorba de complexitate — avea motive reale de a se exprima mai ales prin tăcere. Astfel că, înainte de a se schimba subiectul, își dădu seama — mirîndu-se de ceilalți — că îi oferiseră ei prilejul să audă prea multe despre Milly. Ajunsese să se sature și el de acest subiect, cînd îl întrebară dacă era adevărat că prietena lor nu se remarcase în propria-i țară la fel de strălucit ca la Londra. Doamna Lowder a fost aceea care i-a adresat această întrebare, iar el nu știa dacă era mai impresionat de o asemenea întrebare pusă în fața doamnei Stringham, sau de speranța acestei doamne că el are să acorde Londrei onoarea descoperirii. Tînărul cel inofensiv susținea teoria că la Londra oamenii vedeau — orice s-ar spune — mult mai departe decît în Statele Unite; n-ar fi pentru prima oară, stărui el, că-i învățau pe americani să aprecieze — mai ales cînd era ciudat — un pro-

dus indigen. Nu voia să spună că domnişoara Theale era ciudată — deşi avea ceva straniu în fiinţa ei şi tocmai în asta şi consta farmecul ; dar era posibil ca New York-ul, deşi putea să se laude cu ea, să nu fi fost conştient de norocul său. Existau într-adevăr o mulţime de oameni care nu se remarcau prin nimic acolo, şi ajungeau să fie grozav de apreciaţi în Anglia ; aşa precum — pentru a echilibra balanţa, slavă Domnului ! — uneori trimiteau frumuseţi şi celebrităţi care îi lăsau pe englezi indiferenţi. Temperatura englezului de fapt nu putea fi calculată — o formulare a problemei la care nu s-a ajuns însă fără a produce din partea doamnei Stringham o ultimă replică înfierbîntată. Ea declară că dacă punctul de vedere din care se cuvenea să fie admirată tînăra ei prietenă lipsea, pare-se, la New York, nu exista nici o îndoială că la Boston ea făcuse furori. Morala era că Bostonul, în privinţa gustului rafinat, nu se compara cu New York-ul ; iar buna doamnă, ca exponentă a acestei doctrine — expusă de ea amănunţit — reuşi evident, după părerea lui Densher, să creeze mai ales impresia de straniu de care Milly îi lipsise prin absenţa ei. Şi doamna Stringham îl făcu să-i simtă efectul cînd i se adresă brusc :

— Nu ştiţi nimic, domnule — nu ştiţi absolut nimic — despre prietena mea.

Nu avusese pretenţia că ştie, dar exista o puritate a reproşului pe faţa şi în tonul doamnei Stringham, o puritate încărcată, după cîte se observa, de semnificaţii solemne, aşa încît oricît de mică ar fi fost pretenţia, nu putea decît să simtă că ea exagera. Se întrebă ce voia să spună, dar totodată începu să se apere.

— Desigur că nu ştiu foarte mult — în afară de faptul că a fost deosebit de amabilă cu mine la New York, cînd eram un biet străin dezorientat abia sosit, şi că am apreciat teribil de mult aceasta. Şi adăugă, nu prea ştia nici el bine de ce, aceste vorbe care avură un succes imediat : Nu uitaţi, doamnă Stringham, că dumneavoastră nu eraţi atunci prezentă.

— A, asta era ! zise Kate bine dispusă, deşi Densher nu putu să-şi dea seama atunci dacă o spusese pentru el sau pentru doamna Stringham.

— Tu nu erai prezentă atunci, scumpa mea, întări din plin doamna Lowder. Nu știi, continuă ea cu voioșie suavă, cît de departe au putut să meargă lucrurile.

Putea să vadă că biata doamnă Stringham își pierduse într-adevăr capul. O preocupau mai multe lucruri decît pe oricare dintre ei, cu excepția lui Kate care, simțea el, îl urmărea pe ascuns în timpul acestui schimb de cuvinte absurd, deși îi convenea — tocmai din cauza absurdului — să nu-i întîlnească privirea. O întîlni pe cea a doamnei Stringham, care îl emoționă : cu ea va putea într-o zi să lămurească lucrurile — o impresie creată de comuniunea tacită dintre ei și care marca de fapt, după cum avea să se dovedească, începutul unei situații cu totul deosebite. Rezultatul acestei comuniuni se și vedea în faptul că doamna Stringham ezită în mod perceptibil înainte de a răspunde glumei mătușii Maud.

— Vreau tocmai să arăt că domnul Densher nu se poate să fi avut ocazii prea mari. Apoi îi zîmbi : N-am fost plecată, știți, prea multă vreme.

Ceea ce îndreptă lucrurile imediat și într-un mod cît se poate de ciudat.

— Iar eu n-am fost multă vreme acolo. (Era sigur că, de acum înainte, în ceea ce o privea, el nu va mai ieși rău niciodată.) E o ființă minunată, dar nu spun că e ușor s-o cunoști.

— A, are o mie și una de calități ! zise buna doamnă, de parcă ar fi vrut acum să-i facă pe plac.

Asta era ceea ce aștepta și el :

— A plecat cu dumneavoastră spre meleagurile acestea fără ca eu să știu. Și eu am fost plecat — departe, pe meleaguri minunate, unde aveam incomparabil mai multe de văzut.

— Dar n-ai uitat-o, interveni mătușa Maud, aproape amenințător de zglobie.

— Nu, firește că n-am uitat-o. Asemenea impresii încîntătoare nu se uită. Dar niciodată, susținu el lucid, n-am pălăvrăgit cu alții despre ea.

— O să vă mulțumească pentru asta, domnule, zise doamna Stringham cu o hotărîre înflăcărată.

— Dar oare tăcerea într-un asemenea caz, întrebă mătuşa Maud cu blîndeţe, nu dovedeşte foarte adesea profunzimea impresiei ?

Ar fi fost amuzat, dacă n-ar fi simţit o uşoară nemulţumire faţă de tot ceea ce voiau să pună în contul lui.

— Ei da, impresia a fost cît se poate de profundă. Dar ţin foarte mult ca domnişoara Theale să ştie, continuă el pentru doamna Stringham, că nu sînt de acord să figurez ca o autoritate în cunoaşterea ei.

Kate îi veni în ajutor — dacă se putea numi ajutor — înainte ca prietena lor să fi avut timp să răspundă acestei provocări :

— Aveţi dreptate cînd spuneţi că nu-i uşor s-o cunoşti. O vezi într-adevăr cu intensitate — o vezi mai bine decît vezi aproape pe oricine ; dar descoperi că de fapt n-o cunoşti şi că poate cunoşti mai bine o persoană pe care n-o „vezi", zic eu, nici pe jumătate atît de bine.

Distincţia era interesantă, dar îi aducea înapoi la succesul lui Milly ; şi faţă în faţă cu acea situaţie oarecum lipsită de fineţe, care se contura acum atît de limpede. Însoţitoarea îngrijorată a lui Milly şedea acolo şi privea — privea la fel cum un spectator într-un amfiteatru de demult ar fi urmărit neobişnuita întîmplare a unei fecioare creştine martirizate blînd, mîngîietor, în arenă. Acum adulmecau şi mişunau — nu leii şi tigrii, ci animale domestice lăsate libere parcă în glumă. Chiar şi gluma o deranja pe doamna Stringham, şi comunicarea ei mută cu Densher, la care ne-am referit, era tot mai mult determinată de acest fapt. După aceea el avea să se întrebe dacă şi Kate observase asta, deşi doar mult mai tîrziu se pomeni că separă în gînd lucrurile pe care ea s-ar fi putut să le înţeleagă de acelea care, probabil, îi scăpaseră. Dacă ea nu observase tulburarea doamnei Stringham, însemna că era cu totul absorbită de propria ei idee. Şi anume ca, insistînd asupra prezenţei strălucite a fetei ca un eveniment de seamă al sfîrşitului de sezon, să-l menţină pe Densher în legătură, pentru ceilalţi, atît cu prezentul cît şi cu trecutul. „Tot ceea ce s-a întîmplat de atunci te face, fireşte, să fii puţin rezervat în privinţa ei. Nu ştii ce s-a întîmplat de atunci, dar noi ştim ; am văzut şi am urmărit ; am contribuit şi

noi puțin." Așa cum prezenta Kate situația, pentru el deosebit de important era faptul irezistibil că acest caz era real — un gen de situație pe care, atunci cînd răbdarea era mai mică decît curiozitatea, ai fi putut s-o consideri o vagă posibilitate la Londra, dar fără să fi fost cît de cît implicat. Aventura mondenă subită a tinerei americance fericite și, fără indoială, inofensiva ei înflorire, fuseseră probabil favorizate de diverse întîmplări dar mai ales de trambulina pe care o reprezenta mediul, de unul din acele capricii banale ale turmei neroade și nesfîrșite, mișcări gregare la fel de enigmatice ca și curenții oceanului. Turma îngrămădită se îndreptase spre ea orbește — ar fi putut la fel de orbește să se fi îndreptat în altă parte. Existase desigur un semnal, dar motivul esențial a fost probabil absența, în momentele acelea, a unui leu mai mare. Va veni apoi o fiară mai mare, iar cea mai mică va dispărea atunci. Era în orice caz caracteristic, iar ceea ce ținea de esența faptului îi dădea apă la moară, era material pentru pana lui de ziarist. Pana și începuse să prelucreze materialul — „subiectul", ca semn distinctiv al sezonului monden, ca trăsătură a epocii, al caracterului precipitat și fortuit al succesului monden vertiginos. Succesul în sine era necesar — aceasta era poate dominanta, protagonistul fiind o problemă relativ minoră. Orice putea să devină destul de senzațional cînd nu exista ceva și mai senzațional : autorul unei cărți „infecte", o frumusețe ce nu era o frumusețe, o moștenitoare care nu era decît atît, o străină care nu apărea prea străină într-un chip neplăcut doar datorită faptului că era neplăcut de binecunoscută, americance al căror americanism fusese multă vreme ignorat cu indirjire, ființe, pe scurt, la care te puteai aștepta să-și etaleze toaletele inzorzonate cu suficientă ostentație.

Astfel judecă el, cel puțin în limitele sale, iar ideea că ceea ce surprinsese în plină acțiune constituia un șiretlic al modei și dezvăluia tonul societății îl făcu să-și recîștige sentimentul independenței. Se crezuse civilizat ; dar dacă asta se chema civilizație ! Puteai să-ți fumezi pipa afară cînd înăuntru se trăncănea. Evitase mai degrabă, după cum am remarcat, privirile lui Kate, dar veni o clipă cînd i-ar fi plăcut cu adevărat să-i spună peste masă :

„Ascultă, speranța vieții mele, aceasta e oare înalta societate ?“ Veni o clipă însă, trebuie să adăugăm — și neîndoielnic ca rezultat al gîndurilor care, peste fața de masă, pluteau între ei — cînd i se păru că ea răspunse clar : „A, nici vorbă — drept cine mă iei ? Nici un pic : doar o biată imitație neroadă, deși cu totul inofensivă.“ Ceea ce s-ar fi putut crede însă că spunea ea s-a contopit practic cu ceea ce a spus într-adevăr, căci îi veni fățiș într-ajutor, de parcă i-ar fi ghicit gîndurile. Kate enunță, pentru a-l salva din zăpăceala care îl cuprinsese, adevărul limpede că nu se putea să părăsești Londra timp de trei luni la vremea aceea a anului și să-ți găsești prietenii la întoarcere exact cum i-ai lăsat — prea dansaseră mult și s-ar putea să fie atît de roșii la față, încît să nu-i mai recunoști. Ea a reconciliat, cu alte cuvinte, dezmințirea lui în ceea ce o privea pe Milly cu onoarea de a o fi descoperit, de la care el zadarnic ar fi încercat să se sustragă cu modestie. Densher o scosese într-adevăr la lumină, dar ei erau aceia, toți laolaltă, care i-au dat posibilitățile de dezvoltare. Milly te vrăjea întotdeauna, ca nici o altă ființă, însă nu era persoana pe care el să o fi „susținut“.

Mai tîrziu Densher avea să fie sigur că, rostind aceste amabilități, Kate nu avusese nici un scop conștient, nicidecum unul insolent, de a lua în derîdere drepturile sărmanei doamne Stringham asupra tinerei lor prietene, drepturi care prin asemenea remarci erau foarte mult amenințate ; dar avea de asemenea să afle că vorbele lui Kate o supăraseră în taină pe doamna Stringham, ea fiind de părere, după cum avea el să prindă de veste, că toate Kate Croy din lume nu erau decît praful în care călca Milly a ei. Această idee, ce-i drept, nu trebuia s-o dezvăluie decît atunci cînd era împinsă de inamic pînă la ultimele întărituri și încolțită în pasiunea ei — rara pasiune a prieteniei, singura pasiune a vieții ei neînsemnate, în afara celeilalte, mai imperturbabil cerebrale, pe care o cultiva pentru arta lui Guy de Maupassant. Și strecură observația că Milly a ei era incapabilă de schimbare, fiind tocmai, dimpotrivă, aceeași Milly dintotdeauna ; dar acest lucru nu schimbă direcția de atac a lui Kate, care se purtă deosebit de amabil cu Susie ; de parcă ar fi fost sigură

că n-avea s-o contrazică, deoarece ea, Kate, avea personalitate şi Susie nu putea să nu admire personalitatea. Kate avu ocazia ulterior — o găsi într-un fel — să-i pomenească tînărului că Milly i-a vorbit despre acest punct de vedere al bunei doamne, căreia i-ar plăcea — Milly o ştia de la ea — s-o transpună pe Kate Croy într-o carte şi să vadă ce ar putea să facă în acest caz cu ea. „Să mă taie în bucăţele ori să mă servească întreagă“ — era un mod de abordare de care Kate mărturisi că îi era teamă. Dar după cîte înţelegea, chiar aşa va şi proceda doamna Stringham, deoarece în chip curios îşi dădea seama că, avînd în vedere substanţa din care era plămădită fata aceasta ciudată din Anglia, substanţă care ei îi era cu totul necunoscută (deşi Maud Manningham era atît de entuziastă), nu putea proceda altfel. Faptele acestea au fost dezvăluite mai tîrziu, totuşi Densher ar fi putut chiar şi atunci să le perceapă în atmosferă. Acolo erau cînd Kate, renunţînd la problema transformării chimice a prietenei ei, sfîrşi cu propunerea, relativ nesupărătoare, ca el să preia cazul cu toată încrederea şi să-l cerceteze mai departe, deoarece pînă acum îi scăpaseră atîtea lucruri. Îi răspunse calm, puţin poate ca un exemplu pentru doamna Stringham — „A; cît de departe vrei tu !“ Efectul imediat a fost că doamna Stringham îşi însuşi atîta cît îi era adresat ei. Nostim era că ea putea să măsoare exact cît de mult se referea la ea ; de aceea, cînd cina se termină, ajunseseră destul de departe.

XX

Cel mai tînăr dintre ceilalţi bărbaţi, după cum a reieşit ulterior, era cu adevărat în elementul său la pian ; aşa încît la etaj au băut cafea şi au ascultat cîntece hazlii — domnii, temporar părăsiţi, supunîndu-se uşor în acest scop poruncii date la despărţire de doamna Lowder să nu rămînă lipiţi de locurile lor. Tînărul nostru rămase însă locului în sufragerie ; el şi Kate îşi dădeau seama că puteau, din cînd în cînd, să se apropie fără ca să pricinuiască vreo supărare. El avea poate necesităţi mai stringente în

acest sens general decît ea ; dar Kate avea denumiri mai potrivite pentru micile riscuri pe care le încuviința. Binefacerile unei case încăpătoare constau în faptul că distanțele erau lungi și că, în cîte o seară de august, ferestrele rămîneau deschise ; de aceea la un moment dat, pe balconul larg, după ce au ascultat destule cîntece, mătușa Maud și mica ei curte au putut să stea la sfat într-o atmosferă mai răcoroasă. Densher și Kate, în aceste clipe, ședeau unul lingă altul pe o canapeluță — un lux pe care Kate il consideră drept o dovadă a conștiinței lor deosebit de curate, în cazul că ar fi fost criticați. „A părea că nu ne cunoaștem — odată ce ești aici — ar fi, spusese tînăra fată, prea de tot" ; și aranjă lucrurile de minune, pentru că trebuiau s-o inducă în eroare cu orice preț pe mătușa Maud. Altfel ea ar fi putut să se întrebe ce urmăreau ei, în fond. Pentru Densher însă folosul clipelor smulse, al comunicării smulse, era doar parțial și insuficient ; îl preocupau în mod deosebit mai multe lucruri decît putea să exprime în timp ce era atent la ferestre. Era tot atît de adevărat că ea înțelesese numaidecît majoritatea lor — și mai multe decît își putu el da seama atunci — făcînd o referire la Milly, deosebită de cele ce se spuseseră la cină.

— Știi, nu se simte deloc bine. Vreau să spun cu sănătatea. Du-te s-o vezi în astă-seară. Pare să fie grav. Știi, dacă ar fi fost cît de cît posibil, pentru tine ar fi venit.

El ascultă cu toată răbdarea de care era capabil.

— Ce are ?

Kate continuă însă fără să-i răspundă :

— Dacă nu cumva prezența ta aici e un motiv ca să se sperie.

— Dar ce are ? întrebă Densher din nou.

— Ei, ceea ce ți-am spus — îi placi deosebit de mult.

— Atunci, de ce și-a refuzat bucuria de a mă vedea ?

Kate avu o clipă de ezitare — îi trebuia atîta timp ca să-i explice :

— Poate e adevărat că se simte foarte rău. S-ar putea să fie așa.

— Da, s-ar putea, cred, judecînd după doamna Stringham, care este vizibil îngîndurată și necăjită.

— Destul de vizibil. Totuși, zise Kate, s-ar putea să mai fie și alt motiv.

— Ce motiv ?

După o clipă de reflectare, Kate trecu cu vederea și această întrebare.

— De ce, dacă este într-adevăr ceva serios, nu pleacă acasă ? Probabil că e neliniștită și a făcut totul pentru a fi politicoasă.

— Cred, observă Densher, că a fost minunat de politicoasă.

Avu impresia că aceasta o determină pe Kate să-l privească cu o undă de severitate, dar ea găsi imediat o explicație :

— Preocuparea ei se referă probabil la două chestiuni diferite. Una dintre ele o determină să se grăbească acasă, dar cealaltă o face să rămînă. Are misiunea să-i spună lui Milly totul despre tine.

— Ei bine, atunci, zise tînărul între rîs și suspin, mă bucur că în timp ce stăteam la masă m-am simțit oarecum „atras“ de ea. Nu m-am purtat frumos ?

— Teribil de drăguț. Ai instincte — drăcușorule ! Totul e așa cum trebuie să fie, declară Kate.

— În afară de faptul, poate, sugeră el după o clipă, oarecum cinic, că nu prea îi aduc multă bucurie acum. O să-i raporteze lui Milly despre aceasta ? Iar apoi, deoarece Kate păru să se întrebe ce putea fi „aceasta“, adăugă : Despre faptul că nu ne mai sinchisim acum de aparențe.

— A, lasă aparențele pe seama mea ! zise ea cu semeție. Am să rezolv totul. Mătușa Maud, dealtfel, se ocupă atît de insistent de ea, încît n-are să observe. Densher simți acum că interlocutoarea lui avea niște intuiții pe care nu spera să le egaleze — avu de pildă o asemenea intuiție atunci cînd ea adăugă : Iar doamna Stringham pare atît de receptivă tocmai pentru a lăsa această impresie.

— Ei bine, rosti Densher cu oarecare umor, viața e foarte interesantă ! Sper că este într-adevăr la fel de interesantă pentru tine cum o faci să fie pentru alții ; vreau să spun, judecînd după cum mi-o faci mie. Îmi dai să înțeleg, mi se pare, că *ces dames* au o viață trepidantă,

şi fiecare din ele în mod diferit : mătuşa Maud, Susan Shepherd, Milly. Dar ce se întîmplă, totuşi, sfîrşi el, cu ea ? Vrei să spui că este chiar atît de bolnavă precum pare ?

Faţa lu Kate i-a dat de înţeles la început că zeflemeaua lui nu merita răspuns ; apoi fata păru să cedeze unei necesităţi interioare — necesitatea de a sublinia că Milly nu putea să fie „chiar atît de bolnavă precum pare“. Dacă ar fi atît de bolnavă precum pare, n-ar constitui o problemă pentru ei, fiindcă în acest caz sfîrşitul îi era aproape. Ea se credea însă — şi nu se putea să n-o creadă şi Kate — serios ameninţată. Adevărul era că fuseseră pe punctul de a pleca din oraş, cele două doamne, şi deodată ceva le-a determinat să rămînă pe loc.

— Ne-am luat rămas bun — sau aproape — mătuşa Maud şi cu mine în seara dinaintea întîmplării aceleia ciudate, cînd Milly a venit la Galeria Naţională pentru o vizită de adio şi ne-a găsit împreună. Urmau să plece după o zi sau două. Dar încă n-au plecat — nu pornesc. Cînd le întîlnesc — şi le-am întîlnit azi dimineaţă — au motive care bat la ochi. Intenţionează să plece, dar amînă. După care fata mărturisi : Au amînat plecarea pentru tine.

El protestă atît cît poate s-o facă un bărbat fără să pară caraghios, pentru că protestul însuşi trădează credulitatea ; dar Kate, ca întotdeauna, înţelese.

— Tu ai făcut-o pe Milly să-şi schimbe hotărîrea. Îi e dor să te vadă, dar în acelaşi timp nu vrea să arate că îi este dor ; pentru care motiv, poate, după cum ziceam mai înainte, a rămas anume acasă în astă-seară. Nu ştie cînd s-ar putea să te revadă — nu ştie dacă are să te mai întîlnească vreodată. Ea nu întrevede viitorul. I s-a dezvăluit în aceste ultime săptămîni într-un fel întunecat şi tulbure.

Densher rămase mirat.

— Asta după ce, cum îmi spuneţi cu toţii, s-a simţit bine aici ?

— Tocmai asta e. Acum s-a aşternut o umbră.

— Aceea a unei suferinţe fizice, după cîte înţeleg de la tine ?

— O prăbuşire fizică. Nimic mai puţin. E îngrozită. Are atîtea de pierdut. Şi îşi mai doreşte încă atîtea lucruri.

— Ei, începu Densher cuprins subit de o nelinişte ciudată, şi dacă i s-ar spune că nu poate avea totul ?

— Nu — n-ar putea nimeni să i-o spună. Ea a fost într-adevăr cineva aici, continuă Kate. Întreab-o pe mătuşa Maud — ai putea să crezi că exagerez, surîse fata într-un mod ciudat. Mătuşa Maud are să-ţi spună — lumea toată e în faţa ei. Totul s-a întîmplat de cînd ai întîlnit-o şi e păcat că n-ai avut ocazia să vezi, fiindcă te-ar fi amuzat fără doar şi poate. A avut într-adevăr un succes grozav — vreau să spun atîta cît e posibil în timpul acesta scurt — şi s-a purtat ca un adevărat înger. Dacă îţi poţi imagina un înger cu un cont bancar colosal, vei avea cea mai simplă expresie a situaţiei. Averea ei este pur şi simplu uriaşă ; mătuşa Maud a auzit totul, sau destul de mult, într-o convorbire strict confidenţială cu „Susie", iar Susie vorbeşte în cunoştinţă de cauză. Consideră informaţiile acestea ca fiind strict confidenţiale, aflate de la mine. Asta e. Şi Kate dădu glas celei mai de seamă concluzii : Poate să facă, înţelegi, o căsătorie formidabilă. Te asigur că nu este de prost gust să vorbim astfel de ea. Posibilităţile ei sînt cît se poate de clare.

Densher nu se arătă nici neîncrezător şi nici invidios în faţa acestor posibilităţi.

— Dar atunci ce bine pot să-i fac eu ?

Răspunsul era pregătit.

— Poţi s-o consolezi.

— Şi pentru ce anume ?

— Pentru tot ceea ce trebuie să-şi dea seama că i se spulberă, dacă e condamnată. Nu mi-ar păsa de ea, dacă n-ar avea atît de mult de pierdut, zise Kate foarte simplu. Iar apoi, fiindcă el rîse nu tocmai fericit : Nu mi-aş bate capul cu ea dacă ar avea un singur lucru care să fie al ei cu adevărat. (Fata vorbea, într-adevăr, cu o nobilă compasiune.) Milly nu are nimic.

— Şi cum e cu toţi tinerii duci ?

— Ei bine, trebuie să vedem — să vedem dacă poate să se aleagă ceva de ei. Ea, în orice caz, iubeşte cu adevărat viaţa. A întîlni o persoană ca tine, explică în continuare

Kate, înseamnă a simți că faci parte, împreună cu toate celelalte lucruri frumoase, din viață. Știi, pentru ea reprezinți o valoare.

— Pentru tine reprezint, mi se pare, draga mea, și o privi detașat dar și mîhnit. Și mă rog, ce să am eu de-a face cu ducii ?

— A, ducii vor fi dezamăgiți.

— Atunci, de ce n-o să fiu eu ?

— Pentru că tu te vei fi așteptat la mai puțin, surîse Kate. Dealtfel, vei fi dezamăgit. Ai să te aștepți la destul de mult pentru ca să fii.

— Totuși, la asta vrei să mă expui ?

— Vreau să-i fac o bucurie. Mă folosesc în scopul acesta de ceea ce am. Tu ești cel mai de preț lucru din tot ce am, și prin urmare de tine mă folosesc cu precădere.

El o privi lung.

— Aș vrea să mă pot folosi și eu de tine puțin mai mult. După care întrebă, deoarece ea continua să-i surîdă : E o boală gravă de plămîni ?

Expresia lui Kate păru să arate o clipă că ar dori să fie așa.

— Nu de plămîni, cred. Oare tuberculoza nu e acum vindecabilă, dacă e tratată din timp ?

— Oamenii se mai întremează, desigur, se declară el de acord, dar rămînea îngîndurat. Vrei să spui că ea nu s-ar mai putea întrema ? Dar înainte să i se poată răspunde, continuă : După înfățișare, s-ar crede că e în afara unui asemenea pericol — fiindcă pare, în ciuda tinereții, să fi trecut prin toate greutățile imaginabile. Îmi face impresia unei ființe, aș zice, salvate dintr-un naufragiu. O asemenea persoană poate cu siguranță în ziua de azi, după teoria hazardului, să pornească din nou în larg cu încredere. Ea și-a avut fără îndoială naufragiul — a cunoscut aventura.

— A, cred și eu că a fost naufragiată ! se declară întru totul de acord Kate. Dar las-o să-și trăiască în continuare aventura. Există naufragii care nu sînt aventuri.

— Ei bine, de-ar exista și aventuri care să nu fie naufragii ! Densher, pe scurt, era dispus, dar reveni la părerea lui : Vreau să spun că nu face deloc impresia — asupra nervilor sau mai știu eu — că ar fi bolnavă.

La rîndul ei, Kate era de aceeaşi părere.

— Nu — tocmai aici e frumuseţea.

— Frumuseţea ?

— Da, e atît de minunat. Nu arată nimic, ca şi ceasul tău, cînd e pe punctul de a se opri din cauză că n-a fost întors şi nu îţi dă de ştire sau nu arată altfel decît de obicei. Nu va muri, nu va trăi cu stropul. Nu va mirosi, cum s-ar zice, a medicamente. Nu va avea gust, cum s-ar zice, de medicamente. Nimeni n-are să ştie.

— Atunci, întrebă el de-a dreptul derutat, despre ce e vorba ? În ce stare extraordinară se află acum ?

Kate continuă, de parcă ascultîndu-l încerca să-şi limpezească sieşi într-un fel situaţia :

— Cred că dacă este totuşi bolnavă, e foarte bolnavă. Cred că dácă starea ei e gravă, nu e doar puţin gravă. Nu pot să-ţi spun de ce, dar aşa o văd eu. Va trăi cu adevărat sau va muri. Ori va avea totul, ori nu va avea nimic. Iar eu nu cred că va avea totul.

Densher o asculta atent, cu privirile aţintite asupra ei — în timp ce ochii ei rătăceau îngînduraţi — de parcă situaţia ar fi fost mai mult impresionantă decît limpede.

— Crezi şi nu crezi, şi totuşi n-ai nici o bănuială despre boala ei ?

— Nu-i adevărat că n-am nici o bănuială ; dar e o chestiune despre care nu vreau să ştiu prea multe. Şi-apoi, nici ea nu doreşte să se ştie : are, în legătură cu ceea ce s-ar putea s-o chinuiască, un fel de modestie feroce, un fel de — nu ştiu cum s-o numesc — mîndrie aprigă. Şi-apoi, şi-apoi... dar se poticni şi nu mai zise nimic.

— Şi-apoi, ce ?

— Boala mă înnebuneşte. O urăsc. E bine de tine, dragă, continuă Kate, că eşti sănătos tun.

— Mulţumesc ! rîse Densher. E bine atunci şi de tine că eşti tare ca piatra.

Ea îl privi o clipă, bucuroasă parcă în mod egoist de imunitatea pe care le-o oferea tinereţea. Era tot ceea ce aveau în comun, dar era cel puţin fără cusur — fiecare din ei avea frumuseţe, sănătate fizică, virtute, iubire şi dorinţa de a-l avea pe celălalt. Totuşi, se pare că tocmai această idee le stîrni în clipa următoare mila pentru biata fată care avea toate celelalte lucruri pe lume, marele avan-

taj pe care ei, vai, nu-l aveau, dar nu se putea, pe de altă parte, bucura de el.

— Cum vorbim de ea! suspină Kate cu mustrare de cuget — dar aceasta e realitatea. De boală mă feresc.

— Dar n-o faci — fiindcă iată-te, în ciuda afirmației tale, în mijlocul ei.

— A, privesc doar... !

— Îmbrîncindu-mă pe mine în locul tău ? Mulțumesc !

— A, zise Kate, te inițiez. Asta o să-ți arate la ce mă aștept de la tine. Nu e prea devreme ca să începi.

Auzind parcă un freamăt pe balcon, ea își retrase mîna pe care el i-o ținuse cu o clipă înainte ; și avertizarea îl făcu să ia seama din nou.

— Nici măcar n-ai idee dacă e un caz pentru operație ?

— S-ar putea să fie ; adică, dacă se va ajunge la ceva, s-ar putea să se ajungă la operație. Bineînțeles că se află pe mîini excelente.

— Doctorii se ocupă de ea ?

— Ea se ocupă de ei — e același lucru. Cred că sînt liberă s-o spun acum — îl consultă pe Sir Luke Strett.

El tresări.

— Ei drăcie ! zise după o clipă. Mi se pare că ghicesc. Da, însă ea alungă ideea cu mîna.

— Nu ghici. Fă numai ceea ce îți spun eu.

Cîteva momente el cîntări situația în tăcere, de parcă ar fi deslușit-o foarte bine.

— Vrei, prin urmare, să-i fac curte unei fete bolnave.

— A, dar chiar tu spui că nu ți se pare bolnavă. Înțelegi pe de altă parte exact cît de mult — și exact cît de puțin — e bolnavă.

— E uimitor, oftă el, ce îți închipui tu că înțeleg.

— Ei bine, dacă am ajuns aici, dragul meu, replică ea, acesta a fost modul tău de a mă iniția. Și apoi, dacă e vorba de a i se face curte, există mulți alți amatori.

La această sugestie Densher și-a închipuit-o poate timp de cîteva clipe pe tînăra lor prietenă așezată pe un morman de perne, îmbrăcată în aceeași rochie de după-amiază, printre flori, într-o încăpere cu obloanele trase, înconjurată de înalta nobilime.

— Alții n-au decît să facă ce poftesc. În afară de asta, alții sînt liberi.

— Şi tu eşti, dragul meu !

Vorbise pe un ton iritat, iar apoi, părăsindu-l brusc pe Densher, păru şi mai enervată ; el însă rămase pe loc şi ridică doar privirile spre ea.

— Eşti nemaipomenită.

— Fireşte că sînt nemaipomenită !

Şi numaidecît mai dădu o dovadă că era într-adevăr astfel, în vreme ce el o urmărea din locul său. În timp ce încă mai vorbea, uşa dinspre hol se deschise brusc în faţa unui domn care, dînd cu ochii de ea, înaintă s-o salute, înainte ca Densher să-i audă numele anunţat. Cu toate acestea, Densher se simţi numaidecît implicat ; întîmpinarea pe care Kate i-o făcu musafirului deveni aproape în chip precipitat o rugăminte către prietenul ei, care drept răspuns se ridică alene.

— Nu ştiu dacă îl cunoşti pe lordul Mark. Iar apoi către celălalt : Domnul Merton Densher — recent întors din America.

— A ! zise celălalt, în vreme ce Densher rămase tăcut — preocupat mai ales să desluşească tonul exclamaţiei. Observă într-o clipă că tonul era mai puţin imponderabil decît ar fi putut să pară, avînd într-adevăr implicaţii clare. Nu era adică, îşi dădea seama, acel „A !" al netotului, oricît de mare ar fi fost asemănarea superficială ; era un „A !" al omului deştept, înzestrat ; constituia tocmai specificul vorbitorului şi fusese nevoie de multă pregătire şi experienţă pentru a-i da glas. Densher simţi într-un fel că, fiind asemenea unui lucru de valoare peste care a dat întîmplător, va rămîne interesant ca o curiozitate. Cei trei rămaseră o vreme stînjeniţi. Densher fiind conştient că era o situaţie la care îşi aducea şi el contribuţia, iar Kate, fără să-l îndemne pe lordul Mark să ia loc, îl anunţă că o va găsi pe doamna Lowder împreună cu alţi musafiri pe balcon.

— A, şi pe domnişoara Theale, probabil ? — fiindcă mi s-a părut că aud afară, de jos, glasul de neconfundat al doamnei Stringham.

— Da, însă doamna Stringham e singură. Milly nu se simte bine, explică tînăra fată, şi a fost nevoită să ne dezamăgească.

— A, să ne „dezamăgească" — desigur ! Şi zăbovind puţin, cu privirile aţintite asupra lui Densher, adăugă : Sper că nu e grav.

Lui Densher, după cele auzite, i-a fost lesne să presupună că îl interesa Milly ; dar îşi putea închipui că îl interesa şi tînărul pe care îl găsise în compania lui Kate şi pe care îl privea deocamdată fără interes vizibil. Densher însă, peste o clipă, era sigur că făcea ceea ce voia, satisfăcîndu-şi curiozitatea în privinţa amîndurora. Îl ajută şi Kate, care zise la repezeală :

— Oh, nici vorbă : nu cred. Tocmai îl îmbărbătam pe domnul Densher, adăugă ea, care e la fel de îngrijorat ca şi noi toţi. Îi potoleam temerile.

— A ! zise lordul Mark din nou — şi din nou exclamaţia era la fel de semnificativă. Îi era adresată lui, îşi dădea Densher seama, sau credea că-şi dă seama. Iar apoi pentru ceilalţi : Temerile mele ar trebui potolite. Trebuie să avem mare grijă de ea. Veniţi ?

Ea îl însoţi cîţiva paşi şi în vreme ce Densher, zăbovind prin preajmă, îi urmărea cu atenţie făţişă, ea se opri din nou pentru a mai schimba cîteva cuvinte. Ce anume discutară, tînărul nostru n-a ştiut, dar ea a apărut numaidecît iarăşi lîngă el, lordul Mark alăturîndu-se celorlalţi. Densher era acum pregătit să-i vorbească.

— El este omul mătuşii tale ?

— Oh, în cea mai mare măsură.

— Vreau să spun — pentru tine.

— Asta vreau să spun şi eu. zîmbi Kate. Iată-l. Acum poţi să judeci.

— Ce să judec ?

— Să-l judeci pe el.

— De ce să-l judec ? întrebă Densher. N-am nimic de-a face cu el.

— Atunci de ce întrebi ?

— Pentru ca să te judec pe tine — ceea ce este cu totul altceva.

Cîteva momente Kate păru să studieze deosebirea.

— Pentru ca să apreciezi cît de mare este primejdia în care mă aflu ?

El şovăi, apoi zise :

— Mă gîndesc, în fond, la domnişoara Theale. Cum împacă mătuşa ta interesul lui pentru ea... ?

— Cu interesul pe care mi-l poartă mie ?

— Cu interesul pe care ţi-l poartă ea ţie, zise Densher către Kate care rămăsese gînditoare, şi apoi adăugă : Dacă interesul acesta — al doamnei Lowder — se prezintă sub forma lordului Mark, el n-ar face mai bine să fie atent la atitudinile pe care le ia ?

Pe Kate păru s-o intereseze problema, dar răspunse :

— O, el le ia uşor. Frumuseţea este că ea nu are încredere în el.

— Milly nu are încredere în el ?

— Nu — nici Milly nu are. Dar voiam să spun, mătuşa Maud. În fond n-are încredere.

Densher se miră :

— Îl ţine lîngă el, şi totuşi îl bănuieşte de duplicitate ?

— Da, zise Kate — aşa sînt oamenii. Ceea ce gîndesc despre duşmanii lor, Dumnezeu ştie, e destul de rău ; dar şi mai uimită sînt de ceea ce gîndesc despre prietenii lor. Starea de spirit a lui Milly însă, continuă ea, este bună. Aceasta îi dă siguranţă mătuşii Maud, deşi încă n-o recunoaşte pe deplin — şi lui Milly de asemenea.

— Crezi, deci, că este într-adevăr o scăpare dacă nu te sinchiseşti de el ?

Ea clătină din cap cu o frumoasă şi gravă dezaprobare.

— N-ar trebui să mă faci să spun atît de multe. Dar îmi pare bine.

— Că nu spui prea multe ?

— Că nu ţin la lordul Mark.

— A ! exclamă Densher pe un ton asemănător cu acela al lordului. După care adăugă : Susţii cu tărie că sărmana fată nu se sinchiseşte de el ?

— Doar ştii ce susţin despre sărmana fată ! şi păru din nou iritată.

El se mai cramponă totuşi de subiect.

— N-ai zice, presupun, că e unul dintre duci.

— Doamne fereşte ! — nici vorbă. Nu este un concurent serios. Milly, e adevărat, sublinie ea pentru a fi mai precisă, nu are simţul firesc al valorilor sociale, nu înţelege cîtuşi de puţin deosebirile dintre noi şi nu ştie ce şi cine e important.

— Înțeleg. Acesta, rise Densher, este motivul pentru care ține la mine.

— Exact. Nu seamănă cu mine, zise Kate, care cel puțin știu ce pierd.

Pentru Densher, toate acestea prezentau un interes considerabil.

— Și mătușa Maud — ea de ce n-ar ști ? Vreau să spun, că nu e nimic de capul prietenului tău de colo. Ea crede că el valorează cît un duce ?

— Nu prea ; decît în sensul că este unchiul unui duce. Asta, neîndoielnic, e ceva. Și apoi, altul mai bun nu putem găsi.

— Nu mai spune ! exclamă Densher — și îndoiala sa nu era cu totul batjocoritoare.

— Nu e vorba numai de grandoarea lordului Mark, continuă Kate fără să-l ia în seamă ; fiindcă în sensul acesta, el neavînd bani, s-ar putea găsi ceva mai bun. Dar ea nu e sordidă. Se așteaptă doar ca alții să fie sordizi. În afară de asta, el e destul de important, avînd un duce printre rudele mai îndepărtate. Important este geniul lui.

— Și crezi în asta ?

— În geniul lordului Mark ?

Pentru a ajunge la o opinie definitivă, ea reflectă cîteva clipe. După expresia obrazului, n-ai fi știut, într-adevăr, la ce să te aștepți ; dar rosti la timp un foarte convingător :

— Da !

— Politic ?

— Universal. Nu știu cel puțin, zise ea, cum să-i zic altfel, cînd un om e în stare să se facă, fără efort, fără violență, fără nici o mașinație, atît de intens simțit. Obține efecte fără să fie în mod vizibil cauza.

— A, dar dacă efectul, zise Densher cu superficialitate voită, nu este agreabil ?

— Dar este !

— Cu siguranță că nu pentru toată lumea.

— Dacă vrei să spui că nu este pentru tine, răspunse Kate, poate că ai motive — dar bărbații nu contează. Femeile nu știu dacă e agreabil sau nu.

— Ei, vezi ?

— Da, exact — asta dovedește că are geniu.

Densher rămase în fața ei, întrebîndu-se ce anume ar putea „dovedi“ tot ceea ce îi prezenta Kate astfel — prompt, ușor și mai ales amuzant — dacă s-ar fi ajuns la o analiză. Ceva, deodată, ca de pe urma unei ultime și determinante atingeri, țîșni în sufletul lui și se revărsă — sentimentul norocului pe care îl avea și al infinitelor ei resurse, al viitorului pe care îl făgăduia ea, și al interesului pe care îl stîrnea.

— Toate femeile în afară de tine sînt neroade. Cum aș putea să mă gîndesc la alta ? Ești deosebită, deosebită — și iarăși deosebită. Nu-i de mirare că mătușa Maud își face planuri cu tine — numai că ești mult prea bună pentru ceea ce plănuiește ea. Nici măcar „societatea“ nu va ști cît ești de bună ; e prea neroadă, iar tu o depășești. Va trebui s-o tragi pe culme în sus, căci tu însăți ești pe culme. Femeile pe care le întîlnesc — ce altceva sînt ele decît cărți pe care le-am citit deja ? Tu ești o întreagă bibliotecă a necunoscutului, a filelor netăiate. Gemu, aproape că îl duru, atît era de mulțumit. Pe onoarea mea, am un abonament !

Obrazul ei arăta din nou că îl ascultase cu atenție, iar drept răspuns exprimă întregul ei gînd și rămaseră din nou față în față, uniți datorită bogăției vieții lor :

— Tu mă trezești la viață. Eu exist prin tine. Nu prin alții.

Densher simțea însă că fiorul unirii lor declanșa în el, așa cum fac marile fericiri, resortul dureros al spaimei.

— Ascultă, să nu, să nu cumva...

— Ce să nu ?

— Să nu mă amăgești. M-ar ucide.

Kate îl privi un minut, răspunzîndu-i doar din ochi : „Așadar, te gîntdești să mă ucizi pe mine din timp, ca să împiedici aceasta ?“ Ea zîmbea, dar o văzu în clipa următoare zîmbind printre lacrimi ; și pe dată Kate părăsi această problemă. Reveni la una din problemele ei ; ale ei erau atît de strîns legate, încît ale lui Densher păreau doar intercalate printre ele, în cel mai bun caz. Totuși ea mai avea de precizat unele lucruri.

— Atunci, știi ce ai de făcut ? îl întrebă, înainte ca ei să se alăture — căci era și timpul — celorlalți, și Densher pricepu că se referise la atitudinea lui față de Milly.

Rămase puțin consternat în fața explicației ; dar tot ea îl ajută să ajungă la un fel de limpezire. Densher putu să deslușească ceva datorită vorbelor ei, dar mai existau tenebre ce nu se risipiseră de la întoarcerea lui.

— Există un lucru pe care trebuie să mi-l spui, negreșit. Dacă prietena noastră știe că în tot acest timp... ?

Ea îi veni imediat în ajutor, transpunînd în vorbe teama lui, însă numai pentru ca s-o aline.

— Că în tot acest timp, pe cînd ea și cu mine ne-am împrietenit atît de mult, n-am pomenit nimic despre relația dintre noi doi ? Dacă ea știe asta ? Da, știe că relația dintre noi a constat în faptul că îmi scriai.

— Atunci, cum ar putea să presupună că nu-mi răspundeai ?

— Nu presupune.

— Cum poate atunci să-și explice că n-ai pomenit niciodată de ea ?

— Nu-și explică. Acum știe că am pomenit de ea. I-am spus totul. Este în posesia unor motive care sînt perfect valabile.

Totuși, el mai medita încă.

— Acceptă faptele pe care i le spui, exact ca și mine ?

— Exact ca și tine.

— Este doar o altă victimă ?

— Doar o alta. Formați o pereche.

— Atunci, dacă se întîmplă ceva, zise Densher, ne putem consola reciproc ?

— A, ceva se poate într-adevăr întîmpla, exclamă ea, numai să mergi drept înainte fără șovăire !

El îi privi pe ceilalți o clipă prin fereastră.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Să nu-ți faci probleme. Să procedezi cum îți convine. Încearcă, așa cum îți spuneam, și vei vedea. La mine poți apela oricînd.

— Oh, desigur, sper. Dar dacă pleacă ?

Kate stătu pe gînduri o clipă doar.

— Am s-o aduc înapoi. Asta e. N-o să poți spune să nu ți-am netezit calea.

El pricepu totul, însă situația era, desigur, ciudată. Dar, după încă un minut, nu ciudățenia rămase aspectul predominant. Se simțea prins într-o minunată plasă din fire de mătase și era cu adevărat amuzant.

— Mă răsfeți !

Nu era sigur dacă doamna Lowder, care reapăru în clipa aceea, nu prinsese din zbor vorbele lui ; probabil că nu, se gîndi el, atenția ei fiind îndreptată asupra doamnei Stringham, alături de care pășea și care acum, nu prea devreme, își lua rămas bun. Erau urmate de lordul Mark și de ceilalți bărbați, dar două sau trei lucruri s-au întîmplat înainte ca societatea să înceapă să se împrăștie. Unul dintre acestea a fost că prietena lui găsi timp să-i spună iute și apăsat : „Trebuie să pleci acum !" Un altul a fost că ea se adresă apoi lordului Mark fățiș, se apropie de el și îi zise aproape cu reproș : „Vino să stăm de vorbă !" — o provocare care, după un minut, a avut ca rezultat faptul că Densher deveni conștient de instalarea celor doi într-un colț mai ferit, deși nu acela pe care îl ocupaseră ei. Și s-a mai întîmplat că, în timp ce lumea își lua rămas bun, i se păru că doamna Stringham îl privește, dîndu-i de înțeles discret și cu gravitate, după cum desluși mai tîrziu, că dacă ar fi dorit să schimbe cîteva vorbe cu ea după cină, ar fi găsit-o dispusă. A fost, firește, doar o impresie vagă, dar îl lăsă cu simțămîntul că prin atitudinea lui ceva fusese trecut cu vederea, rămăsese neapreciat. Faptul dobîndi o semnificație poate puțin mai pregnantă de pe urma formalității molcome a cuvintelor „Noapte bună, domnule !", rostite în vreme ce trecu pe lîngă el ; dar nu mai putu face nimic, datorită agerimii tînărului amintit mai înainte, pe care îl găsi chiar și mai inofensiv. Acest personaj i-o luă înainte, deschizînd doamnei Stringham ușa și, evident — cu scopul, ar fi putut crede Densher, de a-i pune gînd rău lui Milly — se oferi s-o însoțească pînă la trăsură. S-a mai întîmplat apoi că mătușa Maud, după ce s-a despărțit de doamna Stringham, a avut imediat să-i spună lui ceva. A rostit un poruncitor : „Așteaptă un minut", prin care îl reținea, dar îl și alunga ; a fost foarte exactă în privința minutului, iar el nu dăduse încă vreun semn de retragere.

— Întoarce-te la mica noastră prietenă. Ai s-o găsești într-adevăr interesantă.

— Dacă vă gîndiți la domnișoara Theale, zise el, n-am s-o uit, cu siguranță. Dar să știți că în ceea ce privește „interesul" pe care l-a stîrnit, eu însumi am descoperit-o, sau — după cum s-a spus la cină — am inventat-o.

— Ei bine, mi se părea mai degrabă că n-ai obținut patentul. Să n-o neglijezi prea mult, vreau să spun, în vîrtejul altor preocupări.

Afectat, surprins de coincidența rugăminții ei cu cea exprimată de Kate, Dansher se întrebă în grabă dacă situația aceasta nu putea să-l ajute să se apropie de doamna Lowder. Putea în orice caz să încerce.

— Cu toții vă îngrijiți de manierele mele. Tocmai asta, știți, îmi spunea și domnișoara Croy. Mă strunea — a avut atîtea de spus în acest sens.

Și îi relată încîntat discuția dintre el și Kate, care pe lîngă că era adevărată putea ei să-i inspire și încredere. Dar mătușa Maud, cu o minunată dibăcie și privindu-l drept în ochi, îl asculta de parcă încrederea ei ar fi avut și alți stîlpi de susținere. Dacă îi întrezări intenția, ea nu clipi, nemanifestînd nici îndoială, nici aprobare ; spuse doar imperturbabil :

— Da, Kate ar face orice pentru prietena ei ; de fapt, nu predică decît ceea ce practică.

Densher se întrebă dacă mătușa Maud știa cu adevărat cît de departe mergea devotamentul lui Kate. Era și puțin derutat de marea armonie dintre ele două și se întrebă numaidecît dacă doamna Lowder se gîndise la tînăra americancă în special ca un mijloc de a-i abate lui atenția, și dacă stăruința lui Kate era, prin urmare, doar o manevră pentru a o înșela pe mătușa ei. Ce se va alege de fapt în toată această situație de tînăra americancă era deci o întrebare care, în această din urmă eventualitate, nu pierdea nimic din pregnanța ei. Totuși, întrebările puteau să aștepte, și era ușor, pe cît înțelegea el, să-i răspundă doamnei Lowder :

— Nu mă opun, știți, cîtuși de puțin. O găsesc pe domnișoara Theale încîntătoare.

Ei bine, era tot ce-și dorea și ea.

— Atunci, să nu pierzi nici un prilej.

— Problema este însă, continuă el, că ea — fireşte acum — părăseşte oraşul şi, după cîte am înţeles, pleacă în străinătate.

Mătuşa Maud păru o clipă să-i dea de înţeles că ea însăşi avea de înfruntat această dificultate.

— Nu va pleca, zîmbi ea, înainte de a te întîlni. Însă cînd va pleca... Se opri, făcîndu-l să se mire. Iar în minutul următor îl lăsă şi mai nedumerit : Vom pleca şi noi.

El surîse într-un fel care i se păru şi lui puţin ciudat.

— Şi ce folos o să am eu ?

— Vom fi undeva pe lîngă ele şi dumneata ai să vii la noi.

— Aha ! zise el puţin stînjenit.

— O să am grijă să vii. Vreau să spun că îţi voi scrie.

— Oh, mulţumesc, mulţumesc ! rîse Merton Densher.

Ea îl făcea să promită, iar onoarea lui se înfioră puţin din cauză că, neputincios, o lăsa să creadă că se va folosi de această onoare într-un anume fel.

— Există tot felul de lucruri de luat în seamă, remarcă el vag.

— Fără îndoială. Dar mai presus de orice, există un fapt important.

— Şi mă rog, care este acela ?

— Ei bine, să nu pierzi ocazia unică a vieţii dumitale. Te tratez cu mărinimie. Am grijă de ocazia aceasta pentru dumneata. Eu pot — pot să-ţi netezesc calea. Este o tînără încîntătoare, e deşteaptă şi e bună. Iar averea ei e o adevărată avere.

A, va să zică asta urmărea mătuşa Maud ! Desluşea totul acum, în vreme ce simţea că îl cumpără, şi că îl cumpără — ar fi fost nostim de n-ar fi fost atît de grav — cu banii domnişoarei Theale. Se încumetă, în derîdere, să trateze totul ca pe ceva de-a dreptul extravagant.

— Vă sînt foarte obligat că îmi oferiţi cu mărinimie...

— Ceea ce nu-mi aparţine ? (Nu era stînjenită.) Nu spun că-mi aparţine — dar nu există nici un motiv ca să nu-ţi aparţină dumitale. Bagă de seamă, însă, continuă ea, că nu sînt o persoană care vorbeşte fără rost. Şi îmi datorezi ceva — dacă vrei să ştii de ce o fac.

Simțea în mod desluşit insistența ei ; simțea că perseverența se baza pe ceva ; înțelegea chiar, într-o anume măsură care avea să primească numaidecît o ciudată confirmare, punctul de vedere al doamnei Lowder. După părerea ei, la drept vorbind, el era capabil să ia mită ; o credință care lui, în vreme ce stăteau acolo, îi lămurea imposibilul. În această lumină, ce credea despre el Kate ? Dar nu puse întrebarea cu glas tare.

— Știu, bineînțeles, că vă sînt îndatorat pentru atît de multă amabilitate. Invitația, de pildă, pentru astă-seară... !

— Da, invitația pentru astă-seară este o dovadă. Însă nu știi, adăugă ea, cît de departe am mers pentru dumneata.

Densher simți că se aprinde la față, de parcă onoarea lui ar fi prins culoare ; dar rîse din nou cam forțat.

— Văd cît de departe mergeți.

— Sînt cea mai onestă femeie din lume ; dar am făcut, totuși, pentru dumneata ceea ce era necesar. Iar apoi, deoarece gravitatea ei acum de-a dreptul sumbră îl făcea doar să privească uimit, zise : Pentru a te lansa. Venind de la mine, faptul are greutate. Și cum el continua să privească uimit, ea păru surprinsă : Nu mă înțelegi ? Am spus minciuna potrivită pentru dumneata.

El totuşi nu-i răspunse decît printr-un zîmbet încordat și tulburat ; în ciuda acestui fapt, vorbind cu hotărîre, de parcă el ar fi trebuit, după o reflectare doar de un minut, să-și dea seama la ce se gîndea ea, doamna Lowder se îndepărtă spunînd :

— Am încredere că n-ai să mă trădezi.

Reflectarea de un minut putea, firește, s-o reia mai liber după ce părăsi casa. Merse pe Bayswater Road, dar se opri brusc sub stelele mohorîte, înaintea noii biserici, în mijlocul pieții, care, întinzîndu-se spre est, se deschidea în stînga lui. Avusese cîteva clipe de nerozie, dar acum înțelegea. Ea îi garantase lui Milly Theale, prin doamna Stringham, că lui Kate nu-i păsa de el. Afirmase, prin aceeași persoană, că atașamentul era doar din partea lui. Era lămurit acum, lămurit complet asupra intenției ei cînd spusese că l-a lansat. Îi dăduse de înțeles că lui Kate îi era doar milă, așa încît și lui Milly putea să-i fie milă. „Po-

trivită", într-adevăr, era minciuna ei — cea mai potrivită posibil şi plină de profundă diplomaţie. În felul acesta, Milly era înşelată cu succes.

XXI

S-o întîlnească singură pe biata fată, simţi el cu toate acestea numaidecît, însemna s-o întîlnească la urma urmelor pe un temei vechi, pe temeiul celor trei vizite pe care i le făcuse la New York ; elementul nou, odată ce se va afla iarăşi faţă în faţă cu ea, nefiind de fapt altceva decît o recunoaştere, însoţită de o mică surpriză, a extinderii cu adevărat a vechii baze. Totul în afară de aceasta, tot ceea ce era stînjenitor pieri după ce stătu cu ea cinci minute : era de fapt minunat că excelenta, plăcuta, permisa, cuvenita şi inofensiva lor prietenie din America — a cărei justificare el nu putea s-o exprime prin destule cuvinte — părea să fie atît de netulburată de alte chestiuni. Amîndoi trecuseră de atunci prin mari peripeţii — o asemenea peripeţie fiind pentru el anexarea mintală a ţării ei ; şi acum se părea că cea mai mare dintre toate era determinată de existenţa unor motive diferite de cele de mai înainte. Densher întrebase de ea la hotel, în ziua de după cina de la mătuşa Maud, plin de o tulbure presimţire în legătură cu rolul posibil al eforturilor atît de curios conjugate şi totodată atît de inutile, ale lui Kate şi ale doamnei Lowder, de a o face pe Milly să pară cît mai interesantă în ochii lui. Milly fusese destul de interesantă şi fără ele — îşi dădea seama şi mai bine astăzi ; şi oricît de frumos şi de nobil era zelul caritabil al celor două doamne, acesta ar fi putut uşor să înăbuşe în germene o prietenie inevitabil limitată, dar totuşi perfect realizabilă. Ceea ce înlăturase în chip fericit necesitatea ca el să strice prietenia cu Milly, ceea ce în chip la fel de fericit va continua s-o înlăture, era propriul lui bun simţ şi umorul lui, o anume dispoziţie a sa ce contribuia cu ajutorul imaginaţiei la înţelegere şi concesii din partea lui ; şi nu avusese cu siguranţă niciodată un asemenea prilej să se bucure că dispune de aceste însuşiri. Mulţi bărbaţi, reflectă el, n-ar fi văzut lucrurile în acelaşi fel, şi-ar fi pierdut răbdarea, găsind că solicitarea

era iraţională, exorbitantă ; şi de aceea, debarasîndu-se rapid. ar fi făcut ca pînă la urmă continuarea prieteniei cu domnişoara Theale să devină ceva imposibil. Îi spusese lui Kate că Milly era „jertfită", şi acesta ar fi fost un mod, în ceea ce îl priveşte, de a o jertfi. Dar începînd cu seara precedentă, viziunea lui, iniţial tulbure, se limpezi în privinţa acestui fapt. Nu conta atîta faptul că nu era omul care să se debaraseze de un prieten, fiindcă se ştia genul destul de inteligent pentru a recunoaşte cazurile în care „ruptura" putea să fie răul cel mai mic şi mai puţin crud. Problema era că îi plăcea prea mult fiecare din cei implicaţi pentru ca să se arate cu bună ştiinţă îndărătnic. Îi plăcea Kate — Cerul o ştia ! — şi de asemenea, era destul de limpede, îi plăcea doamna Lowder. Îi plăcea în mod deosebit şi Milly ; şi nu-şi dăduse el seama în seara trecută că îi plăcea chiar şi Susan Shepherd ? Nu se ştiuse niciodată atît de îngăduitor. Erau raporturi în orice caz, indiferent cum ar fi fost ele motivate, în care va fi cu siguranţă un netot dacă nu reuşea, pe o linie sau alta, să evite să fie dezagreabil. Dacă va vedea cumva că nu izbuteşte, mai avea vreme destulă. Ideea de a pune în aplicare această intenţie se cristaliza în mintea lui într-o formă care promitea nu numai să prezinte un destul de mare interes, iar în caz de succes să creeze multe emoţii, dar şi să investească eşecul cu o notă de cruzime.

Ajungînd astfel în Brook Street cu cele mai bune intenţii, însă admiţînd totodată posibilitatea unei stînjeneli la început, găsi că sarcina, spre marea lui mulţumire, era neaşteptat de uşoară. Stînjeneala implicată în responsabilitatea ce i se trasase atît de recent şi de ingenios îi prezentă brusc un alt aspect. Era vorba pur şi simplu de vechea lui impresie pe care acum o retrăia din plin — impresia că tinerele americance, în rarele cazuri cînd erau încîntătoare ca Milly, erau evident cele mai naturale fiinţe din lume. Să fie adevărat oare că Milly, acest specimen al clasei, a fost de la început atît de naturală încît nimic n-a putut ulterior s-o facă dificilă ? Acest fapt i s-a părut acum şi mai probabil decît cu ocazia orelor petrecute de curînd cu ea, în societatea lui Kate. Milly Theale nu văzuse nici o complicaţie, după părerea lui Densher, atunci cînd îi condusese pe el şi pe Kate de la Galeria Naţională pentru

a lua prînzul împreună ; nu era deci nevoie să se presupună că o copleşiseră atît de curînd complicaţiile. Pretextul vizitei lui a fost, din fericire, cît se poate de potrivit şi de simplu : cel mai elementar lucru pe care putea să-l facă din bunăcuviinţă; dată fiind cunoştinţa lor, era o vizită pentru a se interesa de starea ei, după ce aflase că n-a venit la cină deoarece nu s-a simţit bine. Iar apoi mai era frumosul ei gest : se cădea să dea un semn de viaţă, ca urmare a ospitalităţii de care se bucurase alături de Kate. Ei bine, dădea acum un semn — aşa după cum se vedea ; o găsi întîi de toate accesibilă, manifestîndu-şi cu multă naturaleţe şi drăgălăşenie bucuria de a-l vedea. El venise după prînz, devreme, deşi nu chiar atît de devreme încît ea să nu fi putut ieşi în oraş, dacă se simţea destul de bine ; iar ea se simţea destul de bine, şi totuşi se afla încă acasă. Îi trecu prin minte, odată cu aceasta, comentariul pe care l-ar fi făcut Kate : căci nu-i era străin gîndul că Milly se afla probabil acasă deoarece se aştepta, după ce stătuse de vorbă cu doamna Stringham, ca o anume persoană să-şi facă apariţia. Spiritul lui era pregătit — atît de plăcut se desfăşurau lucrurile — să întîmpine cu bucurie, pe temeiul acestei presupuneri, un nou semn al faimoasei ipocrizii feminine. Merse pînă într-acolo încît acceptă încîntat ideea că tînăra fată s-ar fi putut să fi rămas acasă de dragul lui ; aceasta îl făcea să se amuze, fiindcă ea se comporta de parcă n-ar fi fost aşa. Milly exprimă, adică, exact măsura potrivită a surprizei ; nu exageră nici un pic, concluzia fiind în mod evident că, în măsura în care lămurirea lui din ultima vreme deschisese uşa necesităţii firescului cu ocazia întîlnirilor dintre ei, putea să aibă încredere că ea se va îngriji de acest aspect atît în interesul lui, cît şi în al ei.

Aşa că atunci cînd sosi, Milly îi arătă într-un mod admirabil că înţelegea situaţia : părăsi masa unde, după cîte se părea, se îndeletnicise cu scrierea unor scrisori, şi din prima clipă alungă tocmai posibilitatea ca el să trădeze îngrijorare faţă de suferinţa ei. Ea nu va fi pentru el niciodată, niciodată — înţelegea oare ? — o persoană dintre cele năpăstuite ; iar modul cum pricepu el aceasta şi plăcerea pe care o manifestă în faţa atitudinii ei constituiau, o va recunoaşte foarte curînd, un fel de început

al intimității lor. Cînd asemenea lucruri puteau să se petreacă, oamenii trebuiau să fie de fapt conștienți și de existența unei relații. În orice caz, relația se stabili foarte curînd între ei, dacă nu cumva se stabilise mai demult. Îl lăsase să pună întrebări — fusese timp pentru aceasta — și aluzia lui la vizita prietenei ei în Lancaster Gate fără ea fusese inevitabilă ; dar ea spulberase, la fel de mult prin expresia ochilor, cît și cu zîmbetul de pe buze, orice motiv de neliniște și orice prilej de a insista. Cum se simțea ea ? — ei bine, era așa cum o vedea și cum, din motive care nu priveau pe nimeni, dorea să pară. Interpretarea dată de Kate, că era prea mîndră pentru a fi compătimită, că era teribil de discretă în legătură cu o taină atît de personală, îi veni în minte ; așa încît se bucură că putea să priceapă o aluzie, mai ales cînd voia. Îi păru bine să treacă repede peste întrebarea la care fata răspunse iute — „A, n-a fost nimic, mă simt foarte bine, mulțumesc !“ Nu-l privea, cu toată rugămintea pe care i-o adresa Kate, cîtuși de puțin ; căci interesul lui a fost invocat în numele compasiunii, iar cuvîntul compasiune era exact acela pe care simți după două minute că nu avea voie nici măcar să-l șoptească. Fusese trimis s-o vadă pentru ca să-i fie milă de ea, iar cît de mult ar putea să-i fie milă de ea avea să-și dea seama abia de acum încolo. Nu însemna aceasta însă că nu-i va fi aproape deloc ? — de vreme ce, oricare ar fi lucrul pe care-l va afla, ei nu i-l va spune niciodată. Astfel că, pe neașteptate, orice obstacol fusese înlăturat ; deși doar după ce a trecut un timp mai îndelungat a înțeles, la început amuzîndu-se, iar apoi cu un fel de respect, ce anume devenise important în relația dintre ei. Extraordinar, de-a dreptul uimitor, era că începu să-și dea seama că dacă mila lui n-ar fi trebuit să cedeze și altor lucruri, ar fi trebuit să cedeze cu siguranță milei ei. În felul acesta se înfățișa situația : îi făcuse o vizită pentru ca să-i fie milă de ea, dar o va repeta — dacă o va repeta — pentru ca ei să-i fie milă de el. Situația lui, văzută prin prisma ei, stîrnea un sentiment de duioșie — dacă ajungeai să ții la el — ; Densher simțea că ea judecă astfel și totodată că acesta era un fapt de care foarte curînd va trebui într-adevăr să țină seama din bună-cuviință, din demnitate și omenie.

Ciudat i se părea, binențeles, că problema pe care o avea de înfruntat de la început, problema pusă de Kate, era pe neașteptate dată la o parte de o alta. Această a doua problemă, era lesne de înțeles, izvora din frumoasa iluzie a lui Milly și din caritatea pe care o irosea, totul pregătindu-i un caz de conștiință cum nu se putea mai strașnic, și unul la gîndul căruia se și înfiora. Dacă el era interesant, aceasta se datora nefericirii lui ; și era nefericit, deoarece pasiunea lui pentru Kate se istovise fără rost ; iar Kate era indiferentă, inexorabilă, deoarece lui Milly nu-i lăsase nici o îndoială asupra acestui fapt. Mai presus de orice își dădu seama cît de clară era impresia lui Milly despre această atitudine, cît de precisă prezentarea făcută de Kate eșecului său. Un sfert de ceas în compania tinerei fete îi limpezi într-un mod lugubru această deducție ; parcă cealaltă participantă la remarcabila lor înțelegere ar fi fost alături de ei în vreme ce discutau, ar fi zăbovit primprejur, ar fi picat acolo pe neașteptate ca să vadă ce se întîmplă cu opera ei. Valoarea operei i se păru lui Densher diferită din clipa cînd o văzu atît de bine reflectată în atitudinea bietei Milly. Deoarece era neadevărat că nu era iubit, drepturile care i-ar fi revenit pe acest temei își pierdeau importanța ; și dacă nu era atent, se va pomeni că-i place, într-un fel cu totul potrivnic corectitudinii, bunăvoința sinceră a lui Milly. Aici într-adevăr era loc pentru scrupule ; aici apărea necesitatea, în mod absolut, de a fi cu băgare de seamă. Dacă nu se cuvenea să se bucure de atenție pe o bază cu totul falsă, unde era garanția că, de-ar fi continuat, nu va dori să sufere pentru ca să nu piardă dulcea încîntare ? Atenția — din partea unei fete fermecătoare — era o mîngîiere, după orice teorie ; și nu-l ajută prea mult amintirea că el însuși n-a făcut încă nimic pentru a o induce în eroare. Kate l-a descris astfel — ca pe un om înfrînt — și nu el ; responsabilitatea lui va începe, putea să spună, odată cu luarea în primire a rolului ce i se trasase. Problema esențială era însă diferența între a acționa și a nu acționa ; tocmai această diferență crea un caz de conștiință. Înțelese cu o oarecare spaimă că a nu pronunța cuvintele hotărîtoare însemna a acționa. „Dacă ții la mine deoarece crezi că ea nu ține, nu e deloc adevărat : ține la mine și încă foarte mult !" — acestea ar fi fost

cuvintele hotărîtoare evident greu de rostit. Nu era oare tot atît de nedelicat, într-un fel, s-o provoace ca și să-i creeze iluzii ? — și aceasta pe lîngă faptul că o dădea în vileag, ca să spunem așa, pe Kate, față de care ar constitui un fel de trădare. Planul lui Kate era atît de extraordinar de specific ei, încît simțea că se ferește de complicațiile inerente judecării lui. Să n-o trădeze pe femeia iubită, ci s-o sprijine în greșelile ei — după ce atinseseră un anumit stadiu — acesta era poate cel mai însemnat fapt în condițiile inevitabile ale degradării la care te ducea iubirea. Loialitatea, ca un fapt suveran, prescris în prezența oricărui plan al ei, oricît de măiestrit, avea să-i facă doar bine.

Densher trebui să fie destul de tare pentru a nu rămîne înmărmurit de imensitatea binelui pe care prietena sa, își dădea el seama pe baza atîtor dovezi, voise probabil să i-l facă. De un lucru însă era sigur : Milly Theale nu va urgenta trebuința intervenției lui. Ea nu-i va spune niciodată : „Este chiar atît de imposibil ca ea să țină vreodată la dumneata serios ?“ — fără de care nu putea să existe ceva mai puțin delicat decît corectarea agresivă a părerii lui Milly. Kate va fi liberă s-o facă dacă, din prudență, din mustrare de cuget sau din vreun alt motiv justificat, își va revizui planul ; dar se întrebă ce anume, în caz că nu se va întîmpla astfel, putea el să facă, ceva care să nu fie, la urma urmelor, mai grosolan decît a nu face nimic. Aceasta îl conduse din nou la acceptarea faptului că biata fată ținea la el. Milly își așeza sentimentul, din motive pe care doar ea le cunoștea, pe un temei simplu și frumos, un temei ce-i oferea deja pretextul de care avea nevoie. Temeiul se afla în impresia pe care ea o avusese, o reținuse, o îndrăgise ; pretextul, în plus, era pretextul de a acționa pe acest temei. Faptul că ea credea acum ceea ce credea îi dădea lui Milly siguranța că în cele din urmă va putea să acționeze ; așa încît Densher ar fi lovit la rădăcina unei bucurii pure din sufletul ei. Parcă își înălța capul și înflorea, neîndoielnic, această bucurie pură, în timp ce tînărul stătea în compania ei, și existau lucruri pe care ea părea să le spună, luîndu-i vorbele de pe buze. Dar ca n-a spus doar atît ; se punea mai degrabă problema semnificației acestor lucruri în lumina celor știute de el. Fap-

tul că ea îi abătu atenția, de pildă, de la starea sănătății ei, micul vicleșug îndrăzneț de care se folosise pentru aceasta, reprezenta pentru el un adevăr pe care ea nu-l rosti. „Sînt sănătoasă pentru dumneata — nimic altceva nu trebuie să te intereseze sau să te îngrijoreze ; ar fi îngrozitor să-ți par bolnavă, dar lucrul acesta n-are să se întîmple. Asta-i tot ; necăjește-te pentru mine și menajează-mă, te rog, cît mai puțin. Să nu-ți fie teamă, cu alte cuvinte, să ignorezi latura mea interesantă. Nu că n-ar exista, chiar acum în vreme ce stai aici, atîtea altele. Doar să le consideri așa cum se cuvine și o să ne înțelegem de minune." Aceste lucruri transpăreau cu subtilitate din conversația ei, care se referea în mod ostentativ la impresiile și intențiile ei. Încercă să aducă iar vorba de isprăvile lui Densher prin America, dar el nu era dispus astăzi să vorbească despre acest subiect. În vreme ce se gîndea la felul cum șezuse în după-amiaza trecută în fața lui Kate, mulțumit de sine, îndrugînd „verzi și uscate", se acuza de exces, de faptul că exagerase, că întrecuse măsura, că-i bătuse capul interlocutoarei sale — cel puțin aparent — mult mai mult decît ar fi dorit. El schimbă rolurile, iscodind-o despre Londra, aflînd părerea ei asupra vieții de aici, prea bucuros s-o trateze ca pe o persoană cu care putea să discute și despre alte subiecte decît de boala și suferințele ei. Îi vorbi mai cu seamă despre dovezile ce i se oferiseră în Lancaster Gate că venirea ei era o izbîndă ; iar după ce ea răspunse cu deplină și voioasă aprobare „Cum puteam să nu fiu punctul de atracție al sezonului, cum s-ar zice subiectul de pe buzele tuturor ?" — au discutat prietenește despre tot ce li s-a întîmplat fiecăruia dintre ei de la întîlnirea lor la New York.

Dar în vreme ce într-o succesiune rapidă o mulțime de lucruri le treceau prin minte, mai cu seamă lui Densher, nimic n-a fost poate atît de pregnant ca ciudata influență a împrejurărilor prezente asupra amintirii relațiilor lor din trecut. Parcă n-ar fi știut cît de „apropiați" deveniseră la început, parcă și-ar fi amintit într-adevăr mai multe episoade de intimitate decît putuseră să aibă loc, de fapt, la vremea aceea. Se aflau acum într-o relație fie prin ceea ce spuneau, fie prin ceea ce nu spuneau, o relație atît de complicată încît ar fi putut încerca să-și justifice dezvoltarea

rapidă prin ceva asemănător întoarcerii la una din perioadele legendare în care statele prospere își află începuturile. El își aminti ce se spusese în casa doamnei Lowder despre etapele și fazele în destinele oamenilor pe care, din pricina absenței, le pierdeai din vedere, și despre presimțirea frecventă că îi vei întîlni mai tîrziu — și toate astea, împreună cu alte chestiuni de care și-a adus aminte, se grăbi să i le comunice lui Milly. Chestiunile de care nu putea să pomenească se amestecară cu acelea despre care vorbi ; așa încît ar fi fost desigur greu de spus care din cele două grupuri de probleme avea rolul cel mai de seamă. Era pus față în față cu această tînără de către o forță absolut inerentă situației lor, acționînd asupra nervilor lui cu iuțeala forțelor considerate de obicei de persoane sensibile a fi incontrolabile. Curentul astfel determinat devenise pentru el, după ce stătuse zece minute în odaie, ceva pe care, de n-ar fi fost absurditatea unei comparații între dimensiuni atît de deosebite, l-ar fi asemănat fără rezervă cu cascada Niagara. O cunoștință binevenită între un tînăr inteligent și o tînără sensibilă nu putea face mai mult, în cel mai bun caz, decît să continue, iar experiența lui actuală continua neîncetat. Nimic probabil nu contribuia mai mult la continuarea ei ca împrejurarea deosebită că nu suflară în tot acest timp nici o vorbă despre Kate ; și aceasta în ciuda faptului că, de-ar fi fost vorba de ceea ce se întîmplase în ultimele săptămîni, nimic nu se compara cu predominanța lui Kate. Densher o rugase în seara trecută să-l învețe ce avea de făcut în legătură cu Milly, dar tresări într-adevăr cînd află la cît de puțin se reducea totul. Ea îi spusese, firește, că așa va fi ; dar era un adevăr care apărea altfel cînd îi era înfățișat de Milly. Își dădea seama că, în fond, despre Milly discutaseră îndeajuns, însă că totodată ar fi bine s-o mai consulte pe Kate. Ar fi vrut să vorbească cu ea înainte de a merge mai departe — să se asigure că ea dorea într-adevăr ca el să izbutească într-o mare măsură. Cu toată deosebirea care, așa cum spuneam, îi apăru în minte, își dădu seama din nou că putea să facă o scurtă vizită și să n-o mai reînnoiască ; totuși, cel mai ciudat lucru era că argumentul împotriva acestei soluții izvora exact din frumoasa elocvență implicată în evitările lui Milly.

Aceste gînduri puteau desigur să pară pripite, deoarece subliniau faptul că Milly acționa în sensul măsurilor de asigurare pe care și le luase. În privința lor tînăra fată evident nu ezitase, căci nu avuseseră ele meritul de a-i oferi o șansă ? Densher vedea bine, simțea că Milly se folosește de ea — de șansa nici mai mult nici mai puțin de a-l ajuta pe măsura libertății ei. Asta îi rămase lui Milly în minte din ceea ce-i spusese Kate : „Să-l ascult, eu ? Niciodată ! Așa că fă cum îți place." Iar lui Milly îi „plăcea" să facă, după cîte se vedea, ceea ce făcea ; și tînărul nostru întrezărind aceasta, întrezări totodată cît de brutal ar fi fost să se fi debarasat de Milly. Alegerea lui degaja o mireasmă sfioasă de eroism, căci nu se punea problema despărțirii de Kate. Milly va fi admirabilă față de Kate, ca și față de adoratorul lui Kate ; va suferi orice durere pe care i-ar fi pricinuit-o spectacolul — dacă va continua să fie expusă priveliștii adoratorului conlucrînd cu adorata lui. Nu-i era greu să se întrebe dacă nu avea în fața lui unul din acele rare cazuri de exaltare — hrană pentru romane, hrană pentru poezie — în care succesul bărbatului la femeia care nu ține la el este determinat cu adevărat de femeia care ține la el. Parcă Milly și-ar fi spus : „Ei bine, el poate cel puțin s-o întîlnească în societatea mea, dacă pentru el contează ; deci trebuie să fac în așa fel încît tovărășia mea să-i fie plăcută." Ea n-ar fi putut desigur să producă decît o impresie plăcută dacă într-adevăr judecase astfel. Toate acestea însă nu l-au împiedicat să-i spună destul de curînd, de parcă ea ar fi urmat să fie azvîrlită în spațiu :

— Dar spune-mi, ce se va întîmpla cu dumneata ? Ai să începi să faci vizite pe la conacele din țară ?

Ea dezaprobă ideea clătinînd din cap, ceea ce, indiferent ce expresie și-ar fi compus, nu putea să nu trădeze ceva din părerea ei nemărturisită asupra posibilității — poate, poate, cîndva — de a proceda astfel. În orice caz, acum nu era potrivit pentru ea.

— A, nici gînd — mergem în străinătate — pentru cîteva săptămîni, undeva la munte. Am programat asta de mult ; am fost reținute aici numai de unele chestiuni importante. Acum însă le-am terminat și sîntem gata să ridicăm ancora.

— Atunci vă doresc să navigați cu bine. Și cînd vă întoarceți ?

Ea șovăi ; apoi, ca și cum ar fi vrut să corecteze impresia, zise :

— Cînd vom avea vînt prielnic. Și dumneata cum ai să-ți petreci vara ?

— O s-o petrec intr-o corvoadă. O s-o înec în cerneală mercenară. Munca pe care am depus-o în țara dumitale e considerată o joacă. Vezi ce se crede despre plăcerea pe care o poate oferi țara dumitale. Vacanța mea s-a sfîrșit.

— Îmi pare rău că a trebuit s-o iei, zise Milly, în altă perioadă decît noi. De-ai putea să lucrezi și dumneata în vreme ce noi lucrăm...

— Atunci aș putea să mă joc în timp ce vă jucați ? A, deosebirea nu e chiar atît de mare în ce mă privește. Fac cîte puțin din fiecare — și din muncă și din joacă. Dar dumneata și doamna Stringham, domnișoara Croy și doamna Lowder — toate, continuă el, v-ați dedicat, ca săpătorii sau negrii, trudei fizice. Odihna v-ați cîștigat-o și aveți nevoie de ea. Munca mea este comparativ ușoară.

— Foarte adevărat, zîmbi ea ; totuși îmi place munca mea.

— Nu te epuizează ?

— Cîtuși de puțin. Nu obosesc atunci cînd mă interesează ceva. A, aș putea să ajung departe.

El rămase pe gînduri.

— Atunci, de ce n-o faci ? Fiindcă, după cîte am înțeles, i-ai vîrît pe toți în buzunar.

— Ei bine, e un fel de a face economii — pun lucruri deoparte. Îmi place atît de mult ce-mi spui — deși relatarea dumitale este fantastică — încît urmăresc cu atenție viitorul și nu pot să nu fiu nerăbdătoare și atentă. Vreau — chiar de dragul celor realizate și al lucrurilor pe care s-ar putea să le mai dobîndesc — să nu fac nici o greșeală. Pentru ca să nu fac greșeli, trebuie să fiu undeva la distanță și să privesc situația de acolo. O să păstrez totul proaspăt, încheie ea de parcă ar fi fost încîntată de ingeniozitatea afirmației, am să păstrez totul proaspăt, prin această prudență, pentru întoarcere.

— A, va să zică ai să te întorci ? Poți să-mi făgăduiești asta ?

Fața ei se lumină cînd auzi că-i cere să-i facă o promisiune ; dar o clipă păru că se tocmește.

— Londra nu e înfiorătoare iarna ?

Era gata s-o întrebe dacă se gîndea la bolnavi ; dar se abținu să facă această nefericită remarcă și consideră că întrebarea se referă la viața mondenă.

— Nu — îmi place, la urma urmelor ; nu vezi adunătura de mai tîrziu ; și pentru noi ar avea meritul — dacă ai veni atunci — că vom putea să te întîlnim mai des. Așa că te rog să revii — dacă nu e vorba de climă.

Ea păru puțin mai gravă.

— De ce să fie vorba ?

— De ceea ce determină deplasările. Spuneai chiar înainte că pleci într-un loc anume.

— Într-un loc cu aer mai bun ? își aminti ea. A, da, sigur că vreau să plec din Londra în august.

— Cred și eu, aprobă el cu însuflețire. Deși sînt bucuros că ai zăbovit destul pentru ca să te mai găsesc aici. Vino în orice caz, continuă el, încă o dată la noi.

— Ce vrei să spui prin „noi" ? întrebă ea imediat.

Îl făcu să se oprească o clipă — întrebarea conținînd, după cîte își dădea el seama, o aluzie la alianța dintre el și Kate, pe care își propunea să n-o menționeze mai mult decît o făcea gazda lui. Dar nu era o problemă grea.

— Vreau să spun, noi toți, toată lumea care va fi gata să te înconjoare cu simpatie.

Aceasta o determină totuși, în felul ei ciudat și fermecător, să-l provoace din nou.

— De ce spui simpatie ?

— Ei bine, este fără îndoială un cuvînt palid. Ceea ce vom simți pentru dumneata va fi mult mai aproape de venerație.

— Cît vreți de aproape ! După care, în fine, avea să fie rostit și numele lui Kate : Oamenii pentru care m-aș întoarce mai ales sînt oamenii pe care-i cunoști. Aș face-o pentru doamna Lowder care a fost minunat de bună cu mine.

— La fel a fost și cu mine, zise Densher. Simt, adăugă apoi, deoarece ea nu spunea nimic, că i-am cîștigat prietenia contrar așteptărilor mele.

— Nici eu nu mă așteptam — să fie pînă la urmă așa. Dar astfel s-a întîmplat, zise Milly, și cu Kate. Am să mă întorc și pentru ea. Aș face orice, continuă ea, pentru Kate.

Privindu-l cu perspicacitate în vreme ce vorbea, ea ar fi putut o clipă să întindă o cursă eficace oricăror reminiscențe de franchețe ideală care mai puteau să prindă putere și să acționeze în sufletul lui. Densher avea să-și spună ulterior că ceva, în clipa aceea, atîrnase pentru el de un fir de păr. „Oh, știu ce ar face oricine pentru Kate !" — atîrnase de un fir de păr să-și dea drumul gîndului, dar simți că îl oprește un element și mai puternic din conștiința sa. Dovada acestui adevăr sălășluia chiar în tăcerea lui ; rezistînd impulsului de a izbucni, făcea într-adevăr ceva pentru Kate. Starea aceasta însă veni și trecu destul de repede ; încercă, în minutul următor, să risipească stînjeneala pe care aluzia i-ar fi putut-o crea lui Milly.

— Firește că știu cît de bune prietene sînteți — și firește că înțeleg, își îngădui să adauge, că o ființă atît de minunată merită oricît de mult devotament. Acesta e serviciul pe care o să ni-l facă tuturor — contribuția ei la întoarcerea dumitale...

— A, nici nu știi, zise Milly, cît de neajutorată sînt fără ea.

A fost nevoie să se întrebe cît de mult putea să arate că știe.

— O, ea este extrem de sigură pe sine.

— Este grozavă. Totuși n-aș spune că mă intimidează.

— Nu — nu de asta e vorba. În orice caz n-o caracterizează, zîmbi el. Își aminti însă atunci că o cunoaștere prea bună a felului de a fi al lui Kate era tocmai ce nu trebuia să arate ; și încheie remarcînd cu o bună intenție care avea și meritul să fie un adevăr : N-aș zice că o cunosc — că o cunosc cu adevărat.

— Ei, la drept vorbind, nici eu n-o cunosc ! rîse ea.

Cuvintele i-au produs, de îndată ce au fost rostite, un simțămînt al responsabilității pentru propriile lui cuvinte ; cu toate că, în tăcerea de un minut care urmă, avu timp să admită că nici vorbele lui nu conțineau, la urma urmelor, vreun element de falsitate. A fost de aceea ciudat că putea merge prea departe — dacă era într-advăr prea

departe — fără a fi fals. Observaţia ar fi putut să i-o adreseze foarte bine chiar lui Kate. Şi înainte de a vorbi din nou şi înainte ca Milly să vorbească, avu timp să mai cugete încă — simţind că tocmai aici era punctul unde trebuia să se oprească brusc, dacă s-a hotărît într-adevăr să nu meargă mai departe. Parcă s-ar fi aflat în faţa unui obstacol — ajuns acolo din cauza ultimelor sale remarci ; aşa încît depindea de el dacă să-l treacă sau nu, obstacolul acesta. Tăcerea, dacă s-ar fi prelungit doar încă o clipă, ar fi putut să-i creeze impresia că Milly aştepta să vadă ce va face el. Dar a fost întreruptă imediat de sunetul, destul de puternic pentru o după-amiază de august, al apropierii pe stradă a unor roţi grele de trăsură şi a unor cai dresaţi să „meargă la pas". Un zornăit, o zguduitură, o clămpăneală cu efect considerabil au fost urmate de o oprire la uşa hotelului, care la rîndu-i a fost însoţită de cambrări şi bătăi din copite, auzite mai slab.

— Ai un musafir, rîse Densher, şi trebuie să fie cel puţin ambasador.

— E doar trăsura mea ; aşa face — nu e minunat ? — în fiecare zi. Dar în inocenţa sufletelor noastre, ni se pare, doamnei Stringham şi mie, foarte amuzant.

Milly se ridicase în picioare în vreme ce vorbea, ca să se asigure că aşa era ; şi după cîţiva paşi, se aflau împreună pe balcon, privind la trăsura care aştepta şi care oferea într-adevăr o privelişte grozavă.

— Este chiar aşa de caraghioasă ?

Pentru Densher — în afară de masivitatea ei absurdă — era doar plăcută la vedere, deşi pompoasă.

— Mi se pare delicios de demodată. Dar de unde să ştiu ? Eşti stăpînă pe asemenea lucruri, eşti sub influenţa celei mai desăvîrşite înţelepciuni. Şi apoi deţii o poziţie datorită căreia trăsura dumitale — ei bine, în ochii Londrei, ocupă şi ea un loc.

Dar Milly se pregătea să plece, şi el nu trebuia să-i stea în cale. În următorul minut ea îi spuse mai întîi că nu voia să plece, pentru ca el să-şi poată prelungi şederea ; în al doilea rînd, zise că ar merge cu plăcere dacă el ar vrea să facă o plimbare — că de fapt există întotdeauna cîte ceva de făcut, că astăzi trebuiau rezolvate mai multe

lucruri, şi că, pe scurt, de aceea comandase trăsura atît de devreme.

În timp ce ea îi spunea toate acestea, îşi dădură seama că intrase cineva şi, întorcîndu-se, îl găsiră pe slujitorul lui Milly care anunţa trăsura, declarîndu-se gata s-o însoţească. Aceasta păru să rezolve situaţia — pe temeiul reacţiei binevenite a lui Densher. Dar reacţia binevenită a lui Densher întîrzia să apară şi procesul care se petrecea în fiinţa lui opera acum cu extremă intensitate. Sistemul lui de a nu se opri din drum, de a nu rupe brusc o relaţie îl azvîrlise, simţea el, în situaţia în care se aflau de fapt ; şi acum, mai mult ca oricînd, trebuia să facă ori una ori alta. Aştepta de cîteva clipe, care probabil i se părură mai lungi decît erau în realitate ; aceasta, deoarece se observa cu nelinişte aşteptînd. Nu putea continua astfel la infinit ; şi fiindcă trebuia să hotărască într-un fel, deveni imediat conştient că se hotărîse într-un anumit fel. Dacă se lăsase dus de curent, acesta se făcu simţit acum printr-o izbire violentă de un obiect dur din şuvoiul de apă.

— A, da ; am să te însoţesc cu plăcere. E o idee minunată.

Ea nu arătă în nici un fel că ar fi mulţumită — întoarse capul într-altă parte ; îi zise doar slujitorului : „Peste zece minute" ; iar apoi către musafir, în vreme ce omul ieşea :

— Vom merge undeva — mă bucur. Dar trebuie să-ţi cer timp — cît de puţin posibil — ca să mă gătesc. Căută prin odaie vreun obiect pentru ca el să-şi treacă timpul, să-l reţină. Sînt cărţi pe aici şi diverse alte lucruri — o mulţime ; şi eu mă îmbrac foarte repede.

El îi întîlni privirile numai cînd se îndepărtă, şi i se păru drăgălaşă şi înduioşătoare.

De ce mai ales înduioşătoare în acea clipă, n-ar fi putut desigur să spună ; faptul avea legătură, se contopea cu impresia că ea dorea să fie îndatoritoare. Era limpede că ea dorise aceasta într-atîta încît îl făcu pur şi simplu şi pe el, din politeţe, să dorească să fie îndatoritor faţă de ea ; ceea ce şi făcu acum, trecînd peste obstacolul acela decisiv. Îl trecuse cînd uşa se închise în urma ei şi rămase singur. Rămase singur încă trei minute — să se gîndească la

cîteva mici probleme foarte vii pentru el. Una dintre ele era fenomenul — tipic american, ar fi zis — al spontaneității extreme a lui Milly. Se gîndi o clipă că își căuta refugiu — un refugiu pentru a scăpa de o altă problemă — în contemplarea aproape exclusivă a acestei spontaneități. Dar asta nu-l ducea nicăieri ; nici măcar la o generalizare temeinică asupra tinerelor fete americane. Fusese spontană cînd i-a cerut să se plimbe cu trăsura, numai ei doi — fiindcă nu pomenise de însoțitoarea ei ; dar nu i se păru, la urma urmelor, mai îndrăzneață propunînd aceasta decît i s-ar fi părut, de pildă, Kate, care nu era americancă. nepropunînd. Dar Kate ar fi făcut-o cu siguranță, deși nu era deloc, în același sens ca Milly, spontană. Și apoi Kate făcuse și ea asta — sau ceva foarte asemănător. Dealtfel, era logodit cu Kate — chiar dacă faptul că în ochii lumii nu era logodit făcea ca problema comportării în public să se pună altfel. Din toate punctele de vedere, relația dintre Kate și libertate, dintre libertate și Kate, era diferită de orice relație pe care ar fi putut-o asocia, în orice privință, cu fata care tocmai se dusese să se gătească și apoi să-și consacre timpul — lui. Nu-și dăduse seama de aceasta pînă acum și începu să se plimbe prin încăpere, în vreme ce se gîndea, fără să se atingă de vreuna din cărțile care-i stăteau la dispoziție. Milly era emancipată, cum s-ar spune, însă nu îndrăzneață ; în vreme ce Kate era retrogradă — retrogradă încă, prin comparație, ca tînăra englezoaică — și totuși în mare măsură emancipată. Dar — cu toate că aceasta nu lămurea problema — Kate era, firește, cu doi sau trei ani mai mare decît Milly ; ceea ce la vîrsta lor conta destul de mult.

Făcînd asemenea distincții abile, Densher continua să se plimbe alene prin cameră ; totuși, fără să-și înăbușe mult timp simțămîntul că trecuse de greu. Răspunsul său fusese atît de hotărîtor, încît simți că a pierdut chiar și opțiunea de a profita de absența lui Milly pentru a face cale întoarsă. Dacă în urmă cu cinci minute ar fi putut, cum s-ar zice, să spele putina, acum nu mai putea s-o facă ; nu putea decît să aștepte și să-și simtă conștiința încărcată. Destul de curînd însă frămîntării lui i s-a pus capăt din afară : peste cîteva minute se întoarse servitorul domni-

şoarei Theale, conducînd o vizitatoare pe care o întîlnise evident la capătul scărilor şi pe care, deschizînd uşa cu putere, o anunţă cu glas tare : domnişoara Kate Croy. Venind în urma lui, Kate se opri brusc cînd dădu cu ochii de Densher — dar după o clipă tînărul nostru văzu că o făcuse din amuzament dezinvolt, nu din cauza mirării şi încă şi mai puţin din jenă. Densher dădu explicaţii numaidecît — domnişoara Theale s-a dus să se pregătească de plimbare cu trăsura — după care servitorul dispăru.

— Şi mergi cu ea ? întrebă Kate.

— Da — cu aprobarea ta ; de care, îţi dai seama că am fost sigur.

— Oh, rîse ea, aprobarea mea e deplină !

Era extrem de consecventă şi de mărinimoasă.

— Vreau să zic, bineînţeles, urmă el — căci era vizibil afectat de voioşia ei —, la instigarea ta atît de însufleţită.

Ea privi prin odaie — parcă ar fi căutat semne ale duratei, ale caracterului vizitei lui, un ajutor de moment pentru a lua o hotărîre.

— N-ai decît să-i zici instigare, zise, bucurîndu-se parcă de succesul îndemnului pe care i-l adresase ; şi făcu iarăşi o glumă referitoare la această impresie directă : Va să zică aşa ? Ştii că mă gîndesc să nu mai aştept ?

— Să n-o vezi — după ce ai venit ?

— Ei, dacă eşti tu aici... ! Am venit să aflu veşti despre ea, dar probabil că se simte bine. Dacă-i aşa...

Dar el îi zise fără înconjur :

— Eu de unde să ştiu ? Şi simţind nevoia să mai spună ceva, adăugă : Nu eu sînt răspunzător pentru ea, dragă. Mi se pare că tu eşti.

I se păru că ea lua în derîdere o chestiune care lui îi pricinuia mustrări de cuget ; aşa încît nu se putea să aibă amîndoi dreptate. Ori ea era prea nepăsătoare, ori el fusese prea îngrijorat. Nu voia, în orice caz, să se simtă un nerod :

— Nu fac nimic — şi nu voi face, te asigur, nimic altceva decît ce mi se spune.

Se priviră cu oarecare intensitate ca urmare a tonului foarte apăsat cu care vorbise ; şi înţelese de la ea în clipa următoare că n-avea rost să se zbuciume.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă Kate cu interes, în loc de orice alt răspuns. Nu se simte mai bine — dacă e în stare să te primească ?

— M-a asigurat că e perfect sănătoasă.

Interesul lui Kate se înteţi.

— Ştiam. După care adăugă : Nu din cauză de boală o fi rămas acasă aseară.

— Atunci de ce ?

— Ei bine — fiindcă a fost nervoasă.

— Nervoasă, de ce ?

— A, ştii tu ! Vorbise cu o nuanţă de nerăbdare, zîmbind totuşi în clipa următoare : Ţi-am spus doar.

El o privi pentru a regăsi pe faţa ei ceea ce îi spusese ; apoi se pare că ceea ce văzu acolo îl îndemnă să întrebe :

— Ce i-ai spus ei ?

Kate îi zîmbi rezervată şi parcă şi-au amintit atunci unde se aflau, că puteau să fie surprinşi în timp ce vorbeau cu glas scăzut şi forţau astfel nota, depăşind limitele bunei-cuviinţe. Odaia lui Milly era probabil la doi paşi, şi totuşi ei spuneau atîtea lucruri... ! O clipă, cu toate acestea, continuară pe acelaşi ton.

— Întreab-o pe ea, dacă vrei ; eşti liber — îţi va spune. Procedează cum crezi că e mai bine ; nu-ţi bate capul cu ceea ce îţi închipui că i-aş fi spus sau nu i-aş fi spus. Sîntem prietene. Aşa că asta e.

— Văd şi eu că asta e, răspunse el. Dacă vrei să spui că nu trebuie să mă intereseze decît faptul că ea crede în tine, ai desigur dreptate, fiindcă într-adevăr crede în tine.

— Atunci ia exemplu de la ea.

— O face de fapt pentru tine, continuă Densher. Mă scoate la plimbare de dragul tău.

— Atunci, zise Kate cu seninătatea ei domoală, poţi s-o faci şi tu puţin de dragul ei. Nu mi-e teamă. Şi apoi zîmbi.

El rămase în faţa ei o clipă, examinîndu-i din nou chipul, impresionat iarăşi, după cum mai fusese de atîtea ori, de ceea ce vedea pe acest chip şi de întreaga ei persoană şi prezenţă, simţămînt pe care, spre uşurarea lui, nu trebuia să-l transpună în cuvinte. Cînd erai copleşit de asemenea impresii, cuvintele nu mai contau.

— Nu fac nimic pentru nimeni în lumea asta decît pentru tine. Dar pentru tine am să fac orice.

— Bine, bine, zise Kate. Aşa te iubesc.

El aşteptă iarăşi o clipă.

— Atunci juri ?

— Să jur ? Ce să jur ?

— Că mă iubeşti într-adevăr. Căci numai din cauza asta, ştii, te las să faci — ei bine, Dumnezeu ştie ce, din mine.

Auzind acestea, ea schiţă, privind cu uimire, un gest deznădăjduit, a cărui semnificaţie o lămuri însă numaidecît :

— Dacă n-ai încredere în mine, la urma urmelor, n-ar fi mai bine să termini înainte de a merge mai departe ?

— Să termin cu tine ?

— Să termini cu Milly. Acum ai putea să pleci, zise ea, iar eu am să stau să-i explic.

El rămase pe gînduri — de parcă nu s-ar fi aşteptat la una ca asta.

— Ce ai de gînd să-i spui ?

— Că îţi dai seama că n-o poţi suferi şi că nu-mi rămîne altceva decît să încerc să te tolerez.

El reflectă.

— Cît de mult mă vorbeşti de rău în faţa ei ?

— Atît cît trebuie. Atît cît vezi din atitudinea ei.

— Nu mi se pare că ar trebui să iau seama la atitudinea ei, spuse el după ce se gîndi puţin.

— Bine, atunci, cum doreşti. Am să rămîn şi o să fac tot ce pot pentru tine.

Înţelese că era sinceră, că-i oferea într-adevăr o şansă ; şi aceasta limpezea de la sine lucrurile. Simţămîntul că mersese prea departe îi reveni, nu însă însoţit de remuşcări, ci de întrezărirea unei scăpări ; iar acum aprecia nu consecinţa faptelor pe care le săvîrşise, ci posibilităţile oferite de Kate.

— N-are să se convingă — negăsindu-mă aici — că este ceva între noi ?

Kate stătu pe gînduri.

— Oh, nu știu. Are s-o tulbure, bineînțeles, mult. Dar nu trebuie să-ți faci inimă rea. N-are să moară din asta

— Vrei să spui că va muri ? întrebă Densher numaidecît.

— Nu mă întreba din moment ce nu crezi ce spun. Pui prea multe condiții.

Vorbise cu un fel de plictis rațional, care făcea ca lipsa de docilitate, neputința lui de a-i face pe plac să pară ieftine și urîte ; astfel că, deodată, el se gîndi la deficiența lui în privința lucrurilor pe care un om de gust, astfel atras, astfel angrenat, ar fi vrut să fie sigur că le putea dovedi : imaginație, tact, chiar și umor. Împrejurarea este fără îndoială ciudată, dar nu e mai puțin adevărat că ideea care îl absorbea cel mai mult în această situație era : „Dar dacă voi începe s-o plictisesc pe ființa asta ?“ Și peste cîteva secunde dădu glas gîndului :

— Dacă juri din nou că mă iubești !

Ea privi primprejur, la ușă și fereastră, de parcă i-ar fi cerut mai mult decît spunea.

— Aici ? Nu există nimic între noi aici, zîmbi Kate.

— Serios ?

Zîmbetul îi lămuri ceva și veni la ea implorător, cu mîinile întinse, pe care ea i le apucă numaidecît, de parcă ar fi vrut să-l oprească dar și să-l păstreze. Însă păstrîndu-l în această atitudine o clipă, îl opri cu adevărat ; îl ținu astfel destul de mult, în vreme ce, ochi în ochi, așteptară în tăcere ca el să-și revină și să fie din nou prudent. El se aprinse la față amintindu-și unde se aflau, și tocmai asta îi conferi lui Kate una din obișnuitele-i victorii, care pe dată și prinse contur. În clipa cînd el îi lăsă mîinile, parcă le apucă pe ale lui Milly. Cu Milly, în orice caz, nu terminase.

— Am să fac tot ce dorești, declară el, parcă pentru a confirma acceptarea condiției lui, pe care pînă la urmă o obținu de la ea — declarație pe baza căreia Kate, revenind la prima ei idee, acționă prompt.

— Dacă ești într-adevăr atît de bun, plec. O să-i spui că, deoarece te-am găsit la ea, n-am vrut să aștept. Spune-i asta, ca de la tine. Va înțelege.

Ajunse la ușă — hotărîrea ei era neclintită ; dar înainte ca ea să-l părăsească, el avu încă o îndoială.

— Ştii, nu văd cum poate ea să înţeleagă destul, fără ca să înţeleagă prea mult.

— Nu e nevoie să ştii.

Îi mai trebuia o ultimă indicaţie.

— Să acţionez pur şi simplu orbeşte ?

— Trebuie pur şi simplu să fii amabil cu ea.

— Şi să las restul pe seama ta ?

— Să laşi restul pe seama ei, zise Kate şi dispăru.

Ajunseseră deci la aceeaşi situaţie ca şi altădată. Milly, la trei minute după ce plecase Kate, reveni gătită ca întotdeauna — cu pălăria ei mare, neagră, conformîndu-se atît de puţin modei, în veşmintele ei frumoase, tot negre, cu eşarfa ce-i înfăşura gîtul, care i se păru lui Densher formată dintr-un număr infinit de yarzi de nepreţuită dantelă şi care, cu faldurile reţinute de şiruri grele de perle, îi atîrna pînă la picioare, ca patrafirul unei preotese. Îi vorbi pe dată despre vizita şi fuga prietenei lor.

— N-a ştiut că o să mă găsească aici, spuse el — şi o spuse fără greutate ; trecuse hopul, încît nu mai conta un cuvînt mai mult sau mai puţin.

Ea socoti explicaţia suficientă ; trecu peste ceea ce ar fi putut să fie penibil.

— Îmi pare rău — dar, fireşte, pe ea o văd adesea.

El simţi că distincţia era în favoarea lui şi că o justifica pe Kate. Acesta era tonul lui Milly cînd problema rămăsese pe seama ei. Ei bine, de acum înainte va rămîne cu totul pe seama ei.

Cartea a şaptea

XXII

Cînd Kate și Densher au lăsat-o în compania doamnei Stringham, după ce i-a întîlnit împreună și i-a adus la masă, Milly a trăit în fața însoțitoarei ei una din clipele în care luptătorul avertizat, nerăbdător să poarte bătălia vieții, ca și cum ar vrea să se asigure încă o dată că poartă sabia la șold, duce mîna direct spre locul unde-și are curajul sediul. Ea și-o puse cu hotărîre la inimă, și cele două femei rămaseră uitîndu-se una la alta cu o expresie ciudată. Susan Shepherd primise vizita celebrului doctor, ceea ce fusese pentru ea, desigur, un fapt însemnat ; dar Milly menținuse de atunci cu încăpățînare pretextul invitației prietenilor, ca o barieră în fața comunicării și a destăinuirii, după cum singură recunoștea.

— Ai fost atît de drăguță. Deși ești mult prea preocupată, te-ai purtat minunat cu ei. Nu este Kate de-a dreptul încîntătoare cînd vrea să fie ?

Expresia sărmanei Susie, luptîndu-se la început ca într-un spasm intens, ascuțit, cu diverse primejdii, acum nu mai putea să fie stăpînită. Doamna Stringham trebui să facă un efort pentru a atinge un punct în spațiu, deja atît de îndepărtat.

— Domnișoara Croy ? A, este plăcută și deșteaptă. Ea știa, adăugă doamna Stringham. Știa.

Milly își încordă puterile — simțind însă în clipele acelea mai ales o mare compasiune pentru însoțitoarea ei. Își dădu seama că se lupta — se lupta cu toată firea ei ca să nu-și trădeze mila, ceea ce din cauza firii lui Susan nu putea să fie decît un chin. Milly înțelese din această luptă cît de mare era mila și cum suferința sălășluia atît în sufletul cît și în conștiința doamnei Stringham. Minunat și de necrezut a fost însă că această impresie îi dădu curaj tinerei fete. Întrebîndu-se mîhnită cît de stingherite se vor regăsi, odată ce bariera dintre ele va dispare, simți cu o ușurare care era aproape bucurie că întrebării i se și răspunsese. Motivul, inevitabilul motiv, era că îi va fi milă de Susie care, după cîte se vedea, fusese condamnată,

într-un mod mult mai neplăcut, să-i fie milă de ea. Mila doamnei Stringham o va îndurera pe doamna Stringham ; dar cum putea mila ei să doară vreodată ? Biata fată avu numaidecît cinci minute de exaltare, în care schimbă rolurile cu o mişcare a mîinii, cu un gest de o energie ce stîrni aproape o adiere în aer.

— Kate ştia, întrebă ea, că mintea îţi era absorbită de Sir Luke Strett ?

— N-a pomenit nimic, dar era drăguţă şi binevoitoare ; parcă ar fi vrut să mă ajute să ies din încurcătură. Dîndu-şi seama ce spusese, buna doamnă suspină aproape tragic şi făcu ochii mari spre Milly, cu un curaj prefăcut. Vreau să spun că şi-a dat seama că eram preocupată de ceva. Cînd spun că ştia, mă gîndesc că e o persoană care intuieşte, şi strîmbătura ei, în timp ce spunea asta, era în felul ei eroică. Dar ea nu contează, Milly.

Fata simţi că putea acum să înfrunte orişice.

— Nimeni nu contează, Susie — nimeni. Ceea ce însă următoarele cuvinte au contrazis : Mi-a luat-o în nume de rău că n-am fost aici ? Nu tocmai asta voia şi el — să lămurească lucrurile mult mai simplu cu dumneata ?

— N-am „lămurit" nimic, Milly, răspunse doamna Stringham cu voce tremurătoare.

— Nu-i aşa că i-ai plăcut mult, continuă Milly, şi nu te-a socotit cea mai fermecătoare persoană pe care i-aş fi putut-o indica să-i vorbească despre mine ? Nu v-aţi înţeles de minune şi nu v-aţi îndrăgostit unul de celălalt, aşa încît va fi un mare avantaj să mă aveţi ca pretext pentru întîlniri ? Mult bine, văd eu, o să ai de pe urma mea !

— Copila mea, copila mea ! murmură doamna Stringham implorator, dovedind însă că îi era teamă chiar şi de efectul unei dezaprobări.

— Nu e un om bun şi minunat ? Şi nu e, indiferent ce ar spune, o cunoştinţă încîntătoare ? Sînteţi tocmai oamenii potriviţi pentru mine — îmi dau seama acum ; şi ştii ce trebuie să faceţi ? Iar apoi, deoarece încercînd să se reţină privea şi acum înmărmurită, Milly zise : Să fiţi alături de mine pînă la capăt. În orice fel doriţi. Găsiţi voi calea. În ce mă priveşte, am să mă port şi eu minunat

și vom fi — toți trei și împreună cu alții poate, ah, indiferent câți, cu oricine dorești — un grup strașnic ! Are să vă fie ușor de tot cu mine, ca și cum ați purta o pană.

Susie răspunse printr-o tăcere atît de îndelungă, încît tinerei noastre i se păru — și de-abia se abținu să nu remarce — că judeca ideile ei ca făcînd „parte din boală". Aceasta o ajută pe Milly să fie, după cum își zise ea, hotărîtă și înțeleaptă.

— El este, în orice caz, teribil de interesant, ce zici ? Cu atît mai bine. Cel puțit n-am nimerit — așa cum s-ar fi putut, avînd în vedere că ne-am cam repezit — peste o persoană anostă.

— Interesant, scumpa mea ? întrebă doamna Stringham, simțind că mai prinde puțină putere. Nu știu dacă e interesant sau nu ; dar știu, draga mea, continuă cu vocea tremurîndă, că n-ai fi putut găsi pe cineva care să se intereseze mai mult de dumneata.

— Desigur — așa cum spui. Ca toată lumea.

— Nu, iubita mea, nu ca toată lumea. Mult mai profund și mai inteligent.

— Aha, asta e ! rîse Milly. Așa te vreau, Susie. Așa că, sus inima, draga mea ! Să vezi ce bine o să ne simțim în societatea lui ! Nu-ți face griji.

— Nu-mi fac griji, și pe fața sărmanei Susie se imprimă sublimul minciunii ei.

Adînc mișcată, prietena ei s-a apropiat de ea și a fost primită cu o îmbrățișare exprimînd lucruri ce depășeau vorbele. Se strîngeau în brațe una pe cealaltă, de parcă ar fi încercat să se consoleze pentru mîhnirea lor fără nume, mîhnirea doamnei Stringham de a cunoaște chinul neputincios, mîhnirea lui Milly că trebuia în asemenea momente să se gîndească la ea. Curajul lui Milly era nemărginit, iar dificultatea prietenei ei consta în imposibilitatea de a-l dezminți fără a-l pune la încercare mai mult decît permiteau duioșia și neclaritatea situației. De fapt singurul lucru care s-a adeverit a fost că puteau să se agațe astfel una de alta — exceptînd poate, după cum am arătat, că jurămîntul de a ocroti și sprijini venea doar din partea tinerei fete.

— Nu te întreb, zise ea imediat, ce ţi-a spus confidenţial, nici ce ţi-a spus să-mi spui, nici cum a interpretat faptul că l-am lăsat doar cu dumneata, nici ce aţi discutat despre mine în vreo privinţă. Nu pentru ca să te pot iscodi am avut grijă să vă întîlniţi nestînjeniţi — fiindcă există lucruri pe care nu vreau să le ştiu. Am să-l tot văd şi o să ştiu mai mult decît e nevoie. Tot ceea ce vreau cu adevărat este să fii alături de mine pînă la capăt conform dorinţei lui, oricare ar fi ea ; pe care este suficient — în scopul acesta — s-o cunoşti, el urmînd astfel să-ţi arate calea. O să-ţi creez o situaţie plăcută — asta intenţionez ; o să te fac să continui în rolul acesta în aşa fel, încît jumătate din vreme n-ai să ştii că o faci. Nu trebuie decît să te laşi în grija mea. Asta e tot. Va să zică, ne-am înţeles. Ne susţinem una pe alta şi poţi să fii sigură că n-am să mă prăbuşesc. Şi deoarece nu mai trebuie să te temi nici măcar de o adiere, cum ai putea să te simţi mai liniştită decît aşa ?

— El mi-a spus că pot să te ajut — bineînţeles că mi-a spus asta, susţinu Susie cu însufleţire. De ce să n-o fi spus şi pentru ce altceva am venit cu dumneata ? Dar nu mi-a spus nimic rău — nimic, nimic, nimic, protestă din inimă sărmana doamnă. Doar că trebuie să faci ce doreşti şi cum îţi spune el — ceea ce înseamnă să faci pur şi simplu ce-ţi place.

— Trebuie să rămîn în apropierea lui. Din cînd în cînd va trebui să merg la el. Dar asta înseamnă să fac ce vreau eu. Norocul este, zîmbi Milly, că-mi place să-i fac cîte-o vizită.

Doamna Stringham era de acord ; se cramponă de acea interpretare a situaţiei lor care părea să ofere cele mai multe şanse de reuşită.

— Un lucru o să fie minunat şi sînt sigură că este exact faptul la care se aşteaptă el din partea mea : să te ajut să faci ce-ţi place.

— Şi puţin, nu-i aşa, rîse Milly, să mă scuteşti şi de consecinţe ? Bineînţeels, adăugă ea, că pe primul plan vor fi lucrurile care-mi fac plăcere.

— A, cred că vei găsi cîteva, zise doamna Stringham mai cu inimă. Cred că există într-adevăr unele — ca de

pildă acesta. Vreau să spun, explică ea, prietenia care s-a creat între mine şi el.

— Fiindcă am vrut, reflectă Milly, ca dumneata să fii liniştită în privinţa lui, iar el să fie la fel în privinţa dumitale ? Da — şi mă bucur de asta.

— Despre care din ei vorbeşti ? întrebă Susan Stringham, părînd că se pierde într-o uşoară confuzie.

Milly se miră o clipă — apoi pricepu.

— Nu de domnul Densher. După care păru amuzată : Deşi, dacă poţi să fii liniştită şi în privinţa domnului Densher, cu atît mai bine.

— A, te-ai gîndit la Sir Luke Strett ? Fireşte că e un om ales. Ştii, continuă Susie, de cine îmi aminteşte ? De celebritatea noastră — de doctorul Buttrick din Boston.

Milly recunoscu meritele doctorului Buttrick din Boston, dar îl alungă din gînd după o pauză cuvenită :

— Ce crezi acum, după ce l-ai văzut, de domnul Densher ?

Doar după o oarecare chibzuinţă, cu ochii aţintiţi asupra prietenei sale, dădu Susie răspunsul :

— Cred că e un bărbat frumos.

Milly îi surîse, deşi avea puţin aerul unei profesoare faţă de eleva ei.

— Ei bine, cred că de data asta ajunge. Am făcut într-adevăr, continuă ea, ce am vrut.

— Atunci, asta-i tot ce vrem şi noi. Vezi că sînt o sumedenie de lucruri.

Milly scutură din cap cînd o auzi spunînd „sumedenie".

— Cel mai bine e să nu ştii — asta le include pe toate. Eu nu ştiu — nu ştiu. Nu ştiu nimic — decît că eşti alături de mine. Reţine asta, te rog. N-am să uit nimic, la rîndul meu, din ceea ce te priveşte. Aşa că e foarte bine.

Vorbele acestea îşi atinseră scopul şi o mai însufleţiră pe Susie care, fără să-şi dea seama, o luă pe coarda încurajatoare :

— Cu siguranţă că e foarte bine. Ar trebui să înţelegi că el nu vede nici un motiv.

— Pentru care să nu mă bucur de o viaţă lungă şi frumoasă ? Milly abordă făţiş problema, parcă din dorinţa

de a pricepe cum stau lucrurile și pentru a reflecta o clipă. Dar hotărî într-alt fel : Oh, firește, asta o știu și eu — vorbise de parcă afirmația doamnei Stringham era fără însemnătate.

Doamna Stringham încercă s-o dezvolte :

— Vreau să zic că nu mi-a spus nici un lucru pe care să ți-l fi ascuns.

— Zău ? În locul lui aș fi spus. (Poate că era dezamăgită, dar se arătă voioasă ca de obicei.) El îmi spune să *trăiesc*... — și, în chip ciudat, ea lăsă cuvîntul în suspensie.

Susie rămase nedumerită.

— Ce altceva dorești ?

— Draga mea, zise fata numaidecît, nu „doresc", după cum te-am asigurat, nimic. Totuși, adăugă ea, trăiesc. A, da, trăiesc într-adevăr.

Vorbele acestea le-au adus din nou față în față, și doamna Stringham spuse cu tărie :

— Și eu trăiesc, ai să vezi ! — și din spusele acestea se vedea că își recăpătase cumpătul.

Totuși înțelepciunea — înțelegînd prin aceasta atît cît își dăduse ea seama — i-a dictat să nu spună mai mult. Ea ajunsese cu ajutorul lui Milly să stăpînească într-o oarecare măsură situația ; în cele zece minute de discuție devenise de fapt conștientă că se gîndea la o idee nouă. Era de fapt o idee veche cu o valoare nouă : începuse în orice caz în timpul ultimei ore să sclipească, deși la început slab, lămurind un aspect particular. Se întîmplase astfel, deoarece dimineață întunericul se lăsase atît de brusc — o umbră a nopții, destul de întunecată pentru a da la iveală strălucirea unei stele. Tenebrele puteau să mai persiste, dar cerul se limpezise într-o oarecare măsură ; iar steaua lui Susan Shepherd, de acum înainte, va continua să licărească pentru ea. Era acum, după discuția cu Milly, singura scînteie ce mai rămăsese pe cer. Ea recunoscu, în vreme ce o privea, că de fapt fusese așezată acolo de vizita lui Sir Luke Strett și că impresiile ce au urmat imediat n-au făcut decît s-o țintuiască în acel loc. Reapariția lui Milly, cu domnul Densher în urma ei — sau, foarte ciudat, poate în urma domnișoarei Croy, domnișoara Croy urmînd-o pe Milly — contribuise la acest

efect, deşi Susie îşi dădu seama de aceasta doar după ce tenebrele mai dense se risipiră. Tenebrele domniră în ceasul vizitei prietenilor, împrăştiindu-se uşor în timp ce într-una din odăi avansurile remarcabile pe care i le făcea Kate Croy dădeau o anume intensitate faptului că Milly şi tînărul domn erau împreună în cealaltă. N-a dobîndit pe dată întreaga intensitate, deoarece sărmana doamnă era încă împresurată de umbre, de umbrele pe care le lăsase în urmă-i celebrul şi mărinimosul doctor.

Adînca semnificaţie pe care împrejurarea în cauză putea într-adevăr s-o aibă pentru o minte informată ni s-ar fi dezvăluit suficient, fără îndoială, — împreună cu alte lucruri ce ne interesează — în două sau trei din acele conversaţii confidenţiale cu doamna Lowder pe care ea şi le permitea acum. Nu fusese încă niciodată atît de bucuroasă că se încredea în vechea ei prietenă ; fiindcă dacă n-ar fi existat în situaţia aceasta o persoană în care să aibă încredere, s-ar fi poticnit cu siguranţă în drum. Discreţia nu mai consta în tăcere ; tăcerea era dură şi densă ; în vreme ce înţelepciunea trebuia să pîlpîie, oricît de şovăitoare, pînă ajungea să se concentreze într-un punct luminos.

Ea porni spre Lancaster Gate în dimineaţa de după convorbirea amintită ; şi acolo, în sanctuarul lui Maud Manningham, îşi descărcă sufletul vorbind despre sine. De mult se obişnuise să-şi descarce periodic sufletul — intervalele depinzînd, bineînţeles, mult de ocaziile de a-şi verifica meritul, ocazii care i se iveau în cale prin legi în afara voinţei ei. Pe scurt, nu se dădea în lături să-şi judece cu severitatea cuvenită comportamentul, făcînd-o întotdeauna cu toată tăria. Acum însă nimic, după cum avea ea impresia, nu-i mai rămăsese de relatat ; era prea cufundată în abisuri şi fatalităţi. Pentru a vorbi despre sine, avea nevoie de o altă persoană, şi primul lucru pe care i-l spuse prietenei ei a fost să aibă bunătatea s-o lase să plîngă. Nu putea să plîngă în preajma lui Milly, la hotel, de unde plecase tocmai în acest scop ; dar plînsul o podidi din fericire de îndată ce avu ocazia. La început plînse şi iar plînse — se limită la atît ; era deocamdată cea mai sinceră exprimare a motivului pentru care venise. Doamna

Lowder, dealtfel în mod inteligent, consideră faptul ca atare, deşi mai scria cîte un rînd, două, după cum îi şi spuse, în vreme ce Susie şedea lîngă masa ei. Rezistă lacrimilor, iar răbdarea ei satisfăcu rugămintea deosebit de vie a musafirei :

— N-am să mai fiu niciodată în stare, ştii, să plîng — cel puţin niciodată alături de ea ; astfel că trebuie să-mi dau drumul cînd pot. Chiar dacă ea plînge, eu nu trebuie să mă trădez ; fiindcă ce altceva ar fi decît o mărturisire a disperării ? Nu de aceea sînt cu ea — sînt cu ea pentru ca să mă port sublim. Şi apoi nici Milly nu plînge.

— Sper din suflet, zise doamna Lowder, să nu aibă ocazia.

— Nu va plînge, chiar dacă va avea ocazia. N-are să verse o lacrimă. Există ceva care o opreşte.

— A ! exclamă doamna Lowder.

— Da, mîndria, explică doamna Stringham, în ciuda îndoielii prietenei ei, şi cu aceasta comunicarea ei căpătă o formă substanţială.

Nu mîndria fusese aceea, îi dădu să înţeleagă Maud Manningham, care o oprise pe ea să plîngă cînd alte lucruri o îndemnau s-o facă ; căci în asemenea clipe, aceleaşi lucruri determinau afaceri, aranjamente, corespondenţă, făceau să sune soneriile, să circule servitorii, să se ia hotărîri.

— Aş putea să plîng şi acum, zise ea, dacă n-aş scrie scrisori, vorbe cu totul lipsite de asprime faţă de neliniştita ei prietenă, pentru care îşi întrerupse doar atît cît era strict necesar îndeletnicirea ei.

N-o întrerupse mai mult decît ar fi întrerupt pe acordorul de piane. Acest fapt îi dădu răgaz sărmanei Susie ; cînd doamna Lowder, pentru a salva aparenţele şi a prinde poşta, întîlni la uşă valetul chemat prin apăsarea unui buton ca să ia epistolele adresate şi timbrate, datele situaţiei îi erau oarecum la îndemînă. Dar nu avu nevoie decît de două sau trei, dată fiind importanţa lor, pentru ca să pună temelia evenimentului celui mare — convorbirea doamnei Stringham din ziua precedentă cu Sir Luke, care ţinuse s-o vadă în legătură cu Milly.

— A fost chiar dorința lui ?

— Cred că a fost bucuros. Cu siguranță că a fost. A stat un sfert de oră. Mi-am dat seama că pentru el a fost mult. Îl preocupă, zise doamna Stringham.

— Cazul ei, vrei să zici ?

— Spune că nu este un caz.

— Atunci, ce este ?

— Cel puțin nu este vorba, explică doamna Stringham, de ceea ce credea ea — sau, în orice caz, a crezut că s-ar putea să fie — cînd, fără știrea mea, s-a dus să-l consulte. S-a dus fiindcă era ceva de care se temea și el a examinat-o conștiincios — s-a convins. Ea greșește — n-are ceea ce credea.

— Și ce credea ? se interesă doamna Lowder.

— El nu mi-a spus.

— Și nu l-ai întrebat ?

— Nu l-am întrebat nimic, zise biata Susie. Am luat doar ce mi-a oferit el. Nu mi-a oferit mai mult decît era necesar — e un om minunat, continuă ea. Îl preocupă, cu adevărat, slavă Domnului !

— Probabil că l-ai preocupat tu, scumpa mea, observă Maud Manningham cu amabilitate.

Vizitatoarea îi răspunse cu candoare :

— Da, draga mea, cred că îl preocup, într-adevăr. Adică, își dă seama că pot să-i fiu de folos.

Doamna Lowder pricepu corect.

— De folos în ceea ce o privește pe ea.

— Da. Pot să-l ajut în absolut orice vrea sau trebuie să facă. Poate să se folosească de mine pînă la capăt și asta, în orice caz, îi convine. Spune că cel mai însemnat lucru pentru ea era să fie fericită.

— Cu siguranță că e cel mai însemnat lucru pentru toată lumea. Dar atunci, întrebă mărinimos doamna Lowder, de ce să ne prăpădim cu plînsul ?

— Numai că, se tîngui biata Susie, totul e atît de ciudat și ne depășește complet. Vreau să spun, dacă nu poate să fie fericită.

— Trebuie să fie. (Doamna Lowder nu cunoștea imposibilul.) Va fi cu siguranță.

— În fine, dacă ne dai o mînă de ajutor. El crede că noi o putem ajuta.

Doamna Lowder se gîndi o clipă, în felul ei temeinic, la ceea ce credea Sir Luke Street. Se lăsă pe spate, rezemîndu-se de spetează, aidoma unei pitorești matroane cu cercei la o tarabă în piață, în vreme ce prietena din fața ei dădea glas problemelor, azvîrlea componentele cazului, una cîte una, în poala ei largă.

— Dar numai de aceea a venit la tine — ca să-ți spună că ea trebuie să fie fericită ?

— Că trebuie să i se făurească fericirea — tocmai aici e problema. Părea să fie de ajuns, după cum îmi spunea, continuă doamna Stringham ; după părerea lui, este o chestiune importantă și cu totul posibilă :

— A, dacă o face el posibilă !

— Vreau să spun că face din ea o problemă deosebită. Mi-a dat-o în seamă, adică mi-a arătat rolul ce-mi revine mie. Restul îi aparține lui.

— Și care e restul ? întrebă doamna Lowder.

— Nu știu. E treaba lui. Are de gînd să n-o scape din vedere nici o clipă.

— Atunci, de ce spui că nu este un „caz“ ? Trebuie să fie un caz special.

Totul în atitudinea doamnei Stringham mărturisea că așa era.

— Important e că nu este cazul pe care l-a presupus ea.

— E altul ?

— Altul.

— Examinînd-o pentru ceea ce presupunea ea, a descoperit altceva ?

— Da.

— Și ce a descoperit ?

— Ah, exclamă doamna Stringham, dee Domnul să nu știu !

— Nu ți-a spus ?

Dar biata Susie își revenise.

— Vreau să spun că dacă există ceva, o să aflu la timp. Acum stă și reflectează — dar mă pot bizui pe el — fiindcă îmi dau seama că el se bizuie pe mine. Stă și reflectează, repetă ea.

— Cu alte cuvinte, nu e sigur ?

— Ei bine, o ţine sub observaţie. Cred că asta intenţionează. Ea va pleca, dar urmează să se întoarcă la el peste trei luni.

— Între timp, zise Maud Lowder, el n-ar trebui, cred, să ne sperie.

Asta o întărîtă puţin pe Susie, care se şi simţea că este în slujba cauzei marelui doctor ; şi dădu la iveală licărirea unui repros :

— Ne sperie oare dacă ne angajăm să contribuim la fericirea ei ?

Doamna Lowder era destul de încăpăţînată.

— Da ; pe mine mă sperie. Sînt întotdeauna speriată — aş putea spune — pînă cînd înţeleg. Despre ce fericire vorbeşte el ?

— A, doar ştii ! zise doamna Stringham fără înconjur.

O spuse astfel încît prietena ei trebui să priceapă ; ceea ce de fapt şi arătă după o clipă Ajutată poate şi de o umbră de umor ciudat în această situaţie, ea răspunse înţelegătoare :

— Ei, să zicem că aş şti. Problema este... dar, prea absorbită acum de chestiunea la care se gîndea, se opri brusc.

— Vrei să spui, dacă are s-o vindece ?

— Exact. Este într-adevăr un leac — şi cel mai bun ?

— Cred că am putea să ştim, declară cu delicateţe doamna Stringham.

— Dar nu ştim de ce anume suferă.

— N-ai fost, scumpa mea, niciodată îndrăgostită ? întrebă Susan Shepherd.

— Ba da, draga mea ; dar nu după sfatul medicului.

Vrînd-nevrînd, Maud Manningham vorbise pe un ton de veselie care din fericire o însufleţi pe vizitatoarea ei.

— A, fireşte că nu-i cerem lui îngăduinţa. Dar e important de ştiut dacă el consideră că asta ne face bine.

— Draga mea, exclamă doamna Lowder, mi se pare că ştim şi fără el. Aşa încît, dacă asta e tot ce are să ne spună — !

— Oh, interveni doamna Stringham, nu e totul. Am impresia că Sir Luke ne va spune mai mult ; n-o să-mi înșire verzi și uscate. Urmează să-l întîlnesc din nou ; aproape că mi-a spus că dorește acest lucru. Așa că întîlnirea nu va fi inutilă.

— Și la ce anume va fi utilă ? Vrei să spui că vrea să recomande pe cineva ? Nu i-ai spus nimic ?

Doamna Stringham o lămuri :

— I-am arătat că îl înțeleg. E tot ce am putut face. Nu mi-am permis să fiu mai explicită ; dar am simțit, cu toate că vizita lui m-a tulburat atîta, o liniște în urma celor aflate de la tine alaltă-seară.

— Te referi la ceea ce ți-am spus în trăsură după ce am lăsat-o în compania lui Kate ?

— Ai observat totul, după cît se pare, în trei minute. Și acum că el este aici, acum după ce l-am întîlnit și mi-am făcut o impresie despre el, îmi dau seama, zise doamna Stringham, că ai fost de-a dreptul magnifică.

— Bineînțeles că am fost magnifică. Cînd oare, întrebă Maud Manningham, am fost altfel ? Să știi însă că Milly nu va fi, dacă se mărită cu Merton Densher.

— A. e întotdeauna magnific cînd te măriți cu omul pe care-l iubești. Dar departe ne mai duce gîndul ! zîmbi doamna Stringham cu mîhnire.

— Lucrurile vor merge într-adevăr departe, dacă înțeleg bine. Ce altceva decît intuiția mi-a spus-o, cînd ne-am întors alaltă-seară, ca s-o iau pe Kate ? Am simțit cu ce-am simțit — ceva îmi spunea că omul s-a întors.

— Tocmai de aceea, cum ți-am spus, ești magnifică. Dar așteaptă, zise doamna Stringham, să-l vezi.

— Am să-l văd în curînd, vorbi doamna Lowder cu hotărîre. Care este însă impresia ta ?

Impresia doamnei Stringham părea pierdută în îndoieli.

— Cum ar putea să țină la ea vreodată ?

Prietena ei, cu felul temeinic cu care judeca lucrurile, spuse :

— Fiind pus în situația de a ține la ea.

— Pentru Dumnezeu, se tîngui doamna Stringham, pune-l tu în situația asta. Îl ai doar în mînă, după cum am eu impresia.

Doamna Lowder o privi în ochi.
— Asta e impresia ta despre el ?
— E impresia mea despre tine, dragă. Îi dirijezi pe toţi.
Doamna Lowder rămase cu privirea aţintită, iar Susan Shepherd în mod surprinzător nu se simţi mai puţin sinceră văzînd că îi făcea pe plac. Dar exista un obstacol considerabil.
— Pe Kate n-o dirijez.
Sugera ceva ce musafira nu aflase încă de la ea — ceva ce o făcu pe doamna Stringham să răsufle greu.
— Kate ţine cumva la el ?
Faptul acesta, după cum ştim, doamna din Lancaster Gate îl ascunsese pînă acum, şi întrebarea rapidă a prietenei aduse o schimbare pe faţa ei. Clipi, apoi examină problema cu atenţie ; după care, fie că se trădase fără voie, fie că luase doar o hotărîre din cauza mirării doamnei Stringham, acceptă rezultatele. Susan Shepherd desluşi nu numai faptul că se folosea de ele, dar deodată îşi dădu seama că slujeau mai mult decît şi-ar fi închipuit scopului ei. O anumită frămîntare a ei denota de fapt această schimbare : tăinuia cu putere un adevăr important şi nu i-ar fi plăcut să audă că nu-l tăinuise cu dibăcie. Se simţi cam neroadă că nu se gîndise la asta. Se gîndi însă, mai ales acum cînd avusese această nouă şi neaşteptată revelaţie, la minunea disimulării lui Kate. Avu timp să reflecteze în vreme ce aştepta un răspuns la exclamaţia ei.
— Kate îşi închipuie doar că ţine. Dar greşeşte. Şi nimeni nu ştie. Aceste declaraţii limpezi şi responsabile au fost replica doamnei Lowder ; dar nu constituiau întreaga replică : Tu nu ştii nimic — asta trebuie să fie linia ta. Sau, mai degrabă, linia ta trebuie să fie aceea de a nega cu desăvîrşire.
— Să neg că ţine la el ?
— Să negi şi că şi-ar închipui că ţine la el. În mod cert şi absolut. Să negi şi că ai auzit ceva despre asta.
Susie se gîndi la noua ei îndatorire.
— În faţa lui Milly, vrei să spui — dacă întreabă ?
— În faţa lui Milly, fireşte. Nimeni altul n-are să întrebe.

— Ei bine, zise doamna Stringham după o clipă, Milly nu va întreba.

— Ești sigură ? se miră doamna Lowder.

— Da, cu cît mă gîndesc mai mult. Din fericire pentru mine. Nu mă pricep să mint.

— Eu mă pricep, slavă Domnului ! pufni doamna Lowder aproape disprețuitoare. Cînd, așa cum se întîmplă uneori, nu e altceva mai bun de făcut. Trebuie să procedezi întotdeauna cum este cel mai bine. Dar poate că și fără minciuni, continuă ea, putem s-o scoatem la capăt.

I se trezi interesul ; prietena ei o văzu, în decurs de cîteva minute, mai angajată și mai înflăcărată — simți imediat schimbarea. Doamna Stringham, e-adevărat, deslușea vag faptul acesta ; își dădu seama la început doar că Maud găsise un motiv ca s-o ajute. Motivul era, ciudat lucru, că putea și ea s-o ajute pe Maud, iar pentru asta dorea să se declare gata chiar și să mintă. Faptul care reieși poate cel mai clar a fost că doamna Lowder era puțin dezamăgită, din cauza îndoielii lui Susie asupra trăiniciei sociale a acestei mașinații ; și acesta, la rîndu-i, va deveni un punct de vedere mai solid. Adevărul despre amăgirea lui Kate, așa cum îl prezentă mătușa ei, despre amăgirea asupra sentimentelor ei care puteau să fie spulberate — părea să constituie baza pe care era posibilă o conlucrare mai intimă între ele. Doamna Stringham se văzu mobilizată pentru spulberarea amăgirii lui Kate — prin meșteșuguri însă pe care deocamdată nu le putea concepe. Sau poate era vorba numai de spulberarea iluziilor domnului Densher ? — succesul acesta putînd, într-adevăr, să atragă după sine alte succese. În fața acestei misiuni din nefericire se sperie. Simțea că în sinea ei credea ceea ce credea Milly, și o să-i vină acum extrem de greu să acționeze pentru Milly. Toate acestea i se înfățișau în mod confuz — parcă ar fi fost un nor de întrebări din care ființa impunătoare a lui Maud Manningham, așezată în fața ei, se înălța ca o amenințare din ce în ce mai bine conturată, căpătînd de fapt în rolul ei de sfătuitoare ceva din înfățișarea unui oracol. De la oracol provenea chemarea — sau în orice caz sensul, un sens în deplină concordanță cu îndemnul pe care tocmai îl

văzuse acționînd. „Da", era sensul, „am să te ajut în privința lui Milly, fiindcă dacă izbutesc, aceasta mă va ajuta în cazul lui Kate" — o părere pe care doamna Stringham era în stare s-o priceapă destul de bine. Se pomeni deodată, foarte ciudat, dispusă să acționeze spre răul lui Kate, sau cel puțin spre binele lui Kate, după cum aprecia doamna Lowder cu o nobilă anxietate. Pe scurt, se pomeni că nu-i pasă ce se întîmplă cu Kate — convinsă fiind, de fapt, că steaua lui Kate strălucea cu putere. Kate nu era în primejdie, Kate nu era patetică; Kate Croy, orice s-ar fi întîmplat, se descurca și singură. Își dădea acum seama că mintea prietenei ei zbura cu o iuțeală mai mare ca a propriei ei minți. Doamna Lowder ticluise un plan general de acțiune, pe care îl dădu la iveală cu destulă însuflețire cînd zise :

— Trebuie să mai rămîneți cîteva zile și trebuie numaidecit să-l intîlniți amîndouă la cină.

Și mai pretinse că avea meritul, prin instinctul milei, al înțelepciunii prevăzătoare, de a fi contribuit mult cu două seri în urmă la pregătirea terenului.

— Biata copilă, cînd eram acolo cu ea, cînd tu te-ai dus să-ți iei șalul, s-a trădat.

— Îmi amintesc că m-ai făcut după aceea să înțeleg asta. Deși n-a fost nimic mai mult, observă Susie pe drept cuvînt, decît ceea ce am simțit și eu.

Dar doamna Lowder o înfruntă în așa fel, încît se întrebă dacă spusese ceva nepotrivit.

— Presupun că ar trebui să fiu și eu edificată asupra lucrurilor la care poți renunța cu atîta noblețe.

— Să renunț ? repetă doamna Stringham. Dar nu renunț la nimic — nu mă las.

Prietena ei se arătă nerăbdătoare, întorcîndu-se iarăși, oarecum țeapănă, spre masivul pupitru ferecat în alamă și împingînd cu mîna niște obiecte așezate pe el.

— Atunci renunț și eu. Știi cît de puțin am visat pentru ea o persoană ca domnul Densher. Știi ce plănuisem pentru ea.

— A, ai fost grozavă, și zicînd asta Susie era absolut sinceră. Un duce, o ducesă, o prințesă, un palat : m-ai făcut și pe mine să cred. Dar ne ciocnim de faptul că ea

nu crede. Din fericire pentru ea, se pare că nu şi le doreşte. Atunci ce-i de făcut ? Te asigur că am avut şi eu multe visuri. Dar nu mai am decît unul singur.

Tonul doamnei Stringham, cînd rosti aceste ultime cuvinte, exprima atît de bine gîndul ei, încît doamna Lowder arătă că pricepea. Mai stătură cîteva momente, cercetînd problema.

— Să aibă în viaţă ceea ce-şi doreşte ?

— Dacă asta are s-o ajute cu ceva.

Doamna Lowder păru să se gîndească cum putea s-o ajute ; dar cînd vorbi, spuse deocamdată altceva :

— Ştii, mă enervează puţin — bineînţeles că sînt o netrebnică. Şi mi-au trecut prin minte tot felul de lucruri. Dar nu înseamnă că nu trebuie să avem bun-simţ.

— Adică s-o luăm, încheie doamna Stringham, aşa cum este.

— Şi pe domnul Densher trebuie să-l luăm aşa cum este. După care doamna Lowder rîse sumbru : Păcat că nu e mai potrivit !

— Ei da, dacă ar fi mai potrivit, replică prietena ei, ţi-ar fi plăcut pentru nepoata ta ; şi în cazul acesta, Milly ţi-ar face greutăţi.

— Îmi face şi aşa — nu că ar avea vreo importanţă acum. Dar am văzut-o pe Kate şi pe ea, atunci cînd ai venit la mine, stînd una lîngă alta. Am văzut-o pe Kate — ţi-o spun deschis — ajutînd-o pe Milly ; şi cînd zic asta, continuă doamna Lowder, o să deduci probabil singură că era în parte motivul pentru care m-am bucurat că ai venit. Aşa că vezi la ce renunţ. Să ştii că renunţ. Dar cînd adopt atitudinea aceasta, declară ea în continuare, o adopt cu mărinimie. Aşa că îmi iau adio de la tot. Adio de la domnul Densher. Oh, Doamne ! îngăimă ea.

După un minut, Susie spuse :

— Chiar şi ca doamna Densher, copila mea va fi cineva.

— Da, nu va fi o oarecare. De fapt, zise doamna Lowder, vorbim în vînt.

— Lăsăm totul la o parte, aprobă prietena ei cu tristeţe.

— Este totuși interesant, trecu doamna Lowder la o altă idee, că nici el nu e un oarecare. Revenea la întrebarea pe care o mai pusese și la care prietena ei nu răspunsese : De fapt, ce crezi despre el ?

Auzind întrebarea, din motive ce nu-i erau nici ei tocmai clare, Susan Shepherd rămase prudentă. Așa încît preferă o apreciere generală :

— E simpatic.

Și rămase uitîndu-se la doamna Lowder cu acea stăruință excesivă la care recurg oamenii cînd nu sînt tocmai sinceri — împrejurare ce avu efect.

— Da, e simpatic.

Urmarea acestor cuvinte a fost însă pregnantă ; aproape determinînd-o pe doamna Stringham să se amuze iarăși.

— Credeam că nu-ți place !

— Nu-mi place pentru Kate.

— Dar nici pentru Milly nu-ți place.

Doamna Stringham se ridicase în timp ce vorbea, iar prietena ei se ridică și ea.

— Îmi place, draga mea, pentru mine.

— Nici nu se putea mai bine.

— Ei da, într-un fel. Nu e destul de bun pentru nepoată-mea și nu e destul de bun pentru tine. Sînt mătușă, sînt nenorocită și sînt o neroadă.

— A, eu nu sînt — nu sînt defel, declară Susie.

Dar prietena ei continuă :

— Omul trăiește pentru alții. Și tu faci asta. Dacă aș trăi pentru mine, n-aș avea nimic împotriva lui.

Însă doamna Stringham era mai dîrză.

— Eu îl găsesc simpatic, indiferent pentru ce aș trăi.

Aceasta o descumpăni pe doamna Lowder. Șovăi doar o clipă, iar apoi se trădă cu un rîset :

— Bineînțeles că e foarte bun, în felul lui.

— Asta-i tot ce susțin și eu, zise Susie cu mai multă rezervă.

Și problema care se punea — ce anume era domnul Densher „în felul lui" — a încheiat practic, cu oarecare lipsă de logică, această primă discuție a lor.

XIII

Important era că acum erau cel puţin informate în privinţa celebrului medic care, după cum bănuiau, observa, aştepta, studia sau, în orice caz, îşi propunea un asemenea procedeu înainte de a lua o hotărîre. Doamna Stringham înţelese că el reflecta asupra chestiunii într-un spirit pe care, cu acelaşi prilej, în Lancaster Gate, ajunsese să-l intuiască în linii mari înainte de a se retrage. Pricepea felul lui de a judeca. Dacă ceea ce discutaseră putea într-adevăr să fie realizat — dacă lui Milly, adică, puteau să-i fie alungate gîndurile — faptul nu va face nici un rău şi era de presupus că va face mult bine. Dacă nu va fi astfel — dacă printr-o colaborare grijulie dar plină de tact nu puteau să facă nimic care să contribuie la realizarea intenţiilor — nu vor fi într-o situaţie mai precară decît înainte. În acest ultim caz, tînăra fată ar avea deplină libertate pentru vară, pentru toamnă ; Milly şi-ar da toată silinţa să facă întocmai cum i se prescria şi, întorcîndu-se în cele din urmă la eminentul om, îl va găsi — arătîndu-i totodată ceea ce dobîndise — şi mai dispus să se ocupe de ea. Mai era limpede pentru Susan Shepherd — acesta fiind şi motivul unei noi discuţii cu vechea ei prietenă — că Milly şi-a adus contribuţia la formarea unui punct de vedere constructiv asupra cazului în general, întrucît declarase sincer şi prompt că intenţiona să meargă să-şi ia rămas bun de la Sir Luke Strett şi să-i mulţumească. A specificat chiar că urma să-i mulţumească fiindcă fusese atît de îngăduitor în privinţa comportamentului ei.

— Vezi, nu ştiam că n-are să mă ia din scurt mai tîrziu pentru ceea ce mi-am permis.

Atît îi spusese Milly, iar ea a fost cam nechibzuită, zicînd :

— A, n-are să te ia din scurt niciodată.

Îşi dădu seama de nechibzuinţa ei în momentul următor, cînd auzi întrebarea tinerei sale prietene :

— De ce nu, la fel ca pe oricine altul care i-a jucat o festă ?

— Fiindcă el nu consideră că e o festă. A putut înţelege fapta ta. E în ordine, după cum vezi.

— Da — văd într-adevăr. E mai îngăduitor cu mine decît cu oricine, fiindcă în felul acesta poate să mă amăgească mai ușor. Simulează doar, și dealtfel n-are rost să mă mai dojenească.

Mîhnită că a provocat din nou această răbufnire ce nu prevestea nimic bun, biata Susie se cramponă de singurul ei avantaj :

— Acuzi într-adevăr un om ca Sir Luke Strett că glumește cu tine ?

Nu putea să se înșele asupra privirii pe care i-o aruncă prietena ei, și care trăda o percepere ciudată, oarecum amuzată, a felului ei de a înțelege lucrurile.

— Ei bine, în măsura în care înseamnă că glumește cînd îi este atît de milă de mine.

— Nu-i este milă de tine, ripostă Susie cu ardoare. Doar că, la fel ca oricine, te place.

— N-are de ce să mă placă. Nu e la fel ca oricare altul.

— De ce nu, dacă vrea să lucreze spre binele tău ?

Milly îi aruncă iarăși o privire, dar de data asta însoțită de un surîs minunat.

— Ei, vezi, asta e !

Doamna Stringham se îmbujoră, fiindcă asta era într-adevăr. Dar Milly părea să nu observe.

— Să lucreze pentru mine, cu toate acestea — să lucreze pentru mine ! Este, bineînțeles, chiar ceea ce vreau. Și, ca de obicei, o îmbrățișă pe prietena ei. N-am de gînd să mă port urît tocmai cu el.

— Sper și eu că nu ! și doamna Stringham răspunse sărutului cu un surîs. Nu mă îndoiesc însă că ar trece-o cu vederea ! Tu ești aceea, draga mea, care te deosebești de oricine altcineva.

După care, Milly avu ultimul cuvînt :

— Nu înseamnă că oamenii trebuie să-mi ia totul.

Iar doamna Stringham observă resemnată că din discuție fusese exclusă orice referire la vizita făcută medicului. Era, de fapt, începutul unei curioase independențe în raporturile dintre ele — o independență atît în acțiuni cît și în obiceiuri — în problema viitorului lui Milly. Fiecare mergea pe drumul ei, cu aprobarea deplină a tinerei fete : căci tocmai pentru acest lucru pledase atît de

minunat după prima întîlnire a doamnei Stringham cu Sir Luke. Era de acord cu ideea ca Susie să aibă alte întîlniri — confidenţiale, importante, personale ; era de acord cu felurite idei, dar cel mai mult cu aceea că trebuia să-şi ducă viaţa mai departe de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Din moment ce va fi ajutată, era cea mai bună cale ; şi cu toate că însoţitoarea ei nu află nimic de la ea, aceasta era în orice caz atitudinea pe care o luă faţă de sfătuitorul ei medical. Îşi motivă vizita în chipul cel mai simplu ; venise să-i spună doar cît de mult o emoţionase bunătatea lui. N-a fost nevoie de o explicaţie lungă, deoarece, după cum spusese doamna Stringham, el a înţeles foarte bine şi i-a răspuns că o ajută cu plăcere.

— Am petrecut un sfert de oră deosebit de plăcut cu doamna aceea foarte vioaie. Aveţi prieteni buni.

— Aşa crede fiecare dintre ei — despre toţi ceilalţi. Dar şi eu cred la fel, continuă Milly, despre toţi. Sînteţi excepţional de buni unii cu alţii. În sensul acesta, îndrăznesc să spun că dumneavoastră sînteţi cel mai bun cu mine.

Cu acest prilej avu şi o impresie extrem de stranie, care constituia în acelaşi timp una dintre cele mai subtile temeri ale ei — presimţirea că dacă ar merge, cum s-ar zice, prea departe, relaţia lor ar putea să devină lipsită de naturaleţe, dacă nu şi de valoare. Dacă ar merge prea departe ar însemna să nu încerce măcar să rămînă simplă. El ar fi gata s-o urască dacă ea, luîndu-i-o înainte de fiecare dată, ar împiedica practicarea unei bunăvoinţe care, neîndoielnic, constituia într-un fel pentru el o metodă superioară. Susie n-are s-o urască, deoarece dorea să sufere pentru ea ; Susie nutrea nobila idee că în felul acesta putea cumva să-i facă un bine. Însă nu era de aşteptat ca cel mai mare dintre medicii Londrei să dorească s-o ajute în acest fel. N-ar avea timp, chiar dacă ar dori s-o facă ; din care cauză, Milly se simţi în sinea ei pusă în gardă. Faţă în faţă, acolo, cu îndrumătorul ei blînd şi puternic, a fost cuprinsă la un moment dat de un nou elan, ca atunci cînd a avut convorbirea decisivă cu Susie. Însemna acelaşi lucru ; şi pe el îl va ajuta dacă era cu putinţă aşa ceva ; dar dacă nu era cu putinţă.

va face ca lucrurile să meargă bine. N-ar mai fi fost nevoie de multe minute ca, dintr-o dată, să se inverseze aproape calitatea de medic cu cea de pacient. Ce altceva era el în fond decît un pacient, ce era ea decît un medic, din clipa în care accepta din suflet, odată pentru totdeauna, necesitatea, din clipa în care adopta, odată pentru totdeauna, tactica de a nu-i îngădui să se sperie de subtilitatea ei ? Va lăsa pe seama lui subtilitatea ; el se va bucura s-o folosească ; iar ea însăși, fără îndoială, se va bucura cu timpul de bucuria lui. Merse pînă într-acolo încît își închipui că izbînda acestor reflexii au îmbujorat-o o clipă în ochii lui, creînd impresia unei înfloriri, a unei relative aparențe de sănătate ; și se întîmplă într-adevăr după aceea că el insuflă viață presupunerii :

— Orice mic ajutor contează, fără îndoială ! răspunse el cu voioșie la nevinovatele ei cuvinte de duh. Dar indiferent de ajutor, să știți că arătați deosebit de bine.

— Așa cred și eu, răspunse ea, de parcă ar fi înțeles atitudinea lui.

Doar că se întrebă ce o fi ghicit el. Dacă ghicise totuși ceva, era remarcabil din partea lui. Cît despre lucrurile ce erau de ghicit, el n-ar fi putut — dacă își dădea seama că existau — să ajungă la ele decît prin agerime. Agerimea lui era deci imensă ; și dacă putea să dea naștere la subtilitatea pe care se gîndea s-o lase în seama lui, rolul doctorului nu va fi tocmai mic. Nici al ei nu va fi, la drept vorbind, și îi părea bine chiar de pe acum. Se întrebă dacă în acest caz nu o aștepta și pe ea ceva interesant. Nu fusese sigură, venind la el, că se simțea „mai bine“, iar el nu folosise, fusese grozav de atent probabil să nu folosească, acel termen compromițător ; cu toate acestea, ea ar fi fost gata să spună, dintr-o prietenoasă simpatie : „Da, trebuie să mă simt mai bine“, căci el avea simțămîntul, nesusținut de nimic, că ceva se întîmplase cu ea. Era o impresie nesusținută, fiindcă cine ar fi putut să-i spună lui ceva ? Susie, era sigură, nu-l văzuse și existau lucruri pe care era cu neputință să i le fi spus la prima întîlnire. Deoarece puterea lui de pătrundere era atît de mare, de ce n-ar accepta ea grațios, ca o dovadă că recunoaște această calitate, noua împrejurare, aceea

pentru care era limpede că voia s-o felicite, drept o cauză întemeiată ? Dacă cineva lupta pentru o cauză, putea să obţină un rezultat ; şi acesta era, în primul rînd, un mod de a cultiva respectiva cauză.

— Ceea ce mi-aţi spus deunăzi, continuă ea, mi-a dat mult de gîndit, şi asta am şi făcut — m-am gîndit — întocmai cum probabil aţi dorit. Cred că sînt o persoană care poate fi tratată uşor, surîse ea, din moment ce mi-aţi şi făcut atîta bine.

Singurul fapt ce se opunea reciprocităţii în relaţia cu medicul era că el părea dinainte să cunoască atît de bine toate posibilităţile ei, încît ea nu avea plăcerea să desăvîrşească cu adevărat această reciprocitate.

— A, dimpotrivă, e foarte dificil să fiţi tratată. Am nevoie în cazul dumneavoastră, vă asigur, de întreaga mea iscusinţă.

— Bine, vreau să spun că măcar nu e zadarnic. (În tot acest timp nu crezuse cîtuşi de puţin în răspunsul lui, convinsă fiind că dacă era într-adevăr dificil, ar fi fost ultimul lucru pe care i l-ar fi spus.) Fac, zise ea, ce-mi place.

— Atunci e aşa cum îmi place mie. Dar trebuie, deşi avem o vreme atît de bună, să plecaţi numaidecît. Şi pentru a întări această idee, cînd ea îi replică prompt că plecarea ei — în Tirol, iar apoi la Veneţia — era stabilită pentru data de paisprezece, îi zise plin de însufleţire : La Veneţia ? Perfect, fiindcă atunci o să ne întîlnim. Nădăjduiesc să ajung acolo prin octombrie, cînd cred că o să am trei săptămîni libere ; trei săptămîni în care, dacă reuşesc să fiu liber, nepoată-mea, o tînără care mă ţine din scurt nu glumă, are să mă ducă pe unde vrea ea. Îmi spunea ieri că are impresia că va alege Veneţia.

— Atunci e minunat. Aştept să veniţi şi dumneavoastră. Şi dacă există ceva ce aş putea să aranjez dinainte pentru dumneavoastră... !

— Vă mulţumesc. Nepoată-mea, după cîte văd, se ocupă de toate. Dar va fi straşnic dacă vă găsesc acolo.

— Cred că vă fac impresia, zise ea după o clipă, că sînt într-adevăr uşor de tratat.

Dar el clătină iarăşi din cap ; nu era de acord.

— Încă n-aţi ajuns acolo.
— Trebuie să fii atît de grav pentru asta ?
— Ei bine, nu cred că am ajuns vreodată acolo — la „uşurinţa“ tratamentului. Mă îndoiesc că e posibil. Dacă este totuşi, încă n-am găsit pe nimeni destul de grav. Uşurinţa, vedeţi, este pentru dumneavoastră.
— Înţeleg — înţeleg.
Urmă o pauză ciudată, plină de amabilitate, dar totuşi şi de puţină stinghereală ; după care Sir Luke întrebă :
— Şi doamna aceea isteaţă — vă însoţeşte ?
— Doamna Stringham ? A, desigur. Va rămîne cu mine, sper, pînă la sfîrşit.
Faţa lui nu trădă nimic.
— Pînă la care sfîrşit ?
— Ei bine — pînă la sfîrşitul sfîrşitului.
— A, atunci, rîse el, sînteţi norocoasă. Sfîrşitul sfîrşitului e foarte îndepărtat. Acesta, sper că ştiţi, zise Sir Luke, este doar începutul. Iar următoarea întrebare pe care o riscă ar fi putut să dezvăluie ceva din speranţa lui : Numai dumneavoastră şi ea ?
— Nu, încă alte două prietene ; două doamne pe care le-am întîlnit aici mai des decît pe oricine şi care sînt tocmai persoanele potrivite pentru noi.
El rămase pe gînduri.
— O să fiţi patru femei, atunci ?
— Ah, zise Milly, sîntem văduve şi orfane. Dar cred, adăugă pentru a spune ceea ce îşi dădea seama că îl va linişti, că în timpul călătoriei nu vom fi neatrăgătoare pentru domni. Cînd vorbiţi de „viaţă“, cred că vă referiţi mai cu seamă la domni.
— Cînd vorbesc de „viaţă“, răspunse el după o clipă în care, poate, îi aprecie vioiciunea spiritului, cînd vorbesc de viaţă, cred că mă refer mai mult decît la orice la partea ei frumoasă, la prospeţimea dată de tinerele de vîrsta dumneavoastră. Deci continuaţi să fiţi aşa cum sînteţi. Văd din ce în ce mai bine cum sînteţi. Nu puteţi fi, se încumetă el să spună cu afabilitate, mai mult decît atît.
Ea se arătă deosebit de senină.
— Una dintre însoţitoarele noastre va fi domnişoara Croy, care a venit cu mine aici prima oară. Prin ea viaţa

se manifestă cu toată splendoarea și o parte din această splendoare este tocmai devotamentul ei față de mine. Dar, mai presus de orice, e minunată în sine. Așa că dacă doriți, zise ea fără înconjur, s-o întîlniți pe ea...

— Am să fiu bucuros să întîlnesc pe oricine care vă este devotat, fiindcă, evident, va fi foarte plăcut să particip și eu. Prin urmare, dacă are să fie la Veneția, am s-o întîlnesc ?

— Vom aranja — n-am să uit. Mai are și un prieten care s-ar putea să fie acolo, se pomeni Milly că spune. E posibil să vină fiindcă o urmează mereu.

Sir Luke se miră.

— Adică se iubesc ?

— El o iubește, surîse Milly ; dar ea nu. Nu se sinchisește de el.

— Dar ce cusur are el ? se arătă curios Sir Luke.

— Nici unul, doar că nu-i place.

— Este prezentabil ? stărui Sir Luke.

— A, e foarte drăguț. E deosebit de drăguț, într-adevăr.

— Va fi și el la Veneția ?

— Ea îmi spune că se teme că va fi. Căci dacă el va veni acolo, are să fie tot timpul în preajma ei.

— Iar ea va fi tot timpul în preajma dumneavoastră.

— Fiindcă sîntem prietene foarte bune — da.

— Ei bine, atunci, zise Sir Luke, n-o să fiți patru femei singure.

— A, nu ; recunosc șansa domnilor. Dar nu va veni, continuă Milly în felul ei minunat, pentru mine.

— Nu, înțeleg. Dar nu puteți să-l ajutați ?

— Dumneavoastră nu puteți ? întrebă Milly în chip bizar, după o clipă. Iar apoi explică glumeț : Vă pun, vedeți, în legătură cu anturajul meu.

Poate că tot în glumă prietenul ei intră acum și el în joc :

— Dar dacă acest domn nu face parte din anturajul dumneavoastră ? Vreau să spun, dacă este în acela al — cum se numește ? — domnișoarei Croy ? În afară de cazul că și pe dumneavoastră vă interesează persoana lui.

— A, firește că mă interesează !

— Credeţi deci că ar fi vreo şansă pentru el ?
— Îmi place destul, zise Milly, pentru ca să sper.
— Atunci e foarte bine. Dar, mă rog, întrebă apoi Sir Luke, ce am eu de a face cu el ?
— Nimic, zise Milly, decît că dacă veţi fi acolo, s-ar putea tot aşa de bine să fie şi el. Şi, de asemenea, în sensul că nu vom fi în acest caz doar patru femei plicticoase.
El consideră că în momentul acesta ea îi punea puţin la încercare răbdarea.
— Dumneavoastră sînteţi cu adevărat cea mai puţin „plicticoasă" femeie pe care am întîlnit-o în viaţa mea. Înţelegeţi ? Nu există nici un motiv să nu aveţi o viaţă într-adevăr splendidă.
— Aşa-mi spune toată lumea, zise ea prompt.
— Convingerea — puternică de cînd v-am văzut prima oară — îmi este întărită după ce am întîlnit-o pe prietena dumneavoastră. Nu există nici o îndoială. Aveţi lumea întreagă în faţă.
— Ce v-a spus prietena mea ? întrebă Milly.
— Nimic ce nu v-ar fi făcut plăcere. Am discutat de dumneavoastră — şi cu toată sinceritatea. N-o tăgăduiesc. Dar îmi dovedeşte că nu vă cer imposibilul.
Ea era acum în picioare.
— Cred că ştiu ce îmi cereţi.
— Pentru dumneavoastră, continuă el, nimic nu e imposibil. Aşa că mergeţi înainte. O spuse apoi din nou — dorind atît de mult ca ea să-şi dea seama că astăzi o înţelegea : Sînteţi sănătoasă.
— Ei bine, zîmbi ea, păstraţi-mă aşa.
— Oh, veţi fi departe de mine.
— Păstraţi-mă, păstraţi-mă, continuă ea simplu, privindu-l cu ochii galeşi.
Şi îi dădu mîna ca pentru rămas bun, iar el timp de o clipă i-o reţinu. Ceva, în vreme ce părea să se gîndească ce se mai putea spune, îi veni în minte — deşi era un lucru din care nu se putea desprinde prea mult.
— Bineînţeles, dacă aş putea să fac ceva pentru prietenul dumneavoastră, vreau să spun domnul de care vorbiţi... şi îi dădu să înţeleagă, pe scurt, că era dispus să facă ceva.

— Oh, domnul Densher? şi o spuse de parcă uitase de el.

— Domnul Densher — aşa îl cheamă?

— Da — dar situaţia lui nu e atît de nenorocită.

Intr-o clipă se îndepărtase de problema aceasta.

— Fără îndoială — dacă dumneavoastră vă interesaţi de el. Ea se îndepărtase, dar parcă el îi citise în ochi — deşi se îndepărtaseră şi ei — un motiv ca s-o cheme înapoi: Totuşi, aş putea să fac ceva... ?

Ea se uită la el, gînditoare, zîmbind.

— Teamă îmi este că nu se poate face absolut nimic.

XXIV

Ca niciodată, în această dimineaţă se simţea într-adevăr acasă; bucuroasă şi recunoscătoare că întreaga căldură a verii meridionale mai sălăşluia încă în camerele înalte şi ornamentate — încăperi de palat cu pardoseală răcoroasă de piatră, în al căror luciu de o viaţă se oglindeau lucrurile şi unde soarele de pe apa vălurită a mării, strecurîndu-se prin ferestrele deschise, trecea jucăuş peste „subiectele" pictate pe tavanele splendide — medalioane purpurii şi cafenii, zugrăvite în vechi şi rezistente culori melancolice, toate parcă din aur vechi şi învăpăiat, dăltuite şi împanglicate, toate purtînd patina timpului şi toate înflorate şi dantelate şi aurite, aşezate în marea lor concavitate sculptată şi pictată (un cuib de heruvimi albi, prietenoase creaturi aeriene) şi admirate cu ajutorul celui de-al doilea şir de geamuri mai mici, deschideri ce dădeau direct în stradă, făcînd din acel loc — cu toate că ghidurile Baedeker şi fotografiile prietenilor lui Milly supărau ochiul — un apartament fastuos. Era în sfîrşit, deşi locuia în palat de trei săptămîni, o adevărată luare în stăpînire; poate fiindcă era pentru prima oară singură — cu adevărat singură — de cînd părăsise Londra şi pentru prima dată îşi dădea pe deplin şi fără stînjeneală seama de ceea ce marele Eugenio făcuse pentru ea. Marele Eugenio, recomandat de arhiduci şi de americani, intrase în serviciul ei tocmai la timp — venise din Paris după o sumedenie de

pourparler-uri cu doamna Stringham, și ea îi acordase mai mult decît oricînd mînă liberă, anume pentru ca s-o escorteze pe continent și s-o înconjoare cu grija lui, iar el îi dedicase, din clipa cînd s-au întîlnit, toate comorile experienței lui. Îl apreciase dinainte drept poliglot și universal, foarte scump și foarte iscusit, probabil un escroc versat pînă-n măduva oaselor ; căci ducea întotdeauna la inimă o mînă de italian frumos manichiurată, iar pe cealaltă și-o îndesa drept în buzunarul ei, care, după cum își dădeau amîndoi seama, i se potrivea ca o mănușă. Remarcabil era că aceste elemente ale cunoașterii comune se constituiseră curînd într-o legătură indestructibilă, formaseră temeiul unei relații îmbucurătoare, fiind acum într-un chip ciudat, grotesc, încîntător tocmai ceea ce menținea mai ales încrederea dintre ei și o exprima cel mai bine.

Ea văzuse destul de iute ce se întîmpla — era din nou un fapt obișnuit. Eugenio, într-o convorbire de cinci minute, o înțelesese, își dăduse seama, ca toată lumea dealtfel, nu atît că trebuia să fie protejată cu grijă, cît mai ales că trebuia să fie părăsită cu încetul. Toată lumea o înțelegea, toată lumea pricepea ideea aceasta ; dar pentru nimeni încă, simțea ea, n-ar fi constituit o legătură atît de strînsă și în fața nici unui alt fapt nu s-ar fi predat atît de răbdătoare. Cu grație, respectuos, desăvîrșit — întotdeauna în poziția de rigoare și avînd alura, cu părul lui des, îngrijit și alb, cu fața netedă și grasă și ochii negri, profesionali, aproape teatrali, ca ai unui faimos tenor, prea vîrstnic acum pentru a iubi, dar posedînd încă arta de a face bani — îi dădea de înțeles, din cînd în cînd, că era, dintre toți clienții glorioasei sale cariere, aceea căreia îi purta interesul cel mai personal și mai patern. În serviciul celorlalți fusese pentru bani, dar față de ea avea un sentiment deosebit. Încrederea se întemeia astfel în întregime pe faptul că ea era convinsă de aceasta ; nu exista nimic de care să fie mai sigură. Sentimentele acestea și le transmiteau de fiecare dată cînd stăteau de vorbă ; el tăinuia profunzimi, dar această intimitate trăia la suprafață. Eugenio își luase locul printre aceia care o vor însoți pînă la capăt, iar meditația îl așeza, cît privește funcția

finală, mereu alături de biata Susie — pe care acum o compătimea mai mult decît oricînd, fiindcă îi era atît de milă și trebuia să vorbească atît de puțin despre aceasta. Eugenio avea tactul obișnuit al unui moștenitor — o calitate pe care și-o putea asuma în mod cert ; în vreme ce pe Susie nu putea s-o vadă, după moartea ei, în nici o calitate, Susie fiind stăruitor, exclusiv preocupată de durata ei precară. Era un principiu în care, la drept vorbind, Milly simțea acum, într-un nou avînt al imaginației, că i-ar fi plăcut ei însăși să creadă. Eugenio făcuse într-adevăr pentru ea mai mult decît își dădea probabil seama — în fond nu știa nici el totul — prin faptul că la sfîrșitul toamnei, la un cuvînt spus în treacăt de ea, o instalase atît de admirabil, atît de perfect. Cuvintele ei spuse în treacăt, ca o aluzie generală, fuseseră :

— La Veneția, te rog, dacă e posibil, și nu în vreun hotel nesuferit sau vulgar ; ci dacă s-ar putea aranja — mă înțelegi — o locuință veche și frumoasă, cu totul independentă, pentru cîteva luni. Să aibă multe odăi, și cu cît va fi mai interesantă, cu atît mai bine ; o parte dintr-un palat istoric și pitoresc dar strict inodor, unde să fim izolați, și un bucătar, mă înțelegi ? — cu servitori, fresce, tapete, antichități, ceva care să semene cu o reședință permanentă.

Dovada că el o înțelegea din ce în ce mai bine se afla în toată locuința, în privința desăvîrșitei alegeri a căreia ea nu pusese de la început nici o întrebare. Îi arătase destul ce credea despre locuință, iar îngăduința ei îl bucura ; ea va lua cunoștință destul de curînd de acea parte a tranzacției care o interesa mai ales, iar legătura lui cu valorile pe care ea atunci le va găsi consemnate nu se putea să nu devină, cum s-ar zice, încă și mai mult aceea a unui moștenitor. Oameni încîntători, lucizi, iubitori ai Veneției, îi cedaseră casa lor și fugiseră departe, în alte țări, ca să-și ascundă rușinea pentru ceea ce, deși pentru scurt timp, înstrăinaseră, cît și pentru ceea ce, în chip oricît de durabil, cîștigaseră. Ei păstraseră cu sfințenie, iar ea acum — rolul ei era netrebnic — își însușea și se bucura să folosească bunurile lor. Palazzo Leporelli își păstra încă istoria în poală, ca un idol pictat, o marionetă solemnă

încărcată de ornamente. Încărcat de tablouri și relicve, bogatul trecut venețian, caracterul de neșters al locului erau aici o prezență pe care oamenii o venerau și o slujeau; ceea ce ne poartă înapoi la adevărul menționat acum o clipă — faptul că, mai mult ca oricînd în această dimineață de octombrie, chiar dacă nu era decît o novice stîngace, Milly pășea agale dintr-o parte într-alta, asemenea unei preotese celebrînd un cult. Desigur că starea aceasta izvora din dulcea solitudine pe care o trăia din nou și o îndrăgea în ceasul de acum; era dealtfel întotdeauna o necesitate a firii ei cînd lucrurile îi vorbeau cu mult tîlc. Cel mai bine îi vorbeau în tăcere; printre glasuri impresia se irosea. Glasurile o împresurau de săptămîni, și încercase să asculte, le cultivase și răspunsese la rîndu-i; au fost săptămîni în care alte lucruri ar fi putut s-o împiedice să le audă. Mai mult decît făgăduise sau amenințase la început perspectiva, simțea că pășește în mijlocul mulțimii de oameni cu o escortă numeroasă; cele patru doamne pe care le descrisese lui Sir Luke Strett ca o falangă oarecum închisă și detașată s-au dovedit a fi în fond ca un bulgăre de zăpadă care se rostogolește, sortit cu fiecare zi să parcurgă tot mai mult teren. Susan Shepherd comparase această parte a excursiei cu faimoasa călătorie a împărătesei Ecaterina prin stepele Rusiei; la fiece cotitură a drumului apăreau reședințe, țărani așteptînd să-și prezinte omagiile în limba vorbită la Londra. În fine, vechi prieteni de ai doamnei Lowder, de ai lui Kate Croy și de ai ei stăteau la pîndă; cînd omagiile nu erau adresate în limbaj londonez, erau exprimate în idiomurile mai accentuate ale centrelor americane. Șuvoiul se umflă chiar prin relațiile mondene ale lui Susie; astfel încît existau zile la hoteluri, la picnicuri în Dolomiți, în vaporașele de pe lacuri, cînd ea aproape că putea să restituie cu dobîndă mătușii Maud și lui Kate marea datorie contractată prin „succesul" londonez căruia ele îi neteziseră calea.

Puțin a lipsit ca succesul doamnei Lowder și al lui Kate, în toiul asaltului dat de compatrioții lui Milly și ai doamnei Stringham, să atingă într-adevăr nota desăvîrșirii; se răspîndi aproape la fel de rapid ca și vîlva,

peste mare, a ultimului mare roman american. Cele două doamne erau „atît de deosebite" — deosebite, destul de lesne de observat, de doamnele care le apreciau astfel ; fiind tot timpul vorba mai ales de doamne, chiar și cîte douăsprezece deodată, care se aflau în apartamentul lui Milly, subliniind acea morală și multe altele. Persoanele din compania lui Milly au fost aclamate nu numai fiindcă erau cu desăvîrșire fascinante și cele mai simpatice persoane cunoscute pînă acum celor ce aclamau, dar și ca ajutoare fățișe, din punct de vedere monden, ale tinerei excentrice, ca ființe care o inițiau categoric — și îi netezeau calea și poate îi înfrînau excentricitățile. După părerea ei, scurtele absențe creau acum deosebiri mari, și faptul că inspira din nou aerul de acasă o făcea să simtă că acum se înfățișa compatrioților ei ciudată și străină. Stîrnea, se pare, acestor critici o curioasă suspiciune, o bunăvoință determinată de lipsa unei depline încrederi ; ceea ce arăta că este o persoană prea simplă și prea nepotrivit înveșmîntată pentru a oferi o distracție adevărată, și totuși prea bogată și prea anturată — un vicleșug intuitiv al ei izbutind să creeze această ultimă impresie — pentru a oferi o tovărășie cu totul anostă. Compatrioții, pe scurt, după cîte înțelegea ea, îi aprobau prietenele datorită înțelepciunii lor de experte ; în pofida acestei perspicacități critice, însă, compatrioții se dovedeau a fi un grup de inocenți. Înțelegea lucruri, în aceste zile, pe care nu le-a înțeles înainte și n-ar fi putut să spună de ce, decît motivînd printr-un principiu prea înspăimîntător pentru a fi menționat ; își dădu astfel seama că nici Lancaster Gate nu era ceea ce considera New York-ul că este și că nici New York-ul nu era așa cum și-l imagina cu dor Lancaster Gate în timp ce cocheta cu ideea unei serii de vizite în America. Planul ar fi putut să fie conceput în mod umoristic din partea doamnei Lowder, în scopul îmbunătățirii poziției ei mondene — și conținea cu adevărat, în acest sens, sugestii ce erau poate doar cu o jumătate de secol prea timpurii ; iar Kate Croy asista la toate acestea cu o degajare calmă și stăpînită care mergea atît de bine, cum spuneau ceilalți, cu genul ei deosebit de frumusețe, un gen ce te făcea să te gîndești că rezolva

într-adevăr controverse, speculaţii, aspiraţii prin cîteva cuvinte rostite foarte limpede şi inteligent, însă atît de simplificate ca sens, încît sunau, chiar şi atunci cînd erau inofensive, ca un argou cam exagerat. Dealtfel Kate pretinse că şi ea voia să meargă în America ; doar că, în compania acestei tinere, Milly se comporta mereu, şi mai mult decît oricînd în ultima vreme, conform teoriei confesiunilor intime, a ironiilor discrete rostite cu franchețe, şi care constituiau o compensaţie pentru schimonoselile lor în public atunci cînd, faţă în faţă, îşi scoteau obosite măştile.

Scoaterea măştilor devenise în cele din urmă forma pe care o luau clipele petrecute împreună, momente într-adevăr nu prea frecvente şi care nu se prelungeau, datorită ostenelii pe care o simţea Milly ori de cîte ori, după cum spunea chiar ea, scăpa din jug. Îşi agitau măştile, perechea aceasta independentă, cum ar fi agitat evantaie spaniole ; zîmbeau şi suspinau cînd şi le desprindeau ; însă destul de ciudat, gestul, zîmbetele, suspinele — se putea bănui că erau cea mai însemnată realitate în întreaga situaţie. Destul de ciudat, spunem, fiindcă fiecare din ele ar fi constatat că volumul general al efuziunii nu era proporţional cu uşurarea sufletească. Cînd îşi atrăgeau atenţia una alteia asupra faptului că încetaseră de a se preface, mai cu seamă atunci plana în atmosferă ceea ce îşi tăinuiau. Exista o diferenţă, neîndoielnic, mai ales în avantajul lui Kate : Milly nu prea înţelegea ce putea să tăinuiască prietena ei, ce fapte deţinea ea în fond, care să necesite atîta reţinere ; în vreme ce era limpede ca lumina zilei pentru Kate că biata Milly avea de ascuns o comoară. Nu era comoara unei afecţiuni timide şi vrednice de dispreţ — tăinuirea în acest caz aparţinînd cu totul altei faze a unor asemenea stări ; era mai degrabă un principiu al mîndriei, relativ îndrăzneţ şi necruţător, un principiu care vibra ca un resort de oţel la cel mai mic zgomot vădind apropierea unui pas. Cu atîta străşnicie era păzit adevărul despre concepţia fetei asupra validităţii ei ; astfel era o soră uimită şi miloasă sortită să o privească trist pe Milly din celălalt capăt al şanţului de fortificaţie pe care ea îl săpase în jurul turnului. Anumite aspecte ale

legăturii dintre aceste tinere ne apar, în lumina de amurg care le împresoară, ca într-o scenă obscură dintr-o piesă de Maeterlinck ; avem desigur imaginea, în delicata înserare, a figurilor atît de mult legate una de alta și totuși atît de opuse, atît de atente una la cealaltă ; aceea a prințesei stranii și palide, în veșmînt negru cu pene de struț, împodobită cu amulete, memento-uri, relicve, de obicei așezată, de obicei liniștită, și pe aceea a doamnei de la curtea ei, în picioare, fără astîmpăr rotindu-se agale și schimbînd cu ea din timp în timp, peste apa neagră brăzdată de lucirile serii, întrebări și răspunsuri. Doamna cu plete groase și întunecate lăsate pe spate, trăgînd prin iarbă o trenă bogată, face întregul înconjur o dată și încă o dată, iar frînturile de discuție, din care abia mijește cîte o aluzie, par mai degrabă să învăluiască decît să le elibereze gîndul. Se întîmplă astfel, deoarece atunci cînd ajung să nu mai trebuiască să țină cont de alții, se întîlnesc într-o atmosferă ce parcă le așteaptă cu înfrigurare vorbele. O asemenea impresie era de fapt gravă și putea să fie chiar tragică ; așa încît, destul de limpede și în mod sistematic, pînă la urmă începură să-și măsoare cu grijă vorbele.

Nu era posibilă o exprimare grosolană, mai ales față de Milly, a probabilității că, de n-ar fi atît de mîndră, ar putea să fie compătimită într-un mod care să aducă mai multă mîngîiere — mai multă mîngîiere persoanei care compătimește ; nu putea exista o dovadă spusă, și nici o demonstrație mai pregnantă decît atitudinea mereu plină de considerație că acest minunat amestec de slăbiciune și putere, de primejdie, dacă aceasta din urmă exista, și de posibilitate de opțiune, o făcea, o menținea irezistibil de interesantă. Dificultatea lui Kate în această situație era, la urma urmelor, în mare măsură cea a doamnei Stringham, iar Susan Shepherd însăși, în tabloul nostru de Maeterlinck, ar fi putut foarte bine să se profileze în amurg lîngă șanțul de fortificație. În orice caz, se poate spune că sinceritatea lui Kate în ceea ce o privește pe Milly era profundă, în tot acest timp, iar imaginația ei compătimitoare se înflăcăra plină de avînt ; de asemenea că toate acestea îi confereau o virtute, un cuget curat, o încredere în sine, ca

să spunem aşa, care mai tîrziu îi vor fi preţioase. Cu inteligenţa-i ascuţită, ea sesiză logica duplicităţii lor comune ; trecea neajutată prin aceeaşi grea încercare ca şi cealaltă însoţitoare tăcută a lui Milly, îşi dădea seama uşor că a vorbi explicit însemna pentru fată a trăda bănuieli, gratitudine, crîmpeie din contrastul între norocul şi teama ei, fiindcă acestea toate i-ar fi contrazis bravada permanentă. Astfel se prezenta situaţia, observa Kate cu uimire : dacă recunoştea însemna să provoace avalanşa — avalanşa la care Milly era tot timpul atentă şi care putea fi stîrnită de cea mai uşoară suflare ; deşi ar fi fost probabil mai puţin stîrnită de suflarea propriei ei tînguiri înăbuşite decît de aceea a milei zadarnice, de simplele presupuneri neputincioase şi de curiozitatea altora. Cu atîtea lucruri tăinuite, retragerea lor pentru a-şi smulge masca trebuia aşadar să caute sprijin, după cum am dat de înţeles, într-un pretext — în mod onorabil reprezentat de bucuria ce însoţea încetarea sporovăielii. Sporovăiala le acompania într-adevăr tot timpul paşii, dar cînd rămîneau faţă în faţă o considerau înadins trebuincioasă pentru a avea la îndemînă un subiect de conversaţie. Fericirea de a scăpa din jug : aceasta era morala întîlnirilor lor ; dar morala acesteia, la rîndu-i, era că nici măcar nu se puteau întreba una pe cealaltă de ce trebuia purtat jugul. Milly îl purta în general ca o armură.

Ea era liberă acum, din anumite motive, cum nu mai fusese de săptămîni ; adică scăpa întotdeauna din jug, cînd era singură, iar însoţitoarele ei nu i se păruseră niciodată atît de inexistente. Avea impresia că din nou, în mod tacit şi minunat, Eugenio o înţelesese, preluînd ideile ei fără o vorbă şi cu strălucire şi cutezanţă în numele, să zicem, al unei zile frumoase. „Da, găseşte-mi o oră de singurătate ; du-le de aici — indiferent unde ; absoarbe-le, amuză-le, reţine-le ; îneacă-le, ucide-le, dacă vrei : pentru ca să pot, cît de puţin, absolut singură, să-mi dau seama unde mă aflu.“ Era conştientă de nerăbdarea cumplită ce o cuprindea, căci o lăsa pe Susie ca şi pe celelalte în grija lui — pe Susie care şi-ar fi dat şi viaţa pentru ea ; o lăsa în grija unui monstru mercenar cu ajutorul căruia îşi mai cumpăra astfel cîte un răgaz. Ciudate erau

întorsăturile vieţii şi capriciile slăbiciunii, ciudate străfulgerările fanteziei şi amăgirile speranţei ; însă îndreptăţite, cu toate acestea — nu-i aşa ? — acele experienţe care constau, în cel mai rău caz, doar din a te înşela pe tine însuţi. Se juca acum cu gîndul că Eugenio ar putea s-o ajute în toate privinţele. Prin observaţii de fapt nerostite o făcuse să înţeleagă ideea, nesesizată de ea pînă atunci, de a se folosi din plin de bogăţia ei pentru a para loviturile soartei. Reieşea că este absurd ca ea, avînd atît de mulţi bani, să aibă nevoie — să aibă mai multă nevoie de o viaţă, un destin, o conştiinţă decît de o casă, o trăsură sau un bucătar. Parcă i-ar fi dat să înţeleagă în ce măsură putea el, prin abilitatea lui de profesionist, să întreprindă ceva pentru ea ; temeinicia acestor iniţiative, ea putea dealtfel s-o compare îndeaproape cu fragilitatea faptelor lui Sir Luke Strett care — cel puţin în dimineţile frumoase din Palazzo Leporelli — purtau amprenta diletantismului. Sir Luke nu-i spusese : „Plăteşte bine şi lasă restul pe seama mea !“ aşa cum îi spunea Eugenio. Sir Luke vorbise într-adevăr de bani, dar gîndindu-se la altfel de plată. Erau sume cărora nu li se spunea pe nume şi care nu se calculau, iar în afară de aceasta ea nu era sigură că le avea la dispoziţie. Eugenio — aceasta era diferenţa — putea să spună lucrurilor pe nume, putea să facă anumite calcule, iar preţurile lui erau ceva de care nu se lăsase niciodată înspăimîntată. Fusese dispusă — doar Dumnezeu ştia ! — să plătească atît cît trebuia pentru orice, pentru tot, iar acum i se înfăţişa pur şi simplu un nou punct de vedere asupra cantităţii necesare. O amuzau — căci nu avea încotro, din moment ce Eugenio era acolo pentru a iscăli chitanţe — posibilităţile de a onora nota de plată. Era mai dispusă ca oricînd să plătească atît cît trebuia, şi dispusă la fel de mult ca întotdeauna să plătească prea mult. Care altul — dacă acestea erau problemele în care slujitorul tău de încredere nu este la înălţime — era rostul de a fi, cum te numeau prietenele scumpe ca Susie, o prinţesă într-un palat ?

Hoinărea acum singură prin palatul măreţ şi liniştit, în timp ce marea văratecă, mişcînd ici şi colo cîte o perdea sau un oblon, adia în spaţii voalate. În închipuirea ei se agăţa cu putere de locul acesta ; de faptul că poate

Eugenio va izbuti. Se afla în interiorul palatului ca în arca propriului ei potop şi plină de o asemenea duioşie faţă de el — încît de ce n-ar fi fost aceasta suficientă garanţie ? Nu va părăsi arca niciodată, niciodată — îşi lua acest angajament ; nu dorea altceva decît să rămînă acolo şi să plutească mai departe. Frumuseţea şi încîntarea, uşurarea pe care i-o prilejui pe moment această stare au atins punctul culminant în hotărîrea categorică de a-i pune întrebarea lui Eugenio, atunci cînd se va întoarce, aşa cum n-o pusese încă ; deşi intenţia, trebuie să adăugăm, slăbi puţin cînd, întorcîndu-se în marele salon de unde pornise în plimbarea ei plină de meditaţii, îl găsi pe lordul Mark, de a cărui sosire la Veneţia nu avusese cunoştinţă şi care — în vreme ce un slujitor o urma prin încăperi pustii — fusese rugat s-o aştepte. O aşteptase deci şi o mai aştepta încă — ah, neîndoielnic ; niciodată nu-şi dăduse seama atît de pregnant ca acum că era omul care ştia, atunci cînd trebuia, să arate cît e de răbdător, că putea, într-adevăr, să dovedească recunoştinţă pentru prilejul avut, deşi în acelaşi timp şi un fel de fermitate. Ciudat era, după cum avea să-şi amintească, că ea nu se întrebă imediat ce căuta el acolo, ci abia după cinci minute ; şi de asemenea, în mod cu totul de neînţeles, că a fost tot atît de bucuroasă să-l întîlnească şi că-l ierta că îi răpise solitudinea, de parcă ar fi fost deja prezent în gîndurile ei sau ar fi acţionat la sugestia ei. El marca într-un fel, în cel mai bun caz, sfîrşitul unui răgaz ; se putea să-ţi placă foarte mult lordul Mark şi totuşi să simţi că prezenţa lui restrîngea mai mult decît oricine preţioasa solitudine ; şi totuşi, deoarece el nu era nici draga de Susie şi nici draga de Kate, nici draga de mătuşă Maud, nici chiar, cîtuşi de puţin, dragul de Eugenio, apariţia lui nu ştirbea simţămîntul că prietenele ei se risipiseră. Nu mai fusese atît de singură cu el din clipele cînd îi arătase marele portret la Matcham, clipele acelea ce marcaseră punctul culminant al siguranţei ei, clipele cînd înseşi lacrimile ei, acelea pentru care se ruşinase, erau semnul că înconjura cu bună ştiinţă promontoriul ce o protejase, părăsind golful albastru al ignoranţei relative, şi ajungînd să aibă în faţă priveliştea mării zbuciumate. Prezenţa lui acum se ra-

porta la prezenţa lui de atunci, amintindu-i cît de amabil fusese la Matcham şi spunîndu-i pe neaşteptate, în clipe cînd putea s-o simtă cu deosebită intensitate, că, în numele amabilităţii de atunci precum şi al frumuseţii lucrurilor pe care şi le aminteau amîndoi, el nu se înstrăinase de ea — ba chiar dimpotrivă. Să-i facă o primire elegantă, să-l întîmpine acolo, să-l vadă curios şi fascinat şi, evident, încîntat că n-a găsit-o în compania altei persoane care să-i spulbere bucuria — aceste lucruri au fost atît de plăcute în primele clipe, încît ar fi putut să reprezinte pentru ea izvorul unei fericite presimţiri. Ea îi povesti despre prietenii ei, iar el nu stărui să afle mai multe despre ei, deşi îşi motiva apariţia cu totul neanunţată ca rezultat al unui îndemn căruia i s-a supus fără să mai stea pe gînduri. Tremurase de frig la Carlsbad şi i se urîse să stea colo, cînd a fost cuprins de această pornire ; aşa încît, ştiind unde se aflau, luase pur şi simplu primul tren. Îi explică apoi cum de ştiuse unde se aflau ; auzise — ce putea fi mai firesc ? — de la prietenele lor, ale lui Milly şi ale lui. Pomeni acest lucru, dar tocmai cînd îl pomeni, tînăra fată în mod ciudat se întrebă în sinea ei care era motivul. Ea remarcă pluralul care o adăuga pe doamna Lowder sau o adăuga pe Kate ; dar mai observă pe dată că asta nu-i oferea o explicaţie. Mătuşa Maud îi scrisese ; Kate, se părea — şi acest fapt era interesant — îi scrisese şi ea ; dar intenţia lor, probabil, nu fusese ca el să vină şi să stea acolo, de parcă ar fi fost mulţumit că întîlnirea cu ele se amîna. El spuse doar „A !" şi iarăşi „A !" cînd ea descrise felul cum îşi petreceau probabil dimineaţa, prin grija lui Eugenio şi a doamnei Stringham — de parcă orice propunere să le ajungă din urmă la Rialto sau Podul Suspinelor l-ar fi lăsat deocamdată rece. Tocmai acest fapt, după scurt timp, o împiedică într-un chip de neînţeles dar totuşi destul de insistent să aibă încredere în el. El aflase de la celelalte unde erau, dar în realitate nu pentru ele venise. Era păcat, oricît de curios s-ar părea ; fiindcă ea ar fi putut să-i arate — ceea ce era şi mai curios — mai multă încredere dacă el ar fi manifestat o intenţie mai puţin accentuată. Intenţia lui o consterna într-atîta, din clipa cînd începu s-o bănuiască, încît tocmai

de dragul de a-l trata cinstit, de dragul amintirilor comune despre Matcham şi Bronzino ce marcau momentul suprem al destinului ei, ar fi putut să ajungă să stea de vorbă cu el, să-l lămurească, să-i dezvăluie realitatea. Timp de zece minute existase în felul ei sincer de a-l întîmpina şi în felul în care asta îl bucura pe lordul Mark ceva din binefacerea unor compensaţii, deşi el nu putea s-o ştie — compensaţii de pildă pentru faptul că ea nu fusese iniţial sigură, la prima cină oferită de mătuşa Muad, că el era suficient de uman. Acel dineu de la mătuşa Maud se adăuga ceasului petrecut la Matcham, se adăuga celorlalte lucruri, ca să consolideze, justificînd prezenta ei bunăvoinţă, relaţia dintre ei, făcînd ca apariţia lui să devină deodată un fapt încîntător. Uitîndu-se primprejur, la splendorile palatului, el exclamă :

— Ce templu închinat gustului desăvîrşit şi ce expresie a mîndriei vieţii — şi cu toate acestea ce cămin plăcut !

Iar ea, pentru ca să-l distreze, se oferi să-i arate casa, deşi îi spuse că, din motive personale, abia se plimbase prin palat, examinînd totul cu mai multă atenţie decît înainte. El acceptă fără rezerve oferta ei şi păru să se bucure că o găsea atît de receptivă.

XXV

Milly n-ar fi putut spune ce anume, în acele condiţii, reînnoia întreaga solemnitate, dar după douăzeci de minute îi învălui un fel de tăcere înfiorată de regrete, de parcă ar fi fost stăpînită de o emoţie puternică pe care o împărtăşea şi musafirului ei. Nu era într-adevăr nimic altceva decît vraja locului — sau doar faptul că se simţeau excluşi şi dezmoşteniţi în prezenţa lui. Vraja îndrepta spre ei o faţă rece în frumuseţea sa, plină de o poezie ce nu va fi niciodată a lor, vorbind cu un zîmbet ironic despre o viaţă posibilă dar interzisă. Totul o copleşi din nou pe Milly : „Ah, imposibilul farmec !“ Încă o dată i se păru că farmecul ar fi să stea acolo pentru totdeauna, pînă la capătul vieţii, ca într-o fortăreaţă ; în închipuirea ei nu va coborî niciodată, va rămîne deasupra, în aerul divin şi fără colb, unde va auzi doar clipocitul apei izbindu-se de stînci.

întinsa pardoseală pe care păşeau era situată la înălţime şi acest fapt încuraja trista închipuire.

— Oh, să nu cobor — niciodată, niciodată să nu cobor ! zise ea prietenului ei, suspinînd ciudat.

— Dar de ce să nu coborîţi, întrebă el, cînd aveţi în curte scara aceea veche extraordinară ? Ar trebui să existe întotdeauna o mulţime de oameni în capul scărilor şi jos, în costume ca în picturile lui Veronese, ca să vă vadă coborînd.

Ea clătină din cap uşor dar destul de jalnic, văzînd că el nu pricepe.

— Nici măcar pentru oameni îmbrăcaţi ca în picturile lui Veronese. Vreau să spun că adevărata frumuseţe constă în aceea că nu e nevoie să cobor. De fapt acum nu mă deplasez, adăugă ea. N-am ieşit pe afară, ştiţi. Rămîn sus. De aceea m-aţi găsit acasă.

Lordul Mark rămase mirat — el era, ah, da, destul de uman.

— Nu umblaţi pe nicăieri !

Ea privi în jur, la etajul de deasupra apartamentelor în care îl primise, sala, cu arcadele ei gotice, corespunzînd cu sala de dedesubt şi dînd spre canal. Ferestrele dintre arcade erau deschise, cornişa balconului era largă, unduirea canalului, astfel privit de deasupra, admirabilă, iar fluturarea perdelei albe şi uşoare era o invitaţie, n-ar fi putut spune la ce. Dar misterul pieri peste o clipă ; nu se simţise nicicînd astfel îmbiată încît să facă din aceasta, şi numai din aceasta, chiar acolo unde se afla, aventura ei. Ar fi — căci ce altceva ar fi putut să însemne ? — aventura imobilităţii.

— Umblu doar pe aici.

— Vreţi să spuneţi, întrebă lordul Mark pe dată, că într-adevăr nu vă simţiţi bine ?

Se aflau la fereastră, oprindu-se, zăbovind, avînd în faţă vechile palate, frumoase dar deteriorate, şi valul molcom al Adriaticei dedesubt ; dar după un minut, şi înainte de a răspunde, ea închise ochii în faţa priveliştii şi copleşită îşi lăsă faţa pe braţele-i aşezate pe creasta zidului. Căzuse în genunchi pe perna de la fereastră şi rămase într-o lungă tăcere, cu fruntea aplecată. Ştia că tăcerea ei era în sine un răspuns prea sincer, dar acum nu mai putea

să spună că își vedea limpede calea. Ar fi făcut ca întrebarea însăși să fie imposibil de rostit pentru alții — imposibil, de pildă, pentru un om ca Merton Densher ; și rămase uimită dîndu-și seama că din cauza sentimentelor ei față de lordul Mark era aproape gata să se recunoască învinsă. Se întîmpla astfel, neîndoielnic, fiindcă ținea atît de puțin la el ; să-și piardă astfel cumpătul în fața lui, să accepte ca la atingerea lui să i se reverse paharul, ar însemna liniștirea — fiindcă era în fond pentru nervii ei o liniștire — care ar costa-o cel mai puțin. Dacă el venise însă cu intenția pe care o credea ea sau chiar dacă această intenție fusese determinată de farmecul situației în care se aflau, el nu trebuia să se înșele în privința valorii ei — căci ce valoare avea ea acum ? Îi trecu prin minte gîndul, în vreme ce stătea îngenuncheată, că nu avea nici una ; cu toate că, ținîndu-se tare, nevorbind încă, încerca pînă și în această stare să recîștige ce se putea din valoarea ei. Și îi trecu prin minte un gînd : valoarea ei, pentru omul care s-ar căsători cu ea, n-ar consta oare tocmai în dezastrul pricinuit de boala ei ? S-ar putea să nu mai trăiască mult, însă banii ei vor rămîne. Pentru un bărbat preocupat de banii ei, banii constituind motivul cel mai de seamă pentru „a-i face curte", orice perspectivă a ei de a nu rămîne mult timp în viață putea să fie o atracție sigură. Un asemenea om, propunîndu-și să-i placă, s-o convingă, s-o atragă, să pună stăpînire pe ea pentru o perioadă, mai scurtă sau mai îndelungată, după cum ar îngădui natura și doctorii, se va mulțumi cu ea, chiar și bolnavă, șubrezită, dezagreabilă, de dragul avantajelor ulterioare, ea fiind o persoană plină de mărinimie față de un soț năpăstuit și îndurerat.

Își spusese mai demult, fără să se gîndească la o anume situație, că orice fel de obiceiuri și-ar fi format în tinerețe, pe acela de a vedea la fiece colț un pețitor interesat de banii ei nu-l va avea cu siguranță niciodată, fiindcă era o atitudine pe care de timpuriu o socotise degradantă și respingătoare. Obiceiul acesta, deci, o caracterizase în fond cît se poate de puțin și nu știa de ce se pomenea acum că atribuie cuiva un motiv urît. Nu sălășluia, motivul urît, în ochii reci, atît de englezești, ai lordului Mark ; latura

lui întunecată, în orice caz, se înfățișă imaginației ei doar o clipă. Mai mult, bănuiala se simplifica : exista un motiv frumos — de fapt erau două — care făcea ca intenția celui ce o însoțea să nu conteze. În primul rînd, chiar de-ar vrea s-o ia în căsătorie fără nici un ban, ea nu s-ar mărita pentru nimic în lume cu el ; în al doilea rînd, avea impresia că era vizibil preocupat de ea, cu amabilitate, în mod uman și foarte plăcut. Și mai erau două lucruri : dorința lui de a se avea bine, chiar foarte bine cu ea, și faptul că începea să-și dea seama că era amenințată, chinuită, oropsită ; dar toate acestea i se contopeau în minte, făcîndu-l, prin amestecul lor, doar mai sigur că ținea la ea, după cum probabil își zicea în sinea lui. Gîndul acesta n-o părăsea — gîndul că ea îi plăcea ; și faptul firesc și uman de a se fi împăcat cu sănătatea ei șubredă. Ar fi vrut mai degrabă — se întreba ea — să-l vadă descurajat și dezgustat ? De-ar fi putut să fie destul de impresionat pentru a face ceea ce prefera ea, pentru a nu pune întrebări și a nu stărui, i-ar fi făcut un serviciu mai mare decît dîndu-i doar posibilitatea să-l refuze. Și iarăși era ciudat că îi apăru acum drept singurul adorator cert. Ar fi fost și mai rău dacă ea ar fi vorbit cu alții, dar în ceea ce-l privește pe lordul Mark, nu-i era teamă că el ar fi putut să tresară și să pălească. Îl va păstra, cu alte cuvinte, ca singura ei relație convenabilă, în sensul că era convenabilă pentru el. Priveliștea avea atîta farmec, ceea ce îi înconjura în interior și în afară contribuia atît de mult ca tăcerea admirativă să fie la fel de naturală ca și cea de la operă, încît putea să considere că el nu fusese foarte atent la vorbele ei cînd, în cele din urmă, în loc să spună dacă era sănătoasă sau bolnavă, repetă :

— Mă plimb pe aici. Nu mă mai satur să mă uit peste tot. N-o să mă satur niciodată — este exact ceea ce mi-am dorit. Ador locul acesta, continuă ea, și n-am de gînd să renunț la el.

— Nici eu n-aș renunța dacă aș avea norocul dumneavoastră. Totuși, numai cu norocul acesta, pentru întreaga viață... ! V-ar plăcea într-adevăr să trăiți aici ?

— Cred că mi-ar plăcea, zise sărmana Milly Theale după o clipă, să mor aici.

Ceea ce îl făcu pur și simplu să rîdă. Asta voia ea — dacă cineva se preocupa cu adevărat de ea ; era o manieră umană, plăcută, fără adîncuri întunecate.

— A, nu e destul de bun, pentru așa ceva ! Pentru asta e nevoie să alegi. Dar nu-l puteți păstra ? Este, știți, genul de loc în care vă șade bine ; dumneavoastră desăvîrșiți atmosfera, o completați, o populați singură, și ați putea să faceți ceva mult mai rău — vreau să zic din punctul de vedere al prietenilor dumneavoastră — decît să stați aici trei sau patru luni în fiecare an. Dar nu-mi închipui că ați putea să stați aici în restul timpului. Aveți și alte meniri.

— Ce meniri mai pot să am, întrebă ea zîmbind, dacă sînt ucisă ?

— Vreți să spuneți că v-am ucide noi în Anglia ?

— Ei bine, v-am văzut și mi-e teamă. Mă copleșiți — prea sînteți mulți. Anglia e plină de probleme. Aici sînt, cum ziceați, la mine acasă.

— A, ha, ha ! — rîse el de parcă ar fi vrut s-o înveselească. Nu puteți atunci să-l cumpărați ? Fiți sigură că vor fi dispuși să ducă tratative, dacă e vorba de bani. Adică, de bani destui.

— Tocmai mă întrebam, zise ea, dacă o să fie dispuși. Cred că am să încerc. Dar dacă am să cumpăr palatul, n-am să mă mai despart de el. (Acum discutau sincer.) Va fi viața mea — și încă plătită. Va deveni marea mea carapace aurită ; așa încît cei ce doresc să mă găsească, trebuie să vină și să mă dibuiască în ascunzătoarea mea de aici.

— Înseamnă că veți fi în viață, zise lordul Mark.

— Ei bine, nu tocmai moartă, poate, dar chircită, ofilită, secătuită, mișcîndu-mă prin palat ca miezul uscat al unei nuci.

— Oh, îi replică lordul Mark, deși n-aveți încredere în noi, putem să vă fim de mai mult folos.

— În sensul că veți crede că e mai bine pentru mine să termin odată ?

O lăsă acum să vadă că îl îngrijora și, după ce o privi lung, fără ochelari — ceea ce schimba întotdeauna expresia ochilor săi — își puse din nou pince-nez-ul și reveni

la panoramă. Dar panorama, la rîndu-i, nu-i reținu atenția prea multă vreme.

— Vă amintiți de ceva ce v-am spus în ziua aceea la Matcham — sau cel puțin am dat de înțeles ?

— A, da, îmi amintesc tot ce s-a petrecut la Matcham. E o altă viață.

— Sigur că da — vreau să spun, genul acela de existență ; sau ceea ce voiam atunci să reprezinte pentru dumneavoastră. Matcham, știți, continuă el, este simbolic. Cred că am încercat să vă conving cît de cît.

Ea își amintea foarte bine tot ceea ce încercase el — nu-i scăpase absolut nimic.

— Voiam să spun că parcă ar fi fost acum o sută de ani.

— Pentru mine înseamnă mai mult. Îmi amintesc, continuă el, poate tocmai fiindcă mi-am dat foarte bine seama ce s-ar fi putut spune în legătură cu ceea ce făceam. Voiam să știți de la mine că voi fi, poate, în stare să am grijă de dumneavoastră — mai bine. Mai bine, firește, decît anumite alte persoane.

— Exact — mai bine decît doamna Lowder, decît domnișoara Croy, sau chiar decît doamna Stringham.

— A, doamna Stringham e fără cusur ! corectă pe dată lordul Mark.

O amuza, cu toate că alte gînduri o frămîntau ; și putea să-i arate în orice caz cît de puțin, în ciuda celor o sută de ani, îi scăpase din ceea ce pomeni el. Atitudinea lui față de ea, în aceste momente, făcea ca clipele evocate să-i fie atît de vii în minte, încît aproape îi dădură lacrimile ca și atunci.

— Ați putea face atît de mult pentru mine, da. V-am înțeles perfect.

— Am vrut, vedeți, explică el, să vă dirijez încrederea ; vreau să spun în sensul potrivit.

— Ei bine, lord Mark, ați făcut-o — este exact acolo. încrederea mea, unde ați dirijat-o dumneavoastră atunci. Singura diferență, zise Milly, este că, după cît se pare. acum nu-mi mai este de folos. În afară de asta, continuă ea, parcă simt că v-ați hotărît să acționați într-un fel care ar submina-o puțin.

El nu luă în seamă aceste ultime cuvinte, de parcă ea nici nu le-ar fi rostit și o privi doar ca și cum treptat i s-ar fi limpezit un gînd.

— Aveți într-adevăr vreun necaz ?

Milly, la rîndul ei, trecu peste această întrebare. Pricepînd gîndul lui, își limpezea puțin și gîndul ei.

— Nu spuneți, nu încercați să spuneți ceva ce este imposibil. Există lucruri mult mai bune pe care le puteți face.

El privi problema cu hotărîre, iar apoi la fel de hotărît o lăsă la o parte.

— E îngrozitor că nu vă pot întreba ca prieten ceea ce doresc atît de mult să știu.

— Ce doriți să știți ? vorbi ea, schimbîndu-și brusc atitudinea, cu o undă de severitate. Vreți să știți dacă sînt grav bolnavă ?

Tonul cu care vorbi, cu toate că nu ridică vocea, încărca într-adevăr ideea cu un fel de groază, dar o groază numai pentru alții. Lordul Mark se înfioră și se aprinse la față — nu avu, evident, ce face ; dar nu-și pierdu cumpătul și vorbi cu o vioiciune neobișnuită :

— Vă închipuiți că pot să vă văd suferind fără să spun o vorbă ?

— N-o să mă vedeți suferind — n-aveți teamă. N-am să fiu o pacoste publică. De aceea mi-ar fi plăcut locul acesta : e atît de frumos în sine și în același timp e izolat. N-o să știți absolut nimic, adăugă ea ; iar apoi, ca pentru a pune capăt discuției : Și dumneavoastră nici nu știți ! Nu, nici chiar dumneavoastră.

Tot timpul el o privi cu ceea ce rămase din expresia lui și ea văzu limpede că era năucit ; fapt care o determină să se asigure că n-a fost lipsită de amabilitate. Va fi amabilă odată pentru totdeauna ; și acesta va fi sfîrșitul :

— Sînt foarte grav bolnavă.

— Și nu faceți nimic ?

— Fac totul, zîmbi ea. Fac chiar și acum ceva. Nu poți face mai mult decît să trăiești.

— Decît să trăiești cum trebuie, desigur. Dar oare asta faceți ? De ce nu cereți sfatul unui medic ?

El privi primprejur, la eleganța rococo, de parcă ar fi existat zeci de lucruri pe care aceasta nu i le putea oferi,

astfel încît îl sugeră cu stăruință pe acela care lipsea. Dar ea răspunse recomandării lui cu un surîs.

— Dispun de cel mai bun sfat din lume. Îl urmez chiar și acum. Îl urmez acum cînd vă primesc și discut cu dumneavoastră. Nu se poate, după cum vă spuneam, să faci mai mult decît să trăiești.

— Oh, să trăiești ! exclamă lordul Mark.

— Ei bine, pentru mine este colosal.

Vorbise în fine parcă în glumă ; iar acum, după ce rostise adevărul, după ce el îl află de la ea, cum nu-l mai auzise încă nimeni, emoția ei se stinse. Aici ajunsese ; dar i se părea că nu va mai spune nimănui adevărul.

— Nu voi fi pierdut, adăugă ea, totul.

— Dar pentru ce să pierdeți ceva ? (Din tonul lui, ea simți că într-o clipă, el se hotărîse.) Sînteți singura ființă din lume pentru care e cel mai puțin necesar ; pentru care, s-ar putea spune, că este de fapt cu totul imposibil ; pentru care „pierderea" aceasta ar presupune cu siguranță o foarte mare bunăvoință nelalocul ei. Din moment ce credeți în sfaturi, pentru Dumnezeu, urmați-l pe al meu. Știu ce e bine pentru dumneavoastră.

A, bănuia ea că el o să știe. Dar își creasе singură situația aceasta — sau aproape. Vorbi însă cu amabilitate :

— Cred că e bine să nu fiu prea mult necăjită.

— E bine să fiți adorată. În sfîrșit, vorbi deschis : Nimic n-are să vă necăjească mai puțin. Vreau să spun în felul cum o voi face eu. Asta este, persistă el cu hotărîre. Nu sînteți iubită destul.

— Destul pentru ce, lord Mark ?

— Ei bine, pentru ca să vă bucurați din plin de iubire.

La urma urmelor, ea nu-și bătea joc de el.

— Înțeleg ce vreți să spuneți. Bucuria aceea deplină ce constă în a te pomeni obligat să iubești la rîndu-ți. Ea pricepuse, dar șovăia acum. Vă gîndiți că m-aș pomeni obligată să vă iubesc pe dumneavoastră ?

— A, „obligată"... !

Era atît de subtil și atît de versat, atît de sensibil la orice ar fi fost cît de puțin ridicol, genul de om căruia nu i se potrivea deloc să exalte pasiunea — îl caracterizau atît de mult toate aceste lucruri la un loc, încît trebuia el

însuși, în mod absolut, să țină seama de ele. Așa și făcu, printr-o unică intonație, admirabil. Lui Milly lordul Mark îi plăcea iarăși, îi plăcea pentru asemenea nuanțe, îi plăcea atîta încît era dureros să-l vezi cum spulberă totul și încă și mai dureros că trebuia să-l socotească printre acele delicii minore ale existenței la care uneori își amintea cu respirația întretăiată că trebuia să renunțe.

— Vi se pare de neînchipuit să încercați ?

— Să fiu atît de favorabil impresionată de dumneavoastră ?

— Să credeți în mine. Să credeți în mine, repetă lordul Mark.

— Să „încerc", ca răspuns la încercarea dumneavoastră ?

— A, în ceea ce mă privește, n-ar fi nevoie să încerc ! declară el rapid.

Tonul prompt, categoric, felul său de a răspunde la întrebarea ei, n-au izbutit însă să dobîndească o expresie autentică, așa după cum el însuși, în clipa următoare, își dădu seama în mod inteligent, neajutorat, aproape comic — o nereușită subliniată pe deasupra de rîsul în care izbucni imediat Milly. Pentru a-i sugera o pasiune tămăduitoare și încurajatoare, vorbele lui erau într-adevăr defectuoase ; nu erau suficiente nici ca expresie a unei forțe care să-i copleșească pe amîndoi. Și culmea era că și el, chiar în procesul convingerii, al auto-convingerii, putea să-și dea seama de aceasta și astfel să arate cu atît mai mult că știa să folosească manierele plăcute. Felul în care Milly îi dovedea cum îl judecă excludea de la sine orice posibilitate ca ea să recurgă la serviciile lui în caz de primejdie, îl punea într-o situație de inferioritate cum nu i se mai întîmplase niciodată. Născut să plutească într-o atmosferă ce-l susținea, aceasta era probabil prima lui confruntare cu o judecată ce se formase în lumina sinistră a tragediei. Întunericul tot mai dens al lumii ei personale i se prezenta lordului Mark, credea ea, ca un element în care era zadarnic să pretindă că se simțea în largul lui, fiindcă era încărcat de deprimare și de osîndă, străbătut de fiorul unei înfrîngeri sigure. Aproape fără ca ea să fie nevoită să vorbească și datorită faptului că într-un asemenea caz nu putea fi redată în cuvinte o impresie atît

de intensă, el trebuia să deducă din atitudinea ei că Milly îl vedea speriat — fiind o chestiune minoră dacă era speriat de a trebui să protesteze suficient de fals, sau speriat numai de ceea ce ar putea să devină în cele din urmă dezagreabil într-o căsătorie compromisă. Ea avea impresia, admirabila fată, că el nu bănuise niciodată că va trebui să insiste asupra vreunei probleme mai mult decît îi convenea — mai mult, pe scurt, decît îi permiteau firea, educația și mijloacele lui personale. O asemenea situație nu putea să-i placă, și Milly ar fi fost dornică să-l scutească de ea dacă nu și-ar fi creat-o singur. Nici unui bărbat, își dădea ea seama, nu i-ar fi căzut bine să afle astfel că nu era destul de bun pentru ceea ce ar fi numit realitatea ei. Nu-i venea greu să priceapă că el era capabil să insinueze — dacă și-ar fi putut exprima simțămintele cele mai ascunse — că în interesul lui era mai degrabă indicată o estompare, o mascare a realității supărătoare. El va fi gata să cadă la învoială cu realitatea dacă îi va întinde o mînă. Milly, care sesiză felul lui de a privi lucrurile, bazat în chip atît de vizibil pe considerente financiare, nu putea sau nu voia să-i facă hatîrul, și înțelegînd asta, după un moment pe chipul lordului Mark se întipări ceva ca durerea ascuțită a unei lovituri. A fost singura clipă în care el ar fi putut s-o înduioșeze din nou. Cînd lordul Mark încercă încă o dată să insiste, n-o mai afectă deloc.

Pentru a schimba decorul, Milly se întoarse de la fereastră, îl conduse prin alte odăi, amintindu-i iarăși de vraja lăuntrică a palatului, mergînd pînă într-acolo încît să sublinieze din nou concepția ei independentă, să repete că dacă omul avea o asemenea casă și o iubea și o îngrijea cu adevărat, ea îl răsplătea din plin, îl ferea de rău. În timpul acestui sfert de oră, lordul Mark păru să se agațe cu o mînă de posibilitatea pe care i-o oferea ea și totodată Milly simțea că se cramponează cu cealaltă de propriul lui punct de vedere ; el nu era atît de îndurerat ori atît de nerod, la drept vorbind, încît să nu fie în stare să se comporte ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Unul din meritele sale, recunoscut și de Milly, era că ideea lui despre comportament, atît cea înnăscută cît și cea dobîndită, se întemeia pe supoziția generală că nimic — absolut nimic care să-l afecteze prea mult — nu i se putea

întîmpla vreodată. Era, din punct de vedere social, o părere eficientă ca oricare alta și îi scotea la liman din aventura lor. La parter însă, pe cînd șederea lordului Mark se apropia de sfîrșit, semnele durerii lui se iviră din nou, manifestîndu-se în mod ciudat printr-o altă aluzie, probabil foarte sinceră, la starea sănătății ei. Poate că voia să vadă ce putea obține, arătîndu-se mîhnit din cauză că ea îl dojenise pentru un sentiment de caritate care se ivise în sufletul lui cu atîta noblețe.

— Știți, e adevărat totuși și nu-mi pasă nici un pic că încercați să înghețați sufletul omului. Bietul om părea să-i arate, plin de curaj, cît de puțin îi păsa : Toată lumea știe că afecțiunea descoperă adesea lucruri pe care indiferența nu le observă. Și de aceea eu le observ.

— Sînteți sigur că este așa ? zise fata zîmbind. Eu credeam mai degrabă că afecțiunea e oarbă.

— Oarbă față de greșeli, nu față de frumuseți, răspunse lordul Mark pe dată.

— Oare necazurile mele extrem de personale, complicațiile mele cu totul domestice, despre care îmi este rușine că v-am spus cîte ceva, sînt ele oare frumuseți ?

— Da, pentru cei care țin la dumneavoastră — așa cum ține toată lumea. Totul în jurul dumneavoastră este frumos. Și apoi nu cred, declară el, că ceea ce îmi spuneți e serios. E prea absurd să aveți vreun necaz de orice fel, împotriva căruia să nu se poată face ceva. Dacă nu puteți avea ceea ce meritați să aveți, cine în lumea asta poate, aș vrea să știu ? Sînteți cea mai remarcabilă tînără din vremurile noastre. Vorbesc foarte serios.

Se exprima, la drept vorbind, de parcă așa ar fi fost ; nu înflăcărat, dar limpede — pur și simplu atît de competent, perfect în măsură să avanseze comparații, încît afirmația lui molcomă avu forța nu atît poate a unui omagiu, cît a unei garanții.

— Noi toți sîntem îndrăgostiți de dumneavoastră. O să mă exprim astfel, lăsînd la o parte orice pretenție a mea, dacă vă convine mai degrabă. Vorbesc ca unul din cei mulți. Nu v-ați născut doar ca să ne chinuiți — v-ați născut ca să ne faceți fericiți. De aceea trebuie să ne dați ascultare.

Ea clătină din cap cu încetineală, dar de data asta cu întreaga ei blîndețe.

— Nu, nu trebuie să vă ascult — tocmai asta nu trebuie să fac. Motivul, înțelegeți, este că pur și simplu asta mă ucide. Trebuie să fiu atașată de toți așa cum doriți, fiindcă vă exprimați sentimentele atît de frumos. Vă ofer în schimb cea mai deplină încredere în cazul că... și se întrerupse o clipă. Dau și iar dau — asta e ; rămîneți aproape de mine și o să vedeți dacă nu e așa. Numai că nu pot să ascult sau să primesc sau să accept — nu pot să fiu de acord. Nu pot să cad la învoială. Nu pot. Trebuie să mă credeți. Este tot ce voiam să vă spun, și nu văd de ce ar strica asta prietenia noastră ?

El nu luă în seamă întrebarea — cu toate că, evident, ar fi putut să pară, din anumite motive sau din nici unul, că atît de multe lucruri erau de fapt ratate.

— Aveți nevoie de un om apropiat.

Reveni la această idee, fie că era de bună-credință fie că nu ; și o determină să clatine iarăși din cap. O ținea înainte de parcă ar fi avut cele mai bune intenții.

— Aveți nevoie de cineva, aveți nevoie de cineva.

Milly avea să se întrebe mai tîrziu dacă în acel moment nu fusese pe punctul de a spune ceva categoric și grosolan, în genul : „Ei bine, în orice caz nu de dumneavoastră am nevoie". Se întîmplă însă, și era mai degrabă regretabil decît supărător sau trist, că el o luă razna în chip atît de dureros, rătăcind într-un pustiu în care nu se putea hrăni cu nimic — că eroarea lui ajungea să fie de-a dreptul o mișelie. Ea își mai dădea seama de o cu totul altă sferă în care el putea să fie folositor, încît faptul că îl lăsase să insiste o făcea aproape vinovată de lipsă de delicatețe. De ce nu-l oprise cînd presimțise ce urmărea ? Putea acum să-l oprească doar prin aluzia pe care nu dorise s-o facă.

— Știți că n-am impresia că faceți bine — cu toate că v-am ascultat. Nici asta nu e bine — numai că eu nu ascult. N-ar fi trebuit să veniți la Veneția ca să mă vedeți — și de fapt nici n-ați venit pentru asta și nu trebuie să vă comportați ca și cum ar fi așa. Aveți prieteni mult mai vechi decît mine și mult mai buni. Dacă ați venit totuși, n-ați putut veni — pe drept cuvînt și dacă pot s-o

spun în mod onorabil — decît pentru cea mai bună prietenă pe care o aveţi pe lume, aşa cum cred că este ea.

După ce sfîrşi, el păru — ciudat lucru — că se aşteptase mai mult sau mai puţin la vorbele acestea. Totuşi, o privi foarte stăruitor şi o clipă nu pronunţară nici un nume, fiecare părînd hotărît să-l lase pe celălalt să vorbească. Constrîngerea subtilă exercitată de Milly a fost însă pînă la urmă mai puternică.

— Domnişoara Croy ? întrebă lordul Mark.

Ar fi fost poate greu să desluşeşti zîmbetul ei.

— Doamna Lowder.

El desluşi într-adevăr ceva, iar apoi se înroşi de-a binelea, fiindcă ieşise la iveală relativa lui simplitate.

— Consider că ea este, în general, cea mai bună. Nu-mi pot închipui că un bărbat ar putea să aibă o prietenă mai bună.

Cu privirile încă aţintite asupra ei, lordul Mark păru să chibzuiască asupra ideii.

— Doriţi să mă căsătoresc cu doamna Lowder ?

După care ea socoti că acum el fusese aproape grosolan ! Dar nu accepta una ca asta.

— Ştiţi prea bine, lord Mark, ce vreau să spun. Nici vorbă să fiţi alungat într-o lume rece şi nepăsătoare. Cred că pentru dumneavoastră nici nu există o asemenea lume, continuă ea ; nu vă aşteaptă decît o lume plină de căldură, atentă şi primitoare, oricînd vă veţi hotărî s-o abordaţi.

El nu se clinti în timp ce stăteau unul lîngă altul pe pardoseala lustruită, şi de cîteva minute îşi luase iarăşi în mînă pălăria.

— Doriţi să mă căsătoresc cu Kate Croy ?

— Doamna Lowder o doreşte — nu fac nici un rău, cred, spunînd asta ; ba mai mult, are convingerea că ştiţi că o doreşte.

Ei bine, el arătă cît de frumos ştia să răspundă unor astfel de vorbe ; iar ei nu i-a fost greu să-şi dea seama cît de plăcut este să ai de-a face cu un gentleman.

— Sînteţi prea amabilă dacă întrezăriţi asemenea şanse pentru mine. Dar ce rost are să-mi încerc norocul la domnişoara Croy ?

Milly se bucură că era capabilă să i-o demonstreze pe loc.

— Fiindcă este cea mai frumoasă şi mai deşteaptă şi mai fermecătoare fiinţă din cîte am văzut şi deoarece, dacă aş fi bărbat, aş adora-o pur şi simplu. De fapt o ador şi aşa.

A fost o replică într-adevăr mărinimoasă.

— Ah, dragă domnişoară, multă lume o adoră. Dar asta nu înseamnă că toţi au sorţi de izbîndă.

— A, ştiu eu cum e „lumea". Dacă unul n-are noroc, are altul. Nu văd de ce v-ar fi teamă de altcineva, zise ea, decît în cazul că veţi continua să-mi acordaţi mie o atenţie exagerată.

Astfel vorbi ea, dar îşi dădu seama în clipa următoare cum înţelegea el lucrurile pe care nu le vedea.

— Credeţi — deoarece vorbiţi astfel — că domnişoara pe care o descrieţi la superlativ poate fi cucerită atît de uşor ?

— Ei bine, lord Mark, încercaţi. Este o persoană excepţională. Dar nu fiţi umil, încheie aproape veselă.

Se păru că, în fine, el nu mai putu îndura.

— Dar, într-adevăr, nu ştiţi ?

Fiind în fond un apel la cea mai simplă perspicacitate pe care ea putea pretinde că o are, o determină fireşte să fie sinceră.

— Ştiu, da, că o anume persoană e foarte îndrăgostită de ea.

— Atunci trebuie să mai ştiţi că şi ea este foarte îndrăgostită de o anume persoană.

— Ah, vă rog să mă scuzaţi ! — şi Milly se îmbujoră că i se imputa o greşeală atît de grosolană. Vă înşelaţi foarte mult.

— Nu e adevărat ?

— Nu e adevărat.

Privirea lui fixă se preschimbă în zîmbet.

— Sînteţi foarte, foarte sigură ?

— Mai sigură nici nu se poate, şi atitudinea lui Milly era convingătoare, cînd ai toate asigurările. Ştiu de la cea mai competentă persoană

El ezită.

— Doamna Lowder.

— Nu. N-aş zice că doamna Lowder este cea mai competentă.

— A, mi se pare că tocmai spuneaţi, rîse el, că la ea totul este desăvîrşit.

— Desăvîrşit pentru dumneavoastră, răspunse ea acum foarte clar. Pentru dumneavoastră, continuă ea, este sursa cea mai competentă. Ea nu crede ceea ce spuneţi, şi probabil ştiţi şi dumneavoastră ce puţină importanţă acordă ea acestui lucru. Aşa că puteţi să vă conduceţi după ce spunea ea. Iar eu mă conduc... — dar, cu un tremur de netăgăduit în glas, se opri.

— Vă conduceţi după ce spune Kate ?

— Întocmai după ce spune Kate.

— Că nu se gîndeşte la absolut nimeni ?

— La absolut nimeni. Apoi, cu însufleţire, urmă : Şi-a dat cuvîntul de onoare.

— A ! zise lordul Mark. Iar apoi adăugă : Şi cum calificaţi cuvîntul ei de onoare ?

Aceasta o făcu pe Milly să privească uimită — deşi într-o oarecare măsură poate doar din instinctul de a cîştiga timp, pentru a-şi da seama în cele din urmă că era mai „implicată“ decît intenţionase.

— Dar, lord Mark, dumneavoastră cum l-aţi califica ?

— A, nu sînt obligat să spun. Eu n-am întrebat-o. Dumneavoastră se pare că aţi întrebat-o.

Ei bine, acum trebuia să fie în defensivă — mai ales de dragul lui Kate.

— Sîntem foarte bune prietene, zise după o clipă ; aşa încît, fără ca vreuna să se amestece în treburile celeilalte, ea, fireşte, îmi spune unele lucruri.

Lordul Mark zîmbi, ca şi cum această concluzie n-ar fi stat în picioare.

— Vreţi să spuneţi că, din proprie iniţiativă, v-a făcut declaraţia de care aţi pomenit ?

Milly se gîndi iarăşi, deşi se simţi mai degrabă stînjenită decît ajutată din cauza felului cum li se întîlniră acum privirile — de parcă fiecare vedea în celălalt mai mult decît spunea. Avu impresia că desluşeşte mai cu seamă ciudata înclinaţie a musafirului de a discredita sinceritatea lui Kate. Pe ea n-o interesa decît s-o „susţină“ din răsputeri.

— Vorbesc foarte serios : că atunci cînd a spus că n-o interesează nimeni...

— V-a jurat ? întrerupse lordul Mark.

Milly nu prea înțelegea pentru ce o strîngea astfel cu ușa ; dar iarăși sprijini declarația lui Kate.

— Nu mi-a lăsat nici o îndoială că n-ar fi liberă.

Lordul Mark se uită acum țintă la ea, dar continua să zîmbească.

— Și, prin urmare, nici o îndoială că și dumneavoastră n-ați fi.

Se părea că de îndată ce rosti aceste vorbe, simți că săvîrșise o greșeală, și Milly n-ar fi putut spune prin ce privire ciudată a ei îl făcu imediat să înțeleagă acest lucru. Oricum, el nu dădu răgaz privirii ei să acționeze în continuare ; se retrase numaidecît, și cu destulă abilitate, în limitele drepturilor sale :

— Foarte bine, dar de ce oare, dragă domnișoară, să vă jure ?

Ea trebuia să înțeleagă că acest „dragă domnișoară" se referea la ea ; ceea ce o irită, deoarece el ar fi putut acum să-l folosească atît de elegant pentru ponegrita Kate. Încă o dată îi trecu prin minte că trebuia să-și revendice partea ei din această ponegrire.

— Fiindcă, așa cum vă spuneam, sîntem prietene nedespărțite.

— A, zise lordul Mark, care voia parcă să-i dea de înțeles acum că aceasta ar fi însemnat tocmai absența unor asemenea rigori.

El păru însă, într-un fel, să fi obținut mai mult sau mai puțin ceea ce dorise. Milly simți, în vreme ce el îi adresă cîteva cuvinte de rămas bun, că îi oferise mai mult decît intenționase sau decît era în stare, cînd își va recăpăta stăpînirea de sine, să justifice în mod teoretic. Destul de ciudat era că despre ea lordul Mark aflase chiar din gura ei — și, sub influența vrajei răscolitoare a acelui loc, cu nemărginită sinceritate — lucruri pe care nimeni altul nu le auzise : nici Kate, nici mătușa Maud, nici Merton Densher, nici Susan Shepherd. Milly își dădu seama că o făcuse, într-o clipă, să-și piardă prezența de spirit, iar acum dorea ca el să plece repede, astfel încît să poată fie s-o recapete, fie să suporte pierderea mai ușor în singurătate. El se opri însă, după cum observă Milly, fiindcă zărise în sală pe unul dintre gondolieri care, indiferent ce excursii de grup

s-ar fi programat cu participarea celorlalţi gondolieri, fiind întotdeauna cel mai decorativ, cel mai gătit şi mai scrobit dintre ei, rămînea la palat pe baza teoriei că s-ar putea, dintr-un capriciu, ca ea să aibă nevoie de el — ceea ce lui Milly, în libertatea ei din colivie, nu i se întîmplase niciodată. Pasquale cel oacheş, mergînd tiptil în pantofii săi albi pe pardoseala de marmură şi sugerînd vederii ei, mereu învăluită de vrajă, n-ar fi putut nici ea spune ce, vreun hindus blînd, aproape prea liniştit pentru nervii ei, sau pur şi simplu un marinar desculţ pe puntea unui vas — Pasquale se înfăţişă cu o tavă mică întinsă servil, pe care se afla o carte de vizită. Lordul Mark îşi întîrzie plecarea pentru ca să-i dea timp s-o primească ; de aceea Milly o citi şi imediat prezenţa ei de spirit primi o nouă lovitură. Acea precară stăpînire de sine pieri într-adevăr astfel încît, chiar în timp ce discuta cu Pasquale, trebuia să-şi dea toată silinţa ca să ascundă dispariţia ei. Efortul a fost totuşi făcut cînd ea întrebă dacă domnul era jos şi înţelese imediat că el urcase. Îl urmase pe gondolier şi aştepta în capul scării.

— O să-l văd cu plăcere. După care zise către musafirul ei, în vreme ce Pasquale se îndepărta : Domnul Merton Densher.

— A ! exclamă lordul Mark, şi exclamaţia lui răsunînd în holul mare şi rece s-ar fi putut să ajungă chiar la urechea lui Densher, ca o apreciere asupra persoanei lui, pe care o mai auzise şi o mai remarcase o dată.

Cartea a opta

XXVI

Densher își dădu seama din nou că-i era nesuferit hotelul — și cu atît mai curînd, cu cît avusese ocazia mai demult să facă aceeași constatare. Năpădit de turma poliglotă — mici burghezi de pe toate meridianele, mai ales germani, mai ales americani, mai ales englezi — hotelul după cîte se vedea, pe măsură ce era atins nervul sensibil corespunzător, răsuna tare și deloc melodios, răsuna oricum și în toate felurile, numai în italiană, numai în venețiană nu. El știa că venețiana era cu adevărat un dialect ; totuși reprezenta dialectul pur față de unele din dialectele de la hanul plin de forfotă. Îi producea, în „străinătate“, atît plăcere cît și durere faptul că trebuia să simtă aproape în fiece moment cum mai trecuse prin toate aceste experiențe. Simțise de trei sau patru ori la Veneția, în anii trecuți, acea plăcută înviorare de pe urma îndepărtării cu ajutorul vîslelor — a îndepărtării de concertul notelor false din sala trivializată, scăpînd de amabilele familii americane și de hamalii germani bine hrăniți. De fiecare dată se hotărîse să închirieze o locuință mai intimă și mai puțin costisitoare și își aminti cu duioșie de acele sărăcăcioase dar prietenoase adăposturi, ale căror ferestre le-ar recunoaște cu ușurință, trecînd pe canal sau prin *campo*. Cea mai sărăcăcioasă nu-i mai plăcea acum, dar se pomeni după patruzeci și opt de ore că se gîndește la un mic și independent *quartiere*, departe în josul lui Canale Grande, unde locuise cîndva o lună, încercînd sentimentul pompei și al fastului, dar avînd totodată impresia că se inițiază în misterele mai simple ale Veneției. Își aminti timp de o oră cît de hazlii fuseseră acele zile, și ieșind pe un *traghetto* în fața casei, observă că pe obloanele verzi ale ferestrelor vechi erau lipite fîșii de hîrtie albă care, la Veneția, sînt o invitație pentru chiriași. Aceasta s-a întîmplat în cursul primei sale plimbări de unul singur, atît de bogată în impresii pe care le trăia cu intensitate. De cînd sosise era aproape tot timpul la Palazzo Leporelli unde, vremea fiind urîtă, în ziua următoare întreaga societate a

rămas acasă. Episodul s-a petrecut pentru el ca un șir de ore într-un muzeu, deși fără oboseala din muzeu ; și de asemenea semănase cu ceva căruia printr-un avînt al imaginației mai trebuia să-i găsească un nume. S-ar fi putut să fie în căutarea acelui nume în vreme ce hoinărea în voie — constatînd că și după ani de zile nu putea să rătăcească drumul — pînă în clipele cînd și-a ațintit privirea peste apă, asupra micilor fîșii de hîrtie.

Era invitat să cineze la palat peste o oră sau două, deși luase în ziua aceea prînzul acolo — un prînz timpuriu. Plecase apoi cu cele trei doamne — doamna Lowder, doamna Stringham și domnișoara Kate — și le însoțise în plimbarea pe apă, cu toții fiind destul de pătrunși de vraja Veneției, pînă cînd mătușa Maud îl îndemnase să le părăsească și să se întoarcă la domnișoara Theale. Două împrejurări, legate de felul cum s-a dispus de persoana lui, îl preocupau și acum ; prima, că stăpîna din Lancaster Gate îi vorbise răspicat în fața celorlalte două, de parcă ar fi exprimat și gîndul însoțitoarelor ei care nu vorbiseră dar care ar fi putut să fie considerate — da, Susan Shepherd, ca și Kate — drept participante tainice la planul ei. Ceea ce izbutea la fel de puțin să uite era că a procedat în fața celor două, după cum i se păru — adică mai ales în fața lui Kate — exact cum i se poruncise ; s-a ridicat fără să crîcnească și a făcut cale întoarsă spre palat. Îl mai obseda încă întrebarea dacă arătase ca un neghiob fiindcă procedase astfel, dacă stînjeneala pe care o simțise în timp ce gondola se legăna cînd dăduse să coboare — nu putea decît să se îndrepte, supuși, spre un debarcader care nu era dintre cele mai bune — nu le prilejuise cumva prietenelor lui un asemenea amuzament încît să schimbe între ele zîmbete pline de înțeles. O găsi pe Milly Theale, douăzeci de minute mai tîrziu, singură și rămase cu ea pînă cînd ele s-au întors la ceai. Ciudat era că totul fusese foarte ușor, extraordinar de ușor, și își dădu seama de această ciudățenie. Numai cînd se află departe de ea, numai atunci îi veniră în minte unele lucruri care făceau ca întîmplarea să-i pară altfel. Atunci, în prezența ei, i-a fost atît de ușor, de parcă ar fi stat de vorbă cu sora lui, fără să se simtă, dacă ar fi fost să spună adevărul, mult mai emoționat. Continua s-o vadă așa cum o văzuse la început —

impresia aceea rămînea de neșters. Doamna Lowder, Susan Shepherd, Kate a lui puteau, fiecare de pe poziția sa, s-o vadă ca pe o prințesă, un înger, o stea ; dar în ceea ce-l privea, din fericire, ea nu prezenta complicații care să creeze vreo stare de jenă ; prințesa, îngerul, steaua erau estompate atît de suav și de luminos de imaginea micuței americance care fusese amabilă cu el la New York și față de care, bineînțeles — deși fără exagerări — dorea să fie amabil la rîndu-i ! Ea apreciase venirea lui, dar nu era nimic în acest fapt — din moment ce ea era întotdeauna acasă — ce nu s-ar fi putut menține pe mai departe. Singura notă puțin discordantă în această situație o crease declarația ei că cel mai bun lucru, după cum i se părea, era să rămînă acasă. Nu i-a permis lui Densher să spună că asta însemna liniște, insistînd că palatul — cu farmecul, arta și istoria lui — stîrnise un vîrtej de sugestii care nu se potolea nici o clipă. Să rămînă între zidurile acelea nu însemna deci o retragere, însemna libertatea tuturor secolelor, o afirmație la care Densher răspunse în glumă că pe ei doi vîrtejul i-a făcut să se întîlnească sfidînd spațiul.

Kate găsise momentul să-i spună că era ca un văr isteț care vizitează o verișoară necăjită, și care se simte plictisit de strădania lui. Și cu toate că el negă pe dată „plictiseala“, își zise că era o impresie pe care poate o făcea, așa încît se întrebă dacă nu îi apărea și lui Milly în același fel. De îndată ce se ivi Kate, ieși la iveală din nou deosebirea — faptul ciudat, cum simți numaidecît, că el se înjosise atît de mult. Era o înjosire să facă tot ceea ce plănuise Kate pentru el ; nu săvîrșea nimic — și doar astfel intenționase să trăiască — din ceea ce plănuise. Prin urmare, deosebirea reînnoită, pregnantă, dureroasă era elementul supărător care îl copleșea cînd părăsi palatul, și care îl copleșea și cînd trebui să se împace cu gîndul că va lua și cina acolo. Își zise că trebuie să se împace cu toate ; aceste idei îl preocupau la *traghetto*, chiar în timp ce, gîndindu-se să-și schimbe locuința, examina de partea cealaltă a canalului fostul său domiciliu. Fusese potrivit în trecut, era oare și acum potrivit ? Va avea vreun aport în împrejurările de acum de care era conștient ? Necesitatea de a se împăca cu situația era instinctul — după cum știa prea bine — unui om oarecum conștient de faptul că,

dacă va renunța la ceva într-un loc, va trebui să renunțe pretutindeni. Dacă își retrăgea mîna, mîna care cel puțin contribuia ca totul să se mențină bine închegat, întreaga urzeală ciudată în care era angrenat se va destrăma într-o clipă și va lăsa să pătrundă lumina. Era într-adevăr o chestiune de nervi ; tocmai pentru că era nervos putea să meargă mai departe ; dar dacă starea aceasta se va accentua, cu siguranță că-și va pierde mințile. Se plimba, cu alte cuvinte, pe o creastă înaltă, abruptă de fiecare parte, unde decența — de vreme ce putea suporta să rămînă acolo — se reducea la faptul că își ținea capul sus. Kate fusese aceea care-l plasase acolo, și în unele clipe, pe cînd își așeza un picior exact înaintea celuilalt, era conștient de dureroasa ironie a felului cum era dirijat de ea. Nu că l-ar fi expus primejdiei — a fi cu adevărat în primejdie împreună cu ea ar fi însemnat cu totul altceva. Era covîrșit de un fel de furie pentru ceea ce nu avea ; o exasperare, un resentiment ce se plămădea cu adevărat din dorința lui arzătoare, izvorînd din certitudinea că era amînat, surghiunit și atît de mult manevrat. Ea ticluise totul frumos, dar ce alt sens aveau toate acestea decît că era mereu supus voinței ei ? A vrut să fie de la început, cum zice francezul, *bon prince* cu ea, plin de bună dispoziție și generozitate, iar dacă era vorba de încredere — să disprețuiască lucrurile mărunte, ceea ce caracteriza omul lipsit în general de teamă. Existau destule lucruri — doar Dumnezeu știa ! — căci aceasta era consecința situației sale, pe care nu și le putea permite ; dar ce oare avusese farmec pentru el dacă nu ideea de a trăi generos, pentru a compensa lipsa aceasta într-alt fel ? De a nu citi în nici un caz povestea de dragoste a vieții sale într-o ediție ieftină ! Toate sentimentele lui de la început le retrăia acum, erau de fapt la fel de vii ca întotdeauna — ca atunci cînd admirase și invidiase ceea ce numea în sinea lui talentul ei spontan de a trăi, spre deosebire de el care nu era în stare decît de o biată improvizație de diletant ; numai că faptul îl irita cu atît mai mult cu cît tocmai această calitate a ei ieșea în evidență acum într-un chip atît de caracteristic.

Într-adevăr, datorită talentului ei spontan de a trăi ajunsese el acolo și, mai ales, era așa cum era. Dovada

unei anumite reacţii din partea lui faţă de atîta pasivitate era, fără a se manifesta prea vizibil, faptul că cel puţin îşi dădea seama — ştia cu alte cuvinte cum era el şi cît de puţin îi plăcea această situaţie acceptată din pură slăbiciune. Se simţea în aceste clipe cuprins de melancolie — în acest fel se putea descrie starea lui ; acest sentiment era parte din forţa care, în vreme ce după-amiaza de toamnă se aşternea, îl făcea, stînd pe *traghetto*, să fie copleşit de implicaţiile problemei. Problema care-l frămînta în vreme ce rămase acolo se asocia cu durerea lui înăbuşită, cu simţămîntul că îi era aproape ruşine ; dar durerea şi ruşinea scădeau pe măsură ce-şi permitea, datorită împrejurărilor, să considere că problema era gravă. Se născuse, în fond, în parte din condiţiile pe care Kate le sfidase aproape cu insolenţă, la care îl lăsase, fără o strîngere de inimă, expus în mod ridicol — ridicol în măsura în care el se complăcea. Cît de greu îi venea să se complacă în aceste condiţii simţi pînă în străfundurile fiinţei înainte de a părăsi locul acela. Problema lui, după cum am numit-o, era interesanta problemă dacă nu cumva nu-i mai rămăsese nici pic de voinţă. De unde putea să ştie — acesta era esenţialul — fără s-o pună la încercare ? Era bine că fusese *bon prince*, iar bucuria, ceva din mîndria de a fi trăit generos, erau chiar şi acum compatibile cu impulsul de a examina relaţia dintre ei ; dar îşi ţinu puţin respiraţia cînd îşi dădu seama cu o supremă acuitate că, în vreme ce făcuse absolut tot ceea ce voise Kate, ea nu făcuse nimic din ce voise el. De aceea, în sfîrşit, ideea lui despre încercarea prin care trebuia să verifice acea posibilitate se asocia insistent, în amurgul cald şi timpuriu vestind apropierea nopţii meridionale — acestea fiind „condiţiile“, aşa cum am arătat — cu licărirea tot mai ştearsă, pe măsură ce se întuneca, a micilor fişii de hîrtie albă pe vechile obloane verzi. Cînd se uită la ceas, îşi dădu seama că era de un sfert de oră la postul lui de observaţie şi reflectare ; dar pînă să pornească mai departe, găsi răspuns la ideea care devenise atît de supărătoare. Dacă era nevoie de o dovadă a voinţei lui, dovada îl aştepta pîndind acolo, de cealaltă parte a canalului. Un barcagiu de la micul chei îl poftise de cîteva ori ; dar ca urmare a jocului nervozităţii lui, întoarse

spatele acestei posibilități. Se va duce acolo, dar mai înainte dădu cîteva ocoluri cu pas grăbit, traversînd în sfîrșit prin Rialto. Apartamentul, din întîmplare, nu era ocupat ; *padrona* de pe vremuri era acolo, cu fața numai zîmbet, dar că îl recunoscu era numai o născocire ; se aflau acolo și străvechile lucruri șubrede, rafinate în deteriorarea lor, primitoare în decăderea lor, față de care efuziunile lui au fost înduioșător de autentice ; astfel încît, înainte de a porni din nou, hotărîse să se mute a doua zi.

Seara, la cină, vorbea amuzat despre aranjamentul acesta — cu toate că avusese la început un ciudat impuls, care însă la palat pieri cu totul, de a trata faptul doar ca o chestiune ce-l privea numai pe el. Necesitatea, oportunitatea de a găsi o asemenea locuință o socotise cu totul firească pînă în clipa cînd își dădu seama deodată, în cursul discuției, că incidentul va contribui la un amuzament nevinovat. Aceasta s-a datorat, de fapt, descrierii lui — o evocare a celui mai bizar, mai umil rococo, a unui interior venețian în stil autentic. Arătă gazdei sale că încăperile ei înalte, deși minunate în nenumărate privințe, nu reflectau de fapt stilul acela ; făcu o descriere atît de măiestrită, încît Milly declară pe dată că era datoria lui elementară s-o invite într-una din zile la ceai. Pînă acum nu-și exprimase — cu toții își dădură seama — o asemenea dorință limpede să meargă undeva: nici măcar să facă un efort pentru o festivitate organizată de parohie sau să vadă un apus de soare autumnal, nici să coboare scările palatului pentru Tizian. Părerea constantă a lui Densher era că el și Kate se înțelegeau și fără vorbe, așa încît putea să surprindă la ea, după cum lesne putea și ea să surprindă la el, nenumărate indicii ale acestui fapt, întreaga suflare domoală a conștiinței întîmpinînd și îndemnînd conștiința. Părerea a fost justificată în acea seară, deoarece oferta lui Milly de a-i ține companie a fost, după cîte își dădu seama, acceptată de Kate, cu toate că ea nu s-a manifestat în nici un fel. Se potrivea atît de bine cu ceea ce dorise și prevăzuse ea, încît era — și aceasta mai cu seamă l-a uimit — îndeajuns de mulțumită și absorbită acum pentru a nu deduce, din calitatea falsă a răspunsului său, din tonul și

din privirea lui care un moment o căută pe a ei instinctiv, că el răspunse, inevitabil, aproape cu neruşinare, doar pentru a cîştiga timp. Incapacitatea ei de a pricepe însemna oarecum un început de avantaj, pe care el contase — cel puţin în cazul în care nici ea nu era profund necinstită. Fiind atît de iscusită, ar fi putut, îşi dădu el seama, să priceapă ce important era faptul mărunt pe care el îl vestise ; căci ea era în stare, la urma urmelor, să observe, să bănuiască şi totodată să-şi tăinuiască bănuiala. Se frămînta însă deoarece îi imputa ei acum prea puţină perspicacitate, datorită căreia el se simţea mai puternic. Indiferent de presimţirea ce i-ar fi înfiorat sufletul în legătură cu motivul lui de a-şi schimba locuinţa, ea nu bănuia că el făcea prietenei lor o promisiune amăgitoare. Dar i-o impuse chiar ea ; de la început, în perspectivă, existase un anume punct în care amăgirea, pentru a o numi în felul cel mai puţin compromiţător, va trebui să înceapă. Prin urmare, îi sunase acum fericitul ceas.

El îşi reocupase vechiul apartament din diverse motive, dar cu siguranţă nu-l reocupase pentru ca s-o primească pe Milly Theale ; ceea ce conta la fel de puţin în exprimarea bucuroasei sale promptitudini ca şi faptul de a fi — tocmai ceea ce nu încerca să fie — cu totul înrăit şi cu totul mîrşav. Atît de rapid era ritmul dramei sale interioare, încît viziunea spontană a imposibilităţii create de rugămintea directă şi neaşteptată a lui Milly a avut efectul, puţin sinistru, de a-l înspăimînta de-a binelea. Îi oferea o măsură a intensităţii, a realităţii motivului său acum pe deplin maturizat. Nu-l îndemna desigur să se împotrivească acestor lucruri, ci le făcea vii de parcă ar fi fost deja învăpăiate de pe urma succesului. Tocmai în faţa învăpăierii succesului începu să-i bată inima aproape de groază. Teama era doar teama fericirii ce trebuia acceptată ; chiar şi aceasta era în sine un simptom. Faptul că vizita lui Milly, în această proiectare a necesităţilor, i se părea cum nu se poate mai nepotrivită, o idee cu totul nesuferită şi mai ales una care compromitea, ca s-o spunem pe şleau, jocul lui — adoptarea unei asemenea păreri putea fireşte să se identifice cu unul din numeroasele feluri de a fi nerod, ine-

rent situației date. Cu felul acesta însă se împăca dinainte cel mai bine. Motivul său pe deplin maturizat, în privința căruia nu-și permitea să nutrească nici o iluzie, pusese într-un ceas o imaginară stăpînire pe locuința sa. Îl vedea așadar așezat acolo, deja cu lucrurile despachetate și instalate, și împreună cu acest motiv, care era incompatibil cu nevinovăția lui Milly, cu frumusețea lui Milly, trebuia un timp, oricît de scurt, să locuiască. Existau lucruri pe care ea nu le va recunoaște, nu le va simți, nu le va sesiza niciodată ; dar asta nu va schimba cu nimic faptul că, dacă ea se va lovi de ele, nu va fi spre binele nimănui. Discernămîntul și scrupulele îi reveneau lui. Astfel Densher avea în minte toate fațetele situației, în vreme ce Kate, în mod admirabil, părea că nu are habar de nici una. Bineînțeles însă că ea era întotdeauna — oare cînd nu trebuia să fie acesta ultimul lui cuvînt ? — sublimă.

Calitatea ei s-a relevat sub toate aspectele în restul acestor prime zile ; s-a relevat mai ales sub influența faptului că, de fiecare dată cînd logodnicii smulgeau norocului, în trecerea lui, o jumătate de oră în care să fie singuri, erau sortiți — deși Densher simțea că totul i se datora lui — să petreacă o parte din acea rară ocazie mirîndu-se și uluindu-se de ciudățenia hazardului. Aceasta s-a întîmplat după ce el, într-un fel, s-ar fi putut presupune că se obișnuise cu situația ; s-a întîmplat chiar după ce tînăra fată — gata întotdeauna, după cum spuneam, să aibă ultimul cuvînt — îi dădu prilejul să beneficieze de îndreptarea din partea ei a oricărei aparențe nepotrivite, un sprijin care-i era de pe acum binecunoscut în legătură cu alte faze ale relațiilor lor. Astfel stăteau lucrurile și cînd el, cu puțină imaginație, după cum insistă ea fără nici o rezervă, ar fi putut să înțeleagă, datorită efectelor vizibile ale crizei, care anume idee a doamnei Lodwer determinase această criză. Așa cum era ideea — și că se potrivea scopurilor lui Kate, ea o mărturisea deschis — el nu trebuia decît să vadă în ce fel aveau să se desfășoare pînă la urmă lucrurile, pentru ca să-și dea seama că era în mod izbitor justificată. Răspunsul lui Densher la această dovadă de perspicacitate a fost că, bineînțeles, intervenția mătușii Maud nu rămăsese ascunsă

nici chiar perspicacităţii lui din clipa cînd ea îi scrisese, cu o concizie specifică ei, că dacă va găsi de cuviinţă să vină la Veneţia şi să stea două săptămîni, ea îi garanta că n-are să regrete. Trebuia să fii mătuşa Maud, într-adevăr, pentru a face asemenea lucruri într-un asemenea fel ; după cum numai unul ca el, trebuia să recunoască, putea să facă alte lucruri, ca acelea la care probabil că li se părea tuturor — nu-i aşa ? — că se angajase. Gestul doamnei Lowder fusese fireşte o referire directă la ceea ce ea îi spusese în Lancaster Gate, pe cînd el se retrăgea, în seara cînd Milly nu venise din cauză că era bolnavă ; se asemăna izbucnirii remarcabile de atunci în ceea ce priveşte măsura bunătăţii pe care i-o atribuia lui. Discuţiile tînărului despre situaţia sa, care se limitau la Kate — cu mătuşa Maud nu avusese nici una — erau puţin afectate, se poate deduce, de simţămîntul că nu putea să lase totul, după cum îşi spunea, pe seama altora. Obrazul, cînd era singur, îi ardea de ruşine la gîndul că doamna Lowder îl analizase, îl văzuse aşa cum era şi înţelesese ce s-ar putea face cu el. Nu trebuise decît să fluiere după el pentru ca să vină. Dacă fusese sigură de bunătatea lui, avusese dreptate, precum declara Kate. Mustrările lui de cuget, atît în ce priveşte maleabilitatea lui generală, la rîndul ei rod al ideii că, în anume limite, maleabilitatea era un mod de viaţă ca oricare altul şi cu siguranţă chiar mai bun, cît şi în ce priveşte confuzia ce-ar putea domni în legătură cu motivul real al venirii lui — această durere sufletească n-a fost cu totul risipită de stilul, oricît de fermecător ar fi fost el, al versiunilor poetice ale lui Kate. Nici măcar uimirea şi bucuria lui Kate nu puteau să-l împace cu sine însuşi, cînd exista ceva cu totul deosebit de aceste lucruri care-l făcea să se simtă vinovat.

Neavînd conştiinţa împăcată, între timp Densher căuta să vadă — pentru prima dată în viaţa lui — dacă, într-o anumită împrejurare, un cuget curat putea să fie atît de necesar fericirii, după cum se presupunea în general şi după cum nici el nu se îndoise vreodată că este. Era cu siguranţă angajat într-o aventură — el care nu se considerase niciodată făcut pentru aşa ceva — şi îi era de ajutor faptul că putea, în anumite clipe, să-şi spună că

nu trebuia să se lase înfrînt. La hotelul său, singur, noaptea sau în cursul puţinelor plimbări tîrzii pe care găsea timp să le facă pe alei întunecoase şi întortocheate şi prin pieţe pustii, umbrite de palate dărăpănate, unde se oprea dezgustat de stînjeneala lui şi unde sunetul unui pas rar pe caldarîmul împrejmuit de ziduri era ca al unui dansator întîrziat într-o sală pustie — în aceste interludii, prin minte îi treceau gînduri negre încît uneori, pe temeiul principiului că nebuniile care nu durează mult sînt cele mai prielnice, se gîndea să plece imediat — aceasta fiind nu numai posibil dar şi indicat. Nu trebuia însă decît să treacă din nou pragul palatului Leporelli pentru ca să-şi dea seama că toate elementele situaţiei privite în ansamblu ofereau, cum ar spune pictorii, un tablou diferit. Atunci i se părea că plecarea n-ar curma, ci ar face, evident, mai flagrantă nebunia lui ; şi mai ales — deoarece de fapt nu „începuse" nimic, ci se supusese doar, consimţise, admisese şi tolerase cu generozitate iniţiativele altora — nu trebuia să se trateze pe sine cu o severitate exagerată. Singurul lucru limpede, în cazul complicaţiilor, era că orice s-ar fi întîmplat, trebuia să te porţi ca un gentleman — la care se adăuga de fapt adevărul, poate nu mai puţin vădit, că uneori puteai să-ţi alungi plictiseala ce te cuprindea de pe urma complicaţiilor, studiind cum s-ar comporta un gentleman. Această problemă, mă grăbesc să adaug, nu-l îngrijora în ultima instanţă prea mult pe Densher. Trei femei îşi puneau în acelaşi timp speranţa în el, şi cu toate că o asemenea situaţie nu putea să fie ideală, avea totuşi, slavă Domnului, legea ei imediat aplicabilă. Legea era să nu răspunzi ca un nemernic amabilităţilor. Doar nu făcuse drumul din Anglia pentru a fi un nemernic. Nu se gîndise ce putea să dobîndească petrecîndu-şi două săptămîni, oricît de dezavantajat ar fi fost, în preajma lui Kate, la Veneţia, doar pentru a fi un nemernic. N-o tratase pe doamna Lowder ca şi cum, răspunzînd la sugestia ei, ar fi înţeles-o, şi nu făcuse nici aceasta pentru a fi un nemernic. Iar cel mai puţin se aşteptase ca, printr-un revers al sorţii, să capituleze prompt, inevitabil şi deplin — ca gentleman, ah, neîndoios ! — sub impresia neaşteptată pe care i-o făcu sărmana, palida şi desăvîrşita fiinţă care era

Milly, ca stăpînă a unui palat măreț și vechi, acordînd o ospitalitate mai irezistibilă, datorită tuturor condițiilor, decît cunoscuse el vreodată.

Spectacolul avea pentru el o elocvență, o autoritate, o eminență — nici nu mai știa ce epitet să-i dea — la care își zise că nu s-a așteptat. Felul cum l-a întîmpinat, franchețea, drăgălășenia, tristețea ei, vioiciunea și poezia ei tulburătoare — își zicea, străduindu-se să găsească cuvinte, ajutate de frumusețea cadrului în care locuia și de percepția, în același timp, că acest din urmă element cîștiga din partea ei, ca efect și armonie, tot așa de mult pe cît oferea — întreaga ei atitudine avea, în imaginația lui, înțelesuri ce sălășluiau prin preajmă, slujind-o, planînd, pierind și răsărind din nou, tremurătoare ca niște frînturi stinse și nedeslușite, sunete de-abia auzite ale unei muzici vechi și melancolice. Era de fapt bine, se gîndea el uneori, că nu putea să pună în contul lui Kate și al doamnei Lowder, fiindcă aceasta oricum nu se cădea s-o facă un gentleman, faptul că a fost mai degrabă înșelat, neștiind dinainte ! Trecuseră cinci zile de cînd era implicat în toate acestea, fără să riște, nici chiar față de Kate, vreo aluzie la ceea ce ar fi trebuit să știe și deci la ceea ce anume îl înșelase. Adevărul era, fără îndoială, că atunci cînd era vorba să spui lucrurilor pe nume, trăiau cu toții, ei cinci, într-o atmosferă în care efectul dezagreabil al împrejurării de a „te lua gura pe dinainte“ putea fi lesne produs. Cu fiecare ocazie revenea, împreună cu prietena lui, la miracolul binefăcător al apropierii reînnoite, care avea o dublă virtute în acea atmosferă prielnică. O respira adînc — atmosfera aceea — de parcă nici n-ar fi putut să creadă că există, dar în ciuda acestui privilegiu, timpul trecuse fără să încredințeze urechii ei vreun comentariu despre stilul rafinat și fastul vieții lui Milly, comentariu care ar fi corespuns recunoașterii lui admirative. În dosul tuturor lucrurilor se afla amintirea, devenită de-a dreptul o obsesie, că el o cunoscuse primul. Asupra acestei împrejurări insistaseră cu toții, în absența ei, în ziua aceea la doamna Lowder : iar amintirea își făcuse simțită influența atunci cînd o vizitase pentru a doua oară. Influența aceasta îl însoțise în trăsura înaltă ce huruia, din clipa cînd

Milly îl luase la plimbare, învăluindu-i pe amîndoi de parcă ar fi fost un covoraş din cea mai fină mătase. Operase ca o legătură evidentă cu ceva din trecut, cu ceva ce le aparţinea. Îşi aminti de mai multe ori cum îşi spusese atunci, în timpul plimbării cu trăsura, că nu se afla acolo, că nu proceda în felul acela din cauza lui Kate şi a ideii lui Kate, ci din cauza lui Milly şi a ideii lui Milly şi din cauza lui şi a ideii lui, fără îndoială, cît şi datorită faptelor mărunte, indiferent care erau ele, din timpul şederii sale la New York.

XXVII

Se ivi în cele din urmă, împreună cu toate elementele ce contribuiseră la crearea ei, o ocazie cînd obţinu de la Kate, privitor la ceea ce ea numea acum eternul lui refren, un răspuns al cărui efect de a precipita lucrurile avea să-l aprecieze ulterior. Eternul său refren consta în felul cum revenea la întrebarea ce anume îşi închipuia doamna Lowder că avea de profitat din toată situaţia — o idee de a ei atît de greu de împăcat cu şansele pe care ea le oferea pentru ca ei să se întîlnească. Nerăbdătoare, tînăra fată negă şansele, voind să ştie de la el, cu o ironie fină care-l doborî dintr-o lovitură, dacă îşi închipuia că ocaziile pe care le aveau erau chiar atît de grozave. El o privi adînc în ochi cînd ea dădu glas acestei idei ; era o slabă răzbunare pentru faptul de a-l fi făcut să se înroşească. Din anumite motive deci, odată cu aceasta, asprimea pieri din glasul ei, care deveni dulce şi sincer.

— Pentru ca să ne întîlnim, dragul meu, repetă ea cu înţeles ; ţi se pare că avem, în fond, chiar atît de mult de cîştigat de pe urma întîlnirilor noastre ?

— Dimpotrivă — vai de noi ! Tot ce vreau să spun — şi tot ce am vrut să spun din ziua cînd am venit — este că noi, cel puţin, avem de cîştigat mai mult decît mătuşa Maud.

— A, dar vezi, răspunse Kate, tu nu înţelegi ce cîştigă mătuşa Maud.

— Exact — şi tocmai fiindcă nu înţeleg unele lucruri, mă fascinează atît aspectul acesta. Ea nu mă lămureşte — e nemaipomenită. Consideră că totul e de la sine înţeles... !

— Consideră că e „de la sine înţeles“ să-mi formez, aşa stînd lucrurile, unele păreri despre tine. Are toate motivele să creadă, continuă Kate, că ceea ce a hotărît că e posibil, este într-adevăr posibil ; că ceea ce a gîndit că este foarte probabil să se întîmple, se şi întîmplă. Foarte caracteristic pentru ea, după cum ţi-ai dat seama cu siguranţă. este că atunci cînd crede în ceva, mătuşa Maud are impresia că sileşte lucrul acela să se întîmple într-adevăr, terorizează de-a dreptul, cu ideea ei, orice altă idee, orice idee contrară, şi totodată pe cei ce o reprezintă. M-am gîndit adesea că izbîndeşte, continuă Kate să studieze fenomenul, datorită spiritului ei care desfide orice posibilitate de a nu avea întotdeauna dreptate. S-a văzut doar de atîtea ori că, în ciuda tuturor dovezilor, pînă la urmă tot ea are dreptate.

Densher, ascultînd-o, avu un zîmbet de profundă încuviinţare.

— A, draga mea copilă, dacă tu poţi să explici, eu, bineînţeles, nu e cazul să nu „înţeleg“. Sînt condamnat, explică numaidecît, doar atunci cînd ceva depăşeşte înţelegerea. Reflectă o clipă, apoi continuă : Crede că ne terorizează pe noi ? Şi adăugă, în vreme ce, fără să răspundă, Kate se uita primprejur : Ar putea să i se năzare că ţi-ai schimbat sentimentele faţă de mine ? Ştia că o pune la grea încercare — ceva îi spunea ; dar era un motiv în plus să vorbească : I-a intrat în cap că îţi displac ?

La care întrebare, răspunsul lui Kate sună hotărît :

— Poate că i-ai vîrît tu ideea asta în cap !

— Crezi cumva că i-am spus una ca asta ? se arătă el uimit.

— Nu, zise Kate, oarecum amuzată de simplitatea lui ; nu-ţi cer s-o faci.

— Ah, draga mea, rîse Densher, cînd tu ceri atît de puţin... !

Erau vorbe pline de ironie şi o văzu rezistînd impulsului de a-i riposta pe acelaşi ton.

— Sînt deplin justificată în lucrurile pe care le-am cerut, răspunse ea liniştit. Îţi prind şi ţie de minune. Ochii lor se întîlniră din nou plini de înţeles, iar rezultatul a fost că ea continuă : Nu eşti deloc nefericit.

— Serios ? întrebă el răspicat.

— De fapt, nu se vede — ceea ce este de ajuns pentru mătuşa Maud. Eşti minunat, eşti nemaipomenit, zise Kate ; şi dacă ţii la părerea mea, să ştii că văd cum totul iese cît se poate de bine.

După care schimbă repede vorba, de parcă ar fi lămurit problema, şi îl întrebă cît era ceasul.

— Oh, numai douăsprezece şi zece, îi răspunse el după ce se uită la ceas. N-am stat decît treisprezece minute ; mai avem timp.

— Atunci trebuie să mergem. Trebuie să mergem spre ele.

Din locul unde stăteau, Densher măsură cu privirea întinderea vastă a pieţei.

— Mai sînt şi acum în magazin. Vor sta desigur o jumătate de oră.

— Bravo ! Ei vezi ! ? zise Kate.

Această convorbire avusese loc în mijlocul pieţei San Marco, întotdeauna ca un mare salon, o încăpere a delectării cu pardoseală netedă şi acoperiş albastru, prielnică discuţiilor ; sau mai degrabă, la drept vorbind, nu în mijlocul pieţei, ci în locul unde perechea noastră se oprise dintr-un îndemn comun, după ce ieşiseră din biserica mare ce semăna cu o moschee. Se înălţa acum, cu bolta şi turnuleţele ei, la mică distanţă în urma lor, iar în faţă aveau spaţiul întins şi pustiu împrejmuit de arcade, în care la ora aceea se concentrau circulaţia şi mişcarea. Veneţia era la dejun, Veneţia turiştilor şi a eventualilor cunoscuţi, dar în afară de stolurile de porumbei enervanţi care culegeau firimiturile permanentei lor ospătări, spaţiul din faţă era liber şi puteau să vadă că prietenele nu le fuseseră încă, şi se părea că nici nu vor fi prea curînd, restituite de prăvălia de dantele, într-una din *loggia* unde, cu puţin timp înainte, le părăsiseră pentru ca să dea o raită — expresia era a lui Densher — prin San Marco. Dimineaţa aceea luă o asemenea întorsătură încît le scoase în cale acest

prilej ; totuşi aluzia pe care tocmai o adresase lui Kate nu fusese o exagerare a posibilităţilor lor, în general. Cel mai rău lucru ce se putea spune despre posibilităţile lor era că se iveau mai cu seamă în prezenţa — în prezenţa tuturor ; „tuturor“ însemnînd în acele împrejurări şi într-o lume populată Susan Shepherd, mătuşa Maud şi Milly. Dar dovada că şi în prezenţa altora ocazia putea să devină specială era oferită de faptul că mulţumirea lor era compatibilă cu o anume durată a zăbovirii. Doamnele au fost de acord ca ei să nu aştepte în prăvălie ; era cel mai mic lucru, bineînţeles, pe care puteau să-l facă pentru ei. În această dimineaţă îi ajutase în fond faptul că atunci cînd Densher se înfiinţase, cum obişnuia el să spună, la palat, Milly nu putuse ca alte ori să-şi facă apariţia. Obiceiul şi uzanţa păruseră acum bine stabilite ; făcînd vizite zi de zi — trecuseră opt zile în chip atît de convenabil — prietenele lor, ale lui Milly şi ale lui, dispăreau tot în chip convenabil şi îl lăsau cu ea pînă la prînz. Astfel se desfăşura perfect operaţiunea în care, după cum spunea el, fusese lansat ; de aceea, fără îndoială, speranţele lui Kate erau justificate. El îi apărea într-adevăr doamnei Lowder — nu putea să nu-i apară în vreme ce şedea acolo — cu aerul, dealtfel de dorit, că nu era atît de mult absorbit de Kate încît faptul să devină alarmant. Nu pierduse prilejul s-o întîlnească în fiece dimineaţă pe tînăra gazdă, după cum nu-l pierduse nici Milly ; doar astăzi ea nu se simţea destul de bine ca să-l poată primi.

Acest fapt lăsă o urmă ; urma se vădi în felul cum — adunaţi în camera de gală, palatul fiind la ora aceea inundat de lumină, răcoros şi împodobit ca întotdeauna cu flori în aşteptarea lui Milly — ei, restul, se uitau doar unii la alţii. Era cumplit, cumplit cu siguranţă pentru fiecare, că nu se rosti nici un regret comun. Tînărului nostru i se păru mai ales ciudat că, dacă tînăra fată nu se simţea bine, tăcerea gravităţii, a presimţirilor, a unei semnificaţii anume era tot ceea ce situaţia — situaţia musafirilor — putea îngădui. Tăcerea însă continuă după ce grupul celor patru coborî spre gondolă şi ei îşi ocupară locurile. Milly le trimise vorbă că spera ca plimbarea lor să fie

plăcută, iar ele, auzind aceasta, din nou schimbară priviri cu înțeles, de parcă și-ar fi dat seama amîndouă ce tîlc avea un asemenea mesaj, care-l inducea în eroare pe Densher. Milly nu dorea să-i strice dimineața și de aceea el trebuia să considere, din politețe, că situația se îndreptase în chip mulțumitor. Lucrurile le-a îndreptat doamna Stringham care, la drept vorbind, o cunoștea pe prietena lor mai bine decît oricare dintre ei. O cunoștea atît de bine, încît ea însăși, socotind că n-avea rost să rămînă acasă, acționa în desăvîrșit acord cu anumite condiții relativ obscure, oarecum înfricoșătoare pentru ei. Ea corectase acea notă de neglijență care constituia pentru toți un mic cusur al ocaziei ; ea născocise preferința doamnei Lowder și a ei înseși ; își amintise că dorința arzătoare de a găsi o dantelă fusese pînă acum mereu dată la o parte de diverse întîmplări ; îi venise de asemenea în minte că în ziua precedentă Kate vorbise despre rolul fatalității în nereușita ei de a cunoaște cu adevărat interiorul bisericii San Marco. Ideea lui Densher cu privire la intervenția conștientă a lui Susan Shepherd se infiltrase mai demult într-un ungher al minții lui ; ceva ce începuse pentru ei în Lancaster Gate deveni acum un sentiment care prindea contur ; acțiunea ei nespus de discretă i se părea în orice caz că urmărește în mod subtil, chiar dacă nu evident, propriul său interes. Ca pereche, ca „echipă“, ei nu erau uniți cu adevărat ; prea multe persoane — cel puțin trei — și prea multe lucruri se interpuneau ; dar între timp se pregătea ceva care îi va apropia și mai mult. Nu prea știa nici el ce ; probabil nimic altceva decît că va afla la un moment dat — și cînd aceasta va constitui o mîngîiere — că ea îl înțelesese tot timpul. Avea chiar presentimentul că va veni un moment cînd înțelegerea tuturor celorlalți va da greș și va supraviețui doar perspicacitatea acestei mici și iscusite ființe.

Astfel era astăzi, în prospețimea ei, atmosfera morală, cum i-am putea spune, ce plutea în jurul tinerilor noștri prieteni ; acestea au fost micile accidente și forțele tăcute cărora le datorau avantajul de care am văzut că se bucurau într-un fel și care păru să dobîndească pentru ei un înțeles mai adînc în vreme ce se opriră iarăși ; splendida piață

care, după cum bine se știa, fusese de-a lungul anilor martora bucuriei vieții mai mult decît orice alt loc asemănător din Europa, le oferea, fiindcă nimeni nu-i putea auzi, singurătate și siguranță. Aveau impresia, stînd în acel loc, că ar fi putut spune orice le-ar fi plăcut ; și că, tot ca urmare a acestui fapt, fiecare din ei ar fi presimțit ce voia să spună celălalt. Li se părea mai cu seamă că tocmai aceste gînduri, fiind pe buzele lor în luminoasa atmosferă istorică unde singurul semn perceput de ureche era fîlfîitul porumbeilor, trezeau în inima fiecăruia o spaimă. Era o stare pe care ar fi putut s-o dezvăluie felul cum Densher a spart tăcerea ce se așternuse după ultimele ei cuvinte.

— Ce voiai să spui adineaori că aș face pentru ca s-o determin pe doamna Lowder să creadă ? Eu unul, oricît de stupid ți s-ar părea, nu înțeleg, din moment ce nu pot să-i spun minciuni, ce rămîne în fond decît minciuna.

Ei bine, ea putea să-l sfătuiască :

— Poți să-i spui vorbe mărinimoase și sincere despre Milly — care, la drept vorbind, îți place atît de mult. N-ar fi minciuni ; și, venind de la tine, ar avea efect. Știi, nu spui prea multe despre ea. Și Kate îi înfățișă rodul observațiilor ei : De fapt, nu vorbești deloc despre ea.

— Așa ți-a spus mătușa Maud ? întrebă Densher. Apoi, deoarece fata ezita să răspundă, exclamă : Probabil că aveți conversații extraordinare !

Da, ea ezitase, dar se hotărî :

— Avem conversații extraordinare.

Expresia lui, în vreme ce privirile li se întîlneau, dovedea că era dispus să audă mai mult despre ele ; dar ceva în expresia ei, se pare, anulă prilejul. Așa că îi ceru peste o clipă altceva, ceva care îl preocupa de o săptămînă, dar pentru care nu avusese încă o ocazie atît de bună.

— Știi cumva, deoarece vă spuneți asemenea lucruri uimitoare, cum înțelege ea vizita atît de lipsită de temei a lordului Mark de acum cîteva zile ? — faptul că a rămas aici, după cîte am aflat, doar două sau trei ceasuri, necesare ca să stea de vorbă cu prietena noastră, și că nu și-a găsit deloc timp, fiindcă a plecat cu trenul în aceeași seară, să întîlnească pe nimeni altcineva ? Ce crede ea

despre faptul că n-a aşteptat să te vadă pe tine sau s-o vadă pe ea — după toate cîte îi datorează ?

— A, fireşte că înţelege, zise Kate. A venit s-o ceară pe Milly în căsătorie — n-a venit decît pentru asta. Şi, fiindcă Milly l-a refuzat categoric, nu mai avea altă treabă. Nu putea să se răzgîndească pe loc şi să se dea bine pe lîngă noi.

Kate se arătă surprinsă că, aceasta fiind o chestiune de bun gust din partea unui asemenea aventurier, Densher nu pricepuse. Dar Densher era absorbit de un alt gînd.

— Vrei să spui că atunci cînd, făcîndu-mi apariţia, l-am întîlnit în timp ce pleca, tocmai asta se petrecuse între ei ?

— Nu ţi-ai dat seama, dragul meu ? întrebă Kate.

— Fluşturatic mai este omul acesta ! continuă tînărul, uimit.

— A, să nu-l desconsideri ! zîmbi Kate. Vrei să spui că Milly nu ţi-a povestit ?

— Că lordul Mark s-a făcut de rîs ?

Continuînd să zîmbească, tînăra noastră spuse :

— Ştii bine că eşti îndrăgostit de ea.

O privi iarăşi lung.

— Fiindcă l-a refuzat, de ce-ar dovedi părerea mea despre lordul Mark acest lucru ? Şi nu sînt obligat să-l admir pentru felul cum s-a comportat faţă de celelalte persoane pe care le-am pomenit, şi nu înţeleg de la tine de ce ar face-o doamna Lowder.

— Ea nu-l admiră — dar puţin îi pasă, îl lămuri Kate. Ştii doar prea bine în ce termeni sînt sumedenie de londonezi, chiar şi atunci cînd se presupune că se înţeleg foarte bine. El n-are nici o obligaţie faţă de noi — a făcut o încercare. Un om nemulţumit n-are voie, întrebă ea, să mai încerce ?

— Şi să se întoarcă după aceea, încrezător că va fi bine primit, la victima nestatorniciei sale ?

Kate acceptă, de dragul discuţiei, să fie considerată victimă.

— A, el şi-a încercat norocul şi la mine. Aşa că totul este foarte bine.

— Prin faptul că şi tu, vrei să zici, l-ai refuzat ?

O clipă, Kate șovăi, și Densher ar fi putut să se întrebe dacă adevărul pur istoric nu avea să fie puțin forțat. Dar ea vorbi cu imparțialitate :

— N-am lăsat ca lucrurile să ajungă pînă acolo. L-am descurajat prea mult. Mătușa Maud, continuă ea acum lucidă ca întotdeauna, consideră că deține un angajament din partea lui în ceea ce mă privește ; un angajament care ar fi fost încălcat dacă Milly l-ar fi acceptat. Dar așa cum stau lucrurile, nu are nici o importanță.

— Nu e meritul lui că a avut un eșec, zise Densher.

— E totuși meritul lui, dragul meu, că este lordul Mark. Este exact ceea ce a fost și ceea ce a știut că este. Și nu e cazul să-l judec eu, după ce l-am tratat cum l-am tratat.

— Ah, zise Densher nerăbdător, l-ai tratat frumos.

— Îmi pare bine, zîmbi ea, că mai poți să fii gelos. Dar înainte ca el să-i poată răspunde, adăugă : Nu văd de ce te nedumerește faptul că atitudinea atît de categorică a lui Milly o încîntă pe mătușa Maud mai mult decît poate să-i displacă orice altceva. Ce vede ea oare decît că Milly însăși consideră relația ei cu tine prea prețioasă pentru a fi compromisă ? O asemenea recunoaștere din partea lui Milly nu poate decît să-i pară că implică, într-o oarecare măsură, propria ta recunoaștere. De unde ea deduce că, cu cît te interesează mai mult Milly, cu atît mai puțin te interesez eu.

Era iarăși un moment — știm că de la început au fost numeroase — cînd el simțea cu o ardoare ciudată și derutantă iscusința cu care ea știa să pună problemele. Era ceva care-l și convingea, dar îl și silea să reacționeze. Și acest efect, oricum s-ar numi, răzbătu acum în tonul glasului său :

— Ah, dacă ar avea idee care sînt sentimentele mele față de tine !

Declarația lui nu era ambiguă, dar Kate știu să facă față situației.

— Din fericire pentru noi, putem într-adevăr să considerăm că nu știe. Atît de bine am izbutit.

— Ei bine, zise el numaidecît, iau de la tine ceea ce îmi oferi și presupun că, pentru a fi consecvent — pentru

ca să stau pe propriile mele picioare, dacă poate fi vorba de așa ceva — s-ar cuveni să-ți mulțumesc. Numai că ceea ce îmi oferi îmi pare că este, mai mult decît orice, partea din ce în ce mai grea a misiunii mele. Mi se pare că este ceea ce aștepți de la mine. Nu mi se pare niciodată că ar fi ceea ce aș putea aștepta eu de la tine. Sînt atîtea lucruri pe care nu mi le dăruiești.

— Adică ce, mă rog ?

— Eu îți dau dovezi, zise Densher. Tu nu-mi dai nici una.

— Ce înseamnă pentru tine dovezi ? se încumetă ea să întrebe după o clipă.

— Să faci ceva pentru mine.

Kate era uimită :

— Nu fac asta pentru tine ? Vrei să spui că nu înseamnă nimic ?

— Absolut nimic.

— Bine, dragul meu, dar eu risc totul.

Se îndepărtaseră agale, cînd el se opri brusc :

— Credeam că, dimpotrivă, mătușa ta fiind astfel înșelată nu riști nimic !

Pentru prima oară de cînd fusese lansată minunata ei idee, o văzu pe Kate descumpănită. I se păru în clipa următoare că îi displăcea — fie faptul că se afla în această stare, fie că era văzută, deoarece imediat vorbi cu o nerăbdare ce dovedea că se simțea jignită ; o aparență care îi produse, simți numaidecît, un sentiment aproape dureros de compătimire.

— Atunci, ce dorești să risc ?

Semnalul primejdiei îl afectă, dar numai, cum ar fi spus el, ca să-i agraveze situația.

— Doresc să mă iubești. Cum pot simți în condițiile acestea că mă iubești într-adevăr ?

Ah, ea îl înțelegea, cu toate că se ascundea, și îl făcu să se simtă mai hotărît decît dacă ar fi fost sinceră. Avea tot timpul impresia copleșitoare că ea trăiește intens — copleșitoare cum fusese din clipa cînd au prins viață sentimentele pe care, chiar la îaceput, în Londra posomorîtă de acum două ierni, și le transmiseseră unul altuia. N-o considerase niciodată o ființă fără apărare, ignorantă și

slabă ; iar dacă îi cerea ca între ei să existe o încredere mai profundă, o făcea fiindcă știa că ea înțelegea și că putea să-i împlinească dorința.

— Aș fi în stare să continui, poate, zise el, dacă sînt ajutat. Dar nu pot continua fără ajutor.

Ea își îndepărtă privirile de la el, și asta îi arătă la ce se gîndea.

— Ar trebui să fim acolo — vreau să spun cînd vor ieși.

— Nu vor ieși — încă nu. Și nu-mi pasă dacă vin. După care adăugă cu franchețe, de parcă ar fi vrut să respingă învinuirea de egoism pe care i s-a părut că vorbele lui, așa cum sunaseră, ar fi putut s-o provoace : De ce să nu sfîrșim odată, și să le ținem piept ? Vorbele acestea le rosti cu absolută sinceritate. Doamne Dumnezeule, numai de m-ai alege pe mine !

Privirea ei se întoarse spre Densher, și el putu să vadă cum, la urma urmelor, gustul revoltei lui i se păru lui Kate mai degrabă dulce decît amar. Ca urmare, ea se înfrînă pentru o clipă.

— Am mers prea departe, se forță totuși să răspundă. Vrei s-o ucizi ?

El avu o ezitare ce nu era cu totul nevinovată.

— Adică s-o ucid pe mătușa Maud ?

— Știi la cine mă gîndesc. Am spus amîndoi prea multe minciuni.

Auzind acestea, el își înălță capul.

— Eu unul, draga mea, n-am spus nici una !

Tonul tăios cu care rosti aceste vorbe îi mai domoliră sufletul, dar trebui totuși să înfrunte privirea pe care ea o îndreptă asupra lui.

— Îți mulțumesc foarte mult.

Expresia ei însă nu izbuti să oprească vorbele care erau pe buzele lui.

— Decît să mă expun celei mai mici bănuieli, mai bine plec chiar în astă-seară.

— Atunci pleacă, zise Kate Croy.

Densher înțelese după cîtva timp, în vreme ce se plimbau iarăși, că ceea ce plana în jurul lui derutîndu-l nu era violența, ci mai degrabă liniștea rece a felului cum venise răspunsul ei. Continuau să se plimbe și o clipă se

păru că divergența lor se transformă deodată într-o ruptură — de parcă plecarea lui fusese cu adevărat hotărîtă. Apoi, pe neașteptate, cu multă nesăbuință, deoarece acum puteau să fie ușor observați de sub arcade, el își trecu mîna pe sub brațul ei cu o putere care îi făcu să se oprească iar.

— Am să spun orice minciună vrei tu, orice minciună pe care o cere planul tău, dacă vii la mine.

— Să viu la tine ? întrebă ea încet.

— Să vii la mine.

— Cum ? Unde ?

Kate vorbise încet, dar el era, în starea lui de nesiguranță, oarecum uimit văzînd că nu i se împotrivea.

— În apartamentul meu, care este cît se poate de acceptabil și la închirierea căruia mai deunăzi te-am avut în minte, după cum poate ți-ai dat seama. Putem aranja — dacă ne luăm inima în dinți. Oamenii în situația noastră pot întotdeauna să se descurce.

Kate îl asculta de parcă i-ar fi dat vești bune, iar pentru el însemna o încurajare — deoarece trebuia să dovedească mult tact — faptul că ea nu căuta să scape arătîndu-se scandalizată. Într-adevăr, nu se așteptase din partea ei la o asemenea manifestare, iar asta nu făcea decît să adauge fiorul unui motiv mai profund gîndului său despre posibilitățile lor. Pentru ca s-o cunoască așa cum era, trebuia neapărat s-o observe acum stînd acolo, fără putința de a se ascunde, în lumina revărsată a zilei și a intenției sale admirabile și necruțătoare. Doar faptul că ea asculta — și încă îl făcea să se înțeleagă pe sine cum nu i se întîmplase pînă atunci.

— Am deplina certitudine că nu sînt nebun. Asta e tot ce am de spus și trebuie să știi exact cît înseamnă. Alături de tine am să merg cît de departe îmi ceri, am să fac tot ce dorești. Fără tine — să mă ia naiba ! Și trebuie să fiu sigur.

Ea îl asculta atît de atent, încît continuă să-l asculte și după ce el încetă să mai vorbească. O ținea strîns de braț, aproape, și cu toate că deocamdată se opriseră iarăși, vorbele lui, în acel loc neasemuit, ar fi putut să fie — pentru alții care îi vedeau de la distanță — vorbele

unui turist impresionat, adresate altuia mai indiferent. Strîngînd-o de braț, o făcu să se întoarcă, așa încît aveau iarăși în față biserica San Marco, peste a cărei maiestuoasă prezență rătăceau ochii lui, în vreme ce ea își răsucea umbrela de soare. Kate se întoarse însă, după care, în fine, se pomeniră cu fața spre partea opusă a pieței. Și de abia acum vorbi :

— Te rog să-ți iei mîna de pe brațul meu.

El înțelese numaidecît — ea observase că în umbra galeriei tocmai apăruseră celelalte doamne, ieșind de la cumpărături. Astfel încît se îndreptară spre ele, unul lîngă celălalt, și totul era cît se poate de bine. Și doamnele îi văzuseră și îi așteptau, mulțumite, sub una dintre arcade. Iar ei păreau absolut dispuși să le întîlnească, răbdători, cu bună cuviință, într-adevăr amabili. Făceau impresia — și tot datorită dibăciei lui Kate — a doi copii dintr-o epocă supracivilizată, parînd o situație penibilă. Nu se grăbeau însă — ar fi fost bătător la ochi ; astfel el avu timp să simtă, cum s-ar zice, ceea ce simțea. Simțea atît de limpede — și cu această stare de spirit apăru în fața doamnei Lowder — că poseda într-un sens ceea ce dorea. Vor mai urma multe — totul ; în nici un caz nu lămurise cu prietena lui toate lucrurile. Dar poseda totuși ceva real — faptul că ea nu proiectase asupra lucidității lui umbra înspăimîntătoare a unei reprobări ieftine. De acest lucru îi fusese o teamă atît de cumplită, încît risipirea temerii era în sine o binefacere. Primejdia pierise — era în urma lui, acolo în locul acela mare și însorit. Pînă acum Kate fusese la înălțime.

XXVIII

Kate fusese la înălțime, după cum se dovedi, pentru ca el să-i poată pune în seara aceea, avînd motive în plus, o a doua problemă stringentă care îi stătuse pe buze dimineața — problemă pe care cealaltă preocupare, după cîte își dădea seama, o dăduse prin forța ei la o parte. I se oferise un nou prilej în amurg, cînd sosind la palat ca de obicei, află de la doamna Stringham că Milly nu va cina nici de data aceasta cu ei, dar că după

toate probabilitățile va coborî mai tîrziu. O găsi pe Susan Stringham singură în marele salon unde lumînările — chiar mai multe decît permitea de obicei marea dărnicie a prietenei lor — dezvăluiau misterul atotpătrunzător al stilului ; căci Milly devenea pe zi ce trecea într-adevăr splendidă, ceea ce îi uimea pe toți și îi făcea s-o tachineze. Avu astfel cîteva minute de conversație cu buna doamnă înainte de venirea doamnei Lowder și a lui Kate — minute ce luminau mai departe decît lumînările lui Milly.

— Poate să coboare — e recomandabil, dacă într-adevăr nu se simte destul de bine ?

Puse întrebarea cu mirarea de care era cuprins întotdeauna cînd afla cîte ceva — deși se întîmpla rar — din adevărul despre tînăra fată. Se punea bineînțeles problema sănătății ei — era în aer, era pe pămîntul pe care el îl călca, în mîncarea pe care o gusta, în sunetele pe care le auzea, era pretutindeni. Dar era pretutindeni, dîndu-i impresia că îi cerea lui — delicateței lui, discreției obișnuite a altora precum și a lui — să nu facă nici o aluzie la ea. În fond nu s-a făcut nici una în dimineața aceea cînd s-a anunțat că nu va veni — absența aluziei, după cum știm, fiind cu totul nefirească ; și această discuție confidențială cu doamna Stringham i-a permis pentru prima oară să-și deschidă ochii. Îi ținuse destul de bucuros închiși ; cu atît mai mult cu cît acest fapt îndeplinea pentru spiritul său o funcție folositoare. Dacă voia într-adevăr să nu se ciocnească de situația lui Milly, ce dovadă mai bună putea să aibă că atitudinea lui se caracteriza prin corectitudine ? Era poate patetic din punctul ei de vedere și pentru el era poate chiar ridicol ; dar nu avea nici măcar curiozitatea pe care ar fi avut-o în legătură cu un prieten obișnuit. Ar fi putut uneori încerca să aibă această curiozitate, pentru a manifesta măcar o bunăvoință formală ; dar se pare că nu era posibil. Unde, atunci, era duplicitatea ? Era cel puțin sigur asupra sentimentelor sale — fiindu-i clar că nu avea nici un fel de sentiment. Toate erau pentru Kate și nu mai rămăsese nici o fărîmă pentru altcineva. El acționa pentru Kate și nicidecum pentru prietena ei. Prin urmare nu-l interesa, fiindcă dacă l-ar fi interesat ar fi fost îngrijo-

rat, iar dacă ar fi fost îngrijorat, ar fi dorit să ştie ; şi dacă ar fi dorit să ştie, n-ar fi fost cu desăvîrşire pasiv, şi tocmai desăvîrşita lui pasivitate trebuia să-i reprezinte onoarea. În acelaşi timp, onoarea lui, trebuie să adăugăm, din fericire nu izbuti să rateze mica sa convorbire cu Susan Shepherd. Un crîmpei din adevăr — se părea că ea atît voise să-i ofere ; şi se părea că, în ceea ce-l privea, putea să fie îndatoritor în limitele unor condiţii normale. Ea nu numai că-i permise, dar îl invită de-a dreptul să-şi deschidă ochii.

— Îmi pare atît de bine că eşti aici.

Nu era un răspuns la întrebarea lui, dar trebuia, deocamdată, să fie de ajuns. Iar restul avea să vină.

El îi zîmbi şi pe negîndite se pomeni, ca un fel de consecinţă a comuniunii cu ea, că vorbea pe limba ei.

— Este o experienţă minunată.

— Ei bine, şi faţa ei înălţată se lumină, asta e tot ce doresc să fie pentru dumneata. Dacă nu mi-ar fi teamă, adăugă ea, mi-ar place să-ţi spun unele lucruri.

— Şi mă rog, de ce vă e teamă ? o întrebă el încurajator.

— De alte lucruri pe care aş putea să le stric. În afară de asta, se pare că n-am ocazia. Dumneata eşti, ştii doar, mereu cu ea.

Îl îndemna în chip ciudat, i se păru lui, să-şi menţină zîmbetul forţat, care era cu atît mai forţat cu cît văzu în aceste ultime vorbe o descriere exactă a comportării lui. Era curios că se ajunsese pînă acolo, dar era într-adevăr mereu cu ea.

— Ah, zîmbi el, cu toate acestea acum nu sînt cu ea.

— Nu — şi sînt atît de bucuroasă că am ocazia aceasta. Se simte cu mult mai bine.

— Mai bine ? S-a simţit deci mai rău ?

Doamna Stringham aşteptă.

— A fost tot timpul minunată — aşa a fost. Este o fiinţă într-adevăr minunată. Dar se simte mai bine.

— A, dacă se simte într-adevăr mai bine... ! dar se înfrînă vrînd să ia lucrurile uşor şi mai ales să nu se arate ambalat pînă la mistificare. Cu atît mai mult o să-i simţim lipsa la cină.

Dar Susan Shepherd o ţinea înainte :

— Se menajează. Ai să vezi. N-o să simţi lipsa nimănui. Vom da o mică serată.

— A, înţeleg, judecînd după această splendoare mai bine etalată decît de obicei.

— Ei, dar este într-adevăr frumos, nu-i aşa ? Vreau ca totul să fie desăvîrşit. Locuieşte pentru prima oară cum i se cuvine unei fiinţe ca ea ; şi prin aceasta — adică punînd în evidenţă întreaga strălucire a palatului — este fericită cu adevărat. Este ca o pictură de Veronese — iar eu sînt piticul nelipsit, micul maur, aşezat într-un colţ din prim plan, de dragul efectului. De-aş avea un şoim sau un cîine de vînătoare sau ceva de genul acesta, aş face mai multă cinste scenei. Bătrîna menajeră, femeia care îngrijeşte palatul, are un cacadù mare, roşu, pe care aş putea să-l împrumut şi să-l cocoţ seara pe deget.

Aceste explicaţii şi o sumedenie de altele le dădu doamna Stringham, deşi nu toate îi creau impresia că tabloul îl includea şi pe el. Ce rol putea să-i revină lui, cu atitudinea sa lipsită de cel mai rafinat stil, într-o compoziţie în care toate celelalte elemente îl aveau ?

— Nu vor participa însă la cină puţinii oameni pe care îi aşteaptă ; vor veni aici, de la hotelurile unde locuiesc, după aceea ; iar Sir Luke Strett şi nepoată-sa, principalii musafiri, au sosit probabil de la Londra doar acum o oră sau două. Pentru el a vrut ea să organizeze ceva — chiar în seara asta. O să-l vedem mai des, fiindcă ea îl simpatizează ; şi sînt atît de bucuroasă — şi ea va fi bucuroasă — că şi dumneata ai să-l întîlneşti. (Buna doamnă, în această privinţă, era insistentă, era aproape nefiresc de voioasă.) Aşa că sper din suflet... !

Dar speranţa i se pierdu cu totul în revărsarea veseliei ei. El reflectă puţin, în vreme ce ea îi dădea să înţeleagă, gîndi el, mai multe lucruri decît rosteau buzele ei.

— Ce speraţi ?

— Ei, că vei mai rămîne.

— Vreţi să spuneţi după cină ?

Densher avea impresia că doamna Stringham voia să spună atît de multe lucruri, încît el n-ar fi putut să-şi dea seama unde se sfîrşeau sau unde începeau.

— A, desigur. Vom asculta muzică — instrumente minunate şi cîntece ; şi pe Tasso, însă nu declamat ca în

ghiduri. Ea a organizat serata — de fapt și eu. Mai bine zis, Eugenio. Dealtfel, și dumneata faci parte din tablou.

— A, eu ! zise Densher, aproape cu gravitatea unui protest real.

— Dumneata vei fi tînărul formidabil care-i întrece pe ceilalți și își ține fruntea sus și înalță în mînă cupa cu vin. Ceea ce sperăm, continuă doamna Stringham, este că ai să ne rămîi fidel — că n-ai venit doar așa, dintr-un capriciu, pentru cîteva zile.

Realitățile mai intime și meschine ale lui Densher se tulburară neliniștite, își dădu el seama, la această atingere, ieșind din starea de relaxare artificială pe care reușise să le-o impună doar pe jumătate. Cum mai discutau cucoanele din înalta societate, care călătoreau de plăcere și erau găzduite în tablouri de Veronese, cu bieții lucrători strîmtorați, care își sacrificau timpul și posibilitățile unui cîștig modest ! Cum luau ele lucrurile de bune, și ce cumplite erau explicațiile ! El nu le putea spune cum încercase să muncească, cum, în parte din acest motiv, se mutase în apartamentul acela, ca să se pomenească totuși, aproape pentru prima oară în viață, lovit de soartă și să se simtă de prisos ; fiindcă aceasta le-ar forma o opinie falsă despre sursa zbuciumului său, dacă nu și despre intensitatea lui. Ar adăuga în mod indirect poate, dar infailibil, la povara responsabilității conștiente din inima lui, pe care aceste clipe, alături de doamna Stringham, o făceau și mai apăsătoare. Și-o atrăsese asupră-și, responsabilitatea conștientă ; lucrul era hotărît și discuțiile n-aveau rost ; și din nou consternarea persista parcă în atmosferă. Aici ajunsese. Și, în cel mai bun caz, înainta anevoie.

— Teamă mi-e că n-o să mă înțelegeți, cînd vă voi spune că trebuie să țin cont de niște lucruri foarte supărătoare. Bătaia de cap, obligațiile de acasă. Apoi solicitarea, tensiunea de la Londra.

Dar ea înțelese perfect ; știa să facă față greutăților și solicitărilor și arătă că ele constituiseră tocmai elementul vieții ei.

— Ah, slujba zilnică și salariul de fiecare zi, recompensa în aur sau răsplata ? Nimeni nu știe mai bine ca

mine cum te preocupă ele în zborul zilelor prețioase și amăgitoare. Nu tocmai la ele am renunțat ? Am renunțat la tot pentru ca s-o urmez pe ea. Aș vrea să simți ca și mine. Și nu poți, întrebă ea, să scrii despre Veneția ?

Ar fi vrut și el o clipă să simtă ca ea ; zîmbi blînd.

— Dumneavoastră scrieți despre Veneția ?

— Nu ; dar aș scrie — cum să nu ? — dacă n-aș fi renunțat de tot. Ea este prințesa mea, și pentru o prințesă...

— Omul face sacrificiul deplin.

— Exact. Asta este.

Îl obseda gîndul că nici un om n-a fost cîndva cu mintea atît de răvășită ca el.

— Înțeleg foarte bine că ea este a dumneavoastră. Numai că, vedeți, nu este a mea.

Simțise că putea, din onestitate, să riște această afirmație, deoarece avea siguranța morală că ea n-o va spune mai departe și cel mai puțin doamnei Lowder, care ar găsi în acest fapt o implicație răscolitoare. Buna doamnă îi plăcea și din motivul că nu ducea vorba și îi sugera totodată delicat că dorința ei sfioasă era ca el să o știe. Era în sine o aluzie la posibilitățile existente între ei, la o relație binefăcătoare și flexibilă pentru el, care nu-l va angaja mai mult decît putea să-și dea seama. Dar chiar pe cînd se gîndea la asta, simți cît de ciudat era totul. Susan Shepherd dorea deci, după cîte se părea, același lucru pe care îl dorea Kate, numai că îl dorea, se mai părea încă, într-un fel diferit și dintr-un motiv complet diferit, cu toate că nu mai puțin profund. Însemna că doamna Lowder dorea, printr-o atît de ciudată evoluție a exuberanței ei, exact ceea ce dorea fiecare din celelalte două ; iar el era prins între ele, el se afla la mijloc. Asemenea reflexii creau prilejuri — ei bine, prilejuri să se întrebe dacă n-ar fi fost mai bine să accepte, cu extravaganță, să fie cu adevărat nerodul pe care îl cerea întreaga uneltire. A încerca să se sustragă și totuși a rămîne în continuare implicat era, dintre cele două lucruri, cel mai nerod. Îi părea bine că nu exista nici un bărbat în această situație. Se concentră o clipă asupra lui Sir Luke Strett, marele maestru al bisturiului despre care Kate îi spusese la Londra că este

sfătuitorul lui Milly și a cărui reînnoită intervenție la o asemenea distanță — despre care tocmai aflase — trebuia lămurită. În concepția lui, marii chirurgi londonezi — dacă acesta era chirurg — apăreau tăioși din toate punctele de vedere ; așa că pînă la urmă nu va scăpa cu totul de atenția ironică a sexului din care făcea parte. Cel mai bun lucru era să nu-i pese ; în timp ce încerca să nu se sinchisească, pricepu unele lucruri. Înlănțuirea gîndurilor i-l aduse și pe lordul Mark în fața ochilor. Lordul Mark îl surprinsese de două ori asupra faptului — în absurda sa ipostază ; și asta însemna un al doilea bărbat. Dar îi venea relativ ușor să nu-i dea importanță lordului Mark.

Interlocutoarea lui își continua însă ideea, și pe un ton care să confirme discreția ei, că Milly nu era prințesa lui.

— Bineînțeles că nu este. Trebuie să faci mai întîi ceva.

— N-ar trebui mai degrabă ca ea să facă ceva ? se arătă el mirat.

Efectul, mai mult decît intenționase, a fost că ea dădu înapoi.

— Înțeleg. Ei da, fără îndoială, dacă o luăm așa. Veselia ei era deocamdată în eclipsă și se uită primprejur, evitîndu-i privirile, de parcă s-ar fi întrebat ce putea face Milly. Și totuși, a vrut să fie binevoitoare.

Remarca ei îl făcu să se simtă imediat un nemernic.

— Firește că a vrut. Nimeni n-ar putea să fie mai încîntător. M-a tratat de parcă aș fi cineva. Numiți-o gazda mea, o gazdă cum n-am avut nicicînd și nici nu-mi închipuiam că ar putea exista, și sînt absolut de acord cu dumneavoastră. Firește, adăugă aprobînd-o, îmi dau seama că este de-a dreptul o viață de curte.

Ea îi arătă imediat că asta era aproape tot ce dorea din partea lui.

— Este exact ceea ce vreau să spun, dacă înțelegi o curte cum n-a mai fost niciodată : una din curțile raiului, curtea unui înger. Atît este de ajuns.

— A, bine, atunci vă asigur că e așa. Numai că viața la curte, în general, observă el, nu e cum credem.

— Da, așa citim noi ; dar aici e altfel decît în cărți. Tocmai asta e frumusețea ; de aceea și este ca marea și

unica prinţesă. La curtea ei, zise doamna Stringham, merită să trăieşti. Apoi, de parcă ar fi fost un fapt hotărît : Ai să te convingi singur.

El aşteptă o clipă, dar cînd vorbi nu spuse nimic care s-o descurajeze :

— Cred că aveţi dreptate. Trebuie să fac mai întîi ceva.

— Ei, ai şi făcut ceva.

— Nu — nu cred. Pot să fac mai mult.

Ei da, părea ea să spună — dacă voia el să fie aşa !

— Dumneata poţi să faci totul.

„Totul" era cam prea mult în ceea ce îl privea, pentru a fi considerat cu toată seriozitatea, şi trecu modest cu vederea remarca ei, vorbind în clipa următoare, pentru ca să evite vreo nerozie, despre o altă chestiune, legată însă şi ea de subiectul ce-i preocupa :

— De ce a trimis după Sir Luke Strett dacă, aşa cum îmi spuneţi, se simte mult mai bine ?

— N-a trimis după el. A venit de bună voie, explică doamna Stringham. El a vrut să vină.

— Nu e cu atît mai grav — dacă lui i se pare că este îngrijorător ?

— A venit în primul rînd în concediu. Ea ştie asta de cîteva săptămîni. După care doamna Stringham adăugă : Dumneata însă poţi să-l ajuţi să se simtă la largul lui.

— Eu ? se miră el sincer. (Era un cerc de fuste şi pace !) Ce am eu de-a face cu un om ca el ?

— De unde ştii, zise prietena lui, cum e el ? Nu seamănă cu nici unul dintre oamenii pe care i-ai cunoscut. E un mare făcător de bine.

— A, atunci se poate descurca şi fără mine. N-am calitatea, ca om din afară, să mă amestec.

— Spune-i, totuşi, stărui doamna Stringham, ce gîndeşti.

— Ce gîndesc despre domnişoara Theale ? zise Densher privind în gol. Era, cum s-ar spune, o treabă cam grea. Dar tot el găsi şi răspunsul adecvat : Nu-l priveşte.

I se păru o clipă şi doamnei Stringham că era răspunsul adecvat. Îşi aţinti asupra lui privirea cu o expresie încă voioasă dar scrutătoare, care arăta aproape cu prisosinţă ce desluşise în vorbele lui ; deşi exact ce anume era, Densher avea să înţeleagă doar mai tîrziu.

— Spune-i atunci asta. Şi atît e destul pentru ca să ajungă să te cunoască.

— Şi de ce să mă cunoască ?

— Dă-i prilejul. Lasă-l să-ţi vorbească. Şi ai să vezi atunci.

Toate acestea, din partea doamnei Stringham, îl făcură să simtă şi mai acut că se scufundă într-un element de o căldură mai degrabă ciudată decît agreabilă — un simţămînt care, în următoarele două sau trei ore, avea să fie alimentat pînă la saturaţie de multe alte impresii. Milly coborî după cină în salon, unde o şi aşteptau vreo şase prieteni — fiinţe ce prezentau se pare interes mai cu seamă pentru doamnele din Lancaster Gate ; şi în vreme ce atenţia ei era atrasă de aceştia şi apoi de muzicanţii introduşi de Eugenio dar întîmpinaţi personal de ea, bucurîndu-se şi de prilejul suprem oferit de sosirea marelui doctor care îşi făcu apariţia ultimul, el avu impresia că ea răspîndea, în valuri largi şi calde, farmecul unei blîndeţi generale, dătătoare de fericire. Existau profunzimi mai mari, neîndoielnic, pentru unii decît pentru alţii ; în ceea ce îl priveşte, i se părea că este pur şi simplu cufundat în farmecul acesta. Se mişca dar nu se auzea nici un clipocit ; plutea, înota fără zgomot ; şi erau cu toţii, în această privinţă, ca peştii într-un eleşteu cristalin. Efectul acelui loc, frumuseţea scenei, contribuiau probabil mult la această impresie ; graţia de aur a odăilor înalte, încăperi ale artei ele însele, contribuia asemenea unui fluid la atmosfera generală şi îi făcea pe oameni să devină domoli, fără a fi însă solemni. Erau doar oameni, după cum spusese doamna Stringham, care stăteau o săptămînă ori două pe la hanuri, oameni care în timpul zilei răsfoiseră cîte un Baedeker, căscînd ochii mari la frescele de acolo, şi se tocmiseră cu gondolierii pentru cîteva centime. Dar Milly, care păşea liberă printre ei, într-o minunată rochie albă, îi pusese oarecum în legătură cu ceva prin care deveneau de o blîndeţe şi mai rafinată ; astfel încît, dacă tabloul de Veronese despre care discutase cu doamna Stringham nu se constituise întocmai, caracterul relativ prozaic al orelor precedente, urmele insensibilităţii asociate cu „intimidări" au fost în cele din urmă aproape renegate cu nobleţe. Însemna

poate ceva pentru el că o vedea pe Milly pentru prima oară în alb, iar ea doar acum avea ocazia — circulînd prin sală şi emanînd o lumină intensă — să-i pară o prezenţă ce-şi revarsă farmecul asupra tuturor. Era alta, mai tînără, mai frumoasă, iar culoarea părului ei împletit atrăgea mai mult ca oricînd atenţia, nu însă în chipul cel mai fericit ; totuşi nu-i venea să-şi explice impresiile doar prin aceea că ea părăsise de data aceasta, dintr-un motiv obscur şi totuşi fără îndoială încîntător, negrul aproape monastic. Oricît de mult contribuia schimbarea aceasta la valoarea prezenţei ei, Milly n-o făcuse niciodată pînă acum, la drept vorbind, de dragul lui ; şi observă amuzat că ceea ce o determinase să se îmbrace astfel era vizita lui Sir Luke Strett. Dacă ar fi fost gelos pe Sir Luke Strett, a cărui impunătoare figură poate mai puţin asimilată de scenă decît altele avea s-o studieze în curînd din cealaltă parte a sălii, faptul ar fi fost neîndoielnic amuzant. Dar nu putea fi gelos, nici chiar pentru a profita de o conjunctură atît de prielnică ; se simţea prea mult, cum s-ar spune, „înăuntrul" tabloului : reflectarea de o clipă îl încadră în tablou mai mult decît pe oricine. Felul în care Milly îl neglija pentru alte preocupări, în vreme ce Kate şi doamna Lowder, fără a atenua faptul măcar printr-o glumă, îl prezentară doamnelor engleze — aceasta era în sine o dovadă ; deoarece nimic care să ţină de o comuniune apropiată nu se stabilise încă între ei, în afară de o singură privire vie şi trei vorbe vesele — toate lucruri aparent de o extremă neînsemnătate — pe care conştiinţa ei mărturisită i le adresase în fugă.

În seara aceasta ea făcea onorurile gazdei, îşi dădea Densher seama, la îndemnul unei idei supreme, o inspiraţie care izvora în parte din starea ei nervoasă, iar în parte dintr-o inevitabilă armonie a firii ei ; dar ceea ce îi recunoştea în special era personalitatea ei, care ieşi de cîteva ori la iveală în felul de a se manifesta şi pe care părea în chip atît de ciudat să fie în stare, după voie sau dintr-o afinitate instinctivă, s-o înăbuşe sau s-o exteriorizeze. Era tînăra americancă pe care o descoperise iniţial — pe care o descoperise în anumite clipe, mai ales la New York ; era tînăra americancă aşa cum o

văzuse încă și mai clar decît atunci, în ziua cînd ea l-a întîlnit la Londra în compania lui Kate. I se păru că are o zestre socială bogată deși ciudată — zestre de care un bărbat, de pildă, și ca un semn al inferiorității lui, nu va putea niciodată să dispună; și n-ar fi știut dacă s-o considere drept consecință a unei extensiuni sau a unei restrîngeri a „personalității", interpretînd-o drept o derutantă extindere a suprafeței. Atitudinea ei era, evident, cît se poate de nimerită, în astă-seară, sub toate aspectele: aceasta i se dezvălui printr-o vorbă rostită de Kate pe cînd se apropia pentru a-l năpăstui cu o a doua cunoștință. Sub pretextul muzicii, el o șterse de lîngă doamna spre care ea îl îmboldise la început; și exista ceva în atitudinea ei care i se păru că stăruie, evaziv, asupra discuției lor din Piazza. La ce voia să-l oblige, ca un fel de plată, pentru ceea ce făcuse el acolo? Așa cum se întîmplau lucrurile, îi era cît se poate de limpede că făcuse ceva; nu numai că fapta lui determinase inteligența ei perfectă să acționeze în interesul lui, dar o făcea pe ea incapabilă să scape, prin vreun efort personal, de logica lui inatacabilă. Astfel, în prezența lui și aproape de el — căci așa fusese bineînțeles în tot timpul cinei — ea nu putea să scape în nici un chip, putea să scape mai puțin decît oricînd; în felul acesta, lui Kate nu-i rămînea decît să abordeze fățiș problema, ori să cedeze fățiș, să lupte fără rost, să argumenteze nesincer sau să-și exprime gîndul, urmărind avantajul pe care îl avea. O parte a acestui avantaj consta deocamdată — ca o contracarare de scurtă durată și înșelătoare a intensității trăirilor lui — în faptul că mai rămăseseră o mulțime de lucruri în care trebuia să simtă voința ei. Aceste indicii îi spuneau doar cît de mult simțea ea, acum cînd amîndoi erau foarte aproape, voința lui; și pentru el era din nou important că tocmai înfățișarea ei, ce dezvăluia o deosebire la fel de frapantă într-un anumit fel ca și cea a lui Milly, i-a redat sensul acțiunii lui. Nu-i fusese încă niciodată dat să cunoască, să guste aproape în chip material, cum se întîmpla în aceste clipe, starea care în mod obișnuit se numește victorie. Trăise destul de mult pentru a fi uneori „simpatizat", dar încă nu avusese norocul să fie simpatizat în această măsură și în

asemenea împrejurări. Era o simpatie mai mare decît cea pe care i-o purta Milly — sau în orice caz pe care i-o va purta : ceva îi spunea că poate să fie sigur de aceasta. Astfel i se lămurea situația în vreme ce observă că lui Kate — în comparație cu alte dăți — îi lipsea strălucirea. Ca prezență tînără și deosebit de frapantă, fusese în fond pusă în umbră ; din blîndețea pe care o răspîndea Milly, ea își însușise partea ce i se cuvenea ; parcă ar fi fost înveșmîntată astă-seară în rochia neagră, la prima vedere cu neputință de deosebit, pe care Milly o pusese la o parte. Era, își dădu el seama, polul opus al efectului pe care îl produsese minunata ei intrare sub ochii mătușii — n-a uitat-o nicicînd — în ziua cînd tînăra lor prietenă nu izbutise să fie prezentă în Lancaster Gate. Kate se afla acum în starea de eclipsă acceptată — în realitate tocmai acceptarea ei era impresionantă și compensa pierderea — sub ochii mătușii ; dar ochii cui nu urmăreau oare o anume țintă ? I se păru totuși că aproape primul lucru pe care ea i-l spuse dovedi o măiastră încercare de a apărea dacă nu neconvinsă, cel puțin stăpînă pe sine.

— Nu crezi că merită acum ?

Kate se uită la Milly din locul unde stăteau și observă cum discuta din nou despre preferințele ei viitoare cu mica orchestră care se apropiase cu manifestări de deferență, înviorate de familiaritatea caracteristică italienilor, exact în tonul vechii comedii venețiene. Ideea fetei în ceea ce privește muzica fusese fericită — se dovedise un adevărat solvent al sfiiciunii, deși unul nu prea drastic ; aceasta se datora pauzelor, bunului simț, obiceiului de a arăta milă întrunirilor de barbari, ceea ce reflecta bunele maniere ale interpreților, chiar dacă erau reprezentanții unui mediu social cu gust nerafinat, iar melodia apărea debordantă. Îi veni ușor, în orice caz, să-i răspundă lui Kate :

— A, dragă, doar știi ce părere bună am despre ea !.

— Dar este neasemuit de drăguță, răspunse Kate apreciativ. Totul îi vine atît de bine — mai cu seamă perlele. Se potrivesc de minune cu dantela veche pe care o poartă. Te rog să te uiți bine la ele.

Densher, deşi conştient că le văzuse şi înainte, nu se uitase la ele „bine" şi nu admirase cum se cuvenea poezia întruchipată — în privinţa înfăţişării lui Milly, mintea îi revenea mereu la aceasta — care se datora în parte stilului ei. Faţa lui Kate, în vreme ce le examina, îl frapă ; şiragul lung, nepreţuit, încolăcit de două ori în jurul gîtului, atîrna, greu şi pur, pe pieptul celei ce-l purta — atît de lung încît obiceiul lui Milly, evident inconştient, de a apuca şirul, de a se juca distrată cu el şi a-l răsuci, era, pare-se, o ocupaţie foarte convenabilă.

— E o porumbiţă, continuă Kate, dar parcă pe porumbiţe nu ni le închipuim împodobite cu giuvaere. Cu toate acestea, ei îi vin de minune.

— Da, de minune, e foarte bine spus.

Densher văzu acum cît de bine i se potriveau, dar îşi dădea parcă mai ales seama ce impresie puternică făceau asupra prietenei lui. Milly era într-adevăr o porumbiţă ; aceasta era figura de stil potrivită, deşi se referea mai ales la spiritul ei. Dar el ştiu peste o clipă că tocmai acum Kate era, din motive care pentru el rămîneau ascunse, deosebit de mult sub impresia acelui element al bogăţiei lui Milly ce constituia puterea ei — o mare putere şi avînd ceva de porumbiţă numai în măsura în care îţi aminteai că porumbiţele au aripi şi miraculoase zboruri, după cum aveau şi tonuri de culoare dulci şi glas blînd. Lui Densher îi trecu chiar prin minte că asemenea aripi puteau într-un anume caz — cum se întîmplase în cazul care îl privea pe el — să se întindă pentru a ocroti. Nu cuprindeau ele, dealtfel, extraordinar de mult în ultima vreme şi nu se cuibăreau sub ele Kate şi doamna Lowder, Susan Shepherd şi el, nu se cuibărea îndeosebi el, aflîndu-şi astfel pentru o vreme tihna ? Toate acestea formau o pată mai strălucitoare în lumina generală din care, pe dată, răzbătu glasul lui Kate :

— Perlele au un asemenea farmec încît vin bine oricui.

— Ţie ţi-ar veni deosebit de bine, spuse el sincer.

— A, da, mă văd !

Şi aşa cum se vedea ea, deodată o văzu şi el — ar fi fost splendidă : şi în acelaşi timp îşi dădu mai bine seama la ce se gîndea ea. Podoaba regală a lui Milly luase — sub

imperiul unei necesităţi nu tocmai tainice — caracterul unui simbol al deosebirilor, deosebiri a căror percepere se oglindea de fapt pe faţa lui Kate. Poate că s-ar fi putut de asemenea citi pe faţa ei că, oricît de bine i-ar fi stat cu perle la gît, perlele erau tocmai ceea ce Densher nu va fi niciodată în stare să-i dăruiască. Nu era aceasta marea deosebire pe care o simboliza în seara asta Milly ? I-o arătase inconştient lui Kate, iar Kate absorbi cu toată fiinţa ei înţelesul acesta — că nu putea să aibă cu nimeni mai puţin în comun decît cu o fată frumoasă, măritată cu un om incapabil să-i facă cel mai mic cadou de acest fel. La aceste absurdităţi însă Densher se gîndi doar mai tîrziu. Acum nu se putea gîndi decît la ceea ce îi spusese doamna Stringham înainte de cină. Reveni la întrebarea prietenei lui de acum o clipă :

— Merită desigur atenţie, cum zici, în sensul că sînt sigur că se simte mai bine. Acum o oră sau două doamna Stringham era veselă. Ea crede evident că se simte mai bine.

— Ei, dacă vor să spună aşa — !

— Dar tu cum ai spune — în contrast cu ei ?

— Eu nu spun nimănui nimic, în afară de tine. Şi nu sînt „în contrast“ cu ei ! adăugă Kate, manifestînd din nou nerăbdare pentru că trebuia să-l dăscălească atîta.

— La asta mă refer, zise el. Cum mi-ai spune mie ?

Întrebarea o făcu să se gîndească puţin.

— Nu se simte mai bine. Se simte mai rău. Dar n-are a face.

— N-are a face ? se miră el.

— N-are a face în ceea ce ne priveşte, vorbi ea răspicat. În afară de faptul, desigur, că facem pentru ea tot ce ne stă în putinţă. O convingem să vrea să trăiască. Şi, urmărind-o din nou cu privirea, zise : În astă-seară doreşte cu adevărat să trăiască !

Vorbise cu o bunăvoinţă ce avea ciudata calitate de a-i apărea inconsecventă — atît de mult, şi fără îndoială în chip atît de nejustificat, fuseseră vorbele ei limpezi o dovadă a neîndurării.

— E minunat. E frumos.

— E frumos într-adevăr.

El își ura oarecum atitudinea neputincioasă; dar Kate nu-l băgă în seamă.

— O face pentru el — și făcu un semn din cap spre medicul musafir. Pentru el vrea să fie într-o formă excelentă. Dar nu-l poate înșela.

Se uită și Densher; ceea ce îl îndemnă să spună după un moment:

— Și crezi că tu poți? Vreau să spun în ceea ce privește sentimentele tale, dacă el va fi cu noi aici. Dacă mătușa Maud se află în relații atît de bune cu el... !

Mătușa Maud se afla de fapt acum lîngă medic și se străduia vizibil să-l distreze, deși asta nu-l împiedica să-și îndrepte privirea într-o anume direcție — determinat fiind, așa cum se întîmplă asemenea lucruri, tocmai de atenția altora — fapt observat de Densher și remarcat cu promptitudine și de Kate.

— Se uită la tine. Vrea să-ți vorbească.

— Doamna Stringham, rîse tînărul, m-a prevenit.

— Atunci, să-ți vorbească. Poartă-te corect cu el. Iar eu n-am nevoie, continuă Kate ca răspuns la întrebarea precedentă, să-l înșel. Are s-o facă mătușa Maud, dacă trebuie. Vreau să spun că, neștiind nimic despre mine, poate să mă vadă doar așa cum mă vede ea — și ea mă vede acum atît de bine! El n-are nimic de-a face cu mine.

— În afară de faptul că te condamnă, sugeră Densher.

— Fiindcă nu țin la tine? Perfect. Ca tînăr strălucit care, decepționat, se apropie de Milly — în această postură te las pe seama lui.

— Ei bine, zise Densher destul de sincer, cred că pot să-ți mulțumesc că mă lași pe seama cuiva care este mai înțelegător cu mine decît ești tu.

Între timp ea o căutase cu privirea primprejur — deoarece doamna își schimbase locul — pe prietena doamnei Lowder căreia îi spusese că i-l va recomanda.

— Un motiv în plus să te încredințez atunci lui lady Mills.

— Ei, așteaptă.

Nu numai că o remarcase pe lady Mills de la distanță, și că nu-l entuziasma deloc că undeva în străfundurile minții își punea problema, în germen, dacă acesta

era genul de persoană în a cărei societate se va afla cînd se vor căsători, dar conștiința a ceea ce nu obținuse de la Kate în dimineața aceea, lucru care îl preocupa foarte mult, devenise mai acută tocmai în aceste clipe — ca să nu mai vorbim de conștiința faptului că, avînd în vedere ocaziile atît de rare, trebuia să profite de fiece clipă ivită întîmplător. Dacă mătușa Maud, din colțul unde stătea cu Sir Luke, observă că era prea puțin „atent", lucrul putea trece drept o demonstrație zadarnică din partea unui domn care trebuia să mărturisească faptul nu prea elegant că se răzgîndise. Pe de altă parte, chiar acum nu-i păsa de mătușa Maud decît în măsura în care o exprimară următoarele lui cuvinte :

— Cum poate doamna Lowder să creadă că a scăpat de mine definitiv, pasîndu-mă unei fete care e pe moarte ? Dacă ai dreptate într-o privință — în privința stării de fapt a lucrurilor — greșești cînd te gîndești că doamna Lowder e mulțumită. Dacă Milly, precum spui, continuă el lucid, nu poate să înșele un mare chirurg sau mai știu eu ce este, marele chirurg n-are să-i înșele pe ceilalți — adică pe cei direct interesați. N-are s-o înșele în orice caz pe doamna Stringham, care e cea mai bună prietenă a lui Milly ; și va fi foarte ciudat dacă doamna Stringham o înșală pe mătușa Maud, care e prietena ei.

Auzind acestea, Kate îi înfățișă licărirea rece a unei idei care merita să fie auzită.

— De ce să fie ciudat ? Mă uimește cît de greu te descurci.

Chiar simpla curiozitate în legătură cu felul de a fi al prietenei lui avea acum pentru el o acuitate ce-l răscoli puțin. O comparase cîndva, știm, cu o „carte nouă", un tom cu filele netăiate de cea mai înaltă și rară calitate ; iar emoția lui era, prin urmare, iarăși și iarăși asemenea fiorului ce te cuprinde cînd întorci pagina.

— Ei, doar știi cît mă uimește felul cum te descurci !

— Nu înseamnă deloc, continuă Kate, că ceea ce numești tu înșelăciune din partea doamnei Stringham ar fi, cum spui, un lucru ciudat. De ce să nu ascundă adevărul ?

— Să-l ascundă doamnei Lowder ? se miră Densher. De ce ar face-o ?

— Ca să-ţi facă ţie plăcere.
— Dar cum ar putea asta să-mi facă plăcere ?
Kate întoarse capul, ca şi cum s-ar fi săturat pînă la urmă de stupiditatea lui. Dar îl privi din nou în vreme ce începu să vorbească :
— Ei, atunci ca să-i facă lui Milly plăcere. Şi, înainte ca el să poată întreba, zise : N-ai impresia că nu există lucru pe care Susan Shepherd să nu-l facă pentru tine ?
Trebui după o clipă să accepte, atît de bine se potriveau spusele ei cu modul cum îl tratase buna doamnă. Mai ciudat decît orice era din nou felul cum se strîngeau cu toţii în jurul lui. Dar era poveste veche, iar numeroasele lămuriri ale lui Kate îl duceau tot mai departe. Recunoscu însă faptul cu o anumită rezervă :
— Este extrem de amabilă. Numai că ideea ei despre ceea ce este bine s-ar putea să nu corespundă cu a ta.
— Cum poate să fie deosebită dacă se gîndeşte să-ţi slujească ţie ?
O clipă, numai o clipă, Densher rămase pe gînduri.
— Ah, dificultatea e că eu încă nu-mi dau bine seama, pe cuvîntul meu, cum îmi poate sluji ideea ta.
— Te ajută — ai putea spune, zise Kate foarte simplu, să-mi serveşti mie. Te face să cîştigi timp.
— Timp pentru ce ?
— Pentru tot ! se arătă ea la început nerăbdătoare ; apoi, ca de obicei, adăugă o lămurire : Pentru tot ce s-ar putea întîmpla.
Densher răspunse printr-un zîmbet care, simţi el însuşi, era forţat.
— Eşti criptică, iubita mea !
Aceasta o îndemnă să-şi aţintească privirea asupra lui şi el putu astfel să vadă că, printr-una din acele incalculabile porniri de-ale ei fără de care n-ar fi fost nici pe sfert atît de interesantă, ochii aproape că i se umplură cu lacrimi, dintr-un izvor pe care el îl atinsese prea dur.
— Mă zbat pentru tine cum n-aş fi crezut că am să fac pentru vreo fiinţă omenească.
Vai, vorbele acestea îi merseră drept la inimă şi el se îmbujoră ; totuşi, destul de curînd, îşi simţi răspunsul pe buze :

— Ei bine, nu insist atît de mult tocmai pentru ca să îndepărtez zbuciumul ? Şi permise dorinţei lui insistente să iasă din nou la iveală, după ce toată săptămîna nu izbutise să facă decît un pas sau doi : Între timp nu trebuie să existe zbucium. Nu trebuie să fie decît simţămîntul că trăim unul pentru celălalt.

Răspunsul lui avu doar efectul, la început, că lacrimile lui Kate secară, în vreme ce ea se referi iarăşi la una dintre numeroasele verigi din lanţul strîns al raţionamentului ei.

— Poţi să-i spui orice doreşti ,absolut orişice.

— Doamnei Stringham ? Nu am nimic să-i spun.

— Poţi să-i vorbeşti despre noi. Să-i spui, îşi urmă ea straşnicu-i gînd, că încă mai ţii la mine.

Era într-adevăr atît de straşnic, încît se simţi amuzat.

— Numai să nu-i spun că tu mai ţii încă la mine.

Ea trecu cu vederea amuzamentul lui.

— Sînt absolut sigură că n-ar spune-o mai departe.

— Înţeleg. Mătuşii Maud.

— Nu prea înţelegi. Nici mătuşii Maud, nici altcuiva. Kate, deci, îşi dădu el seama, o înţelegea pe Milly mult mai bine decît el, şi o dovedi din nou cînd adăugă : Acum e momentul potrivit.

Aceasta îl determină în sfîrşit să gîndească şi i se păru că se face lumină, deşi nu tocmai dintr-o dată.

— Trebuie să-ţi spun că înţeleg. E momentul pentru ceva anume, care, după cîte îmi dau seama, crezi că e posibil. Momentul care înseamnă o şansă şi pentru tine.

— O şansă într-adevăr şi pentru mine. Şi încurajată, vizibil, de expresia lui concentrată, îl privi prin atmosfera pe care ea o limpezise în chip dureros. Totuşi mai era încă în gardă : Să nu crezi că am să fac chiar totul în locul tău. Dacă vrei să li se spună lucrurilor pe nume, n-ai decît să le numeşti singur.

În acele clipe el tocmai îşi frămînta mintea, căutînd lucrurilor un nume ; şi nu era decît unul singur pe care, în cele din urmă, înfăţişîndu-i-se înspăimîntător, îl găsi potrivit :

— Fiindcă o să moară, va trebui să mă căsătoresc cu ea ?

I se păru în momentul acela într-adevăr iscusită, fiindcă nici nu tresări şi nici nu-şi potrivi vorbele. Ar fi putut, dacă ţinea la o tăcere de convenienţă, ca o concesie făcută situaţiei lor, să-i răspundă doar din ochi Dar buzele i se mişcară cu îndrăzneală :

— Să te căsătoreşti cu ea.

— Pentru ca, după ce va muri, să am, cum e şi firesc, bani ?

Totul i se înfăţişa acum destul de clar şi nu mai avea nimic de întrebat ; nu putea decît să se cutremure la gîndul că tot timpul — din cauza neroziei sale, a timidităţii sale — a făcut numai şi numai ce plănuise ea. Acum, cînd stăpînea adevărul, ciudat era că ea nu putea să se abţină să pronunţe vorbele pe care nu le pronunţase : ele răzbătură din glasul ei controlat şi fără nuanţe, de parcă avea să-i fie ruşine, toată viaţa, dacă ar fi ezitat :

— O să ai, cum e şi firesc, bani. Şi o să fim, cum e şi firesc, liberi.

— Vai, vai ! murmură Densher încetişor.

— Da, da, da... Dar se opri brusc. Vino la lady Mills.

El nu se clinti — era prea copleşit de altceva.

— Trebuie deci s-o cer în căsătorie numaidecît ?

Nu era nevoie să dea vorbelor sale un ton ironic ; cu cît vorbea mai simplu, cu atît părea mai ironic. Dar ea rămase cu desăvîrşire impasibilă.

— Nu pot să mă amestec, şi din moment ce nu te lepezi de mine, nu cred că ar trebui să mă întrebi. Trebuie să acţionezi cum îţi place şi cum poţi.

— Departe de mine gîndul, reflectă el iar, după cum bine ţi-am arătat dimineaţă, de a mă lepăda de tine.

— Atunci, zise Kate, e foarte bine.

— Foarte bine ? Şi, înflăcărîndu-se plin de nerăbdare : Ai să vii ?

Dar trebui să vadă într-o clipă că ea nu la asta se gîndea.

— O să ai mînă liberă, cîmp liber şi, ei bine, o şansă ideală.

— Descrierile tale — (şansa ei „ideală" era o grozăvie !) — sînt nemaipomenite. Dar nu pricep cum de, ţinînd la mine, poate să-ţi placă aşa ceva ?

— Nu-mi place, dar sînt o persoană care, slavă Domnului, poate să facă şi ceea ce nu-i place.

Doar ulterior, reflectînd, Densher avea să desluşească în vorbele ei o notă oarecum eroică, o notă de tărie ce făcea ca propria lui incapacitate de a acţiona să apară demnă de dispreţ. Totuşi, îşi dădu seama chiar la vremea aceea cît de important era să ştii atît de bine ce vrei. Tot atunci se gîndi că, la urma urmelor, şi el ştia ce vrea. Dar altui fapt îi dădu glas :

— Nu înţeleg atunci cum poţi să înduri.

— Cînd ai să mă cunoşti mai bine, ai să descoperi cît de mult pot să îndur.

Şi continuă să-l lămurească, înainte ca el să poată reacţiona la implicaţiile prea numeroase ale vorbelor ei. Faptul că el trebuia s-o cunoască „mai bine" din punct de vedere spiritual după lungul său sacrificiu adus cunoaşterii — acesta, de pildă, era un adevăr pe care nu era pregătit să-l primească drept în faţă. Pe el Kate îl mistificase destul, slavă Domnului, dar totul se întîmplase mai degrabă din cauza generozităţii lui decît a ei. Şi, la urma urmelor, părea Kate să sugereze, la ce se expunea oare ? În ciuda acestor întrebări, fata îl dirijă mai departe :

— Tot ceea ce vei avea de făcut este să rămîi.

— Şi să-mi îndeplinesc misiunea sub ochii tăi ?

— A, nici gînd — noi vom pleca.

— Să plecaţi ? se miră el. Cînd să plecaţi şi unde să plecaţi ?

— Peste o zi sau două — direct acasă. Mătuşa Maud vrea să plecăm acum.

Vestea îi dădu un prilej serios de reflectare.

— Ce se întîmplă atunci cu domnişoara Theale ?

— Ce ţi-am spus. Ea rămîne aici, şi rămîi şi tu cu ea.

— Singur ? întrebă el uluit.

Ea zîmbi pare-se din cauza tonului întrebării.

— Eşti destul de mare — şi mai e şi nelipsita doamnă Stringham.

Nimic n-ar fi putut să-i apară acum mai ciudat, dacă ar fi putut să facă o evaluare, decît faptul că era în stare să simtă, chiar în vreme ce scotea de la ea aceste indicaţii succesive, că „prevedea ce va spune ea" — un instinct

compatibil pentru el cu acea absență a necesității de a o cunoaște mai bine pe care ea n-o înțelesese cu cîteva clipe înainte. Dacă n-ar fi întrezărit că undeva Kate se va poticni, probabil că n-ar fi putut să continue. Totuși, deoarece ea încă nu se poticnea, n-avea decît să continue.

— E ideea doamnei Lowder să pleci ?

— Exact. Firește că îți dai seama ce înseamnă pentru noi. Și nu mă refer, adăugă, numai la plecarea noastră, ci și la părerea mătușii Maud că așa se cuvine.

— Pricep și asta, zise Densher după o clipă. Totul este pus la punct.

— Totul.

Cuvîntul, pentru scurt timp, persistă ca un ecou și Densher ar fi putut să pară că deslușește acum cu destulă claritate tot ceea ce însemna. Dar de fapt se gîndi la altceva.

— O lași așadar aici să moară ?

— A, ea crede că nu va muri. Că nu va muri, dacă rămîne. Vreau să spun, explică ea, că mătușa Maud crede.

— Și atîta ajunge ?

Totuși ea încă nu se poticni.

— Nu ne-am înțeles de atîta timp că ceea ce crede ea este lucrul principal pentru noi ?

Da. își aminti sub privirea ei, dar parcă faptul răzbătea dintr-un trecut extrem de îndepărtat.

— Ba da. Nu pot să neg. Apoi adăugă : Așa încît dacă rămîn...

— Nu va fi, răspunse ea prompt, vina noastră.

— Dacă doamna Lowder, vrei să spui, ne mai suspectează ?

— Dacă ne mai suspectează ? Dar nu ne va suspecta.

Kate o spuse cu o siguranță care păru să-i risipească orice îndoială ; și ar fi putut foarte bine să nu mai găsească nimic de întrebat dacă nu i-ar fi trecut prin minte imediat ceva :

— Dar dacă ea nu mă acceptă ?

Kate avu o expresie de plictiseală, ceea ce îl făcu să se simtă ușor lezat în următoarea clipă din cauza răbdării din tonul ei.

— Na-i decît să încerci.

— Firește că n-am decît să încerc. Numai că, vezi tu, nu e ușor să ceri în căsătorie o fată pe moarte.

— Pentru tine ea nu este pe moarte.

Provocase în mintea lui Kate acea străfulgerare de *justesse* pe care el ar fi putut s-o admire foarte mult, dacă se gîndea bine, deoarece replica ei sesiza adevărul. Era atît de limpede că Milly, în seara aceasta, îi impresionase pe el și pe prietena lui, care îl privea în ochi urmărind impresia lui pînă în străfunduri, stăpînă acum pe situație și triumfătoare. Ea își întoarse capul spre locul în care prietena lor putea fi din nou zărită și îl îndemnă și pe el să se întoarcă, așa încît priviră un minut împreună. Milly, din cealaltă parte, îi observă întîmplător și trimise spre ei, drept răspuns, întreaga sinceritate a surîsului ei, sclipirea perlelor, valoarea vieții ei, esența bogăției ei. Acest fapt îi unea din nou, cu fețe devenite grave din cauza realității pe care ea o insufla planului lor ; Kate însăși păli puțin și o vreme rămaseră tăcuți. Muzica însă, care începu din nou veselă, îi proteja mai mult decît îi întrerupse. Cînd Densher vorbi în fine iarăși, era la adăpost :

— Aș putea să rămîn, fără să încerc.

— Dacă rămîi, trebuie să încerci.

— Să-i creez iluzia, vrei să spui ?

— Nu văd cum ai putea mai mult să-i creezi iluzia.

Densher mai aștepta încă :

— Îți închipui deci că e posibil ca ea să se ofere să mă ia în căsătorie ?

— Nu pot să-mi închipui — dacă vrei să știi — ce s-ar putea să *nu* ofere !

— În maniera prințeselor care fac asemenea lucruri ?

— În orice manieră dorești. Așa că fii pregătit.

Ei bine, părea să fie aproape pregătit.

— Atunci, eu voi fi acela care va accepta. În felul acesta trebuie să se întîmple.

Prin tăcerea ei, deocamdată, Kate trecu cu vederea problema ; dar în curînd zise :

— Deci, îți dai cuvîntul de onoare că vei rămîne ?

Răspunsul lui o făcu să aștepte, dar atunci cînd veni era limpede :

— Adică fără tine ?

— Fără noi.

— Și voi veți pleca, cel mai tîrziu... ?

— Nu mai tîrziu de joi.

Însemna încă trei zile.

— Ei bine, zise el, am să rămîn, pe cuvîntul meu, dacă vii la mine. Pe cuvîntul tău.

Din nou, ca şi mai înainte, ea rămase pe moment încremenită, căutînd cu disperare o soluţie. Încremenirea ei însemnă însă mai mult pentru el decît acceptarea ; căci acceptarea ei era femeia însăşi, pe cînd acest aspect era o mască, un tertip. Dar căutarea ei n-a fost zadarnică. Ochii, care se roteau prin cameră, se agăţară de un pretext.

— Lady Mills s-a săturat să aştepte : vine — uite — spre noi.

Densher o văzuse de fapt, dar lady Mills trebuia să străbată o anumită distanţă, iar el mai avea timp.

— Dacă refuzi să mă înţelegi, refuz şi eu să te înţeleg. N-am să fac nimic.

— Nimic ? — şi parcă voia să-l implore.

— N-am să fac nimic. Am să plec înaintea ta. Am să plec mîine.

Mai tîrziu avea să-şi dea seama că ea înţelesese că el, cum s-ar zice, pentru a dobîndi o victorie meschină, vorbea serios. Ea o privi iarăşi pe lady Mills, care se apropiase, dar reveni pe dată la subiectul lor.

— Şi dacă te înţeleg ?

— Am să fac orice.

Kate găsi iarăşi un pretext în faptul că prietena ei se apropia ; el se juca cinstit cu mîndria ei. Nu simţise niciodată, îşi dădu seama atunci, în relaţiile dintre ei, ceva atît de acut — prea acut pentru o simplă drăgălăşenie — ca sentimentul viu că în acest conflict era stăpîn.

— Ei bine, înţeleg.

— Pe cuvîntul tău ?

— Pe cuvîntul meu.

— Ai să vii ?

— Am să vin.

Cartea a noua

XXIX

Abia după plecarea lor, înțelese el cu adevărat deosebirea, care se făcu însă cel mai mult simțită în apartamentul său vechi și sărăcăcios. Își recăpătase de la început o parte din atașamentul față de priveliștea ce cuprindea podul Rialto, acel arc al amintirilor, iar la stînga se întindea, pierzîndu-se de-a lungul canalului ; privise această scenă dintr-un anume unghi, pe măsura căruia mintea și mîinile lui o potriveau tot mai mult ; dar interesul pe care locul acesta îl prezenta pentru el crescuse dintr-o dată, devenind o forță care acum îl absorbea cu totul și de care putea să se elibereze — dacă se putea spune astfel — doar plecînd cît mai departe. Ceea ce se petrecuse între zidurile locuinței sale stăruia acolo ca o obsesie ce răscolea fiecare fibră a ființei lui ; continua să trăiască, ca un mănunchi de amintiri frumoase, în fiece clipă, în fiecare obiect ; făcea ca totul să pară prin comparație nesemnificativ și insipid. Rămînea cu alte cuvinte o prezență conștientă și atentă parcă, activă într-un anume sens, de care trebuia să țină de-a pururi seama, în fața căreia efortul de a fi detașat era pe cît de zadarnic pe atît de frivol. Kate venise la el ; o dată — și nu pentru că dorința lor ar fi fost mai puțin arzătoare, ci din cauza unor obstacole, atît în calea curajului cît și a discreției, care pînă la urmă n-au putut fi trecute cu vederea ; dar venise, de data aceea, ca să fie a lui ; iar ceea ce supraviețuia din ființa ei, ceea ce amintea și stăruia, nu putea fi alungat chiar dacă ar fi vrut. Din fericire el nu vroia, deși un bărbat ar putea să fie aproape înspăimîntat de o consecință atît de covîrșitoare a faptei sale. Fusese viabilă ideea lui, și o determinase și pe ea s-o accepte ; iar în fața lui se înălța, ocupînd tot orizontul, succesul acestui fapt. Cu alte cuvinte, ideea lui fiind aplicată se preschimbase dintr-o închipuire luminoasă într-un adevăr istoric. Fusese pentru el mai înainte doar o idee mult dorită și în același timp stringentă, și stăruise convingător asupra ei pentru ceea ce avea să însemne ; așa încît în

prezent, ideea devenită fapt părea să-şi confirme rolul şi să fie prezentă cu insistenţă în memoria şi în cugetul său. Socotise dinainte legămîntul prieteniei lui drept o valoare inestimabilă, iar acum nu trebuia să creadă că stăpînea din plin această valoare. Oare nu valoarea îl stăpînea pe el, îl făcea să se gîndească nepregetat la ea şi s-o slujească, chibzuind în fel şi chip asupra ei şi asigurîndu-se, iarăşi şi iarăşi, în toate privinţele ?

Avea pentru el — cel puţin acum cînd mai persista lumina acelor clipe — rolul unei comori păstrate cu sfinţenie acasă, un lucru pe care ştia că-l va găsi la locul său cînd, la fiece revenire, va întoarce cheia grea şi veche în broasca uşii. Uşa trebuia doar să se deschidă pentru ca el s-o simtă iarăşi lîngă el, pentru ca faptul să fie din nou o prezenţă incontestabilă ; atît de intens prezent încît s-ar putea spune că nici un alt fapt nu era posibil pentru el decît faptul reînnoit, aproape halucinant, al intimităţii lor. Oriunde ar fi privit, fie că s-ar fi aşezat ori ar fi stat în picioare, oricărui aspect i-ar fi acordat pentru o clipă atenţie, nimic n-avea însemnătate în ochii lui, aşa cum nimic plămădit de timp sau întîmplare nu putea să aibă sau nu va avea vreodată ; se afla în faţa ochilor săi aşa cum, la ridicarea cortinei, piesa de pe scenă se înfăţişează seară de seară orchestranţilor. Rămînea astfel, în propriul său teatru, singur-singurel, orchestră permanentă pentru drama instituită, pentru spectacolul care cu siguranţă „va ţine afişul", cîntînd în surdină şi agale în felul obişnuit, acompaniind scenele cele mai importante. Nici un alt musafir nu va veni la el ; întîlnea oameni, se ciocnea uneori, în Piazza sau în plimbările sale, de unii ce pretindeau că-l cunosc, oameni de care îşi amintea sau pe care-i uitase, de obicei expansivi, uneori chiar curioşi ; dar nu le dădea adresa lui şi nu încuraja apropierea ; n-ar fi putut nici în ruptul capului, simţea el, să deschidă uşa unei alte persoane. O asemenea persoană l-ar fi întrerupt, i-ar fi profanat taina ori, poate, ar fi ghicit-o ; ar fi risipit în orice caz vraja celor ce socotea el — fără să existe vreun semn exterior — că se petreceau în sufletul său cu atîta intensitate. Se abandona — şi acest lucru era suficient — sentimentului pe care îl crea angajamentul său reînnoit de a rămîne fidel. Forţa legămîntului, valoarea serviciului

ce trebuia îndeplinit, temeinicia contractului și, mai presus de orice, modul cum, fiind vorba de un serviciu pentru care prețul numit de el fusese plătit în chip magnific, contra-serviciul lui urma să devină realitate — asemenea probleme puteau prea bine să-l absoarbă atunci cînd nu exista nimic din afară care să-i distragă atenția. N-a existat vreodată o conștiință mai concentrată și mai ațintită asupra celor ce o preocupau ; ceea ce înseamnă într-o anumită măsură, după cum spuneam, povara succesului, starea de deprimare — tinzînd spre solitudine — ce urmează recunoașterii supreme. Dacă se cutremura puțin simțindu-se astfel justificat, aceasta se întîmpla deoarece se pierdea fiorul datorat elementului de mister. Luciditatea domnea în locul acestuia, și el stătea și contempla tocmai luciditatea. Căuta să iasă din starea sa de nenumărate ori pe zi, încerca să sfarme, prin propria-i voință, comuniunea constantă, tăcută. Nu această comuniune tăcută voise ea s-o lase în urmă ; era vorba de problema, cu totul diferită, a acelui gen de fidelitate care se mai cheamă și acțiune prudentă.

Nimic, o știa bine, nu semăna mai puțin cu o acțiune prudentă decît această cufundare în amintiri, pe care o trăia la el acasă. Teribil de ciudat era că, pentru a-i fi credincios lui Kate, trebuia negreșit să-și desprindă ochii, brațele, buzele, de pe ea — trebuia s-o lase în pace. Trebuia să-și aducă aminte că era timpul să meargă la palat — ceea ce, la drept vorbind, era o binefacere, fiindcă era absolut necesar să se înfrîneze. Însemna, din fericire, că atunci cînd închidea ușa în urma lui pentru ca să lipsească o vreme, o închidea pe Kate întotdeauna înăuntru. S-o excludă din gînd — aceasta se întîmpla mai degrabă după ce se depărta puțin ; iar înainte de a ajunge la palat, și încă mai mult după ce auzea în urmă zăngănitul marelui *portone*, se simțea destul de liber pentru ca să nu i se pară că situația lui falsă era prea apăsătoare. Deoarece Kate era în întregime în sărăcăciosul lui apartament și nici urmă din ființa ei nu mai rămăsese pentru mărețele încăperi, doar reflectînd mai adînc ieșea la iveală falsitatea ; atîta timp cît falsitatea era lăsată în voia binefăcătoarei întîmplări, nu i se înfățișa și nu prezenta vreo pretenție pe care să n-o poată satisface, chiar fără o înrăutățire a stării

sale sufletești. De această înrăutățire îi fusese groază la început ; totuși, ce alt efect avea groaza — în prezența zilnică a lui Milly — decît că îl lăsa să scape ușor ? Nu va scăpa poate pînă la urmă ; mai era încă destul timp pentru ca rușinea să se năpustească asupra lui. Totuși făcea mai degrabă ceea ce îi plăcea, și asta îi dădea deocamdată o oarecare siguranță. Oricum, îi plăcea foarte mult să știe de ce lucrurile erau așa cum le simțea el : și o știa destul de bine, în acest caz, la zece zile după plecarea celorlalte prietene ale lui. Înțelese atunci — chiar și zicîndu-și că puritatea motivului lor era desăvîrșită — că nu din cauza lui Kate sau a lui era ciudata relație cu Milly, ca și relația ei cu el, atît de inocentă ; nici unul n-o purificase de fapt — dacă era în fond purificată. Milly însăși făcea totul — cel puțin atît cît îl privea pe el — Milly însăși, și casa lui Milly, și ospitalitatea lui Milly, și felul de a fi al lui Milly, și caracterul lui Milly, și, poate mai mult decît orice, imaginația lui Milly, doamna Stringham și Sir Luke ajutînd și ei întrucîtva : din care cauză avu fericirea de a găsi un bun pretext pentru a se întreba ce mai trebuia să facă. Ceva incalculabil lucra pentru ei — pentru el și Kate ; ceva din afară, ceva ce-i depășea, ceva peste capul lor și fără îndoială mult mai bun decît ei ; ceea ce nu constituia însă un motiv — fiind ceva incomparabil mai bun — ca ei să nu profite de pe urma situației. A nu profita, atît cît putea să fie profitul avut în vedere, ar fi însemnat să se opună fățiș ; iar spiritul generozității care se năștea acum în sufletul lui Densher n-ar fi putut să simtă o mai profundă durere decît dacă ar fi trebuit să i se opună fățiș lui Milly.

Să meargă alături de ea era lucrul esențial, atît cît putea să meargă ea însăși ; ceea ce, din moment ce stăpînirea iubitului ei palat se prelungea, era posibil doar dacă el rămînea la Veneția. Rămînerea lui alături de ea era, la prima vedere, cea mai „pregnantă“ dintre demonstrații — motiv pentru care Kate o solicitase ; era o demonstrație atît de pregnantă încît, chiar în seara zilei cînd deveni evidentă, Milly însăși nu fusese în stare să nu-i ceară lui Densher, încîntător de stingherită, o explicație asupra hotărîrii lui. Se părea că ținea ca el să-i dea

un nume, astfel ca acum cînd aveau să fie aproape singuri să poată vorbi de ea pentru a se simți mai la largul lor, deoarece, la urma urmelor, era un fapt aproape elementar că prezența lui, care din cauza absenței celorlalți apărea cu totul deosebită, nu putea să nu aibă anumite temeiuri. Ea se întreba doar ce temei avea pentru el și în ce fel îl va descrie ; pentru ea era de ajuns — ar fi fost de ajuns, își dădea el seama — chiar dacă ar fi găsit un motiv foarte obișnuit, dacă ar fi spus că aștepta bani sau haine ori scrisori sau poate dispoziții din Fleet Street, fără de care, cum probabil auzise și ea, ziariștii nu făceau nici un pas. El nu se coborîse pînă-ntr-acolo ; dar simțise totuși, în timp ce stătea alături de ea în seara aceea, după ce doamna Stringham îi lăsase singuri — doamna Stringham se dovedise într-adevăr nemaipomenită — o umbră de stînjeneală, mai întunecată decît ar fi putut să simtă Milly. Își închipuise înainte, privitor la ceea ce avea de făcut sau de pretins, că dispunea de o atitudine care îl va sluji ; dar timp de trei minute se pomeni incapabil de promptitudine, întocmai ca un domn care, constatînd că i s-au furat banii din buzunar, nu poate face cumpărături. Nu-l ajuta nici chiar certitudinea că, într-un oarecare fel, Kate vorbise în numele lui — sau, mai degrabă, nu într-un oarecare fel, ci într-un anume fel. N-o întrebase, în cele din urmă, ce a putut să vorbească în acest sens ; nimic nu l-ar fi determinat să întrebe, după ce ea fusese la el ; buzele îi erau atît de pecetluite în urma acelui episod, cugetul îi era mult prea domolit, pentru a face vreun reproș la adresa libertății ei. Exista ceva ce el putea doar să deducă ulterior din unele probabilități, iar cînd părăsi palatul după un ceas, avu impresia că respirase în atmosfera de acolo adevărul pe care și l-a imaginat.

Tocmai această impresie îl făcu, în starea lui de stingherealā, să apară nesuferit în propriii săi ochi. Era oribil să cauți scuze pentru relația care implica acest sentiment. Orice relație care îl implica era, chiar prin acest fapt, la fel de mult depreciată ca o mîncare pe care trebuia s-o mănînci împreună cu o doctorie. Kate probabil declarase într-una din ultimele discuții — dacă Milly trebuia să știe neapărat adevărul — că domnul Densher rămînea deoa-

rece ea găsise de cuviință să i-o ceară. Dacă rămînea, însemna că n-o urma pe Kate —sau nu părea în fața mătușii ei că face aceasta ; iar Kate oprindu-l s-o urmeze, doamna Lowder nu putea să pretindă, făcînd scene a căror repetare în acest moment ar fi fost penibilă, că tînăra fată nu-l ținea la distanță așa cum se cuvenea. Ea nu făcea în fond altceva decît să-l țină la distanță — nu era oare aceasta o parte din întreaga uneltire ? — doar că suspiciunile mătușii Maud erau de asemenea natură, încît trebuiau în repetate rînduri să fie potolite. El fusese prin urmare destul de înțelegător — așa cum, la drept vorbind, era cazul să fie și de această dată ; consimțise să le facă pe voie, mătușii și nepoatei, dovedind cum nu se putea mai limpede că putea trăi și departe de Londra. A trăi departe de Londra însemna a trăi departe de Kate Croy — ceea ce era un cîștig, mult apreciat, spre liniștea lui Kate Croy. A existat un minut în ceasul acesta, din cele trei acordate lui Densher, în timpul căruia el trăi groaza pricinuită de vreo posibilă aluzie a lui Milly la explicația prietenei lor, căreia el trebuia să-i răspundă prin vorbe care să n-o nimicească. Nimicind explicația ar fi nimicit totul, ar fi nimicit-o probabil pe Kate însăși, ar fi nimicit mai ales, printr-o încălcare a fidelității, mai urîtă decît orice, frumusețea ultimei lor întîlniri. Îi dăduse cuvîntul de onoare că, dacă va veni la el, va acționa exact în sensul dorit de ea, și procedase întocmai avînd în minte destul de clar ce însemna aceasta. Însemna în primul rînd că în astă-seară, în marele salon, măreț în frumusețea lui abia luminată, în fața chipului palid al tinerei sale gazde, sublimă prin încrederea ei sau în orice caz misterioasă în îndurarea ei — însemna că buzele lui vor minți. Singurul lucru dintre toate care putea să-l salveze de la o asemenea faptă era ca Milly să-l lase în bună pace după ce îl înspăimîntase astfel. Ceea ce făcea ca îndurarea ei să fie de nepătruns era faptul că, dacă îl salvase de mai multe ori, o făcuse aparent fără să știe că era aproape pierdut.

Erau gesturi sublime, nu mai puțin binefăcătoare fiindcă rămîneau obscure ; de aceea, încă o dată, avea să simtă că povara devine mai ușoară. Se ținea pe picioare, cu alte cuvinte, din cauza fericitei ei inspirații de a nu-i

pune în față versiunea lui Kate, ca o versiune de adoptat. Nu putea să mintă cu fruntea sus — simțea că va trebui să cadă în genunchi. Așa că ședea acolo nervos, mișcîndu-și puțin piciorul pe care și-l trecuse peste celălalt. Ea îl compătimea fiindcă fusese îndepărtat, dar el nu avea ce să mai încuviințeze, cum să se mai facă de ocară, decît debitînd cele trei sau patru inepții pe care le pregătise oarecum în vederea crizei. Trecînd peste aluziile la bani și haine, la scrisori și dispoziții de la directorul său, dădu însă la iveală frumusețea șansei sale — aflată în fața lui ca o ispititoare femeie de Tizian — de a se îndeletnici puțin în liniște cu scrisul. Stărui o clipă asupra dificultății de a scrie în liniște la Londra ; și se repezi, aproape exploziv, asupra ideii sale de mult îndrăgite de a scrie o carte.

Explozia lumină fața ei.

— Ai să-ți scrii cartea aici ?

— Sper s-o încep.

— N-ai început-o încă ?

— Să zicem că abia acum.

— Dar... de cînd ai venit ?

Se arătă atît de curioasă, încît el nu putea să scape, la urma urmelor, prea ușor.

— Am încercat să mă gîndesc acum cîteva zile că am spart gheața.

Evident, în felul acesta se îngloda de-a binelea.

— Mi-e teamă că noi ți-am dat peste cap toate planurile aici.

— Bineînțeles că asta ați făcut. Dar acum mă străduiesc să repar pierderea.

— Atunci, nu trebuie să-ți pese de mine, să știi.

— Ai să vezi, încercă să spună el cu dezinvoltură, cît de puțin o să-mi pese de orice.

— O să ai nevoie, se însufleți Milly, de cea mai mare parte a timpului pentru carte.

El rămase o clipă pe gînduri ; se forță să-și stoarcă un zîmbet.

— O să mă descurc cu cea mai mică parte. Cea mai mare parte va fi pentru dumneata.

Și ar fi dorit să-l audă Kate. Nu-l ajută însă faptul că prin asemenea vorbe, în mod vizibil, chiar patetic, o

făcea să-și imagineze că el prefera comoditatea disciplinei. Trebuia să dea uitării, printr-un efort intelectual deosebit, gestul lui Kate prin care-l ținea la distanță și de asemenea legea aspră la care îl supunea. Acesta, în orice caz, era chinul lui — faptul că pe Milly o interesa atît de mult. O interesa atît de mult, încît pe dată îl întrebă dacă apartamentul lui era corespunzător, în timp ce el simțea că, răspunzîndu-i corect, își punea o mască neobrăzată. Va avea nevoie de această mască dacă ea va da iarăși glas fanteziei de a-i face o vizită la ceai — o situație extremă de care își dădea seama că nu va fi cruțat. „Sperăm, Susie și cu mine, să nu uiți că venim" — situația extremă consta doar din a înfrunta această avertizare, dar avea nevoie de întregul său tact. Să facă față vizitei lor ca atare — ei bine, indiferent ce-l aștepta, nu va consimți niciodată, cum știm, să fie împins ; chiar dacă ar fi o demonstrație figurînd în capul listei lui Kate cu obligațiile ce îi reveneau. Putea să se întrebe cu destulă ușurință, în sinea lui, dacă părerea lui Kate despre această obligație nu fusese modificată de o întîmplare ulterioară ; dar convingerea lui că era foarte probabil să nu fi fost așa nu avu efect asupra preferinței sale pentru o comportare plină de tact. Îi plăcea să se gîndească la „tact" ca la un reazem în deruta lui de acum ; îi ușura situația, căci se putea aplica celor sensibili și celor buni. El nu era inuman, pe scurt, atît timp cît îi era util. Tactul trebuia să-l ajute acum, prin urmare, să nu susțină speranțele lui Milly. Nu voia să fie dur față de aceste speranțe, dar și mai puțin dorea ca ele să înflorească din nou în acest climat ; așa încît se zbuciuma pentru a găsi o cale de mijloc în relațiile dintre ei. Făcu însă o gafă, care produse o impresie detestabilă.

— Va fi oare prudent să renunți la obiceiul de a nu părăsi casa ?

— Prudent ? și timp de douăzeci de secunde ea privi în gol, palidă.

Vai, dar nu avea nevoie de așa ceva ca el să se cutremure ; se cutremurase de îndată ce pronunțase cuvintele. Făcuse ceea ce, în chip de neuitat, ea îi ceruse la Londra să nu facă ; atinsese, acum cînd erau numai ei doi, un

nerv hipersensibil asupra căruia ea îi atrăsese atenţia. Nu-l mai atinsese, din ziua aceea de la Londra, dar se văzu iarăşi prevenit că era ceva şi mai greu de îndurat. Aşa încît deocamdată nu mai ştia ce să facă. Nu putea să spună răspicat că o credea pe moarte, totuşi nu putea pretinde că o credea indiferentă faţă de unele măsuri de precauţie. Între timp ea îi reduse posibilităţile de alegere.

— Mă crezi chiar atît de bolnavă ?

Îşi frămîntă, în durerea sa, cugetul, dar cînd roşeaţa din obraji îi ajunse la rădăcina părului, află răspunsul.

— O să cred tot ce-mi spui.

— Ei bine, n-am fost niciodată mai bine.

— A, nu e nevoie să mi-o spui.

— Vreau să zic că sînt în stare să trăiesc.

— Nu m-am îndoit niciodată.

— Vreau să zic, continuă ea, că doresc atît de mult să trăiesc... !

— Şi ? întrebă el, în timp ce ea se opri copleşită de intensitatea dorinţei.

— Şi ştiu că pot.

— Orice ai face ? încercă el să evite tonul solemn.

— Orice aş face. Dacă vreau.

— Dacă vrei ?

— Dacă vreau să trăiesc. Pot, repetă Milly.

Îşi crease singur situaţia, ca un nepriceput ce era, şi şovăi pătruns de regret.

— Oh, *asta* o cred.

— Vreau, vreau, declară ea, şi greutatea acestui fapt se preschimbă pentru el doar în lumină şi sunet.

— Trebuie cu orice preţ ! se pomeni el spunînd, şi simţi că zîmbeşte parcă printr-o ceaţă.

Aceasta o readuse numaidecît la subiectul lor.

— Ei bine, dacă o spui, de ce nu putem să-ţi facem o vizită ?

— Are să-ţi ajute să trăieşti ?

— Oricît de puţin ar fi, o să-mi ajute, rîse ea ; şi e foarte puţin pentru mine, în general, să stau acasă. Numai că n-aş vrea să pierd ocazia...

— Da ? o încurajă, fiindcă ea se oprise din nou.

— Ei bine, în ziua cînd o să ne-o oferi.

Era uimitor ce efect avusese asupra lui acest scurt schimb de cuvinte în momentul acela. Marile sale scrupule se destrămară, cedînd imediat locul unui fapt supărător de ciudat, a cărui natură i-a devenit limpede doar după ce a părăsit-o pe Milly.

— Puteți veni, zise el, cînd doriți.

Ceea ce s-a petrecut cu el însă — dispariția aproape violentă a oricărui fapt în afară de simțămîntul realității lui Milly — se vădi pe fața și în atitudinea lui, și atît de viu, încît ea putu să creadă că se întîmplase altceva.

— Înțeleg ce simți — că sînt teribil de pisăloagă și că, decît să ai atîta bătaie de cap, mai bine pleci. Așa că n-are importanță.

— N-are importanță ? Oh ! exclamă el, acum protestînd de-a binelea.

— Dacă ideea aceasta te alungă, pentru ca să scapi de noi. Vrem să nu pleci.

Era frumos cum vorbea în numele doamnei Stringham. Oricum ar fi fost, el clătină din cap.

— N-am să plec.

— Atunci, n-am să viu, declară ea voioasă.

— Vrei să spui că n-ai să vii la mine ?

— Nu — niciodată. S-a terminat. Dar e foarte bine. Vreau să spun, în afară de asta, continuă ea, că n-am să fac ce nu se cuvine sau ce nu sînt obligată să fac.

— Dar cine te-ar putea obliga ? întrebă el în felul său încurajator dintotdeauna. Ești ființa care poate să fie cel mai puțin constrînsă, din întreaga lume.

— Fiindcă ți se pare că sînt atît de liberă ?

— Cea mai liberă ființă din lume. Ai totul.

— Ei bine, zîmbi ea, poți s-o spui. Nu mă plîng.

După care el iar se pomeni prins în cursă.

— Nu, știu că nu te plîngi.

De îndată ce rosti aceste vorbe, percepu el însuși mila ce răzbătea din ele. A spune că avea „totul“ însemna o amabilitate exagerată, iar faptul de a realiza cu atîta duioșie că ea nu se plîngea era de o gravitate înspăimîntător de binevoitoare. Își dădu seama că Milly simțise deose-

birea ; ar fi putut la fel de bine s-o laude fără înconjur că privea moartea în față. Se uită iarăși la el o clipă, dar nu se simți deloc mai bine cînd ea îi vorbi cum nu se putea mai blînd.

— Nu este un merit — cînd știi ce ai de făcut.

— Pentru o viață de liniște și belșug ? Ei, cred și eu că nu.

— Vreau să spun pentru ca omul să păstreze ceea ce are.

— A, asta înseamnă succes. Dacă ceea ce ai este bun, zise Densher la întîmplare, merită să încerci.

— Ei bine, aceasta e limita mea. Nu încerc mai mult. După care schimbă vorba : Și acum să discutăm de cartea dumitale.

— Cartea mea... ? Gîndurile îi zburaseră în clipa asta departe.

— Da. Trebuie să înțelegi că nici Susie și nici eu n-am vrea pentru nimic în lume să te deranjăm.

Densher ezită, dar pînă la urmă se hotărî.

— Nu lucrez la o carte.

— Nu așa spuneai ? întrebă ea mirată. Nu scrii ?

Aproape că se simți ușurat.

— Nu știu, pe onoarea mea, nici eu ce fac.

Milly deveni în mod vizibil gravă ; astfel că, derutat într-un alt sens, lui îi fu teamă de ceea ce putea să deslușească din vorbele lui. Ea desluși exact ce anume îl făcea să se teamă, dar din nou onoarea lui, cum o numea el, era salvată — chiar dacă ea nu știa că i-o pusese în primejdie. Considerînd că vorbele lui dezvăluiau faptul că el, la rîndu-i, putea să se plîngă, ea dorea evident să-l îndemne să aibă puțină răbdare, la care era posibil să ajungă cu ajutorul ei indirect. Încă și mai clar era că Milly voia să fie sigură cît de departe putea să se aventureze ; iar el văzu că își dădu seama într-o clipă că făcea un fel de încercare.

— Atunci, dacă nu pentru carte... ?

— Pentru ce rămîn totuși aici ?

— Vreau să spun, avînd în vedere munca dumitale la Londra — cu toate cîte le ai de făcut. Nu înseamnă că-ți irosești timpul ?

— Că-mi irosesc timpul ? Își aminti cum îi spusese Kate că ea ar putea să-i propună căsătoria și se întrebă dacă în felul acesta avea de gînd să înceapă. Simți că, într-o asemenea eventualitate, el nu va ști cum să se comporte, iar nota neliniștii sale profunde se putu regăsi în răspunsul lui vag : Ei bine... !

— Pun prea multe întrebări ? și ea lămuri situația, înainte ca el să poată protesta : Rămîi pentru că trebuie să rămîi.

Densher se agăță de cuvintele ei :

— Rămîn pentru că trebuie să rămîn.

Și n-ar fi putut spune după ce vorbi astfel dacă îi era loial sau neloial lui Kate. Într-un fel o trăda ; dădea în vileag ceva din planul ei. Înțelese dealtfel că Milly consideră vorbele lui drept o simplă afirmare a adevărului. Aștepta să audă ceea ce Kate probabil îi spusese lui Milly — adică despre permisiunea dată în Lancaster Gate ca el să se apropie mai mult. Pentru ca să rămînă prieten fie cu mătușa fie cu nepoata, nu trebuia să facă nici o mișcare fără această permisiune. Toate acestea Densher le citi în impresia pe care i-o lăsă fetei răspunsul lui ; și îl făcea să simtă că minte, așa că trebuia să se gîndească la ceva care să îndrepte lucrurile. Și iată la ce se gîndi într-o clipă :

— Nu-i de ajuns, indiferent de orice alte complicații, că rămîn, la urma urmei, pentru dumneata ?

— Oh, asta o decizi singur.

Stătea acum în picioare ca să-și ia rămas bun, și fiindcă se simțea în sfîrșit prea tulburat. Cel puțin vorbele pe care le rostise nu însemnau o lipsă de loialitate față de Kate ; acesta era tonul pactului lor. Astfel că loialitatea lui era un alt fel de minciună, minciuna mărturisirii nesincere a unui motiv. Rămînea atît de puțin „pentru“ Milly, încît rămînea, în fond, împotriva ei. Nu mai știa nici el cu toate acestea, și în cele din urmă, slavă Domnului, nici nu-i păsa. Singurul lucru pe care-l putea spune ar fi îmbunătățit ori ar fi înrăutățit situația.

— Ei bine, de vreme ce nu plec, trebuie să crezi că am decis !

XXX

Nu se duse acasă după ce o părăsi — nu voia să meargă acasă ; se plimbă pe ulicioarele strîmte și prin *campi* cu arcade gotice, spre o cafenea mică și oarecum singuratică unde nu o dată aflase tihnă și împrospătare, precum și soluții care implicau însă în chip neplăcut alte șovăieli. Fapt era că în astă-seară, stînd rezemat de spătarul banchetei de catifea, sprijinindu-și capul de oglinda cu înfloriturі, în timp ce privirile nu-i treceau dincolo de fumul de țigară, șovăielile ce-l așteptau acolo erau mai puțin jalnice ca de obicei. Și nu din pricină că, înainte de a se ridica să plece, ar fi știut ce avea de făcut ; ci pur și simplu fiindcă acceptarea poziției sale dobîndi o realitate mai pregnantă prin situația căreia tocmai trebuise să-i facă față. La palat, cu o jumătate de oră în urmă, cînd își schimbase brusc atitudinea în legătură cu ceea ce i se păruse atît de imposibil, cînd și-o schimbase pe loc și sub ochii lui Milly, acționase datorită faptului că vedea mult mai departe, că vedea cît de puțin contau imposibilitățile, că în fond nu contau deloc. Nu era o chestiune de pedanterie ; cînd oamenii erau într-un impas ca al ei, totul era îngăduit. Iar impasul ei devenise acum, ca prin declanșarea unui resort, propriul lui impas — pe măsură profundei ei dependențe de el, după cum avea el impresia. Orice va face sau nu va face el, va avea înrîurire directă asupra vieții ei, care era astfel cu totul în mîinile lui — și nu va avea înrîurire asupra nici unui alt fapt. Îi era scris că putea s-o ucidă — în felul acesta citea el destinul în timp ce ședea în colțul său preferat. Teama ce se năștea din gîndul acesta îl făcu să lase totul la o parte, îl țintui de fapt acolo timp de trei ore în șir. Își reînnoi consumația și fumă mai multe țigări decît fumase vreodată. Ceea ce i se limpezi în această primă acuitate a simțirii îi apăru sub forma unei spaime ; așa încît fapta însăși, bună sau rea — dacă deosebirea mai persista — deslușise în spaima aceasta un foarte viu îndemn la precauție și interdicția de a mai face ceva. Se gîndi, în vreme ce veghea acolo, la felurítele moduri în care putea proceda, și răgazul acesta ar fi putut să-l învețe cum să meargă în vîrful degetelor. .

Cînd se încumetă să părăsească localul, era în posesia adevărului că putea, pe temeiul oricărei alte concepţii, să ajungă la pieire. Pieirea îi era reprezentată de ideea că ar putea să forţeze, sub orice formă, un gest din partea lui lui Milly. Orice lucru astfel forţat nu putea, într-un fel sau altul, decît să ducă la catastrofă. Era legat de soarta ei, sau soarta ei, fiindcă se putea spune şi aşa, era legată de el, astfel încît un singur pas greşit putea în orice fel să rupă firul. Îl ajutau, ce-i drept, aceste consideraţii, în sensul că în cele din urmă îl linişteau, deoarece îl duceau la concluzia îmbucurătoare că nu trebuia deocamdată să întreprindă nimic, ceea ce concorda în definitiv cu sarcina pe care i-o pusese pe umeri Kate. Nu trebuia decît să nu cîrtească fără permisiunea fetei — să nu se mişte, ceea ce era în fond destul de ciudat, fără voia ei, mai departe sau mai aproape, la fel ca şi fără permisiunea lui Kate. La aceasta se reducea înţelepciunea lui — la necesitatea de a fi iarăşi pur şi simplu amabil. A fi astfel însemna acelaşi lucru cu a sta liniştit — stîrnind cu grijă cît mai puţină vibraţie. El însuşi se simţea, în vreme ce fuma, închis într-o odaie pe zidul căreia atîrna precar ceva preţios. Un pas greşit îl va face să se prăbuşească şi trebuia să rămînă agăţat cît mai mult posibil. Îşi dădu seama cînd se îndepărtă din nou că nici Fleet Street, în situaţia aceasta, nu va reuşi să aibă vreo influenţă asupra lui. Directorul său putea să-i telegrafieze că era nevoie de el, dar îi era uşor să rămînă surd. Irosindu-şi astfel timpul, banii lui puteau să nu fie deloc mulţi ; din fericire însă la Veneţia traiul era ieftin şi, în afară de aceasta, curios era că Milly, într-un fel, îl întreţinea. Cea mai mare cheltuială a lui era de fapt să meargă pînă la palat la cină. Nu voia, pe scurt, să renunţe şi putea, simţea el, să rămînă destul de liniştit.

Încercă să procedeze astfel trei săptămîni şi avu impresia, după un timp, că nu dăduse greş. Era o artă delicată, fiindcă nu căuta — ba chiar dimpotrivă — să fie nici distant şi nici posac. O asemenea atitudine n-ar fi însemnat că era „drăguţ" ; ori legea ce-i fusese impusă îl obliga să fie curtenitor. Dar şi asta ar fi putut să producă tocmai vibraţia pe care dorea s-o evite ; aşa că lăsă lucrurile neschimbate prin faptul că nu ezită şi nici nu se temu, cum

s-ar zice, să meargă pe drumul lui — în sensul că rămase în continuare acolo. Depindea de direcţia în care mergea ; şi în privinţa aceasta înţelegea să fie cu băgare de seamă. Călcînd în vîrful picioarelor, puteai să te întorci ca să te retragi fără a trăda manevra. A avea tact perfect — necesitate pe care o recunoscuse din fericire, după cum ştim de la bun început — însemna a menţine întreaga relaţie în tonalitatea stabilită. Era astfel stabilit că erau prieteni nedespărţiţi, şi mai era de asemenea stabilit că faptul de a fi americancă era pentru relaţia în care erau angajaţi o binefacere de nepreţuit. Dacă odată cu trecerea zilelor, tînăra fată pierdea pînă la urmă ceva din prerogativele izvorîte din naturaleţea naţională, feminină şi juvelină, dacă ea nu voia şi nu se străduia cu înţelegere şi sensibilitate să pară că le posedă din plin, aceasta nu se datora faptului că Densher n-ar fi tratat-o ca atare, că el, cu alte cuvinte, n-ar fi încurajat-o şi nu i-ar fi amintit că le posedă. Poate că nu-i vorbi deschis despre naturaleţea ei, ca despre lucrul la care trebuia să renunţe cel mai puţin ; dar vorbea de această naturaleţe cu dezinvoltură, într-un fel care îi plăcea să creadă că era impersonal — menţinînd-o astfel vie pentru Milly — căci avea grijă şi să vorbească plăcut. Aceasta a fost în concluzie ideea lor şi totodată cea mai pronunţată convenienţă în relaţiile dintre ei. Tipul de relaţie era atît de elastic, încît putea să fie întins ca să ia orice formă şi totuşi, dacă nu era întins, rămînea supus, normal, se menţinea de fapt în limitele cuvenite. Iar între timp, fără a fi prea tulburat, el avea, slavă Domnului, simţămîntul celei mai ciudate şi mai conştiente încuviinţări din partea fetei în jocul acesta, avea impresia că Milly făcea în foarte mare măsură ceea ce dorea el, cu toate că ea nu pricepea tocmai bine de ce. Milly atinse o dată în treacăt această problemă, spunînd :

— A, da, îţi place să fim aşa cum sîntem, fiindcă este un fel de avantaj pentru voi, pe care noi nu-l apreciem tocmai bine ; cred că trebuie să fii englez ca să-l apreciezi !

Şi o spunea, în chip destul de ciudat, fără ca asta să-i afecteze bunătatea. Se putea imagina că Milly procedează — mai bine zis că există — aşa cum voia el, poate şi numai pentru a vedea unde vor ajunge. Într-adevăr, în

vreme ce lucrurile își urmau cursul, ei se vedeau participînd la jocul acesta ; ea știind că el încearcă s-o pună de acord cu ideea lui, iar el știind că ea știe aceasta. Dacă adăugăm că el știa că ea știe și că totuși nimic nu era ratat prin lucrul acesta, obținem o imagine a felului lor de a proceda. Ceea ce ne pare curios este că succesul pe care el îl dobîndea astfel era tocmai un fapt care, spre mulțumirea lui, reprezenta ceva ce îl depășea, ceva ce o depășea pe Kate, dar care contribuia la corectitudinea relațiilor de zi cu zi între el și Milly. N-ar fi existat armonie, și cu siguranță prea puțin din elementul care făcea ca lucrurile să se desfășoare lin, dacă acel caracter național, invocat și înainte, n-ar fi fost pe cît de impenetrabil pe atît de prezent în fibrele naturii ei. El crea unitatea ființei ei și era singurul lucru de care, în ceea ce o privea, Densher putea să fie absolut sigur.

Se purtă deci în felul acesta zilnic, timp de douăzeci de zile, fără să-i fie și mai mult frică de vibrația excesivă care îl determina să rămînă vigilent. El trăia în starea aceasta de zbucium, și o știa prea bine, doar de la o zi la alta, de la mînă pînă la gură ; dar reușise, credea, să evite o greșeală. Toate femeile aveau alternative, dar alternativa lui Milly va fi, neîndoielnic, șubredă ; însă trăsătura națională era puternică în ea, indiferent dacă îi stăpînea în momentul de față întreaga ființă sau numai o parte din ea ; trăsătura națională care, la o tînără femeie, făcea ca aerul respirat să fie de fapt rău conducător. Numai într-o anumită ocazie, după ce trecuseră cele douăzeci de zile, mergînd la palat pentru a lua ceaiul, a fost întîmpinat cu vestea că *signorina padrona* nu „primea". A fost anunțat în curte de către unul din gondolieri și vestea i-a fost adusă, credea el, cu o privire plină de înțeles, pe care cunoașterea liberului său acces de pînă atunci, arătată cu atîta ostentație, nu se putea să n-o producă. Densher nu fusese la Palazzo Leporelli printre cei ce puteau să fie primiți, ci își luase locul o dată pentru totdeauna printre cei implicați și incluși, așa că atunci cînd a fost înfruntat în chip atît de flagrant, după o clipă crezu că e mai bine să stăruie. Nici una dintre cele două doamne, se părea, nu primea, și cu toate acestea Pasquale nu voi să spună că vreuna din ele

era bolnavă. Dar nu era dispus nici să spună că vreuna era sănătoasă şi italianul ar fi fost inexpresiv, remarcă Densher în sinea lui, dacă termenul s-ar fi putut aplica vreodată membrilor unei naţii la care inexpresivitatea era doar un lăcaş al tenebrelor — nu o suprafaţă deşartă, ci un loc al retragerii în care ceva obscur, ceva întotdeauna de rău augur trăia în chip de neînţeles. Simţi iarăşi forţa veto-ului prin care, în această casă, era interzis să se menţioneze sau să se cunoască primejdiile la care expusă stăpîna ei. Sănătatea sau boala ei nu erau recunoscute acolo drept un motiv. Dacă ştiau în sinea lor că este un motiv, era cu totul altceva ; fapt de care deveni pe deplin conştient interesîndu-se în continuare. Apelă la prietenul său Eugenio, după care trimise imediat şi cu care rămase timp de trei minute încărcate de semnificaţie, adăpostindu-se împotriva vremii în galeria unind treptele ce coborau în apă cu curtea ; Eugenio pe care îl numea întotdeauna, în reflexiile sale, prietenul lui, deoarece neîndoielnic că i-ar fi făcut de petrecanie dacă ar fi putut. Aceasta crea o relaţie ce impunea un nume special, o intimitate a conştiinţei, de fapt pentru fiecare — o intimitate a ochiului, a urechii, a sensibilităţii în general, a tuturor lucrurilor în afară de glas. În cele cinci săptămîni nu-i fusese deloc străin, cu alte cuvinte, tînărului nostru faptul că Eugenio avea o părere proastă despre el, o părere pe care însă, hotărît, el n-o putea împiedica. Persista şi acum în aer, la fel de clar ca întotdeauna, în vreme ce Eugenio îi răspundea la întrebări în curte.

Dis-de-dimineaţă fusese furtună, prima furtună de toamnă a mării, iar Densher, aproape răutăcios, îl făcuse să coboare pe scara din exterior — urcuşul masiv, elementul măreţ al curţii, ducînd spre *piano nobile* unde se afla Milly. Făcuse aceasta deoarece voia să i-o plătească — era singura posibilitate — pentru părerea lui proastă : opinia că, isteţ dar sărac, tînărul din Londra umbla, evident, după averea domnişoarei Theale. Voia să i-o plătească şi pentru implicaţia că el, Densher, îl considera probabil pe cel mai devotat slujitor al domnişoarei (ispitit nu mai puţin de acea deosebită atracţie) drept straniu de superficial dacă se bizuia, în această privinţă, pe impunitate şi

prosperitate. Părerea aceasta i se păru josnică lui Densher deoarece era părerea ce se putea potrivi doar altcuiva, şi numai trei lucruri îl opriră să-şi facă dreptate. Unul a fost că acest critic al său căuta să se exprime printr-o impersonalitate, o inumanitate neîndoielnică a politeţei ; al doilea era că rafinamentele de expresie la slujitorul unui prieten nu erau un lucru pe baza căruia un musafir trebuia să ia măsuri ; iar al treilea era că atribuirea unui motiv anume nu-i făcea lui, la urma urmelor, nici un rău. Era propria lui greşeală dacă această părere josnică, ce putea să se formeze despre altcineva, se întîmpla să i se potrivească atît de bine. Aparent, nu era chiar atît de deosebit de altcineva, cum s-ar fi crezut. Dacă, prin urmare, Eugenio figura pentru el drept „prietenul meu“ fiindcă era conştient că pricepea atîtea lucruri despre el, în cursul convorbirii lor de acum îi dădu lui Densher să înţeleagă mult mai mult. Nemulţumit fiind de răspunsul gondolierului Densher simţi că bătea la ochi, fără îndoială, prin stăruinţa sa în urmărirea scopului ce i se imputa ; şi totuşi, simţea aceasta numai din cauza distanţei tot mai mari, exagerate, care se stabilise între ei. Eugenio reflectase, bineînţeles, că o vorbă către domnişoara Theale, de pe astfel de buze, îl va costa slujba ; dar putea de asemenea să considere că, atîta timp cît vorba nu era rostită — şi pe baza celor puse la cale de el, era imposibil — el va sta de strajă. Nu mai stătuse încă niciodată astfel de strajă, îşi dădu seama Densher, ca în timpul acestor minute, în *loggia* umedă, unde rafalele furtunii răsunau cu putere ; şi tînărul se simţi cuprins, ca urmare a prezenţei sale acolo, de un simţămînt brusc şi răscolitor că totul devenise sumbru. Ceva se întîmplase — nu ştia ce ; şi nu Eugenio va fi acela care-i va spune. Eugenio îl informă că avea impresia că doamnele — de parcă ar fi fost amîndouă la fel de mult expuse — erau „puţiin“ ostenite, doar „puţiin, puţiin“, fără să pomenească măcar cauza. Unul din semnele firii lui Eugenio, pe care i-o intuia Densher, era că printr-un rafinament ingenios, îi răspundea întotdeauna pe englezeşte cînd i se adresa în italiană, şi pe italieneşte cînd i se adresa în engleză. Ca de obicei, Eugenio îi zîmbi acum uşor în timp ce vorbea — dar numai foarte uşor

de data aceasta, potrivindu-și și atitudinea, observă tînărul nostru, faptului, oricare ar fi fost el, care spulbera liniștea.

Această atitudine, în vreme ce rămaseră un lung minut unul în fața celuilalt, gîndindu-se la toate cîte nu și le spuneau, jucă de asemenea un rol în zguduirea bruscă pe care o suportă sentimentul de siguranță al lui Densher. Era o Veneție numai a răului care răbufnise pentru ei deopotrivă, așa încît erau împreună în neliniștea lor, dacă ar fi putut într-adevăr să-și dezvăluie gîndurile ; o Veneție a ploilor reci și biciuitoare ce curgeau dintr-un cer coborît și negru, a vîntului nemernic ce vuia prin trecători înguste, a încremenirii generale și a suspendării, cu oameni ale căror îndeletniciri se legau de viața pe apă și care acum stăteau ghemuiți, fără rost și fără leafă, plictisiți și cinici pe sub arcade și poduri. Între timp, schimbul mut de idei al tînărului nostru cu prietenul său conțineau referiri atît de profunde, încît dacă tensiunea ar mai fi fost puțin prelungită, ar fi putut să atingă un punct în care erau deopotrivă de vulnerabili. Fiecare avea într-adevăr în minte ceva care ar fi destrămat suspiciunea reciprocă, un fapt în prezența căruia ar fi putut să devină mai degrabă uniți decît separați. Dar pentru Densher ar fi fost o clipă pe care nimic n-ar fi putut-o destinde — nici măcar buna-cuviință formală cu care interlocutorul său, în cele din urmă, îl însoți pînă la *portone* și pe care o dovedi făcînd o plecăciune înainte de a se retrage. Nu s-a pomenit nimic despre întoarcerea lui, iar aerul se făcu simțit ca un rău conducător de mesaje. Densher știa desigur, în timp ce porni din nou la drum, că nu simțea lipsa invitației lui Eugenio de a se întoarce ; cu toate acestea știa, în același timp, că ceea ce i se întîmplase făcea parte din pedeapsa lui. Afară în piață, trecînd prin poarta de pe uscat a palatului, unde vîntul era mai puternic, își trase umbrela mai jos. Conștiința lui nu putea să fie destul de nevăzută pentru alții — situația nedemnă de a trebui, prin forța împrejurărilor, să accepte unele lucruri : cum ar fi faptul că o singură persoană foarte perspicace, de care nu se putea debarasa ca de un mișel interesat, nutrea despre el o părere ce nu putea fi atacată,

infirmată, ba nici măcar — ceea ce era cel mai rău — luată în seamă. Se ajunsese la o situație ciudată, cînd opinia unui slujitor avea importanță. Părerea lui Eugenio ar fi contat chiar dacă, întemeiată pe o interpretare josnică a aparențelor, ar fi fost cu totul greșită. Era cu atît mai dezagreabilă, prin urmare, cu cît interpretarea aparențelor era pe deplin corectă, deși nu mai puțin josnică.

Densher o alungă, însă din gînd, cu atît mai nerăbdător cu cît era neliniștit și din alte cauze. Trebuia să meargă pe jos în ciuda vremii și își urmă calea pe străzi întortocheate spre Piazza, unde se adăposti sub galerii. Aici, sub marea arcadă, era îngrămădită jumătate din Veneția, în vreme ce pe Molo, la capătul pieței, coloanele vechi ale bisericii San Marco și ale Leului erau ca rama unei uși larg deschise furtunii. Și tot mergînd așa, i se păru ciudat că faptul avea o asemenea importanță — dacă importanța nu consta cumva tocmai în împrejurarea că pentru prima oară palatul nu se arătase primitor. Era mai mult, dar totul provenea din acest fapt care investea situația cu o notă dură și risipea vraja. Trebuia să înfrunte acum umezeala și frigul, și era ca și cum ar fi văzut că se șterge dintr-o dată limita unei credințe în care trăiau cu toții. Limita fusese numele dat de el — numele dat lucrului aceluia care, deși rezistase, nu putea să suporte nici un șoc. Șocul, într-o oarecare măsură, venise, iar el își tot frămînta mintea în legătură cu aceasta, în timp ce, făcîndu-și drum printre hoinarii la fel de lipsiți de țintă ca și el, își coborî ochii, fără să vadă, asupra fleacurilor din prăvălii. Existau porțiuni din galerie pavate cu marmură roșie, alunecoase acum din pricina pulberii sărate ; și întregul loc, cu eleganța lui deosebită, cu grația și frumusețea detaliului, era mai mult ca oricînd un fel de imens salon de primire, salonul de primire al Europei, profanat și uluit de năpăstuirea soartei. Trecu pe lîngă oameni bronzați cu pălării puse pe-o ureche și cu mînecile largi ale jachetelor atîrnîndu-le neglijent, ce-i făceau să semene cu niște paiațe melancolice. Mesele și scaunele ce se revărsau din cafenele erau strînse, avînd încă pretenția că își făceau serviciul sub arcadă, iar ici și colo cîte un neamț cu ochelari și gulerul de la haină ridicat se înfrupta în mod public din hrană și

filozofie. Densher sesiză toate aceste aspecte, dar făcuse de trei ori înconjurul locului înainte de a se opri brusc în fața cafenelei Florian, care îi reținu deodată toată atenția. Zărise o figură în cafenea — descoperise o cunoștință în spatele geamului. Cel pentru care se opri destul de îndelung ca să-l privească era așezat nu departe, la o măsuță pe care mai rămăsese un pahar pe jumătate gol și, evident, neglijat ; și cu toate că avea pe genunchi, cum stătea rezemat de speteaza scaunului, un ziar francez — titlul „Figaro" era vizibil — privea țintă la micul zid rococo din față. Densher îl văzu un minut din profil, îl văzu un timp în care identitatea lui produse, chiar dacă foarte rapid, întregul efect al stabilirii relațiilor — relații uimitoare și spontane ; iar apoi, de parcă ar fi fost încă un lucru necesar, examină expresia lui, căci omul întorsese capul, poate ca urmare a simțămîntului că era observat. Acum i se înfățișă lordul Mark în persoană — lordul Mark pe care-l întîlnise cu cîteva săptămîni în urmă, în ziua primei vizite a fiecăruia dintre ei la Palazzo Leporelli. Cu acea ocazie lordul Mark tocmai pleca, în timp ce el intra — își dăduse seama în hol, în clipele acelea ; și prin urmare nu i-a fost greu să recunoască, peste cîteva secunde, aceeași forță potențială, așa cum o dădu la iveală această nouă întîlnire.

Întregul episod nu durǎ — și nici nu putea să dureze — decît cîteva secunde ; fiindcă el neputînd nici să stea acolo și să privească, și pe de altă parte nici să dea vreun semn, o porni numaidecît — de data asta spre un alt loc. I se păru totuși că, atîta timp cît stătuse pe loc, aflase răspunsul la enigma zilei. Lordul Mark îl privise pur și simplu — după cum îl privise și el — fără să-l claseze de la început, ca pe unul din oamenii muiați de ploaie ce-și tîra picioarele cu greu. Recunoașterea, deși întîrziase, venise apoi, neîndoielnic ; totuși nici o intenție de salut nu izvorîse din aceste certitudini. Se cunoșteau destul de puțin pentru ca vreunul din ei să aibă inițiativa. Dar nu faptul că nici unul nu salutase avea acum importanță, ci că domnul de la cafeneaua Florian se afla la Veneția. Nu se putea să fie acolo de multă vreme ; căci altminteri Densher, vizitator asiduu al grandiosului loc al întîlnirilor,

l-ar fi văzut. Lordul Mark făcea vizite scurte ; își muta cuibul ; se gîndea, în vreme ce ședea acolo, dacă să ia trenul sau vaporul. Se întorsese pentru ceva — ca urmare a primei sale vizite și, indiferent pentru ce lucru se întorsese, avusese timp să-l facă. Poate că sosise doar aseară, sau în dimineața aceea ; dar situația se și schimbase. Era foarte important că Densher găsise explicația. Ținea strîns explicația, o îmbrățișa, se bizuia pe ea, în vreme ce continua să se plimbe. Îl făcea să meargă și iar să meargă — nu-i dădea pace. Dar avea explicația — și asta însemna mult, căci explicațiilor le putea face cumva față. Pînă și vremea urîtă era parcă suflul destinului. Vremea se schimbase, ploaia era urîtă, vîntul blestemat, marea imposibilă — din cauza lordului Mark. Din cauza lui, *à fortiori*, palatul îi era închis. Densher mai dădu două ocoluri și găsi vizitatorul de fiecare dată așa cum îl văzuse la început. O dată, adică, privea drept în față ; data următoare răsfoia ziarul „Figaro“ pe care îl deschisese. Densher nu se opri din nou, iar el aparent nu-și dădu seama de trecerea lui, după care mai veni o dată, dar acum lordul Mark dispăruse. Nu rămăsese decît o zi ; va pleca în seara aceea ; se dusese la hotel să-și facă bagajele. Aceste lucruri îi erau lui Densher atît de limpezi de parcă i-ar fi fost spuse. Ceața se risipise — dacă se putea spune că se risipise ; mai exista încă ceva ce el nu înțelegea, faptul esențial ; dar vedea atît de bine împrejurul acelui fapt și se apropia într-atîta de el, încît era aproape lămurit. Se uitase la un om care venise să facă un lucru și izbutise să-l facă, și deocamdată asta îi fusese de ajuns. Omul venise din nou ca s-o vadă pe Milly, și Milly îl primise. Vizita lui avusese loc probabil chiar înainte sau imediat după prînz, și de aceea găsise el apoi ușa ei închisă.

Își spuse în seara aceea, își mai spunea încă și a doua zi, că avea nevoie doar de un motiv, și fiindcă întrevăzuse unul, acum putea, cum s-ar zice, să-și vadă de treabă. Stabilise, după cum știm, că treaba lui era să stea liniștit și se întreba de ce l-ar împiedica asta să se simtă cu totul nevinovat în ceea ce privește criza. Le acorda aparențelor întregul avantaj de a fi critice, așa încît dacă blamul ar cădea asupra lui, să nu simtă că s-a eschivat. Dar nu era

el acela care o lezase pe Milly în ziua aceea, iar dacă era supărată, aceasta nu se datora cîtuşi de puţin vreunei fapte a lui. Posibilitatea de a vedea astfel situaţia ajunse să însemne pentru Densher, în decurs de cîteva ore, un fel de bucurie. Bucuria se intensifică apoi din cauza împrejurărilor evidente — acute, izbitoare, neplăcute pentru el — ale întoarcerii lordului Mark. Se gîndi la acest eveniment în tot timpul următoarelor ore, nu puţine la număr, ca la o demonstraţie aparent sinistră, chiar pentru propria lui ignoranţă de acum. Nu avea nevoie, ca s-o considere o netrebnicie, ca s-o considere în mod cert de-a dreptul „mizerabilă", să ştie mai mult despre ea decît ceea ce dedusese din fericire atît de uşor. Nu se putea să pici în casa sărmanei fete în felul acesta, fără să fii prin acest fapt brutal. O asemenea vizită era o descindere, o invazie, o agresiune, constituind exact unul din şocurile nebuneşti de care el însuşi se străduise, cu atît bun simţ, s-o cruţe. Densher ajunsese de fapt pînă în dimineaţa următoare la ideea — care în situaţia dată ar fi putut să-i vină în minte imediat — că singurul fel delicat şi onorabil de a te purta cu o persoană într-o asemenea stare era felul în care se purtase el, Merton Densher. Cu timpul — deoarece impresia se adînci — acest simţămînt al contrastului, în avantajul lui Merton Densher, deveni un simţămînt de uşurare, şi acesta, la rîndu-i, un simţămînt de evadare. Era exact ca şi cum — şi el răsuflă adînc — primejdia cea mare trecuse pentru el. Lordul Mark o îndepărtase, fără a urmări cîtuşi de puţin să-i facă acest serviciu. El era acela, nemernicul, care avusese proasta inspiraţie şi care contribuise deci la impunitatea persoanei căreia dorise să-i facă rău, o impunitate ce dovedea o relativă nevinovăţie, fiind aproape o purificare. Persoana căreia dorise să-i facă rău nu putea să fie decît persoana care zăbovea pe acolo în mod atît de inexplicabil. A sta liniştit între timp însemna, pentru această persoană, a continua într-un sens mai larg să ţină seama de un plan ; iar a continua astfel însemna, chibzuind bine dacă era lucrul cel mai nimerit, să nu meargă o zi sau două la palat.

Trecură una sau două zile — ba chiar trei ; şi efectul lor extraordinar a fost că Densher se simţi, în acel răs-

timp, spălat de păcate. S-ar fi ivit vreun semn dacă prezența lui acolo ar fi nimerită ; în orice caz, în absența acestui semn, nu-și făcea scrupule. Nici una din femei nu se gîndise probabil că el se va întoarce doar pentru ca să dea cu ochii de Eugenio. Era imposibil să fie din nou refuzat ; deoarece acesta îl făcea practic răspunzător, și el răspunzător nu era. Absența lui nu însemna nici neglijență, în sensul că, din moment ce nu pătrunsese în palat, singurul mesaj pe care-l putea trimite era speranța că ea se simțea mai bine. Deoarece însă genul acesta de exprimare îi era cu desăvîrșire interzis, nu putea decît să aștepte — și cu trecerea fiecărei zile, se simțea tot mai hotărît să procedeze astfel. Zilele în sine nu erau defel plăcute ; vîntul și vremea rea continuau, frigul nepotolit de foc din odaie nu prevestea nimic bun ; vraja destrămată a lumii din jur se destrăma și mai mult. Pășea prin apartamentul său și asculta vîntul — asculta de asemenea clinchetul clopoțeilor și aștepta să vadă vreun slujitor de la palat. S-ar fi putut să primească un bilet, dar biletul nu venea ; erau ceasuri cînd stătea acasă anume ca să nu-i scape. Cînd nu era acasă, umbla iarăși ca atunci cînd îl zărise pe lordul Mark. Se plimba prin piață alături de turma refugiaților ; cerceta căile de acces și cafenelele în nădejdea că mișelul, cum îi zicea acum, s-ar putea să mai fie pe acolo. Putea să fie acolo, o știa, doar pentru a fi primit din nou ; iar acest fapt — și numai gîndul în sine — era într-adevăr de nesuportat. Lordul Mark plecase însă — era lucru dovedit ; cu toate acestea, îngrijorarea lui Densher în această privință, oricum ar fi stat lucrurile, adăuga încă o picătură de amărăciune suferinței lui de acum. Totul se rezuma la ceea ce făcea pentru Milly — petrecînd zile pe care nici uitarea și nici evadarea nu puteau să le elibereze de tenta infamiei. Era infamie ca un om ca el să fie nevoit să-și treacă astfel timpul. Cît de sordid era ca, în timp ce-și tîra sufletul prin ploaie, să fie nevoit să iscodească prin prăvălii și să se aștepte la posibile întîlniri. Era odios cînd se pomenea că se întreabă la ce va duce o întîlnire între el și un alt bărbat. Cu toate acestea, erau clipe cînd nu se simțea mai cinstit decît acel bărbat. Și totuși, chiar în ziua a treia, cînd încă nu pri-

mise nici o veste, știu mai bine ca oricînd că el nu va da un semn de viață pentru nimic în lume.

Se gîndi că cele două femei în tăcerea lor, mai ales Milly din motive personale, doreau probabil foarte mult ca el să plece. Consternarea produsă de motivele ei, împreună cu tot ceea ce se petrecuse, plana în aer ; dar nu-i păsa mai mult de ele decît de dorința ei, și avea să rămînă acolo în pofida lui Milly, o să rămînă în pofida rușinii, o să rămînă probabil în pofida unei experiențe care pînă la urmă, de atîta suferință, va deveni aproape insuportabilă. Aceasta era singura cale, cu toate că se simțea purificat, de a-și dovedi virtutea în afara oricărei îndoieli. Însemna acceptarea unei situații dezagreabile, și tocmai dezagreabilul va fi o dovadă ; o dovadă că n-a rămas pentru faptul — agreabil s-ar părea — pe care l-a numit Kate. Faptul pe care l-a numit Kate nu trebuia să fie situația reprobabilă de a rămîne în pofida unor aluzii. În parte din cauza acestei reprobări foarte reale, pentru liniștea ei Kate se ținea la distanță. De cînd fugise, acestea erau primele ore în care impresia lui despre ceea ce făcuse Kate pentru el în ajunul acelui eveniment avea să sufere o atenuare. Era ciudat, era aproape josnic să reflectezi la asemenea lucruri atît de devreme, dar una din ideile care-i trecu prin minte în singurătatea lui era că ea avusese grijă de propria ei persoană. Prin absența ei, Kate era complet în afara situației, în aceeași măsură în care el era implicat ; iar această deosebire crescu hotărît pe măsură ce zbuciumul său se accentua. Kate spusese în ultima lor convorbire aprigă — aprigă deși bine mascată, fiecare vorbă de atunci fiind definitivă și profundă, spre deosebire chiar de vorbele cele mai profunde pe care și le spuseseră vreodată : „Scrisori ? Nici vorbă — acum. Gîndește-te și tu. Imposibil.“ Așa încît, deoarece pricepuse destul de bine intențiile ei — în care desluși totuși o ciudată inconsecvență — practic ei își tăinuiau înțelegerea prin întreruperea corespondenței. Mai mult, pierzînd legătura cu Kate, el respectase legea tăcerii impusă de ea ; fiindcă existase neîndoielnic o delicatețe mai subtilă în faptul de a nu-i scrie decît scriindu-i în felul în care ar fi trebuit s-o facă dacă ar fi vorbit despre ei doi. Ar fi fost însă o situație

tulbure, iar Kate se gîndise să fie nobilă ; ceea ce, într-o anumită măsură, constituia o modalitate iscusită. Doar că astfel, în momentele grele, ea rămînea relativ la largul ei. Iar el, în aceste condiţii, rămînea deosebit de singur. Rămăsese singur, adică, pînă în după-amiaza celei de a treia zile, pe înserate, în vreme ce ploua din nou, apartamentul sărăcăcios apărînd, fără îndoială, în dezolarea-i caracteristică, de-a dreptul jalnic în ochii altora, cînd *la padrona*, cu un rînjet, deschise larg uşa şi o introduse pe doamna Stringham. Acest fapt schimbă brusc lucrurile, mai ales cînd văzu că vizitatoarea lui era împovărată. Împovărarea aceasta se vădea în faptul că purta o pelerină udă, că o lăsă pe buna femeie să-i ia umbrela fără să bage de seamă sau să-i pese, şi că faţa ei sub văl, îmbujorată de vîntul aspru, era, ca şi vălul, plină de picături care nu păreau de ploaie, ci lacrimi.

XXXI

Abordară problema aproape imediat ; mai tîrziu avea să se mire cît de puţin ocoliseră subiectul.

— Nu mai vrea să ştie de nimic.

— Vreţi să spuneţi că se simte mai rău ?

Sărmana doamnă rămăsese nemişcată din clipa cînd intrase. Densher, însufleţit pe dată de nerăbdare, plin de curiozitate cînd dădu cu ochii de ea, îi făcu numaidecît semn *padronei* care aştepta să-i ia mantaua de ploaie şi să se îndepărteze. Doamna Stringham aruncă o privire rătăcită în jur prin vălul ei ud, pe deplin conştientă acum de pasul pe care-l făcuse şi dorind să nu fie zadarnic, dar evident fără să întrevadă încă nimic clar.

— Nu ştiu cum se simte — şi de aceea am venit la dumneata.

— Îmi pare foarte bine că aţi venit, zise el. Am impresia — îmi creaţi această impresie — că v-aş fi aşteptat tot timpul plin de amar.

Ea se uită iarăşi la el cu ochii împăienjeniţi — reţinuse vorba lui.

— Ai fost amărît ?

Acum însă, de pe buzele lui, cuvîntul nu mai vru să iasă. Ar fi sunat ca o jeluire, iar față de faptul pe care îl desluși din atitudinea doamnei ce-l vizita, știa că necazul lui era minor. Necazul ei, sub veșmintele-i ude, care îl făceau să se rușineze pentru că în odaie nu avea foc, era mare și simți că îl adusese cu ea. Îi răspunse deci că a avut răbdare și mai cu seamă că rămăsese tăcut.

— Am tăcut chitic — v-ați dat seama probabil și dumneavoastră. Am stat locului timp de trei zile, ca niciodată în viața mea. Mi s-a părut că era singurul lucru nimerit.

Această clarificare a atitudinii lui, ca o politică sau soluție, pentru prietena lui a însemnat numaidecît și în chip evident o lămurire, căreia la rîndu-i îi putea răspunde tot printr-o lămurire :

— A fost foarte nimerit. Mă întrebam ce-i cu dumneata. Dar a fost cel mai potrivit lucru, zise ea din nou.

— Și totuși, n-a fost de nici un folos ?

— Nu știu. Mi-a fost teamă că ai plecat. Apoi, deoarece el clătină din cap încetișor și cu profundă înțelepciune, îl întrebă : Deci n-ai să pleci ?

— A „pleca“ înseamnă „a sta liniștit“ ? întrebă el.

— Oh, mă întrebam, dacă ai vrea să rămîi pentru mine.

— Am să fac orice pentru dumneavoastră. Oare nu numai pentru dumneavoastră aș mai putea acum să fac ceva ?

Doamna Stringham reflectă, și el putu să-și dea seama și mai bine de mîngîierea pe care i-o aducea. Prezența lui, chipul lui, glasul lui, chiar vechiul apartament atît de modest și totuși atît de încărcat de semnificații, apartamentul în care venise Kate cea minunată — aceste lucruri însemnau pentru ea, acum că le cunoștea, ajutorul de care avea trebuință ; astfel că stătea încă acolo, absorbindu-le cu privirea. Odată cu aceasta însă, în mod caracteristic, sufletul ei vibră de emoție. Simțea acum aproape o bucurie personală. Atitudinea ei îi vorbea lui Densher despre cele trei zile pe care și ea le petrecuse într-un anumit fel.

— Ei bine, orice o să faci pentru mine — este și pentru ea. Numai că, numai că... !

— Numai că, acum nimic nu mai contează ?

Ea îl privi timp de un minut de parcă persoana lui ar fi fost însuşi faptul pe care el îl exprima.

— Prin urmare, ştii ?

— E pe moarte ? întrebă el în loc de orice răspuns.

Doamna Stringham aşteptă — chipul ei parcă îi cerceta gîndurile. Apoi propriul ei răspuns sună ciudat :

— Nici măcar nu ţi-a pomenit numele. N-am vorbit.

— N-aţi vorbit de trei zile ?

— Nu mai mult, continuă ea simplu, decît dacă totul s-ar fi sfîrşit. Nici măcar cea mai slabă aluzie nu s-a rostit.

— A, zise Densher căutînd să priceapă, vreţi să spuneţi că n-aţi vorbit despre mine ?

— Despre ce altceva ? Nu mai mult decît dacă ai fi mort.

— Ei bine, răspunse el după o clipă, sînt într-adevăr mort.

— Atunci şi eu sînt, zise Susan Shepherd, lăsînd să-i cadă mîinile pe manta.

Era un ton care, o clipă se impuse prin disperarea lui seacă ; reprezenta în locul acela mohorît, ce nu avea viaţă în afară de aceea pe care o lăsase în urmă Kate — impresie ce se putea transmite uşor, pe căi mistice, vizitatoarei — tocmai neputinţa stingerii acelei vieţi. Iar Densher nu avea nimic să-i opună, nimic altceva decît puterea de a întreba iarăşi :

— Este pe moarte ?

Aceasta însă, de parcă vorbele lui ar fi fost prea dure, ca o durere fizică, o făcu să spună ca şi mai înainte :

— Prin urmare, ştii ?

— Da, răspunse el în cele din urmă. Ştiu. Dar sînt uimit că dumneavoastră ştiţi. De fapt, n-am dreptul să-mi închipui ori să presupun că ştiţi.

— Poţi, totuşi, zise Susan Shepherd. Ştiu.

— Totul ?

Ochii ei, privind prin văl, continuau să fie stăruitori.

— Nu — nu totul. De aceea am venit.

— Ca să vă spun eu ? După care, deoarece ea şovăia, dădu glas, gemînd, unei îndoieli : Ah, ah !

Starea aceasta îl făcu să se întoarne spre acea parte din el, spre ceea ce sălăşluia în sufletul lui, mai mult ca oricînd,

locașul, sanctuarul prea bine cunoscut al împrejurării ce se afla în posesia lui, faptul, acum o asociere, pentru care închiriase locuința aceea. Toate acestea nu se puteau povesti, dar Susan Shepherd era totuși atît de iscusită, încît se putea să fi început să intuiască semnificația acelei realități datorită unui efect ce începuse să opereze. El înțelese, și aceasta îl emoționă, că ea nu venise ca să-l judece ; venise mai degrabă, atît cît putea să cuteze, pentru ca să compătimească. Îi arătă propria ei slăbiciune — aceea a mîhnirii ; iar pe el îl făcu să-și dea seama, cu o pornire năvalnică de prietenie, că îi plăcea să fie în preajma ei. Pornirea se înteți cînd ea răspunse geamătului său cu o mîngîiere.

— Vom fi în orice caz — dacă asta mai contează — împreună.

Era propria lui pornire generoasă, exprimată de ea.

— Tocmai asta îndrăznesc și eu să cred. Înseamnă mult pentru mine.

Ea răspunse, de fapt prin tăcerea ei, că era așa cum considera el ; după care, atît cît îi fusese lui teamă de ceva, știu că teama îi pierise. Mîngîierea era mare, fiindcă recăpăta ceva prețios peste care, în efortul redobîndirii, propria lui mînă se strînsese prea imperfect. Kate, își aminti el, îi spusese, cu îndrăzneala ei unică și neasemuită — bazată și pe motive pe care el atunci nu le cîntărise — că doamna Stringham era o persoană care nu cîrtea într-un caz extrem, cînd puteai să ai deplină încredere în ea. Era o altă situație care dădea la iveală istețimea lui Kate.

— Nu aveți deci o părere prea proastă despre mine ?

Iar răspunsul ei sună cu atît mai prețios, cu cît veni fără efuziuni nervoase — de parcă ar fi înțeles ceea ce ar fi putut el să creadă. Doamna Stringham își exprimă un gînd al ei, și acest fapt îl ajută :

— Ah, ai fost extraordinar !

În clipa următoare își dădu seama că stătuseră pînă atunci neclintiți. Ea își scoase mantaua ajutată de el, deși atunci cînd, acceptînd să ia loc, își luă de pe față și voalul, el recunoscu după chipul ei răvășit că vorbele pe care tocmai le rostise erau singura floare pe care i-o putea oferi. Erau întreaga ei consolare, dar chiar și consolarea mai

depindea încă de evenimente. Ea şedea, în orice caz, împreună cu el în limpezimea cenuşie — tristă ca zorii de iarnă — pe care o produse întîlnirea lor. Imaginea pe care doamna Stringham i-o evocă iarăşi se contură mai ameninţătoare.

— Nu mai vrea să ştie de nimic.

El înţelese acum cît se poate de limpede realitatea şi se părea că în tăcerea lor lăsau să persiste ceea ce întrevedea el.

— Nu vorbeşte deloc ? Nu mă refer la faptul că nu vorbeşte de mine.

— De nimic — de nimeni. Iar apoi. dînd la iveală ceea ce trebuise să priceapă, zise : Nu vrea să moară. Gîndeşte-te la vîrsta ei. Gîndeşte-te la bunătatea ei. Gîndeşte-te la frumuseţea ei. Gîndeşte-te la tot ceea ce este. Gîndeşte-te la tot ceea ce are. Zace acolo încordîndu-se şi cramponîndu-se de viaţă. Aşa că mulţumesc lui Dumnezeu... ! încheie sărmana doamnă cu o uşoară inconsecvenţă.

— Mulţumiţi lui Dumnezeu ? se miră el.

— Că este atît de liniştită.

El continuă să se mire.

— Este într-adevăr atît de liniştită ?

— E mai mult decît liniştită. Este îndîrjită. N-a fost niciodată aşa. Deci, îţi dai seama — în toate aceste zile. Nu pot să-ţi spun — dar e mai bine aşa. M-ar ucide dacă ar fi să-mi spună totuşi.

— Să vă spună ? tot nu pricepea Densher.

— Cum se simte. Cum se cramponează. Cum nu vrea.

— Cum nu vrea să moară ? Fireşte că nu vrea.

Urmă o lungă pauză, în care păreau să se gîndească împreună la ceea ce puteau chiar şi acum să facă pentru a alunga moartea. Dar el nu zise nimic în privinţa aceasta. „Îndîrjirea“ lui Milly şi marele palat învăluit în tăcere îi erau vii în minte ; vii, împreună cu micuţa femeie din faţa lui, aşa cum probabil aştepta acolo şi asculta.

— Dar ce rău i-aţi făcut dumneavoastră ?

Doamna Stringham privi primprejur, în nedumerirea ei.

— Nu ştiu. Am venit să discut despre ea aici cu dumneata.

El şovăi din nou.

— Mă urăşte mult ?

— Nu ştiu. Cum aş putea spune ? Nimeni nu va şti.

— Nu va spune niciodată ?

— Nu va spune niciodată.

El se mai gîndi puţin şi apoi zise :

— Trebuie să fie o fiinţă nemaipomenită.

— Este într-adevăr nemaipomenită.

Prietena lui, la urma urmelor, îl ajuta, iar el chibzui atît cît putu :

— Ar vrea să mă vadă iarăşi ?

Susan Stringham îl privi uimită.

— Dumneata ai vrea s-o vezi ?

— Vreţi să spuneţi — în starea pe care aţi descris-o ?

Înţelegînd mirarea ei, rămase pe gînduri şi apoi spuse : Nu.

— Aha ! suspină doamna Stringham.

— Dar dacă mi-ar îngădui, aş face orişice.

În faţa ochilor ei apăru o clipă imaginea acestei situaţii, care însă se nărui imediat.

— Nu văd ce ai putea face.

— Nici eu. Dar poate că ea ştie.

Doamna Stringham continua să chibzuiască.

— E prea tîrziu.

— Prea tîrziu ca ea să ştie... ?

— Prea tîrziu.

Chiar hotărîrea disperării ei — era la urma urmelor atît de lucidă — aprinse o flacără în sufletul lui.

— Dar, în tot acest timp, doctorul... ?

— Tacchini ? A, este bun. Vine mereu. E mîndru că a fost acceptat şi îndrumat de o celebritate din Londra. De fapt, e acolo tot timpul ; aşa că nu ştiu ce se alege de ceilalţi bolnavi ai lui. O consideră, pe drept cuvînt, un mare personaj ; o tratează ca pe o regină ; aşteaptă să vadă ce se întîmplă. Dar ea abia a consimţit să-l primească şi cu toate că i-a spus, generoasă — fiindcă se gîndeşte într-adevăr la mine, draga de ea — că poate să vină, că poate să stea de dragul meu, el îşi petrece cea mai mare parte a timpului dînd tîrcoale pe la uşa ei, fuşirîndu-se prin odăi, încercînd să-mi ţină de urît, în salonul acela înfiorător, cu bîrfeli de prin Veneţia şi întîmpinîndu-mă prin pragurile uşilor, pe scări, cu un zîmbet binevoitor şi nesuferit. Nu vorbim, încheie Susan Shepherd, de ea

— La cererea ei ?
— Exact. Nu fac ceea ce ea nu doreşte. Vorbim despre preţul proviziilor.
— Tot la cererea ei ?
— Exact. Ea mi-a sugerat acest subiect cînd a spus, pentru prima oară, că el poate să rămînă oricît, dacă mi-e mai uşor aşa.
Densher înregistră totul cu atenţie.
— Dar el nu vă aduce nici o uşurare !
— Absolut nici una. Însă nu e vina lui, adăugă ea. Nimic nu mai poate să aducă uşurare.
— După cum îmi dau seama cu groază, spuse Densher, nici eu nu pot.
— Nu. Dar nu pentru asta am venit.
— Aţi venit pentru mine.
— Mă rog, spune cum vrei. Îl privi o clipă cu ochii plini de lacrimi şi în clipa următoare ceva ţîşni din străfundul sufletului ei : Am venit, în fond...
— Aţi venit, în fond, doar pentru prietena noastră. Dar dacă, după cum spuneţi, e prea tîrziu ca să mai pot face ceva ?
Ea continua să-l privească cu nerăbdarea tot mai vizibilă, pe care el o vedea, de a ajunge la adevăr.
— Aşa am spus. Dar, fiindcă eşti aici, şi îşi roti din nou privirile în chip ciudat, fiindcă eşti aici şi ţinînd seama de tot, simt că nu trebuie s-o abandonăm.
— Ferească Dumnezeu s-o abandonăm.
Tonul lui o făcu să se aprindă iarăşi :
— Deci dumneata n-ai de gînd ?
— Cum adică, „n-am de gînd", dacă ea mă abandonează pe mine ? Ce pot să fac dacă nu vrea să mă vadă ?
— Dar ai spus chiar acum că nu ţi-ar place.
— Am zis că nu mi-ar place, în lumina celor spuse de dumneavoastră. Nu mi-ar place s-o văd aşa cum mi-o prezentaţi. Mi-ar place s-o văd dacă aş putea s-o ajut. Dar chiar şi aşa, urmă Densher neîncrezător, va trebui întîi să-i convină ei. Şi aici, continuă el să explice, e nenorocirea. Ea desigur n-o să vrea. Nu poate să vrea.
Se ridică cuprins de tulburare, iar doamna Stringham îl urmări în vreme ce el umbla prin odaie deznădăjduit.

— Există un lucru pe care-l poţi face. Nu este decît unul singur, şi chiar şi aşa există dificultăţi. Dar e totuşi ceva.

Densher rămase în faţa ei cu mîinile în buzunare şi văzu destul de curînd, din privirile ei, ce va urma. Ea se opri de parcă i-ar fi cerut îngăduinţa să dea glas gîndului, şi deoarece el o lăsă să aştepte, auziră, în tăcerea aceea, ropote grele de ploaie pe canal. Ea trebui în cele din urmă să vorbească, dar parcă şi acum, temătoare, dădu glas gîndului doar pe jumătate.

— Cred că ştii şi dumneata ce este.

El ştia într-adevăr şi în acelaşi timp, după cum spunea ea — bineînţeles ! — existau dificultăţi. Se îndepărtă de ea, gîndindu-se un moment la ele, la tot ; se duse la cealaltă fereastră şi se uită la canalul care, sub pînza ploii, era mai larg, ca un rîu, şi la casele de pe partea opusă, învăluite în ceaţă şi micşorate parcă, ce se vedeau la o distanţă de două ori mai mare decît în realitate. Doamna Stringham nu spuse nimic ; amuţise de parcă acum l-ar fi „avut în mînă“, şi el a fost primul care vorbi. Cînd vorbi, însă, nu răspunse direct la ultima ei remarcă — aceasta fiind doar un punct de pornire. Revenind lîngă ea, spuse :

— Lăsaţi-mă să văd, ştiţi, trebuie să înţeleg... — (aproape ca şi cum, deocamdată, ar fi acceptat ; voia de fapt, să înţeleagă ce anume spunea Sir Luke Strett referitor la esenţa problemei ; dacă ei n-o considerau pierdută, nu trebuia mai ales el să n-o abandoneze ?) Nu bîjbiim în întuneric fără el ?

— A, el este acela care mi-a mai dat putere. I-am telegrafiat în prima seară şi a răspuns ca un înger. Are să vină, ca un adevărat înger. Numai că nu poate sosi mai devreme de joi după-amiază.

— Ei, asta e ceva.

— E ceva, şovăi ea. Da. Şi ţine la el.

— Sigur că da ! Parcă-i văd şi acum chipul cînd Sir Luke a fost aici în octombrie — în seara aceea cînd era îmbrăcată în alb, avea musafiri, chemase pe muzicanţii aceia şi mi l-a dat mie în grijă. A fost plăcut pentru amîndoi — ea ne-a pus în legătură. M-a rugat să-i arăt oraşul ; aşa am şi făcut şi ne-am înţeles de minune. Asta dove-

deşte, zise Densher cu un zîmbet fugar şi trist, că ţine la el.

— El ţine la dumneata, se încumetă să spună pe dată Susan Shepherd.

— A, în privinţa asta nu ştiu nimic.

— Ar trebui să ştii. Aţi fost amîndoi prin galerii şi biserici ; i-ai dăruit timp, i-ai arătat lucrurile cele mai alese şi poate îţi aminteşti că mi-ai spus chiar mie că, de n-ar fi fost un mare chirurg, ar fi putut să fie un mare expert. Vreau să spun un expert în aprecierea frumosului.

— Ei bine, recunoscu tînărul, aşa şi este — în felul cum a apreciat-o pe ea. N-a apreciat-o, continuă el, în zadar. Interesul pe care i-l poartă — de care trebuie să ne folosim cît mai mult — nu poate fi decît o deosebită binefacere.

Mai umbla prin odaie în vreme ce vorbea, cu mîinile în buzunare, şi ea nu observă în timpul acesta, după cum o arătau destul de bine ochii ei, că el încerca să alunge mărturisirea pe care o făcuse cu puţine clipe înainte.

— Îmi pare bine, zise ea, că îţi place Sir Luke Strett !

Tonul cu care vorbise trăda ceva.

— Ei, nu ţin mai mult la el, dragă doamnă, decît dumneavoastră. Cu siguranţă că ţineţi şi dumneavoastră la el. Cu siguranţă că atunci cînd a fost aici, ne-a plăcut tuturor.

— Dar mi se pare că ştiu ce gîndeşte. Şi aş crede, avînd în vedere că aţi petrecut atîta timp împreună, că ştii chiar şi dumneata, zise doamna Stringham.

Densher se opri brusc, deşi la început fără o vorbă.

— N-am discutat niciodată despre ea. Nici unul din noi nu i-a pomenit măcar numele şi n-am spus absolut nimic despre ea.

Doamna Stringham îşi înălţă privirea spre el, uitîndu-se fix, surprinsă de ceea ce auzea. Dar îi veni o idee care, după o clipă, înfruntă uimirea.

— A făcut-o din tact profesional.

— Exact. Dar mai era şi intuiţia mea, şi mai era încă ceva. Şi urmă cu o bruscă ardoare : Mi-a fost cu neputinţă să discut cu el despre ea !

— A ! exclamă Susan Shepherd.

— Nu pot să vorbesc cu nimeni despre ea.

— În afară de mine, continuă prietena lui.

— În afară de dumneavoastră.

Umbra unui surîs, licărirea unui tîlc însoţi vorbele ei şi îl făcu, din onestitate, s-o privească lung. Şi tot din onestitate — adică din cauza vorbelor lui — el se aprinse la faţă numaidecît ; se lepădă astfel, dintr-o dată, de povara înţelegerii dintre el şi Kate. Vizitatoarea lui, în timp ce ochii li se întîlniră, ar fi putut să-l urmărească pe cînd încerca să înăbuşe amintirea ei. Şi trebuia s-o înăbuşe — efortul acesta făcîndu-l să se aprindă la faţă. Nu putea să-i îngăduie să răzbată la suprafaţă ; cel puţin nu deocamdată. Doamna Stringham n-avea decît să creadă ce voia. El încercă să repete afirmaţia, dar în fond o modifică.

— Sir Luke, în orice caz, n-avea nimic să-mi spună şi eu n-aveam, la rîndu-mi, nimic să-i spun. O discuţie convenţională era cu neputinţă şi... !

— Iar una adevărată — ea merse drept la ţintă şi cu mare forţă — era categoric cu neputinţă. Cum Densher nu tăgădui, ea trase imediat concluzia : Aceasta dovedeşte ceea ce spun eu — că existau enorm de multe lucruri între dumneavoastră. De n-ar fi fost aşa, aţi fi discutat.

— Poate că, declară Densher, amîndoi ne gîndeam la ea.

— Nu v-aţi gîndit la nimic altceva. Asta v-a legat.

— Ei bine, poate că aşa a fost, recunoscu el — dacă în felul acesta dorea ea să se exprime. Dar reveni exact la ceea ce spusese la început : Habar n-am totuşi ce gîndeşte.

Ea îl întîmpină cu întrebarea spre care, după cum observase el, o conducea încontinuu nuanţa specială a gravităţii ei.

— Eşti foarte sigur ? — şi nu putu decît să remarce că, evident, ea era de altă părere.

— Dumneavoastră, după cîte înţeleg, credeţi că el îşi închipuie că ea nu mai are nici o scăpare.

Doamna Stringham înregistră afirmaţia, dar o pară.

— N-are importanţă ce cred eu.

— Ei bine, o să vedem, şi se simţi aproape umilitor de superficial.

În ultimele cinci minute, pricepea din ce în ce mai bine că doamna Stringham venise cu ceva, şi niciodată nu avusese o asemenea dorinţă să obţină un răgaz. Ar fi vrut să amîne totul pînă joi ; îi părea rău că era deja marţi ; se întreba dacă îi era frică. Dar nu de Sir Luke

care trebuia să sosească ; nici de Milly, care era pe moarte ; nici de doamna Stringham, care şedea acolo. Nu-i era însă, ciudat, teamă nici de Kate, deoarece i se păru deodată că prezenţa lui Kate se stinsese, unduind departe. Prezenţa doamnei Stringham prelungindu-se, o inundase cu influenţa ei şi de aceea încetase să mai acţioneze. Era la fel de absentă pentru sensibilitatea lui, cum fusese de la plecare tot timpul absentă în palat, ca ecou sau referire ; iar acum pentru prima oară, printre obiectele care îl înconjurau, sensibilitatea lui reacţiona în acest fel. Îşi dădu seama destul de curînd că de sine se temea şi că, dacă nu va fi cu băgare de seamă, va deveni inevitabil şi mai înfricoşat.

— Deocamdată, adăugă el, e foarte important că am stat de vorbă cu dumneavoastră.

Ea se ridică încet, la auzul acestor cuvinte care ar fi putut să-i dea de înţeles că Densher va fi cu băgare de seamă. Zăbovea totuşi în odaie, de parcă ar fi observat că, dintr-o dată, el era înclinat s-o îndemne să plece. Dar gestul acesta brusc ar fi fost în situaţia dată atît de izbitor, încît pe drept cuvînt i-ar fi oferit motive să stăruie şi mai mult cu imaginaţia asupra dilemelor lui. Stăruinţa aceasta, îşi dădu el seama, ar fi durat dealtfel doar un minut sau două. Pe de altă parte, ea vorbea acum :

— Vrei s-o faci, dacă el te roagă ? Adică, dacă Sir Luke însuşi îţi pune problema. Şi ai să-i oferi — ah, vorbea acum serios — prilejul să ţi-o pună ?

— Ce problemă să-mi pună ?

— Că dacă negi în faţa ei, asta ar putea să mai ajute.

Densher simţi — după cum i se mai întîmplase o dată în acel sfert de oră — că se înroşeşte pînă-n vîrful urechilor. Faptul că s-a înroşit însă, ca un semn că se ruşina, a fost, aşa zicînd, trecut cu vederea ; i se părea în momentul acesta mai degrabă un semn al fricii sale. Îi arăta destul de clar de ce îi era teamă.

— Ce să neg ?

După această întrebare, o cuprinse din nou şovăiala — căci nu-i dăduse el tot timpul să înţeleagă că ştia ?

— Ei bine, ceea ce i-a spus lordul Mark.

— Şi ce i-a spus lordul Mark ?

Doamna Stringham era năucită — văzînd deodată cît de perfid era.

— Credeam că știi, și de data aceasta, ea era aceea care se îmbujoră.

Îi era acum și mai mult milă de ea, dar alte lucruri îl asaltau.

— Înseamnă că dumneavoastră știți...

— Despre vizita lui îngrozitoare ? Doamna Stringham îl privi uluită. Doar vizita lui a provocat situația.

— Da — înțeleg. Însă dumneavoastră mai știți... — și șovăi din nou, dar ea voia acum să spună tot ce știa.

— Mă refer, zise ea domol, la ceea ce i-a spus el. Acel lucru consideram că-l știi.

— Ah ! exclamă el fără să vrea.

Păru să însemne pentru ea, după cum văzu el în clipa următoare, o ușurare, de parcă el ar fi presupus că ea se gîndește la altceva. Prin urmare, numaidecît lucrurile se lămuriră.

— A, ați crezut că eu știam că e adevărat !

Lămurindu-se, doamna Stringham se aprinse și mai tare la obraz, iar Densher își dădu seama că se trădase. Nu că faptul ar fi avut vreo importanță, după cum avea numaidecît să-și dea seama. Aceasta era situația reală, în sfîrșit, și dezvăluirea ei, oricum, nu mai putea fi amînată. Mai rămăsese doar ideea ei — aceea pe care ea dorea ca el s-o înțeleagă. Densher își exprimase cu zece minute înainte dorința de a înțelege, iar ea acționa, la urma urmelor, pe această bază. Numai că ceea ce trebuia el să înțeleagă nu era un lucru mărunt ; se putea să fie mai însemnat decît păruse pînă atunci.

El mai dădu un ocol prin cameră, fără să răspundă vorbelor ei la sfîrșit ; mai zăbovi un minut ca un somnambul, cum ar fi zis el, la o fereastră ; și ei i-a fost ușor să vadă că îl încolțise. Își dădu seama de aceasta limpede și neîntîrziat ; drept urmare, impresia ei că l-a „prins" deveni, la fel de iute, un scrupul, și zise oarecum în treacăt :

— Adică, el i-a spus că erai în tot acest timp logodit cu domnișoara Croy.

El se întoarse brusc ; vorbele acestea sunaseră aproape ca plesnitura unui bici, și spuse — ca un nerod, după cum își dădu apoi seama — primul lucru care-i veni în minte ;

— În care timp ?

— A, nu eu spun asta. (Vorbea cu blîndețe.) Îți repet doar ceea ce i-a spus el.

Densher, care își trădase tulburarea, își recăpătă imediat stăpînirea de sine.

— Scuzați-mi brutalitatea. Firește că știu despre ce vorbiți. L-am văzut pe seară, explică el, în Piazza ; l-am zărit doar — prin vitrina lui Florian — fără să stăm de vorbă. De fapt, îl cunosc foarte puțin și n-ar fi fost cazul. Doar l-am văzut — probabil că a plecat în seara aceea. Dar știam că n-a venit degeaba și m-am tot întrebat de ce o fi venit.

A, și doamna Stringham se întrebase.

— A venit fiindcă era exasperat.

Densher încuviință :

— A venit ca să-i spună că știe mai bine decît ea pentru cine, acum cîteva luni, crezînd că tot ce zboară se mănîncă, l-a refuzat pe el.

— Cum le mai știi dumneata pe toate ! — și doamna Stringham aproape zîmbi.

— Știu — dar nu știu la ce-i folosesc lui toate acestea.

— Folosul, crede el, dacă are răbdare — nu prea multă — se va ivi, poate. El nu știe ce rău i-a făcut. Numai noi, vezi dumneata, știm.

Înțelegea, însă tot se mai mira.

— Ea nu i-a arătat — ceea ce simțea ?

— A fost în stare — sînt sigură — să nu arate nimic. El i-a dat o lovitură, și a primit-o fără să crîcnească. Doamna Stringham vorbea în deplină cunoștință de cauză și-și exprimă din nou admirația : E nemaipomenită.

Densher încuviință, din nou grav.

— Nemaipomenită.

— Iar el, continuă ea, e un nerod fără pereche.

— Un nerod fără pereche. O clipă, gîndindu-se la tot, la lovitura stupidă a soartei, se uitară unul la celălalt. Și totuși, e considerat teribil de deștept.

— Teribil de deștept — e părerea lui Maud Lowder. Și la Londra, zise doamna Stringham, a fost amabil cu mine. Ar putea să fie de compătimit — are o conștiință atît de curată !

— E un tont și jumătate.

— Da, însă — mi-am dat seama din puţinele lucruri pe care ea mi le-a spus la început — lui Milly n-a vrut să-i facă nici un rău. Absolut nici unul.

— Asta înseamnă să fii un adevărat tont, spuse Densher. Voia să-mi facă rău doar mie.

— Şi bine lui — credea că aceasta va fi urmarea. I-a fost cu neputinţă să înghită, continuă doamna Stringham, ceea ce se întîmplase la ultima lui vizită. A fost atunci prea din cale afară de umilit.

— A, am văzut.

— Da, şi te-a văzut pe dumneata. Te-a văzut că eşti primit, cum s-ar zice, în timp ce el era dat afară.

— Perfect, zise Densher — acum pricep totul. Şi de asemenea a aflat între timp pentru ce eram primit atunci. Pentru ca să rămîn toate aceste săptămîni. Şi gîndul acesta l-a frămîntat.

— Exact — era de neîndurat. Dar şi acuma, zise doamna Stringham, se mai frămîntă.

— Numai că, în fond, vorbi Densher, care şi el în momentele acestea se frămînta mai mult decît înainte, numai că, în fond, cum s-a întîmplat să afle ? Adică, să afle destul de mult.

— Ce înseamnă destul de mult ? întrebă doamna Stringham.

— Nu putea să acţioneze — numai astfel putea să fie în siguranţă — decît în deplină cunoştinţă de cauză.

El continua să raţioneze fără să ia în seamă întrebarea ei ; dar găsindu-se faţă în faţă, se petrecu totuşi ceva între ei. Acest fapt, după o clipă, o determină să întrebe :

— Ce înţelegi' prin deplină cunoştinţă de cauză ?

— Unde a fost el din octombrie ? ocoli Densher răspunsul.

— Cred că în Anglia. A venit de fapt, am motive să cred, direct de acolo.

— Anume pentru ca să facă un asemenea lucru ? Atîta drum pentru o jumătate de oră ?

— Ei bine, ca să facă iarăşi o încercare — cu ajutorul unui nou fapt, poate. Ca să se justifice în faţa ei, probabil — o încercare diferită de cealaltă. A avut în orice caz să-i spună ceva şi n-a ştiut că prilejul se vă reduce la

o jumătate de ceas. Sau poate o jumătate de ceas a fost suficient. A fost, într-adevăr ! zise Susan Shepherd.

Densher era atent și înțelese prea bine ; totuși, pe cînd ea îi spunea mai mult decît îndrăznise el să afle — punînd cîteva puncte pe i — în mintea lui roiau alte întrebări. Pînă acum fuseseră într-un mănunchi, încîlcite și tulburi ; dar se desprinseseră una cîte una, prezentîndu-se pe rînd. Prima întrebare pe care i-a pus-o a fost directă :

— Ați primit știri în ultima vreme de la doamna Lowder ?

— A, da, de două sau de trei ori. Așteaptă, firește, vești despre Milly.

O clipă ezită, dar apoi întrebă :

— Așteaptă cumva și vești despre mine ?

Prietena lui chibzui o clipă, ca și el.

— Nu i-am dat nici o veste care să nu fie bună. Aceasta cred că a fost prima.

— Aceasta ? întrebă el, dus pe gînduri.

— Faptul că lordul Mark a fost aici și că ea este așa cum este.

El continuă să mediteze :

— Ce v-a scris despre el ? Că le-a întîlnit acolo ?

— N-a pomenit de el decît o dată — în penultima scrisoare. Atunci a spus ceva.

— Și ce anume ?

Doamna Stringham vorbi cu mare efort :

— Ei bine, se referea la domnișoara Croy. Crede că ea se gîndește la el. Sau, mai bine zis, că el se gîndește la ea — doar că de data asta se vede că a atras atenția doamnei Lowder în mod deosebit, fiindcă lui i se pare că are șanse mai mari.

Densher asculta cu ochii în pămînt, dar și-i ridică numaidecît pentru ca să vorbească, iar pe chipul lui se vedea că își dă seama de ciudățenia întrebării sale :

— Vrea să spună că a fost încurajat să o ceară în căsătorie pe nepoata ei ?

— Nu știu ce vrea să spună.

— Bineînțeles că nu, își reveni el, și n-ar trebui să vă necăjesc cu întrebările ca să deduceți ceea ce nici eu nu sînt în stare să deduc. Numai că am impresia totuși, adăugă, că pot să deduc.

Ea vorbi puțin sfioasă, dar riscă totuși :

— Aș zice că și eu deduc.

Era în atitudinea ei ceva ce — și conștiința lui o înregistră ca atare — din clipa sosirii ei păru să-i indice, cît privește lucrurile ce-l interesau, saltul mare pe care îl făcuse intuiția ei. Se despărțiseră acum patru zile cu multe lucruri adînc tăinuite. Dar acum aceste lucruri apăreau din confuzia lor și nu el a fost acela care le scosese la iveală atît de iute. Femeile erau minunate — cel puțin ea era. Dar nu mai puțin era Milly, sau mătușa Maud ; și, mai mult decît oricare, Kate a lui. Ei bine, el știa ce să creadă despre cercul acesta de femei. Și ce mai femei ! Era și el amestecat cu multă dibăcie. Simțămîntul acesta, la rîndu-i, ar fi putut să se lege ușor de faptul că puse o întrebare vizitatoarei, fără să ia în seamă remarca ei :

— Domnișoara Croy i-a scris între timp prietenei noastre ?

— Oh, completă doamna Stringham, este și prietena ei. Dar nici un cuvînt, după cîte știu.

Fusese sigur că nu i-a scris — lucrul fiind, la urma urmelor, doar puțin mai ciudat decît acela că el, timp de șase săptămîni, nu pomenise niciodată de domnișoara Croy în prezența lui Milly. Era, la drept vorbind, doar puțin mai ciudat decît faptul că nici Milly n-o pomenise. Cu toate acestea, și chiar dacă părea de neînțeles, obrajii lui s-au învăpăiat încă o dată din cauza tăcerii lui Kate. Fugi însă de gîndul acesta cît putu mai iute și cel mai departe ajunse cînd reveni pentru o clipă la omul pe care îl judecau :

— Cum a reușit el să ajungă la ea ? Milly n-avea decît să spună — avînd în vedere cele ce s-au petrecut între ei — că nu poate să-l primească.

— A, ea încerca să fie amabilă. Era mai bine dispusă, explică buna doamnă ușor stînjenită, decît de rîndul trecut.

— Mai bine dispusă ?

— N-a fost prevăzătoare. Intervenise o schimbare.

— Da. Însă nu o anumită schimbare.

— Însă nu o schimbare care s-o determine să fie aspră. Perfect. Putea să-și permită să fie tocmai contrariul. După care, deoarece el nu spuse nimic, își lămuri în continuare gîndul : Te-a avut pe dumneata aici timp de șase săptămîni.

— Vai, se tingui încetişor Densher.

— Şi apoi, cred că el i-a scris mai întîi — i-a scris, vreau să spun, pe un ton care să-i netezească drumul. În aşa fel încît să-şi asigure bunăvoinţa. Apoi pe loc...

— Pe loc, interveni Densher, s-a demascat? Nemernicul!

Susan Shepherd păli uşor, deşi îşi aţinti şi mai mult, pare-se cu speranţă, privirile asupra lui.

— A, a plecat fără vîlvă.

— Şi probabil că a plecat şi fără nici o speranţă.

— Desigur.

— Atunci a fost într-adevăr doar o răzbunare josnică. Oare n-a cunoscut-o, întrebă tînărul, n-a văzut-o el cu săptămîni înainte, n-a judecat singur, nu şi-a dat seama că ea nu avea, dacă voia să-i facă curte, mai mult de cîteva luni de trăit?

Drept răspuns, doamna Stringham îl privi la început în tăcere; şi aceasta dădu mai multă forţă vorbelor ei pline de semnificaţie:

— Fără îndoială că şi-a dat seama de ceea ce spui, aşa după cum şi dumneata ţi-ai dat seama.

— S-a gîndit la ea, adică, tocmai pentru că...!

— Tocmai de aceea, întări Susan Shepherd.

— Cîinele! zise Merton Densher.

După ce rosti vorba aceasta, se îndepărtă cu obrazul învăpăiat, conştient iarăşi de o intenţie în rezerva vizitatoarei sale. Se înserase de-a binelea şi, după ce scrută încă o dată întunericul de afară, se întoarse spre doamna Stringham:

— Să aprindem luminile — o lampă, sau lumînări?

— Pentru mine, nu.

— Nimic?

— Pentru mine, nu.

Mai zăboviră la fereastră o clipă; apoi îi dezvălui prietenei sale un gînd:

— Probabil că a cerut-o în căsătorie pe domnişoara Croy. Asta s-a întîmplat.

Rezerva ei continua.

— Dumneata trebuie să judeci.

— Bineînţeles că judec. O fi judecat şi doamna Lowder, poate — numai că ea, biata doamnă, a judecat greşit.

Probabil că refuzul domnişoarei Croy i s-a părut lui, continuă Densher să explice, un fenomen care presupune existenţa unui motiv.

— Şi dumneata i-ai apărut foarte clar drept motiv ?

— Nu prea clar — de vreme ce stau aici şi de vreme ce, din cauza aceasta, faptul că a dat buzna la domnişoara Theale este semnificativ. Dar destul de clar. El crede, urmă Densher sigur de sine, că am putut să fiu un motiv în Lancaster Gate, şi în acelaşi timp să plănuiesc ceva la Veneţia.

Doamna Stringham îşi luă şi ea inima în dinţi.

— Să plănuieşti ceva ? Ce să plănuieşti ?

— Ştie Dumnezeu ! Vreo „uneltire", cum se zice. Vreo mîrşăvie. Vreo duplicitate.

— Ceea ce, desigur, observă doamna Stringham, este o presupunere monstruoasă.

După un minut de consternare — lung, evident, pentru amîndoi — el se depărtă iarăşi şi cîteva clipe privi afară cu mîinile în buzunare. Ceea ce nu era un răspuns, o ştia foarte bine, la vorbele rostite de ea şi părea să afirme chiar, pentru propriile lui urechi, că nici un răspuns nu era posibil. Ea îl lăsă în pace şi lui îi păru bine că ea refuzase, pentru restul discuţiei lor, avantajul lămuririlor. Ar fi fost un avantaj doar pentru ea. Totuşi doamna Stringham a beneficiat chiar şi de absenţa lămuririlor. Asta se văzu din tonul ei cînd, în cele din urmă, i se adresă — atît de diferit şi conspirativ — în cuvinte pe care le mai folosise :

— Dacă Sir Luke însuşi ţi-o cere, ca un lucru pe care ai putea să-l faci pentru el, ai să negi în faţa lui Milly faptul pe care a fost îndemnată să-l creadă în chip atît de îngrozitor ?

Ah, cît de bine ştia el că dă înapoi ! Dar în cele din urmă zise :

— Sînteţi, deci, absolut sigură că ea l-a crezut totuşi ?

— Sigură ? Doamna Stringham invocă întreaga lor situaţie : Judecă şi dumneata !

Îi trebui iar cîtva timp ca să chibzuiască.

— Dar dumneavoastră aţi crezut ?

Era conştient că întrebarea lui o punea la grea încercare ; se mai linişti puţin gîndindu-se că răspunsul era

probabil dureros pentru felul ei discret de a fi. Ea răspunse totuși, iar de data aceasta el se văzu pus la o încercare și mai grea.

— Ceea ce cred eu va depinde inevitabil mai mult sau mai puțin de modul cum vei acționa dumneata. Poți să rezolvi lucrurile foarte bine — dacă vrei. Făgăduiesc că te voi crede dacă, pentru a-i salva viața, consimți să tăgăduiești.

— Dar ce anume trebuie — naiba s-o ia de treabă ! — să tăgăduiesc ?

Parcă nădăjduia că indicația ei va fi restrictivă ; dar ea dădu un răspuns general :

— Totul.

Pînă acum, totul nu i se păruse a fi atît de imens.

— Ah ! se tîngui el simplu în umbrele înserării.

XXXII

Ziua de joi, apropiindu-se tot mai mult și aducîndu-l pe Sir Luke Strett, a adus din fericire și domolirea altor restriști. Vremea se schimbă, furtuna îndărătnică se potoli, iar strălucirea soarelui de toamnă, zădărnicită timp de multe zile, dar acum fierbinte și aproape răzbunătoare, își redobîndi drepturile și, cu un imn de triumf ce se putea aproape auzi, o inundație de sunet viu ce se contopea cu o culoare vie, puse deplină stăpînire pe oraș. Veneția strălucea și clipocea și chema și răsuna iarăși ; aerul era ca o bătaie din palme, iar rozul, galbenul, albastrul și verdele ca marea, risipite peste tot, erau ca o etalare de țesături viu colorate, de mîndre covoare așternute pe jos. Densher se bucura de toate acestea cînd plecă la gară ca să-l întîmpine pe celebrul doctor. Se duse după ce chibzui bine, dîndu-și seama că era în prezent singura modalitate de acțiune. Aici l-a adus evenimentul — acolo unde nici un alt eveniment din viața lui nu-l adusese vreodată. Neîndoielnic, din ziua cînd s-a născut, a gîndit mult mai mult decît a acționat ; dar își amintea de unele gînduri — cîteva din ele care în momentul cînd i-au trecut prin minte l-au emoționat aproape ca niște aventuri. Însă nu cunoscuse vreodată nimic asemănător cu ceea ce trăia

acum, în privința înfrînării impulsului, hazardului, a îngrădirii cîmpului de acțiune — a îngrădirii cu alte cuvinte a libertății. Foarte ciudat era că dacă, doar cu puține săptămîni în urmă, simțise că sosirea lui era mai ales o aventură, nimic nu putea să semene mai puțin cu o aventură decît șederea aici. Ar fi o aventură să se desprindă de toate, să plece, să se întoarcă, mai ales la Londra, și să-i spună lui Kate Croy cum a procedat ; dar a continua ca și pînă acum însemna a rămîne obligat și implicat în mod aproape meschin. Mai cu seamă acesta a fost rezultatul vizitei doamnei Stringham, ce-l lăsase cu gustul amar al faptelor pe care nu putea să le săvîrșească. Îi arătase clar care erau ele și totodată îl lipsise de ideea, de cealaltă idee — ce ar fi putut eventual să facă pentru a găsi un refugiu.

Știa că doar se amăgea că e liber mergînd la gară să-l intîmpine pe Sir Luke. În orice caz, nu cumpănise încă atit de mult vreo acțiune la fel de liberă. Ce altceva însemna situația lui odioasă decît că îi era în continuu frică ? Împietri la gîndul că era ca și cum ar fi trebuit să plătească bir unui tiran. Nu-și dorise niciodată ca teama să pună stăpînire pe viața lui. Dar iată că acum ajunsese să fie la cheremul împrejurărilor. Îi era teamă, de pildă, că un avans făcut distinsului său prieten ar putea să se dovedească a fi pentru el oarecum o promisiune sau un angajament. Îi era teamă de aceasta ca de un curent care îl va duce prea departe ; totuși, se gîndea cu aceeași oroare că într-altfel ar putea să devină meschin din cauza fricii. Se gîndi mai ales că, orice s-ar întîmpla, faimosul doctor îi arătase o bunăvoință pronunțată după serata de la palat, după acel sacrificiu de scurtă durată al prietenei lor de dragul societății, iar rugămintea doamnei Stringham îi dezvăluise faptul acesta cu și mai multă claritate. Comentariile doamnei Stringham asupra relației pe care Milly o stabilise între el și medic îl făcură, neîndoielnic, să înțeleagă unele lucruri la care pînă atunci nu se gîndise. De fapt, tot căutînd o șansă de a retrăi unele impresii care îi scăpaseră — în acel spirit care, fără îndoială, în măsura în care exista, reprezenta o tentativă de

a-și cîștiga libertatea — Densher, ajungînd devreme, pășea pe peron în așteptarea trenului. Numai după ce trenul sosi și el se postă la ușa compartimentului lui Sir Luke și după cele ce urmară — doar pe măsură ce situația evolua — simțămîntul unei relaxări răpi temerilor și șovăielilor sale și bruma de demnitate pe care o puteau pretinde. N-ar fi putut spune dacă atitudinea vizitatorului exprima lipsa oricărei amintiri care să indice că se aștepta la ceva, sau dacă vădea mai degrabă renunțarea la orice uimire în fața realității.

Sir Luke îl uitase complet — așa înțelese Densher — pe tînărul remarcabil care îl însoțise rîndul trecut, deși îl cercetă numaidecît cu o privire calmă și pătrunzătoare. Tînărul se simți observat, iar faptul i se păru imediat o dovadă de splendidă economie. Față de risipa cu care avea de a face, demonstrația aceasta era de natură să-i dea o nobilă lecție. Eminentul călător folosise orele în tot timpul călătoriei cu trenul după bunul său plac, fără să se gîndească nici o clipă la ceea ce îl aștepta la sosire. Îl aștepta un caz cu totul deosebit la care, într-un fel curios, remarcabilul tînăr lua totuși parte în mod indirect ; dar singura tresărire pe care Densher, aflat pe peron, o stîrni pe chipul acela calm, a fost primul semn al cunoștinței reînnoite. Dacă dăduse uitării problema cînd plecase din Anglia, va da uitării acum, peste un minut, orice altceva ar fi dorit. Înțelegerea acestui lucru deveni pentru Densher un simbol al întregii semnificații a vizitei medicului, în măsura în care îl interesa pe el. Se vedea, medită în continuare tînărul nostru, tot ceea ce, aflîndu-se față în față cu faptele, Sir Luke Strett părea să accepte — chiar dacă numai pentru a nu se obosi să minimalizeze lucrurile ; numai că nu înțelegea în ce fel se gîndea Sir Luke să se folosească de aceasta. Densher începu să se întrebe, pe treptele exterioare, impozante ce coborau spre apă, ce va gîndi el despre anomalia de a fi nevoiți să se despartă acolo. Eugenio venise și el pe peron, stînd în urmă respectuos, iar după ce ieșiră din gară împreună, gondola de la palat, la indicația lui, se apropie cu sprinteneala-i caracteristică dar și cu demnitate. Lui Densher nu-i păsa acum deloc că îi avea pe cei trei emisari ai lui Milly

drept spectatori la situaţia de a trebui să refuze un loc pe pernele adînci şi negre, lîngă oaspetele poftit la palat, şi era important, mai ştia el, că lăsase în urmă această susceptibilitate. Zîmbi uşor de pe trepte — n-aveau decît să vadă, netrebnicii, că era exclus.

— Nu merg acum acolo, zise el, dînd din cap trist.

— A ! exclamă Sir Luke Strett, fără să mai lungească vorba ; aşa încît situaţia era straşnică, se gîndi Densher, şi apărea ca ceva cu totul inevitabil şi firesc.

Prietenul său nu păru nici măcar să presupună că refuza să meargă din consideraţie pentru momentul critic în care se afla Milly. Dealtfel, el nu prea dădu importanţă celor ce au urmat — după ce ambarcaţiunea clasică, supunîndu-se mai ales neasemuitei bătăi a vîslei lui Pasquale aflat la pupă, executase o manevră de retragere, prezentînd un spate, aşa zicînd, cu adevărat graţios datorită cocoaşei înalte şi negre de la *felze*. Densher o urmări cum se îndepărtează — auzi strigătul lui Pasquale, care răzbătu pînă la el peste apă atunci cînd execută o cotitură bruscă şi hotărîtă spre un braţ al canalului, o scurtătură spre palat. El nu avea o gondolă proprie ; nu avea obiceiul să angajeze vreuna ; şi umilit — căci era ceva într-adevăr umilitor la Veneţia — o porni pe jos, după ce stătuse un timp, parcă înlemnit, acolo unde îl părăsise musafirul poftit la palat. Era destul de ciudat, dar se pomeni ca niciodată, şi într-un fel cum nu şi-ar fi putut închipui, în prezenţa adevărului celui mai adevărat despre Milly. N-ar fi putut prezice ce efect puternic va avea deosebirea creată numaidecît — căci i se înfăţişă foarte viu în vreme ce auzi strigătul lui Pasquale şi văzu barca îndepărtîndu-se — de apariţia, chiar acolo, a personajului chemat în ajutorul ei. El nu numai că nu ştiuse niciodată ceva sigur despre starea ei — ceea ce era o mare binefacere ; nu numai că, la fel cu toţi ceilalţi, dăduse tîrcoale în afara unui cerc impenetrabil, înăuntrul căruia domnea o existenţă nebuloasă şi costisitoare, formată din zîmbete şi tăceri, din confabulaţii şi nepreţuite aranjamente, toate forţate şi gata să se destrame ; dar asemenea tuturor celorlalţi, după cum îşi dădea acum seama, cultivase în mod susţinut tăinuiri de dragul bunelor maniere ale fiecăruia, al milei

fiecăruia, al idealului generos al fiecăruia. Era o conspirație a tăcerii, cum s-ar spune, de la care nimeni nu făcuse excepție, marea întinare a morții pe pînza tabloului, umbra durerii și a groazei negăsind niciunde o suprafață a spiritului sau a vorbirii care să consimtă s-o reflecte. „Doar simțul estetic al omenirii... !“ își spusese tînărul nostru de mai multe ori, lăsînd necompletată afirmația, dar referindu-se astfel destul de clar la insulta chiar și la adresa bunului gust, implicată în necesitatea de a înțelege. Fusese deci o stare de fericire iluzorie, cultivată cu bună știință, din care certitudinea fusese alungată ca o fiară primejdioasă. Iar acum certitudinea, stînd tot timpul la poartă, intrase în persoana lui Sir Luke Strett și într-o asemenea măsură, încît ocupase întregul spațiu. Nervii lui Densher, precum și bătăile inimii sale, măsuraseră schimbarea înainte ca el să pornească mai departe.

Aspectele suferinței fizice, ale durerii de netămăduit, ale șansei în chip cumplit restrînse, deveniseră dintr-o dată intense, și în acest fel avea să le simtă de acum înainte. Limpezirea atmosferei, pe scurt, prilejuind vizibilitatea și făcînd-o chiar inevitabilă, singurul lucru pentru care putea să fie recunoscător erau umerii lați ai lui Sir Luke care — dacă reușea să-i aibă drept scut — puteau într-o anumită măsură să se interpună. Densher n-a fost, însă, nici pe departe sigur în primele două zile că avea să-l mai întîlnească pe distinsul său prieten. Că nu putea, din nici un motiv întemeiat, să se întoarcă la palat îi era tot atît de limpede, ca și celălalt aspect al situației sale — publicitatea făcută proscrierii lui deoarece nu plecase. Fusese văzut destul de des în gondola Leporelli. Deoarece, după cîte se părea, nu-i era dat să-l întîlnească pe Sir Luke prin oraș, pe unde medicul nu va avea probabil nici timp nici chef să hoinărească, nu se va mai întîmpla nimic între ei — doar dacă faimosul om, în mod cu totul surprinzător, îi va face o vizită. Acest gest, reflectă Densher, nici măcar nu va depinde pur și simplu de hotărîrea doamnei Stringham de a-l pune, cum s-ar zice, în mișcare. Va depinde însă — fiindcă pentru ea în fond avea mare importanță — de faptul dacă ea va încerca și să-și transpună ideea în fapt ; și va depinde mai cu seamă de cum va

considera Sir Luke o asemenea propunere. Densher avea, în această privință, părerea sa despre intensitatea reacției la care se putea aștepta din partea lui Sir Luke, ca să nu mai vorbim de genul acestei reacții. Își avea părerea sa despre capacitatea unui astfel de personaj de a înțelege măcar un atare apel. În ce măsură putea Sir Luke să fie pregătit și ce importanță, la urma urmei, putea să-i acorde ? Densher își puse aceste întrebări, așteptîndu-se de fapt la tot ce putea fi mai rău. Nu-l va întîlni pe celebrul bărbat decît dacă celebrul bărbat va veni să-l vadă, iar celebrul bărbat nu putea să vină la el decît cu un scop imposibil de presupus. Prin urmare nu va veni deloc și prin urmare nu mai avea nici o nădejde.

Densher nu spera cîtuși de puțin într-o asemenea vizită ; dar îi stăruia în minte gîndul că existau puține prilejuri de ușurare sufletească pe care își permitea acum să le scape din vedere. Nimic în situația lui nu putea să fie atît de ciudat ca faptul că, incontestabil înfricoșat de sine însuși, nu-i era frică de Sir Luke. Avea o impresie de care se crampona, bazată pe amintirea clipelor petrecute în tovărășia lui, și anume că va fi lăsat în pace. Adevărul despre Milly, ce se afla în posesia medicului, deveni prin prezența acestuia numele și forma deocamdată a tuturor lucrurilor din acel loc ; dar nu sălășluia, în ciuda situației schimbate, pe fața lui, fața pe care rîndul trecut o îndreptase spre Densher atît de sincer și de natural. Prezența lui în prima ocazie, nu ca rezultat al unei chemări ci al unei fantezii prietenești din partea lui, avusese o cu totul altă valoare ; și cu toate că tînărul nostru nu socotea acea valoare recuperabilă, în imaginația lui încerca o reînnoire a vechiului contact. Nu-și propusese, cum se exprima în sinea lui cu tărie, să fie un hapsîn, dar exista ceva, la urma urmelor, ce-și dorea mult ; era ceva — gîndul acesta nu-l părăsea — ce Sir Luke ar fi putut să-i ofere dacă n-ar fi fost imposibil. Au fost zilele lui cele mai rele, vreo două sau trei ; zilele în care pînă și presimțirea tensiunii de la palat nu-i alunga impresia că soarta își rîdea de el. Nu fusese niciodată, socotea el, atît de nenorocit. În condiții sordide, fără cărți, fără societate, aproape fără bani, n-avea altceva de făcut decît să aștepte.

Principalul său sprijin era, într-adevăr, ideea obsedantă de a aştepta ca situaţia sa disperată să-l degradeze şi mai mult. Soarta va născoci, dacă îi dădea răgaz, cine ştie ce rafinament al ororii. Deocamdată născocea doar această evitare din partea lui Sir Luke. Cînd sosi cea de a treia zi fără ca să primească vreo veste, ştiu ce trebuia să creadă. Nu-i dăduse nici un răspuns doamnei Stringham atunci cînd îl vizitase, nici un răspuns care ar fi întărit speranţa ei, iar ultimatum-ul ce-l aştepta, potrivit spuselor ei, în clipa cînd va fi gata, nu urma deci — chiar şi numai din motivul că ea nu avea puterea să răspundă pentru el — să mai fie prezentat. Prezentarea lui, ştia Dumnezeu, el nu o dorea.

Nici Sir Luke, ne grăbim să declarăm — după cum înţelese şi Densher destul de curînd — nu i se înfăţişă pînă la urmă ca să-i prezinte acea idee. Căci se afla într-adevăr din nou în faţa lui, tocmai cînd prietenul nostru îmbrăţişă posomorît părerea că limita puterii lui de a se sustrage de la obligaţiile londoneze ar fi fost atinsă. Patru sau cinci zile, în afară de călătorie, reprezentau cel mai mare sacrificiu imaginabil — pentru un cap neîncoronat — din partea uneia dintre somităţile medicale ale lumii ; aşa încît, într-adevăr, cînd personajul în cauză, după un clinchet al clopoţelului, apăru impozant în prag, în mintea lui Densher se întipări o imagine care, timp de o clipă, îl arse ca focul. Faptul vorbea, printr-un singur cuvînt îngrozitor, de magnitudinea — se feri s-o numească altfel — situaţiei lui Milly. Celebrul om nu plecase deci, şi o imensă capitulare în faţa necesităţii imense era astfel exprimată, încît un oarecare efect, un ajutor, o nădejde făceau, în chip izbitor, parte din acea expresie. I se păru deci, reacţionînd împotriva dezamăgirii, că ar fi fost conştient de zeci de lucruri deodată — cel mai de seamă fiind că, deoarece Sir Luke se mai afla încă acolo, însemna că ea era salvată. Dar avea totodată simţămîntul la fel de acut că pentru el, evident, criza se va prelungi şi nu va îmbrăca nici un pic de simplitate sănătoasă. Nu numai că oaspetele nu venise să pălă-

vrăgească despre Milly, dar nu venise nici măcar să pomenească de ea ; venise ca să-i arate fără înconjur că în puținele zile cît mai rămînea, fiindcă sfîrșitul șederii sale era aproape, trebuia să se vorbească cît mai puțin despre acel subiect. Demonstrația, așa cum se prezenta, era în concordanță cu întrevederile lor anterioare și faptul că se cunoscuseră mai înainte îl determinase să vină. Avea să rămînă doar pînă sîmbăta viitoare, dar erau o serie de lucruri interesante pe care voia să le revadă între timp. Pentru aceste lucruri interesante, pentru Veneția, pentru o hoinăreală, două, cum zicea el, și cîte un comentariu, îl căutase pe Densher — producînd în sufletul acestuia din urmă, de îndată ce situația, după încă douăzeci și patru de ore, se clarifică, cea mai absurdă și totuși cea mai binefăcătoare repulsie. Aparent, nimic n-ar fi putut să fie mai îngrozitor — și Densher era foarte conștient de aceasta — decît alinarea pe care o află, în acea scurtă perioadă, prin excluderea oricărei referiri la palat, prin aceea că nici nu auzea vești și nici nu le cerea. Acest lucru îi veni în minte la intrarea oaspetelui, chiar în secundele de încordare ce legau în mod direct și cu tărie acest fapt de starea lui Milly. Venise să spună că o salvase — venise, ca din partea doamnei Stringham, să spună cum putea să fie salvată — venise, în pofida doamnei Stringham, să spună că era pierdută : vibrațiile distincte ale speranței, ale fricii, simultane cu toate că erau distincte, și-au contopit identitatea într-o zvîcnire concomitentă a inimii, persistînd și după încetarea tuturor acestor vibrații. Avea un efect minunat asupra lui — acesta era adevărul — faptul că Sir Luke părea calm

Rezultatul a fost impresia foarte ciudată de pace binefăcătoare după o furtună. Densher încerca, de săptămîni după cum știm, să rămînă liniștit în chip superlativ, și încerca mai ales în singurătate și tăcere ; dar starea aceea îi apărea acum ca fierbințeala febrei. Liniștea adevărată i-o dădea această deosebită formă a tovărășiei. Se plimbau amîndoi și discutau, priveau iarăși tablouri și retrăiau

impresii — Sir Luke știa exact ceea ce dorea ; umblară pe la negustorii de antichități ; poposiră la Florian ca să se odihnească și să ia o băutură răcoritoare ; binecuvîntară mai ales vremea splendidă, o baie de aer cald, un spectacol măreț al luminii de toamnă. O dată sau de două ori, în timp ce se odihneau, celebrul om închise ochii — rămînînd așa cîteva minute în vreme ce însoțitorul său, putînd să-i observe acum mai bine chipul, își aminti de nopți albe. Da, stătuse noaptea trecută treaz alături de ea — el în persoană, ore în șir ; dar numai atît dezvălui, și aceasta avea, după cît se pare, să rămînă singura lui aluzie. Un lucru extraordinar era că Densher putea s-o priceapă perfect ca o dovadă, putea să încremenească în fața imaginii care se desprindea din ea ; și că totuși nu putea, în același timp, să oprească o vibrație a reacției lui față de eliberarea acceptată. Eliberarea era o experiență ce-și cerea drepturile, iar el știa și acum de ce, în pofida meritelor lui, în pofida nebuniei lui, în pofida tuturor, sperase din tot sufletul în această eliberare. Sperase, stătuse în odaia lui așteptînd-o, deoarece prosimțise că avea, dacă va veni, puterea de a-l izbăvi. Era într-adevăr izbăvit ; tratat în singurul mod care nu-i îngreuna responsabilitatea. Interesant era că aceasta nu se întîmpla conform unui sistem sau pe temeiul vreunei cunoașteri intime ; tocmai prin faptul că era om de lume, cunoștea lumea și percepea realitatea, Sir Luke îi făcea bine. Fuseseră pînă acum prea multe femei în toată situația aceasta. Părerea unui bărbat despre ea, părerea unui alt bărbat, schimba atmosfera ; și se întreba ce alt bărbat, de-ar fi fost să aleagă, ar fi servit mai bine scopurilor sale. Sir Luke era generos și degajat — acestea erau lucruri demne de reținut ; știa ce anume avea importanță și ce nu avea ; făcea distincție între temeiurile juste și cele false cînd era vorba să te agiți. Erai astfel — dacă aveai de-a face cu el sau depindeai oarecum de el — în mîinile lui în orice acțiune ar fi întreprins, și nu cu mult mai puțin impresionat de mila lui decît ai fi putut să fii de severitatea lui. Și ce minunat — reieșea

limpede — o scotea la capăt cînd făcea din situațiile ciudate ceva cu totul firesc. Nimic, de n-ar fi luat lucrurile în mod firesc, n-ar fi putut întrece ciudățenia neexplicată a faptului, devenit clar, că Densher se detașase acum complet de bietele doamne de la palat; nimic n-ar fi putut să întreacă anomalia la fel de pronunțată a faptului că celebrul medic însuși se abținea să comenteze. Nu făcea caz, ca și atunci cînd s-au întîlnit la gară, absolut de nimic; iar rezultatul, ar fi spus Densher, era relația ce se stabilise între ei, semănînd mult cu aceea dintre medic și pacient. Primea de la el sugestia ca și cum ar fi luat un medicament — numai că sugestia o primea cu plăcere.

De aceea putea să lase totul pe seama discernămîntului său, de aceea, în timpul celor trei sau patru zile, Densher lăsă absolut totul pe seama lui; punîndu-și totuși unele întrebări, în ajunul zilei de sîmbătă — sfîrșitul anunțat al intervalului. Așteptînd încă o dată sîmbătă dimineața, în această din urmă ocazie, reapariția lui Sir Luke la gară, prietenul nostru trebui să admită că dezinvoltura lui împrumutată slăbea, urmare destul de firească a perspectivei de a pierde un sprijin. Dificultatea consta în faptul că, în sensul în care fusese de folos, sprijinul era prezența personală a lui Sir Luke. Va pleca fără să lase ceva în loc? Și fără să spargă tăcerea cu privire la misiunea pe care a avut-o? Densher știa și mai puțin decît atunci cînd a venit să-l viziteze, iar faptul extraordinar într-un astfel de moment suprem era că — după cum urma să se vadă foarte curînd — nici o licărire de lumină asupra problemelor care îl preocupaseră timp de o săptămînă nu răzbătu din atitudinea lui. Ceea ce făcuse era dovada unei foarte mari griji și a unui foarte mare onorariu; totuși, cînd gondola Leporelli se apropie din nou, și oarecum tardiv, însoțitorul medicului, privind de pe scările ce dădeau spre apă, studie în zadar, ca și altă dată, fața lui distinsă și opacă. Era ca o lecție primită de la cea mai înaltă autoritate cu privire la ceea ce era impor-

tant în situația dată, așa încît opacitatea i se păru lui Densher, deodată, aproape o cruzime, simțind-o înfiorător de compatibilă cu moartea lui Milly. Încordarea continuă și după ce, timpul fiind scurt, intrară împreună direct în gară, unde Eugenio, care se instalase acolo mai devreme, stătea de pază la compartimentul rezervat. Starea de tensiune la ușa vagonului, deși dură doar cîteva minute, avu un asemenea efect asupra nervilor lui Densher, încît el îndreptă involuntar o privire lungă spre Eugenio, care o înfruntă așa cum numai Eugenio știa s-o înfrunte. Atenția lui Sir Luke era deocamdată concentrată asupra repartizării judicioase a numeroaselor sale bagaje, el fiind în această privință foarte pedant, iar Densher se pomeni, cu toate că rămînea tăcut, chestionîndu-l pe reprezentantul palatului. Acum nu-l mai umilea ; nu-l mai umilea nici gîndul că personajul în cauză știa exact cît de puțin îi satisfăcea curiozitatea. Eugenio semăna în acest sens cu Sir Luke — în sensul lucrurilor extraordinare compatibile cu inexpresivitatea feței. Acum, după ce Densher desluși pe chipul lui tot ceea ce îngăduia posesorul lui, Sir Luke era liber și îi întinse mîna pentru a-și lua rămas bun. Oferi mîna la început fără o vorbă ; doar cînd îi întîlni ochii, tînărul nostru putu să vadă că nu-l priviseră nicicînd atît de intens. Sir Luke nu privea mai sever acum decît alteori ; dar îl privea îndelung, și chiar și un crîmpei dintr-o asemenea privire putea să însemne în cazul lui totul. Însemna, crezu Densher timp de zece secunde, că Milly Theale murise ; așa încît vorbele, în cele din urmă rostite, îl făcură să tresară :

— Am să mă întorc.

— Înseamnă că se simte mai bine ?

— Am să mă întorc în luna aceasta, repetă Sir Luke fără să ia în seamă întrebarea. Dădu drumul mîinii lui Densher, dar îl ținea în loc. Îți aduc un mesaj din partea domnișoarei Theale, urmă el, de parcă n-ar fi vorbit despre ea. Sînt împuternicit să te rog să te duci s-o vezi.

Respingerea presupunerii anterioare a lui Densher era atît de violentă, încît o trădă privirea sa uimită.

— Ea mă roagă ?

Sir Luke se urcase în vagon, a cărui ușă fusese închisă de conductor ; dar vorbi de la geam, încovoindu-se puțin fără să se plece însă în afară.

— Mi-a spus că ar dori-o și i-am promis, întrucît mă așteptam să te găsesc aici, că am să-ți dau de știre.

De pe peron, Densher asculta, dar vestea îl făcu să se învăpăieze la față la fel ca atunci cînd o ascultase pe doamna Stringham. Mai era și năucit.

— Atunci, poate să primească... ?

— Poate să te primească pe dumneata.

— Și vă întoarceți... ?

— A, fiindcă trebuie. N-are voie să se deplaseze. Trebuie să rămînă aici. O să vin s-o văd.

— Înțeleg, înțeleg, zise Densher, care într-adevăr înțelegea semnificația vorbelor rostite de Sir Luke, și chiar mai mult.

Ceea ce doamna Stringham anunțase și ceea ce sperase că nu va trebui să înfrunte, prin urmare se întîmplase totuși. Sir Luke i-o rezervase pentru ultimele clipe, și felul incolor, laconic în care îi comunica — tonul unui bărbat de lume către altul care, după toate cele întîmplate, va pricepe — era doar modalitatea caracteristică a rugăminții lui. Densher trebuia să înțeleagă multe ; și cel mai important lucru, cu siguranță, era să arate că înțelegea.

— Sînt deosebit de onorat, și am să merg chiar astăzi.

Asta era ceea ce spuse, dar cînd se opri, în vreme ce continuau să se privească, trenul se urni încet, scîrțiind. Nu mai era timp decît pentru cîteva cuvinte, iar tînărul le alese, din alte douăzeci, cu intensă concentrare :

— Prin urmare, se simte mai bine ?

Expresia de pe chipul lui Sir Luke era minunată.

— Da, se simte mai bine.

Și rămase cu această expresie la geam, în timp ce trenul se îndepărta, mai reținîndu-l astfel de Densher. Era sin-

gura lui aluzie la subiectul pomenit, pe care pînă acum îl evitaseră cu atita succes. Ea ilustra totul şi niciodată n-a trebuit vreun chip să ilustreze mai mult. Astfel reflectă cu amar Densher, rămas pe loc după ce trenul plecase ; astfel reflectă el, întrebîndu-se în ce abis era azvîrlit, conştient totodată că în timp ce se retrăgea ochii lui Eugenio îl urmăreau cu asiduitate.

Cartea a zecea

XXXIII

— Au trecut deci — cît spuneai ? Două săptămîni ? Fără să dai vreun semn de viață ?

Kate îi puse limpede întrebarea în amurgul de decembrie din Lancaster Gate, dorind să știe cînd se întorsese ; dar el văzu numaidecît că era admirabil de fidelă, ca întotdeauna, instinctului ei — ceea ce era de asemenea un sistem — de a nu admite că între ei ar putea să existe mici resentimente sau fleacuri care să zdruncine încrederea reciprocă. Acest singur fapt și frumusețea lui reînnoită l-ar fi răscolit pînă în străfundul sufletului acum cînd o vedea iarăși, dacă altceva, ceva la fel de impresionant dar cu totul diferit, nu l-ar fi răscolit și mai mult. Văzînd-o, înțelese ce a însemnat despărțirea lor ; și se reîntîlneau asemenea unor persoane ale căror peripeții în timp și spațiu, fiind de natura primejdiilor și exilului, avuseseră un caracter deosebit de ciudat. Se întreba dacă era și el la fel de schimbat pentru Kate, cum ea însăși îi apăruse pe dată, căci observă cu înfiorare că ea — judecînd chiar și după o primă privire — nu fusese niciodată atît de frumoasă. Schimbarea ei îi apăru ca o floare care se desfăcea în lumina focului și a lămpii ce îi trimiteau un bun venit prin ceața Londrei ; totodată schimbarea în sine — datorată în parte impresiei că era mai vîrstnică într-o măsură pe care doar cîteva luni n-o puteau explica — era rodul relației lor intime. Era alta, fiindcă ei hotărîseră împreună să fie așa și ea putea acum, ca o dovadă a înțelepciunii lor, a izbînzii repurtate, a realității celor întîmplate — a ceea ce de fapt, pentru spiritul fiecăruia, se mai întîmpla încă — să i-o arate cu mîndrie. Faptul că el se întorsese și că totuși un număr de zile păstrase tăcere era, și-a dat bine seama, prima problemă pe care va trebui s-o explice ; preocupat de gîndul acesta, își descărcase sufletul trimițîndu-i în sfîrșit doamnei Lowder cîteva rînduri, ce avură ca rezultat vizita lui de acum. Îi scrisese mătușii Maud, fiindcă i s-a părut mai delicat ; și ar fi trebuit, fără îndoială, să se remarce că nu a fost

nevoit să facă un efort pentru a nu-i scrie lui Kate. Veneția rămăsese în urmă acum trei săptămîni — și el nu se grăbise să vină ; dar i se părea că și la Londra trebuia să se conformeze legii lui Kate. În acest fel putea, avînd încredere în fermitatea lui Kate, să apeleze la simțămintele ei în situația dată și să-și explice delicatețea exagerată. Venise să-i spună totul, atît cît le-ar fi îngăduit ocazia ; și dacă era foarte limpede că drumul făcut alene, așteptările lui, întîrzierea de a redeschide punțile comunicării fuseseră în concordanță cu această hotărîre, la fel de clar era că inconsecvența constituia neîndoielnic doar unul din accidentele stării lui de încordare. Orînduia în minte totul, tot ceea ce-i va spune. Aceasta cerea timp, iar dovada era că, așa cum își dădu seama la fața locului, n-ar fi putut să aducă totul cu el înainte de această după-amiază. Adusese cu el într-adevăr totul, pînă la ultima silabă, iar din cantitatea aceea nu era greu — după cum și constată — să extragă, pentru lămurirea lui Kate, motivul său principal.

— Două săptămîni, da — s-au împlinit două săptămîni vineri ; dar n-am făcut decît să mă conformez, înțelegi, sistemului nostru minunat.

Se justifica atît de ușor, încît faptul o împiedică să spună că nu înțelegea. Sistemul lor minunat își mai păstra valoarea pentru ea ; și tocmai o chezășie a faptului că și pentru el mai păstra aceeași valoare i-ar fi cerut probabil Kate. Densher nici n-a trebuit să mai dea explicații, în afara observației că desigur ea își amintea că minunatul lor sistem nu încuraja deloc tranzițiile rapide.

— Nu puteam — știi doar — să mă reped ; și cred că, instinctiv, am întîrziat pentru a minimaliza, pentru tine cît și pentru mine, impresia că mă pripesc. Așa se cuvenea. Dar știam că ai să înțelegi.

Pe dată se păru că ea înțelegea atît de bine, încît aproape că-l rugă să înceteze cu explicațiile — privindu-l totuși, își dădea el seama, de parcă respectarea celor cuvenite i-ar fi arătat în mod pregnant cît de mult reușise să-l formeze. El ar fi putut să-i pară un expert în intuirea întîmplărilor neașteptate, chiar în măsura în care la Veneția ea i se păruse lui expertă. El zîmbi, exprimîndu-și

rugămintea de a reînnoi totul, în etape și cu pași prudenți, astfel încît să devină ceva nuanțat și, cum s-ar zice, dozat ; însă Kate — cu toate că reacția ei era subtilă — îi întîmpină zîmbetul așa cum întîmpinase apariția lui înainte cu cinci minute. Gravitatea ei duioasă din clipa aceea — care nu era totuși solemnitate, ci expresia unei conștiințe pline pînă la refuz de viață însă nedorind să se reverse — nu atenuase bucuria revederii ; atenuarea fiind produsă mai mult de prezența în odaie, timp de cîteva minute, a valetului care-l introdusese și care fusese întrerupt în pregătirea ceaiului. Doamna Lowder răspunsese scrisorii trimise de Densher, invitîndu-l la ceai, duminică la cinci. Kate îi telegrafiase, fără să semneze. „Vino duminică cu un sfert de oră mai devreme, ceea ce ne va ajuta" ; așa că sosise cu scrupulozitate la cinci fără douăzeci. Kate era singură în odaie și nu întîrzie să-i spună că, din fericire, mătușa Maud va fi în răstimpul acela — deși nu prea lung, dar prețios — ocupată cu o slujnică, bătrînă, ieșită la pensie, care-i făcuse o vizită și care pînă într-o oră va trebui să plece acasă, spre o suburbie a orașului. Le rămînea deci un răgaz după retragerea valetului, și a existat o clipă cînd, în pofida minunatului lor sistem, în pofida proscrierii acțiunilor pripite, a convenientelor, acest răgaz se anunță într-adevăr prețios. Și totul fără să fie știrbită — ceea ce îi imprima nota de noblețe — distinsa sobrietate a lui Kate și minunata ei stăpînire de sine. Dacă el era discret, ea avea un fel de a fi perfect, ceea ce dovedea că ținea la etichetă. Doamna Stringham, mai observă el, pentru a sfîrși cu problema întîrzierii sale, îi scrisese probabil doamnei Lowder despre plecarea lui din Veneția ; așa încît nici prin minte nu-i trecuse să le înșele. Știau doar că nu mai era acolo.

— Da, știam.

— Și continuați să primiți vești ?

— De la doamna Stringham ? Desigur. Adică mătușa Maud primește.

— Atunci, aveți vești recente ?

Fața ei exprimă mirarea.

— Din ultima zi, sau din ultimele două, cred. Dar tu nu ai ?

— Nu — n-am primit nici o veste. Şi abia acum simţ cîte avea să-i spună. Nu primesc scrisori. Dar am fost sigur că doamna Lowder primeşte. După care adăugă : Atunci, fireşte că ştii. Aşteptă ca ea să dea în vileag ceea ce ştia ; dar rămînînd tăcută, ea vădi doar mijirea unei uimiri pe care n-o putu înfrîna. Nu-i mai rămînea decît să întrebe ceea ce dorea să ştie : Domnişoara Theale mai este în viaţă ?

— Nu ştii ? făcu ochii mari Kate.

— Cum să ştiu, draga mea, cînd sînt departe de toate ? Şi el însuşi privi mirat, de parcă ar fi căutat o lămurire. A murit ? Iar apoi, în timp ce ea, cu ochii aţintiţi asupră-i, clătina încetişor din cap, rosti cuvintele stranii : Încă nu ?

Pe chipul lui Kate se văzu că era pornită să-i pună mai multe întrebări, dar întrebarea pe care o puse numaidecît a fost :

— E cumplit ?

— Că moare, fiind atît de conştientă şi cu totul neputincioasă ? Densher trebui să reflecteze o clipă. Ei bine, da — fiindcă mă întrebi — e cumplit pentru mine, în măsura în care, înainte de a mă întoarce, am putut să văd cîte ceva. Dar nu cred, continuă după o clipă, — deşi am să încerc — că voi putea să-ţi spun exact ce a însemnat, ce înseamnă pentru mine. De aceea poate ţi s-a părut, explică el, că speram să se fi terminat odată.

Ea îl asculta calmă, dar Densher văzu că, dacă îi va spune totul, va oscila între dorinţa şi refuzul de a afla ; între curiozitatea care, în mod firesc, o mistuia şi, dimpotrivă, scrupulele iscate de respectul faţă de nenorocire. Cu cît Kate îl studia mai mult — şi niciodată nu-i simţise privirile astfel aţintite asupra lui — cu atît alegerea unei atitudini devenea mai imposibilă pentru ea. Exista probabil un sentiment predominant, dar nu era curiozitatea. Această intuiţie deveni din ce în ce mai puternică, iar el şi-o închipui chiar o clipă izbucnind mirată, dacă va merge prea departe : „Ce lucruri îngrozitoare tot spui ?“ Va suna — nu era liber s-o spună limpede chiar el ? — ca o repudiere, din milă şi ruşine, a tot ceea ce se petrecuse

între ei la Veneția. Nu că ea va dovedi în vreun fel că regretă ; nu că se va lăsa stăpînită de remușcare și groază : dar presimțea — da — că nu va dori să afle detalii, că de fapt le va respinge și, dacă el va avea generozitatea să înțeleagă aceasta, va prefera să-l știe discret. Nimic însă nu-i era mai limpede decît că, în același timp, va fi discret doar în măsura în care îi convenea lui. Se răzvrăti în sufletul său fiindcă nu putea să-i vorbească deschis. Ea fusese destul de sinceră cu trei luni în urmă față de el Era la fel și acum, dar numai în sensul că îl trata cu mărinimie.

— Îmi închipui, zise ea cu multă înțelegere, ce groaznic trebuie să fi fost pentru tine.

El însă nu-i răspunse — existau alte lucruri pe care voia să le clarifice mai întîi :

— Nu există nici o posibilitate, din cîte ai aflat ? Vreau să spun, ca să trăiască. Și trebui să insiste, întrucît ea spunea prea puțin : E pe moarte ?

— E pe moarte.

I se părea ciudat că aici, în Lancaster Gate, i se puteau da asigurări despre starea lui Milly ; dar exista oare ceva, privitor la Milly, care să nu fie ciudat ? Nimic nu era mai ciudat decît propriul său comportament — cel prezent, ca și cel trecut. Dar n-avea încotro.

— Sir Luke s-a întors la ea ? întrebă el.

— Cred că este acolo acum.

— Atunci, zise Densher, înseamnă că e sfîrșitul.

Ea chibzui asupra acestui răspuns ; dar schimbă vorba după o clipă :

— N-ai de unde să știi, decît doar dacă l-ai întîlnit, că mătușa Maud a fost pe la el.

— Ah ! exclamă Densher, fără să mai adauge însă altceva.

— Ca să afle vești adevărate, adăugă Kate după o clipă.

— Pe ale doamnei Stringham nu le-a considerat adevărate ?

— Poate că numai eu nu le-am considerat. Cînd mătușa Maud a încercat iarăși, acum trei zile, să stea de vorbă cu el, a aflat de plecarea lui. Pornise, cred, cu cîteva zile înainte.

— Şi nu s-a întors încă ?

Kate clătină din cap :

— Mătuşa Maud a trimis ieri pe cineva să se intereseze.

— Atunci n-are s-o părăsească, deduse Densher, cît timp mai e în viaţă. Va sta pînă la sfîrşit. Este un om extraordinar.

— Eu cred că ea este, zise Kate.

Se priviră iar unul pe altul îndelung ; iar el, lucru ciudat, nu putu decît să spună :

— Ce ştii tu !

— Ei bine, este la urma urmelor prietena mea.

Era oarecum, avînd în vedere generoasa ei reţinere, răspunsul la care se aşteptase cel mai puţin ; şi vorbele ei răscoliră o clipă vechea lui impresie că era o fiinţă plină de surprize.

— Înţeleg. Ai fost probabil sigură. Ai fost într-adevăr sigură.

— Fireşte că am fost.

Din nou se aşternu tăcerea, dar nu peste mult timp Densher zise :

— Dacă nu crezi că veştile doamnei Stringham sînt „adevărate", ce părere ai de veştile lordului Mark ?

Ea nu avea nici o părere.

— Ale lordului Mark ?

— Nu l-ai întîlnit ?

— Nu, de cînd a fost la ea.

— Ai ştiut deci că a fost la ea ?

— Bineînţeles. De la doamna Stringham.

— Şi ai ştiut, continuă Densher, şi restul ?

— Ce rest ? se miră Kate.

— Totul. N-a mai suportat vizita lui — ceea ce s-a întîmplat atunci a ucis-o pur şi simplu.

— A ! exclamă Kate cu seriozitate. Dar păli, şi el văzu că, indiferent cît de neştiutoare ar fi fost în această privinţă, nu se prefăcea. Doamna Stringham n-a spus asta.

Densher observă totuşi că ea n-a întrebat ce se întîmplase atunci ; şi continuă s-o lămurească :

— Rezultatul a fost că nu i-a mai păsat de nimic. A încetat cu desăvîrşire să mai lupte şi de aceea e acum pe moarte.

— Ah ! suspină încetişor Kate încă o dată, dar atît de lin încît el vorbi mai departe.

— E uşor să ne dăm seama că a trăit numai datorită voinţei — tocmai ceea ce mi-ai spus iniţial despre ea.

— Îmi amintesc. Aşa e.

— Ei bine, voinţa ei la un moment dat s-a frînt, iar prăbuşirea a fost determinată de lovitura mîrşavă a acelui om. I-a spus, mişelul, că noi eram logodiţi în secret.

Kate îi aruncă o privire cruntă.

— Dar el nu ştia !

— Nu contează. Ea însă a ştiut cînd el a plecat de acolo. Şi apoi, adăugă Densher, el ştia totuşi. Cînd l-ai văzut ultima dată ? o întrebă.

Dar ea era absorbită de imaginea ce-i apăruse înaintea ochilor.

— Asta i-a agravat situaţia ?

O urmări cu privirea în vreme ce ea încerca să priceapă — faptul dădea o notă particulară frumuseţii ei sumbre. Apoi vorbi aşa cum vorbise şi doamna Stringham :

— N-a mai vrut să ştie de nimic.

— Biata Milly ! exclamă Kate.

Deşi era puţin, frumuseţea lui Kate investea aceste cuvinte cu o anumită eleganţă ; aşa încît el continuă să-i explice.

— Ea a aflat prea devreme — fiindcă, bineînţeles, ne gîndeam că s-ar fi putut chiar să nu afle niciodată. Şi a fost într-adevăr sigură — prin tot ceea ce am făcut — că nu era între noi, cel puţin în ceea ce te privea, nimic care să constituie pentru ea un avertisment.

— Nu prin ceea ce ai făcut tu — indiferent ce ai fi făcut — a avut ea această certitudine, vorbi Kate după ce chibzui puţin. Ci prin convingerea pe care i-am insuflat-o eu.

— A, foarte frumos din partea ta, zise Densher, că îţi recunoşti contribuţia !

— Îţi închipui, întrebă Kate, că am de gînd s-o neg ?

Expresia şi tonul ei îl determinară o clipă să regrete comentariul pe care îl făcuse spontan, ca urmare a ceea ce ar fi numit el franchețea lui Kate. Franchetea era, evident, tot ceea ce putea pretinde loialitatea lui. Dar era, deocamdată, ceva oarecum în afara problemei.

— Nu-mi închipui nimic, bineînțeles, decît că recunoaştem, ne luăm răspunderea, sau mai ştiu şi eu cum să-i zicem, împreună. Nu e cazul să ne delimităm contribuția sau să facem vreo distincție răutăcioasă între impresiile pe care am urmărit să le producem.

— Tu nu ai urmărit să produci impresii, zise Kate.

Densher răspunse cu un zîmbet, pe care el însuşi îl simți straniu, tocmai fiindcă era atît de forțat.

— Să lăsăm asta !

Atunci, fără a mai cerceta problema, ea avu o altă idee — o idee izvorîtă, după cum se vedea, din imaginea pe care el tocmai o evocase.

— N-ar fi fost prin urmare posibil să negi adevărul informației ? Vreau să spun al informației lordului Mark.

— Pentru cine să fi fost posibil ? se miră Densher.

— Pentru tine.

— Să-i spun că el a mințit ?

— Să-i spui că s-a înşelat.

Densher privi în gol — era năucit ; acest „posibil" pe care îl propunea Kate fiind tocmai alternativa pe care trebuise el s-o înfrunte la Veneția şi s-o alunge cu desăvîrşire. Foarte ciudat era că părerile lor se deosebeau radical.

— Şi să mint, adică, eu ? Cred că mai sîntem, draga mea copilă, încă logodiți.

— Bineînțeles că mai sîntem încă logodiți. Dar ca să-i salvezi viața !

El se gîndi puțin la felul cum punea ea problema. Nu trebuia, fireşte, să uite că ea simplifica întotdeauna şi se gîndi iarăşi cît de uşoare erau multe lucruri pentru ea, avînd în vedere energia ei, comparată cu a lui ; era tocmai gîndul care, de atîtea ori înainte, îi stîrnise admirația.

— Ei bine, dacă vrei să știi — și vreau să fie limpede — nici măcar nu m-am gîndit serios să neg. Problema — ca posibilitate de a o salva — mi s-a pus destul de hotărît ; dar după ce am reflectat, n-am putut decît s-o alung. Și apoi, adăugă el, n-ar fi avut nici un rost.

— Vrei să spui că n-ar fi avut încredere în rectificarea ta ? Răspunsese atît de prompt, încît i se păru deodată că vorbele îi scăpaseră ; dar se opri sub povara tuturor lucrurilor pe care voia să le spună, iar ea, între timp, continuă : Ai încercat ?

— Nici măcar n-am avut prilejul.

Kate își păstră atitudinea minunată, ca și cum ar fi avut toată situația în față, menținînd-o însă în același timp la distanță.

— N-a vrut să te vadă ?

— Nu, după ce prietenul tău a stat de vorbă cu ea.

— N-ai putut să-i scrii ? întrebă ea după o ezitare.

Rămase acum și el pe gînduri, dar era o deosebire.

— N-a mai vrut să știe de nimic.

Aceste vorbe au oprit-o cîteva clipe să mai spună ceva ; amîndoi erau acum prea gravi pentru a-și exprima compasiunea doar în treacăt. Dar curiozitatea ei cerea măcar un minimum de lămurire :

— A refuzat chiar și să te lase să-i vorbești ?

— Draga mea, răspunse Densher, era îngrozitor de bolnavă și inabordabilă.

— Bine, dar la fel era și mai înainte.

— Ceea ce n-a împiedicat-o să stea de vorbă ? Nu, recunoscu Densher, n-a împiedicat-o ; și îți spun drept că este o ființă minunată.

— Este nemaipomenită, zise Kate.

O privi o clipă

— Și tu ești, draga mea. Dar asta e, sfîrși el, și n-ai ce-i face.

Densher crezuse că ea va analiza totul mai profund, că-l va întreba mai ales două sau trei lucruri în special. Își închipuise că dorea chiar să știe și să afle cît de departe, folosind o expresie odioasă, au mers el și cu Milly și deci

cît de mult s-au apropiat. Se întrebase dacă era pregătit s-o audă punîndu-i asemenea întrebări și trebui să-și răspundă că era pregătit, bineînțeles, pentru orișice. Nu era oare pregătit s-o audă afirmînd că cele două sau trei profeții ale ei avuseseră timp să se adeverească ? Se crezuse gata să mărturisească în ce măsură propunerile, făgăduite de cele mai îndrăznețe profeții ale lui Kate, prinseseră viață. Dar îi veni în minte gîndul fericit că, în privința acestor lucruri, promptitudinea lui nu va fi pusă la încercare. Stăruința lui Kate în legătură cu ceea ce avusese loc rămase admirabil de generală, încît și întrebările ei de acum erau lipsite de intransigență.

— Așa că, după intervenția lordului Mark, nu v-ați mai întîlnit ?

Aici voise și el să ajungă.

— Ba da ; ne-am mai întîlnit o dată — dacă se poate numi întîlnire. Am rămas acolo — n-am plecat.

— Așa se și cuvenea, zise Kate.

— Exact — (simțea că se descurcă minunat) — asta am și vrut. A trimis după mine, m-am dus s-o văd și în aceeași seară am plecat din Veneția.

Kate aștepta.

— N-ar fi fost tocmai aceea șansa ta ?

— Să dezmint povestea lordului Mark ? Nu, nici chiar dacă acolo, înaintea ei, aș fi vrut s-o fac. Ce importanță mai avea ? Era pe moarte.

Într-un fel, Kate tot mai stăruia.

— De ce nu, tocmai fiindcă era pe moarte ? Dar, prudentă, adăugă : Bineînțeles, îmi dau seama că văzînd-o puteai să judeci mai bine.

— Bineînțeles că văzînd-o puteam să judec mai bine. Și am văzut-o, într-adevăr ! Dacă însă te-aș fi renegat, zise Densher cu privirile ațintite asupra ei, aș fi mers cu ideea pînă la capăt.

Ea încercă o clipă să-i citească intenția pe chip.

— Vrei să spui că, pentru ca s-o convingi, ai fi insistat sau, într-un fel, ai fi dovedit... ?

— Vreau să spun că, pentru a te convinge pe tine, aş fi insistat sau, într-un fel, aş fi dovedit... !

Kate păru acum nedumerită.

— Să mă convingi pe „mine“ ?

— N-aş fi negat în asemenea condiţii, doar ca să-mi iau pe urmă cuvîntul înapoi.

Acum ea pricepu şi obrazul i se învăpăie.

— Aha, ai fi terminat cu mine pentru ca să faci din dezminţirea ta un adevăr ? Te-ai fi „descotorosit“ de mine, înţelese ea perfect, ca să-ţi salvezi conştiinţa ?

— N-aş fi putut să fac altfel, zise Merton Densher. Aşa că, vezi ce bine a fost că nu m-am angajat, şi cît de puţin putea să-mi treacă prin minte una ca asta. Dacă te vei mai gîndi vreodată că aş fi putut să fac aşa ceva, adu-ţi aminte ce ţi-am spus.

Kate rămase iarăşi gînditoare, dar ajunse la altă concluzie decît se aştepta el :

— Te-ai îndrăgostit de ea.

— Ei bine, spune-i şi aşa — de o femeie pe moarte. De ce să te supere, şi ce contează ?

Întrebarea aceasta izvorî direct din profunzimea relaţiei lor şi din necesitatea ce le stătea în faţă şi de care, de la început, de cînd intrase în odaie, se pomeniseră constrînşi ; dar trăiau cel mai extraordinar moment.

— Aşteaptă pînă va muri ! Doamna Stringham, adăugă Kate, urmează să telegrafieze. După care, pe un ton diferit : Atunci pentru ce, întrebă, a trimis Milly după tine ?

— Am încercat şi eu să înţeleg înainte de a mă duce. Trebuie să-ţi spun însă că nu m-am îndoit că o făcea pentru ca să-mi ofere, cum zici, o şansă. Credea, presupun, că s-ar putea să neg ; şi aveam, cred, mergînd la ea, certitudinea că are să mă pună la încercare. Voia să afle de la mine — mi-am dat seama — adevărul. Am stat de vorbă douăzeci de minute, însă nu mi l-a cerut.

— Nu voia adevărul, scutură din cap Kate. Te voia pe tine. Ar fi acceptat de la tine ceea ce puteai să-i oferi şi

ar fi fost bucuroasă chiar dacă știa că e ceva fals. Ai fi putut s-o minți din milă și ea te-ar fi văzut și ar fi înțeles că minți și totuși — fiindcă o făceai din duioșie — ți-ar fi mulțumit și te-ar fi binecuvîntat și ar fi ținut și mai mult la tine. Fiindcă aceasta era puterea ta, dragul meu — faptul că te iubește cu ardoare.

— Ah, „puterea" mea, murmură Densher cu răceală.

— Ce altceva, din moment ce a trimis după tine, putea să-ți ceară ? Iar apoi — fără ironie — în timp ce el mai aștepta o clipă, zise : Voia doar să te mai vadă o dată ?

— N-a avut nimic să-mi ceară — nimic, adică, decît să nu mai rămîn. A vrut într-adevăr, pentru acest motiv, să mă vadă. Și-a închipuit la început — după ce el i-a vorbit — că am avut bunul simț să plec. Apoi fiindcă n-am plecat — avînd bun simț într-alt sens — a aflat, după mai multe zile, că mai eram la Veneția. Asta, zise Densher, a afectat-o.

— Firește că a afectat-o.

I se păru iarăși, cu toată demnitatea ei, că o luase gura pe dinainte.

— Dacă stăteam pentru ea, voia să se termine, voia să știu cît de puțină nevoie era să rămîn. Și ca un fel de a-și lua rămas bun, ținea să mi-o spună personal.

— Și ți-a spus-o ?

— Față în față, da. Personal, așa cum și-a dorit.

— Și cum ai dorit și tu, bineînțeles.

— Nu, Kate, răspunse el cu întreaga considerație pe care o aveau unul pentru celălalt ; nu cum am dorit. N-am dorit cîtuși de puțin.

— Te-ai dus doar ca să-i faci pe voie ?

— Ca să-i fac pe voie. Și, bineînțeles, să-ți fac și ție pe voie.

— A, pentru mine, desigur. Îmi pare bine.

— Îți pare bine ? repetă el distrat.

— Vreau să spun că ai făcut foarte bine. Mai ales fiindcă ai rămas acolo. Dar asta a fost tot ce ți-a spus ? continuă Kate. Că nu trebuia să aștepți.

— Asta a fost într-adevăr totul — şi mi-a vorbit cu multă bunăvoinţă.

— A, bunăvoinţă, fireşte, din moment ce-ţi cerea un asemenea — da, un asemenea efort. Nu trebuia să aştepţi — asta era problema, adăugă Kate, s-o vezi murind.

— Asta era problema, aprobă Densher.

— Şi a fost nevoie de douăzeci de minute ?

El reflectă puţin.

— N-am calculat exact. I-am făcut o vizită — ca oricare.

— Ca oricare altă persoană ?

— Ca oricare altă vizită.

— Aha ! zise Kate. Ceea ce avu ca rezultat, pare-se, că îl opri să mai vorbească — o oprire de care ea profită ca să continue, apropiindu-se foarte mult de acel gen de interogatoriu în vederea căruia el îşi oţelise sufletul : Te-a primit — în starea în care era — în camera ei ?

— Nici vorbă, zise Merton Densher. M-a primit ca de obicei : în splendidul *salone*, în rochia ei dintotdeauna, în veşnicul ei colţ de pe sofa. Şi chipul lui, o clipă, îi redă scena, după cum al ei, în aceeaşi măsură, o cuprindea cu privirea. Îţi aminteşti ce mi-ai spus la început despre ea ?

— Ei, am spus atîtea lucruri.

— Că nu va mirosi a medicamente, că nu va avea iz de doctorii. Aşa a fost.

— Aşa că era de-a dreptul plăcut ?

I-a trebuit mult timp ca să răspundă, preocupat în parte de gîndul că nimeni, în afară de Kate, nu putea pune o asemenea întrebare cu tonul perfect potrivit. Ea însă aştepta cu răbdare.

— Nu cred că aş putea încerca să-ţi spun acum ce a fost. Într-o zi — poate. Fiindcă va merita.

— Într-o zi — desigur. Şi părea să considere că era o promisiune generoasă ; dar deodată zise : Se va însănătoşi.

— Ei bine, zise Densher, ai să vezi.

O clipă, ea păru că încearcă.

— Şi-a manifestat în vreun fel simţămintele ? Vreau să spun, explică ea, simţămîntul că a fost indusă în eroare.

Firește, nu stărui ; dar el tocmai pomenise că ar fi preferat să treacă peste toate astea.

— Nu și-a manifestat decît frumusețea și tăria.

— Atunci, întrebă Kate, care e rostul tăriei ei ?

El se uită împrejur, de parcă ar fi căutat un rost pe care să-l numească ; dar curînd renunță.

— Trebuie să moară, draga mea, în felul ei extraordinar.

— Firește. Dar nu înțeleg atunci ce dovadă ai că s-ar fi îndepărtat vreodată de tine.

— Dovada că zile în șir a refuzat să mă vadă.

— Dar era bolnavă.

— Asta n-a împiedicat-o — așa cum ai spus tu însăți mai înainte — în alte dăți. Dacă ar fi fost numai boala, pentru ea n-ar fi avut importanță.

— Te-ar fi primit totuși ?

— M-ar fi primit totuși.

— A, bine, zise Kate, dacă știi... !

— Bineînțeles că știu. Mai știu însă și de la doamna Stringham.

— Și ce știe doamna Stringham ?

— Totul.

Ea continua să-l privească.

— Totul ?

— Totul.

— Fiindcă i-ai spus ?

— Fiindcă și-a dat seama singură. Nu i-am spus nimic. E o persoană care înțelege lucrurile.

Kate rămase pe gînduri.

— Fiindcă îi placi și ei. Este și ea nemaipomenită. Vezi ce înseamnă să te intereseze un bărbat. Înseamnă întotdeauna foarte mult. Așa că nu trebuie să-ți fie teamă.

— Nu mi-e teamă, zise Densher.

Kate se mută din locul ei, uitîndu-se la ceas, care arăta orele cinci. Își îndreptă apoi atenția spre masa pregătită pentru ceai, unde ceainicul mare de argint al mătușii Maud, pus pe spirtieră, pe care ea nu-l observase destul de devreme, sfîrîia prea tare.

— Totul este cît se poate de minunat ! exclamă ea punînd prea multe frunze de ceai în ceainic — lucru pe care prietenul ei îl observă ; o privi o clipă în timpul acestei îndeletniciri, apropiindu-se de masă în vreme ce ea turna ceaiul aburind. Bei ?

— N-ar fi mai bine să aşteptăm ? şovăi el.

— Pe mătuşa Maud ? Ea înţelese că el dezaproba, după vechea lor lege, trădarea notei de intimitate. A, nu trebuie să-ţi mai pese acum. Am reuşit !

— Am înşelat-o ?

— E mulţumită. I-ai împlinit voia.

Densher îşi primi ceaşca de ceai în mod automat. Se gîndea la altceva, iar gîndul lui, după un moment, ieşi la iveală :

— Ce nemernic mai sînt !

— Nemernic ?

— Dacă am făcut pe voia atîtor oameni.

— A, zise Kate cu o licărire de voioşie, ai făcut totul pentru ca să-mi faci mie pe voie. Dar în voioşia ei, reveni la problema lor. Nu înţeleg însă... spune, nu doreşti puţin zahăr ?

— Te rog.

— Nu înţeleg însă, continuă ea după ce-l servi, ce-a putut s-o convingă. Dacă te-a abandonat zile în şir, de ce s-a întors la tine ?

Şi puse întrebarea ţinînd ceaşca în mînă, dar îl găsi destul de pregătit, cu toate că lui i se părea un fapt de o ciudăţenie plină de ironie să intre în asemenea detalii la ceai.

— Sir Luke a convins-o să revină. Vizita lui, prezenţa lui acolo, a fost cauza.

— A readus-o deci la viaţă.

— Ei bine, la ceea ce am văzut.

— Şi a intervenit pentru tine.

— Nu cred că a intervenit. De fapt, nu ştiu ce a făcut.

— Nu ţi-a spus ? se arătă Kate mirată.

— Nu l-am întrebat. L-am întîlnit din nou, însă n-am vorbit de ea.

Kate îl privi uimită.

— Atunci de unde știi ?

— Înțeleg. Simt. Eram cu el iarăși la fel ca mai înainte...

— A, și i-ai făcut și lui pe voie. Așa e ?

— El a înțeles, zise Densher.

— Ce să înțeleagă ?

El așteptă o clipă.

— Că am avut cele mai bune intenții.

— A, și a făcut-o și pe ea să înțeleagă ? Pricep, vorbi tot ea, fiindcă el nu zicea nimic. Dar cum a convins-o ?

Densher puse ceașca pe masă și se ridică.

— Întreabă-l pe Sir Luke.

Rămase în fața focului și trecu un timp fără ca vreunul din ei să rostească vreun cuvînt.

— Principalul este, reluă Kate discuția, că ea are o mulțumire. Și tocmai pentru asta, continuă uitîndu-se spre el, am acționat eu.

— E mulțumită că moare în floarea tinereții ?

— Ei bine, e împăcată în ceea ce te privește.

— Ah ! „împăcată", murmură el cu ochii țintă la foc.

— Împăcată că a iubit.

— Înseamnă oare că e împăcată ? și Densher își înălță privirile spre ea.

— Fiindcă a fost iubită, continuă ea. Pentru că și-a împlinit pasiunea, încheie ea. Altceva n-a vrut. A avut de la viață tot ce și-a dorit.

Lucidă și mereu gravă, vorbise cu o splendidă autoritate, căreia el deocamdată nu-i putea răspunde prin vorbe. Nu putu decît s-o privească din nou, deși cu simțămîntul că o îndemna, chiar mai mult decît avea de gînd, să-i considere tăcerea drept încuviințare. Într-adevăr, ca și cum asta ar fi înțeles din atitudinea lui, ea părăsi masa și veni la foc.

— Poate ți se pare hidos că acum, că totuși, și accentuă cuvîntul, am pretenția să trag concluzii. Dar noi n-am dat greș.

— Ah ! murmură el iarăși.

Kate era din nou lîngă el, lîngă el ca la Veneţia, în ziua cînd venise la el, şi amintirea care se ivi atît de rapid dădu forţă şi bogăţie faptului. Nu putea nega în aceste condiţii nimic din ceea ce spunea ea, iar ceea ce spunea se baza, evident, pe ceea ce ştia.

— Am reuşit. Vorbi cu privirile adîncite într-ale lui : Nu te-a iubit degeaba. El se înfioră, dar ea stărui. Şi nici tu nu m-ai iubit degeaba.

XXXIV

Densher avea să rămînă mai multe zile sub impresia profundă a acestui episod neconcludent, prelungit în chip atît de fericit de la un moment la altul, dar întrerupt în punctul său culminant, cum s-ar putea spune, de apariţia mătuşii Maud, care îi găsi pe amîndoi stînd lîngă foc. Consecinţele discuţiei, oricît de pregnante, au fost totuşi în mod ciudat mai puţin pregnante pentru Densher decît cele ale discuţiei cu doamna Lowder, pentru care în curînd ea îi oferi — sau pentru care mai degrabă Kate îi oferi — din plin prilejul. Ceea ce se întîmplă cînd în fine sosi şi ea, o făcu, îşi dădu el imediat seama, să-şi dorească o discuţie cu el între patru ochi. Cînd uşa se deschise, Kate şi el se despărţiră oarecum brusc, aşa încît ea îşi mută ochii frumoşi şi neînduratori de la unul la celălalt ; dar efectul se pierdu, după părerea lui, în clipa următoare, în efectul pe care îl avu deosebita agerime a lui Kate — îi vorbi imediat mătuşii ei despre ceea ce era de primă importanţă pentru ea, invitînd-o deci la o conversaţie intimă cu ei şi făcînd-o cu atît mai bucuros cu cît faptul pe care îl pomeni indignată îi dădea un sprijin solid :

— Ai înţeles, dragă mătuşă, că sînt trei săptămîni... ?

Iar apoi rămase în umbră, de parcă ar fi lăsat-o pe doamna Lowder să judece singură această ciudăţenie. Densher observă bineînţeles numaidecît că linia pe care trebuia s-o urmeze pentru a o apăra pe Kate con-

sta în a exploata din plin acest fapt ; iar după ce confirmă spusele lui Kate, gazda ajunse să-şi dea seama din nou de ce puţin zel dădea dovadă Densher ; iar armele lor erau, cum s-ar spune, acum aproape tocite. Kate se dusese puţin mai departe, de parcă n-ar fi fost nevoie de o prea accentuată manifestare pentru ca să se observe că situaţia ei personală era delicată. În absenţa mătuşii ei îi ţinuse de urît oaspetelui — un oaspete pe care cîndva fusese bănuită că îl încurajează prea mult şi care acum se întoarse la ele ca pretendent ghinionist la mîna altei tinere persoane. Nu că soarta celeilalte persoane, minunata ei prietenă, prin tragismul ei, n-ar fi interesat-o şi pe ea ; numai că acceptarea domnului Densher ca sursă de informaţii nu putea să nu fie oarecum penibilă. Ea născoci situaţia aceasta penibilă sub ochii lui Densher, iar el se minună la rîndu-i că izbutise s-o creeze atît de prompt. Era ca norul gingaş ce pluteşte în jurul unei zeiţe într-o legendă, iar tînărul îşi dădu doar vag seama în ce moment al vizitei ea se topise în acel nor, din prudenţă, pierind din faţa ochilor.

Pe dată începu să-l preocupe o altă chestiune — realitatea remarcabilei schimbări, nici mai mult nici mai puţin, pe care evenimentele de la Veneţia o introduseseră în relaţia lui cu mătuşa Maud şi pe care cele trei săptămîni de despărţire o făcuseră să se maturizeze pentru el din plin. Ea nu se aşeză la masă pentru a lua ceaiul înainte de a-i sugera lui că se afla în raporturi cu totul noi faţă de ea şi nici nu putu să-l facă să mai bea o ceaşcă fără ca să pară ea însăşi, cu bună ştiinţă, că defineşte şi stabileşte aceste raporturi. Da, regreta, dar şi înţelegea că ceea ce s-a întîmplat îl obligase să rămînă la distanţă ; speraseră — după ce auziseră de la biata Susie că a plecat — să-l vadă mai curînd ; le-ar fi interesat, fireşte, fiindcă el venea direct de la faţa locului. Totuşi nu era nevoie să i se aducă aminte că tocmai scena întîmplărilor — înţelegînd prin aceasta tragedia care îl reţinuse şi îl absorbise atît de mult, amintirea, umbra, tristeţea ei — făcuse din el un singuratic. Astfel i-l înfăţişă ea pe Densher lui însuşi, cum s-ar zice, în postura în care îl

acceptase, și el se pomeni acceptînd tocmai elementul de adevăr din acest personaj. Îl trata ca pe un om năpăstuit și distrus, cu nădejdile spulberate, care suferise o pierdere ; iar el simțind că asta deschidea un nou capitol al sincerității față de ea, înțelegea totodată că îi netezea și calea spre Kate, care va deveni accesibilă așa cum încă nu fusese pînă atunci ; noua lui ipostază îl făcea să apară în Lancaster Gate într-o lumină cu totul potrivnică oricărei alte legende. I-a fost numaidecît clar că, dacă i s-ar acorda importanță, ar putea să „exploateze" această situație ; n-avea decît să folosească fără rezerve casa ei pentru a-și manifesta atitudinea ce-i fusese impusă și putea chiar să nu mai plece de acolo. Mai ciudat decît orice a fost că, pînă la sfîrșitul săptămînii, rămase prizonierul impresiei că s-a supus opiniei doamnei Lowder Luase cunoștință de opinia aceasta într-un anumit moment, ceea ce l-a făcut să parcurgă un drum fără întoarcere. Existau ceasuri cînd se întreba ce se alesese din sinceritatea lui ; existau altele cînd se gîndea că o păstrase în întregime. Nu era însă cu totul sincer față de bogăția de sentimente a mătușii Maud. Ea era teribil de sentimentală și păcatul lui cel mai mare era că accepta sentimentalismul ei. El însuși nu era sentimental — totul părea prea real, dar nu era mai puțin adevărat că trecuse printr-o încercare grea.

Adevărul era că atunci cînd i-a spus duminică aproape cu dezinvoltură, stînd pe sofa în fața ceaiului : „Nu vreau să te îndoiești, dragul meu, că sînt alături de dumneata pînă la capăt !" — singura soluție a fost să fie de acord cu ea. Mătușa Maud era alături de el pînă la capăt — sau s-ar putea să fie — într-un fel în care Kate nu era ; și dacă astfel compania ei devenea mai reconfortantă, trebuia să înlăture întrebarea de ce n-ar fi. Oare îi dădea el în vreun fel de înțeles că, după cele petrecute la Veneția, în mintea lui stăruia o impresie care nu era reală ? Oare cum ar fi putut el să facă așa ceva, cînd această impresie, zi de zi, constituia cea mai intensă realitate a vieții lui ? În fond, doar atît exista între ei, iar întîlnirile lor, repetîndu-se de două sau trei ori, făceau să-i

treacă timpul. Existaseră ocazii — două, şi apoi încă una în treacăt — în care venise şi plecase fără să pomenească de Kate. Acum cînd, aproape pentru prima oară, era liber să întrebe de ea, evoluţia ciudată a lucrurilor dădea situaţiei o notă falsă. O altă împrejurare ciudată era că atunci cînd discuta cu mătuşa Maud despre Milly, nici un alt subiect nu părea să se mai ivească. Se ducea pe la ea cu acest scop, aproape mărturisit, şi era ciudat că tocmai starea nervilor lui o făcea necesară. O simpatiza pe doamna Lowder mai mult ; se comporta, îşi zicea el, de parcă ţinea la ea mai mult. Fapt era că ea îl încuraja. Nimic nu putea fi mai amplu decît viziunea ei, decît debitul ei verbal, decît compasiunea ei. Se părea că era mulţumită, că se bucură să-l vadă aşa cum era ; iar acest fapt avea şi el consecinţele lui. Ultimul lucru care ar fi putut să pară verosimil era schimbarea prin care începuse să fie absolut sincer cu această femeie ; ceea ce într-adevăr nu s-ar fi întîmplat dacă — printr-o altă monstruozitate — n-ar fi încetat de a fi sincer cu Kate. Astfel că a treia oară mai ales, aflîndu-se singur cu ea, se pomeni că-i spune femeii mai vîrstnice ceea ce-i fusese cu neputinţă să-i spună celei tinere. Doamna Lowder îi provocă de fapt, în legătură cu ceea ce trebuia să-i tăinuiască, doar o clipă de stînjeneală. În prima duminică, după ce Kate se retrase, ea îşi exprimă regretul că el nu putuse să rămînă pînă la capăt. Lui Densher îi veni greu să-i explice motivul, dar în cele din urmă îi veni într-ajutor.

— N-ai putut pur şi simplu să suporţi ?

— N-am putut pur şi simplu să suport. În afară de asta, vedeţi... dar se opri.

— În afară de asta, ce anume ? Pe punctul de a spune mai multe — el întrezări însă primejdii ; din fericire însă ea îl ajută iar : În afară de asta — a, ştiu ! — bărbaţii n-au, în multe privinţe, curajul femeilor ?

— N-au curajul femeilor.

— Kate sau eu am fi rămas, declară ea, dacă n-am fi venit pentru motivul special pe care l-ai apreciat atît de sincer.

Densher nu-i spuse nimic despre aprecierea lui : oare n-o arătase îndeajuns prin comportarea sa, de atunci pînă acum ? Dar zise pe dată — nu putu să nu zică :

— Nu mă îndoiesc că domnişoara Croy ar fi rămas.

Şi din nou îşi dădu seama că Susan Shepherd era o minune de femeie. Nu făcea decît să-l apere — nu făcuse altceva decît să continue jocul. Deşi comunica din plin cu prietena ei din copilărie, era limpede că pînă acum nu-i încredinţase acestei doamne nimic care să-l compromită. Renunţarea lui Milly o prezentase doar ca o schimbare în rău ; pomenise de descinderea lordului Mark, deoarece s-ar fi aflat şi dacă n-ar fi pomenit, aşa încît n-avea rost să ascundă faptul ; dar trecuse sub tăcere unele explicaţii şi relaţii şi — cine ştie ? — poate că binecuvîntatul suflet puritan născocise chiar cu bune intenţii şi unele poveşti. De aceea se simţea degajat. De aceea mişcîndu-şi mereu piciorul, aşa cum stătea picior peste picior, cufundat într-unul dintre fotoliile adînci, tapiţate cu satin galben, accepta în frămîntarea lui consolarea ce i se oferea. Mătuşa Maud puse, e adevărat, întrebări pe care Kate nu le pusese ; dar deosebirea era că, venind de la ea, întrebările îi făceau de-a dreptul plăcere. Părăsind Veneţia, luase hotărîrea s-o considere pe Milly moartă pentru el — acesta fiind singurul mod imaginabil de a trece peste o perioadă de aşteptare. O părăsise pentru că aşa dorise ea, iar el nu trebuia, cum se spune în America, să scormonească lucrurile ; ceea ce îi impuse necesitatea şi mai stringentă de a se adapta acestui interval. Încordarea aşteptării constituia cea mai odioasă durere pentru el şi va încerca să şi-o alunge din suflet ; ultimul lucru pe care-l dorea era să nu fie conştient de existenţa lui Milly — ceea ce dorea să ignore era propria ei conştiinţă chinuită, după cîte îşi dădea seama torturată de suferinţa ei. Zăbovise prin Londra cu bună ştiinţă, în vreme ce suferinţa persista — ce putea asta să însemne decît că-şi făcea viaţa imposibilă ? Intenţiona prin urmare să se autoconvingă — şi într-un fel care încă nici lui nu-i era clar — că simţămîntul aşteptă-

rii trecuse. „Ce mai am eu de a face“, își zicea el zbuciumat, „cu toate astea ? Mai bine să consider că s-a sfîrșit — așa cum e posibil să se întîmple în orice clipă — și atunci voi fi iarăși bun la ceva, cel puțin pentru cineva Așa cum stau lucrurile, nu sînt bun de nimic, pentru nimeni, și cel mai puțin pentru ea.“ Și asta încerca mereu, în măsura în care faptul că închidea ochii și pășea înverșunat prin odaie putea însemna o încercare ; numai că planul era dus la îndeplinire, cum e ușor de ghicit, fără un succes deosebit și fără o perseverență deosebită. Zilele, fie că se scurgeau repede fie că se lungeau, erau o realitate neînduràtoare ; înăbușirea anxietății era ceva iluzoriu ; gustul vieții era gustul așteptării. Toată viața lui, pe scurt, se baza pe această așteptare ; și nu era nevoie să ai mult discernămînt ca să-ți dai imediat seama că tocmai acesta era motivul pentru care găsea atîta consolare în compania doamnei Lowder, cum îi și spuse dealtfel.

Ea îl ajuta să se țină tare, fiind în tot acest timp destul de subtilă — și o vedea dîndu-și seama că și el dorea acest lucru — ca să nu insiste asupra stării lor de tensiune. Putea obține un oarecare succes devenind util mătușii Maud, în lipsă de altceva mai bun ; în compania ei încordarea nervoasă îi slăbea, chiar în vreme ce pretindeau că au urmărit tragedia pînă la capăt. Vorbeau de fata ce era pe moarte la timpul trecut ; nu spuneau altceva mai rău despre ea decît că fusese pur și simplu uluitoare. Pe de altă parte însă — și acest lucru nu putea să-i aducă lui Densher deplina împăcare cu sine — insistau destul de mult că „uluitoare“ era cuvîntul potrivit. Și într-adevăr recunoașterea lucrului îl liniștea cel mai mult ; reveneau în repetate rînduri asupra ideii acesteia ; discutau sfidînd timpul, și mai ales, după cum am observat, el îi vorbea despre suprema lui impresie așa cum nu-i vorbise lui Kate. Doamna Lowder părea aproape să savureze perfecțiunea patosului ; ședea în fața scenei, deoarece el nu putea să nu i-o prezinte, așa cum s-ar fi așezat soția unui cetățean de vază în stal sau în lojă, în timpul unei piese care-i făcea pe oameni să plîngă. Cel mai

mult o impresiona dorința aprigă de a trăi a sărmanei Milly.

— A, da, a dorit, a dorit, într-adevăr. Cum să nu dorească oare cînd putea să aibă totul de la viață ? Numai banii ei, draga de ea, dacă nu e odios în asemenea clipe să pomenim de asta...

Mătuşa Maud însă i-a pomenit — iar Densher a priceput foarte bine — doar ca ceva ce dădea poezie vieții de care Milly se agăța cu toată puterea. Era o imagine despre „ceea ce ar fi putut să fie", în fața căreia buna doamnă tăcu iarăşi, cu ochii înlăcrimați. Ea văzuse într-un anumit fel aceste posibilități, ele avînd pentru ea o anume utilitate socială, şi deoarece în privința aceasta ideile lui Milly concordau atît de mult cu ale ei, ce altceva însemna cruzimea evenimentului decît o cruzime îndreptată împotriva ei înseşi ? Faptul ieşi la iveală, atunci cînd Densher aminti, acesta fiind cel mai înfiorător lucru, despre groaza de neînchipuit ce o cuprinse pe tînăra lor prietenă cînd îşi văzu sfîrşitul, oricît de mult ar fi încercat să şi-o învingă ; faptul ieşea adesea la iveală, fiindcă vorbindu-i de Milly, Densher îşi găsea o foarte ciudată alinare. Descria totul cu o mare forță, parcă s-ar fi condus după principiul că nu trebuia să se eschiveze cel puțin din punct de vedere spiritual. Milly ținuse cu ardoare la visurile ei de viitor şi se despărțise de ele fără să țipe, ci rămînînd îngrozitor, cumplit de tăcută, aşa cum ne-am închipui o tînără şi nobilă victimă a eşafodului în Revoluția Franceză, despărțită în celula închisorii de un obiect pe care îl ținuse strîns în mînă pentru a se apăra. Într-un moment de detaşare, îi prezentă astfel doamnei Lowder situația, dar nu se simțise nici o clipă suficient de detaşat pentru a fi în stare să facă o asemenea descriere şi lui Kate. Tocmai bravada lui Milly fusese într-adevăr eroică ; în cel mai înalt grad eroică — şi mătuşa Maud înțelese — atunci cînd Densher îşi luase rămas bun de la ea. El îi povesti, întru totul spre gloria fetei, cum fusese primit în acea ocazie care-i lăsase neîndoielnic impresia unui fast princiar.

Fastul a continuat să dăinuie în fața focului, în marea odaie aurită, toată numai arabescuri și heruvimi, toată numai veselie, scăldată la ora aceea în bogăția soarelui de toamnă, iar situația — ei bine, spuse Densher de hatîrul delicioasei bîrfeli londoneze — era sublimă. Bîrfeala, fiindcă de asta era vorba în Lancaster Gate, n-a fost mai puțin delicioasă din cauză că el aruncase asupra lucrurilor un văl argintiu, dar pe de altă parte nici vălul astfel nu era prea mult dat la o parte. Adevărul este că el însuși, în unele clipe, contempla din nou scena de parcă ar fi citit-o într-o carte. Vedea un tînăr, departe, într-o împrejurare de neînchipuit, îl vedea silit să tacă, pasiv, cu respirația tăiată, înțelegînd pe jumătate lucrurile, totuși vag conștient de un fapt covîrșitor și, ca să nu-i scape, ținîndu-și firea printr-un efort dureros. Tînărul văzut astfel, în aceste clipe, era prea îndepărtat și prea ciudat pentru a-l identifica ; și, totuși, după ce a plecat, Densher și-a recunoscut propria-i față. Și-a dat seama atunci de ce anume fusese conștient tînărul și după aceea, zi de zi, avea să aprecieze cît de puțin îi scăpase. Acum, aflîndu-se acolo cu doamna Lowder, știa că descifrase totul ; și-o spuseră fără vorbe în vreme ce priveau unul la altul cu înțeles. Pînă la acest punct putea să ajungă comuniunea lor ; dar era suficient pentru ca ea să cunoască esența. Esența era că lui i se întîmplase ceva, prea frumos și prea sfînt pentru a fi descris. Fusese, acum că retrăia totul, absolvit, sfințit, binecuvîntat ; dar nu putea să exprime coerent toate acestea. Ar fi fost nevoie de o explicație — fatală pentru încrederea doamnei Lowder în el — a naturii răului pricinuit lui Milly. Astfel că, în ceea ce privește admirabila scenă, stăteau doar la ușă. Aveau sentimentul prezenței dinăuntru — simțeau tăcerea apăsătoare ; după care, relația lor fiind consolidată, se îndepărtară.

Pentru zbuciumatul nostru prieten, acest lucru în sine deveni la sfîrșitul săptămînii însuși principiul reacției sale ; astfel că se trezi într-o dimineață cu un senti-

ment atît de puternic că a jucat un rol, încît simţi nevoia, pentru a-şi putea păstra respectul de sine, să-l conteste. Nu afirmase cîtuşi de puţin în Lancaster Gate că, fiind un om urmărit — un om urmărit de o amintire — era totuşi inofensiv. Dar măsura în care doamna Lowder accepta, admira şi explica noua lui ipostază, îl încărca de fapt cu povara unei declaraţii. Ceea ce el nu afirmase cîtuşi de puţin, felul ei de a fi afirma necontenit — şi tocmai ca pe un om obsedat şi inofensiv îl domina ea. I se oferea însă, în sprijinul său, un element cum ar fi simpla onestitate, iar pînă să se îmbrace, el aflase deja remediul adecvat.

Se găseau în pragul Crăciunului, iar vremea era în anul acesta la Londra, ca în atîţia ani, deprimant de blîndă ; aerul lipsit de adiere era molcom, lumina învăluia totul într-un cenuşiu dens, marele oraş părea pustiu, iar în parc, unde iarba era verde, unde păşteau oile şi păsările ciripeau pe felurite voci, pasul hotărît se lenevea şi întinderile nedesluşite deveneau intime. În dimineaţa aceasta, încă înainte de a pleca, ideea sacrificiului său pentru a-şi salva onoarea nu-l părăsi nici o clipă, iar apoi o luă cu el la cel mai apropiat oficiu poştal şi o concretiză cu fermitate într-o telegramă. Era un sacrificiu doar pentru că îl simţise, din anumite motive, ca pe un efort. Efortul se datora rezistenţei la care se putea aştepta din partea lui Kate, la fel ca şi cu prilejul rugăminţilor din trecut : ceea ce constituia exact motivul pentru care — poate fără să-şi dea seama — scrise telegrama pe un ton persuasiv. Ca amintire a unor clipe tandre, pentru tînăra femeie de la ghişeu trebuia să fie puţin criptică ; dar o bună parte din telegramă exprima o dorinţă aprigă, şi îl costă cîţiva şilingi. A existat de asemenea un moment mai tîrziu, în aceeaşi zi, cînd în vreme ce străbătea foarte absorbit una din aleile parcului unde obişnuia să se plimbe cu Kate, un critic cinic ar fi putut presupune că Densher se gîndea ce posibilitate exista să-şi primească banii înapoi. El aştepta — dar aşteptase şi mai demult ; Lancaster Gate ca primejdie era pe aproape — dar Kate înfruntase acea primejdie şi altă

dată. În afară de asta, primejdia era mai mică acum, după ciudata întorsătură pe care o luase situația lor ; cu toate acestea, avea un aer tot mai grav în vreme ce zăbovea și privea atent în jur.

Kate veni în cele din urmă din direcția de unde el se așteptase cel mai puțin, de parcă ar fi venit de la Marble Arch ; dar sosirea ei însemna un răspuns — acesta era lucrul de seamă ; un răspuns întipărit pe fața ei și plăcut pentru el, chiar și după răspunsurile mătușii Maud, cum nu mai fusese nimic altceva de cînd se întorsese la Londra. Ea nu-i răspunsese, era adevărat, la telegramă, iar lui începuse să-i fie teamă — deoarece Kate întîrzia — că presimțind ce anume urmărea el, ea hotărîse — deși nu i-a venit ușor — să-l lipsească de acest prilej. El va avea, firește — știa Kate — și alte prilejuri, dar poate credea că cel de acum prezenta un pericol deosebit. Densher își dădu seama că de aceea pregătise ocazia aceasta cu atîta grijă și se bucură, chiar în vreme ce aștepta, de condițiile mai simple și mai prielnice în care se întîlneau acum. Cu toate că era poate cea mai scurtă zi a anului, printr-un capriciu al vremii le era, în același loc, aproape la fel de propice ca și zilele după-amiezilor însorite de la primele lor întîlniri. Copacii ce se înălțau din sol întindeau crengi desfrunzite deasupra scaunelor pe care stătuseră odinioară și pe care, așezîndu-se iarăși — fiindcă puteau, firește, s-o facă — vor retrăi limpezimea de la începuturile prieteniei lor. Tocmai această amintire se vădea pe chipul lui Kate în vreme ce, cu pas grăbit, se îndrepta spre el. Pasul ei grăbit îl ajută cînd, în cele din urmă, se apropie de el ; îl ajută la început chiar și prin faptul că îl făcu să-și dea seama din nou cît de frumoasă era. Își aducea aminte că nu o dată, în anumite clipe, Kate i se păruse mai frumoasă decît oricînd ; s-a întîmplat astfel în neuitata ocazie a apariției ei, sub ochii mătușii, în Lancaster Gate, în ziua cînd el a luat masa acolo după ce s-a întors din America ; sau în același loc, cu două duminici în urmă, cînd a fost izbit de înfățișarea ei, în lumina în care îi

apăruse după ce s-a întors de la Veneţia. Într-un minut sau două îşi dădu seama, ca şi altădată, de pecetea pe care o imprima momentul asupra impresiei.

Indiferent ce determinase acel fenomen în celelalte dăţi care îi veniră în minte, acum impresia părea să aibă o legătură imediată cu un efect pe care îl simţise de mai multe ori în ultima săptămînă, doar că mult mai puternic. Observase acest efect şi îl numise: era atitudinea pe care o luase prietena lui în faţa intensităţii reacţiei lui la bunăvoinţa cu care îl primise doamna Lowder şi pe care ea nu se putea să n-o fi observat. O observase într-adevăr şi i-o arătase cu nobleţe; îşi luase, în cinstea acestui fapt, un aer subtil de seninătate studiată, un aer aproape de veselie faţă de felul cum lucrase timpul. Totul, desigur, era relativ, fiindcă un nor întunecat plana deasupra lor; dar felul cum aproba ea purtarea lui atenta faţă de mătuşa Maud, pentru ca să-i cîştige încrederea, avea aproape o notă de voioşie. Kate consfinţise astfel, prin propria-i atitudine, această purtare atentă, deşi putea să fie ofensatoare pentru ea; şi într-adevăr, nimic mai mult decît o asemenea demonstraţie n-ar fi putut să-i ofere lui, dacă ar mai fi fost nevoie, măsura superiorităţii ei. Fără îndoială că superioritatea dădea, în această după-amiază de iarnă, pasului ei o hotărîre domoală şi ochilor ei un curaj fermecător — un curaj care se întipări şi mai adînc în ei cînd el abordă, după un scurt timp, problema care îl interesa. Densher întîrzie destul de mult pînă să-i spună, trecîndu-i mîna pe sub braţ şi luînd-o pe cărările pe care le cutreieraseră mai demult, că nu putea pretinde să nu fi avut în ultima vreme momente cînd n-a crezut că va mai fi vreodată atît de fericit. Ea îi răspunse, lăsînd la o parte motivele îndoielilor lui, oricare ar fi fost ele, că avea încredere în marea fericire ce-i aştepta, numai că trebuiau să aibă răbdare; în acelaşi timp, se simţea deosebit de bucuroasă să facă împreună o plimbare. Se prefăceau doar, fireşte, după ceea ce avusese loc între ei, că nu se puteau întîlni acasă; ea vorbea de posibilităţile lor ca şi cum ele n-ar fi suferit în nici o privinţă. Densher îi spuse curînd că dorea ca aceasta de acum să

nu fie deloc ştirbită ; şi într-un loc liniştit, sub un uriaş copac desfrunzit, o imploră din inimă :

— Ne-am jucat fiecare îngrozitorul rol şi am pierdut. Sîntem datori faţă de noi înşine, sîntem datori faţă de sentimentele pe care le avem pentru noi şi unul pentru celălalt să nu mai aşteptăm nici o zi. Căsătoria noastră va îndrepta — oarecum fundamental, nu-ţi dai seama ? — tot ceea ce este rău, şi nu pot să-ţi spun cît sînt de nerăbdător. Nu trebuie decît s-o anunţăm — cugetul are să ne fie uşurat.

— S-o anunţăm ? întrebă Kate : vorbea de parcă n-ar fi priceput, deşi îl ascultase calmă.

— S-o facem atunci — mîine dacă vrei ; s-o săvîrşim şi să se anunţe că s-a făcut. Este cel mai simplu lucru — după aceea nimic nu mai contează. Vom fi atît de îndreptăţiţi, zise el, încît vom fi şi puternici ; o să ne mirăm doar de vechea noastră teamă. Ne va părea o nebunie hidoasă. Va fi ca un vis urît.

Ea îl privea neclintit — era privirea cu care venise la chemarea lui ; dar el simţi acum strania răceală a isteţimii ei.

— Dragul meu, ce ţi s-a întîmplat ?

— Ei bine, nu mai pot suporta. Doar atît s-a întîmplat. Ceva a plesnit, s-a frînt în mine, şi iată-mă. Trebuie să mă accepţi aşa cum sînt.

El o văzu încercînd cîteva clipe să pară că reflectează ; dar mai văzu că nu ia în considerare ceea ce spusese el. Totuşi o observă, simţi după aceea — o auzi, cu vocea ei limpede — cum încearcă să fie bună cu el.

— Ştii, nu văd ce s-a schimbat. Un zîmbet ciudat îi lumină faţa. Ne-am înţeles atît de bine, şi deodată mă părăseşti ?

Îl făcu s-o privească neputincios.

— Zici atît de „bine" ? Ai nişte idei, zău aşa... !

— Atunci „perfect" — din punctul meu iniţial de vedere. Gîndesc la fel ca şi altă dată ; şi trebuie să motivezi mai serios, dragul meu, faptul că tu gîndeşti altfel. Mi se pare, continuă ea, că avînd în vedere ceea ce este între noi, e mai bine să aşteptăm. Cred că nu dorim să ne purtăm ca nişte smin'[illegible]

În vreme ce vorbea, apărea tot mai limpede hotărîrea ei neabătută ; şi cuprins de o curioasă resemnare şi neputinţă vedea cum Kate degajă hotărîrea aceasta în jurul ei, în atmosfera blîndă şi încărcată de amintiri. O adusese acolo pe Kate ca s-o înduplece, dar era de neînduplecat — nu pentru că n-ar fi înţeles. Înţelegea totul — chiar şi lucrurile pe care el nu voia să le înţeleagă ; iar îşi avea motivele ei tăinuite, pe care intuindu-le, simţi că i se face rău. Îl privea din nou cu zîmbetul ei straniu şi plin de înţelesuri.

— Fireşte, dacă ştii într-adevăr ceva... ?

Din punctul ei de vedere, înţelese Densher deodată, nu se putea ca el să nu ştie. Dar nici măcar nu pricepea ce voia ea să spună şi o privi doar posomorît. Figura lui posomorîtă n-o tulbură însă.

— Cred că ştii, dar eviţi să-mi spui. Rezerva ta faţă de mine, dragul meu, e un scrupul exagerat. N-aş avea nici o rezervă, cînd ar fi vorba să ascult, aşa că dacă poţi să-mi spui că ştii...

— Ei bine ? întrebă el, deoarece ea nu adăugă ce anume depindea de asta.

— Ei bine, atunci am să fac ce vrei. Nu va trebui, fii sigur, să aşteptăm ; şi înţeleg la ce te gîndeşti cînd spui că ar fi mai bine să nu aşteptăm. Nici măcar nu-ţi cer, continuă ea, o dovadă. Sînt mulţumită cu certitudinea ta morală.

Acum înţelese — cu forţa unei avalanşe. Ea spunea un lucru limpede, la fel de limpede ca şi faptul că sîngele, în vreme ce pricepea, îi învăpăia chipul.

— Nu ştiu absolut nimic.

— N-ai nici o idee ?

— N-am nici o idee.

— Aş consimţi, zise ea, aş anunţa-o mîine, chiar astăzi, m-aş duce acasă în clipa asta şi aş anunţa-o pe mătuşa Maud, ca idee : vreau să spun că o idee venind direct de la tine, o idee a ta pe care mi-ai transmis-o de bună credinţă. Asta e, dragă ! şi zîmbi iarăşi. Eu zic că ne înţelegem.

Dacă era într-adevăr așa cum spunea ea, rugămintea lui fusese respinsă, iar el nu putea decît să stea în fața ei, cu patima-i irosită exprimată pe chip, deoarece în dimineața asta acționase mînat de patimă. Ea pricepu totul, urmărindu-și interesul — ideea pe care el n-o avea și ideea pe care o avea, și faptul că el nu stăruia cînd se punea problema, și efectul prezenței ei asupra lui, și groaza lui de luciditatea ei. Toate formau pentru el un amestec ce s-ar fi putut chema furie, dar care se preschimbă repede în gîndire la rece, gîndire ce îl conducea spre ceva ca niște zori noi și tulburi. Asta o impresionă și ea avu una din pornirile foarte sincere care altădată salvaseră situația dintre ei. După ce se apropie de el, cînd puse mîna pe el și îl îndemnă, aplecîndu-se spre el, să se cufunde alături de ea în vechile lor scaune, ea împiedică irezistibil irosirea patimii lui. Îi stăpînea pasiunea.

XXXV

Ei îi spusese în parc, fiind provocat, că nu se „întîmplase" nimic care să constituie un motiv pentru ceea ce îi cerea ei — nu se întîmplase, adică, de cînd, după întoarcere, îi povestise recenta lui experiență. Dar în cîteva zile — pînă în dimineața de Crăciun — deveni conștient, pregătindu-se din nou s-o vadă, că situația se schimbase. Ceva i se întîmplase într-adevăr, și după ce s-a gîndit o noapte, simți că era nevoie mai ales, dacă nu în mod absolut, de restabilirea imediată a relației cu ea. Își dăduse seama de acest fapt acolo — în micul lui apartament — în ajunul Crăciunului, și atunci nu înțelesese și consecința imediată. În măsura în care îi apreciase atunci și în decursul următoarelor ore semnificația — un proces nemilos care îl ținuse treaz toată noaptea — eventualele consecințe i se păreau atît de numeroase, încît îl puteau duce la disperare. Ele îi frămîntau cugetul noaptea, în vreme ce orele se scurgeau anevoie ; inteligența lui și imaginația lui, sufletul lui și întreaga lui simțire nu fuse-

seră niciodată atît de intens angajate. Dificultatea, deocamdată, era că în fața lui se aflau mai multe alternative și că nu se punea problema să treacă de la una la alta. În situația dată, ele nu puteau să fie comparate și luate în considerare ; erau, printr-un straniu efect, apropiate ca doi monștri și parcă ar fi simțit pe fiecare obraz răsuflarea lor fierbinte și privirea ochilor enormi. Uitîndu-se drept în față, îi văzu deodată ; nu și-ar fi întors în înfrigurarea lui capul nici un pic. Astfel s-a întîmplat că agitația îi era parcă înmărmurită — nu se manifesta, în orele ce treceau alene, într-o mișcare fără astîmpăr. Zăcu multă vreme, după toate cîte se petrecuseră, pe canapeaua pe care, stingînd cu o singură mișcare lumina albă a convenienței atît de detestate, se aruncase fără să se dezbrace. Cu privirile ațintite asupra zilei înmormîntate, aștepta să treacă timpul ; odată însă cu ivirea zorilor Crăciunului, întîrziate și cenușii, simți că era oarecum hotărît. Înțelepciunea cea mai firească își spusese cuvîntul — și anume că a fi în siguranță, cînd aveai îndoieli, nu însemna să acționezi ; și poate că ceea ce îl ajută cel mai mult era tocmai firescul acestei judecăți. Numai că în situația lui nu se punea astfel problema — în nici o altă situație din viața lui nu se pusese mai puțin astfel ; și printr-o strînsă asociație de idei, trecînd de la un fapt la altul, ajunse la o anumită hotărîre. După ce termină cu baia și cu micul dejun, acționă așadar pe temeiul caracterului cu totul deosebit al situației care — simțea el — era semnul distinctiv al crizei sale. De aceea, îmbrăcat mai elegant decît de obicei, chiar și ca pentru biserică, păși în ziua de Crăciun.

Acțiunea pentru el conținea, pare-se, cînd se punea problema, o anume complexitate. Ar fi trebuit să știm, mergînd alături de el, că inițial hotărîrea lui nu fusese să bată la ușa lui Sir Luke Strett și că totuși această măsură, deși subordonată, era presantă. Principala lui hotărîre se referea la o altă chestiune, la care se adăuga acum, odată ce pornise, nerăbdarea ; dar își dădea seama că trebuia să facă un compromis cu ora, poate prea timpurie. Aceasta, cît și agitația lui, îl determinară să nu ia o trăsură ; și

adevărul este că nici nu existau trăsuri în acel deșert cenușiu și sărbătoresc. Piața mare în care locuia Sir Luke nu era aproape, dar merse pe jos pînă acolo fără a zări o trăsură măcar. Avu astfel răgazul să-și cîntărească bine părerea — la care ajunsese după frămîntările sale din noaptea precedentă ; dar complexității de care s-a pomenit avea să i se ofere, în următoarele minute, un alt element de asimilat. În fața casei lui Sir Luke staționa o trăsură — la vederea căreia îi tresări inima, și deocamdată se opri brusc. N-a fost o pauză lungă, dar a fost totuși îndeajuns prelungită pentru ca prin minte să-i treacă o idee ce-i tăie răsuflarea. Trăsura, care putea la acea oră și în acea zi să fie a lui Sir Luke, îl izbi ca un semn că marele doctor se întorsese. Aceasta va dovedi altceva, la rîndu-i, cu și mai multă putere, și în timp ce percepea temător asociația dintre cele două lucruri, simți că pălește. Mintea lui sări o clipă ca un proiectil care întîlnește deodată un altul ; se concentră asupra ciudatului adevăr că mai mult decît s-o vadă pe Kate Croy, dorea să vadă martorul care tocmai sosise de la Veneția. Voia, hotărît, să fie în prezența lui și să-i audă vocea și aceasta îi produse o încordare în minte, după care avu brusc o idee. Din fericire pentru el, pe dată interveni ceva în care străfulgerarea ideii se stinse. Își dădu seama în clipa aceea că fața vizitiului de pe capra trăsurii îi era cunoscută, că nu văzuse niciodată, după cîte își amintea, trăsura celebrului doctor. Trăsura, observă el în vreme ce se apropia, nu era alta decît a doamnei Lowder ; chipul omului de pe capră era chiar chipul pe care, cu ocazia vizitelor în Lancaster Gate, avea impresia că-l observase vag așteptînd afară. Apoi deduse restul : doamna din Lancaster Gate, la un îndemn nu tocmai deosebit de al lui, venise să afle vești ; și era limpede că primea vești, deoarece trăsura ei staționa acolo. Sir Luke prin urmare se întorsese — numai că acum doamna Lowder era aceea care stătea de vorbă cu el.

Sub influența acestei ultime reflexii, Densher mai întîrzie ; și în timp ce întîrzia, îi trecu prin minte alt

gînd. Era în toate privințele — dată fiind propria lui contribuție — o situație presantă ; și într-o situație presantă ar fi putut să vină cu mătușa ei și Kate, ca să se lămurească mai repede. Deci se putea ca ea să fie în trăsură — lucru foarte probabil — ceea ce îl făcu, înainte de a se putea înfrîna, să se apropie de geam. Nu acolo dorise s-o vadă ; totuși dacă se afla acolo, nu se putea preface că n-o vede. Își dădu seama însă, în următorul moment, că dacă cineva se afla în trăsură, acea persoană nu era Kate Croy. Era, și faptul îi produse un șoc imens, persoana care ultima oară își arătase chipul circumspect de după geamul curat al unei cafenele din Veneția. Geamul mare de la cafeneaua Florian era mai puțin obscur, chiar cînd era tras, decît atmosfera Londrei de Crăciun ; totuși cei doi bărbați putură să-și dea seama acum că se recunoșteau. Densher își simți privirea încremenindu-i — ceea ce, își aminti el cu dezgust întorcînd rapid spatele, părea să se repete ca un privilegiu special al său. Urcă treptele casei și apăsă butonul soneriei, simțind cu acuitate că prietenul lui Kate îl urmărea cu privirea de pe o poziție aproape insolent de avantajoasă. Uită deocamdată de momentul cînd, la Veneția, fiind la palat, tînărul încurajat asistase oarecum la plecarea celui încurcat, fiindcă lordul Mark nu arăta mai încurcat acum decît atunci cînd șezuse pe bancheta din cafenea. Densher se gîndi că el însuși părea pribeag, cîtă vreme celălalt era la adăpost. Se gîndi că celălalt — în pofida situației schimbate — era mai la adăpost decît oricînd ; îl vedea mai ales ca prieten al persoanei cu care îl asociase, în clipa cînd îl recunoscu. Omul ședea chiar în locul în care, alături de doamna Lowder, Densher se așteptase s-o găsească pe Kate, și acest fapt îl identifică îndeajuns. Între timp însă ușa casei se deschise și se pomeni cu doamna Lowder în față. Se bucură că nu era Kate. Era doamna Lowder însăși, cum nu se putea mai prosperă ; și avînd destulă prezență de spirit atît pentru a decide imediat că lordul Mark, în trăsură, n-avea importanță, cît și pentru a-l împiedica pe valetul lui Sir Luke, printr-un cuvînt hotărît, azvîrlit peste umăr, să stea acolo și să asiste la întîlnirea ei cu domnul care sunase.

— Am să-i spun eu domnului Densher ; nu-i nevoie să aştepţi !

Şi discuţia urmă prompt şi din plin, pe scări :

— Soseşte, călătorind direct, mîine devreme. N-am putut să nu vin ca să aflu.

— Nici eu, zise Densher simplu, n-am putut. În drumul meu, adăugă el, spre Lancaster Gate.

— Drăguţ din partea dumitale.

Îndreptă spre el o privire oarecum radioasă, şi el observă că şi faţa îi radia. El ajunse, după cele spuse de ea mai înainte, să înţeleagă totul şi reflectă asupra acestui fapt, în vreme ce întîlnea atmosfera de milă, prevestitoare de rău, aproape funcţională, care se instala ca un mediu natural al ei în timp ce trata cu el şi care avea însă acum o semnificaţie aparte.

— Prin urmare, ai primit mesajul ?

Ştiu atît de bine ce voia să spună şi totodată ce „primise", şi nu mai puţin ceea ce nu primise, încît doar cu o infimă şovăială forţă nota :

— Da — mi-am primit mesajul.

— Scumpa noastră porumbiţă, cum o numeşte Kate, şi-a strîns aripile minunate.

— Da, şi le-a strîns.

Îl chinuia, dar încercă să primească totul conform dorinţei ei, iar ea, evident, luă încuviinţarea lui formală drept stăpînire de sine.

— Dacă nu este şi mai adevărat, adăugă ea, că le-a întins şi mai mult.

El încuviinţă iarăşi, doar formal, cu toate că, destul de ciudat, vorbele se potriveau cu o imagine din adîncurile conştiinţei lui.

— Da, e adevărat — le-a întins şi mai mult.

— Pentru un zbor, sînt sigură, spre o mai mare fericire...

— Exact. Mai mare, aprobă el, dar acum cu o privire care îi dădu ei de gîndit.

— Aveai desigur, continuă ea cu mai multă rezervă, dreptul la ştiri directe. Noi le-am primit aseară tîrziu ;

altfel nu cred că nu m-aş fi dus la dumneata. Dar, întrebă ea, nu vii la mine ?

El stătu pe gînduri un minut, avînd în fața ochilor geamul trăsurii. Semnificativul „la mine“ ajungînd la urechea lui prin ceața molcomă, avu pentru el efectul unei lovituri surde în piept. Era mulțumită mătuşa Maud ? Era într-adevăr mulțumită, iar măsura acestei satisfacții, chiar acum, în chip destul de ciudat, îi tăie răsuflarea. Privirea lui, din locul unde se aflau, cuprinse spațiul în care persoana aflată în trăsură ar fi putut să apară, şi văzu că interlocutoarea sa înțelese din ochii lui întrebarea, căreia dealtfel îi dădu imediat glas :

— O să fiți singură ?

Era, ca întrebare spontană şi instinctivă în conexiune cu imaginea condiției lui care acum înflorea în mintea ei, aproape o ipocrizie. Părea că el ar fi dorit să vină şi să-şi reverse sufletul în fața ei, dar tocmai acest lucru nu-l făcu. Nevoia de a-şi revărsa sufletul — care-l copleşise în seara precedentă — îi pierise brusc şi nicicînd nu fusese conştient de o rezervă mai profundă.

Între timp însă ea îi răspunse cu mărinimie :

— Absolut singură. Dacă n-ar fi aşa, nici nu mi-ar fi trecut prin minte ; căci sînt, dragă prietene, prea copleşită. Sentimentul care o copleşea, pierindu-i pe buze, i se dezvălui cînd ea îi întinse mîna în clipa următoare, strîngîndu-i-o, compătimitor, pe a lui. Dragă prietene, dragă prietene ! — era din suflet „alături“ de el şi voia să fie încă şi mai mult ; ceea ce o făcu să continue numaidecît : Sau n-ai vrea cumva, fiindcă avem un Crăciun trist, să iei masa cu mine în seara aceasta în *tête-a-tête ?*

În felul acesta era ocolită problema unei discuții cu ea — obținînd, spre uşurarea lui, o amînare de cîteva ore ; dar faptul îl şi mistifica. Ceea ce nu slăbea însă nevoia de a fi prudent.

— Vă supărați dacă nu vă dau un răspuns imediat ?

— Deloc — lasă chestiunea deschisă : va fi aşa cum vei crede de cuviință şi nu e nevoie nici să-mi trimiți vorbă. Vreau însă să menționez că tocmai astăzi, dacă nu vii, voi fi singură.

Acum cel puţin putea să întrebe :

— Fără domnişoara Croy ?

— Fără domnişoara Croy. Domnişoara Croy, zise doamna Lowder, îşi petrece Crăciunul cu rudele ei mai apropiate.

Îi fu teamă chiar pe cînd vorbi de ceea ce putea să trădeze chipul lui.

— Vreţi să spuneţi că v-a părăsit ?

Chipul mătuşii Maud întîmpină întrebarea cu o expresie în care el văzu o reflectare a evenimentelor. Îşi dădu seama chiar în clipa aceea, aşa cum nu i se mai întîmplase, că de cînd le cunoştea pe cele două femei, nu s-a creat între ele nici o stare de tensiune mărturisită sau comentată, nici o criză de natură grosolană : ceea ce constituia tocmai o excelentă dovadă a felului în care ştiuse Kate să se poarte. Situaţia dezvăluită prin expresia de acum a doamnei Lowder punea în lumină, prin contrast, un calm artificial ; ceea ce ulterior, reflectînd pe îndelete, avea să-i înfăţişeze din nou arta, meşteşugul deosebit al fetei, acum atît de bine înţeles şi etichetat, atît de bine cunoscut lui, reprezentînd talentul ei de a trăi. Pacea, evident, în una sau două zile — de cînd n-o văzuse — se destrămase ; deosebirile de vederi sălăşluind în adîncuri, tăinuite acolo prin diplomaţia lui Kate la fel de adîncă, fuseseră răscolite, ivindu-se la suprafaţă în urma unei zguduiri neobişnuite ; în plus, simţea că prezenţa insolită a lordului Mark, la o asemenea oră şi în acea perioadă, avea vag legătură cu toate acestea. Talentul de a trăi, îşi zise el tot atunci, s-a dovedit probabil şi cu ocazia rupturii sau a situaţiei, în fine, ce intervenise între ele ; mătuşa Maud simţind, judecă el, mai degrabă o încordare decît o lovitură. În orice caz, doamna Lowder ţinea pasul cu gîndurile lui.

— A plecat ieri dimineaţă — fără consimţămîntul meu, nu mă feresc să ţi-o spun — la sora ei : doamna Condrip, nu ştiu dacă o cunoşti, care locuieşte undeva în Chelsea. Cealaltă nepoată a mea şi problemele ei — tocmai azi să trebuiască să spun asemenea lucruri ! — sînt o adevărată

pacoste ! — Kate a fost pur și simplu chemată. După părerea mea, cu asemenea evenimente ea nu trebuie să aibă aproape nimic de a face.

— V-a contrazis ?

— M-a contrazis. Și cînd te contrazice Kate... !

— A, îmi închipui.

El ajunsese, în privința ipocriziei, la un punct în care se putea întreba dacă puțin în plus sau în minus ar mai avea importanță. În afară de aceasta, avînd în vedere intenția lui, trebuia cu orice preț să afle. Gestul lui Kate, dacă nu se lămurea, putea să-l deruteze ; și groaza lui de a fi derutat era acum de neînchipuit :

— Sper că nu vă referiți la evenimente dezastruoase.

— Nu — doar orbile și vulgare.

— A ! zise Merton Densher.

Sufletul îndurerat al doamnei Lowder, nu era greu de observat, își aflase, fiindcă i-a vorbit deschis, o alinare de moment.

— Nenorocirea este că, după cum poate știi, au un tată groaznic, nesuferit.

— A ! zise iarăși Densher.

— Nici nu se poate spune cît e de mizerabil, dar a venit pe capul lui Marian, și Marian a țipat după ajutor.

Densher rămase de-a dreptul uimit ; și curiozitatea lui făcu o clipă un compromis cu discreția lui.

— A venit pe capul ei — după bani ?

— A, pentru asta, firește, ca întotdeauna. Dar acum, de sărbători, pentru a găsi adăpost, siguranță și mai știe Dumnezeu ce. E acolo, mișelul. Kate este cu ei. Și acesta, încheie doamna Lowder coborînd scările, este Crăciunul ei.

Se opri iarăși după ce coborî, în vreme ce el se gîndea la un răspuns.

— Crăciunul dumneavoastră este totuși mai fericit.

— Este cel puțin mai onorabil. Și întinzîndu-i iarăși mîna : Dar pentru ce să vorbesc de necazurile noastre ? Vino dacă poți.

— Mulțumesc. Dacă pot, surîse el ușor.

— Și acum — probabil mergi la biserică ?

Îl întrebase cu bune intenții, mai mult la întîmplare și pentru a-i sugera un fel de suport moral, ceva mai concret decît ceea ce îi oferise ea pînă acum. Simți că aceasta punea capăt discuției lor încordate și se pomeni că primește sugestia ei cu bucurie.

— A, da — cred că am să merg ; după care, deoarece ușa trăsurii se deschise dinăuntru cînd ea se apropie, el își zise că era liber să plece ; auzi ușa în urma lui închizîndu-se tare din nou, și trăsura o luă în altă direcție decît aceea în care se îndrepta el.

De fapt, deocamdată n-avea nici o țintă ; cu toate acestea, după zece minute își dădu seama că mergea spre sud. Era, recunoscu el după aceea, foarte convenabil, deoarece îi venise în minte deodată, chiar în vreme ce mătușa Maud încheia discuția, că trebuia să pornească pe un anume drum. Nimic altceva nu trebuia să facă decît s-o urmeze pe Kate, și nimic nu avusese o influență atît de covîrșitoare asupra stării lui emotive ca pasul făcut de ea. Complicațiile ei care, împreună cu toate cele întîmplate, păreau îngrozitoare — ce erau ele, și încă de o mie de ori mai mari, decît propriile lui complicații ? Acum trebuia să aibă grijă ca ele să-și ocupe, fără să treacă nici măcar o oră, locul cuvenit în viața lui. Prin urmare, și-ar fi continuat drumul dacă nu i-ar fi venit dintr-o dată în minte că o mințise pe doamna Lowder — un termen care, folosindu-l, îi crea o răutăcioasă ușurare sufletească — mai mult decît era necesar. La ce biserică se ducea, la ce biserică putea merge într-o asemenea stare nervoasă ? Se opri iarăși brusc, așa cum se oprise cînd zărise trăsura doamnei Lowder, ca să-și pună întrebarea. Și totuși în suflet i se aprinse dorința de a nu se dezice. Se afla, printr-o fericită întîmplare, pe Brompton Road și își aduse deodată aminte că Oratoriul era pe aproape. N-avea decît să facă o cotitură și se va pomeni curînd în fața lui. Ajungînd la ușă după cîteva minute, își dădu seama că avusese o idee fericită : se pomeni, înaintînd, în mijlocul unei slujbe splendide — mulțimea de oameni i-o adeverea — care strălucea și răsuna din adîncuri depărtate

în văpaia luminilor de la altar şi în melodia pe care o înălţau orga şi corul. Nu se potrivea cu ziua pe care o trăise el, dar era mult mai puţin în dezacord decît alte lucruri întîmplate sau posibile. Oratoriul, cu alte cuvinte, era locul potrivit pentru ca să-şi aline sufletul.

XXXVI

Amurgul — un amurg sumbru deşi ora era timpurie — se lăsase cînd el bătu la uşa doamnei Condrip. Se dusese de la biserică la club, nevoind să se prezinte în Chelsea la vremea prînzului şi amintindu-şi totodată că trebuia să încerce să ia masa singur. Ceea ce nu reuşi, pînă la urmă să facă pe de-a-ntregul : se lăsă într-un scaun în marea şi obscura pustietate a bibliotecii clubului, unde nu era ţipenie de om, şi după cîtva timp, închizînd ochii, recuperă un ceas din somnul pe care îl pierduse în timpul nopţii. Înainte însă de a adormi scrise — acesta a fost primul lucru pe care l-a făcut — cîteva rînduri pe care reuşi doar cu greu, clubul fiind gol de Crăciun, să le încredinţeze unui comisionar ; numai că, din anumite motive, acesta n-a fost în stare să aducă o confirmare a primirii. Cînd, la orele patru, se afla în faţa lui Kate, în salonaşul doamnei Condrip, răsuflă uşurat aflînd că ea primise răvaşul. Îl aştepta şi era deci pregătită, ceea ce simplifică puţin lucrurile — dacă puţinul acesta, în prezenta situaţie, mai conta. Condiţiile ei de viaţă îi deveniră oarecum clare din clipa cînd intră, în parte datorită deosebirii, o deosebire netă şi sugestivă faţă de ambianţa în care o văzuse tot timpul pînă acum. O văzuse numai în locuri prin comparaţie impunătoare — în casa somptuoasă a mătuşii ei, sub copacii înalţi din Kensington şi tavanurile ornamentate din Veneţia. O văzuse la Veneţia într-o importantă ocazie, ca însuşi centrul splendidei Piazza : şi tot la Veneţia o văzuse într-o şi mai importantă ocazie, în sărăcăcioasa lui locuinţă, care i se potrivise însă, căci dincolo de aspectul ei sărăcăcios avea măreţie şi vechime ; dar interiorul doamnei Condrip,

chiar acum cînd arăta cel mai bine şi cu toate că nu era de o modestie flagrantă, se înfăţişa ca un decor aproape grotesc de nepotrivit. Palidă, gravă şi fermecătoare, i se păru numaidecît o distinsă străină — o străină pentru mica stradă din Chelsea — care încerca să se împace cu un ciudat episod şi cu un loc de exil. Faptul extraordinar era că, după trei minute, se simţi mai puţin străin în acel apartament decît ea.

O parte a ciudăţeniei — de aceasta avea să-şi dea seama treptat — izvora parcă dintr-o mare nepotrivire generală impusă camerei înguste de dimensiunile şi cantitatea mobilierului. Obiectele, ornamentele erau, pentru cele două surori, în mod clar relicve şi lucruri ce supravieţuiseră unor zile care, în cazul doamnei Condrip cel puţin, s-ar fi putut numi mai bune. Perdelele care drapau ferestrele, canapelele şi mesele care blocau circulaţia, ornamentele căminului care ajungeau pînă la tavan şi candelabrul încrustat care aproape cobora pînă la podea — erau tot atîtea amintiri din locuinţele de odinioară şi tot atîtea legături cu nefericita lor mamă. Oricare ar fi fost calitatea acestor obiecte, Densher putea simţi efectul lor dezagreabil, aproape sinistru, aşa cum blocau, greoaie, declinul zilei cenuşii. Nu reuşeau să se acomodeze sau să facă un compromis ; îşi afirmau deosebirea fără tact şi fără gust. Însemna să percepi într-adevăr calitatea lui Kate, ca să le vezi atît de prompt în raport cu ea. Dar că Densher avea această percepţie nu era un lucru nou pentru el şi nici nu era nevoie să i se amintească un asemenea fapt. Ştia doar, printr-o festă pe care i-o juca mereu imaginaţia, că gîndindu-se la tensiunea pe care o trăia Kate acum, îi părea foarte rău pentru ea — acesta nefiind însă simţămîntul care îi hotărîse pasul în dimineaţa asta ; dar ştia şi că, în ceea ce-l priveşte, el n-ar fi pus totul, cum s-ar zice, la inimă. El ar fi putut să locuiască într-un asemenea loc ; dar nu le era dat acelora de soiul lui să fie exilaţi în vreun loc. Fiind ceva mai necizelaţi, puteau oarecum să se descurce. Căminul său firesc, inevitabil şi ultim — lăsat, adică, neschimbat — era poate la fel de ciudat şi de imposibil ca şi ceea ce se afla în jurul lor, însă ne-

îndoielnic conținea volume de proporții mai mici. Pe măsură ce-și dădea seama că ea n-ar fi fost cîtuși de puțin ceea ce era dacă decorul din jurul lor n-ar fi fost atît de nepotrivit, dacă n-ar fi constituit pentru ea un mediu ce te făcea să simți o strîngere de inimă, faptul devenea tocmai esența relației ei cu cei de acolo, ceea ce, în mod ciudat, îi dădu numaidecît un sentiment de siguranță, dar și de îngrijorare. Dacă el își dădea seama cît era ea de străină acolo și cît de detașată, chiar fără voie, cum trebuia să le pară celor de acolo, și mai ales cum trebuiau să-i pară ei lui Kate ?

Își puse aceste întrebări chiar după ce ea aprinse, foarte curînd, lumînările înalte de pe cămin. Era singura lumină în afara focului, și ea le aprinse cu un calm sec care îi permitea, evident, să sugereze că în mîhnirea lor și în lipsa altei bucurii, de Crăciun căminul le înveselea, după cîte se părea, inimile. Cît despre bucurie, aceasta trebuia să constituie, la drept vorbind, date fiind condițiile, întreaga lor bucurie. Densher îi scrisese că trebuia s-o întîlnească neîntîrziat și că spera ca ea să-i poată oferi prilejul ; dar înțelese dintr-o privire că graba lui îi și dezvăluise lui Kate semnificația principală.

— N-am putut azi dimineață, în cele cîteva minute, explică el, s-o întreb pe doamna Lowder dacă ți-a dat de știre, deși după cîte am înțeles te-a anunțat ; și de fapt presupun că așa a fost. N-am întrebat-o fiindcă am rămas atît de uimit în clipele acelea de venirea ta aici, după cum mi-a spus ea, destul de neașteptată.

— Da, neașteptată.

Foarte liniștită și distinsă în lumina slabă a focului, cu mîinile în poală, Kate se gîndea la ceea ce-i spusese el, căci îi relatase numaidecît ce s-a petrecut la ușa lui Sir Luke Strett.

— Nu mi-a dat de știre nimic. Dar n-are nici o importanță — dacă tu asta vrei să spui.

— Este în parte ceea ce vreau să spun, adeveri Densher ; dar după o pauză, în timpul căreia ea aștepta, zise altceva : Ea a primit de la doamna Stringham o telegramă ; aseară tîrziu. Dar mie nu mi-a telegrafiat, biata

doamnă. S-a întîmplat, adăugă el, probabil ieri, iar Sir Luke, care se pare că a pornit numaidecît, călătorind direct, va sosi mîine dimineață. Așa încît doamna Stringham a rămas să facă față singură situației. Dar bineînțeles, sfîrși el, Sir Luke nu putea să rămînă.

Privirea ei ar fi putut să trădeze vag impresia că el cîștiga timp.

— Ai primit o telegramă de la Sir Luke ?

— Nu — n-am primit nici o telegramă.

— Nici măcar o scrisoare... ? se miră ea.

— De la doamna Stringham, nu.

Și iarăși nu izbuti să-și continue gîndul — deși ea, contenind cu întrebările, îi dădu posibilitatea. Pentru că, de la cine auzise el ? Poate că, în cele din urmă, față în față cu ea, cîștiga într-adevăr timp ; și de parcă ar fi vrut să-i arate că respecta dorința lui, ea îl întrebă altceva :

— Ai vrea să mergi la ea — la doamna Stringham ? În privința aceasta, cel puțin, el nu avea îndoieli.

— Nici gînd. E singură, dar e foarte descurcăreață și foarte curajoasă. Și apoi... — vru să continue, dar se opri brusc.

— Și apoi, zise ea, mai este și Eugenio ? Bineînțeles că pe Eugenio nu-l putem uita.

Rostise aceste cuvinte în așa fel încît să nu pară lipsite de blîndețe ; iar el se declară cu totul de acord.

— Nu-l putem uita, și pe bună dreptate. Îi va fi de mare ajutor — poate să facă orice. Voiam să spun, continuă el, că vor sosi probabil curînd și niște rude din America.

Auzind acestea, Kate putu să-i dea o informație pe dată.

— Un oarecare personaj care administrează averea lui Milly — principalul ei curator, presupun — tocmai ajunsese acolo, chemat în ultima scrisoare a doamnei Stringham.

— A, deci după ultima discuție a mătușii tale cu mine — vreau să spun ultima dată înaintea acestei dimineți. Îmi pare bine. Așa că, zise el, sînt destui.

— Da, sînt destui.

Dar se părea că nu acesta era faptul la care se gîndeau. Kate se apropie imediat cu un pas de problema ce o preocupa.

— Dar dacă nu ţi-a telegrafiat nimeni, ce te-a îndemnat să mergi azi dimineaţă la Sir Luke ?

— Altceva — am să-ţi spun îndată. Tocmai de aceea am vrut să te întîlnesc neîntîrziat ; despre asta vreau să-ţi vorbesc. Dar aşteaptă. Sînt prea copleşit, continuă el, văzîndu-te în locul acesta.

Se ridică în timp ce vorbea, dar ea rămase locului neclintită. El se îndreptă spre foc şi, aplecîndu-se puţin, cu spatele spre cămin pentru a se uita la Kate din locul în care stătea, reveni la problema ce-l frămînta :

— Te-a adus aici ceva grav ?

Spusese destul pentru a îndreptăţi dorinţa ei de a auzi mai mult ; aşa încît, trecînd peste întrebarea lui, ea se arătă nedumerită :

— Vrei să spui, dacă îmi dai voie să întreb, că ea fiind pe moarte... ?

— Fireşte că poţi să întrebi, zise el după o clipă. Ideea care mi-a trecut prin minte — am venit anume să ţi-o împărtăşesc. Şi drept să-ţi spun, continuă el, am chibzuit mult azi-noapte şi dimineaţă pînă să ajung la hotărîrea aceasta. Dar iată-mă.

Şi avu un surîs care nu putea, îşi dădea bine seama, să i se pară decît automat.

Ea vorbea mai direct, pare-se, decît el.

— N-ai vrut să vii ?

— Ar fi fost simplu, draga mea, şi continuă să zîmbească, dacă ar fi fost vorba într-un fel sau altul doar de „dorinţa" mea. M-am gîndit, recunosc, în fel şi chip la ceea ce era bine să fac şi mi se părea ba dificil, ba de rău augur. Mi-am pus problema şi zău că nu eram deloc fericit.

Cuvîntul acesta, după cîte se vedea, o intrigă — îl examină prin prisma acelui cuvînt.

— Pari tulburat — te-ai zbuciumat, cu siguranţă. Nu te simţi bine.

— A — destul de bine !

Dar ea continuă, fără să ia în seamă răspunsul lui :

— Ţi-e silă de ceea ce faci.

— Draga mea fată, simplifici — şi era acum destul de serios. Nu e nici măcar chiar atît de simplu.

Ea avu aerul să mediteze ce anume putea în cazul acesta să fie.

— Bineînţeles că nu pot, neavînd nici un indiciu, să ştiu ce este. Dar continua să fie răbdătoare şi neclintită : Dacă într-un asemenea moment, ea a putut să-ţi scrie, atunci sigur că habar n-am. Nu înţeleg, oricît de multă bunăvoinţă aş avea. Iar apoi, deoarece tăcerea lui ar fi putut să-i dea întreaga explicaţie care, spre descurajarea lui, plana ameninţătoare în faţa lui, zise : N-ai hotărît ce să faci.

Vorbise foarte blînd, aproape înduioşător, şi el n-o contrazise pe dată. Dar tăgădui după ce se uită la ea.

— Ba da, am hotărît. Numai că, văzîndu-te aici şi înţelegînd ce înseamnă pentru tine — !

Iar ochii lui, parcă îndemnaţi de sugestii stăruitoare, se mutară dintr-o parte a odăii într-alta.

— Oribil loc, nu ? spuse Kate.

Aceasta îl făcu să întrebe iarăşi :

— Ceva grav te-a determinat să vii ?

— Ei, mi-ar trebui la fel de mult timp să-ţi explic, ca şi ţie dacă ai avea ceva să-mi spui. Să nu-ţi baţi capul cu venirea mea aici, continuă ea, şi nici — ceea ce nu ştiu nici eu încă — ce mă mai „pîndeşte" în situaţia de acum. Şi te rog să nu uiţi că dacă ai necazuri, la urma urmelor poate că doresc puţin să te ajut şi eu. Probabil că pot chiar să te ajut.

— Dragă copilă, tocmai fiindcă presimt care e dorinţa ta — ! Cred că am într-adevăr necazuri — cred că asta e.

Vorbise cu o simplitate atît de bruscă şi de ciudată, încît ea nu putu decît să-l privească uimită — ceea ce el observă imediat. De aceea încercă să pună capăt nelămuririi :

— Şi totuşi, n-ar trebui să am... — ceea ce sună însă şi mai confuz.

Kate așteptă o clipă.

— Este, așa cum spuneai despre situația mea, ceva grav ?

— Ei bine, răspunse el anevoie, o să-mi spui dacă vei găsi că este. Adică, dacă vei constata că ideea mea este — !

Vorbea atît de anevoie, încît ea i-o luă înainte.

— Groaznică ? Și o exclamație de nerăbdare — care se pierdu într-un rîset — îi scăpă în cele din urmă : N-am s-o găsesc nicicum pînă ce nu știu despre ce e vorba.

Aceasta îl aduse mai aproape de miezul problemei, dar mai întîi începu să se plimbe de colo pînă colo, pe covorașul din fața ei, cu mîinile în buzunare. Își aducea aminte acum de o altă situație — ceasul acela la Veneția, ceasul întunericului și furtunii, cînd Susan Shepherd stătuse în locuința lui de acolo așa cum stătea Kate acum, și el se întrebase, îndurerat ca și acum, ce putea să spună și ce nu putea să spună. Totuși, ocazia de acum, la urma urmelor, era într-un fel mai ușoară. Încercă s-o asocieze cu acest simțămînt în timp ce se opri în fața lui Kate.

— Înștiințarea de care vorbesc nu poate să aparțină — în ceea ce privește data — acestor ultime zile. Ștampila, care e lizibilă, arată totuși că așa ar fi ; dar este de necrezut, oricum, că ea a scris...

Se opri, uitîndu-se la Kate de parcă ea trebuia să înțeleagă.

Era ușor de înțeles.

— De pe patul de moarte ? După care căzu o clipă pe gînduri. Nu sîntem noi amîndoi de părere că n-a existat vreodată pe lume o ființă ca ea ?

— Ba da. Și uitîndu-se pe deasupra capului ei, vorbi destul de limpede : N-a existat vreodată pe lume o ființă ca ea.

Kate din scaunul ei, fără să se clintească, își înălță ochii spre Densher, care privea în gol. Apoi, cînd el își îndreptă atenția din nou spre ea, îl întrebă :

— Și nu va depinde în continuare puțin și de ce anume conține înștiințarea ?

— Puțin, poate — dar nu mult. E o înștiințare, zise Densher.

— Adică o scrisoare ?

— Da, o scrisoare. Adresată mie de mîna ei — fără îndoială de mîna ei.

Kate reflectă.

— Îi cunoşti scrisul foarte bine ?

— O, perfect.

Se părea că tonul lui o îndemnă — într-un fel ciudat — să pună următoarea întrebare :

— Ai primit multe scrisori de la ea ?

— Nu, doar trei. (Vorbise privind-o drept în faţă.) Şi foarte, foarte scurte.

— A, zise Kate, numărul nu contează. Trei rînduri ar fi destul, dacă eşti sigur că-ţi aminteşti.

— Sînt sigur că-mi amintesc. În afară de aceasta, continuă, i-am văzut scrisul şi în alte ocazii. Îmi amintesc cum o dată, înaintea plecării ei la Veneţia, mi-ai arătat chiar tu una din scrisorile ei tocmai în acest scop. Iar altădată mi-a copiat ceva.

— A, zise Kate aproape zîmbind, nu-ţi cer explicaţii amănunţite. E suficientă una singură şi bună. După care adăugă, oarecum ca să nu pară nerăbdătoare sau ironică : Şi scrisul arată ca de obicei.

Densher răspunse, parcă pentru a completa descrierea :

— E frumos.

— Da — era cu adevărat frumos. Ei bine, continuă de parcă ar fi vrut să-i mai facă o concesie, nu este o noutate pentru noi că a fost o fiinţă excepţională. Orice e posibil.

— Da, orice e posibil — păru să se agaţe el în chip ciudat de afirmaţia ei. Asta îmi spun şi eu. Văd că îţi dai seama, explică el oarecum vag, şi chiar mai bine decît mine.

Ea aşteptă să spună mai multe, dar Densher cu mîinile în buzunare, se îndepărtă iar, îndreptîndu-se de data aceasta spre unica fereastră a odăii unde, lămpile nefiind aprinse, obloanele nu fuseseră încă trase. Se uită afară în ceaţa luminată de felinare şi rămase cu privirea absorbită de străduţa londoneză sordidă — căci sordidă, alături de celelalte asociaţii din mintea lui, i se părea —

așa cum îi fusese absorbită, în prezența doamnei Stringham, de Canale Grande. Și nu putea uita că data trecută cînd a trebuit să ia o asemenea atitudine, îl determinase tocmai tăria rezistenței sale față de prilejul de a o trăda pe Kate. Doamna Stringham, cu acea ocazie, se așteptase ca el să spună că o va face ; iar el se încruntase din cauza absurdității unei asemenea speranțe. Pe de altă parte, atenția lui Kate era absorbită în aceste clipe de spatele și umerii lui care i se înfățișau atît de familiari — de parcă aceștia ar fi exprimat o referință la lucruri nedestăinuite, verigi ce îi scăpau și care îi vor scăpa de-a pururi, oricît de mult ar fi încercat să le deslușească. Rezultatul frămîntării ei a fost că îl întrebă din nou :

— Ai primit ceea ce spuneai — azi-noapte ?

El se întoarse spre ea.

— Venind din Fleet Street — cu o oră mai devreme ca de obicei — am găsit plicul, împreună cu alte scrisori, pe masă. Dar extraordinar a fost că mi-am ațintit ochii direct asupra lui încă de la ușă. L-am recunoscut, am știut ce este, fără să-l ating.

— E firesc. Îl ascultase cu luare aminte, dar tonul lui era atît de neobișnuit, încît adăugă pe dată : Vorbești de parcă, în tot acest timp, nu l-ai fi atins.

— Ba da, l-am atins. Am impresia că de atunci nu ating nimic altceva. E în posesia mea absolută, adăugă de parcă ar fi vrut să fie mai clar.

— Prin urmare, unde e ?

— A, îl am aici.

— L-ai adus să mi-l arăți ?

— L-am adus să ți-l arăt.

Vorbi cu o limpezime care avea, printre alte ciudățenii, aproape o nuanță de veselie, dar nu făcu nici un gest care să se potrivească vorbelor sale. Chipul ei vădi prin urmare aceeași curiozitate, în timp ce al lui, spre nerăbdarea ei, păru inundat, în chip răutăcios, de un alt gînd.

— Dar acum că ai venit, simți că nu vrei să mi-l mai arăți.

— Vreau teribil de mult, zise el, dar tu nu spui nimic.

În fine, ea îi surîse, de parcă l-ar fi socotit un copil neînţelegător.

— Mi se pare că îţi spun tot atît cît îmi spui şi tu. Nici nu mi-ai spus cum se face că explicaţiile pe care le ceri nu reies din documentul tău. Apoi, deoarece el nu răspunse, îi veni o idee : Vrei să spui că nu l-ai citit ?

— Nu l-am citit.

— Atunci, cum pot să te ajut ? îl privi ea uimită.

Se îndepărtă iarăşi în vreme ce ea rămase nemişcată, făcu cîţiva paşi şi din nou se pomeni în faţa ei.

— Spunîndu-mi un lucru. Este ceva ce n-ai vrut să-mi spui mai deunăzi.

— Mai deunăzi ?

— Prima dată după întoarcerea mea — în duminica aceea în care am venit la tine. Ce căuta el, continuă Densher, la ora aceea a dimineţii la ea ? Înseamnă că a fost împreună cu ea acolo ?

— De cine vorbeşti ?

— De omul acela — lordul Mark, bineînţeles. Ce sens are ?

— A, cu mătuşa Maud ?

— Da, draga mea — şi cu tine. E aproape totuna ; acest lucru nu mi l-ai spus mai deunăzi cînd ţi-am pus întrebarea.

Kate încercă să-şi amintească.

— Nu m-ai întrebat de nici o oră.

— Te-am întrebat cînd l-ai văzut ultima dată — înaintea sosirii lui a doua oară la Veneţia. N-ai vrut să-mi spui şi, fiindcă vorbeam despre lucruri mai importante, n-am luat în seamă. Dar faptul că nu mi-ai spus ştii, draga mea, rămîne.

Două lucruri părură să atragă în mod deosebit atenţia lui Kate.

— Eu „n-am vrut să spun", iar tu „n-ai luat în seamă" ? (Chipul ei era inexpresiv şi rece.) Vorbeşti într-adevăr de parcă aş tăinui ceva.

— Ei bine, vezi, continuă Densher, nici măcar acum nu-mi spui. Tot ceea ce vreau să știu, explică el, este dacă a existat o legătură între gestul lui care, practic, a provocat — fără doar și poate! — șocul ce a precipitat evenimentul, și ceva ce s-a petrecut între tine și el. De unde putea el să știe că sîntem logodiți ?

XXXVII

Kate se ridică încet ; era, de cînd aprinsese luminările și se așezase, prima mișcare pe care o făcea.

— Încerci să mă acuzi că i-aș fi spus eu ?

Nu vorbise cu indignare, ci mai ales cu o palidă spaimă — ceea ce el arătă că a înțeles numaidecît.

— Draga mea copilă, nu încerc să te „acuz" deloc ; dar sînt foarte zbuciumat și mi se pare că nu înțeleg. Oricum, ce are a face nemernicul cu noi ?

— Într-adevăr, ce are a face ? repetă Kate.

Ea clătină din cap de parcă ar fi avut iarăși o blîndă îngăduință față de lipsa lui de rațiune. Era în atitudinea aceasta — și de fapt față de rațiunea lui — ceva din suavitatea oarecum de neînțeles cu care înainte, cînd aveau vreo neînțelegere, ea își impunea punctul de vedere. În fond își impunea și acum punctul de vedere, și el o știa ; totuși, în mod inevitabil, accepta. Stătea acolo, în apropierea lui, ceva în răbdarea ei sugerînd că își închipuise, cînd el îi vorbi mai implorator, că o va săruta. Dar după cîte se părea, el nu avea această intenție ; repetă însă întrebarea cu mai mult calm :

— Ce face el, la orele zece în dimineața de Crăciun, în compania doamnei Lowder ?

— Ea nu ți-a spus că stă acolo ? păru surprinsă Kate.

— În Lancaster Gate ? (Densher era la fel de surprins.) Stă ? — de cînd ?

— De alaltăieri. A venit înaintea plecării mele. Iar apoi îi explică — mărturisind că era ceva nefiresc : Este un accident — ca și rămînerea mătușii Maud în oraș de

Crăciun, dar nu este chiar nemaipomenit. Amîndouă am rămas — și ei îi pare rău acum că am venit aici — fiindcă nici una din noi, așteptînd de la o zi la alta veștile pe care le-ai adus, n-am vrut să avem lume multă în jurul nostru.

— Ați rămas ca să vă gîndiți la — Veneția ?

— Firește. Pentru ce altceva ? Și puțin, adăugă Kate în chip încîntător — e valabil cel puțin pentru mătușa Maud — ca să ne gîndim la tine.

— Înțeleg, chibzui el. Foarte frumos din partea voastră. Dar pentru ca să se gîndească la cine, întrebă el, a rămas lordul Mark ?

— Faptul că se află la Londra este, cred, ceva cît se poate de firesc. Are o locuință pe care a avut deodată ocazia s-o închirieze foarte avantajos — o ocazie pe care, cu lipsa lui de bani, declarată sus și tare, nu l-a lăsat inima să n-o exploateze, trecînd peste orice.

Densher era deosebit de atent.

— Trecînd peste orice ? Peste ce să treacă ?

— Ei bine, nu știu. Trecînd, să zicem, peste faptul că n-ar trebui să facă una ca asta.

— Să încerce să facă rost de bani ?

— Să încerce, în orice caz, să facă rost de bani prin orice mijloace. Se pare însă că, dintr-un motiv oarecare, trebuie să facă ce poate. A plecat din locuința sa, cedînd-o chiriașului, iar mătușa Maud, care e confidenta lui în asemenea chestiuni, i-a spus : „Vino atunci la Lancaster Gate — să dormi cel puțin — pînă cînd, la fel ca toată lumea, vei pleca la țară". Trebuia să plece la țară — cred că la Matcham — ieri după-amiază ; cel puțin așa mi-a spus mătușa Maud.

Prietenului ei i se păru că, prin această afirmație, Kate fusese minunat și mîngîietor de sugestivă.

— Ți-a spus pentru ca să știi că nu e nevoie să părăsești casa ?

— Da — în măsura în care i-a intrat în cap că șederea lui acolo a fost în parte un motiv pentru mine.

— Și a fost într-adevăr un motiv ?

— Puțin, poate. Cu toate că există aici — după cum știam — destule motive și fără asta. Așa încît, zise ea cu sinceritate, de fapt nu contează. Mă bucur că sînt aici ; deși, cît bine pot eu să fac — ! și îi dădu să înțeleagă că nici asta nu conta. Deci el nu s-a dus, după cum îmi spui, la Matcham, cu toate că s-ar putea, dacă se mai pune totuși problema, să meargă în după-amiaza aceasta. Cel mai probabil mi se pare însă — și e într-adevăr, trebuie s-o spun, foarte frumos din partea lui — ca el să fi refuzat, spre deosebire de mine, s-o lase pe mătușa Maud să-și petreacă singură Crăciunul. Renunțarea la Matcham de dragul ei este însă un *procédé* care ei o să-i facă plăcere. Nu e de mirare deci că a stăruit, într-o zi posomorîtă, să-l plimbe cu trăsura. Nu pretind că știu, încheie ea, ce se petrece între ei ; dar asta e tot ce văd.

— Tu vezi în toate și ai văzut întotdeauna, vorbi Densher, ceva ce, atunci cînd sînt cu tine, mi se pare că este adevărat.

Ea îl privi ca și cum, conștient și plin de atenție, ar fi scos ghimpele rezervei din sufletul lui ; apoi spuse cu o gravitate calmă, care parcă dezvăluia cît de minunat i se părea ei acel fapt :

— Mulțumesc.

Cuvîntul își produse, dealtfel ca totul, efectul asupra lui. Se mai aflau încă față în față, aproape unul de celălalt, și cedînd impulsului la care nu cedase cu puțin timp înainte, își așeză mîinile pe umerii ei, o ținu strîns un minut și o scutură puțin cu drag, de parcă ar fi vrut să exprime lucruri mai învălmășite, toate foarte dificile, decît era în stare să redea prin cuvinte. Apoi, aplecîndu-se, își lipi buzele de obrazul ei. După care se depărtă o clipă, pășind iarăși neliniștit, în vreme ce ea își păstra atitudinea în care, pasivă ca o statuie, primise dovada sentimentelor lui. Ceea ce n-a împiedicat-o însă să-i arate, de parcă ceea ce se petrecuse era destul deocamdată, și mai multă îngăduință. Stabilise o conexiune calmă și lucidă, și în vreme ce o făcea, se așeză iar.

Încercam să datez exact ce mi s-a intîmplat pe cînd erai la Veneția

— A — va să zică asta-mi eşti ! exclamă Densher, răsucindu-se pe călcîie.

— Ei bine, dacă acest „va să zică asta-mi eşti" cum ai bunătatea să zici, se referă la refuzul meu de a avea de a face cu el aşa cum dorea — cum stăruia —, îmi recunosc vina. Ţi-ar fi plăcut, continuă ea, să-i dau un răspuns care l-ar fi oprit să plece ?

Întrebarea îl îndemnă să reflecteze puţin stînjenit.

— Ştiai că pleacă ?

— Nici gînd ; dar teamă îmi este că — chiar dacă nu se potriveşte ciudatelor tale presupuneri — i-aş fi dat acelaşi răspuns dacă aş fi ştiut. Este o problemă pe care, de cînd te-ai întors, nu ţi-am mărturisit-o, pur şi simplu fiindcă amintirea ei nu mă face prea fericită. Acum, după ce ţi-am spus ce s-a petrecut, continuă ea, sper că nu-ţi cer prea mult dacă te rog să nu mai pomeneşti de întîmplarea aceea.

— Desigur, zise Densher blînd. N-am să mai pomenesc. Dar în clipa următoare continuă : El a bănuit ceva. A ghicit.

— Dacă vrei să spui, replică ea pe dată, că din nefericire a fost singura persoană pe care noi n-am reuşit s-o inducem în eroare, nu pot să te contrazic.

— Nu — bineînţeles că nu. Dar de ce, riscă totuşi Densher, a fost el din nefericire singura persoană — ? Nu e un bărbat isteţ.

— E destul de isteţ, se pare, dacă a văzut un mister, o ghicitoare în ceva atît de nefiresc — ţinînd seama de toate şi cînd s-a pus serios problema — ca atitudinea mea. Aşa încît şi-a format o convingere, şi pe baza convingerii a acţionat.

Cîteva clipe, Densher păru să-şi concentreze privirea asupra convingerii lordului Mark, de parcă ar fi fost o pată pe obrazul naturii.

— Vrei să spui, fiindcă i s-a părut că-l încurajezi ?

— Bineînţeles că m-am purtat frumos, civilizat. Altfel ce se alegea de noi ?

— Ce se alegea... ?

— De mine şi de tine. Cum i-am părut lui n-a avut însă importanţă. Conta cum i-am părut mătuşii Maud. Şi apoi, nu uita că el îşi făcuse singur impresia despre tine. N-ai ce-i face, zise ea, doar eşti, la urma urmelor — ei bine, tu.

— Sînt eu, atît cît vrei tu. Dar cînd am plecat la Veneţia şi am rămas acolo — ce părere şi-o fi făcut ?

— Faptul că te-ai dus la Veneţia şi că ţi-a plăcut să rămîi — ceea ce nu este în cazul nimănui un lucru nemaiauzit — era explicabil pentru el în alte feluri. Şi apoi, ar fi putut s-o considere drept o disimulare.

— În pofida doamnei Lowder ?

— Nu, zise Kate, acum nu în pofida doamnei Lowder. Înainte de cea de a doua descindere a lui, cum îi spui tu, mătuşa Maud nu l-a convins — cu atît mai mult cu cît refuzul meu n-a ajutat. Dar s-a întors convins. Iar apoi, fiindcă prietenul ei părea încă năucit, zise : Vreau să spun, după ce a văzut-o pe Milly, a vorbit cu ea şi a plecat. Milly l-a convins.

— Milly ? repetă Densher, nedumerit.

— Că erai sincer. Că pe ea o iubeai. Vorbele acestea fuseseră rostite în aşa fel, încît el se răsuci iarăşi şi se pomeni la fereastră. Mătuşa Maud, după ce el s-a întors aici, continuă Kate să-i explice, a aflat de la el. Şi de aceea eşti acum în termeni atît de buni cu mătuşa Maud.

O clipă el privi afară tăcut — după care zise :

— Şi de aceea eşti şi tu.

Aceste cuvinte, prin tonul lor extrem de categoric, conţineau aproape o notă de învinuire, sau mai degrabă ar fi conţinut dacă n-ar fi predominat nota de adevăr. Erau tăioase, pentru că erau adevărate, dar adevărul lor părea să le impună ca un argument atît de concludent, încît nu duceau la nici o urmare din partea vreunuia din ei. Aici rezida, în vreme ce se înfruntau fără să-şi vorbească, gravitatea întregii situaţii. Parcă ar fi existat o primejdie, pe care un cuvînt greşit putea s-o declanşeze. De aceea Densher procedă în cele din urmă mai chibzuit : aşa cum stătea în faţa ei, scoase port-vizitul din buzunarul de

la piept al vestei și luă o scrisoare împăturită, asupra căreia Kate își aținti privirea. Puse la loc port-vizitul și cu un gest, nu mai puțin ciudat fiindcă era vizibil spontan și inconștient, duse la spate mîna cu scrisoarea. Și în cele din urmă vorbi cu totul altceva :

— Am înțeles bine de la doamna Lowder că tatăl tău se află în această casă ?

La fel cum nu avusese niciodată nevoie de mult timp pentru ca să-i dea răspuns la astfel de digresiuni, îi răspunse și de data aceasta imediat.

— Da, e în casă. Dar nu trebuie să ne temem că ar putea interveni, vorbi ca de parcă la asta s-ar fi gîndit el. E în pat.

— E bolnav ?

Ea dădu din cap cu tristețe.

— Tata nu e niciodată bolnav. E un miracol. Este doar — etern.

Densher reflectă.

— Pot în vreun fel să te ajut în privința lui ?

— Da. Și i-o spuse pe șleau, plictisită aproape cu seninătate : Făcînd ca vizita ta să treacă neobservată atît de el cît și de Marian.

— Înțeleg. Nu mă pot suferi. Totuși nu puteam — nu-i așa ? — să nu vin.

— Nu, nu puteai să nu vii.

— Dar trebuie, pe de altă parte, să plec cît mai curînd posibil.

În primul moment, aproape că se supără :

— Nu mă face să spun vorbe grele. Am și așa destule necazuri.

— Știu — știu ! căută s-o împace. E vorba doar că sînt atît de necăjit din cauza ta. Cînd a venit ?

— Acum trei zile — după ce nu a văzut-o de peste un an, după ce, pare-se, a încetat să-și mai amintească de ea ; și într-o asemenea stare, încît era imposibil să nu-l primească.

— Vrei să spui, atît de lipsit — ? ezită Densher.

— Nu, nu de hrană, ori de lucruri trebuincioase şi nici măcar de bani. Arăta splendid ca întotdeauna. Dar era — ei bine, îngrozit.

— Îngrozit de ce ?

— Nu ştiu. De cineva — de ceva. Vrea, zice, să stea liniştit. Dar liniştea lui e înspăimîntătoare.

Ea suferea, dar el nu putea să nu-i pună întrebări.

— Ce face ?

Kate şovăia.

— Plînge.

Din nou trecu o vreme pînă s-o întrebe, dar totuşi se încumetă :

— Ce-a păţit ?

Kate se ridică încet şi din nou stătură unul în faţa celuilalt. Ea se uită drept în ochii lui şi era mai palidă decît înainte.

— Dacă mă iubeşti — uite — nu mă întreba de tata.

El aşteptă iar o clipă.

— Te iubesc. Sînt aici pentru că te iubesc. Ţi-am adus asta pentru că te iubesc.

Şi luă de la spate mîna în care ţinea scrisoarea.

Însă numai ochii ei — cu toate că i-o întinse — acceptară oferta.

— Cum, nici n-ai rupt măcar sigiliul !

— Dacă aş fi rupt sigiliul, precis aş şti ce e înăuntru. Am adus-o ca să rupi tu sigiliul.

Ea păru — fără să fi atins încă scrisoarea — neobişnuit de gravă.

— Să rup sigiliul unei scrisori pe care ai primit-o de la ea ?

— Tocmai fiindcă este de la ea. Voi fi de acord cu părerea ta, oricare ar fi ea.

— Nu înţeleg, zise Kate. Ce părere ai tu ? Iar apoi, deoarece el nu răspundea : Cred că ştii. Bănuieşti ceva. Nu e nevoie să citeşti. Este tocmai o dovadă.

Vorbele îi sunară ca o acuzaţie, dar o acuzaţie pentru care ea îl pregătise şi care putea fi întîmpinată doar într-un singur fel :

— Am şi eu intuiţie. Mi-a trecut prin minte ceva în vreme ce îmi frămîntam cugetul, azi-noapte. Ideea mi-a venit într-un tîrziu. Ridică scrisoarea şi păru acum mai mult să insiste decît să mărturisească : Scrisoarea a fost expediată astfel încît să sosească la o anumită dată.

— În ajunul Crăciunului ?

— În ajunul Crăciunului.

Pe chipul ei se aşternu deodată un zîmbet ciudat.

— Sezonul darurilor ! După care, deoarece el nu zise nimic, continuă : Şi a fost scrisă cît timp mai putea scrie şi păstrată pentru ca să sosească la timpul stabilit ?

Întîlnindu-i doar privirea în vreme ce reflecta, el din nou nu răspunse nimic, ci doar zise :

— Ce înţelegi prin dovadă ?

— Ei, dovada iubirii ei frumoase pentru tine. Dar n-am să rup eu sigiliul.

— Refuzi categoric ?

— Categoric. Niciodată. După care adăugă, în chip ciudat : Ştiu şi fără să deschid scrisoarea.

— Şi ce ştii ? întrebă el rămas pe gînduri.

— Îţi aduce la cunoştinţă că ai devenit bogat.

El reflectă de data aceasta mai îndelung.

— Mi-a lăsat moştenire averea ei ?

— Nu toată, fără îndoială, fiindcă e imensă. Dar mulţi bani. Nu vreau, continuă Kate, să ştiu cîţi. Şi iarăşi surîse ciudat. Am încredere în ea.

— Ţi-a spus ? întrebă Densher.

— Niciodată ! şi Kate se îmbujoră la gîndul acesta. N-ar fi fost cinstit din partea mea. Şi să ştii, adăugă ea, că m-am purtat cinstit.

Densher, care o crezuse — nu putea să n-o creadă — continua s-o privească ţinînd scrisoarea în mînă. Acum era mult mai liniştit, de parcă suferinţa ar fi trecut.

— Faţă de mine te-ai purtat cinstit, Kate ; şi de aceea — fiindcă vorbim de dovezi — vreau să-ţi dau una. Am ţinut să vezi — şi chiar înaintea mea — ce consider că e sfînt.

Ea se încruntă ușor.

— Nu înțeleg.

— Mi-am impus un tribut, o jertfă prin care să-mi pot exprima în mod special prețuirea.

— Ce prețuire ? întrebă ea, în vreme ce el se oprise din vorbit.

— Prețuirea caracterului admirabil al sacrificiului tău. Ai fost în stare de un act de splendidă generozitate la Veneția.

— Și privilegiul pe care mi-l oferi în privința documentului este răsplată ?

El făcu o mișcare.

— E tot ce pot face, ca simbol al atitudinii mele.

Ea îl privi lung.

— Atitudinea ta, dragul meu, dovedește că îți este teamă de tine însuți. A trebuit să faci un mare efort. A trebuit să-ți calci pe inimă.

— Așa îmi răspunzi ?

Kate se uită o clipă stăruitor la scrisoarea pe care mîna ei se abținea încă s-o atingă.

— Dorești neapărat s-o iau eu ?

— Doresc neapărat s-o iei tu.

— Să fac ce vreau cu ea ?

— În afară, bineînțeles, de a da în vileag conținutul ei. Trebuie să rămînă — iartă-mă că-ți atrag atenția — între noi doi.

Ea avu o ultimă șovăire, dar și-o învinse numaidecît.

— Trebuie să ai încredere în mine.

Luînd de la el scrisoarea sacră, o ținu un timp în mînă, în vreme ce ochii îi rămaseră iarăși ațintiți asupra frumosului scris al lui Milly despre care discutaseră mai înainte.

— A o avea în mînă, declară ea, înseamnă a ști.

— A, eu știu ! zise Merton Densher.

— Ei bine, dacă știm amîndoi — !

Ea se și îndrepta spre focul de care se apropiase tot mai mult și, cu un gest rapid, azvîrli plicul în flăcări. El vru parcă — dar numai pe jumătate — s-o împiedice. Dar se opri, și oprirea lui a fost atît de promptă, pe cît de hotărîtor fusese gestul ei. Nu făcu altceva decît să urmă-

rească, împreună cu ea, cum ardea hîrtia; după care privirile li se întîlniră iar.

— O să ți se comunice totul, zise Kate, de la New York.

XXXVIII

După ce primise, două luni mai tîrziu, vești de la New York, ea îi făcu într-o dimineață o vizită acasă — venind, nu ca la Veneția, la rugămintea lui stăruitoare, ci dintr-o nevoie recunoscută în primul rînd de ea, însă și ca rezultat prompt al unei misive. Era vorba de un bilet de la Densher, însoțind o scrisoare ce trebuia predată „personal", adresată lui de o eminentă firmă juridică americană, de a cărei faimă crescîndă aflase în timpul cît fusese la New York și al cărei conducător, ca executor principal al testamentului generos al lui Milly Theale, fusese din timp identificat în Lancaster Gate drept domnul care se grăbise să plece spre miazăzi, înainte de moartea tinerei fete, pentru a veni în ajutorul doamnei Stringham. Felul cum a procedat Densher la primirea documentului în cauză — o procedură în privința consecințelor căreia hotărîrea sa avusese timp să se maturizeze — a reprezentat, la drept vorbind și în mod foarte ciudat, prima referire la Milly sau la ceea ce ar fi putut sau n-ar fi putut Milly să facă, din clipa cînd priviseră împreună cum se mistuia în micul și banalul cămin din Chelsea opera nedezvăluită a mîinii ei. Se despărțiseră atunci imediat, din respect față de responsabilitatea pe care Kate spunea că o poartă pentru vizita lui, iar cînd se întîlniseră iar, subiectul devenise actual — cel puțin pînă la sosirea unor vești noi — doar prin modul insistent cum își exprima, tăcut, absența. Nu se văzuseră prea des în aceste săptămîni, cu toate că întîlnirile, în timpul lunii ianuarie și al unei părți din februarie, deveniseră într-adevăr pentru ei o problemă relativ ușoară. Șederea lui Kate la doamna Condrip se prelungea cu îngăduința mătușii ei, ceea ce l-ar fi intrigat dacă nu i s-ar fi dezvăluit în Lancaster Gate, fără să fi întrebat, natura esoterică a acestei îngăduințe.

— Este ideea ei, îi spusese doamna Lowder de parcă ar fi dispreţuit, de fapt, ideile — ceea ce nu era adevărat ; iar intenţia mea este s-o las să facă ce vrea pînă cînd se satură. S-a săturat într-adevăr — şi destul de devreme ; dar fiindcă e teribil de mîndră, se va întoarce cînd va găsi un motiv fără legătură cu dezgustul ei, pe care să-l poată folosi. Spune că e vacanţa ei, pe care o petrece cum pofteşte — un concediu la care, o dată pe an sau cam aşa, după cum zice ea, chiar şi slujnicele de la bucătărie au dreptul. Aşa încît privim toată povestea din acest punct de vedere. Dar cred că n-o să ne mai luăm curînd un asemenea concediu. Şi apoi ea se poartă frumos ; vine adesea — ori de cîte ori îi dau vreun semn de viaţă ; şi s-a purtat în general frumos cu mine în aceşti doi ani, aşa încît, ca să fiu cinstită la rîndul meu, nu mă plîng. Este, sărmana de ea, în mare măsură ceea ce am nădăjduit că va fi ; deşi nu e nevoie, nu-i aşa, sfîrşi mătuşa Maud, să-ţi spun dumitale, care eşti un om deştept, ce anume am nădăjduit.

În parte tocmai pentru a înlătura o asemenea ocazie, apariţiile lui Densher după Crăciun în casa bunei doamne s-au rărit simţitor. Acel stadiu al situaţiei sale care, după întoarcerea de la Veneţia, le făcuse să fie scurt timp aproape frecvente, era acum depăşit şi, odată cu aceasta, dispăruse şi imboldul care acţionase atunci. Un alt stadiu îi luase locul, pe care i-ar fi fost greu să-l numească sau să-l definească, dar al cărui flux crescînd o ocolea complet pe doamna Lowder. A existat un moment cînd părea posibil ca doamna Stringham, întorcîndu-se în America, să se oprească în drumul ei la Londra şi să fie găzduită la vechea ei prietenă ; în acest caz, el fusese gata să se ocupe de ea, dînd dovadă chiar şi de zel. Dar primejdia trecuse — o simţise ca o primejdie, şi acea persoană pe care ar fi dorit cel mai mult s-o întîlnească din întreaga lume, plecă cu vaporul spre America de la Genova. Aşa că el îi scrisese, spărgînd astfel, după moartea lui Milly tăcerea — a cărei semnificaţie fusese atît de bine înţeleasă înaintea acelui eveniment. Ea îi răspunsese de la Veneţia de două ori şi avusese timp să-i răspundă încă de două ori de la New York. Ultima ei scrisoare din cele patru venise cu aceeaşi poştă ca şi documentul pe care el l-a predat lui Kate, dar

pe aceasta nu i-a arătat-o. Corespondența lui cu însoțitoarea lui Milly îi și apăruse ca un indiciu — ca un factor, ar fi scris el în ziarul său — al perioadei indiferent dacă era lungă sau scurtă, pe care o avea în față : dar deocamdată unul din gîndurile sale cele mai presante se referea la împrejurarea că nu-i pomenise încă nimic lui Kate. Ea nu-i pusese nici o întrebare, nici un : „Nu primești vreo veste ?“ — așa încît n-a ajuns în situația de a pomeni ceva. Socotea că era un noroc, fiindcă ținea la secretul lui. Tot secret considera în sinea lui a fi și comunicarea peste Atlantic, recunoscînd fără să se înfioare măcar că era singura relație în care nu era cinstit. Avea, de fapt, în legătură cu această relație, o imagine vie în minte — o vedea ca o mică stîncă înălțîndu-se în pustiul apelor, în întinderea cenușie și nesfîrșit de adîncă a sincerității. Faptul că făcuse, în diverse prilejuri, cîte o plimbare alături de Kate pe drumuri lăturalnice, plimbare care de fiecare dată se dovedise a fi mai remarcabilă prin ceea ce nu-și spuneau decît prin ceea ce își spuneau — acest fapt nu reuși să-i atenueze ciudata impresie că era dat în vileag. Sălășluia ceva în străfundul sufletului său ce nu dezvăluise nimănui — și mai cu seamă aceleia care îl însoțea în aceste plimbări ; dar era totuși obsedat, trăind sub umbra acestei tăinuiri, de presimțirea sinistră a publicității. Era ca și cum ar fi invocat acel lucru odios, fiind, ca un nerod, de bună credință ; și era destul de ciudat că, ținîndu-se de stînca lui ce răzbătea din adîncul apelor și de Susan Shepherd, putea să-și închipuie că rămînea ascuns vederii. Era neîndoielnic, credința pe care o nutrea în puterea ei sau în delicata ei înclinație de a-l proteja. În orice caz, numai Kate știa — ceea ce într-adevăr știa — și era totodată ultima persoană interesată s-o spună ; totuși, se părea că fapta lui, atît de strîns legată de a ei, care n-avea să mai fie niciodată amintită sau reluată, fusese spulberată în lume pe aripile vîntului. Atitudinea lui cinstită, cum o considera el, față de Kate, constituia tocmai elementul amenințător ; în așa măsură încît resimțea uneori, în legătură cu impulsul lor final sau remediul lor final, necesitatea de a îngropa, în orbirea

întunecată a îmbrățișării lor, adevărul de netăgăduit despre ei doi.

Lăsînd la o parte faptul că în aceste zile ocaziile de a se îmbrățișa rămîneau limitate, era totuși expedientul intim la care în fond recurgeau. În împrejurări ce făceau ca totul să aibă importanță, avea valoare faptul că de trei ori în Battersea Park — unde doamna Lowder nu se plimba niciodată cu trăsura — el o ținuse strîns îmbrățișată pe alei retrase. În împrejurările de acum, ea putea să lipsească fără să se deranjeze să dea lămuriri acasă — ceea ce pentru prima oară le oferea o libertate considerabilă. Densher era convins că ea putea spune întotdeauna în Chelsea — cu toate că el nu stăruia asupra acestui lucru — că fusese prin oraș s-o viziteze, cum se și cuvenea, pe mătușa ei, în vreme ce în Lancaster Gate existaseră întotdeauna motive care o împiedicau să susțină că trecuse pe la celelalte rude. Se bucurau astfel de o libertate pură, negustată încă, pe care, la drept vorbind, nu se sfiau să arate în fel și chip că o îndrăgeau. O arătau în fel și chip, dar nu se foloseau din plin de ea — un fapt de neînțeles, pe care se întreceau amîndoi să-l considere firesc. Așa cum îi spuse prietena lui, genul de favoare de care se bucura acum în Lancaster Gate, minunata și călduroasa primire ce i se făcea, le tăia oarecum craca de sub picioare. Acolo aveau înspăimîntător de multă încredere în el — ei da, izbutiseră prea bine. Nu putea, pe scurt, să-și dea întîlnire cu ea fără s-o înșele pe mătușa Maud, și nu putea pe de altă parte să caute societatea acelei doamne fără să-și lege mîinile. Kate pricepea la ce se gîndea el, după cum pricepea și el la ce se gîndea ea cînd îi mărturisi că, într-un fel nu mai puțin penibil, se bucura și ea de încrederea mătușii Maud. În prezent era tratată cu deosebită generozitate ; și mărturisi că își făcea scrupule deoarece își folosea greșit libertatea. Doamna Lowder găsise în fine — și de data aceasta cu totul inconștient — calea de a-i deruta. S-au întîlnit totuși și în cartierul din sudul orașului, pentru a sublinia, spre binele comun, morala înfrîngerii lor. Traversau rîul ; hoinăreau prin împrejurimile sordide, nevăzuți ; iarna era blîndă, așa încît, urcîndu-se în tramvaie, se plimbau pînă la Clapham sau Greenwich. Și totuși, dacă orele petrecute îm-

preună n-au fost niciodată numărate, lui Densher i se păru că, datorită unei legi ciudate, tonul lor — nici nu ştia cum să se exprime — n-a fost nicicînd atît de molcom. Faptul că nu discutau despre ceea ce ar fi putut să discute îi purta pe alte tărîmuri ; păreau să utilizeze o insistenţă îndărătnică pentru a compensa prin altceva ceea ce ignorau. Ascundeau preocuparea pentru lucruri nesemnificative prin farmecul felului lor de a fi ; cultivau intenţionat o curtoazie pe care mai de mult o lăsaseră să vină de la sine ; adesea după ce o părăsea pe Kate, el se oprea brusc, îndepărtîndu-se apoi cu simţămîntul că amîndoi se schimbaseră. Ar fi descris schimbarea lor — dacă ar fi trebuit s-o descrie — spunînd că erau teribil de politicoşi. Ceea ce, avînd în vedere intimitatea şi familiaritatea lor, era oarecum caraghios. Ce primejdie îi ameninţa oare de a deveni necioplìţi — după ce fiecare, de mult timp, îl făcuse pe celălalt să fie grozav de tandru ? Aceste probleme îl preocupau pe Densher cînd se întreba de ce anume se temea.

Cu toate acestea, starea de tensiune îşi avea farmecul ei — atît de interesantă era o fiinţă care îl readucea la ea pe căile cele mai diverse. Din nou se manifesta talentul ei de a trăi, care o făcea să fie mereu alta în împrejurări diferite. Nu renunţa la tradiţia lor ; făcea doar din ea ceva nou. Sincer vorbind, însă, nu fusese niciodată mai agreabilă şi, oarecum prozaic exprimat, nu fusese niciodată mai plăcut să stai în tovărăşia ei ; Densher simţea că relaţia lor avea o bază astfel definită şi ezita chiar să aprecieze dacă aceasta era redusă sau extinsă de parcă, în orice caz, el ar fi admirat-o aşa cum probabil era admirată de oamenii pe care îi întîlnea „în lume“. În fine, nu se gîndise că ea va mai putea să-i rezerve ceva nou ; totuşi a putut s-o facă — astfel încît în tramvaiul din Borough avea senzaţia că stătea alături de ea la masă. Ce fiinţă ar fi ea dacă ar fi într-adevăr bogaţi — cu ce geniu pentru aşa-numita viaţă în înalta societate, cu ce prezenţă pentru aşa-numita casă mare, cu ce graţie ar onora aşa-numitele situaţii sus-puse ! Ar fi putut regreta numaidecît, meditînd astfel, că nu erau prinţi sau milionari. Ea îl tratase de Crăciun cu o gingăşie care lui i se păru atunci ca o catifea fină, menită să cadă în falduri grele, dar puţin întinsă şi subţiată ; acum

avea impresia că între ei exista o relație multilaterală, așa cum numai una superficială putea să fie. În afară de aceasta, ea nu avea tot timpul nimic de spus despre ceea ce se petrecea acasă. Pleca de acolo și se întorcea, dar singurul lucru care aducea cu o aluzie era privirea ei cînd își luau rămas bun. Privirea ei însemna o interdicție repetată : „Doar eu trebuie să văd și să știu — așa că nu te atinge. E ceva ce ar pricinui vechea nenorocire pe care o înving, în felul meu, stînd alături de ea. Pleacă acum — lasă-mă în pace ! — ca să stau din nou alături de ea. Ca să-ți fie milă de mine — dacă asta dorești — trebuie să crezi în mine. Dacă am putea într-adevăr să rezolvăm unele lucruri, ar fi cu totul altceva."

O urmărea cu privirea cînd pleca, înțelegînd cu cîtă demnitate își purta ea povara. Imaginea era tulbure și confuză, dar cît de dîrză era și cum mergea cu capul sus ! În asemenea clipe el ar fi putut, amețit, să se clatine puțintel, asemenea unui obiect din coșul pe care ea îl purta în echilibru pe cap. Fără îndoială că datorită unei asemenea impresii simțea el că săptămînile, înainte ca ea să urce la el, s-au scurs aproape amețitor de repede. Dar aceste săptămîni conțineau o contradicție, căci deși se știa că perioadele așteptării fac în general ca timpul să treacă anevoie, în cazul acesta tocmai așteptarea făcea ca iuțeala să-l supere. Secretul acestei anomalii, sincer vorbind, era că el își dădea seama, în vreme ce zilele se topeau una cîte una, că ceva cu totul deosebit pierea împreună cu ele. Acel ceva era doar un gînd, dar se referea tocmai la o anume prospețime și delicatețe ce făceau ca elementul prețios, de orice fel ar fi fost el, să fie mai cu seamă devorat de timp în zborul lui. Gîndul era numai al lui, și prietena lui intimă era ultima persoană căreia ar fi putut să i-l împărtășească. Îl tăinuia ca pe un lucru dureros și îndrăgit : îl lăsa în urma lui cînd pleca, dar se întorcea acasă mai repede, știind că îl va regăsi. Apoi îl scotea din colțul lui sacru și din învelișurile lui fine ; le dădea la o parte una cîte una, mîngîindu-le, mîngîindu-l pe el, așa cum un părinte, nedumerit și iubitor, ar fi luat în brațe un copil infirm. În felul acesta i se înfățișa, înspăimîntat fiind că altcineva ar fi putut să-l vadă. În acele clipe se gîndea că

nu va ști niciodată, niciodată ce fusese în scrisoarea lui Milly. Intenția anunțată în scrisoare o va cunoaște probabil ; numai că era, lăsînd deoparte profunzimile spiritului său, partea cea mai simplă a problemei. Partea care era pentru totdeauna pierdută se referea la interpretarea dată de Milly faptei ei. Interpretarea conținea posibilități pe care, tot întrebîndu-se, imaginația lui le amplificase și le rafinase. Făcuse din ele o revelație a cărei pierdere era ca priveliștea unei perle neprețuite azvîrlite în fața ochilor — după ce făcuse legămîntul să n-o salveze — în adîncurile mării, sau mai degrabă parcă s-ar fi jertfit ceva ce palpita, ceva ce, cu urechile spiritului, s-ar fi putut auzi ca un vaiet slab și îndepărtat. Acesta era sunetul pe care îl îndrăgea cînd era singur în tăcerea apartamentului său. Căuta tăcerea, și veghea asupra ei, așa încît tăcerea să domnească acolo pînă ce sunetele inevitabile ale vieții, prin comparație dure și stridente, o vor înăbuși și o vor curma încă o dată — neîndoielnic prin același proces prin care, în mod insinuant, vor tămădui durerea din sufletul său, oarecum contopită cu ea. Tăcerea sacră devenea și mai adîncă prin imposibilitatea lui de a se plînge. Îi dăruise bietei Kate libertatea.

Cînd veni la el, în împrejurarea de care am pomenit, remarcabil și evident apăru faptul că era cu totul stăpînă pe situație. Aceasta ar fi marcat pe dată — dacă n-ar fi existat altceva care s-o releve — diferența dintre relația lor actuală și cea de mai înainte, la ultima lor întîlnire de la Veneția. Atunci fusese ideea lui, iar pasul de acum era făcut din inițiativa ei ; puținele trăsături pe care le aveau cele două ocazii în comun i se părură, din primul moment, aproape patetic de clare. Ea avea același aer grav, ca și mai înainte ; privi împrejur ca să și-l ascundă, ca și mai înainte : se prefăcea, ca și mai înainte, într-o atmosferă în care vorbele ei păreau fără noimă, că o interesa locul și că era curioasă să-i examineze „lucrurile" ; iar felul cum — după ce nu izbuti să-și ridice dintr-o dată vălul și el spuse că ar face mai bine să și-l scoată — aprobă sugestia lui în fața oglinzii, trezi o anume amintire. Toate aceste lucruri erau fără rost. Cert era însă că după primele cinci minute, lui i se păru că îi oferea acel element al liniștirii de care

înainte se îngrijise el. Kate era acum aceea care, mai presus de orice, avea prezență de spirit. Și se folosi foarte prompt de ea.

— Vezi, n-am ezitat de data aceasta să-ți rup sigiliul.

Căci din clipa cînd intrase, pusese pe masă plicul lung, îndesat, pe care el i-l trimisese într-un alt plic de format mai mare. El însă nici nu se uită la plic, convins că nu mai dorea s-o facă niciodată ; dealtfel plicul zăcea pe masă cu adresa la vedere. Astfel că el nu „văzu" nimic și remarca ei îl îndemnă doar s-o privească în ochi, fără să se apropie de obiectul indicat.

— Nu este sigiliul „meu", dragă ; iar intenția pe care am încercat s-o exprim în scrisoare a fost să ți-o predau ca și cum n-ar fi a mea.

— Vrei să spui că este a mea ?

— Ei bine, să spunem, dacă vrei, că e a lor — a oamenilor de treabă din New York, autorii comunicării. Dacă sigiliul e rupt, foarte bine ; dar să știi că am fi putut, adăugă el imediat, să trimitem scrisoarea înapoi, intactă și neatinsă. Doar însoțită, zîmbi el cu sufletul la gură, de o scrisoare deosebit de amabilă.

Kate îi înregistră spusele cu clipirea dîrză prin care un pacient curajos semnalează mîinii examinatoare a medicului că a atins locul sensibil. Observă numaidecît că ea era pregătită să audă orice și, odată cu dovada grăitoare că era prea inteligentă ca să nu fie pregătită, întrezări licărul unor posibilități. Ea era — așa zicînd — destul de inteligentă pentru orișice.

— Asta propui să facem ?

— A, e prea tîrziu — cel puțin în mod ideal. Acum că știm — !

— Dar nu știi, zise ea foarte blînd.

— Mă refer, continuă el fără s-o ia în seamă, la ceea ce ar fi însemnat să procedez în mod elegant. Puteam să-l fi trimis înapoi fără vreo luare la cunoștință, doar cu asigurarea celei mai înalte considerații, iar dovada acestui fapt fiind starea plicului — lucrul m-ar fi mulțumit.

— Adică starea plicului să dovedească un refuz, reflectă ea, care nu se bazează pe insuficiența sumei ?

Densher zîmbi din nou, parcă față de jocul atît de capricios al dispoziției ei.

— Ei bine, da — ceva de felul acesta.

— Așa încît dacă am luat cunoștință — în ceea ce mă privește — înseamnă că se ratează frumusețea gestului ?

— Sînt dezamăgit, întrucît mărturisesc că am nutrit speranța că o să mi-l înapoiezi așa cum l-ai primit.

— N-ai exprimat speranța aceasta în scrisoare.

— N-am vrut. Am vrut să las totul pe seama ta. Am vrut — a, da, dacă asta vrei să mă întrebi — să văd ce o să faci.

— Ai vrut să vezi cît de nedelicată aș putea să fiu ?

— El continuă, cuprins de un fel de ușurare — în prezența unui fapt ce parcă plana în atmosferă și încă nu avea nume :

— Ei bine, voiam — prilejul fiind atît de bun — să te pun la încercare.

Kate rămase uimită — chipul ei o arăta — de expresia lui.

— Este într-adevăr un prilej bun. Mă îndoiesc, zise ea cu ochii ațintiți asupra lui, că a existat vreodată altul mai bun.

— Cu cît mai bun prilejul, cu atît mai bună verificarea !

— De unde știi, întrebă ea drept răspuns, de ce sînt în stare ?

— Nu știu, draga mea ! Dar dacă sigiliul n-ar fi fost rupt, aș fi știut mai devreme.

— Înțeleg, zise Kate care începuse să pătrundă sensul vorbelor lui. Dar nici eu n-aș fi știut. Și nici tu n-ai fi știut ceea ce știu eu.

— Ți-o spun deschis, replică el, că dacă te simți obligată să-mi risipești neștiința, te rog foarte mult să n-o faci.

— Ți-e teamă de rezultat ? șovăi ea. N-o poți face decît orbește ?

El așteptă o clipă.

— Ce anume să fac ?

— Singurul lucru din lume la care cred că te gîndești. Să nu accepți, — ceea ce a făcut ea. Nu există vreun termen legal în asemenea cazuri ? Să nu preiei moștenirea.

— Ai uitat ceva, zise el după o clipă. Rugămintea mea să fii alături de mine cînd voi proceda așa.

Mirarea o făcu să pară mai domoală dar, în același timp, n-o împiedica să se arate hotărîtă.

— Cum pot să fiu alături de tine într-o chestiune cu care n-am nimic de a face ?

— Cum ? Doar printr-o singură vorbă.

— Și ce vorbă ?

— Consimțămîntul tău să renunț.

— Consimțămîntul meu n-are sens dacă nu te pot împiedica.

— Poți să mă împiedici foarte bine. Să înțelegi bine acest lucru, zise el.

Ei i se părea că întrezărește o amenințare.

— Vrei să spui că n-ai să renunți dacă nu consimt eu ?

— Da. N-am să fac nimic.

— Asta, după cîte înțeleg, înseamnă acceptare.

Densher se opri.

— Nu fac nimic formal.

— Nu te vei atinge — asta cred că vrei să spui — de bani.

— Nu mă voi atinge de bani.

Tonul cu care îi vorbise — cu toate că treptat ajunsese la răspunsul acesta — făcea ca situația să fie și mai apăsătoare.

— Cine, în cazul acesta, se va atinge ?

— Oricine dorește sau poate.

Din nou, cîteva clipe, ea nu spuse nimic : ar fi putut spune prea mult. Dar cînd vorbi din nou, se orientase :

— Cum altfel aș putea să mă ating de ei decît prin tine ?

— Nu poți. La fel cum nu pot nici eu să renunț decît împreună cu tine.

— A, nici vorbă ! Nimic nu este în puterea mea.

— Eu sînt în puterea ta, spuse Merton Densher.

— În ce fel ?

— În felul în care o arăt — și așa cum am arătat-o întotdeauna. Cînd am arătat eu, întrebă el cu o nerăbdare subită și glacială parcă, altceva ? Cu siguranță că îți dai

seama — așa încît nu trebuie să pretinzi că mă menajezi — cît de mult mă „stăpînești".

— E foarte frumos din partea ta, dragul meu, rîse ea nervos, că mă lămurești atît de bine.

— Nu te lămuresc deloc. Nici măcar nu ți-am vorbit despre șansa, după cum spuneam acum cîteva clipe, pe care am întrezărit-o pentru tine returnînd scrisoarea. Libertatea ta este deci deplină.

Ajunseră să se privească cu chipuri palide și tot ceea ce nu fusese spus li se reflecta în ochi cu groaza obscură a înteţirii conflictului. Ceva se ivise între ei într-una din scurtele lor tăceri — parcă și-ar fi adresat unul altuia rugămintea să nu spună tot adevărul. Se aflau față în față cu această necesitate, dar care din ei trebuia s-o înfrunte primul ?

— Mulțumesc ! răspunse Kate vorbelor lui despre libertatea ei, dar fără să reacționeze într-alt fel, deocamdată ; din fericire nu le venea în minte nici un comentariu ironic, iar în următoarele clipe atmosfera se mai limpezi puțin.

Efectul se vădi în felul în care curînd vorbi el iarăși.

— Îți dai foarte bine seama că pentru asta am lucrat împreună.

Ea înregistră însă remarca de parcă ar fi fost cu totul obișnuită ; era din nou preocupată de o idee pe care voia s-o sublinieze.

— E adevărat — și în acest caz e teribil de interesant — că nici măcar nu ai curiozitatea să afli ce a făcut ea pentru tine ?

— Vrei să jur ? întrebă el.

— Nu — dar nu înțeleg. Mi se pare că în locul tău...

— A, interveni el, ce știi tu despre locul meu ? Scuză-mă, adăugă imediat, dar preferința mea e cea pe care am exprimat-o.

Kate avu însă peste o clipă un gînd curios

— Dar faptele nu vor fi publicate ?

— Publicate ? — se înfioră el.

— Adică, n-ai să le vezi în ziare ?

— A, niciodată! Am să știu cum să mă feresc de așa ceva.

Subiectul părea încheiat, dar în clipa următoare ea stărui iarăși:

— Vrei să te ferești de orice?

— De absolut orice.

— Și nu simți nevoia să știi mai precis la ce mă rogi să te ajut să renunți?

— Îmi dau seama destul de bine, chiar fără să știu precis. Sînt înclinat să cred că suma de bani nu este mică.

— A, va să zică așa! exclamă ea.

— Dacă a vrut să-mi lase o amintire, urmă el liniștit, cu siguranță că n-a fost modestă.

Kate așteptă puțin, de parcă s-ar fi gîndit cum să se exprime.

— E demn de ea. Dovedește cum a fost ea însăși — dacă îți amintești ce am spus odată că înseamnă asta.

El șovăi ca și cum ar fi fost multe de zis. Dar își aminti unul din lucrurile acelea:

— Nemaipomenită?

— Nemaipomenită.

Un zîmbet fugar — mic de tot — flutură pe obrazul ei, dar pieri înainte ca amenințarea lacrimilor, ceva mai puțin nesigură, să se arate pe chipul lui. Ochii lui se umplură de lacrimi — dar asta o îndemnă să continue. Kate spuse blînd:

— Cred că în fond îți este frică. Adică, explică ea, îți este frică să cunoști întregul adevăr. Dacă ești îndrăgostit de ea și fără să cunoști adevărul, ce ai putea să mai fii? Și îți este frică — ce minunat! — că ești îndrăgostit de ea.

— N-am fost niciodată îndrăgostit de ea, zise Densher.

Ea reflectă, iar după cîteva clipe îi spuse:

— Cred că n-ai fost atît timp cît a trăit. Cred că așa a fost, cel puțin în perioada cît ai stat acolo. Dar te-ai schimbat — cum era și firesc — în ziua cînd ai văzut-o pentru ultima oară: a murit pentru ca s-o poți înțelege. Din ceasul acela ai iubit-o cu adevărat. Kate se ridică

încet. Și eu o înțeleg acum. A făcut-o pentru noi ! Densher se ridică pentru ca să stea față în fața cu ea, dar Kate își continuă ideea : Obișnuiam s-o numesc, neroadă ce eram — negăsind un nume mai potrivit — o porumbiță. Ei bine, și-a întins aripile larg și iată cît au cuprins. Ne ocrotește.

— Ne ocrotește, adeveri Densher.

— Iată ce îți ofer, sfîrși Kate, grav. Iată ce am făcut pentru tine.

Privirea lui molcomă și stranie secă, într-o clipă, lacrimile.

— Să înțeleg atunci că — ?

— Că sînt de acord ? Ea clătină din cap cu gravitate. Nu — fiindcă înțeleg. Vrei să te căsătorești cu mine, dar fără bani. N-ai să te căsătorești dacă îi avem. Dacă eu nu sînt de acord, nici tu nu ești.

— Deci, mă pierzi ? Și el dovedi, cu toate că vorbi deschis, un fel de groază în fața perspicacității ei uimitoare. Ei bine, nu pierzi nimic altceva. Îți cedez absolut toți banii.

Franchețea lui fusese promptă, dar de data asta Kate n-avea nici un zîmbet de irosit.

— Exact — și prin urmare trebuie să aleg.

— Trebuie să alegi.

Lui Densher i se părea ciudat că ea se afla în locuința lui și trebuia să aleagă, în timp ce el, cu o încordare ce depășea în intensitate orice altă emoție ce-i întretăiase vreodată răsuflarea, aștepta hotărîrea ei.

— Un singur lucru poate să te salveze de la alegerea mea, zise Kate.

— De la hotărîrea că trebuie să mă supun ție ?

— Da, și ea făcu un semn spre plicul lung de pe masă. De la hotărîrea că trebuie să predai asta.

— Și care e acel lucru ?

— Cuvîntul tău de onoare că nu ești îndrăgostit de amintirea ei.

— Ah ! — amintirea ei !

— A, și Kate făcu un gest larg, nu vorbi de parcă n-ai putea să fii. Eu una aș putea, dacă aș fi în locul tău ; pentru un om ca tine ar fi posibil. Amintirea ei e dragostea ta. Nici n-ai nevoie de alta.

El o ascultă pînă la capăt în tăcere, urmărindu-i îndeaproape chipul, fără să se miște. Apoi zise doar atît :

— Dacă vrei, mă căsătoresc cu tine peste o oră.

— Așa cum am fost noi ?

— Așa cum am fost noi.

Dar ea se întoarse spre ușă și felul în care clătină din cap însemna sfîrșitul.

— N-o să mai fim niciodată așa cum am fost

8lei

Lei 15,50